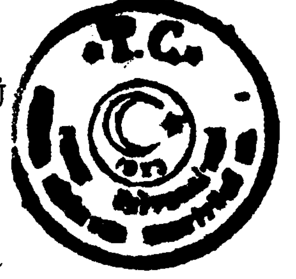
T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
ANABİLİM DALI

Eşref bin Muhammed

HAZĀ'İNU'S - SAᶜĀDĀT

(İnceleme-Metin-Dizin)

Doktora Tezi

Tez Danışmanı
Doç.Dr. Ahmet BURAN

Hazırlayan
Nadir İLHAN

Elazığ-1998

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Eşref bin Muhammed

HAZĀ'İNU'S - SA'ĀDĀT

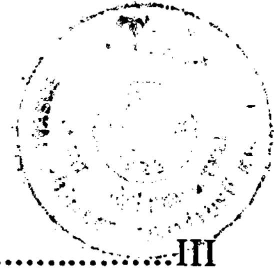
(İnceleme-Metin-Dizin)

Nadir İLHAN

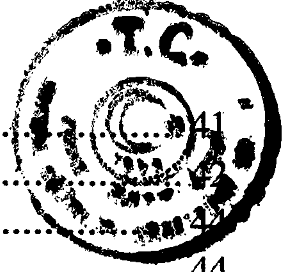
Doktora Tezi

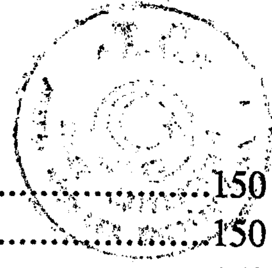
Bu tez, 09 / 03 / 1998 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri tarafından oy birliği / [redacted] ile başarılı / [redacted] olarak değerlendirilmiştir.

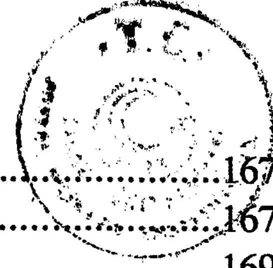
(İmza)	(İmza)	(İmza)
Doç.Dr. Ahmet BURAN Danışman	Doç. Dr. Zeki KAYMAZ	Yrd.Doç.Dr Ahat ÜSTÜNER

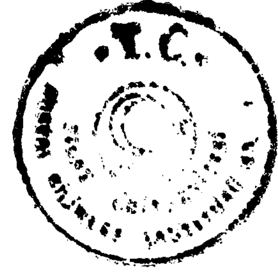

İÇİNDEKİLER

T.C.

ÖN SÖZ

Milletlerin ulaştıkları medeniyet seviyelerini görebilmek için tarihî dönemler içerisinde bıraktıkları eserlere bakmak yeterlidir. İlmî ve kültürel değerlerin geleceğe aktarılmasında en önemli taşıyıcılar halkın sözlü kültür ürünleri ile yazılı kaynaklarıdır. Türkler tarihin çeşitli dönemlerinde ulaştıkları medeniyet zirvelerini bıraktıkları çeşitli eserlerle yeni nesillere aktarmışlardır.

Bu çalışmada, Türk milletinin 15. yüzyılda ilmin her sahasında olduğu gibi, tıp alanında da ulaştığı yüksek seviyenin bir ürünü olan Haza'inu's-Sa'ādāt ile ilgili çeşitli değerlendirmelere yer verilmiştir. Eser, tek nüshası olması ve kaynaklarda dil açısından değerli bir eser olarak gösterilmesi sebebiyle çok önemlidir. Bu sebeplerle beraber, eser üzerinde kapsamlı bir çalışma yapılmamış olması bizim bu esere yönelmemizi sağladı.

Haza'inu's-Sa'ādāt'ın tez konusu olarak seçimi aşamasında çeşitli kaynak ve kataloglar taranmış, eserin ikinci bir nüshasına rastlanamadığı gibi yazarın başka herhengi bir eserine de tesadüf edilememiştir.

Tez çalışması beş bölüm halinde düzenlenmiş olup, "Giriş - İnceleme - Metin - Dizin - Tıpkıbasım" ana başlıklarıyla bölümler oluşturulmuştur.

Giriş bölümünde, Haza'inu's-Sa'ādāt adlı eser ve yazarı ile ilgili genel bilgiler yanında eserin dil açısından önemi, kelime hazinesi ve imlâ özellikleri üzerinde durulmuştur. Ayrıca Şehsuvaroğlu'nun eser ile ilgili yayını değerlendirilmiştir.

İnceleme bölümünde, eserin gramer incelemesi yapılmıştır. Hazainu's-Sa'adat'ın fonetik ve morfolojik özellikleri ele alınmış,

eserde görülen özellikler örneklendirilmiştir. Ayrıca eser sentaks açısından da değerlendirilmiş, cümle konusu çeşitli yönleriyle işlenmiştir.

Metin bölümünde, eser Türk transkripsiyon sistemine göre transkribe edilmiştir. Kelimeler transkribe edilirken yazımla ilgili her hangi bir düzeltme yoluna gidilmemiş, eserde yer alan kelimeler metne bağlı olarak yazılmıştır. Eserde yer alan birkaç kenar yazısı ilgili oldukları yere eklenmiş veya sayfa altında gösterilmiştir. Hazāinu's-Sa'ādāt adlı eserin sonlarına doğru güve yemesi sonucu sayfalarda tahribat olmuş bazı kelimeler okunamaz duruma gelmiştir. Eserin Topkapı Sarayı Kütüphanesinde bulunan orjinal nüshası üzerinde yapılan incelemeler sonucunda, bunların bir kısmı yazı kalıntılarından faydalanılarak okunmuş, okunamayan bir kısım kelimeler de "...." konularak geçilmiştir.

Dizin bölümü iki kısımdan oluşturulmuştur. Bütün kelime ve eklerinin yer aldığı birinci kısım "Dizin-Sözlük", kelimelerin kullanım sıklığını gösteren ikinci kısım "Sıklık Dizini" başlıklarıyla oluşturulmuştur. Dizinlerin oluşturulması ile ilgili takip edilen metot "Metni Kurarken Tutulan Yol" başlığı altında gösterilmiştir.

Tıpkıbasım bölümü, eserin orjinal metninin fotokopisidir. Eserin hem tek nüshasının olması, hem de transkirpsiyonlu metin ve incelemelerde ortaya çıkabilecek tereddütlerin giderilmesi amacıyla çalışmaya eklenmiştir.

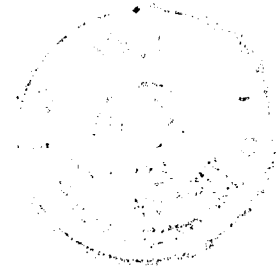
Tez çalışmam boyunca görüşlerinden faydalandığım, çeşitli vesilelerle destek ve yardımlarını gördüğüm bölümümüzün saygı değer hocalarına teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmamın çeşitli safhalarında bilgisine başvurarak görüşlerinden faydalandığım ve tezimle ilgili çeşitli uyarı ve düzeltmeleriyle bana yardımcı olan hocam Yrd.Doç.Dr. Ahat ÜSTÜNER'e de teşekkür ediyorum.

Tezimin her aşamasında maddi ve manevi desteğini esirgemeyen, sabır ve titizlik içerisinde her zaman bana yol göstererek hatalarımı düzeltmemi sağlayan; bilgisinden, yol göstericiliğinden ve kitaplarından faydalandığım değerli hocam, danışmanım **Doç. Dr. Ahmet BURAN** beye sonsuz teşekkürlerimi arz etmek benim için zevkli bir görevdir.

Çalışmada görülecek eksikliklerin hoşgörüyle karşılanarak Türk bilim hayatına ve ilgilenenlerine katkıda bulunması dileğiyle...

Nadir İLHAN
Elazığ-1998

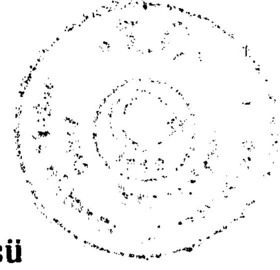
TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ

a ā	اَ ا آ ـَ	o	او اُ
b,	ب	ö	او اُ
c	ج	p	پ
ç	چ	r	ر
d	د	s	س
e	اَ ا ه ـَ	s̱	ث
f	ف	ṣ	ص
g	ك	ş	ش
ġ	غ	t	ت
ḥ	ح	ṭ	ط
ḫ	خ	u	و او ـُ
h	ه	ü	و او ـُ
ı	اِ ايـ ـِ ى	v	و
i	اِ ايـ ـِ ي	y	ى
ḳ	ق	z	ز
k	ك	ẕ	ذ
l	ل	ż	ض
m	م	ẓ	ظ
n	ن	ʿ	ع
ŋ	ڭ	ʾ	ء

KISALTMALAR

A.	: Arapça
a.g.e.	: adı geçen eser
a.g.m.	: adı geçen makale
anat.	: anatomide
b.i.	: birleşik isim
Bkz. - bkz.	: bakınız
bot.	: botanikte
C.	: Cilt
cm.	: santimetre
çev.	: çeviren
DKK.	: Dede Korkut Kitabı
DTCF.	: Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi
e.	: edat
EUTS.	: Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü
F.	: Farsça
f.	: fiil
G.Ü.	: Gazi Üniversitesi
H.	: Hicri
hek.	: hekimlikte
i.	: isim
İ.Ü. Edeb. Fak.	: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
KB.	: Kültür Bakanlığı
M.	: Miladi
MEB.	: Milli Eğitim Bakanlığı
müz.	: müzikte
öl.	: ölümü
S.	: sayı
s.	: sayfa
sf.	: sıfat
st.	: satır
T.	: Türkçe
TDAY-B.	: Türk Dünyası Araştırmaları Yıllığı Belleten

TDED.	: Türk Dili Edebiyatı Dergisi
TDK.	: Türk Dil Kurumu
TKAE.	: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü
TS.	: Tarama Sözlüğü
TS.Y	: Topkapı Sarayı Yazmaları
TTK.	: Türk Tarih Kurumu
vb.	: ve benzerleri
yay.	: yayını, yayınları
yk.	: yaprak
YÖK.	: Yüksek Öğretim Kurulu
yy.	: yüzyıl
zf.	: zarf

I. BÖLÜM

GİRİŞ

I. ESKİ ANADOLU TÜRKÇESİ TIP METİNLERİ VE HAZĀ'İNU'S-SA'ĀDĀT

İlim ve medeniyet dili olan Türkçe en eski çağlarından itibaren bir çok bilimsel, kültürel ve edebî eserleriyle karşımıza çıkmaktadır. Bunlar içerisinde bilimsel çalışmaların bir halkasını oluşturan eserler tıp metinleridir. Tıp ilmi, insanların hastalıklardan korunma ve daha sağlıklı yaşama arzusunun bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu amaçla yazılan tıp metinleri Uygurlar döneminden itibaren Türk dilnin her devrinde ve sahasında tercüme veya telif metinler şeklinde ortaya konulmuştur. Tıp konusunda Türk diliyle yazılmış en eski metinler Uygurlar döneminden kalmadır.[1]

Anadolu sahasında yazılmış ilk tıp kitapları Eski Anadolu Türkçesi döneminden kalmadır. Türkçe tercüme veya telif olarak meydana getirilen ilk tıp eserleri, bu dönemin diğer ürünleri gibi Anadoluda kurulan Türk Beyliklerinin hükümdarlarının buyruğuyla yazılmış ve bunlara sunulmuştur.

Beylikler döneminde beyler Türkçeye özel önem vermişler, Türkçe eserlerin yazılmasını teşvik edici fermanlar yayınlamışlardır. Eski Anadolu Türkçesi dönemi ürünlerinden birçok önemli eser Aydınoğlu Beyliği hükümdarları adına[2] yazılmıştır.

Anadolu sahasında yazılan tıpla ilgili ilk eser - tıpta kullanılan bitkiler ve hayvansal ürünler hakkında bilgiler içermektedir - **Müfredat-ı ibn-i Baytar tercümesi** (İstanbul üniversitesi kitaplığı yazmaları T. 1204)'dir.[3] Bu eser Aydınoğlu Umur Bey (1340-1348)'e sunulmuştur.[4] Adnan ADIVAR'ın Osmanlı Türklerinde İlim ve Dr. Osman ŞEVKİ'nin Beş Buçuk Asırlık Türk Tababet Tarihi adlı eserlerinde ilk tıp kitabı olarak İshak bin

1. Semih TEZCAN, "En Eski Türk Dili ve Yazını" **Bilim Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe**, TTK., Ankara 1978, s.271-323.
2. Zafer ÖNLER, **Celalüddin Hızır (Hacı Paşa) Müntehab-ı Şifa I**, Giriş-Metin Ankara 1990, s.1
3. Adnan ADIVAR, **Osmanlı Türklerinde İlim**, 4.baskı, İstanbul 1982, s.17.
4. Zafer ÖNLER, **a.g.e.**, s.1

Murad'ın H.792 (M.1389) senesinde yazdığı **Havassu'l Edviye** adlı eseri gösterilmiştir. Havassu'l Edviye ile aynı dönemde yazıldığı söylenen bir eser de Bursa Ulu Camii Kütüphanesinde 2 numara ile kayıtlı **Kâmil-üs-Sınâa tercümesi**'dir.[5]

Kaynaklarda[6] yukarıda isimleri verilen eserlerden başka Eski Anadolu Türkçesi döneminde Türkçe yazılan diğer bazı tıp eserleri içerisinde aşağıdaki tıp kitapları gösterilmektedir :

İshak bin Murad'ın (H.792-M1387) **Edviye-i Müfrede**'si, Hacı Paşa'nın (Öl. 1417) **Teshil** ve **Müntehâb-ı Şifâ**'sı, Ahmedî'nin **Tervihü'l-Ervâh**'ı, Ali Çelebi bin Şerif'in **Yâdigâr-ı İbn-i Şerif**'i, Mümin bin Mukbil'in **Miftâhu'n-Nur Hazâinu's-Sürûr** ve **Zâhire-i Muradiyye**'si, Ahmed-i Dâî'nin **Tıbb-ı Nebevî tercümesi**, Eşref bin Muhammed'in **Hazâinu's-Sa'âdât**'ı, Sabuncuoğlu'nun **Cerrahatü'l Haniyye** (H.870-M.1465) ile **Mücerreb-nâme** (H.873-M.1467).

Yukarıda isimleri verilen ve Eski Anadolu Türkçesi dönemi tıp metinlerinin sadece bir kısmını oluşturan bu eserler bize Türk-İslam dünyasında insan sağlığının korunmasına verilen değer ile Türk halkının tıp ilmine hizmetlerini açıkca göstermektedir.

Eski Anadolu Türkçesinin son dönemi olarak kabul edilen 15. yüzyıl, Osmanlı'nın "Cihan İmparatorluğu"na dönüştüğü ve her sahada ileride olduğu bir çağdır. Bu dönemde, imparatorluk sınırları içerisinde ilme çok büyük önem verilmiş, devrin padişahları ırk ve din ayrımı yapmaksızın bütün alimleri himayeleri altına almışlar bu sayede de İmparatorluk sınırları içerisinde ilmin gelişmesine sonsuz katkıda bulunmuşlardır.

5. Adnan ADIVAR, **a.g.e.**, s.20
Dr. Osman Şevki ULUDAĞ, **Beşbuçuk Asırlık Türk Tabâbet Tarihi**, KB. yay., Ankara 1991

6. İlter UZER, **Cerrahiyetü'l Hâniyye I-II**, TDK. yay., Ankara 1992
Adnan ADIVAR, **a.g.e.**, İstanbul 1982,
Zafer ÖNLER , **a.g.e.**, Ankara 1990,

HAZĀ'İNU'S-SA'ĀDĀT'IN TÜRK DİLİ ARAŞTIRMALARI AÇISINDAN ÖNEMİ

Bir dilin yapısını, işleyişini, kelime hazinesini tam olarak ortaya koyabilmek için mutlaka o dilin çeşitli alanlarında yazılmış değişik dönemlerine ait eserlerini incelemek gerekir.

Doğrudan Hazā'inu's-Sa'ādāt ile ilgili olmak üzere şimdiye kadar yapılan tek yayın Dr. N. Bedi ŞEHSUVAROĞLU (1915-1977)'nun Hazā'inu's-Sa'ādāt çevirisidir.[7] Bunun dışında Zafer ÖNLER, iki makalesinde[8] eserin tıp ve botanik terimlerini diğer bazı tıp yazmalarında geçen terimlerle birlikte yayınlamıştır.

Eserin çalışma konusu olarak tercih edilmesinin başlıca sebebi eser ile ilgili yapılan bu çalışmalarda, tıp tarihi ile ilgili bazı yayınlarda ve çeşitli kaynaklarda geniş kapsamlı bir bilgiye rastlanmamakla beraber "eserin Türk dili açısından değerli bir eser"[9] olduğundan bahsedilmiş olmasıdır. Türk dili açısından böyle değerli bir eserin her yönüyle incelenmesi ve kelime hazinesinin tam ve doğru olarak tespit edilmesi gerekliydi.

ŞEHSUVAROĞLU'nun çevirisi bazı okuma farklılıkları ve yanlışlıkları olmakla birlikte eserin faksimilesinin de çeviri ile birlikte yayınlanmasından dolayı Türk dili ve kültürü açısından takdir edilmesi gereken bir çaba ve çalışmadır.

---

7. N. Bedi ŞEHSUVAROĞLU, **Eşref bin Muhammed Hazainu's-Sa'adat**, TTK. yay., Ankara 1961.
8. Zafer ÖNLER, Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Yazılmış iki Tıp Kitabında Yer Alan Sağlık Bilgisi Terimleri, **TDAY-B. 1985**, TTK. Basım Evi Ankara 1989, s. 87-130.
   Zafer ÖNLER, XIV. ve XV. Yüzyıl Anadolu Türkçesi Botanik Terimleri, **Journal Of Türkish Studies Türklük Bilgisi Araştırmaları** Volume 14-1990, Harvard University 1990, s.357-392.
9. TDK., **Tarama Sözlüğü C. I-VIII.**, Ankara 1964-1967., N. Bedi ŞEHSUVAROĞLU, **a.g.e.**, TTK., Ankara 1961,

Çalışmamızda, Türk dili açısından değerli bir eser olarak kabul edilen Hazāinu's - Sa'ādāt'ı her yönüyle inceleyip değerlendirmek ve ŞEHSUVAROĞLU'nun okuyuşundaki yanlışlıkları da gidererek eseri mümkün olduğunca sağlam bir şekilde ilim alemine sunmayı hedefledik.

ŞEHSUVAROĞLU'nun okuyuşu ile bizim okumamız arasındaki farklılıkları aşağıda sıraladığımız üç ana başlık altında örnekleriyle beraber, bazı kelimelerin sözlük anlamlarını kelime kökü veya metindeki kullanım şekline bağlı olarak Arap harfli yazımı ile birlikte gösterdik[10] :

1. ŞEHSUVAROĞLU'nun transkripsiyon sistemini kullanmaması ve kelimelerin okunuş - yazılışlarında Türkiye Türkçesinin imla ve fonetiğine uygun şekilleri tercih etmesinden kaynaklanan farklılıklar **:**

Bu tip farklılıklar metnin bütünüde çokca görülmektedir. Biz bunların bütününü tekrar etmek yerine bir fikir vermesi açısından metinin bazı sayfalarından örnekler almakla yetindik.

Şehsuvaroğlu'nun okuyuşu :	Yazmadaki şekil :	Bizim okuyuşumuz :
yarattı 1b.3	يرتدى	yaratdı
getirdi 1b.10	كتردى	getürdi
anın 2a.1		ānuŋ
getirmedim 2a.10		getürmedüm
fenerin gömleği 2b.5	فنرك كوكلكى	fenerüŋ göŋlegi
muhtaç 2b.16	محتاج	muḥtāc
eylemeye 3a.12	ايلمكا	eylemege
benzeye 3a.12	بكزيه	beŋzeye
yani 5b.11	يعنى	ya'ni

10. Farklılıklar gösterilirken Şehsuvaroğlu'nun okuyuşu, kelimenin metin içerisindeki sayfa ve satır numarası, kelimenin Arap harfleriyle yazımı ile bizim kelimeyi okuma ve traskribe edişimiz birlikte gösterilmiştir.

bilmektedir 5b.12	بلمكده در	bilmekdedür
dörttür 5b.14	دردد ر	dörddür
papatyayla 13a.10	بابادْيا	babadyayla
süzülmüş 13a.11	سزلمش	süzilmiş
sonra 13b.1	صكره	ṣoŋra
türlü 15a.1	درلو	dürlü
damla 15a.2	طملم	ṭamlam
sarısını 15a.4	ساروسين	ṣarusın
çiğle 15a.4	چكله	çigle
kapağı kızarır 15a.8	قباغى قزارر	ḳabağı ḳızarur
zirişk çorbasın 17a.1	زرشك شورباسن	zirişk şorbasın
çürütür 18b.10	چردر	çüridür
öğlesinden18b.13	اويلسندن	öylesinden
arttırmaya 18b.14	آرترمغهآرترمغه	arturmağa
meylettiği 18b.14	ميل اتدكى	meyl itdügi
yettikçe 18b.15	يتدكجه	yetdükçe
akıp çıktığı 32b.9	اقب چقدغ	aḳub çıḳduğı
toprak alalar 32b.14	طبراق الرلر	ṭobraḳ alurlar
döküp 32b.16	دوكب	döküb
durulmıya 33a.1	طرليا	ṭurılmaya
deli 41a.17	دلو	delü
damarları 41b.16	طمرلر	ṭamarları
dolu dolu 41b.16	طلوطلو	ṭolu ṭolu
görünür 41b.16	كورنر	görinür
dövülmüş 44a.4	دگلمش	dögilmiş
titrer 44b.11	دترر	ditrer
bel 45a.3	بيل	bil

dökülmez 45a.4	دوكلمز	dökilimez
cemisini 45a.6	جميعيسن	cemīʿisin
benzer 47b.12	بكزر	beŋzer
yeri 47b.12	ييرِ	yiri
vermiştir 48a.1	ويرمشدر	virmişdür
dilin 55a.2	دِلُك	dilüŋ
bağırsak 63a.4	بغرسق	bağarsuķ
parmaktır 63a.7	برمقدر	barmaķdur
doğru 63a.7	طغرو	ṭoğru
yalnız 70a.16	يالُكز	yaluŋuz
fayde vermez 70a.17	فايده ويرمز	fāyide virmez

2. Çeviride doğru okunmuş ancak yanlış anlamlandırılmış kelimeler :

Şehsuvaroğlu'nun okuyuşu:	Yazmadaki şekil:	Bizim okuyuşumuz:
arkuru (birbirine geçmiş) 59a.2	ارقُور	arķuru (tersine, aykırı)
cülâb (kokulu posyon) 15a.12	جُلّاب	cüllāb > gül-âb (gül suyu)
çüzelendür- (hazırla-) 19b.4	چُزلندُرب	çüzelendür- (akıt-)
düriş- (sebeb ol-) 19a.2	دُورشمك	düriş- (çalış-, sebat et-)
ḫire (küstah, haşarı) 30b.10	خيرلغله	ḫirelıġ (aşırı derecede zayıflık bir deri bir kemik kalma)
toncığar (donar, hareketsiz kalır) 70a.17	طُنجغر	tuncığar (havasızlıktan bunal-)

3. Yanlış okunan kelimeler :

Şehsuvaroğlu'nun okuyuşu :	Yazmadaki şekil:	Bizim okuyuşumuz:
bihad 1b.2	بی حد	bī hadd

biad 1b.2	بی عد	bīʿadd
yaprağın 1b.6	يبراغنك	yabrağınuŋ
sükûkleri (kemik) 8a.6, 9a.5	سكوكلر	süŋukleri (kemik)
yereşşün 9b.17	يرشسون	yaraşsun (yaraş-)
karagu (karanlık) 10a.2	قراكو	ḳaraŋu (karanlık)
tertib 10a.2, 10b.16	تربيت	terbiyet (eğitim, besleyip büyütme)
yurasında (etraf, çevre) 10a.3	يُراسنده	yöresinde (havali, çevre)
ḫire (kamaşma) 10a.5	خيره	ḫıyre (kamaşık, donuk, fersiz göz)
egül egül (yavaş yavaş)10a.11, 33b.8	اكول اكول	aŋul aŋul (yavaş yavaş)
egülecek 10a.15	اكولجق	aŋulcak (yavaşca)
yekdir (iyi, muvafık) 10b.16	يكدر	yigdür (yeg, iyi, daha üstün)
ünür- (ünlemek, bağırmak)11a.4	اُكرمك	ögür- (böğür-,bağır-)
kavisi 11a.16	قويسى	koyısı (koyu)
ikin ne (o kadar) 11a.16	اكن	igen (çok, gayet, fazla)
ikin 11a.17	اكن	igen (çok, gayet, fazla)
yilinin (yılan) 11b.16	يلنن	yılının (yılının)
ağır 12a.11	اغو	agu (ağı, zehir)
kimyonı 12a.7	كملون	kimlūnı (kimyon)
öd (öd ağacı) 13a.1, 24a.15, 29b.2	عود اغاج	ʿūd (öd ağacı)
eyegun (böğür) 13a.7, 13a.13	اكاكن	eŋekin (çene, çene kemiği)
bayamı (meyan)13a.14, 14a.15	بُيَانى	buyanı (meyan)
bayan (meyan) lugatçe	بُيان، بُيَانى	buyanı (meyan)
gönlünce 13a.16, 21b.10	ككنجه	geŋince (istenildiği gibi)
enliyalar 13b.1	اگليالر	egleyeler (eğle- vakit geçir-)

kitre 14a.11	کشیرا	keşire (havuç)
oğlan eşi (kunduz taşağı) 15b.2	اوغلن اشی	oğlan aşı (cavşir ağacı)
bazerucı (horasan teresi) 15b.6	باذرج	baẕrucı (bir çeşit reyhan)
toluğuna (avurduna) 15b.16	طلوگنه	tuluŋına (şakak)
denk 16a13	دانك	dāng (bir dirhemin altıda biri)
sükukun (kemik) 17a.8	سکوکن	süŋukun (kemik)
genişlemiye 17b.12	گگشمیا	geŋşemeye (gevşe-)
kalıgmaktan (atlamak) 18b.3	قالغمقدن	kalğımakdan (sıçra-, hopla-, kalk-)
nebir (ani olarak) 19a.8	نبیر	nibir (şişme, şişkinlik)
gegez (münasip, kolay, uygun) 21a.9	ککز	geŋez (kolay, uygun)
yiyin 21a.1	ییین	yiyiyen (kok-)
yini, yiğni (hafif, yenli) 21a.1, 25b,	ییین	yiyiyen (kok-)
çiğ 21a.1	چه	çih (çiy, kırağı)
giçirek (geçce) 21b.10	کیجرك	kiçirek (küçükce)
nim-sir (yarı aç yarı tok) 22b16	نیمه سیر	nīme-sīr (yarı tok)
İpokrat 22b.5	ابقراط	Ebikrat
bir sebeble 28a.16	برسیله	birisiyle
doyamaz 28a.17	دیامز	döyemez (katlanamaz, dayanamaz)
saut (aksırtıcı bir nesne) 29b.1	سعد	su‘d (topalak otu)
aç çil 29b16	دراج چل	durrac-ı çil (çil kekliği)
iken 30b.2	اکن	igen (çok, gayet, fazla)
çingene 30b.14	چنگه	çönge (zayıf, vazifesi.., küntleşmiş)
bar ü berkinden 31a.16	بری بر کندن	bari bir günden
eyin (eyisini) 31b.11	اکن	igen (çok, gayet, fazla)
üsten 32b.15	استنی	üstini

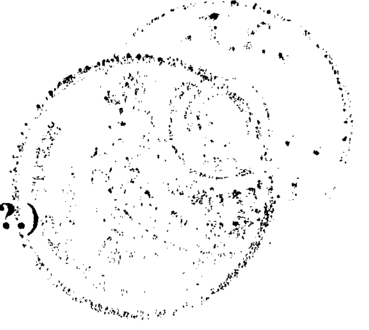
semizyayın (semizleyim) 46b.10	سمْريايين	semriyeyin (semri-, şişmanla-
sükukı (kemik) 47a.16,17, 47b.2	سكوكى	süŋukı (kemik)
dışardan 47a.17	طشرادن	taşradan (dışarıdan)
bir kemige 47b.4	بَرْكمكا	berkimege (berki-, sağlamlaş-)
kalıgırak (kalınca) 47b.8	قالكرق	kalıŋırak (kalınca)
kader 48a.11	قدر	kadar
bir bir 48a.8	بردر	birdür
yiyinleye (hafifletmek) 50a.16	ييْليه	yiyleye (yille-, kokla-)
giçiliği (küçüklük) 51b.1	كچلكى	kiçiligi (küçüklük)
dokunayıdı 53a.15	دُوكنايد	dükeneyidi (tüken-, bit-)
duruşmak (çalış-) 53b.16	دُورشمك	dürişmek (çalış-, sebat et-)
vakit 56a.9	قت	katı (çok, pek)
rebu (solugan) 56a.14	ربوْ	rebev (astım)
dıykı nefes (nefes darlığı) 56a.15	ضيق نفس	żīḳ-ı nefes (nefes darlığı)
evridî (57a.15)	أوريطى	uriti (damara, toplar damara ait)
benillemekden (ürkmekten) 57b.16	بَلكلَمكدن	beliŋlemekden (irkil-)
çok 58a.1.2.3	چوغ	çoġ (çok)
mesarika 58b.1	مَساريقا	māsārīḳā (mezenter)
tahalı 58b.2	طحالى	ṭıḥālī (dalağa ait)
meri 58b.4	مرى	mirî (yemek borusu)
iylan (yılan) 58b.14	ايلان	ılan (yılan)
giyk (geniş, kuvvetli) 59a.5	كيك	giŋ (geniş, boş yer)
demergu (temriye) 59b.10	دَمْرَكُو	demregu (temregi)
tutrub (daürraks) 59b.17	قُطرُب	kutrub (sara hastalığı)
lokma 60a.10	لقمه	lukme (lokma)
s(ir)kengübin 62a.3	سكنكبين	sikengübin (sikencübin)

sıymağa (teskine) 62a.17	صمغا	sımaga (kır-, boz-)
gadablansa 62b.3	غصّلنسه	gussalansa (kederlen-, tasalan-)
olaşmıştır 63a.14.14	اولاشمشدر	ulaşmışdur (ulaş-)
hazer eylesün 67a.17	غايت ساقنسون	gayet sakınsun
geçtikten 67b.2	كچدكندن	geçdüginden
sade yağ 68a.6	صياغ	sayağı (sade yağ, tere yağı)
denzinmez (deniz tutması) 68b.9	دكزنمز	degzinmez (dön-, dolaş-)
inar (nar) 68b.16	انار	enar (nar)
nar (nar) 69a.4	انار	enar (nar)
kusanık 69a.3	قسانك	kusanuŋ (kusanın)
öturişa (otura) 69a.7	اوترشه	oturuşa (oturup yerleş-)
gülici 70a.13	كلجى	keleci (söz, lakırdı)
geleci (söz gelimi) 70b.7	كلجى	keleci (söz, lakırdı)
mefasıl 70b.17	ترمغه	turmağa (dur-, kalk-)
arutur 70b.17	ارنر	erinür (erin-)
kendisini 71a.10	كندزن	kendözin (kendisinin)
huy eyleye 71a.14	خو ايليه	hu eyleye (huy edine)
turek (dere otu) Lugatçe	طورغ	ṭurağ (dere otu)

Bunlar dışında metinde olduğu halde ŞEHSUVAROĞLU'nun çevirisinde görülmeyen "diyü 6b.9, bir dürlü 56b.10, altıdur 63a.5, yuvası 65a.15, eger kim 67b.16, sıhhatçün 69a.17" gibi kelimeler de vardır.

Ayrıca ŞEHSUVAROĞLU'nun çevirisinde yer alan "LUGATÇE" metnin kelime hazinesini yansıtma açısından yetersiz olduğu gibi, yanlış okuma ve anlamlandırmalar dolayısıyla pek kullanışlı da değildir.

II- EŞREF BİN MUHAMMED (.?. / .?.)

A. Hayatı, Sanatı ve Edebi Kişiliği :

Eşref bin Muhammed'in hayatı ve yaşadığı dönem hakkında kaynaklarda kesin ve açıklayıcı bilgiler mevcut değildir. Hazainu's-Sa'adat'ın eldeki tek nüshasında eserin tamamlanması ile ilgili verilen tarihten hareketle yazarın XIV. yüzyılın sonları ile XV. yüzyılın başlarında yaşadığı söylenebilmektedir.

N. Bedi ŞEHSUVAROĞLU'nun Hazāinu's-Sa'ādāt ile ilgili çevirisinin takrizinde Prof. Dr. Süheyl ÜNVER, Hazainu's-Sa'adat ve müellifi Eşref bin Muhammed hakkında ana kaynaklarda her hangi bir bilgiye rastlanmadığını şu cümlelerle ifade etmektedir[11] :

> "Tetkikimize göre (Brockelmann), (Keşf-üz Zünun), (Hediyyet-ül Arifin), (Osmanlı Müellifleri), (Sicill-i Osmani), (Künh-ül Ahbar), British Museum, Berlin ve Paris Milli Kütüphaneleri Türkçe Yazma katalogları gibi ana kaynaklarda yer almamıştır."

Süheyl ÜNVER, takrizinin devamında Hammer Tarihi ile İstanbul Üniversitesi Kütüphanesindeki yazma Şairler Tezkiresi'ni de tarattığını ve kendi fişlerinde de Eşref bin Muhammed ile ilgili her hangi bir bilgiye rastlanmadığını belirtmiştir.

Biz de bu ana kaynak kabul edilen eserlerden Osmanlı Müellifleri[12], Osmanlı Türklerinde İlim[13], Hammer Tarihi[14] ile Beşbuçuk Asırlık Türk Tababet Tarihi[15], Pertsch Katologu[16], Müsbet İlimde Müslüman Alimler[17], Türk Edebiyatı Tarihi[18], Türk Dili ve

---

11. N. Bedi ŞEHSUVAROĞLU, **a.g.e.**, TTK. yay., Ankara 1961, s.V.
12. Bursalı Mehmet Tahir, **Osmanlı Müellifleri**, (Hazırlayan: İsmail ÖZEN), İstanbul 1975.
13. Adnan ADIVAR, **a.g.e.**, İstanbul 1982.
14. Baron J. V. Hammer Purgstall, **Büyük Osmanlı Tarihi**, I-VIII. C., İstanbul 1989-1992.
15. Dr. Osman Şevki ULUDAĞ, **Beşbuçuk Asırlık Türk Tabâbet Tarihi**, KB. yay., Ankara 1991
16. Wilhelm Pertsch, **Verzeichniss Der Türkischen Handschriften Der Koniglichen Bibliothek**, Berlin 1889.
17. Mahmut KARAKAŞ, **Müsbet İlimde Müslüman Âlimler**, KB. yay., Ankara 1991
18. M. Fuad KÖPRÜLÜ, **Türk Edebiyatı Tarihi**, 3.basım, İstanbul 1981.

Edebiyatı Ansiklopedisi[19] gibi eserleri taradık. Taradığımız kaynaklardan Müsbet İlimde Müslüman Alimler ile Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi adlı eserler dışındaki kitaplarda yazar ve eseri hakkında hiç bir bilgiye rastlayamadık.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi adlı eserde verilen bilgiler[20] fazla teferruatlı değildir. "Tıp kitabı (Eşref b. Muhammed), müellifin bir tıp alimi olduğu ve eserin XIV. asrın sonları veya XV. asrın başlarında yazıldığı tahmin edilmektedir. Toplum sağlığını konu edinen eserin tek nüshası TS.Y. 557'de kayıtlıdır. ..."

Müsbet İlimde Müslüman Alimler'de verilen bilgiler[21] de, yazarın doktor olduğu, onbeşinci yüzyılda yaşamış olduğu ve Hazainu's-Sa'adat'ı yazdığı şeklindedir.

N. Bedi ŞEHSUVAROĞLU da Hazāinu's-Sa'ādāt ile ilgili yayınında eserin müellifi ile ilgili her hangi bir bilgi vermemiştir.

Eşref bin Muhammed'in adı, çalışmamıza konu olan yazmanın 2a numaralı sayfasında şöyle geçmektedir :

> "**Bundan ṣoŋra** (3) erbāb-ı ʿaḳla şöyle ʿarż oluna, ben żaʿīf kim Eşref bin (4) Muḥammedin üşbu kitābı Türk dilince cemʿ eyledüm. Ḥaḳdan tevfīḳ dileyüb (5) üşbu ḳadar beyāza getüri bildüm.."

Bu da bize göstermektedir ki eser tercüme olmayıp bizzat alim ve tabib bir şahıs olan Eşref bin Muhammed tarafından XIV. yüzyıl veya XV. yüzyılın başlarında Anadolu sahasında telif edilmiştir. Eserin dil özelliklerinden ve kelime hazinesinden anlaşıldığı kadarıyla müellif Türkçeyi iyi bilen alim bir doktordur. Eserini sanatlı bir söyleyiş gayesi taşımadan sade ve sağlam bir Türkçe ile aktarmayı gaye edinmiştir. Sanatlı söyleyişle, şiir ve kafiyeli söz

---

19. **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler / İsimler / Eserler / Terimler**, Dergah Yayınları, İstanbul 1981, 1-8 C.
20. **a.g.e.**, İstanbul 1981, C.4, s.186.
21. Mahmut KARAKAŞ, **a.g.e.**, Ankara 1991, s. 467.

söyleme gayretine düşmenin insanı gaflete düşüreceği ve asıl maksattan uzaklaştıracağı düşüncesinde olan yazar eserinin eğitim kitabı olduğunu bu sebeple sanata ve şiire yönelmediğini, eserinde dile getirmiştir.

2a ... Ve şi'r ve naẓm ve ḳavāfī gözlemedüm (12) şol sebebden kim ta'līm kitābıdur. Şi'r nefsi münbasiṭ eyler. Sürūr (13) elbette ġurūrsuz ve ġafletsüz olmaz. Pes ayruḳ ġaraż duḫl olur ve hem şi'r (14) żarūretünden müşkil luġatlar ḳarışur, ma'nā ıraḳda ḳalub cevheri ṣandūḳ (15) içindeyiken 'arż itmiş olam.

Kendisi de Türk olan ve Türkçe konuşulan bir bölgede bulunan Eşref bin Muhammed halka kendi diliyle söylenecek sözlerin daha etkili olacağı düşüncesiyle eserini Türkçe olarak kaleme almıştır.

2a ... Zīrā bu vilāyetde söylenen ṣırf (16) Türkīdür. كلموا الناس بالسنتهم buyrulmışdur. Ḫalḳa kendü dilince (17) **2b** söz kim ma'nidār ola.

Yukarıdaki cümlelerden de anlaşıldığı kadarıyla yazar Anadolu Selçuklularının yıkılıp parçalanmasından sonra oluşan XIII. yüzyılın sonları ile XV. yüzyılın başlarına kadar devam eden Beylikler Devri Türkçesi[22]'nin Türkçeyi bütünü ile ve bilinçli olarak bir yazı dili haline getirme hedefi doğrultusunda eserini halkın diliyle yazmıştır.

B. Eserleri :

Eşref bin Muhammed'in bilinen tek eseri **Hazāinu'-Sa'ādāt**'tır. Bu eser dışında kaynaklarda her hangi bir eserine rastlanamamıştır. 1460 yılında tamamlanan Hazāinu's-Sa'ādāt adlı yazmanın bilinen tek nüshası da Topkapı Sarayı Üçüncü Ahmet kütüphanesinde Hazine 557 numara ile kayıtlıdır.

---

22. Zeynep KORKMAZ, **a.g.e.**, Ankara 1992, s. 43.

III- HAZĀ'İNU'S-SA'ĀDĀT

A. Eser Hakkında Bilgiler :

Hazainu's-Sa'adat, Topkapı sarayı yazmaları kataloğunda (Eşref bin Muhammed, Hazainu's-Sa'adat H.864/M.1460, H.557) numara ile kayıtlıdır.

1460 yılında tamamlanan ve "Saadet Hazineleri" anlamına gelen Hazā'inu's-Sa'ādāt adlı yazmanın bilinen tek nüshası Topkapı Sarayı Üçüncü Ahmet kütüphanesinde Hazine 557 numara ile kayıtlıdır. Eser ilk kez N. Bedi ŞEHSUVAROĞLU'nun dikkatini çekmiş ve ŞEHSUVAROĞLU tarafından çevirisi yapılarak faksimilesi ile birlikte ilim alemine sunulmuştur.

Eşref bin Muhammed'in okuyanların kolaylıkla anlayabilmelerini sağlamak için dönemin Türkçesi ile kaleme alınmış hekimlik üzerine bir eserdir. Bilinen bu tek nüshası Hicri 864 yılında Zilkade ayının üçünde Çarşamba günü Ali bin ine Hace tarafından istinsah edilmiştir. Eserin müellif nüshası bulunamadığı gibi hakkında kaynaklarda da her hangi bir bilgiye rastlanamamıştır.

Harekesiz nesih ile yazılan eser 72 varak olup her sayfasında 17 satır -sadece 11b ve 71a sayfalarında 18 satır- yazı bulunmaktadır. Kitapta yazım sırasında unutularak sonradan eklenen bazı der-kenarlar mevcut olup bunlar ilgili oldukları kelime veya satırın karşısına yazılmış ve ilgili olduğu yere de " ˇ " işareti konulmuştur.

36a sayfasında yer alan üçüncü bab ile ilgili olarak Yadigarın dokuzuncu babından alınma bir haşiye 36b sayfasına eklenmiştir.

Eserin ilk sayfalarında özellikle de 6 ve 7. varakların üst kısmında nemlenme sonucu yazıda bir karışma söz konusudur. Eserin 62 ile 68. varaklarında 16 ve 17. satırlarında bazı bölümleri

güve yemesi sonucunda yapraklarda bir delinme oluşmuş ve buna bağlı olarak da bazı kelimeleri okunamaz durumdadır.

Eserin ilk ve son sayfalarında eseri ellerinde bulunduran şahıslar tarafından ilave edilmiş metinler vardır.

B. Eserin Özellikleri :

Eşref bin Muhammed (? - ?) Hazā'inu's - Sa'ādāt, H. 864 (Ali bin İne Hace eliyle istinsah edilmiş), 72 yk., 18x13 - 11x7 cm., 17 st., nesih, müstensih hattı; kağıt aherli; kapak mikleplī, kahverengi deri ve kabartma işlemeli. İlk iki sayfa kırmızı çizgi ile çerçeveli.

C. Eserin Muhtevası :

İsmi "saadet hazineleri" anlamına gelen ve bir tıp metni olan eser besmele, Allah'a hamd ve peygamberimiz Hz. Muhammed ve onun nesline ve ashabına salat ve selam ile başlamıştır.

Eserin yazarı kendi ismini verdikten sonra eserin eğitim kitabı olduğunu bildirmiş, eserin niçin Türkçe yazıldığını açıklamıştır.

Alemin çift olarak yaratıldığını, dünyanın noksanlığından ve bu alemin diğer aleme muhtaçlığından bahseden yazar insanın sağlığının ve hastalığının insanın dört nesnesinde (beden, can, akıl, gönül) olduğunu 3b - 4b sayfalarında şu cümlelerle vermiştir :

> **3b** ... Amma ādem vücūdunuŋ ṣağlığı (16) ṣayrulığı dörd nesnesindedür.
> **4b** ... Evvel bedendür kim ol dörd aṣıldan olmuşdur. İkinci cāndur (3) kim ol beden ṣoḥbetinden ol daḫı ṣayru olur. Üçüncisi 'aḳldur kim bu 'ālemüŋ (4) ṣoḥbetinden ol daḫı ṣayru olur. Dördincisi göŋüldür kim gerekmez nesneleri (5) 'ādet idenleri görmekden ol daḫı ḫasta olur. Ne'ūẕu billahe'l-'aẓīm. (6)

Yazar insan sağlığının bağlı olduğu bu dört nesneyi korumak için gerekli ilimleri de şu bilgilerle vermiştir :

4b ... (6) **Ben dā'ī** çün bu ma'nāye baḳdum. Ḥaḳ Te'ālaya sığınub bu risālei bu dörd (7) dürlü 'ilācda ḳıldum dörd rükn içinde. Evvel rüknin 'ilm-i ṭıbbuŋ ḥıfẓ-ı ṣıḥḥatinde (8) kim bedenüŋ sağlığın ṣaḳlamağa sebeb idineler. Zīrā beden ḳāim olmayınca (9) ayruğı ḳāim olımaz. İkinci rüknin 'ilm-i aḫlāḳda ḳıldum ki cān ṣıḥḥatin saḳlaya (10) Bu sebeble cānında ḫastalıḳdan ne varsa 'ilācın bilicek gidermesine (11) meşğūl ola. Üçünci rüknin 'ilm-i tedbīrde ve siyāsetde ḳıldum kim 'aḳl (12) tedbīrin ve siyāsetin anuŋla saḳlayalar. Zīrā niẓām-ı 'ālemüŋ ḳıvāmına (13) tedbīr ve siyāset sebebdür. Dördinci rüknin 'ilm-i i'tiḳādātda ve fıḳhuŋ (14) 'ibādātında ḳıldum kim göŋül ḫastalığınuŋ 'ilācı anuŋladur...

Bu bölümde yazar bedenin sağlığı için tıp ilminin, canın sağlığı için ahlak ilminin, aklın sağlığı için siyaset ve tedbir ilminin, gönül sağlığı için de itikat ve fıkhın ibadetlerinin gerekliliğine işaret etmiştir.

Eserin isminin **Ḫazā(y)inu'Es-Sa'ādāt** konmasının sebebi ile ilgili **4b** sayfasında şu bilgilere rastlanmaktadır :

Ehl-i taḥḳīḳ luğatlarında (15) ṣıḥḥate sa'ādet dimişlerdür. Ol sebebden ki ṣıḥḥatler sebeblerin bu risālede (16) cem' eyledüm. Adını **Ḫazā(y)inu's-Sa'ādāt** ḳodum.

Yukarıdaki cümlelerden de görüldüğü gibi sıhhat ile saadet eş anlamlı tutulmaktadır. Yani insanın saadetinin temel kaynaklarından biri sıhhatli olmasıdır. Yazar da sıhhatli olmanın sebeplerini eserinde topladığını ifade etmiş bu nedenle de eserine "Saadet Hazineleri" anlamına gelen **Ḫazā(y)inu's-Sa'ādāt** ismini vermiştir.

Eserin **5b** sayfasından itibaren insanın bedeninin muhafazasının ne ile ve nasıl olacağı konusuna geçilmiştir. Önce tıbbın iki bölüme ayrıldığı ve bu bölümleri bildirildikten sonra insanın yaratılışında yer alan unsurlardan (ateş, hava, su, toprak) ve özelliklerinden bahsedilmiştir. Ayrıca insanın bedeninde bulunan safra, kan, balgam ve sevda unsurlarına da bu bölümde değinilmiştir. **7b** sayfasından başlamak üzere de çocuğun anne

karnında oluşumu ile annesinin hamilelik sırasında nelere dikkat etmesi gerektiği üzerine bilgiler verilmiştir.

9b - 11b sayfalarında çocuk doğduktan sonra yapılacak işlemler, çocuğun bakımı ile çocuğa verilecek anne sütünün özellikleri üzerinde durulmuştur. **11b - 13a** sayfalarında anne sütünü arttıracak ilaçlar ve çocuğun sütten kesimine fayda sağlayacak ilaçlar bildirilmiştir.

13b - 16a sayfalarında çocuklarda görülen bazı hastalıklar ve bunların tedavileri ile ilgili ilaçlar hakkında bilgiler aktarılmıştır.

16b - 19b'de insanın tıfl (çocukluk), yigitlik (gençlik), kır sakallulık (olgunluk) ve pirlik (ihtiyarlık) dönemleri ile bu dönemlerin özellikleri, bu dönemlerde dikkat edilecek şeyler üzerine bilgiler verilmiştir.

Çocukluktan ömrün sonuna kadar insanın sağlığına sebep olan nesneleri bilmekle sağlığın korunacağını bildiren yazar bu konuda üç kaideden bahsetmektedir :

> **19b** ... Pes bu ʿömrüŋ evvelinden āḫirine sağlığına sebeb olan nesneleri bilmek gerek (13) kim sağlığı saḳlana. Ben daḫı bu ḥıfẓ-ı ṣıḥḥat-i insānı üç ḳāʿide ḳıldum bu (14) kitābda. Şol sebebden kim ṣıḥḥati saḳlamaḳ evvel sebeblerin saḳlamağladur. İkinci (15) şol aʿżānuŋ ṣıḥḥatin saḳlamağladur kim anlar saḳlanmazsa bedenüŋ cemīʿisi saḳlanmaz (16) Üçünci seferde, iḳāmetde her birisinde ḳāʿide ḳānūn nedür bilinmezse ne sebeb (17) **20a** saḳlanur, ne aʿżā. Ol üç ḳāʿidenüŋ evvelkisin kim sebeblerde (1) ḳıldum. Şol sebeblerde ḳıldum kim elbette anlarsuz ṣağlıḳ ve beḳā-yı ʿömr olmağa (2) çāre yoḳdur. Ol sebebler altıdur. Her birini bir bāb ḳıldum ve andan ṭaşra (3) iki bāb daḫı kim sebebdür amma żarūrī degül yaʿni elbette degül. Bu ḳāʿidenüŋ (4) cümlesi sekiz bāb oldı.

Yine yukarıdaki cümlelerde sıhhati saklamak için sebeplerin saklanması gerektiğini söyleyen yazar, insan sağlığını etkileyen unsurlar ve bunlardan nasıl faydalanılıp nasıl korunulacağı ile ilgili bilgileri sekiz bab halinde **20a - 46b** sayfalarında açıklamıştır.

47a - 65a sayfalarında insanın bedeninde bulunan azaların özellikleri ve bunların korunması ile ilgili bilgiler sıralanmıştır. Bu bölüm de on iki bab halinde düzenlenmiştir.

Yolculuk sırasında sağlığın korunması ile ilgili yapılması gerekli işler de **65b - 69a** sayfalarında üç bab halinde bildirilmiştir.

> **65b/** ...Üçünci ḳā'ide seferde ṣıḥḥat nice saḳlamaḳ gerek (6) anuŋ tedbīrindedür. Bu ḳā'ide üç bābdur. Evvel bāb ıssı (7) günlerde sefer itmek tedbīrindedür... **67b/** ... İkinci bāb ṣovuḳ günlerde seferi itmekde söyler. **68b/** ...Üçünci bāb gemiye binenüŋ tedbīrinde söyler.

Eserin **69b** sayfasından itibaren de insan hayatının dönemleri beş bölüm halinde ele alınmış ve bu dönemlerde insanın fiziksel ve ruhsal yapısı hakkında bilgi verilmiştir. Bu dönemlerin her birinde bulunan insanların nelere dikkat edeceği ve bunlara nasıl davranılması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Eserin tamamlanması ile ilgili istinsah kaydı da kitabın **71a** sayfasında yazılmıştır.

D. Eserin Dili :

Hazāinu's - Sa'ādāt'ın dili, Türk dilinin Eski Anadolu Türkçesi denilen döneminin dil özelliklerini yansıtan işlek bir Türkçedir. Eser, H. 864 (M. 1460) yılında istinsah edilmiş olup eserin müellif nüshası bulunamamıştır. Fakat bu nüshanın da kelime hazinesi ve dil özellikleri açısından XIV. yy. veya XV. yy.'ın başlarında yazılmış olduğu söylenebilmektedir.

Eski Anadolu Türkçesinin Beylikler Döneminde özellikle Anadoluda bulunan Türk beylerinin Türkçeden başka dillere yönelmemeleri ve Karamanoğlu Mehmed Bey'in 15 Mayıs1277'de[23] kendi beyliği içerisinde Türkçeden başka dil kullanılmaması ile ilgili

23. F. Kadri Timurtaş, "Türkçecilik Cereyanının Tarihi" **Türk Dünyası El Kitabı** C.2, 2. Baskı, Ankara 1992, s.250.

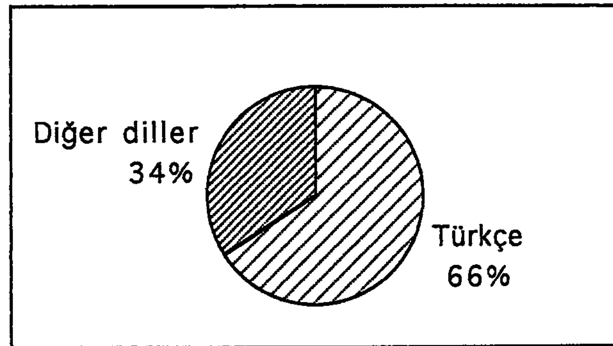
fermanı bu devirde birçok Türkçe eserin tercüme, telif ve istinsah şeklinde yazılmasını sağlamıştır. İşte Hazainu's - Sa'adat'da bu dönem ürünlerinden biri olarak ortaya çıkmıştır.

İnsanlarla daha etkili bir iletişim sağlamak, onlara bazı bilgileri aktarıp eğitmek için kullanılacak en iyi araç insanların anlayacakları dildir. Eşref bin Muhammed de كلموا الناس بالسنتهم (İnsanlara kendi dilleri ile konuşunuz) prensibiyle eserini Türkçe olarak yazmıştır. Çünkü eserde de belirtildiği gibi yazarın yaşadığı bölgede konuşulan dil sadece Türkçedir.[24]

E. Kelime Hazinesi :

Hazāinu's-Sa'ādāt'ın metin kısmında yer alan toplam kelime sayısı 26215'dir. Eserin yazıldığı dönemde kullanılan dile uygun olarak, Türkçenin oran itibarıyla yüksek olduğu görülen eserin kelime hazinesinin yüzdelik oranla ifade etmek gerekirse % 66 gibi büyük bir kısımını Türkçe ve Türkçeleşmiş kelimeler oluşturmuştur. Türkçe dışında Arapça, Farsça, Yunanca gibi dillerden alınan kelimeler de metnimizde kullanılmış olup bu dillerden alınan kelimelerin toplamının metinde kullanılan kelimelerin bütününe oranı da % 34'dir.

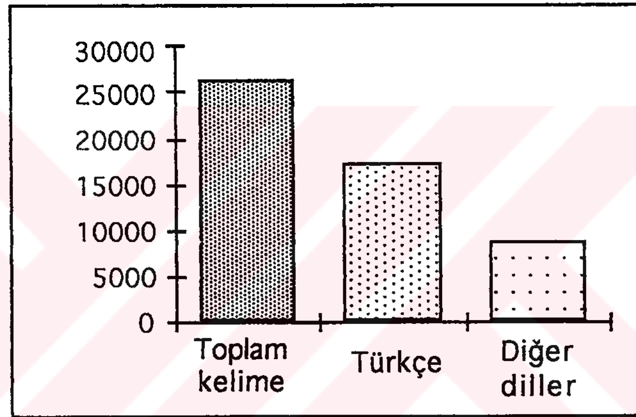
Türkçe	Diğer diller
17257	8958

24. 2a ... Zīrā bu vilāyetde söylenen ṣırf (16) Türkīdür.

Metinde yer alan toplam 26215 kelimenin %66'sını oluşturan Türkçe kelimelerin sayısı 17257'dir. Diğer diller olarak gruplandırdığımız Arapça, Farsça ve Yunanca kelimelerin toplam sayısı da 8958'dir.

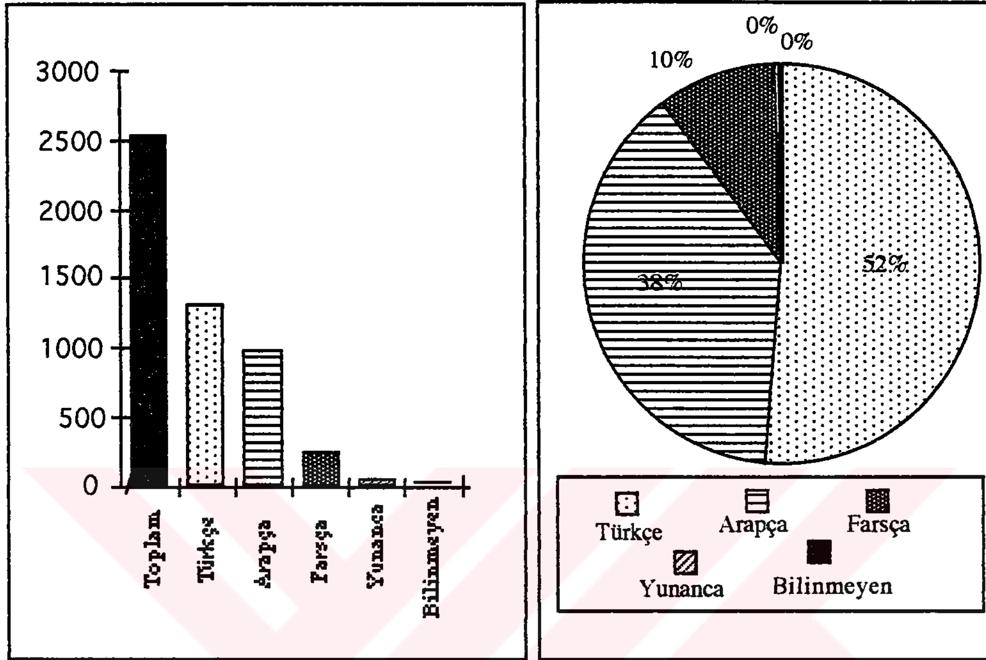
Toplam kelime	Türkçe	Diğer diller
26215	17257	8958

Metinde yer alan 26215 kelimeden dizine madde başı olarak giren kelime sayısı 2550 tanedir. Bunun 1312 tanesi Türkçe ve diğer dillerden yapım ekleri eklenerek Türkçeleştirilen kelimelerdir. Arapça kökenli 976, Farsça kökenli 249, Yunanca 10, bilinmeyen 3 madde başı dizinde yer almıştır.

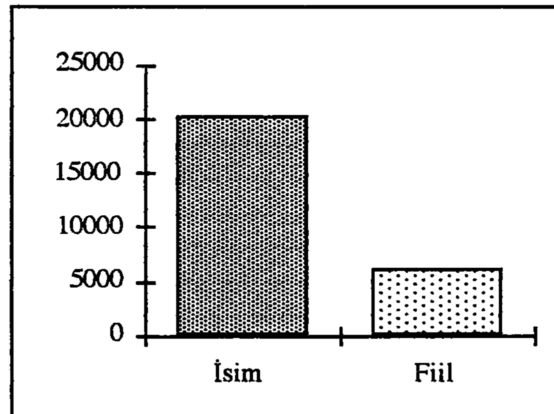
Eserde kullanılan kelimelerin dizine giren madde başlarının köken itibarıyla dillere göre dağılımı ve yüzdeleri aşağıdaki gibi gösterilebilmektedir:

Toplam	Türkçe	Arapça	Farsça	Yunanca	Bilinmeyen
2550	1312	976	249	10	3

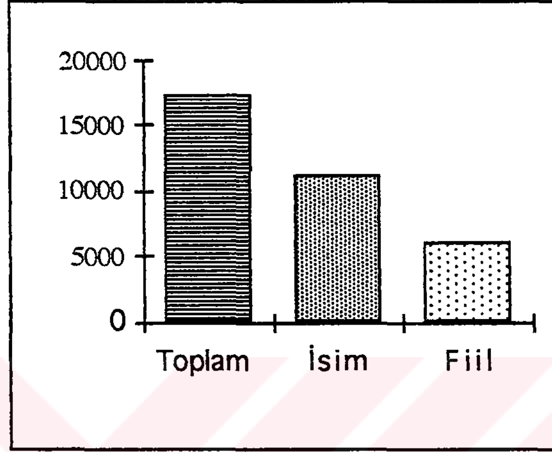
Metinde yer alan 26215 kelimeden 20166'i isim 6049'u da fiildir. Fiiller içerisinde eserin istinsah kaydında kullanılan "temmet" fiili Arapça olup bir defa kullanılmıştır. Türkçe fiil sayısı 6048'dir.

İsim	Fiil
20166	6048

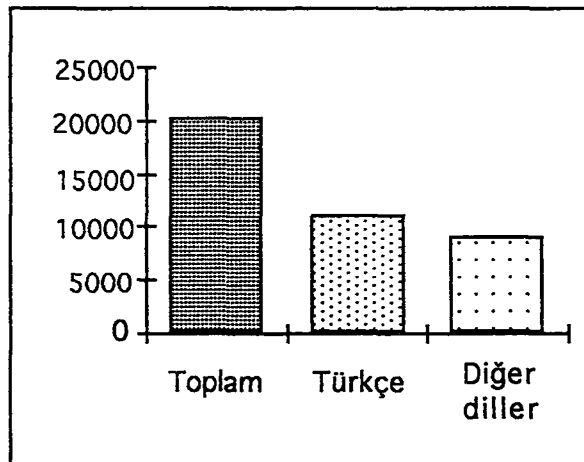
Eserde Türkçe olarak tespit ettiğimiz 17257 kelimenin 11209 tanesi isim, 6048 tanesi de fiildir.

Toplam	İsim	Fiil
17257	11209	6048

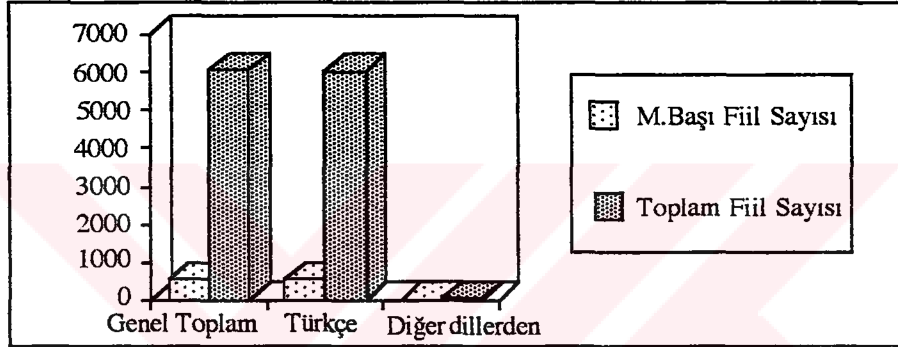
İsim olarak tespit edilen 20166 kelimenin 11209 tanesi Türkçe 8957 tanesi de yabancı kökenlidir. Türkçe olarak gösterilen isimler içerisinde Arapça veya Farsça kökenli kelimelere Türkçe isim yapım ekleri getirilerek türetilmiş ve Türkçeleştirilmiş isimler de dahildir.

Toplam	Türkçe	Diğer diller
20166	11209	8957

Fiil olarak kullanılan 560 madde başından 540 tanesi Türkçe basit türemiş veya birleşik fiiller olmasına karşılık 20 tanesi de Arapça veya Farsça kelimelere Türkçe kelime ve ekler getirilerek türetilen fiillerdir. Kelime sayısı olarak 6048 fiilin 6009'u Türkçe asıllı, 39'u da diğer dillerden alınan kelimelere Türkçe ek ve kelimeler eklenerek türetilmiş fiillerdir. (Bunlar dışında 1 adet Arapça fiil de dizinde yer almıştır.)

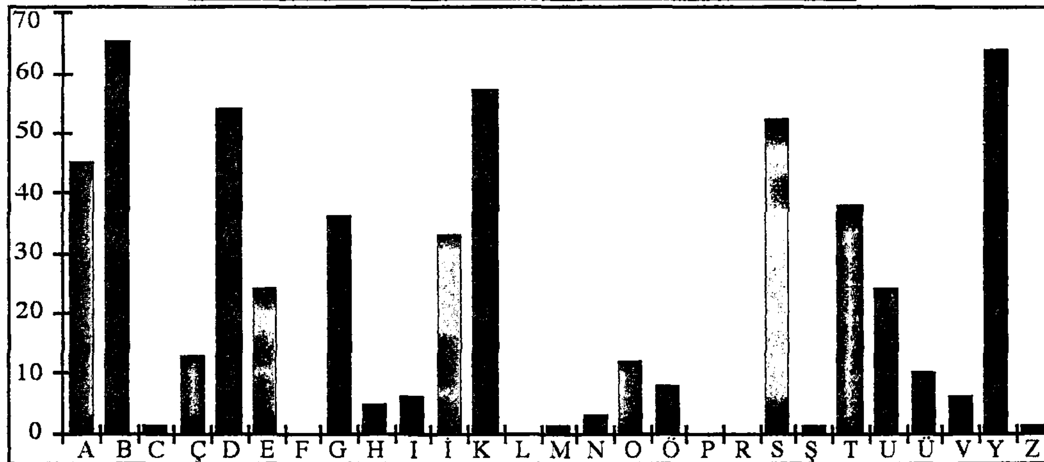
	Toplam	Türkçe	Diğer dillerden
M.Başı Fiil Sayısı	560	540	20
Toplam Fiil Sayısı	6048	6009	39

Fiillerin ön seslerine göre dağılımı da şöyledir : (Toplam 560 madde başı fiil)

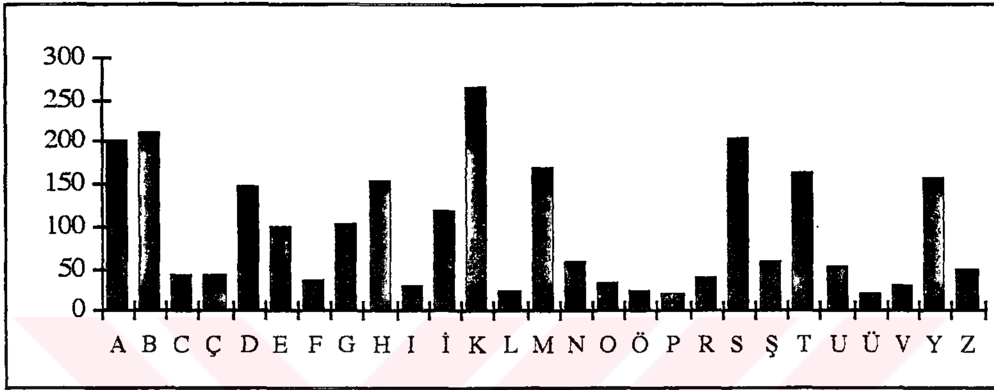
A	B	C	Ç	D	E	F	G	H	I	İ	K	L	M
45	65	1	13	54	24	-	36	5	6	33	57	-	1

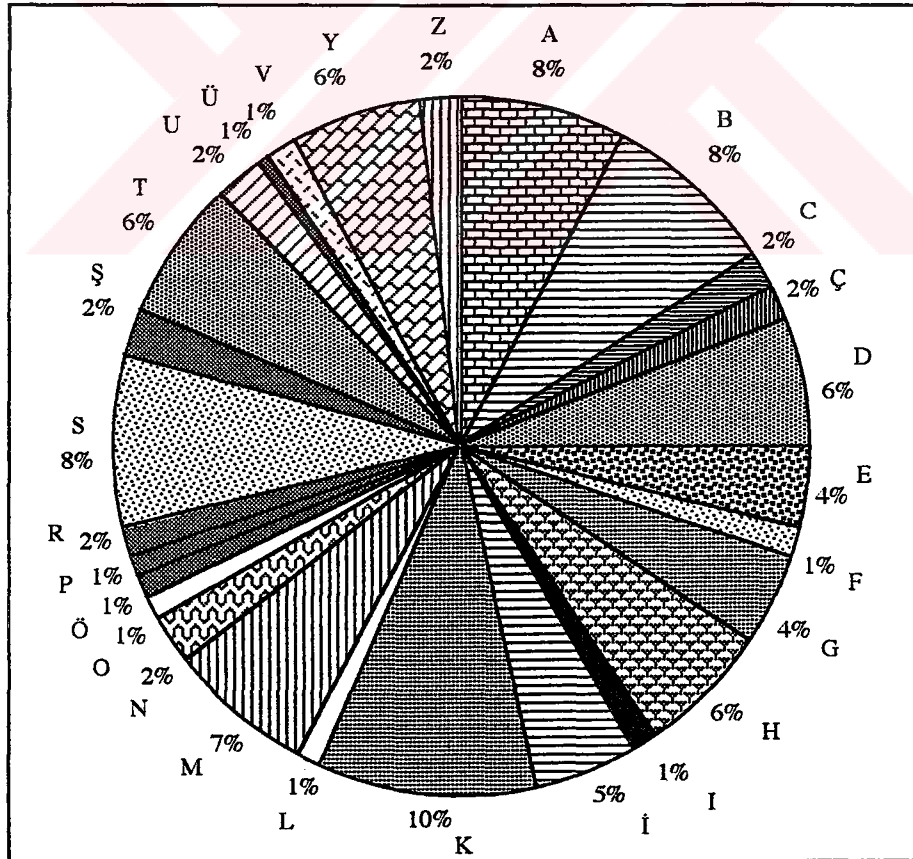
N	O	Ö	P	R	S	Ş	T	U	Ü	V	Y	Z
3	12	8	-	-	52	1	38	24	10	6	64	1

Kelimelerin ön seslerine göre dağılımı ve yüzdelik oranları şöyledir (dizine giren toplam madde başı 2550'dır) :

A	B	C	Ç	D	E	F	G	H	I	İ	K	L	M	N	O	Ö	P	R	S	Ş	T	U	Ü	V	Y	Z
200	210	43	42	147	100	37	104	154	29	118	266	24	170	58	33	24	20	40	204	58	162	52	21	30	156	48

IV. METNİ KURARKEN TUTULAN YOL :

Metnin transkripsiyonlu çevirisini, her sayfasını ve her sayfadaki satırlarını numaralandırarak yaptık. Metin içerisinde sadece 11b ve 71a sayfalarında 18 satır yazı bulunmasına karşılık diğer sayfalarda 17 satır yazı yer almıştır.

Metnin derkenarları ilgili oldukları yerlere müellif tarafından konulan işaretlere uygun olarak eklenmiştir. Sadece 36b'deki Yâdigâr'dan alınan haşiye 36a.9'daki başlığın haşiyesi olması sebebiyle 36a sayfasının altına eklenmiştir.

Metinde geçen kırmızı ile yazılmış başlık niteliğindeki kelimeler ile özel isimler ve diğer bazı kelimeler transkribemizde koyu siyah (**bold**) ile yazılmıştır.

Metin harekesiz olarak kaleme alınmış olmakla birlikte zaman zaman bazı kelimeler okuyuşu kolaylaştırmak ve doğru okumayı sağlamak gayesiyle harekeli olarak yazılmışlardır. Metindeki bu tip harekeli Türkçe kelimelerdeki yazılışlar harekelendirmeye uygun olarak okunmuş ve transkribe edilmiştir. Arapça ve Farsça kelimelerin yazımında Ferit Devellioğlu'nun Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat ve Sir J. W. Redhouse'ın Turkish and English Lexicon adlı sözlüklerindeki imlaya uymaya çalıştık.

Zaman zaman aynı kelimenin farklı veya yanlış yazılan şekilleriyle metinde karşılaştık. Bu tip kelimeleri düzeltme veya tamamlama yoluna gitmeden yazıldıkları şekilleriyle transkribe ettik. Bu tip farklı yazılışları dizinde madde başında da gösterdik. dirhem, direm, sirkengübin / sikengübin, kimnūn / kimlūn .... vb. kelimeler.

Metinde geçen kelimeler dizine alınırken dizine madde başı olarak giren kelimelerden sonra + veya - işaretleri eklendikten sonra hangi dile ait olduğu ve kelime çeşidi de ( ) içerisinde verildikten sonra metinde kullanılan sözlük anlamı yazılmıştır.

Madde başlarının altında yer alan madde başı olan kelimenin ekli şekilleri yazılırken önce madde başının ilk harfi yazılmış isim veya fiil olmasına göre + - işaretlerinden biri eklendikten sonra eki yazılmıştır.

Dizinde madde başlarının veya eklerin karşısında yer alan 1b.5, 27a.8 gibi yazılışlar kelimelerin hangi varakta ve hangi satırlar içerisinde geçtiğini göstermektedir.

Ayrıca dizinde her maddenin sonunda (:) içerisinde verilen rakam da kelimenin metinde kaç kez geçtiğini göstermektedir. Örneğin aşağıya alınan madde başı kelime metinde toplam 17 kez geçmiş olup aldığı ekleriyle birlikte hangi sayfa ve satırlarda kullanıldığı da gösterilmiştir. b.+da 46b.4 şeklindeki yazımla "barmaḳda" kelimesinin 46b.4'de geçtiği gösterilmektedir.

barmaḳ(ğ)+ (T. i.) parmak 9b.3,
9b.15, 13a.7, 14a.14, 14a.7, 53b.15
b.+da 46b.4
b.+dur 63a.7
b.+ı 46b.6
b.+ını 10b.17
b.+ıyla 63a.6
b.+lar 8a.11, 20a.16, 46b.5
b.+ları 10a.10, 10a.9, 68a.8

(: **17**)

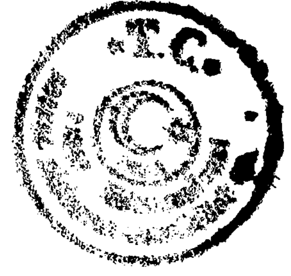
Tezin sonunda yer alan **SIKLIK DİZİNİ** kelimelerin metinde geçme sıklığını göstermek için hazırlanmış olup, hazırlanış sistemi de şöyledir :

(: **28**) bulın-, dükeli+, ekşi+,
öyken+

(: **4**)

(: **618**) ol+

(: **1**)

(: 713) bir+

(: 1)

Paragraf başında yer alan rakam kelimenin veya kelimelerin kaç defa kullanıldığını, rakamdan sonra yer alan kelimeler bu sayıda kullanılan kelimeleri göstermektedir. Kelimelerden sonra yer alan (:) içerisindeki rakam da kaç kelimenin aynı sıklıkta kullanıldığını göstermektedir.

V. İMLÂ ÖZELLİKLERİ :

A. İmlâ özellikleri :

Metin harekesiz olarak kaleme alınmıştır. Fakat yer yer bazı kelimeler doğru okumayı sağlamak gayesiyle harekelenmiştir.

Arapça ve Farsça kelimelerin imlasında bu dillerin sözlüklerine uygun bir imla kullanılmıştır. Arapça ve Farsça kelimelerin yazımında bazen farklı yazılan kelimelere de metinde rastlanmıştır. Bu farklı yazımlar metin ve dizine yazmadaki şekillerine uygun olarak transkribe edilerek alınmıştır.

Metinde genel olarak Arapça ve Farsça kelimelerin yazımında bu dillerin imlasına uygun şekiller kullanılmakla beraber aşağıdaki durumlarda imlaya aykırı kullanımlar görülmektedir :

ء > ø : Hemze ء, bazı kelimelerin yazımında düşürülmüştür.

cüz' جزء > cüz 65a.8 جز, cilâ' جلاء > cilâ 51a.5 جلا

ء > و : Hemze ء, bazen vav و harfine çevrilerek kullanılmıştır.

cüz' جزء > cüzv 36a.12 جزو, cüzv-i beden 31a.4 جزوِ بدن

ء > ي : Bazı kelimelerde de hemze ء, ye ي harfine dönüştürülmüştür.

dâim دائم > dâyim 3b.1, 3b.8, 13b.1, 18a.16, 31b.6 دايم

fâide فائده > fâyide 5b.11, 18b.11, 19b.11, 44a,1 فايده

Arapça ve Farsça bazı kelimeler aynı anlam ve görevde olmasına karşılık farklı şekillerde yazılmışlardır :

sikengübīn 62a.3	سكنكبين	sirkengübīn 60a.7	سركنكبين
kimlūn 14a.12	كملون	kimnūn 15b.2	كمنون
maṣṭaki 15b.14	مصطكى	mazdeki 19a.7	مَزْدكى
kārbān 5a.6	كاربان	kārvān 65b.16	كاروان

Arapça ḫazne : bir şeyin biriktiği yer, depo kelimesi; 11a.14'de ḫazīnelü şeklinde yanlış yazılmıştır.

Türkçe kelimelerin imlasında bazı farklılıklar görülmektedir. Bu farklılıklar iki farklı yazı geleneğinin[25] özelliklerini yansıtmaktadır.

a. Uygur yazı geleneğinin devamı olan unsurlar,

b. Arap-Fars yazı geleneğinden kaynaklanan tipik özellikler.

a. Uygur yazı geleneğinin devamı olarak metnimizde görülen şekiller :

1. Ünlülerin yazılması : Uygur yazı geleneğinde ünlüler yazıda gösterilmiştir.

kodı 1b.15	قودی	göre 3b.5	كوره
olacak 8a.14	اولاجق	yukarusına 8a.17	یوقروسنه
göreler 13b.13	كورالر	göre 20a.7	كوره
kocalara 34a.12	قوجالره	korkusuz 40a.6	قورقوسز
kolay 64b.8	قولای	olsun 67b.11	اولسون
yüzle 70a.13	یوزله		

2. Kalın sıradan kelimelerde sin س ve te ت harflerinin kullanılması :

saçalar 24a.13	سچالر	arasında 7a.14	اراسنده
sağrakla 34b.1	سغراقله	tavuk 13a.6	تاوق
sakınsun 68a.13	سقنسون	tuluga 44b.3	تُلوغه
saklayasın 52b.3	سقلیاسن	tobrasın 26a.5	توبراسن
sarmusak 16b.12	سرموسق	toz 30a.17	توز
sındu 54b.12	سندو	tasa 46a.12	تاسه
ıssıla 15b.1	اسّله.		

25. Mecdut Mansuroğlu, "Eski osmanlıca" (çev. Mehmet Akalın) **Tarihi Türk Şiveleri**, Ankara 1988, s.247-276.

b. Arap - Fars yazı geleneğinden kaynaklanan tipik özelliklerden metinde görülenler :

1. Ünlülerin yazılmaması : Arapça ve Farsça'nın tesiri ile Türkçe kelimelerin yazımında ünlüler bazen hareke ile gösterilmesine karşılık bazen de hiç bir işaret kullanılmamıştır :

birdür 1b.2	بردر	yigirmi dört 1b.7	يكرم درت
üzerine 1b.14	ازرنه	beŋzi 15a.1	بكز
karışduralar 15a.4	قرشدرلر	dükelinden 45a.7	دكلندن
biraz 56a.7	برز	katırak 56a.7	قترق
kakımakdan 62a.16	ققمقدن	içmekle 66a.2	اچمكله
almağla 66a.3	المغله		

2. ŋ (nazal nun) için ك kullanılması :

aŋduğımız 52a.10	اكدغمز	aŋa 3b.14	اكا
aŋlamaḳ 48a.2	اكلمق	aŋsuzda 37a.17	اكسزده
beŋiz 35a.15	بكز	beŋzedürler 40a.9	بكزدرلر
deŋiz 27a.7	دكز	deriŋ 5a.5	دِرك
geŋşek 33a.15	ككشك	soŋra 69a.1	صكره
soŋrağı 38a.10	صكرغى	taŋlar 18b.12	طكلر
taŋrıdan 50b.4	تكرِدن		

3. Klasik Osmanlıca'da olduğu gibi, kalın sıradan kelimelerde genellikle ص kullanılması :

aṣdı 26a.4	آصدى	baṣar 70b.16	بَصَر
ıṣırub 12b.3	اصرب	ıṣlanmış 14a.17	اصلنمش
ḳuṣmaz 68b.9	قُصَمز	ṣağalar 54a.7	صَغَلَر
ṣağır 53b.14	صَغر	ṣağlığa 22a.15	صاغلغه
ṣanurlar 25b.9	صَنُرلر	ṣularuŋ 32a.14	صُولرك
ṣovuḳdan mı 54a.3	صُوُقدنمى		

4. چ ç ve پ p'nin kullanılması :

Arap alfabesinde ç ve p olmamasından dolayı ç ve p'nin c ج ve b ب olarak yazılması :

ac 26b.5	آج	acken 33a.14	آجكن
ağacı 53a.12	اغاجى	ḳabağı 15a.8	قباغى
ḳablamışdur 50b.11	قبلامشدر.		

Ancak Fars dilinden ç ve p'nin ilavesi ile Türkçe kelimelerde چ ç ve پ p'nin kullanılması :

çalḳarlar 32b.15	چلقرلر	çeker 3a.9	چكر
çekzinür 68b.5	چكزنر	çıḳmaḳ 15b.12	چقمق
çoğalur 23b.6	چوغلر	panbuğla 15a.3	پنبوغله
pürtüklü 11b.7	پرتكلو	kopar 3a.8	قوپر
sarup 5a.2	صارپ	yapılmaz 53a.17	ياپلمز
ḳapusı 53a.16	قپوسى		

5. Eklerin kelime tabanından ayrılmaması (bkz. "D. Eklerin Yazılışı" kısmı) :

sebebden 6a.15	سببدن	girmişdür 20a.8	كرمشدر
ḳuvvetlürak 42b.1	قوتلورق	şerbetiyile 56a.17	شربتيله
fuzulluk 70a.5	فضوللق		

Türkçe bazı kelimelerin farklı yazımlarına da rastlanmıştır :

domağu 14a.11	دمغو	ṭomağu 28a.10	طماغو
ḳabaḳları 21a.8	قبقلار	ḳapaḳ 57b.4	قپق
gögüs 41a.10	كوكس	gögüz 57a.1	ككوزك
çekirdek 15b.2	چكردك	çekürdeki 14a.15	چكردكى
delü 41a.17	دلو	deli 18b.12	دلى
götüre 66b.1	كوترا	götüre 66b.14	كترا

B. Ünlülerin Yazılışı :

Metnimizde Türkçe kelimelerin yazımında Türkçenin sekiz temel ünlüsü (**a, e, ı, i, o, ö, u, ü**) yer almıştır. Kapalı e (ė) sesini veren uygun yazılışlara metnimizde rastlanmamıştır.

Türkçenin tarihi metinleri ile bazı çağdaş Türk Lehçelerinde uzun ünlülerin varlığı kabul edilmektedir.[26] Mecdut Mansuroğlu da Eski Osmanlıca[27] adlı makalesinde "Bazı kelimeler son seste, normal olarak -t beklenirken -d alırlar. Son ses -p'si için de bazı kelime ve eklerde -b tesbit edilebilir." demek suretiyle henüz Eski Anadolu Türkçesinde halledilmemiş olan uzun ünlü sorununu dikkat çekmiştir. Uzun olarak kabul edilen aslî ünlü uzunlukları ile ilgili metnimizde bazı yazılışlar da vardır.[28] Fakat biz metnimizin transkripsiyonunda günümüz Türk lehçe ve şivelerinin çoğunda uzun ünlüler olmadığı için ünlü uzunluklarını göstermedik.

ac 26b.5	آج	al 26b.5	آل
ad 2b.15	آد	arturmağa	آرترمغه
ağzı 67b.13	آغزي	atdan 5a.12	آتدن
içi 48b.17	ايچي	ininden 29a.12	اينندن
didügi 34a.14	ديدگى	kolını 10a.8	قولني
odından 33a.7	اودندن	sol 52a.2	صول

A ' nın yazılışı :

Kelime başında a harfi elif ا, üstünlü elif أ ve medli آ elif ile yazılmıştır.

anası 10b.16	اناسى	ancıleyin 40a.11	انجلين
alacaḳdur 54a.16	الاجقدر	ayran 67a.12	ايران
andan 65a.10	اندن	alma 23b.14	الما

26. A. von Gabain, **Eski Türkçenin Grameri** (çev. Mehmet Akalın), Ankara 1988, s.33.
27. Mecdut Mansuroğlu, **a.g.m.**, Ankara 1988, s.253.
28. Zeynep Korkmaz, "Eski Anadolu Türkçesinde Aslî Ünlü (Vokal) Uzunlukları", **DTCF. Dergisi 1968**, Ankara 1971, s.49-66.

alma 35b.11	اَلما	aruk 35b.11	اَرق
azalur 70a.2	اَزَلُر	aŋlamadın 53a.15	اَكلَمادن
ayak 67b.7	اَيَق	alınmış 16b.14	اَلنمش
alınmış 12a.1	آلنمش	at 26b.2	آت
ağır 34b.4	آغر	anı 47a.6	آنى
ad 2b.15	آد	altında 55a.6	آلتنده

Kelime ortasında a harfi üstün َ-, elif ا, üstünlü elif اَ veya herhangi bir işaret kullanılmadan yazılmıştır.

azalur 70a.2	اَزَلُر	ayak 67b.7	اَيَق
ķamaşa 55a.14	قَمَشه	sorarak 33b.9	صورَرَق
uzadalar 10a.9	اُزَدالر	uyanmaz 33a.13	اُيَنمز
çıbanlar 44b.7	چبانلر	bulaşmadan 5b.6	بُلَشمَادن
ısladalar 16b.17	اصلدلر	saklayasın 52b.3	سقلياسن
aŋlamadın 53a.15	اَكلَمَادن	tamlamaya 38a.7	طَامْلاَمَيَه
barmaklar 20a.16	برمقلر	ķanamakdur 42a.4	قنمقدر
yağlardan 54b.10	ياغلردن	ortada 64a.2	اورتده

Kelime sonunda a harfinin yazımı için elif ا ve he ه harfleri kullanılmıştır.

alma 23b.14	الما	aŋa 25a.3	اكا
ırakda 2a.15	اراقده	ayva 16a.14	ايوا
ķamaşa 55a.14	قَمَشَ	aldurmağla 25a.4	آلدرمغله
anlaya 4b.5	اكليا	ortada 64a.2	اورتده

E ' nin yazılışı :

Kelime başında e harfinin yazımında elif ا, üstünlü elif اَ kullanılmıştır

egilür 15a.17	اَكلر	egleyeler 13b.1	اگليالر
eglenmeye 46b.1	اكلنميا	egri 55b.12	اَكر
eksük 53b.5	اَكسك	emzirenüŋ 12a.8	امزرنك
eŋsesinde 47b17	اگساسنده	ezeler 68a.7	اَزالر

Kelime ortasında e harfinin yazımı için üstün َ-, elif ا, üstünlü elif اَ veya herhangi bir işaret kullanılmadan yazılmıştır.

begenmemek 70a.6	بَكنممك	çüzelendüreler 13a.11	چزلندرلر
büyimege 8b.6	بويمكا	derlegendür 41a.5	درْلكنْدُر
geŋşedür 46a.14	ككشدُر	incelmek 63b.10	انْجَلمَك
keseler 30b.4	كَسالر	segirtmek 37a.10	سَكرتمك

Kelime sonunda e harfi elif ا, he ه, harekeli he هَ ile yazılmıştır.

çimke 31a.1	چمْكَه	geve 13a.15	كَوَا
deprede 45a.15	دپْرَده	yürege 39a.17	يُركَا
ögüne 26a.3	اُكونَه	büyimege 8b.6	بويمكا
üzümle 30a.1	ازومله	eglenmeye 46b.1	اكلنميا

I ' nın yazılışı :

Kelime başında ı harfi elif ا, kesreli elif اِ ve elif ye اي ile yazılmıştır.

ılan 58b.14	ايلان	ılduzı 50a.11	ايلدزى
ılıcak 60a.10	اِلجق	ınçkırıgı 36a.7	انجقرغى

ıraḳlıḳ 53b.15	اراقلق	ışığ 20b.7	اشغ
ısuzlığdı 26a.10	اسزلغدی	ıslanmış 19b.2	اصلانمش

Kelime ortasında ı harfi bazen kesre ◌ِ ile bazen de işaretsiz olarak yazılmıştır.

ılımış 30b.1	المش	ḳabını 16a.15	قابنی
ḳızğınlığı 65b.12	قزغنلغی	taşrasındağı 60a.14	طشراسندغی
ḳılıç 49b.10	قلنج	yıḳıldum 5b.1	يقلدم

Kelime sonunda ı yazımı için de bazen kesre ◌ِ, bazen ye ی kullanılırken bazen de işaret kullanılmamıştır.

barmaḳları 10a.10	برمقلر	ılduzı 50a.11	ايلدزی
sızındusı 58b.9	صزندس	ṭaşrası 39a.12	طشراس
arğacı 55a.1	ارغاج	ayaḳları 10b.2	ايقلار

İ ' nin yazılışı :

Kelime başında i harfi elif ا, kesreli elif اِ ve elif ye اي ile yazılmıştır.

içecegin 8b.11	اچاجکن	iki 1b.6	اکی
içdügi 64b.4	اچدکی	işeyesi 35b.14	اشیاس
idinmiş 70b.2	ايدنمش	iletdi 26a.1	التد

Kelime ortasında i harfi bazen kesre ◌ِ ile bazen de işaretsiz olarak yazılmıştır.

içinde 1b.4	ایچنده	kesilmiş 30a.2	کسلمش
yigitlik 70a.8	يکتلك	kiçiligi 51b.1	کچلکی
bilindi 19b.12	بلندی	beŋizleri 27b.8	بکزلر

Kelime sonunda i yazımı için de bazen kesre ِ-, bazen ye ي kullanılırken bazen de işaret kullanılmamıştır.

alevi 70b.5	اَلاَو	öykeni 8a.9	اويكنِى
girmedi 17a.13	كرماد	yeŋi 45a.1	يكى
üretdi 43b.10	اُرَتد	bilindi 19b.12	بِلندى

O ' nun yazılışı :

O harfi Türkçe kelimelerde kelime başında ve kelimenin ilk hecesinde kullanılmıştır.

Kelime başında o harfi elif vav او ile yazılmıştır.

oğlak 12b.7	اوغلَق	oyun 37a.9	اوين
odıdan 33a.7	اودندن	otlayub 30b.12	اوتْلُيبْ
oŋurğanuŋ 63b.1	اوكُرغَنك	ortasın 30b.1	اورتاسن

Kelime içinde o yazımı için ötüre ُ- veya vav و harfi kullanılmıştır.

çok 2a.10	چوق	kocalara 34a.12	قوجالره
doŋmış 25b.17	دُوكمش	boğılur 39a.17	بوغلر
sokak 54a.14	سُقاق	yokamakdur 45b.5	يُقمقدر

Ö ' nün yazılışı :

Kelime başında ö harfi elif vav او ve ötüreli elif اُ ile yazılmıştır.

ögünden 63b.17	اوكندن	öksürük 14b.2	اُكسرك
önindeki 64a.1	اُوكندَكى	öldürür 26b.10	اُلْدُرُر
öykene 20a.11	اويكنَه	öyinile 17a.14	اُينله

Kelime içinde ö yazımı için ötüre ُ- veya vav و harfi kullanılmıştır.

çöplikler 20b.17	چُپْلكلَر	çöker 59a.12	چُوكَر
dögilüb 30b.12	دُكلُب	gösterdüm38a.11	كُوسْتَردُم
bögrekden64b.14	بكَركدن	yönelmiş 33a.4	يُونَلمِش

U ' nun yazılışı :

Kelime başında u harfi elif vav او, ötüreli elif أُ veya işaretsiz elif ا ile yazılmıştır.

ululadı 53b.10	اولولدى	unutsağu 45b.6	أُنتساغو
ucın 70a.14	أُجن	uşacuk 16b.1	أُشَجق
uṣandurmış 71a.10	اوصندرمش	uzundur 37b.8	ازوندر

Kelime içinde u yazımı için ötüre ُ- veya vav و harfi kullanılmıştır.

uyuz 62b.7	أُيُز	ḳurşun 66b.5	قُرشون
oyluk 28b.11	أُيلُق	noḫud 11b.12	نخود
toḳuzdur 5b.12	طوقزدر	ḳurudur 6a.17	قُرودر

Kelime sonunda u yazımı için vav و harfi kullanılmıştır.

ḳaraŋu 10a.2	قراكو	yaḳu 14a.1	يقو
ḳamu 44a.14	قمو	ağulu 62a.1	آغلو

Ü ' nün yazılışı :

Kelime başında ü harfi elif vav او, ötüreli elif أُ veya işaretsiz elif ا ile yazılmıştır.

üçdür 28b.4	اوچ در	üleşdürür 49a.8	اُلَشْدُرُرْ
ülezirse 22a.10	اُولَزرسه	üzengüsinde 5b.1	اُزَنكوسنده
üstinde 1b.4	استنده	üşide 55a.15	اُشده

Kelime içinde ü yazımı için ötüre ُ- veya vav و harfi kullanılmıştır.

üzümle 30a.1	ازومله	bişürür 49a.7	بشُرُر
tütünden 52b.3	تُتوندن	yigrendüre 71a.3	يكرندُره
küçücük 48a.15	كُچوجُك	tükürür 28b.9	تُكُرُر

Kelime sonunda ü yazımı için vav و harfi kullanılmıştır.

bellü 53b.3	بلّو	köpüklü 11b.10	كُوپكلو
örtülü 34b.15	اورتُلو	veremlü 46b.8	ورَملو

C. Ünsüzlerin Yazılışı :

Metnimizde günümüz Türk alfabesinde kullanılan b(ب), c(ج), ç(چ), d(د), f(ف), g(گ), h(ه), k(ك), l(ل), m(م), n(ن), p(پ), r(ر), s(س), ş(ش), t(ت), v(و), y(ى), z(ز) ünsüzlerinin yanında Türkçeye has olan ŋ(ڭ), Arap ve Fars alfabelerinde bulunan ġ(غ), ’(ئ), ‘(ع), ḥ(ح), ḫ(خ), ḳ(ق), s̱(ث), ṣ(ص), ṭ(ط), ż(ض), ẕ(ذ), ẓ(ظ) ünsüzleri de kullanılmıştır.

B ve P ’ nin yazılışı :

Türkçe kelimelerin yazımında b ve p harfleri kullanılmış olup b harfi ب ile p harfi ise پ ile gösterilmiştir.

Metnimizde yer alan Türkçe kelimelerde önseste genellikle b tonlusu kullanılırmıştır.

bıŋar 32b.5	بكآر	bağlamak 9b.3	باغلمق
barmağını 10b.17	برمغنى	benzer 50b.17	بكزر
bişdügi 60b.9	بشدكى	boşanur 28b.4	بشانر
busarık 29a.2	بسارق	büyimiş 69b.6	بويمش

Aşağıdaki kelimelerde ön seste b'nin tonsuzlaşmış şekli p kullanılmıştır.

panbuk 23b.10	پنبق	pazuyla 25b.2	پازويله
pürtüklü 11b.7	پرتكلو		

Kelime içinde b-p yazımında her iki harfin de kullanıldığı görülmektedir.

b'li kelimeler :

kabak 15a.2	قبق	beraber 66b.2	برابر
göbegi 8b.7	كباكى	kurbaga 29a.11	قربغه
tobrada 26a.7	توبراده	yabrakdan 32a.15	يبراقدن

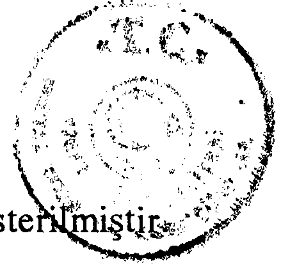
p'li kelimeler :

arpa 26b.1	آرپا	deprenen 57b.10	دپرنن
iplik 58b.17	اپلك	epsem 40a.10	اپسم
kepeginden 30a.17	كپكندن	yapılmış 17b.9	ياپلمش

b ve p'nin karışık olarak kullanıldığı kelimeler :

ib 5a.2	ايب	ipün 5a.2	ايپك
kabagına 15a.5	قباغنه	kapak 57b.4	قپق
kablamaşdur 50b.11	قبلامشدر	kaplar 50b.15	قپلر
toprak 6a.15	طبراق	toprak 6b.1	طپراق

C - Ç ' nin yazılışı :

Metnimizde Türkçe kelimelerde c harfi ج ile gösterilmiştir. Bu harfle başlayan Türkçe kelime metinde yer almamıştır.

acılḳdan 8b.17	آجلقدن	bucağa 26a.1	بجاغه
incerek 59a.5	اینجرك	ḳarcaşıḳ 52b.6	قرجشق
olacaḳ 16b.7	اولاجق	yüce 22a.1	یجا

Ç harfi kelimelerde hece başı, hece sonu ve ünlüler arasında چ ile gösterilmiştir.

çağı 18b.13	چاغ	çekirdek 15b.2	چکردك
çöplikler 20b.17	چپلکلر	çuḳal 20b.9	چوقال
çoḳluğı 51b.2	چوقلغی	çürigi 8a.1	چرکی
çiçek 18a.17	چچك	açılur 65a.6	اچلر
buçuḳ 58a.11	بچق	ṣaçalar 10a.3	صچالر

Kelime sonlarında ç için ج harfi kullanılmıştır.

aluc 35b.6	آلوج	güç 57b.15	کوج
havıc 18a.6	حویج	kaç 7b.16	قاج
kılıç 49b.10	قلج	saç 47a.17	ساج
kulunc 33b.3	قولنج	üç 14b.3	اوج

D - T ' nin yazılışı :

Türkçe kelimelerin yazımında d ve t harfleri kullanılmış olup kelimelerin yazımında bazan d ve t harfleri birbirlerinin yerine kullanılmıştır.

d harfi د ile yazılmıştır.

dadı 11b.6	داد	demregu 59b.10	دمرکو
dilkü 23b.10	دلکو	dörddür 5b.12	درددر

dürterse 67a.10	دورتارسه	bildügi 12b.10	بلدكى
çüzelendürüb 19b.4	چزلندرب	götürdeler 13b.17	كتردلر

t harfi ise t ت ve ṭ ط harfleri ile gösterilmiştir.

Kelime başında genellikle kalın sıradan ünlülü kelimelerde ṭ ط ince sıradan ünlülü kelimelerde de t ت kullanılmıştır.

ṭag 27b.4	طاغ	Türk 26b.1	ترك
ṭaşra 64b.17	طشرا	tütünden 50b.3	توتندن
ṭonuḳ 27b.8	طونق	tüten 22a.9	تتن
ṭuz 60a.8	طز	tükürür 28b.9	تكرر

Buna karşılık kalın ünlülü kelimelerde t ت ve ṭ ط'nın yazımında kurallı bir ayırım söz konusu değildir.

ṭanla 11a.2	طكله	taŋrıdan 46b.17	تكردن
ṭobraḳ 6a.15	طبراق	tobrayı 26a.4	توبراي
ṭuzlu 62a.14	طزلو	toz 30a.17	توز
ṭonuḳ 27b.8	طونق	tavuğ 29b.16	توغ

Kelime içerisinde ve sonunda t'nin yazımı için ت kullanılmıştır.

arturur 38b.5	آرترر	emzürtmegi 11a.13	امزرتمكي
götürdeler 13b.17	كتردلر	ṭutılur 23b.6	طتلر
ṭatdı 70b.4	طتدى	çiftini 43b.7	جفتنى

t ve d'nin karışık kullanıldığı örnekler de bulunmaktadır.

domağu 14a.11	دُمَغُو	ṭomağu 28a.10	طُماغُو
arıda 67b.9	آرده	arıtmaḳ 68b.14	اَرتمق
ḳurd 16b.1	قُرد	ḳurtcuğaz 47b.14	قُرْتْجُغْز
yoğurdla 32a.9	يوغردله	yoğurt 32a.4	يوغرت

F ' nin yazılışı :

Metnimizde f harfi için ف kullanılmıştır. Türkçe kelimelerde f harfinin kulanımı çok azdır.

yufka 17b.9	يفقه	yufkaldalar 10a.8	يُفْقلدلر
küflendürür 23a.3	كُفْلَندرر	çiftini 43b.7	جفتنى

G - K ' nin yazılışı :

Türkçe ince sıradan ünlülü kelimelerde g[29] - k yazımı için گ ك kullanılmasına karşılık kalın ünlülü kelimelerde ğ غ ve ḳ ق harfleri kullanılmıştır.

gece 21a.17	گجه	keşkek 24a.13	كشكك
gölgelerde 22a.1	گولگلرده	kenarında 5a.4	كنارنده
yiringen 71a.3	ييرنگن	iplik 58b.17	ايپلك
begenmemek 70a.6	بكنممك	önegülik 70a.5	اُونكولك
ḳabaḳ 15a.2	قبق	ḳırğıllıḳ 18b.16	قرغللق
ḳorḳusuz 40a.6	قورقوسز	ḳulaḳ 8a.7	قولق
aḳsurmaḳ 15b.3	اَقْسُرمق	bağlamaz 50a.6	باغلامز
saḳlamağa 4b.9	صاقلامغا	unıtğan 41a.9	اُنتغن

L ' nin yazılışı :

29. Metnimizde genellikle g yazımı için üç noktalı kef t kullanılmıştır. Ancak bilgisayarımızda bu harf olmadığı için biz g için u'yi kullandık

Metnimizde l harfi ل ile yazılmıştır. Metinde l harfi ile başlayan Türkçe kelime bulunmamakla birlikte kelime kök ve gövdeleri ile eklerde l harfi yer almıştır.

olsun 1b.2	اولسون	dilince 2a.17	دیلنجه
ḳatalar 15a.15	قتالر	bükilür 15a.17	بكلر
balla 16a.8	بالله	delüdür 25b.13	دلودر
bilgil	بلگل	göŋül	گوكل
söyler 58a.14	سویلر	yarılmaya 59a.2	یارلمیه

M ' nin yazılışı :

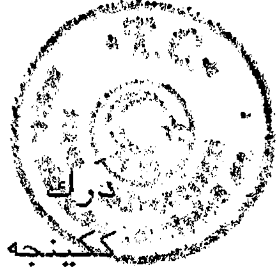
Bu harf için metinde م kullanılmıştır. Metnimizde m ile başlayan Türkçe kelime yoktur. Ancak kelime kök ve gövdeleri ile eklerde m harfi yer almıştır.

ağardılmamış 35b.12	آغردلمش	bulamac 11b.14	بلامج
çimke 31a.1	چمكه	degirmende 30a.14	دگرمنده
ısıtma 28a.12	استما	kamu 44a.14	قمو
segirtmek 37a.10	سكرتمك	emmez 15a.4	اممز

N ' nin yazılışı :

Bu harf için metnimizde n ن ve ŋ ك harfleri kullanılmıştır. Metinde n harfi kelime başı, ortası ve sonunda kullanılmasına karşılık ŋ harfi kelime içi, kelime ve ek sonunda kullanılmıştır.

neden 6a.10	ندن	neyleyeyin 26b.4	نیلاییین
niçündür 6a.3	نچوندر	nitekim 38b.1	نتاكم
noḫud 14a.16	نخود	n'oldı 26a.17	نولد
ağaclaruŋ 29a.6	اغجلارك	aŋulca 15a.4	آكلجه
baŋa 20b.5	بكا	beliŋlemek 62b.13	بلكلمك

beŋiz 35a.15	بكز	deriŋ 5a.5	درك
eŋsedin 65a.2	اكسدن	geŋince 13a.16	ككنجه
ḳıraŋlarınuŋ 27b.2	قراكلرنك	oŋurġanuŋ 63b.1	اوكرغنك

R ' nin yazılışı :

Metnimizde r harfi için her zaman ر kullanılmıştır.

acıġur 58b.15	آجغر	armış 25b.16	آرمش
barmaḳlar 8a.11	برمقلر	çuḳur 27a.6	چوقر
ḳorḳar 22a.17	قورقر	revāḳ 29b.17	رواق
saġraḳla 34b.1	سغراقله	ṣararur 15a.1	صرارر
Türk 2a.5	ترك	yarılur 64a.3	يارلر

S ' nin yazılışı :

Metnimizde s harfinin yazımı için s س , ṣ ص , s̱ ث işaretleri kullanılmıştır. Türkçe kelimelerin yazımında bu işaretlerden s, ṣ harfleri kullanılmış olup genellikle ince sıradan ünlülü kelimelerde s kullanılırken kalın sıralı kelimelerde ṣ bazen de s kullanılmıştır.

saçdan 47b.1	ساجدن	segirtmek 37a.10	سگرتمك
ṣaġalar 54a.7	صغلر	seksen 34a.1	سكسن
ṣaġır 48b.12	سغر	siŋir 49a.3	سكر
ṣuṣatmaz 66b.5	صوصتمز	sürilmesine 64a.8	سرلمسنه
aṣılmışdur 57a.5	آصلمشدر	keser 28a.3, 31b.7	كسر
ıssılikle 6b.13	اسلكله	esridür 34a.13	اسردر

Ş ' nin yazılışı :

Bu harf metnimizde ش ile gösterilmiştir.

şām 56b.7	شام	şişer 15a.5	شيشر
şişek 18a.1	شيشك	şol 51a.16	شول
şöyle 5b.1	شويله	şunuŋla 60a.2	شونكله
aşağa 49a.5	اشغا	bişmiş 8b.14	بشمش
işemez 35b.14	اشمز	yapışmışdur 47b.7	ياپشمشدر

V ' nin yazılışı :

V harfinin yazımı için metnimizde و kullanılmıştır.

vardur 3b.11	واردر	varursa 61a.12	واررسه
varlığı 50b.8	وارلغي	virdügi 42b.6	ويردكي
viribisün 49a.10	ويريبسن	vuralar 12a.6	ورالر
avcınuŋ 5a.8	آوجنك	avlayalar 29b.16	آوليالر
gevremedin 30a.12	كورمدن	ḥavıc 18a.6	حويج
iverlerse 31a.6	ايورلرسه	ḳavud 13b.7	قاود

Y ' nin yazılışı :

Metnimizde y harfi için ى kullanılmıştır.

yağmaya 28b.17	يغميا	yaḳın 29a.13	يقين
yalan 33b.12	يلان	yayılur 20a.15	يايلر
yegrek 9b.9	يكرك	yüriyen 46b.14	يورين
boyana 70a.15	بوينه	döyemez 28a.17	دويامز
ḳoymaḳ 11b.12	قيماق	söylendi 40a.7	سويلندي

Z ' nin yazılışı :

Metnimizde z harfi için de dört işaret kullanılmış olup bunlar z ز , ẕ ذ , ż ض , ẓ ظ harfleridir. Bu harflerden sadece z Türkçe

kelimelerin yazımında kullanılmış diğer z'ler Arapça veya Farsçadan alınma kelimelerin yazımında yer almıştır.

ağzı 67b.13	آغزى	azalur 70a.2	اَزَالُر
beŋiz 35a.15	بكِز	çekzinür 68b.5	چكزنُر
emzürtmek 12a.9	امَزرتمك	üzengüde 5a.12	اُزَنگوده
yüzük 46b.4	يُزك	yıldızı 58a.13	يلدز
uzanur 39b.4	اُوزَنر	tozdan 20b.15	تُوزْدَنْ

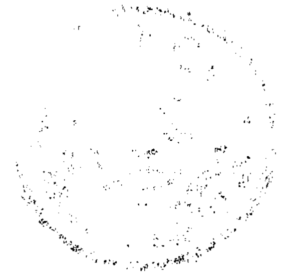
D. Eklerin Yazılışı :

Eski Anadolu Türkçesi imlâsının Arap-Fars yazı geleneğinden kaynaklanan özelliklere uygun olarak ekler kelime tabanlarıyla birlikte yazılmaktadırlar.

ağaclarun 29a.6	اغجلارك	dördinci 4b.14	دردنجى
girmişdür 20a.8	كرمشدر	ḳuvvetlürak 42b.1	قوّتلورق
şerbetiyile 56a.17	شربَتِيِله	fuzulluḳ 70a.5	فضوللق
sebebden 6a.15	سببدن	ikindüden 27b.13	اكندِودن
yapışmışdur 47b.7	ياپشمشِدر	gevremedin 30a.12	كَوْرَمَدِن
ṣuṣatmaz 66b.5	صُوصَتمز	çoḳluğı 51b.2	چوقلغى

E. Bitişik Yazılan Kelimeler :

Metnimizde içün, iken ve ile edatları genellikle kendisinden önceki kelimelere bitiştirilerek yazılmışlardır. Bu yazım sırasında da kelimelerin başındaki i harfini göstermek için elif kullanılmamış bunun yerine bazen hareke kullanılmış bazen de herhangi bir işaret kullanılmamıştır.

bildürmekçün 1b.17	بلدرمكچون
görmekiçün 39a.7	كورمكچون
olmağiçün 59a.4	اولاغچون
içindeyiken 2a.16	ايچنده يكن
yuriken 10b.3	يورکن
ḳızmışiken 26b.6	قزمشكن
ṭururiken 64a.14	طررکن
demürile 1b.7	دمرله
mum-ruganile 14a.3	مومروغنله
hayvanile 43b.13	حيوانله
tercümaneynile 55a.8	ترجمانينله

İmek yardımcı fiilinin birleşik çekimlerinde de i- fiili bazen i'li şekliyle bazen de i- sesinin düşürülmesi şeklinde yazılmıştır.

açarise 36b.13,	اچارسه
azmadıyise 34a.15,	آزمديسه
bilürise 23b.17,	بلرسه
degülise 12a.9,	دكلسه
dirise 68a.16,	ديرسه
idersen 5b.17,	ايدرسن
iverlerse 31a.6,	ايورلرسه
ḳorkarise 46b.10,	قورقرسه
sizerse 23b.16,	سيزرسه
söylerise 71a.6,	سويلارسه
sürirse 5a.14,	سررسه
uvanurise 47b.5,	اوانرسه

ülezürise 22a.10,	اُولَزِرسَه
yirise 17b.17,	يِيرِسه

Metnimizde çeşitli kelimeler birleştirilerek yazılmıştır :

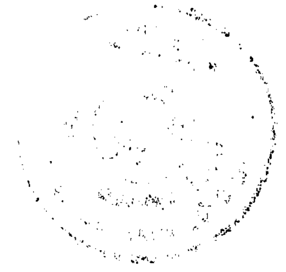
böyle 5b.12, 29a.13 < bu+eyle	بُيله , بويله
ḥalluyduğundan 6b.9	حاللويدغندن
kendözin 26a.16 < kendi+öz	كَندُزِن
neyleyeyin 26b.4 < ne+eyle-	نيلاييـن
niçündür 6a.3 < ne+içün	نچوندر
nitmek 6a.10, 24b.13 < ne+it-	نتمك
n'oldu 26a.17 < ne+ol-	نُولد
şol 51a.9 < şu+ol	شول
şöyle 2a.4, 5b.1 < şu+eyle.	شويله

F. Tamlamaların yazılışı :

Arapça ve Farsça tamlamaların yazılışlarında aşağıdaki özellikler görülmüştür :

1. Arapça tamlamaların yazımında, Arapçanın yazım kurallarına uyulmuştur. Arapça isim ve sıfat tamlamalarında biçim yönünden bir ayrılık yoktur :

Rabbe'l-'ālemīn 5b.7	ربّ العالمين
El rüknü'l- evvel 5b.8	الركن الاول
iklīlü'l-melik 13a.10	اكليل الملك
melekü'l-erḥāmdür 8a.3	مَلك الاَرْحَامْ در
sultanu'l-ḥükemā 13b.2	سلطان الحكما
mevlidü'l-lu'āb 55a.2	مَولد اللُّعَاب
dehlizü'l-ḳalb 57a.10	دهليز القَلب
Ḫazāyinu's-Sa'ādāt 4b.17	خزاين السعادات

Ḫazāinu's-Sa'ādāt 5b.8	خزائن السّعادات
lisānü'ṡ-ṡevr 14b.6	لسان ثور

2. Farsça vasıf terkiplerinde terkibi meydana getiren kelimeler arasında izafet kesresi kullanılmamaktadır.

pād-şāha 1b.2	پاد شاه
ten-dürüst 9a.16	تندرست
mum-rūġānıla 14a.3	مُومْروغَنله
kār-dān 34b.9	كاردان
ḫoş-āvāz 34b.10	خوش آواز

3. Bazı Farsça izafet tamlamalarında muzafın sonundaki harf ünsüz olduğu için izafet kesresi gösterilmemiştir :

āyāt-ı Ḳur'āndan 2a.10	آيات قرآندن
nifāḳ-ı şekkdür 4b.3	نِفاق شك در
'ilm-i ṭıbbda 5b.9	علم طبده
laṭīf-i sāzān 34b.10	لطيف سازان
ḫaṭṭ-ı müṡennā 52a.17	خط مُثنّى
żīk-ı nefes 56a.15	ضيق نَفَس
'acz-i maḳāmına 70b.16	عجز مقامنه

4. Bazı Farsça izafet tamlamalarında da muzafın sonundaki harf ünsüz olmasına rağmen izafet kesresi kullanılmıştır :

mevālid-i ṡelāṡe 1b.9	مَواليدِ ثلاثه
nev'-i insānı 1b.10	نوعِ انسان
'ālem-i nüfus 2b.13	عالمِ نفوس
buḫur-ı meryem 14a.1	بخورِ مريم
mirvāḥ-ı ḳalbdür 56a.10	مِروَاحِ قَلْبْ در
ṣāḥib-i leẕīẕ 70a.17	صاحبِ لذيذ

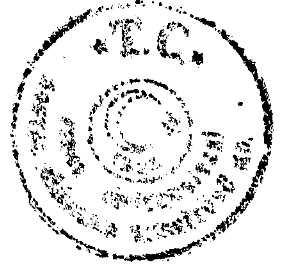

5. Farsça tamlamalarda birinci kelime sonunda ā sesi veren elif (ا , آ) veya ū sesi veren vav (و) bulunan kelimelerin sonuna izafet kesresini karşılamak üzere bir (ی) getirilmektedir.

eczā-yı evvelī 6a.13	اجزای اوّلی
beḳā-yı ʻömr 20a.2	بقای عمر
aʻzā-yı evvelī 8b.4	اعضای اوّلی
havā-yı muḥīṭ 20a.10	هواي مُحيط
aʻzā-yı reīselerün 28b.4	اعضای رئیسلرُك
devā-yı semmī 36b.11	دَواي سمّی
arzu-yı nefs-i behīmī 45b.7	آرزوی نفسِ بهیمی

6. Yukardaki kurala aykırı olarak ā (ا , آ)'lı muzaftan sonra izafet kesresini karşılamak üzere bir hemze (ء) getirilmektedir.

eczā-i evvelī 6a.15	اجزاء اوّلی
senā-i bī-ʻadd 1b.2	ثنآء بی عدّ
M. Zekeriyyā-i Rāzī 25b.3	محمد زکریّآء رازی
aʻzā-i reīseler 28b.5	اعضاء رئیسلر

II. BÖLÜM

İNCELEME

SES BİLGİSİ (PHONETICS)

I. ÜNLÜLER

Metnimiz, ünlü çeşitleri bakımından Türkçenin diğer dönemleri ile bir paralellik göstermektedir. Eski Anadolu Türkçesi dönemi ürünlerinde ve metnimizde yer alan ünlüler şunlardır: a, e, ı, i, o, ö, u, ü. (Bkz. İmlâ Özellikleri-Ünlülerin Yazılışları). Metnimizde kapalı e (ė) sesini veren uygun yazılışlar görülmemektedir. Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde ė konusunda Mustafa Özkan şu bilgileri vermektedir: "Bunların dışında bir de kapalı e (ė) ünlüsünün varlığı söz konusudur. Ancak i/e'nin durumu metinlerdeki yazılış yönünden hemen daima i tarafındadır."[1]

Mustafa Özkan'ın da değindiği gibi i/e'nin durumu metnimizde de yazılış yönünden çoğunlukla i tarafındadır.

di- "demek", iriş- "erişmek", siz- "sezmek", vir- "vermek", yidür- "yedirmek", gice "gece", biş "beş".

Uzun Ünlüler

Türkçe kelimelerin yazımında iki farklı imlâ geleneğinin hakim olması sebebiyle klişe bir imlâ görülmemektedir. Bunun sonucu olarak da kelimerdeki aslî ünlü uzunluklarının tespiti mümkün olamaz. Buna karşılık Arapça ve Farsça'dan alınma kelimelerdeki uzunluklar, yazıda gösterilen ünlü işaretlerinden kolayca anlaşılır. Türkçe kelimelerdeki ünlülerin yazımında böyle bir imlâ sistemi mevcut değildir.

Metnin transkripsiyonunda Türkçe kelimelerin yazımı için uzun ünlüleri kullanmadık. Ancak, Zeynep Korkmaz'ın[2] tespitlerine bağlı olarak metnimizde belirlediğimiz başlıca uzun ünlü türleri ve bazı örnekleri şunlardır:

---

1. Prof. Dr. Mustafa Özkan, **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**, İstanbul 1995, s.91.
2. Uzun ünlüler için bkz.: Zeynep Korkmaz, "Eski Anadolu Türkçesinde Asli Ünlü (Vocal) Uzunlukları" **DTCF. Dergisi**, Ankara 1971, C.26/3-4, s.49-66

a / e ünlüleri

Metnimizde ön ses durumundaki a'lar medli elif (آ) ve medsiz elifle (ا) yazılmıştır. İç sesteki fakat kök durumundaki uzun a'lar üstünlü elif (اَ) ile yazılmıştır. Metnimizde kök hecede Zeynep Kdrkmaz'ın gösterdiği kelimelerde uzun e yoktur.

ac : aç, acıkmış
Ḫuṣūṣā kim acla gülengübīn yiye. 19a.7, Acken ṣu içmek miʿdeyi sovıdur 33a.14

ad : ad, isim
Yürekden bir ṭamar bitmişdür adı şiryān-ı ekberdür. 20a.14, Ol sivriceye kim bögrekden bitmişdür, ad ḥālib dirler. 64b.13

aḳ / ağ : ak, beyaz
Ekşi elma aşı, ḳuzı ḳulağı aşı yiyeler aḳ geyeler. 22b.15, İşit imdi buğdayuŋ eyüsi oldur ki ne ḳızıl ola ne ağ ola ṣaru ola. 30a.11

ağla- : ağlamak
ʿAlāmeti oldur kim gördügi nesneyi ısırmaḳ ister burnın yüzin sürer ağlar. 14a.2

ağız : ağız
... ya bir ağızdan ne işidürse anı işler. 25b.12

ağu : ağı, zehir
Şöyle kim ādemüŋ ṭabīʿatı ol ağulu havānuŋ tizligine döyemez 28a.17

ara : ara, mesafe
Pes her yirüŋ havāsı nicedür bu arada 27a.8,

arın- : arınmak, temizlenmek
kendü ḥāline muvāfıḳsa anuŋla, çün bedeni imtilādan arına. 66a.4

aru :
Ġāyet aruca ṣavuralar gölgede ṣovıdalar. 30a.14

aṣ- : asmak

Yügenin aldı başına tobrayı aṣdı, 26a.4

aş : aş, yemek

südlü ḳavud yimeyeler. 32a.6

at- : atmak

Götürdi kendözini ol ḳuyudan aşıru atdı, 5a.11, ılduz atılmaḳ çoğ ola güz evvelinde. 28b.15.

avcı : avcı

Avcınuŋ bir ayağı üzengüde ḳaldı. 5a.12

ay : ay, bir aylık süre

Eger mizācı ay leẕẕetlerinden artuğraḳ düşerse ... 49b.17, Yaʿni ilk yazuŋ āḫir ayınuŋ evvelinden güzüŋ orta ayınuŋ āḫirine varınca kim yüz seksen gündür. 65b.10

baḳ- : bakmak

Ḥaḳ Teʿālanuŋ ṣunʿına baḳa ḳudretüŋ aŋlaya 4b.5, Eger ṭaşradan ise baḳalar, ḥarāret varise dudağında 13b.14.

baş : baş, kafa

Issı havā baş ağrısı, ısıtma, göz ağrısı, 28a.12, Ġıḍā yidügiden ṣoŋra uyıya şol ḳadar kim baş ağır olmaya. 40b.17

çağır- : çağırmak

Ve daḫı ḳatı çağırmaḳdan ... 62a.16

ḳan : kan

İçi ṭolu rūḥ-ı ḥayvānīdür ḳanla ḳanı az cānı çoḳ. 57a.6

ḳaş : kaş

Amma ḳaş gözüŋ üzerinde ... 52a.12, Ḫaṭṭ-ı müs̱ennā gibi ḳaş göze taḥrīr olmışdur yaraşdurur. 52a.17

ṭaş : taş

ḳurıduḳdan ṣoŋra ṭaş üzerinde ezeler, gözine ḳoyalar. 15a.7

yaş : yaş, göz yaşı, nem

Bir ḳısmını kāmil yaratdı ol göklerdür kim cānlar andandur. 2b.8
ʿĀḳil kişiler ʿalāmetlerin gözlerler yerden ve gökden. 28b.13.

söz : söz
Söz kim şarāb meclisinde söylenür 34b.14, söz söylemek 69b.9

üç : üç
yedi atadan üç oğlan vücūda getürdi. 1b.5, Üçünci mertebe 70b.1

gün : gün
... her gün acla yedi direm yiye. 12a.2, heftede iki gün 55b.2

yüz : yüz çehre
Yüzüm bu cīfenüŋ murdārına bulaşmadan ... 5b.6. Ol kişinüŋ ṣūretinde ferah eser ẓāhir olur yüzi rūşen olur. 56b.12

yüz : 100 sayısı
Ol dörd ṭamardan yüz yigirmi sekiz ayrılur, 56b.15, yüz seksen gündür. 65b.11

A. Ünlü Değişmeleri :

1. Daralma :

e > i : Türkçede e > i ve i > e ses değişimi Eski Türkçe dönemi metinlerinden itibaren görülmektedir. Değişmeye esas olan sesin hangisi olduğu konusunda bir kesinlik yoktur. Eski Türkçenin Göktürk ve Uygur dönemi metinlerinde e ve i'nin karışık olarak birlikte kullanıldıkları görülmektedir. bir- / ber-, biş / beş, yig / yeg[3] vb.

Metnimizde çok yaygın olmamakla birlikte, bazı kelimelerde **e** ve **i**'nin her iki ünlüyle kullanımına rastlanmıştır.

---

3. İkili kullanımlar için aşağıdaki eserlere ve sözlüklerine bkz.:
A. von Gabain, **Eski Türkçenin Grameri** (çev. Mehmet Akalın), Ankara 1988.
Muharrem Ergin, **Orhun Abideleri** (9.Baskı) İstanbul 1983.
Talat Tekin, **Orhun Yazıtları**, Ankara 1988; **XI. Yüzyıl Türk Şiiri**, Ankara 1989.

beş 23b.15 / biş 5b.13, bil 17a.6 / bel 48a.1, etdür- 45b.4 / itdür- 16b.7, yeg 31a.1 / yig 27b.10, yel / yil, ye- 22b.12 /yi- 31a.13 gibi.

Aşağıdaki kelimelerde de i'li şekillerin kullanılmış olması, bize bir daralma eğilimininin varlığını göstermektedir.

di- 37b.6, dir- 41a.7, gice 21a.1, idin- 70b.2, imdi 43b.5, ir- 8b.3, iriş- 63b.1, irişdür- 23a.5, irkek 19a.5, irür- 53b.6, it- 67a.4, mirsin 13a.1, nice 1b.8, nit- 6a.10, nitekim 7a.7, siz- 42b.14, vir- 35a.9, yi- 24b.1, yidür- 35a.4, yimiş 17a.2, yin- 33a.5, yir 29a.11, yit- 8b.9, yitür- 66a.1.

Metnimizde **o > u** ve **ö > ü** ünlüleri ile ilgili olarak bir daralmadan kesin olarak bahsedemiyoruz. Çünki o ve ö geniş ünlüleri ile u ve ü dar ünlülerinin yazımı metnimizde aynı işaretlerle karşılanmıştır. Kelime başında o, ö, u, ü ünlüleri elif vav او ve ötüreli elif اُ ile, kelime içinde o, ö, u, ü ünlüleri ötüre ُ- veya vav و ile, kelime sonunda u, ü yazımı için de vav و kullanılmıştır. (Bkz. Ünlülerin yazılışı)

2. Düzleşme

Kalıplaşmış eklerdeki düz kullanımlar dışında metnimizde bazı kelime kök ve gövdelerinde de düzleşme görülmektedir.

Bazı kelimelerde yuvarlak ve düz ünlülü şekiller karışık olarak kullanılmıştır.

arı / aru, çekirdek /çekürdek, delü 11a.13 / deli 18b.12, eyü 40b.9 / eyi 54b.3, götir- 17b.10 / götür- 25b.15, göyün- 30a.15 / göyin- 30b.5, keşür 35b.11 / keşir 14a.11, siŋir 19a.1 / siŋür 21a.15, süzül- 13a.9 / süzil- 9b.16.

-u- > -ı-: bogıl- 22a.10, bugı 30b.7, bulın- 35a.8, bulış- 27a.3, burıl- 53a.12, burın 14a.2, burışuk 29a.8, dokın- 9b.8, dordı 7a.13, dutış- 17a.8, havıc 18a.6, koyı 11b.8, koyın 19a.17, kurı 23a.2, kurıd- 30b.6, kuzı 25b.2, oturış- 69a.7, ovın- 37b.6, sovı- 30b.7, tokın- 61b.12, tolın- 27b.13, turıl- 33a.1, unıd- 13a.4, unıtdur- 45b.6, uyı- 12b.16, uyıt- 10b.14, yorıl- 26a.11.

-ü- > -i- : bükil- 15a.17, büyi- 69b.2, büyit- 8b.3, büzil- 17a.4, çöplik 20b.17, çürid- 41a.4, dögil- 44a.4, dökil- 45a.4, dökin- 22a.7, düzil- 58b.17, görin- 20a.6, gümiş 1b.7, küçild- 62b.2, öril- 50b.13, süri- 5a.7, süril- 30b.11, üşi- 39b.2, üşid- 55a.15, üzil- 39b.6, yüli- 45b.5, yüri- 48b.1.

3. Yuvarlaklaşma :

-ı- > -u-, -i- > -ü- : Eski Anadolu Türkçesi dönemi metinlerinde görülen yuvarlaklaşma olayı metnimizde de görülmektedir. Ancak yuvarlak şekilli yazımlar yanında düz şekilli yazımlar da yer almaktadır.

arıg>arı 8b.11 / aru 9b.3, çekirdek 14a.12 / çekürdek 14a.15, delü 11a.13 / deli 18b.12, eyü 55a.12 / eyi 54b.3 , götür- 25b.15 / götir- 17b.10, göyün- 30a.15 / göyin- 30b.5, keşür 35b.11 / keşir 14a.11, kuyı 5a.9 / kuyu 5a.11, siŋir- 17b.7 / siŋür- 21b.15

Bazı kelimelerdeki yuvarlak ünlüler Eski Türkçe'de olduğu gibi aynen devam ettirilmiştir[4] :

altun 18b.8, azug 45b.17, berü 5a.9, dilkü 5a.8, ılduz 47a.6, incü 49b.7, kendü 65a.9, yanku 53a.14, gibi.

Bir kısım kelimelerdeki yuvarlaklaşmaya, Eski Türkçede birden fazla heceli kelimelerin sonunda yer alan g-ģ ünsüzünün Batı Türkçesine geçerken düşmesi sebep olmuştur[5] :

ayru 48b.2 < adrıģ > ayru düş- 39a.5, arulıģ 32b.16 < arıģ, kapu 53a.16 < kapıģ, saru 39b.1 < sarıģ > sarulık 14b.16, taru 8a.6 < tarıģ.

Bazı yapım eklerindeki ünlüler, Eski Türkçe döneminde taşıdıkları yuvarlaklığı korumuşlar ve metnimizde yuvarlak ünlülü olarak kullanılmışlardır :

---

4. Bkz.: Ahmet Caferoğlu, **Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü**, TDK., İstanbul 1968
A. Von Gabain, **a.g.e.**, (çev. Mehmet Akalın), Ankara 1988.
Talat Tekin, **a.g.e.**, Ankara 1988; **a.g.e.**, Ankara 1989.

5. Prof. Dr. Mustafa Özkan, **a.g.e.**, s.94.

açuk 52b.15, aldur- 41b.15, artuk 7b.10, artur- 12a.17, aruk 35b.11, arukla- 46b.14, aruklad- 31b.12, ayruk 2a.14, azdur- 28b.3, bandur- 9b.4, belür- 15a.8, belürt- 38a.2, bildür- 43b.17, bişür- 11b.9, delük 55a.4, eksük 34a.1, emzük 33b.8, emzür- 10b.6, emzürt- 12a.9, enüg 10b.6, erişdür- 3a.13, etdür- 45b.4, fustuk 16a.2, getür- 43b.9, geydür- 10a.6, gezdür- 40a.2, ılgun 62b.2, ısuz 26a.10, içür- 16a.17, ilerü 64a.1, indür- 26a.13, kaldur- 45a.8, kandur- 32b.2, karışdur- 6b.3, kızdur- 46a.9, kuvvetlendür- 11a.1, küflendür- 23a.3, niçün 42b.4, sakallulık 70b.6, satun al- 45b.11, sevindür- 62a.6, sızındu 32b.9, tamzur- 54a.5, uyandur- 44a.13, uyanuk 58a.2, üleşdür- 49a.8, yalunuz 6b.7, yaşlu 42a.2, yatur- 10a.17, yedür- 17a.4, yılduz 58a.13, yidür- 35a.4, yigrendür- 71a.13, yitür- 66a.1.

Bir kısım kelimelerdeki ünlüler b, m, p, v gibi dudak ünsüzlerinin etkisiyle yuvarlaklaşmışlardır :

demür 43a.11, kirpügi 15a.9, sarmusak 24b.7, semüz 11a.11,

İçerisinde yuvarlak ünlü taşıyan fakat Eski Türkçe döneminde görülmeyen aşağıdaki kelimeler de metnimizde yer almaktadır :[6]

degül 6b.13, delülik 17b.12, sayru 4a.1, erük 66b.9.

4. İncelme

-a- > -e-, -ı- > -i- :

Aşağıdaki Türkçe kelimelerin yazımında ünlülerin incelmesi söz konusudur :

akçesin 45b.11< (TS. akça), issilik 6b.15 < (TS. ıssı), kardeş kanı 9b.1< (TS. karın+daş)

Şu Arapça kelimeler de metnimizde kullanılırken -a- > -e- değişimi ile kullanılmışlardır :

---

6. Eski Türkçe ile ilgili bakılan sözlük ve eserler :
Ahmet Caferoğlu, a.g.e., TDK., İstanbul 1968
A. Von Gabain, a.g.e., (çev. Mehmet Akalın), Ankara 1988.
Talat Tekin, a.g.e., Ankara 1988; a.g.e., Ankara 1989.

ʿibāret 52a.11< (A. ibārāt), mazdeki 19a.7<(A. mastaḳī)

5. Kalınlaşma

-e- > -a-, -i- > -ı- :

Bazı Arapça ve Farsça kökenli kelimeler metnimizde kullanılırken ünlü uyumuna girerek kalınlaşmışlardır :

canavar 29a.12 <(F. cān-āver), ḫamırın 30b.2 <(A. ḫamīr), mıḫlamış 60b.3 <(F.mīḫ)

Yabancı kökenli ve sonu ince ünlü ile biten kelimelere -lık isimden isim yapma eki eklendiği zaman ek uyuma girmemekte ve kalın ünlülü olarak kullanılmaktadır. Bu konuda Faruk Kadri Timurtaş, (-lık eki sonu e ile biten kelimelere eklendiği zaman kalın şeklindedir. Bu husus yabancı kelimelerin o devirde kalın telaffuz edildiklerini göstermektedir.)[7] demektedir :

āvārelıḳ 50a.1, ḥarīṣlıḳdan 61b.2, ḫastalıḳ(ğ) 25a.15, ḫirelığ 30b.10, isilıḳ 15b.6, müsāfirlıḳ 50a.1, müslimānlıḳ 26b.12

-ü- > -u- :

Aşağıdaki cümlede yer alan ḥalluyduğundan kelimesinde -ü- > -u- değişimi söz konusudur. Arapça **hall+** ve Türkçe **+lu** sıfat ekli kelime üzerine **i-** yardımcı fiilinin **-dük** partisip eki getirilmiştir. Bu birleşik kelime oluşturulurken ses düşmesi ve değişmesi olayları ortaya çıkmıştır.

Amma bir ādemüŋ ne ḥalluyduğundan ṣorıcaḳ ḳanḳısıyla ṣorarlarsa revādur. 6b.9

ḥalluyduğundan 6b.9< ḥal(l)+lu+y+duğ+un+dan< ḥal(l)+ lu+ i+düg+in+den

7. Faruk K. Timurtaş, **Eski Türkiye Türkçesi**, İst. Üniv. Edeb. Fak. yay. İst. 1981, s.78

B. Ünlü Düşmesi :

Ünlü düşmesi, genelde vurgusuz orta hece ünlüsünün kelime ek aldığı zaman düşmesi şeklinde görülmektedir. Bu da bazı Türkçe kelimeler ile Arapça veya Farsçadan Türkçeye girerken iç sesinde bir ünlü türetilen kelimelerde görülmektedir.

Türkçe kelimelerin iç sesinde meydana gelen ünlü düşmeleri :

-ı- > ø : ağza 49a.1< ağız, alnınuŋ 54a.16 < alın, bağrı 8a.9 < bağır, boynı 11a.7 < boyın, burna 48b.13 < burın, ḳarnına 13b.8 < karın.

-i- > ø : beŋzi 41a.14 < beŋiz, emzük 33b.8 < emiz-.

-u- > ø : oğlı 39a.6 < oğul, yalŋuz 39a.2 < yaluŋuz, omzına 10a.9 < omuz.

-ü- > ø : bögründen 45a.8 < bögür, gögsinüŋ 58a.15 < gögüs, göŋlinde 70a.15 < göŋül.

Türkçe kelime birleşimleri ve eklerde meydana gelen ünlü düşmeleri :

İçün, **ile** edatları ve **i-** fiilinin zarf fiil şekli olan **iken**, genellikle kendisinden önceki kelimelere bitiştirilerek yazıldıklarında kelimelerin başındaki **i** sesi düşmektedir.

bildürmekçün 1b.17, dururken 9a.2, ılıcağken 16a.12, şekerle 15b.17, natıkayla 1b.11, yagla 54a.2.

İmek yardımcı fiilinin birleşik çekimlerinde birleşik çekimi sağlayan ekden önceki i- kök sesi düşmektedir.

giderdi 5a.2, varmışsa 7a.5, sürirse 5a.14, ṭoŋmışdı 25a.13, bilirmiş 26b.3, gicirse 53a.2, bulınursa 69a.5,

Metnimizde ve Eski Uygur Türkçesinde yer alan ilt- şeklindeki fiil için Faruk Kadri Timurtaş, "ilt- şekli öbürünün (ilet-) orta hece vokal düşmesi sonucunda ortaya çıkan değişik hali olarak kabul

edilebileceği gibi, bunlar iki ayrı şekil olarak da telakki edilebilirler."[8] demek suretiyle bu fiilin -e- ünlüsünün düşmesi ile ortaya çıkmış olabileceğini söylemektedir. Bu konuda Dr. Leyla Karahan[9] da e ünlüsünün düşmesi sonucunda ilt- şeklinin ortaya çıktığını söylemektedir. Metnimizde bu fiilin her iki şekli de kullanılmıştır.

iletür 20b.1, 50a.8, iltür 54b.3.

Arapça ve Farsçadan Türkçeye giren bazı kelimelerde, kelime içerisinde zayıf bir ünlü türetilmektedir. İçerisinde ünlü türetilen bu tip Arapça ve Farsça kelimeler, ek aldıkları zaman türetilen bu zayıf ünlü düşerek kelimeler asıl şekillerine dönmektedir.

aṣlında 58b.5	as(ı)l	faṣlı 22b.11	faṣ(ı)l
fikrine 9a.10	fik(i)r	fıḳhuŋ 4b.14	fıḳ(ı)h
ḫayrına 51b.17	ḫay(ı)r	ḥükminde 69b.16	ḥük(ü)m
ʿilme 5b.15	ʿil(i)m	ḳavmine 27b.12	ḳav(i)m
ḳısmını 2b.7	ḳıs(ı)m	nefsinüŋ 70b.5	nef(i)s
şeklinde 8a.15	şek(i)l	ʿuzva 8a.15	ʿuz(u)v
vaḳtidür 18a.15	vaḳ(i)t	zihni 35a.14	zih(i)n
ʿömrünce 44b.1	ʿöm(ü)r		

C. Ünlü Türemesi :

Metnimizde, bazı eklerle yabancı asıllı bazı kelimelerde görülen bir ses hadisesidir.

Ünlü türemesi bazı Türkçe kelimelerde kelime ortasında ve "bazı konsonantların yan yana telaffuz edilememeleri sebebine"[10] bağlı olarak görülmektedir.

Türkçe kelimelerde ünsüz ile biten kelimeye ünsüz ile başlayan ek eklenirken **-a-** / **-i-** ünlülerinin ek başında türetilmesi şeklinde görülür.

8. Faruk K. Timurtaş, **a.g.e.**, s.41.
9. Dr. Leyla Karahan, **Kıssa-i Yûsuf Yusuf u Züleyhâ**, TDK., Ankara 1994, s.54.
10. Faruk K. Timurtaş, **a.g.e.**, s.40.

azacuk 30b.1 < az+cuk, azırak 36a.3 < az+rak, kalıŋırak 47b.8 < kalın+rak, artuğırak 49b.6 < artuk+rak,

Arapça ve Farsçadan Türkçeye girerken içerisinde bir ünlü türetilen kelimeler :

-ı- : aṣıl 8a.7 < aṣl, faṣılda 23b.8 < faṣl, fıḳıhla 4b.4 < fıḳh, ḫayırlu 39b.14 < ḫayr, ḳısım 2b.7 < ḳısm.

-i- : fikirlerden 50b.4 < fikr, ʿilim 39b.11 < ʿilm, ḳavimden 32a.1 < ḳavm, nefislü 9a.13 < nefs, şekilden 45a.13 < şekl, vakitdür 17b.17 < vakt, ẕihin 34b.4 < ẕihn.

-u- : ʿużuv 38b.7 < ʿużv.

-ü- : ḥüküm 49b.12 < ḥükm, ʿömürdür 19b.12 < ʿömr.

D. Ünlü Birleşmesi :

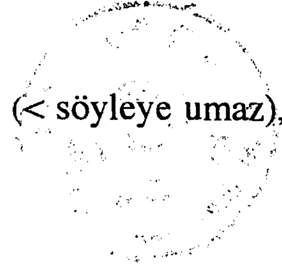
Ünlüyle biten bir kelimeden sonra ünlüyle başlayan bir kelime veya ek geldiğinde, Türkçede iki ünlü yan yana bulunmadığı için ünlülerden biri düşer. İki kelimenin birleşmesi sonucunda meydana gelen kalıplaşmış kelimeler metnimizde görülmektedir. Bu kalıplaşmalar sırasında ünlülerden biri ya düşmekte veya iki ünlü birleşerek başka bir ünlüye dönüşmektedir. Bu şekilde ortaya çıkan kalıplaşmış kelimeler şunlardır :

böyle 5b.12, 29a.13 < bu+eyle, kendözin 26a.16 < kendü+özin, neyleyeyin 26b.4 < ne+eyle-, niçündür 6a.3 < ne+içün, nitmek 6a.10, 24b.13 < ne+it-, nʾoldu 26a.17 < ne+ol-, şol 51a.9 < şu+ol, şöyle 2a.4, 5b.1 < şu+eyle.

u- iktidar fiilinin ekleşmesinde görülen ünlü birleşmesi :

idemezler 15b.13 (< ide umazlar), olamaz 17b.10 (< ola umaz), göremez 20a.8 (< göre umaz), siŋüremezler 27b.5 (< siŋüre umazlar), döyemez 28a.17 (< döye umaz), baḳamaz 40b.3 (< baka umaz),

ṭutamaz 40b.3, 59b.5 (< tuta umaz), söyleyemez 40b.3 (< söyleye umaz), saḳınamaz 44a.1 (< sakına umaz).

E. Ünlü Uyumu[11] :

1. Kalınlık - İncelik Uyumu (Dil Uyumu) :

Kelimelerdeki ünlü düzenini, kalınlık incelik açısından ayarlayan dil benzeşmesi her dönemde olduğu gibi metnimizde de sağlamdır. Dil uyumu kelime kök ve gövdeleriyle eklerde tam olarak sağlanabilmiştir.

a) Kelime Kök ve Gövdelerinde :

Kelime kök ve gövdelerinde dil uyumunun tam olduğuna dair örnekler:

ara-lık-da 4b.17, derle-gen 41a.5, çek-il- 58b.11, er-iş-dür-ici 3a.13, ikindü 42a.12, kayısı 66b.9, öksür- 14b.2, oyluk 28b.11, sıvıgırak 14a.12, yaşlık 69a.9.

b) Eklerde :

Günümüzde uyuma aykırı olan -ki aitlik eki, imlada birleşik yazılan ile edatı kalın sıradan kelimelerde de uyuma girmişlerdir :

aşağağı 63a.11, ṭaşrağı 8b.6, 46a.8, yuḳaruğı 57b.4, acla 12a.2, anısonla 19b.2, sonragı 38a.10, anuŋla 43a.11, ḫalḳla 4a.17, oğlanla 45a.3, otla 35a.7, vaż'la 31a.4, gibi.

Bugün olduğu gibi, metnimizde de **iken** zarf-fiil (gerindium) eki daima ince ünlülüdür. -yor şimdiki zaman ekinin türediği kelime olan "**yorı-**" yardımcı fiili de, günümüzde -yor ekinin uyum dışı olması gibi metnimizde daima kalın ünlülüdür :

11. Ünlü uyumları ile ilgili olarak şu eserlere bakılabilir :
Prof. Dr. Mustafa Özkan, **a.g.e.**, İstanbul 1995.
Faruk K. Timurtaş, **a.g.e.**, İst. Üniv. Edeb. Fak. Yay. İst. 1981

dururken 9a.2, otururken 9a.2, yatarken 9a.3, ıssıyken 30b.6, ṭoğarken 51b.7, doyariken 68b.12; geliyorurdı 26a.15, giriyorur 44b.4, kopayorur 64a.2.

Ayrıca metnimizde kalınlık incelek uyumuna aykırı olarak **-lıḳ** / -lik isimden isim yapım ekinin aşağıdaki Arapça ve Farsça kelimelere kalın ünlülü olarak eklenmiş olması gösterilebilir :

ādemlıḳ 70b.2, āvārelıḳ 50a.1, ḫarīṣlıḳdan 61b.2, isilıḳ 15b.6, müsāfirlıḳ 50a.1, müslimānlıḳ 26b.12, żaʿīflıḳ 25a.11, gibi.

2. Düzlük - Yuvarlaklık Uyumu (Dudak Uyumu) :

Türkçenin ilk devirlerinden beri yaygınlaşıp sağlam kurallar şeklinde ortaya çıkmayan düzlük yuvarlaklık uyumu, metnimizde de sağlanmış değildir.

Mustafa Özkan'ın da dediği gibi bu uyumsuzluk kendisini köklerde ve eklerde olmak üzere iki şekilde göstermektedir.[12]

a. Kelime Kök ve Gövdelerinde.

Kelimelerdeki yuvarlaklaşma çeşitli şekillerde ve değişik sebeplere bağlı olarak meydana gelerek düzlük yuvarlaklık uyumunu bozmuştur. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

1. Eski Türkçede olduğu gibi kelime kökündeki düz ünlüden sonra yuvarlak bir ünlü bulunduranlar :

altun 18b.8, azuğ 45b.17, berü 5a.9, dilkü 5a.8, gerü 69a.4, ılduz 47a.6, ılğun 62b.2, incü 49b.7, ḳarşu 32b.1, kendü 65a.9, yanḳu 53a.14.

2. Bir kısım kelimelerde **b, m, p, v** dudak ünsüzlerinin tesiriyle yuvarlaklaşma meydana gelmiş ve dudak uyumuna aykırı şekiller ortaya çıkmıştır :

---

12. Prof. Dr. Mustafa Özkan, **a.g.e.**, s.94.

avuc 26a.7, demür 43a.11, 57a.3, kirpügi 15a.9, sarmusaḳ 24b.7, semüz 11a.11, tavuḳ 32a.9, sovuḳ 16b.9, sebük 70b.1, panbuḳ 23b.10, ḳovuḳ 53a.8, ḳavud 13b.7, ḳavuḳdan 64b.17.

3. Eski Türkçede var olan **-ğ / -g** ünsüzü düşerek kendinden önceki ünlüyü yuvarlaklaştırmıştır :

ayru 48b.2 < adrığ, arulıḳ 32b.16 < arığ, ḳamu 44a.14 < ḳamıg, ḳapu 53a.16 < ḳapığ, sarulıḳ 14b.16 < sarığ, taru 8a.6 < tarığ.

b. Eklerde Uyumsuzluk

Eski Anadolu Türkçesinde düzlük yuvarlaklık uyumuna aykırı bir çok ek vardır. Bunlardan bir kısmı yuvarlak ünlülü ekler bir kısmı da düz ünlülü eklerdir. Yuvarlak ünlülü eklerin bir kısmı Eski Türkçe döneminden beri devam ederken, bir kısmı da Eski Anadolu Türkçesi döneminde yuvarlaklaşmışdır.

Düzlük yuvarlaklık uyumunu bozan ekleri *yuvarlak ünlülü ekler* ve *düz ünlülü ekler* olmak üzere ikiye ayırıp incelemek mümkündür. (Metnimizde az da olsa hem düz hem yuvarlak ünlülü eklere rastlanmış, bunlar da temayülün çok olduğu şekil içerisinde ayrıca gösterilmiştir.)

ı. Yuvarlak Ünlü Taşıyan Ekler

Metnimizde yer alan düz ünlülü kelime tabanlarına yuvarlak ünlü taşıyan bir çok ek eklenmektedir. Bunlardan bir kısmı Eski Türkçe'den beri yuvarlak ünlülüdür; bir kısmı ise sonradan yuvarlaklaşmıştır. Bu ekler şunlardır :

Eski Türkçe'den Beri Yuvarlak Ünlülü Olan Ekler :

Bazı yapım eklerindeki (**-uk / -ük; -garu / -gerü** v.b.) ünlüler Eski Türkçe devrindeki yuvarlıklığı muhafaza etmişler, buna bağlı olarak bazı kelimeler dudak uyumu dışında kalmışlardır.

-ArU (<-gArU) yön gösterme eki : içerü 18b.9, ilerü 64a.1, yuḳaru 10a.8.

-sUn emir eki : açmasun 67a.15, alsun 53b.8, aŋlasun 48a.6, bilsün 17b.2, bıraksun 67a.13, dimesün 20b.5, dutmasun 18b.8, eylemesün 18b.7, eylesün 9b.8, içsün 33b.10, kızdursun 40b.12, ḳoḳulasun 67a.16, kopmasun 47b.7, olmasun 18b.9, sarksun 40b.11, tagılmasun 59a.3, ṭutmasun 25a.15, yaraşsun 9b.17, yisün 18b.7, yimesün 67a.17.

-dUr bildirme eki : açukdur 53a.16, ağırdur 68b.8, aglamakdur 15b.9, ahlakdur 4a.13, akdur 14b.4, altındadur 62a.12, anlardur 6a.16, arımışdur 40b.2, baglıdur 58b.1, beraberdür 28a.7, buyrulmışdur 2a.17, çıkmışdur 34a.3, içeridür 47b.11, irmemişdür 34a.3, irürmişdür 68a.3, kısadur 37b.8, kızıldur 14b.3, komışdur 52a.7, matbahıdur 58a.15, noksandur 35a.13, örilmişdür 56b.4, öykendür 55b.5, perdedür 51a.1, taşradur 10b.16, yülimekdür 45b.5, yürekdür 28b.9, zahmetledür 9a.12, zinetdür 47b.11.

-sUḳ isimden isim yapım eki : bağarsuk 59a.6, 64a.1.

-ḳU > -ḫu fiilden isim yapım eki : uyḳu 12b.15, uyḫu 40b.5, yanḳusı 53a.14.

Uk fiilden isim yapım ekleri : açuḳ 52b.15, artuḳ 7b.10, ayruḳ 2a.14, delük 55a.4, eksük 34a.1, uyanuḳ 58a.2.

-dUk sıfat fiil eki : begenilmedük 20b.8, alduḳları 26a.9, eyledük 25a.3, bişmedük 43a.14, yudukları 9b.14.

-Up / -Ub zarf fiil eki : sarup 5a.2, aḳub 32b.9, arub 9a.5, baḳub 39b.12, bıraḳub 36a.16, bilüb 6a.10, çekilüb 58b.11, deprenüb 37a.6, giderüb 67a.13, ısladub 16a.17, ışırub 12b.3, ḳalub 2a.15, ṭamzurub 66a.12, yiyüb 9a.1, yitüb 8b.9.

-dUr fiilden fiil yapım eki : aldurmaḳ 41b.15, açdurmaz 40a.14, artdurur 38b.5, azdurur 60b.16, bildüreyim 13b.4, erişdüriciye 3a.13, etdür- 45b.4, gezdürmek 40a.2, geydür- 10a.6, indürdi 26a.13, ovdura 69a.14, sevindürür 62a.6, yaraşdurur 52a.17, yigrendüre 71a.13.

-gUr fiilden fiil yapım eki : irgürmemek 51b.10.

-Ur fiilden fiil yapım eki : artura 58a.4, bişüreler 11b.13, emzüre 11a.< emiz-, içürmek 16a.17, ṭamzura 53b.1< ṭamız-, ṭoğurmış 10b.12, ṭoyura 18a.3, ṭuyurmağa 53b.15, yaturmayalar 10a.17, siŋürimez 21b.15.

Ünlüsü Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Yuvarlaklaşan Ekler :

-(U)m; -(U)muz iyelik eki : andugumuz 52a.10, atuma 26b.4, ayagum 5b.2, benüm ḥālümüŋ 4b.17, ḥırṣum 5a.17, karnum 58b.7, elümden 9a.5, nefsüm 5a.15, niyyetüm 5b.4, yirüm 68a.15.

-Uŋ; -nUŋ ilgi hali eki : abrilüŋ 67b.3, ādemüŋ 4a.14, 6a.11, ağaçlaruŋ 29a.6, ağacuŋ 1b.15, ʿaḳluŋ 47a.9, 47a.11, ʿālemüŋ 4a.4, 4b.13, āletinüŋ 55b.4, avcınuŋ 5a.8, ʿavretüŋ 11a.10, boğazlığunuŋ 56a.13, yabrağınuŋ 1b.6,vücūdınuŋ 3b.16, insānuŋ 6a.7, kitābuŋ 6a.8, cānuŋ 19a.15, ṣağlığuŋ 20b.13, havānuŋ 21b.13, dimāğuŋ 48a.14, ğıḍānuŋ 49a.6, ṭabaḳanuŋ 51a.1, ululаruŋ 51a.10, bögregüŋ 65a.16, ḥareketinüŋ 65b.15, yemişlerüŋ 68b.2, kişinüŋ 4b.1, derinüŋ 8b.5.

-AlUm birinci şahıs emir eki : diyelüm 33b.17.

-dU görülen geçmiş zaman eki : 3. tekil şahıs hariç diğer şahıslar için yuvarlak ünlülü şekiller kullanılır. (**-dum /-düm; -duk /-dük; -duŋ /-düŋ; -duŋuz /-düŋüz**). bakdum 4b.7, kıldum 19b.14, didüm 43b.4, didük 59a.17, bildüŋ 37a.1, virdüm 26a.14, tolaşdurmışdum 5a.16.

-Ur geniş zaman eki : acığur 58b.15, açılur 56b.11, andur 22b.16, arturur 11b.18, aruḳladur 31b.12, boğılur 39a.17, boşaldurlar 18a.13, bulurlarsa 7b.10, bükilür 15a.17, çekzinür 68b.5, deprenürse 47b.12, dirildür 48a.10, ılıdurlar 14b.13, ıṣladurlar 16a.7, ḳarardur 41a.16, ḳarışur 2a.15, ḳızdurur 25b.1, sayılur 51a.6, yaladurlar 16a.8, yenür 23a.10, yüz gösterür 70a.3.

-Uz 1. çokluk şahıs bildirme eki : iderüz 6a.4, 25b.9, dirüz 6a.5, aydaruz 68b.3.

-vUz çokluk 1. şahıs eki (istek ve şartta) : bildürevüz 17b.14, aydavuz 21b.6.

-cUk isimden isim yapım eki : azacuḳ 14a.4, oğlancuḳlar 17a.3, uşacuḳ 16b.1.

-lU ismden isim yapım eki. İsimlerden olumlu isimler ve sıfatlar türetir : du'ālu 5b.3, ḳanlu 7b.16, ṭatlu 8b.16, ḳuvvetlü 17b.1, ağulu 28a.17, ṭobraḳlu 29b.17, ṭaşlu 29b.17, dillü 35a.10, yerlü 37a.13, yüklü 45a.13, balğamlu 60b.7, ṭabī'atlü 70a.10, nüktelü 70a.17, derlü 66a.10, dillü 35a.10, ekşilü 67a.17, etlü 69a.11, ferlü 29a.8, gereklü 20b.9.

-sUz isimden isim yapım eki. İsimlerden olumsuz sıfatlar türetir : gafletsüz 2a.14, anlarsuz 20a.2, şeksüz 9a.12, tatsuzuŋ 31b.8, vakitsüz 35b.2, kolaysuz 63b.10, dadsuz 38b.14, ġıḍāsuz 36a.11, ḥasedsüz 50a.5, ḥırṣsuz 50a.5,.

+ḳ / +uḳ / +ük fiilden isim yapım eki : açuḳ 49b.3, artuḳ 7b.10, aruḳ(ğ) 30b.13, 30b.16, ayrıḳsamış 32b.11, bulanıḳ 17a.5, burışuḳ 29a.8, büyük 10a.7, döşek 1b.4, elekden 30a.17, ṣovuḳ 8b.17, ṭonuḳ 27b.8, uyanuḳ 58a.2.

-mur fiilden isim yapım eki : yağmur 24a.5, 28a.16, 30a.13, yağmurı 29a.1.

-U fiilden isim yapım eki : batısından 27b.16, ayru 30a.17

-Ur isim fiil eki : siŋür 28a.10, bilür 29a.15.

-U zarf fiil eki : bağlayu 26b.5, diyü 10a.1, 39a.6, eyleyü 53a.5, gözleyü duralar 17a.12, ṣaḳlayu bilmekde 6a.7.

ıı. Düz Ünlü Taşıyan Ekler

-I; -(s)I iyelik eki : bezegidür 50b.7, binüdi 61b.9, boğazlığusı 8a.10, cümlesinden 62a.15, içegusı 22a.16, ḳapucısıdur 63a.4, mülkine 49a.9, ölüsi 20b.17, üzengüsinde 5b.1, yanḳusı 53a.14, delügi 53a.10, odı 67b.17, ṣuyı 7a.11, ṭuzı 30b.2, ucı 63a.11, yosunı 9b.1.

-dIn ayrılma hali eki : öŋdin 25a.10, yuḳarudın 64b.12, yürekdin 60b.11.

-I -(y)**I** belirtme hali eki : bağarsuğı 63a.7, ferrūcı 36a.1, nānḫuvāhı 15b.9, nūrı 44b.10, südi 10b.10, süddeyi 36a.8,

-nI belirtme hali eki : arzūlarını 5a.17, çuḳālını 20b.13, nūrını 50b.8, ṣuyını 64b.11, şunı 17a.12, vücūdını 3a.6, yolını 56a.14.

-mI soru eki : ṣovuḳdan mıdur 54a.3, yoḳ mıdur 65b.17.

-AyIn teklik 1 şahıs emir eki : olayın 46b.5, ṭutayın 35b.17.

-In teklik 1. şahıs eki : ḳorḳarın 68a.15,

-sIn teklik 2. şahıs eki : alursın 20a.6, ḳoyasın 44b.4,, yursın 36b.1.

-dI görülen geçmiş zaman 3. şahıs eki. Bu ek düz ünlülü olarak sadece 3. teklik ve 3. çokluk şahıslarda kullanılmaktadır : bildürdiler 48a.6, dururdı 26a.2, ısuzlığdı 26a.10, ḳodı 47a.12, oldı 2b.11, olmışdı 25b.17, yükletdi 26a.10, döşedi 1b.4, ḳondı 25b.17, ṭolandı 26a.16, bulımadılar 36b.16

-IsAr gelecek zaman eki : olısar 42b.9, bulmayiser 18b.11.

-mIş anlatılan geçmiş zaman eki : bildürmişdür 51a.10, bingeşmişdür 55b.9, dönmiş 18b.14, düzilmişdür 58b.17, getürmişdi 26a.3, ögrenmiş 12a.16, sürimişler 5a.7, üşmiş 5a.8, vurulmış 51a.5, tolaşdurmışdum 5a.16,

-cI isimden isim yapım eki : demürci 43a.2, ḳapucısıdur 63a.4, yolcı 25b.16.

-lIk; -lığ isimden isim yapım eki : aruḳlıḳda 11a.10, arulığın 32b.16, çöplikler 20b.17, delülige 17b.12, ḳocalıḳ 42b.1ḳocalığa 44a.12, müslimānlıḳ 26b.12, önegülik 70a.5, ṣayrulıḳ 20b.11, kullık 48b.2, sarulık 14b.16, sayrulık 20b.10.

-ncI isimden isim yapım eki : dördinci 4b.14, onıncı 62a.7, ṭoḳuzıncısıdur 7a.2, üçünci 17b.14.

-I fiilden isim yapım eki : egri 55b.12, ṭoğısı 27b.12, yanısı 50b.16, ṣızıyı 41b.11.

-IcI fiilden isim yapım eki : dürtici 64a.12, erişdüriciye 3a.13, ḳırıdıcı 19a.12, ḳızdurıcı 24b.7.

-mIş sıfat fiil eki : uyuşmış 7b.16, süzilmiş 9b.4, toğurmış 10b.12, bişmiş 16b.15, kokmış 14a.4, örilmiş 50b.14, dögilmiş 14a.12.

-IcAk zarf fiil eki : düşicek 9b.5, gücenicek 64a.3, ḳoḳulayıcaḳ 34a.8, söyleyicek 37a.7, yoḳayıcaḳ 38a.7, ṣorıcaḳ 6b.10, ṭoğıcaḳ 9b.2, doḳınıcaḳ 10a.5, olıcaḳ 12b.12, sovıyıcaḳ 30b.7, uyanıcaḳ 41a.1,

-IncA zarf fiil eki : bişürmeyince 43a.14, bulanınca 68b.1, burışınca 46b.6, geldügince 64a.1, ḳarışdurmayınca 70a.16, ḳonınca 66a.8, olduğınca 52b.2, olınca 66a.15, oturmayınca 17a.9, ṣovıyınca 66b.11, ṭoğınca 8b.9, yumınca 9b.17.

-mAdIn zarf fiil eki : Bu ek isim fiil eki -ma/-me ekine ayrılma hali eki(-dIn)'nin eklenmesiyle öncelik zarf fiilleri yapmaktadır. ağulanmadın 28b.3, emzürmedin 11a.2, olmadın 35a.17, oturmadın 34b.15, sürimedin 5b.4

-Il edilgen çatı eki : boğılub 22a.10, burılur 53a.12, büzildi 26b.6, örilmiş 50b.13, sürilmesine 64a.8, ṭurılmaya 33a.1, ṭutıla 48b.8, dögilmiş 9b.10, dökilür 15a.9, süzilür 60b.11, tutılur 23b.6, üzilmez 39b.16, vurılmış 51a.5.

-In dönüşlülük eki : bulınmaz 63a.9, dökinmek 22a.7, görinmez 20a.6, ovınmağa 38a.10, tolandı 26a.16.

-Iş işteşlik eki : bulışur 27a.2, burışınca 46b.6, dutışmaḳ 17a.8, oturışa 69a.7.

II. ÜNSÜZLER

İmlâdan hareketle metinde tespit ettiğimiz ünsüzler şunlardır:

(b, c, ç, d, f, g, ġ, h, ḥ, ḫ, k, ḳ, l, m, n, ŋ, p, r, s, ṣ, s̲, ş, t, ṭ, v, y, z, ẓ, ż, z̲.)

Bu ünsüzlerden c, f, h, v değişim yoluyla Batı Türkçesi içinde ortaya çıkmışlardır. Arapça ve Farsçadan alınma kelimeler için Türkçede bulunmayan bazı harfler kullanılmıştır. ḫ ve ŋ ise bugünkü Türkiye Türkçesi yazı dilinde bulunmaz. Eski Anadolu Türkçeşi'nin bu günkü yazı dilimizden ayrılan en önemli yönü , bünyesinde ŋ damak ünsüzü ile sızıcı gırtlak ünsüzü olan ḫ ünsüzünü bulundurmasıdır.[13] Metnimizde ŋ ve ḫ sesleri Türkçe kelime ve eklerde çokca kullanılmıştır.

A. Ünsüz Değişmeleri

1. Tonlulaşma : çkpt > cgbd

a) ç > c değişimi :

Eski Türkçe döneminde Türkçe kelimelerde c kullanımı kelime başı, ortası ve sonunda yoktur. Ancak daha sonraki dönemlerde Arap-Fars yazı geleneğinin bir sonucu olarak bazı ç'li kelimeler c'li olarak yazılmışlardır.

Metnimizde c'li olarak yer almasına karşılık, Eski Türkçe döneminde ç'li olarak kullanılan bazı kelimeler vardır. Bu durumun bir imlâ meselesi mi yoksa fonetik bir durum mu olduğu konusunda şu görüşlere yer verilebilir:

Bu durumun bir imlâ meselesi olması bizce daha kuvvetli bir ihtimaldir. Çünki metnimizde Türkçe ve alınma kelimelerde ç harfi için چ'in yoğun bir şekilde kullanıldığı görülmektedir[14]:

---

13. Prof. Dr. Mustafa Özkan, **a.g.e.**, s.99.

14. ç'nin Eski Türkçede kullanımı için bkz:
Sir Gerard Clauson, **An Etymological Dictionary of Pre-Thirteent Century Turkish**, Oxford 1972.

üç 1b.5, bildürmekçün 1b.17, birḳaç 2a.8, içinde 2a.8, hiç 3b.9, geçerken 5a.6, çıḳa geldi 5a.9, balçıḳdan 17b.9, çiçek 18a.17, çöplikler 20b.17, çirkāblar 20b.17, çeker 38b.7, açacaḳ 42a.2, kiçirek 44b.3, saça 47a.14, ḳaçan 47b.13, ḳılıç 49b.10, saçanaḳlar 51b.11, çeker 51b.12.

Aşağıdaki örneklerde ç > c değişimi Arap Fars yazı geleneğinin bir sonucu olarak ortaya çıkmış, imlâ ile ilgili bir olaydır:

acla 12a.2, 19a.7 < (EUTS., C. aç), acdı 58b.7 < (EUTS. aç-), acı 24b.8 < (C. açığ > açı), anca 45b.13 < (EUTS. ança), ancıleyin 46a.11 < (EUTS. ançulayu), avcınuŋ 5a.8 < (EUTS. avçı), güc 35b.4 < (EUTS. küç), gücenmez 45a.6 < (EUTS. küçen-), ḳocmağa 45b.1 < (EUTS. koç-), nice 11b.4 < (EUTS. neçe),

Türkçe kelimelerde kelime sonunda yer alan tonsuz ünsüzler kelimeye ünlü ile başlayan bir ek getirildiğinde tonlu şekillerine dönüşürler. Aşağıdaki örneklerde de böyle bir imlâ olayına bağlı olarak ç > c değişimi ortaya çıkmıştır.

ağacı 13a.11, ağacın 15b.8 < (C. ıgaç), bulamaca 32b.15, ucın 5a.2, 5a.16, avucına 50b.16.

b) k / ḳ > g / ğ değişimi[15] :

Kelime başındaki k- > g, değişimi Eski Türkçeden Batı Türkçesine geçince ortaya çıkmıştır. Bu ses olayı büyük ölçüde görülmekle birlikte tamamen gerçekleştiğini kabul etmek mümkün olamamaktadır. Çünkü bu gün k- sesi taşıyan bazı kelimeler göz önünde bulundurulursa bu değişimin bütünüyle gerçekleşmediği görülmektedir.

Arap harfli metinlerde k , g ayrımı yapılmadığı için yazıdan anlamak pek mümkün olmamaktadır. Bu gün de **k**- sesi taşımaları göz önünde bulundurularak aşağıdaki kelimelerde k- > g- değişimi olmaksızın **k**-'nin korunduğu söylenebilir :

---

15. Bkz.: Muharrem Ergin, **Dede Korkut Kitabı II. İndeks-Gramer**, Ankara 1991, s.420-421.
Mustafa Özkan, **a.g.e.**, s.99.

keçi 11b.16, 65b.3, keklik 29b.16, kekre 34a.7, kendözine 13a.17, 71a.14, kendü 71a.5, kepeginden 30a.17, kesmek 12b.9, kiçi 11a.14, 51b.13, kiçiligi 51b.1, kiçirek 34b.1, kim 1b.13, 1b.14, kimi 59b.9, kişi 4b.6,

Metnimizde geçen ve g-'li olarak kabul edilen kelimeler şunlardır :

gece 40b.17, geçmek 18a.15, geçirmeye 31a.12, gelmek 14b.12, gelici 70a.15, gemin 18a.16, gemi 68b.4, genc 66a.5, geŋezlikle 40b.14, geŋince 53a.15, geŋizine 55b.17, geŋşer 14a.5, geŋşedür 40a.5, geŋşek eyleer 33a.15, gerçek 6a.4, gerek 34b.8, gerilür 44a.4, gerinmek 34b.5, germ 24b.16, gerü 69a.4, getürmek 43b.9, geve 13a.15, gevheri 18b.10, gevremedin 30a.12, geyüb 20b.7, geydüreler 10a.6, geyik 5a.3, geyrekden 49b.2, gezdürmek 40a.2, gice 21a.1, gicimek 14a.1, giciyüke 47a.1, giç 32a.8, gidermek 23b.17, giŋ 49b.3, gine 8b.6, girmek 46a.10, gitmek 13b.5, giyecekde 21b.17, göbegi çıkmak 15b.12, göbek 43a.8, göbek burmak 15a.16, gög(ü)s 41a.10, gök 55a.7, gökcek 11a.4, gölge 22a.7, gön 55b.9, göŋlegi 2b.5, göŋ(ü)l 57b.6, görmek 39a.5, göre 61a.9, görinür 14b.15, gösterdüm 38a.11, götür- / götirimez 17b.10, 25b.15, götürdeler 13b.15 , gövde 5a.10, göyner 33a.7, göyün- / göyinmeye 30a.15, 30b.5, göyündüre 16b.12, göz 56b.6, gözlemek 60a.1, güc 18b.15, gücenmez 45a.6, güc etmeye 64a.5, güci yeten 67a.4, güçdür 36b.kenar, güldi 26a.17, gümişle 1b.7, gün 29a.7, gündüz 21a.17, güneş 66b.10, güreş 37a.9, güreşmek 17a.8, güz 46b.8.

Son seste k- ḳ- > g- ġ- değişimi :

Bazı kelimelerin sonunda yer alan k / ḳ'lerin g / ġ'ya dönüştüğü görülmektedir. Bu değişim daha çok kelimeye ünlü ile başlayan bir ek eklendiğinde kelime sonundaki tonsuz ünsüzlerin tonlularına dönüşmesi şeklindedir :

açuġ 53b.4, artuġı 19a.2, aruġ 30b.16, ayaġum 5b.2, ayruġından 30a.8, baġarsuġa 36a.14, balıġıla 32a.4, bardaġuŋ 33b.8, barmaġını 10b.17, bıraġub 36a.16, bögregi 8a.9, 65a.1, çoġ11a.17, delügine 63a.3, diriligin 57b.13, dudaġında 13b.14, düdüginüŋ 58b.4, etmegiyle 30a.9, göbegine 9b.4, ınçḳırıġı 36a.7, ışıġı 20b.7, ḳovuġından 53a.8, köpüge 55b.6,

ḳulağına 48b.9, ortağı 55a.10, oyluğı 9b.12, ṣayrulıġa 22a.15, yiyecegin 8b.11, yüregüŋ 56a.5.

c) t > d değişimi :

Türkçe kelimelerde kelime başında t / d kullanımı Eski Türkçe ve Karahanlı Türkçesi döneminde çoğunlukla t'li şekiller yönündedir.[16] Fakat kelime başında Eski Türkçe döneminde t'li olan şekillerin daha sonraları d'li şekilleriyle ortaya çıktığı görülmektedir. Kelime başı t / d sesi ile ilgili Dede Korkut Kitabı ve metnimizde her iki harfin de kullanıldığı şekiller vardır.

"Eski Türkçe'de kalın ve ince sıradan bütün kelimelerin başında t / d ayrımı yapılmaksızın hep t'li şekiller kullanılmaktaydı."[17] Eski Anadolu Türkçesi metinleri ve metnimizde Eski Türkçe'nin son dönemlerinde başlayan t > d değişimi, kelime ve eklerde kendisini göstermektedir.

Ön seste t- > d- değişimi :

Kelime başında aşağıdaki kelimelerde **t- > d-** değişimi görülmektedir :

dadı 11b.6, dadsuz 38b.14, dadan 34a.6, daḫı 7b.5, 65b.3, daḳmışdı 5a.2, debsermek 13b.6, degmez 18b.10, degin 50a.13, degirmenden 30a.15, degirmi 51a.9, degme 45b.16, degşüreler 13b.13, degül 42b.16, degzinmez 68b.9, dek 32a.16, delmemek 64a.13, delü+ / deli 11a.13, 18b.12,delük 53a.8, delülige 17b.12, demür 43a.11, demürci 43a.2, deŋiz 27a.7, depe 44a.6, depelemezse 25a.15, deprenmege 36a.10, depreşür 58b.12, der 38a.6, deri 47a.16, deriŋ 5a.5, derlemek 46a.16, derlegendür 41a.5, dıḳılur 39a.17, dırnağına 44a.7, didügümüzleyin 21a.10, dibinde 55a.2, dikenlerinüŋ 5b.1, dilince 2a.5, dileyen 9a.16, dilegine 17b.5, dilkü 5a.10, diŋleye 53a.17, diŋlenür 12b.14, dirsün 41a.7, diri 58b.16, dirilen 40b.15, dirilür 41a.8, 44a.7, dirilik 49a.16, dirlik 4a.17, dirneşen 69a.8, dirsegi 10a.8, diş 14a.1, ditreye 21a.2, ditregenligi 59b.15, dizleri 42a.6, dizgin 18a.17, doğduğuna

16. Bkz.: Ahmet Caferoğlu, **a.g.e.**, İstanbul 1968.
Besim Atalay, **Divanü Lügati't-Türk IV. Dizin**, Ankara 1986.
17. Prof. Dr. Mustafa Özkan, **a.g.e.**, s.99.

14a.11, doḳınması 9b.8, doŋmış 25b.17, doymaz 68b.12, dögerler 14b.6, dögilmiş 9b.10, döker 28b.11, dökilür 15a.9, dökinmek 22a.7, dönmek 34b.6, dönderür 21a.15, dörd 56b.13, döşedi 1b.4, döşekde 19a.11, döşenmişdür 48b.10, döye 42b.10, dudaḳlarında 13b.6, durmaḳ 12a.15, dutmasun 18b.8, dutışmaḳ 17a.8, duya 50a.10, duzlu 14a.4, düdük 55b.6, dükeli 48a.17, dükeneyidi 53a.15, dün 42a.16, dürişmekdür 19a.2, dürlü 28a.8, dürterler 15b.14, dürtici 64a.12, düşmek 28b.14, düz 10a.7, düzeler 10b.3, düzmişlerdür 4a.12, düzen 70b.2, düzeye 22a.16, düzilmişdür 58b.17, düzilmiş 12b.11.

Şu kelimelerde **t-** ünsüzünün korunduğu görülmektedir:

ṭadururlar 12a.17, ṭağı 27b.10, ṭağıdur 41a.16, ṭağılur 49a.16, ṭalaḳdan 51b.14, ṭamar 61b.11, ṭamlayıcaḳ 58b.12, ṭamlam 54a.5, ṭamzuralar 9b.16, ṭaŋla 11a.2, ṭaŋlar 18b.12, Taŋrıdan 46b.17, ṭār 23b.5, ṭaralur 64a.3, ṭarta bilen 25b.7, tasa 46a.12, tasalana 21a.3, ṭaş 55b.9, ṭaşlu 29b.17, ṭaşırur 61a.7, ṭaşra 38a.7, ṭat 33b.13, ṭatdı 70b.4, ṭavan 5a.7, ṭavşan 5a.3, tavuḳ 13a.6, tırnaḳları 34b.12, tobrasında 26a.2, ṭobraḳ 32b.14, ṭoğduğı 10a.1, ṭoğısı 27b.12, ṭoğrayalar 16a.15, ṭoğru 59a.1, ṭoğurmış 10b.12, ṭoḳla 17a.9, ṭoḳınur 27b.12, ṭoḳuz 1b.3, ṭolar 55b.13, ṭolandı 26a.16, ṭolaşa 42a.14, ṭolaşdurmışdum 5a.16, ṭoldurur 40a.14, ṭolınur 27b.13, ṭolu 41b.16, ṭonı 2b.1, ṭoŋmışdur 42a.10, ṭoŋdurur 67b.6, ṭonuḳ 29a.2, ṭop 50b.15, ṭoyınca 31b.2, ṭoyura 18a.3, toz 30a.17, tuluğa 44b.3, ṭuluŋına 15b.16, ṭuman 28b.17ṭuncığar 20b.2, ṭurmaḳ 65b.1, ṭurılur 36b.7, ṭuru 20b.15, ṭuruğub 63b.7, tut 16a.6, ṭutalar 10a.8, ṭutılur 23b.6, tutyāsı 52b.17, ṭuymaḳda 53b.15, ṭuyurmağa 53b.15, ṭuzlu 8b.16, ṭuzlayalar 9b.12, tükürür 28b.9, Türk 26b.1, Türkçe 55b.8, tüten 22a.9, tütünden 52b.3.

Aşağıdaki kelimelerde **d** ve **t**'nin karışık olarak kullanıldığı görülmektedir :

Kelime başında **d-** ve **t-**'nin karışık olarak kullanıldığı kelimeler şunlardır :

dadın 28a.6 / ṭatlu 29b.1, dadan 34a.6 / ṭatdı 70b.4, dırnağına 44a.7 / tırnaḳları 34b.12, doğduğuna 14a.11 / ṭoğar 21b.2, doḳınur 47a.14 / ṭoḳınur 27b.12, doŋmış 25b.17 / ṭoŋmışdı 25a.13, doymaz 68b.12 / ṭoyduğuna 12b.15, duralar 17a.12 / ṭuralar 10a.6, dutduğı 67b.4 / ṭutduğı

17b.17, duya 50a.10 / ṭuya 38a.7, duzlu 14a.4 / ṭuzdan 50b.3, domağu 14a.11 / ṭomağu 28a.10.

İç seste t- > d- değişimi :

Kelime içinde -d- ve -t-'nin karışık kullanıldığı kelimelerde vardır. Bu kelimelerde -t ile biten kelimelere ünlü ile başlayan bir ek getirildiğinde kelime sonundaki -t tonlulaşarak -d-'ye dönüşmektedir :

ağrıtmaya 34a.7 / ağrıdur 28a.9, arıdalar 9b.16 / arıtmaḳ 68b.14, deprede 45a.15 / depretmez 50b.3, eyitdi 14a.13 / eyidür 9b.7, gitdügi 42b.8 / gide 4b.6, işitdügi 26b.3 / işide 53b.1, ḳaynadalar 12b.11 / ḳaynatmış 13a.10, ḳurıda 16b.10 / ḳurutmaya 30b.6, ḳurd 16a.16 / ḳurtcuğaz 47b.14, ögrede 66a.13 / ögretmek 17a.4, semritmek 35a.4 / semridür 24a.16, uyıdalar 13a.17 / uyutmek 10b.14, uzadalar 10a.9 / uzatmamaḳ 18a.17, yaradan 48a.7 / yaratdı 1b.3, 2b.7, yoğurd 31b.10 / yoğurt 32a.5.

Son seste -t > -d değişimi :

Kelime sonundaki -t'ler bazen eksiz bazen de kelimeye ünlü ile başlayan bir ek getirildiğinde -t- > -d- değişimi gerçekleşir :

ad 64b.13, ḳurd 16b.1, od 3b.3, od 6a.16, ağardur 44a.9, ağrıdur 28a.9, ardınca 10b.14, arıdalar 9b.16, aydavuz 21b.6, beŋzedürler 40a.9, berkidür 17a.8 < (DLT. berkit-), deprede 45a.15, dirildür 48a.10, gider 21b.8, idine 19a.4, iledür 20b.1, 50a.8, idemez 17b.5, ögrede 66a.13.

Eklerde -t- > -d- değişimi :

Eklerde tam olorak bir -t- > -d- değişimi olmamakla birlikte, bazı ekler kalıplaşmış olarak d'li şekilleriyle kullanılmaktadırlar. "-dA (bulunma hali) : -dAn (ayrılma hali) : -dI° (görülen geçmiş zaman eki) : -dUk (sıfat fiil) : +dUr (bildirme hali) : -dUr (ettirgen çatı)" eklerinin örnekleri aşağıdadır :

ayaḳda 41b.10, 48a.17, başda 8a.8, ḳavuḳdan 64b.17, sarmusaḳdan 12a.5, eyitdi 14a.13, ṭutdı 65b.14, düşdügi 51b.1, geçdüginden 24a.7,

kesdükleri 31a.5, atdur 5a.15, bağarsukdur 63a.2, kızdurur 25b.1, ovdura 69a.14.

Fiilden fiil yapım eki **-t- / -d-** metnimizdeki örneklerde karışık olarak kullanılmıştır. Bu sebeple değişimin hangi yönde olduğunu kestirmek güçtür. **-t- / -d-** ekinin karışık olarak kullanıldığı örnekler :

ağardur 44a.9, ağrıtmaya 34a.7, ağrıdur 28a.9, arıtmak 68b.14, beliŋletmekden 69b.13, belürtmez 38a.2, beŋzedürler 40a.9, depretmez 50b.3, dirildür 48a.10, ılıdurlar 14b.13, işedürse 35b.14, işletmemek 25b.10, ķarardur 41a.16, küçildür 62b.2, segirtmek 37a.10, uğradur 25a.16, uyıtmek 10b.14, üretdi 43b.10, yükletdi 26a.10.

d) p > b değişimi :

Eski Türkçe döneminde, kelime başında **b-** olan ses metnimizde asli şekliyle kullanılmıştır. Ancak metnimizde b-'li olan bazı kelimelere Ahmet Caferoğlu'nun Eski Uygur Türkçesi Sözlüğünde ve Eski Türkçe ile ilgili bazı eserlerde p-'li şekilleriyle[18] de yer verilmiştir.

baķır 67a.16 > (pakır), bıçağı 5b.5 > (EUTS. piçak), bişer 7a.12 > pış- "pişmek", 40b.7, bişüreler 11b.13 > pışır- "pişirmek".

Kelime içi **-p- > -b-** değişimi daha çok kelimenin -p ile bitip ünlü ile başlayan ek aldığı durumlarda görülür :

dibinde 55a.2 (DKK dip),

2. Tonsuzlaşma :

a) b > p değişimi :

Metnimizde genellikle b'ler Eski Türkçe'de olduğu gibi b'li şekilleriyle korunmuşlardır. Ancak bir kaç Türkçe kelime ile Arapça

---

18. Bkz.: Ahmet Caferoğlu, **a.g.e.**, İstanbul 1968, s.104-105.
A. Von Gabain, **a.g.e.**, (çev. Mehmet Akalın), Ankara 1988.
Talat Tekin, **a.g.e.**, Ankara 1988; **a.g.e.**, Ankara 1989.

ve Farsçadan alınan bazı kelimeler Türkçeye geçerken b > p değişimine uğramıştır.

b- harfinin korunduğu kelimeler :

babadya 15a.6, bağı 57a.4, bağarsuḳ 59a.6, bağlamaḳ 9b.3, bağlanur 64a.1, bağlıdur 58b.1, baḳmak 29a.8, bal 16b.14, balçıḳ 32b.10, barmaḳ "parmak" 14a.7, beliŋlemek 62b.13, bıçağı 5b.5, bıŋar "pınar" 32b.5, bişdügi 60b.9, bişüreler 11b.13, biçilmiş 30a.12, bildügi 12b.10, bildürmek 43b.17, bingeşmişdür 55b.9, boğazına 14a.14, boğılur 39a.17, bozarur 39b.2, buğday 29b.14, bulanıḳ 17a.5, busarıḳ 29a.3, büre 53b.7.

-b- > -p- değişiminin olduğu ve her iki sesin de karışk kullanıldığı Türkçe kelimeler :

ib 5a.2 / ipi 39b.6, ipleriyle 5a.16; ḳapaḳ 57b.4 / ḳabağı "kapak" 15a.8, ḳabağına 15a.5, ḳabağında 15a.9 / ḳabaḳların 48b.6; ṭobraḳ 6a.15, 32b.14, 32b.16, 33a.1, 33a.1, 33a.3 / ṭobrağ 32a.14 / ṭopraḳ 6b.1.

Türkçe kelimelerde **b- > p-** değişimi metnimizde sadece bir kelimede görülmüştür.
pürtüklü 11b.7 < bürtüglüg.

Alınma kelimelerde **b > p** değişimi : Arapça ve Farsçadan alınan A. kub, F. çūb kelimelerinde bu değişim görülmektedir.
çöplikler 20b.17, < ; küp 59a.4 <

b) -g > -k değişimi :

Metnimizde sadece bir kelimede görülmüştür.
pürtüklü 11b.7 < bürtüg

3. Süreklileşme :

a) b > v değişimi :

Eski Türkçe'deki bazı kelimelerin ön, iç ve sos ses durumundaki b'leri v olmuştur.

Ön seste b- > v- değişimi :

Eski Türkçede kelime başında b- olan bazı kelimeler metnimizde v-li şekillerle yer almıştır.

var 1b.6, 6a.7, varlığı 50b.8, varmaķ 65a.16, virmek 13a.16, viribidi 48a.4.

İç ve son seste b- > v- değişimi :

Kelime içi ve sonu bazı v'ler **-b-** sesinden değişme yoluyla gelişmiştir :

avcınuŋ 5a.8, 5a.12, avlayalar 29b.16, ev 22a.9, ḫoşavı 19b.2, ivmek 24b.10, sevdügi 39a.5, sevindürür 62a.6, ṭavanı 5a.7, ṭavşan 13a.6, tavuķ 12b.7, yavuz 27b.2, 54b.3,

Eklerde b- > v- değişimi :

Eklerde **-b-** / **-v-** değişikliği görülmektedir. Fiil çekimi 1. çoğul şahıs eki olan ve zamirden gelen -biz Eski Türkiye Türkçesinde -vuz / -vüz şeklindedir[19] :

bildürevüz 17b.14, aydavuz 21b.6.

4. Sızıcılaşma :

a) ķ > ḫ değişimi :

Türkçe kelimelerde ön ses durumunda ḫ sesi yoktur.[20] Bu değişim kelime içi ve sonlarında görülmektedir. Türkçede kelimelerde kullanılan ḫ sesi ķ sesinden değişme yoluyla ortaya çıkmıştır.

Türkçe kelimelerde iç ve son ses durumundaki ķ > ḫ değişikliği ise Eski Anadolu Türkçesinde geniş ölçüde görülen bir değişikliktir.

---

19. Faruk K. Timurtaş, **a.g.e.**, s.55.
20. Bkz.: Mustafa Özkan, **a.g.e.**, s.100.
Burhan Paçacıoğlu, **Orta Türkçe Karahanlı-Harez-Kıpçak ve Eski Anadolu Türkçesi**, Sivas 1995, s.203.

Ancak ḳ'lı ve ḫ'lı şekillerin yan yana ve karışık olarak kullanımları hadisenin düzenli olmadığını göstermektedir.

aḫşam 19a.14 < aḳşam, daḫı 2b.2, 3a.1, 3b.2 < daḳı "dahi, de", uyḫuda 40b.5 < uyḳu, yoḫsa 54a.3 < yoḳ.

Kelime başında **ḳ- > ḫ-** değişimine sadece ḫıralığıla kelimesinde rastlanmıştır : ḫıralıġ < ḳıra+lık "aşırı derecede zayıflık" ḫıralıġıla 30b.10.

-k- > -ḫ değişimi Yunanca'dan Türkçe'ye giren ıspanak kelimesinde de kendini göstermektedir.

ısfanaḫ 31b.10 < Yun. ispanaki (ıspanak).

B. Ünsüz Uyumu :

Tonlu ünsüzle biten bir kelimeye tonlu ünsüzle, tonsuz ünsüzle biten bir kelimeye de tonsuz ünsüzle başlayan bir ek gelmesi gerekirken, metnimizde bu uyum gerçekleşmemiştir. Bu durum belki de bazı eklerin imlâsının kalıplaşmış olmasından kaynaklanmıştır. Aşağıdaki eklerin başındaki ünsüzler kurala uymamaktadır :

-dA (bulunma hali) **:** ayaḳda 41b.10, 48a.17, başda 8a.8, 47a.12, başdadur 47a.10, başdaġı 50a.8, elbetde 9a.11, ḳavuḳda 64b.3, ṣaġlıḳda 31b.11, ṣayrulıḳda 31b.13, uyanuḳlıḳda 54b.7.

-dAn (ayrılma hali) **:** aşdan 12b.9, atdan 5a.12, ayaḳdan 55b.13, baġarsuḳdan 63a.15, 64a.7, başdan 40b.5, 56b.9, ḥarāretden 36a.6, 39b.1, ḳavuḳdan 64b.17, sarmusaḳdan 12a.5, ṣayrulıḳdan 45a.1.

-dI° (görülen geçmiş zaman eki) **:** atdı 5a.11, baḳdı 5a.9, baḳdum 4b.7, eyitdi 14a.13, geçdi 13a.14, 26b.6, gitdi 33b.5, 42b.5, gitdiler 26a.8, ṭutdı 65b.14.

-dUk (sıfat fiil) **:** dutduġı 67b.4, düşdügi 51b.1, geçdüginden 24a.7, 65b.8, gitdügi 42b.8, 66a.16, gitdügiyle 39b.6, gitdükçe 32b.5, kesdükleri 31a.5, ṭutduġı 17b.17.

+dUr (bildirme hali) **:** atdur 5a.15, bağarsuḳdur 63a.2, başdur 47a.10, elbetdür 6a.4, pīrlikdür 71a.3.

-dUr (ettirgen çatı) **:** etdürmekdür 45b.4, ḳızdurur 25b.1, övdura 69a.14, ṭolaşdurmışdum 5a.16.

C. Ünsüz Türemesi :

Metnimizde ünsüz türemesi çeşitli şekillerde görülmektedir.

1. > -y- türemesi :

a) Türkçe kelimelerde -y- sesinin türemesi :

Türkçe kelimelerde kelime başında y- sesi türemesi ile ilgili metnimizde açık bir örnek yoktur. Ancak Ahmet Caferoğlu'nun Eski Uygur Türkçesi Sözlüğünde yer alan ve "yiğit, delikanlı" anlamlarına gelen "igid - yigit" kelimelerinden y-'li şekli tercih edilmiştir.
yigit 17b.3,18b.6, yigitlik 17b.15,16

Ünlü ile biten bir kelimeye ünlü ile başlayan bir ek geldiğinde araya **-y-** sesinin girmesi :

ağrıyub 53a.2, aŋlaya 4b.5, avcıya 5a.1, bağlaya 10b.4, başlayıcaḳ 38a.8, dükeneyidi 53a.15, ekşiyi 18b.7, ʿinebiyyeyi 51a.5, ḳurıya 69a.9, oḳuya 4b.5, ṣovıya 32b.3, ṣuya 15b.8, yalaya 67a.7.

Ünlü ile biten bir kelimeye ile ve ise edatları eklendiğinde, edatların başındaki i- sesi kaybolup yerine **-y-** sesinin türemesi :

āletiyle 45a.16, atluysa 65b.13, babadyayla 13a.10, geldiyse 27b.17, ipleriyle 5a.16, irādetiyle 7b.15, oldıysa 46b.16, olduğıyla 7b.9, sevdügiyle 44b.15, sınduyla 54b.12.

b) Arapça kelimelerde -y- sesinin türemesi :

İçinde hemze bulunan Arapça kelimelerde hemzenin bulunduğu yere bir -y- ünlüsü türetilir :

dâyim 3b.1, 18a.16, 31b.6 < A. dā'im, fâyide 5b.11, 18a.11, 19b.11 < A. fā'ide, Ḫazāyinu's-Sa'ādāt 4b.17, 71a.16 < A. ḫazā'in, ḫalāyık 48a.5, 70b.2 < A. hala'ik .

2. > -n- türemesi :

Zamir çekiminde ve üçüncü şahıs iyelik ekleri ile isim çekim ekleri arasında görülmektedir. Ahmet Buran[21] ve Gürer Gülsevin[22], -n- ses türemesi ve ekin kökeni ile ilgili olarak eserlerinde bilgi ve örnekler vermişlerdir.

İyelik eklerinin üzerine hâl ekleri geldiğinde de durum Türkiye Türkçesinden farklı değildir. Türkiye Türkçesinde olduğu gibi Eski Anadolu Türkçesinde de üçüncü teklik kişi iyelik eki üzerine hâl eki getirildiğinde ortaya bir 'n' sesi çıkmaktadır.

Kendisinden sonra ek gelmeyince ünlü ile biten 3. teklik kişi iyelik eki +(s)I'nın hal ekini alırken y ile bağlanması beklenirken n'nin görülmesi, buradaki sesin koruyucu veya bağlayıcı bir ünsüz olmadığını gösterir. Bu ses (n) ünlü ve ünsüz ile başlayan bütün hal ekleriyle de kullanılmaktadır. Ayrıca, üçüncü şahıs iyelikten sonra hiç bir ek gelmediği halde, iyelik eki, sı+n (sın) biçiminde de görülmektedir.

Gürer Gülsevin bu ses türemesi ile ilgili olarak şunları kaydetmektedir. "Yapılan bütün çalışmalar, sonuçta, bu ekin +(s)I(n)+ olduğunu, ünlü ile biten kelimelerde, başta 's'nin, isim çekim eklerini alınca da ekin orjinalinde bulunan sondaki 'n'nin ortaya çıktığını göstermektedir. Yani, ekin sonundaki 'n', ancak arkasına bir çekim eki gelmesi durumunda ortaya çıkar."[23]

anı 3a.1, 47a.6, anlara 8a.12, anlardan 15b.4, bunı 5b.12, bunlardan 30a.6, şuŋa 38a.9, ağzında 40b.11, ağzından 55a.3, altına 15a.16, altında 25a.13, dāiresinden 2a.11, delügini 53b.8, dibinde 55a.2, ḳarārındadur

---

21. Doç.Dr. Ahmet Buran, **AnadoluAğızlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri**, Ankara 1996, s.38.
22. Doç.Dr. Gürer Gülsevin, **Eski Anadolu Türkçesinde Ekler**, Ankara 1997, s.12-15.
23. Doç.Dr. Gürer Gülsevin, **a.g.e.**, s.14.

7a.14, olduğından 3a.12, omzına 10a.9, ögüne 26a.3, raḥiminde 45a.5, saçından 44a.6.

3. > v- türemesi :

Eski Türkçe'de ur- şeklinde olan fiilin hem ur- hem de v- türemesi ile vur- şekli bulunmaktadır.

vurmaḳ 49b.11, vurulmış 51a.5, uramı 47a.17, urılan 8b.4.

D. Ünsüz Düşmesi :

1. b- > Ø :

Kelime başındaki b- sesi bol- fiilinde düşerek ol- şeklini almıştır.

ola 2a.10, 2b.1 < bol-, olan 61a.6, 62a.17 < bol-, olına 2a.4, 30a.7 < olun-.

2. -l- > Ø :

Eski Türkçe ve Orta Türkçe dönemlerinde iç sesinde -l- bulunduran bazı kelimeler metnimizde bu sesin düşürülmüş şekilleriyle yer almışlardır.

getürmek 43b.9 < (DLT. keltür-), oturmaḳ 40a.10 < (DLT. oltur-), oturdalar 16a.12 < (olturt-), oturışur 38b.11 < (olturış-).

Arapca ḥall kelimesi üzerine +lu sıfat eki getirildiğinde ḥal(l) kelimesindeki ikinci -l- sesi düşmektedir.

ḥalluyduğından 6b.9 < ḥal(l)+lu+y+duğ+ın+dan < ḥal(l)+lu+i+düğ+in+den

3. y- > Ø :

Eski Türkçe'de kelime başında y- sesi bulunduran ve günümüzde de y'li olarak kullanılan bazı kelimelerdeki kelime başı y-'ler düşmüştür.

ılan 25a.13 < (EUTS. yılan), ılduzı 50a.11 < (EUTS. yıldız), ılıcak 13a.12 < (EUTS. yılı-), ılımış 30b.1 < (EUTS. yılı-), ırak 21b.1 < (EUTS. yırak), igne 55b.14 < (EUTS. yigne), ilik 12b.2 < (EUTS. yilik), ince 8a.5 < (EUTS. yinçke), incüde 49b.7 < (EUTS. yinçü), ipleriyle 5a.16 < (EUTS. yip), iplik 58b.17 < (EUTS. yiplik).

4. g > Ø :

Eski Türkçede birden fazla heceli kelimelerin sonunda yer alan **g / ğ**'ler ile bazı yapım ve çekim eklerinin başındaki **g / ğ**'ler Eski Anadolu Türkçesine geçerken düşmüştür :

ayru 48b.2 < adrığ, arulığ 32b.16 < arığ, kapu 53a.16 < kapığ, saru 39b.1 < sarığ, taru 8a.6 < tarığ.

Şu eklerdeki **g / ğ** ünsüzleri de Batı Türkçesinde düşmüştür.

+ga,+Ig,-gAn : şerbete 12b.6, güneşe 52b.5, ağacı 15b.11, olan 17b.13

E. Ünsüz Benzeşmesi :

Farsça pasbān kelimesi Türkçe'ye geçerken kelime içindeki -b- sesi kelime başındaki p- sesinin etkisiyle -p-'ye dönüşmüştür.

pāspānı 50b.7 < pasbān (gece bekcisi)

-nb- > -mb- değişmesi : Burada n sesi dudak ünsüzü olan b sesi ile yan yana bulunurken yarı benzeşme sonucu farklılaşarak bir dudak ünsüzü olan m'ye dönüşmüştür :

panbuk 23b.10 > pambuk, panbuğla 15a.3 > pambuk.

F. Ünsüz Aykırılaşması :

Arapça'dan alınan ve kimlūn şeklinde kullanılan kelimenin aslı kimnūndur. Kelime içerisindeki iki n ünsüzünden birincisinin farklılaşması ile n > l değişimi söz konusudur.

kimnūn 15b.2 > kimlūn 13b.8, 13b.11, 14a.12 (kimyon).

G. Ünsüz İkizleşmesi :

Aşağıdaki kelimelerde **-s-** ünsüzü ikizlenmiş, böylece bir -s- türemesi meydana gelmiştir :

ıssı (sıcaklık) 8b.17, 68a.5, ıssılikle 6b.13, issi (sahip) 26a.11.

H. Ünsüz Tekleşmesi :

Arapça'dan alınma bir kelimede kelime içinde bulunan iki n harfinden birinin kaybolması şeklinde görülmüştür.

-nn- > Øn : ḳına 14a.8 < A. ḥinnā; henna, (kına, kına fidanı).

I. Ünsüz Yer Değiştirmesi :

-rb- > -br- : Metnimizde sadece tobra kelimesinde bu değişim görülmektedir.

torba > tobrada 26a.7, tobrasın 26a.10, tobrayı 26a.4.

İ. Hece Düşmesi :

Hece düşmesi olayının metnimizdeki en önemli örneği bildirme eki olarak kullanılan (durur / turur) yardımcı fiilinin **-dur** / **-dür** şekliyle kullanılmış olmasıdır :

açuḳdur 53a.16, ağlamaḳdur 15b.12, ʿalaḳadur 7b.17, boşdur 48b.10, ḫastadur 4a.10, maṭbaḫıdur 58a.15.

Kardeş kanı isim tamlamasında yer alan kardeş kelimesinde de bir hece düşmesi olayı vardır :

karındaş (EUTS. 168) > kardeş > ḳardeş ḳanı 9b.1, 53a.5.

ŞEKİL BİLGİSİ (MORPHOLOGY)

I. İSİM ÇEKİMİ

A.Çokluk Eki

Türkçe isimlerde çokluk **+lAr** ve **+an** ekleri ile yapılmaktadır. +lar / +ler çokluk eki cümle dizilişinde daima "iyelik" ve "hâl" eklerinden önce kullanılmaktadır.

+lAr

ağaçlar 32a.15, bağarsuḳlar 63a.1, balçıḳlar 20b.17, barmaḳlar 8a.11, çıbanlar 44b.7, dikenler 5a.5, dişleri 55a.15, ḳamışlardan 32b.12, ḳayalardan 32b.1, ḳıllar 38a.6, oğlancuḳlar 13b.3, ṣayrulıḳlara 23b.12.

Arapça ve Farsçadan alınma bazı kelimelerde çokluk bildirilirken Türkçe kelimelerde olduğu gibi **+lar / +ler** eki kullanılmıştır :

canavarlar 29a.12, dereceler 29b.3, dīvārlarına 29b.3, endāmlarına 67b.9, endīşeler 2b.3, fikirlerden 50b.4, ġıḍālardan 56a.12, perdeler 48a.13,

Metnimizde ayrıca Arapça ve Farsça çokluk şekilleri de kullanılmıştır :

Arapça çokluk : ebdān 4a.13 'bedenler', erkān 5b.14 'esaslar', āyāt-ı Ḳur'andan 2a.10 'Kur'anın cümleleri', nüfūs 2b.13 'ruhlar, canlar', şiryānāt 56b.17 'atardamarlar', i'tiḳādātda 4b.14 'itikatler', kelimāt 36b.kenar 'kelimeler'

Farsça çokluk : hezārān 48a.11 'binler', ḫüsrevān 59a.4 'padişahlar', merdān 35a.12 'mertler, insanlar', sāzān 34b.10 'çalgılar, sazlar'.

+An

Çokluk bildiren bir kategori eki olarak, bir kaç kelimede kalıplaşmış olarak devam ettiği görülür.[24] Metnimizde oğlan kelimesi ekin örneğidir.

Üstinde dörd anadan yedi atadan üç oğlan vücūda getürdi. 1b.5, Andan cehd ideler kim evvel oğlanuŋ mi'desine anası südi gire zīrā yad kişi südi anası karnındağı ġıdāsına muḫālifdür. 10b.8,

Aşağıdaki örnekte bir ek yığılması olayı olmuştur. İki çokluk eki üst üste kullanılmıştır.

Bilgil imdi kim cimā' bir sebebdür ādem oğlanlarınuŋ vücūd kesilmekiçün. 43b.6

B. İyelik Ekleri

İyelik ekleri, isimlere eklenerek kişilere aitliği bildirirler. Bu dönem eserlerinde, iyelik 1. ve 2. şahıs ekleri +m / +(u)m / +(ü)m; +ŋ / +(u)ŋ / +(ü)ŋ; +muz / +müz / +(u)muz / +(ü)müz; +ŋuz / +ŋüz / +(u)ŋuz / +(ü)ŋüz sürekli yuvarlak ünlülü, 3. şahıs ekleri +ı / +i; +sı / +si; +ları, +leri de sürekli düz ünülüdür.

1. teklik şahıs : +m / +(u)m / +(ü)m ekleriyle yapılmaktadır : atuma 26b.4, ayağum 5b.2, bedenüm 41b.14, elümden 9a.5, göŋ(ü)lüm 5a.16, karnum 58b.7, nefsüm 5a.15, niyyetüm 5b.4, 'ömrüm 5b.1, yirüm 68a.15, yüzüm 5b.6.

2. teklik şahıs : +ŋ / +(u)ŋ / +(ü)ŋ ekleriyle yapılmaktadır : ağzuŋ 36a.17, cānuŋ 40b.7, da'vetüŋ 1b.15.

3. teklik şahıs : +ı / +i; +sı / +si / -sIn ekleriyle yapılmaktadır : adı 2b.15, ağacı 53a.12, ağrısı 28a.12, ḫaṭāsı 2a.7, ṭonı 2b.1, i'tiḳādı 4b.6, şekki 4b.6, dişi 12a.16, dürlüsi 7a.2, dāiresinden 2a.11.

Metnimizde bir örnekte 3. teklik iyeliği +ü ünlüsü ile yapılmıştır: ögüne 26a.3.

---

24. Doç.Dr. Gürer Gülsevin, a.g.e., s.11.

Eski Anadolu Türkçesi eserlerinde **1. çokluk şahıs** : +muz / +müz, +(u)muz / +(ü)müz ekleriyle, **2. çokluk şahıs** : +ŋuz / +ŋüz, +(u)ŋuz / +(ü)ŋüz ekleriyle yapılmakta, ancak metnimizde bu eklerin iyelik olarak kullanımı bulunmamaktadır.

3. çokluk şahıs : +ları / +leri ekleri ile yapılmaktadır : aralarında 6b.4, arzūlarını 5a.17, beŋizleri 27b.8, dizleri 42a.6, ġıḍāları 60a.3, ḫastalıḳları 40a.3, ḫulḳları 4a.14, ḳanları 17b.8, kendüleri 69a.5, sebebleri 49a.16.

Türk dilinde, bazan 3. teklik iyelik eki almış kelimelerde bu ekin fonksiyonu kaybolarak ve kelime kalıplaşarak taban haline gelir. Bu durumda, kelime üzerine tekrar bir üçüncü şahıs iyelik ekinin geldiği görülür. İyelik eki yığılması[25] olarak adlandırılan bu olayın metnimizdeki örnekleri şunlardır:

bir+i+si 4a.1, 6b.7, cemīᶜ+i+si 19b.16, direz+i+si 55a.1, dükel+i+si+ne 61b.13,

C. Hâl Ekleri

1. Yalın Hâl (Nominative)

+Ø (Eksiz)

Yalın hâl için herhangi bir ek yoktur. "Türkçede yalın hâl eksizdir. Kelimelerin kök ve gövdelerinden başka, çokluk ve iyelik eki almış şekiller de yalın hâlde bulunurlar"[26]

a. Kelime kök ve gövdelerinde yalın hâl :

bayağı miktarından ya alçaḳ görinür ya yüksek görinür 14b.15, ben zaᶜif kim Eşref bin Muḥammedin 2a.4, ṣızındu ṣular olduğı yir havāsı baş ağrıdur 28a.9, Çönge bıçağıla boğazlanmış olmaya 30b.14, ince 48a.15, bir ḫūb ādem gibidür 2b.1

25. Doç.Dr. Gürer Gülsevin, **a.g.e.**, s.15.
26. Doç.Dr. Ahmet Buran, **a.g.e.**, s.37.

b. Çokluk eklerinde yalın hâl :

çıbanlar 44b.7, çöplikler ḳoḳısından çirkāblar balçıḳlar ḳoḳısından 20b.17, bir nice ḥakīmler dimişdür kim 10b.4.

c. İyelik almış kelimelerde yalın hâl : ağzuŋ 36a.17, cānuŋ 40b.7, ʿirifcisi 26b.1

d. Zamirlerde yalın hâl : Çünkim bunlar tamām ola Ḥaḳ Teʿāla cān viribir 8a.14, Her dürlü lezzet bilmekde acı ṭatlu eyü yavuz anlar dille ortaḳdur 55a.12, Şunlar uğrar kim ide geldi 44b.1.

Yalın hâl fonksiyonunda kullanılan diğer ekler:

+da bulunma hâli :

Altı dürlü nesnei anası altı vaḳtde ğāyet saḳlamaḳ gerek. 8b.10, Cehdi şol üzere ola kim her vaḳtde her sāʿatde dünya fiʿlinden kendüyi yigrendüre 71a.12

+dan ayrılma hâli : Metnimizde ayrılma hâli eki kullanılmakla birlikte yalın hâl ifade eden örnekler vardır. Bu konuda Gürer Gülsevin şunları söylemektedir: "Bu kullanılış, ayrılma hâli üzerine sonra edatının geldiği durumlarda görülür. Eski Anadolu Türkçesi devresinde, sonra edatı daima +dAn hâli ile kullanılmakta idi."[27]

Gün ṭoğduğı vaḳtden ṭoḳınur ḳavmine 27b.12, ... evvel ḳan aldura ṣoŋra bir iki günden ḳusa 18a.11, Bārī bir günden ṣoŋra yiyeler ğāyet iverlerse 31a.6.

2. İlgi Hâli (Genitive)

Bu konuda, Ahmet Buran "Hâl eklerinin temel fonksiyonu, ismi içinde bulunduğu duruma göre fiile bağlamaktır. Ancak tamlama (genetive) hâlinin böyle bir özelliği yoktur. Bu hâl ismi isme bağlayarak tamlama kurar." demektedir.

27. Doç.Dr. Gürer Gülsevin, **a.g.e.**, s.18.

İki isim arasındaki ilgiyi sağlayan bu hâl bütün araştırıcılarca kabul edildiği şekliyle ekli ve eksiz olmak üzere iki şekilde kurulmaktadır. İlgi hâli ünsüz ile biten isimlerde **+uŋ / +üŋ**; ünlü ile biten isimlerde **+nuŋ / +nüŋ** ekleriyle yapılmaktadır. Ekin ünlüsü daima dar yuvarlaktır.

Eksiz ilgi hâlinin her hangi bir eki yoktur. Belirtisiz isim tamlaması kurar ve cümlede kendisinden sonra gelen iyelik eki almış kelimeyle bir birliktelik oluşturur.[28]

Eksiz ilgi hali: Ø

arpa ṣuyı gibi ṣıflından ayrılur üzerine gelür 7a.11, benefşe yağıyla 15b.15, Ġıḏāyı çoḳ virmek ṭıfl oğlana ümmü'ṣ-ṣıbyān getürür kim aŋa oğlancuḳlar ḫastalığı dirler 17a.3, Bahār faṣlında havā yine bahār faṣlı ṭabīʿatındadur 24b.14, Yumurda ağı gibidür 50b.12, Nefes yolını ṭutar ya rebev olur (14) ya żīḳ-ı nefes olur ya sill olur. 56a.14.

Ekli ilgi hâli :+Uŋ/ +nUŋ

a. Kelime kök ve gövdelerinde:

fenerüŋ göŋlegi 2b.5, oğlanuŋ ġıḏāsında 9a.11, atınuŋ tobrasında 26a.2, Türküŋ sözine 26b.2, cīfenüŋ murdārına 5b.6, dimāġuŋ ḳuvveti 34b.4, dünyānuŋ acısın tatlusın 70b.3, faṣluŋ ṭabiʿatine 54b.9, öykenüŋ bir adı 56a.10, ṭamarlaruŋ ṣıḥḥati 57a.1, ol bağarsuğuŋ aşağı ucı miʿdenüŋ ağzına ulaşmışdur 58b.6, ʿömrünüŋ varını 71a.10.

b. Çokluk eki almış kelimelerde ilgi hâli:

Arasında ḳalan ḫılṭlaruŋ ṭabīʿīsinden var ola. 7b.13, Ve balğam kim oğlancuḳlaruŋ miʿdesinde olur giderür 11a.1, Ol evvel ḳonanlaruŋ birisinüŋ arpası yoğidi. 26a.5, ağaclaruŋ yabrāğı 29a.6, Etlerüŋ yegreki 30b.15, Ṣularuŋ eyüsi aḳar ṣudur 32a.14, ululаruŋ göŋlüne 51a.11, yemişlerüŋ ḳıvama gelmiş suyı eyüdür. 68b.3.

c. İyelik eki almış isimlerde ilgi hâli:

---

28. Doç.Dr. Ahmet Buran, **a.g.e.**, s.61.

żaʿf dikenlerinüŋ üzerine ʿömrüm atından yıkıldum 5b.1, gıdā miʿdesinüŋ dibine inmez 10a.13, Dāyim yigitlik atınuŋ gemin yığadurmak gerek... 18a.16, zīrā ʿömrümüzün māyesı gibidür. 20b.4, Bu aralıkda benüm ḥālümüŋ meseli şol bir avcıya döndi 5a.1, kişi bedeninüŋ ṣıḥḥatin saklamakda 69a.15, Nefsinüŋ alevi söyündi 70b.5.

d. zamirlerde ilgi hâli:

benüm ḥālümüŋ ... 5a.1, Bunlaruŋ arasında alaca bulut çoğ ola. 29a.4, Üşbunlaruŋ her biri bir ulu rencdür neʿūẕu billah.44b.13, anlaruŋ beyānını 48a.5,

3. Belirtme Hâli (Accuzative)

İsimlere eklenerek bir yapma ifade ederler ve ismi fiile bağlarlar. Belirtme hâli bazen eksiz, genellikle de ekli olarak kullanılır. Cümle içerisinde fiilin doğrudan tesir ettiği isim belirtme (accuzative) hâlinde bulunur. Karşıladığı hareket doğrudan bir isme tesir eden fiiller geçişli fiillerdir. Belirtme hâli, ismi kendisine tesir eden geçişli fiile bağlayan hâldir.[29]

Belirtme hali için +Ø (eksiz) ve **+I** / +(**y**)**I** / +(**n**)**I** ekleri kullanılmaktadır.

Eksiz belirtme hâli : Ø

Metnimizde bu tip kullanım, iyelik eklerinden sonra görülür. Örneği çoktur :

Yüzüm bu cīfenüŋ murdārına bulaşmadan *iḫlāṣum* ḫalāṣ olmağa sebeb ola. 5b.6, Tut şarābıyla *dilin* ıṣladurlar. 16a.6, diriligin 57b.13, Emmezise göreler ğıḍādan ise *ğıḍāsın* degşüreler 13b.13, işin 38b.8, kabın 65b.2, ... andan bir kuvvet gelür kim *kabaklarını* dilerise açar dilerise yapar. 48b.6, nefesin 14b.1, siŋirin 48b.11, ucın 5a.2, *ayağın elin* depredimez 42a.5.

---

29. Doç.Dr. Ahmet Buran, **a.g.e.**, s.99.

Ekli belirtme hâli :

a. +ı / +i; +(y)ı / +(y)i

İsmin yalın haline getirilen bu ek Eski Türkçedeki +ıġ / +ig ekindeki g'lerin düşmesi ile ortaya çıkmış olup, ünsüz ile biten isimlere **+ı** / **+i** , ünlü ile biten isimlere de **+(y)ı** / **+(y)i** şeklinde eklenmektedir :

depeyi 50a.17, gevheri 18b.10, iti 5b.4, ḳabı 11b.13, nefesi 14b.1, nesneyi 69b.6, nezleyi 50b.2, balı 13b.16, ʿādeti 11a.2, adı 2b.13, aġacı 15b.11, almayı 13b.7, arpayı 26a.9, aʿżāyı 33b.2, balġamı 44a.15, bıçaġı 5b.5, dili 54b.14, ġalīẓı 32a.8, ġıḍāyı 70b.12, ġılafı 57a.2, ḥaddı 19a.1, ḫastalıġı 4a.10, havāyı 21a.12, kimseyi 70a.6, sıġraġı 67a.10, ṣızıyı 41b.11, şekeri 35b.10, visāli 52b.13.

b. +(n)I

Zamirlerden ve 3. teklik iyeliklerinden sonra kullanılmıştır :

anı 3a.1, 29b.13, bunı 5b.12, dilini 14a.13, ġıḍāsını 8b.8, itini 5a.15, ḳabını 16a.15, nefesini 14b.1, ucını 5a.16, adını 4b.17, aġzını 13a.16, arzūlarını 5a.17, aʿżāsını 9b.17, başını 10a.12, 14a.10, beyānını 48a.5, çuḳālını 20b.13, ġıḍāsını 70a.8, ḫastalıġını 4a.11, ḳanını 9a.10, ḳıyāsını 65b.14, nūrını 50b.8, ṣuyını 64b.11, şunı 17a.12, vücūdını 3a.6, yolını 56a.14.

4. Yönelme Hâli (Dative)

Yönelme hâli nesnenin veya olayın yöneldiği son noktayı bildirir. Fiilin hareketinin yöneldiği ve kendisine yaklaşılan nesne, cümlede yönelme hâlinde bulunur.[30] Yönelme hâli **+a** / **+e;** +(y)**a** / +(y)**e** ile kurulmuştur : Bu ek Eski Türkçedeki +ga / +ge ekinden ek başındaki g'nin düşmesiyle oluşmuştur.

---

30. Doç.Dr. Ahmet Buran, **a.g.e.**, s.134.

+a / +e :

üç oğlan vücūda getürdi. 1b.5, bize 3a.17, Eger göge meyl iderse balğamludur, 11b.3, şerbete 12b.6, Ol sebebden aḫlāṭa erkān-ı s̱ānī dirler 7b.4, ṣayrulığa 22a.15, ḳoltuğa 28b.11, İssi indi sürmekle zaḥmetle aḫşama degin bir köye irişdi. 26a.12, fesāda 34a.4, ḳocalara 34a.12, ağ(ı)za 49a.1, Şol örilmiş ağa beŋzer. 50b.14, Güneşe baḳmaḳdan aya baḳmaḳdan 52b.5, boğaza 54a.16, şol demür aşıḳ ḳoyduḳları ğılafa beŋzer. 57a.3,

+(y)**a** / +(y)**e** :

avcıya 5a.1, süciye 15b.10, ḳalan aʿżāsı ol havāya ğarḳ olmışdur 20a.10, gemiye binmek ve ḳaŋlıya binmek tamam riyāżet yerin ṭuta. 36a.kenar, cevzāya 65b.8, suya 66a.12, şişeye 58a.16, bildeki oŋurğaya yapışmışdur. 63a.4

Teklik 3. şahıs iyelik ekinden sonra yönelme hâli geldiğinde araya bir +n+ sesi girmektedir :

ānuŋ āline ve evlādına ve eṣḥābına ve etbāʿına ve eşyāʿına bile olsun. 2a.2, aşağasına 8a.17, ğıḍāsına ḳarışdura 13a.4, atına 26a.7, delügine 63a.3, ḫastalığına 4a.15, omzına 10a.9, ögüne 26a.3, öykenine 22b.5, üzerine 1b.14.

5. Bulunma Hâli (Lokative)

Eski Türkçede +da / +de; +ta / +te biçiminde bulunan ekin Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde ve metnimizde kullanılan şekilleri d'li olanlardır. Bulunma hali **+da** / **+de** ekleriyle yapılmaktadır. Bulunma hâli eki "bir yerde bulunma" ifadesi yanında zaman bildiren isimlere gelerek zaman zarfı yapar.

a. Kelime kök ve gövdelerinde bulunma hâli:

on iki budaḳda üç yüz altmış biş yabrağı var. 1b.6, Her saṭrında niçe kelime, her kelimede niçe ḥarf, her ḥarfinde niçe maʿnā 1b.8, Şemʿ ucında şuʿle hemān birdür. 2b.5, ol daḫı ğıḍāsında ve libāsında ve mekānında degşürecek nesneleri degşürür. 21b.12, başda 8a.8, yarısında 24b.4, dimāğda 48a.13, istifrāğda 43a.3, işde 3a.10, ḳalıŋlıḳda 47b.11,

ḳavuḳda 64b.3, ṣağlıḳda 31b.11, ṣāyimde 63b.13, öŋindeki gitmeden yel ortada ḳısılur. 64a.2, Uyḳu arasında aŋsuzda 64a.14, yolda 66a.17.

Yine Eski Anadolu Türkçesinde belki 'ertesi' zaman zarfına analog bir türetme olan yarındası "ertesi gün" kelimesi vardır.[31] Aynı kelime metnimizde şu örnekte bulunmaktadır.

Yarındası acla gülengübini saḳıza bulaşdurub yedüreler çiyneye andan ġıḍā yiye muvāfıḳınca. 69a.9.

b. Çokluk eki almış kelimelerde bulunma hâli:

Ehl-i taḥḳīḳ luġatlarında ṣıḥḥate sa'ādet dimişlerdür. 7b.15, aralarında bir dürlü keyfiyyet ḳopdı. 6b.4, yay aylarında 21b.13, siŋirlerinde ṭamarlarında süŋüklerinde fużūldan nesne ḳalmaz 38a.15,

c. İyelik eki almış isimlerde bulunma hâli: 3. teklik iyelik ekinden sonra geldiğinde -n- ünsüzü ile beraber kullanılmaktadır :

her ḥarfinde niçe ma'nā 1b.8, başında 15b.5, ḳabağında 15a.9, ḳarnında 15a.10, ḳavuğında 17a.5, saṭrında 1b.8, taṣavvurında 26a.13, yaḳınıda 28b.2, ucında 2b.5, ṭamarlarında süŋüklerinde 38a.15, Yuḳaruğı şerāsifüŋ altında bitmişdür. 60b.1,

Bulunma hâli zaman bildiren kelimelere gelerek zaman zarfları yapar:
Ayda üç kez 8b.12, tavuḳ yağıyla günde birḳaç kez ovalar 13a.6, ol zamānda ḥacametle ṣavmaḳ gerek. 19a.8, yay aylarında 21b.13, Tā bir ġıḍā vaḳti daḫı gelince anda daḫı 31b.3, Her günde aḳsurmağı 'ādet idineler.54b.11, aŋsuzda katı feraḥ olmaḳdan 57b.16, aŋsuzda 64a.14,

6. Çıkma Hâli (Ablative)

Çıkma hâli, iş, hâl ve hareketin başlangıç noktasını gösterir.[32] Metnimizde çıkma hâli genellikle **+dAn** ve seyrek olarak da **-dIn** ile kurulmuştur :

---

[31]. Zeynep Korkmaz, **Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları**, TDK., Ankara 1994, s.13.

[32]. Doç.Dr. Ahmet Buran, **a.g.e.**, s.202.

a. Kelime kök ve gövdelerinde çıkma hâli:

-dAn ayrılma hali ekinin örnekleri : acıdan 55a.13, ağlamaḳdan 15a.8, anadan 1b.4, degirmenden 30a.15, delükden 59a.16, gökden 28b.13, günden 12a.17, ḳamışlardan 32b.12, ḳav(i)mden 32a.1, maᶜcūnlardan 22a.5, sarmusaḳdan 12a.5, ṭaşradan 39a.16.

-dIn ayrılma hali ekinin örnekleri : arḳadın 58a.16, depedin 48b.3, eŋsedin 65a.2, Nefes ṭaşradın tāze laṭīf havā iledür. 20a.17, ḳıbledin yaŋadın yel esse ġıḍāyı az yimek gerek 24b.1, öŋdin 25a.10, yuḳarudın 64b.12, yürekdin 60b.11, Dürlü dürlü liflerden kim ol yaŋadın bu yaŋa bu yaŋadın ol yaŋa aşaġadın yuḳaru yuḳarudan aşaġa örilmişdür. 56b.3,4.

b. Çokluk eki almış isimlerde çıkma hâli:

ḳamışlardan 32b.12, maᶜcūnlardan 22a.5, ḳurıdıcı ġıḍālardan saḳınmaḳ gerek 19a.12, turşılardan 19a.12, Az az ṣulardan dirilmiş ola. 32a.17, çirkīn ḳoḳulardan fāsid fikirlerden ṣıḥḥati ummaḳ gerek Taŋrıdan. 50b.4, ṣovuḳ ṭabīᶜatlü şerbetlerden dayim içe. 62a.3, Āfetlerden saḳlamaġa ḳalḳandur. 64a.11.

c. İyelik almış isimlerde çıkma hâli: Çıkma hâli 3. teklik iyelik ekinden sonra geldiğinde de -n- ünsüzü ile kullanılmaktadır :

baş süŋükından 48a.15, buḫārından 29b.8, cemīᶜinden 58a.4, içinden 30b.16, kiminde 3b.6, sebebinden 28a.4, ucından 8b.7, 63a.16.

d. Zamirlerde çıkma hâli:

bāḳi bundan aŋlanur nitmek gerek. 24b.13, Bilmez ki kendüden işitdügi ḫaberdür. 26b.3, eyü ġıḍā bunlardan olur. 30a.6, anlardan saḳınmaḳ gerek. 15b.4, bizden işidene daḫı ancılayın olsun dirüz.52a.11.

7. Eşitlik Hâli (Ekvative)

Eşitlik eki olan **+ca / +ce**, anlam itibarıyla "-a göre, gibi, kadar ve miktar" manalarına gelmektedir:

a. Kelime kök ve gövdelerinde eşitlik hâli:

ʿādetce 43a.9, aḳca 16a.16, aŋulca 15a.4, ḳızılca 16a.9, geŋince 21b.10, mercimekce 55b.16, sehlce 9b.11, sivrice 64b.12, vażʿıca 8a.10, yoğunca 47b.12,

b. İyelik almış isimlerde eşitlik : Eşitlik hâli 3. teklik iyelik ekinden sonra geldiğinde yine aynı anlamlarla -n- ünsüzü ile beraber kullanılmaktadır :

bayağınca 65b.16, delüginçe 55b.14, dilince 2a.5, gereginçe 34a.17, resmince 8a.6, ṭarīḳınca 37b.2, yerince 8a.12.

c. Zamirlerde eşitlik hâli:

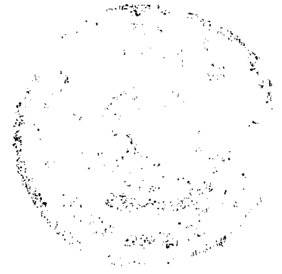
ṭıbb ʿilmidür kim anda bunca kitāblar düzmişlerdür. 4a.12, belkim bunca dürlü ziyāna uğrar 43a.17, Anca muvāfıḳ ġıḏā göre, amma 45b.13, Üşbunca ḥikmet 52a.17.

8. Yön Gösterme Hâli (Direktive)

Yön gösterme ekleri **+ra / +re; +aru / +erü**'dür. Bu ek genellikle eklendiği kelimeyle kalıplaşmış durumdadır. Eski Türkçe'deki +garu / +gerü eklerinin başındaki -g- sesinin düşmesiyle +aru / +erü şekilleri ortaya çıkmıştır :

orada 5a.6, ṣoŋra 2a.3, 50a.7, ṭaşra 20a.3, 63b.5, üzere 71a.12, içerü 18b.9, 39b.1, ilerü 64a.1, yuḳaru 10a.8, 70a.8.

Yön gösterme ekinden sonra diğer isim hâl ekleri kullanılmaktadır :

içerüden 15b.4, içerüki 8b.5, orada 5a.6, ṣoŋraġı 38a.10, ṭaşradan 13b.13, üzerine 1b.14, yuḳarudan 9b.3.

9. Vasıta Hâli (İnstrümental)

Fiilin ne ile, kim ile, ne zaman ve nasıl yapıldığını ifade etmek için isim vasıtası hâli alır.[33] Vasıta hâli eki Eski Türkçede +n'dir.[34] Eski Anadolu Türkçesinde asıl ek **+n** olmakla birlikte **+la**, ile edatının ekleşmesinden oluşan **+Ila** (<ile) ve **+birle** şekilleri de kullanılmıştır. Metnimizde birle şekli yer almamıştır.

a. Kelime kök ve tabanlarında vasıta hâli:

+°n : Bu ek ile ilgili solarak Saadet Çağatay "Eski lehçelerde, (yani Uygur yazmalarında) instr. -°n az çok kullanılmıştır. Bunların bakiyesi olarak ismin bu haline eski Osmanlıcada da raslanmaktadır."[35] demektedir.

Ol dörd dürlü ṭabīʿat kim biri birin kesr eyledi. 6b.10, ... ḳışın olan ḫastalıġa ʿilāc ḳılmaġa ivmek gerek. 24b.9, Ṭabīb-i cābil eger ḥaḳ işlerse daḫı işletmemek gerek zīrā miḳdārın bilmez. 25b.10, Yazın müshil içmek gerek illa yiynirek. 42a.17, Güzin müshil içmek gerek illa ḳuvvetlürak. 42b.1.

İnst. -°n zaman isimlerine eklenerek, onu daha fazla pekiştirir. Çağdaş lehçelerde de kullandığımız yaz-ın, kış-ın, güz-ün, sabah-le-yin, öğle-yin kelimelerinin şekilleri eski instrumental'in bakiyeleridir.[36]

---

33. Doç.Dr. Ahmet Buran, **a.g.e.**, s.235.

34. A. von Gabain, **a.g.e.** (çev. Mehmet Akalın), s.64.

35. Saadet Çağatay, "Uygurca ve Eski Osmanlıcada İnstrumental -°n" **Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler**, Ankara 1978, s.66.

36. Saadet Çağatay, **a.g.m.**, s.68.

Yazın müshil içmek gerek illa yiynirek. 42a.17, Amma kışın sefer ḳatı ḫaṭardur. 67b.5, İlk yaz müshil içtiyse güzin andan ḳuvvetlü içe. 24a.2,

Eski Osmanlıcada da Uygurcada olduğu gibi zaman isimlerine inst. -°n eklenir.

vaḳt-in 29a.7, 43b.17, yer-in 13a.15.

İnst. -°n kendi fonksiyonunu muhafaza etmiş, yani kasus halinde kalmışsa -n'den sonra başka bir ek gelmez.[37]

anuŋ gibi nesneyle ḳorḳusuzın virmekle söylemek gerek. 69b.11,

+inleyin : Bu yapıda ek yığılması olayı vardır. İki vasıta hali (+le+y+in) birlikte kullanılmıştır. +leyin instrumental ekinden önce yer alan +in eki 3. teklik şahıs iyelik ekidir.

Bu yaradılmış nedür nicedür gerekinleyin[38] bileler. 48a.6

+la; +(y)Ila : kim ehl menziliyle ya cemī' ḫalḳla dirlik nice gerek başarmaya. 4a.17, Ḫaḳ Te'ālanuŋ irādetiyle ana ṣuyıla ḳarışur ḳarār eyler. 7b.15, ağzını balla ṭuzla yuyalar13a.16, acla 12a.2, ağıyla 15b.9, sumaḳ şorbasın pazuyla ya ısfanaḫla ḳızıl üzümle ḳuzı etiyle yiyeler. 25b.2, 'aḳlladur 47a.10, balla 8b.14, balığıla 32a.4, eliyle 13a.15, ferrūcla 58a.12, ġıḏāyla 24b.7, ḥarāretle 69a.9, ḫıralığıla 30b.10, Balığıla süd yoğurt ya iflāc eyler 32a.4, Ekşi nesneyile süd yoğurd 32a.4, Ağzuŋı ki ṣuyla yursın pāk eyler. 36b.1, gözde biten ḳılı ol araya lāyıḳ bir demür düzerler anuŋla çekerler. 43a.11, ḳızla 45a.2, lu'ābıyla 66b.2, muğlābla 43a.14, münasebetle 52a.10, süciyle 14b.13, Saḳızla rāziyāneyle anısonla suyı ḳaynadalar andan içe 60a.10, bedenin ot içmekle ya ḳusmağla ya iḥtiḳānla ya ḳan almağla anda 66a.2.

Bu ek, metnimizde kalıplaşmış olarak "ṭaŋla"[39] kelimesinde görülür.

---

37. Saadet Çağatay, a.g.m., s.73.
38. gerekinleyin kelimesinde iki vasıta hali eki üst üste kullanılmıştır. gerekin+le+y+in
39. Leyla Karahan, a.g.e., s.78.

Her ṭaŋla evvel emzürmedin bu ʿadeti ṭuta andan emzüre. 11a.2, Ṭaŋla ṣovıcaḳda ya ikindü ṣovuğında her heftede ḳusmaḳ eyüdür. 42a.12.

b. Çokluk eki almış isimlerde vasıta hâli:

ʿİlācı başı ḳızarsa ṣovuḳ yağlarla sovıdalar 15b.5, ḫılṭlarla 29b.12, Laṭīf ḳoḳularla sirkeyle gül suyı 22a.11, işbu sebeblerle olur 29a.4, yılduzlarla buluşur. 27a.1, On dürlü nesne var kim istifrāğ itmek ol ḥāllerle ziyān eyler. 42b.2, şol nesnelerle 70a.7.

Vasıta hâli fonksiyonunda kullanılan diğer ekler:

1.+dan (Bkz. Ayrılma hâli)

Şol sebebden kim taʿlīm kitābıdur.2a.13, ve hem şiʿr żarūretünden müşkil luğatlar ḳarışur. 2a.15

II. YAPIM EKLERİ[40]

A. İsimden İsim Yapım Ekleri

+acuḳ : sıfatta dereceyi düşürür

azacuḳ 14a.4, 24a.12,

+AK : Organ isimleri türetir.

bögrek 64b.4, bögrekler 65a.5, yaŋağı 57b.1 <yaŋaḳ.

+ArU : Yön bildiren kelimeler türetir.

yuḳaru 56b.4, 59a.4, ilerü 64a.1, içerü 39b.1, 64a.9,

+CA : Aslında eşitlik ekidir. Yapım için de kullanılmaktadır.

a. Sıfatlara eklenerek, sıfatın vasfında 'yakınlık' bildirir; benzerlik ve eşitlik ifade eden isimler türetir :

---

40. Yapım ekleri tespit edilirken metin taranmış, mevcut ekler "Gürer Gülsevin'in **Eski Anadolu Türkçesinde Ekler**, Ankara 1997", adlı eserindeki sıra ile verilmiştir.

ʿādetce 43a.9, aḳca 16a.16, alaca 29a.4, aŋulca 15a.4, arıca 66b.12, bunca 4a.12, ḳızılca 16a.9, menzilece 66a.1, mercimekce 55b.16, nice 1b.8, sehlce 9b.11, sivrice 64b.12, ṭaruca 8a.8, važʿıca 8a.10, yoğunca 47b.12,

b. Bazı kavram isimleri türetir :

aḳca 15a.8, aḳçesin 45b.11.

c. Millet isimlerine gelerek dil adları türetir :

ʿArabca 58b.4, Türkçe 55b.8.

+cAḳ ;

a. Sıfat fonksiyonunda kelimeler türetir.

gökcek 11a.4, ılıcaḳ 13a.12, ulucaḳ 22a.9, ṣovıcaḳda 42a.12, yumrucaḳ 54b.1.

b. Zarf türünde kelimeler türetir.

aŋulcaḳ 10a.15, yalıncaḳ 2b.4,

+cI : İsimden isim ve sıfat yapar.

a. Genellikle meslek isimleri yapar.

avcınuŋ 5a.8, 5a.12, avcıya 5a.1, demürci 43a.2, ḳapucısıdur 63a.4, yolcı 25b.16, dürtici 64a.12,

b. Bazan bir işi yapan kişiyi gösteren kelimeler yapar.

hengāmeci 25b.13, ʿirifcisi 26b.1, işidici 53a.10, ḳaṣdidici 53b.12

+cUGAz : Küçültme ekidir.

ḳurtcuğazları 29a.11, ḳurtcuğaz 47b.14

+cUK : Küçültme eki olarak kullanılan bu eklerin uyuma göre ünlüleri değişmektedir :

küçücük 48a.15, 4ab.9 < küçük+cük, oğlancuğuŋ 8b.7, oğlancuḳ 16b.3, uşacuḳ 51b.12, oğlancuḳlaruŋ 11a.1, uşacuḳ 15a.9, oğlancuḳlar 17a.3,

+dA : Aslında bulunma hâli ekidir. Zaman bildiren isimlere gelerek zaman zarfı yapar.

günde 13a.6, heftede 19a.7, zamānda 29a.13, anda 31b.3, Ayda 35b.2, zamānda 69b.3,

+dAsI : Zaman bildiren isimlerin üzerine gelerek zarf yapar. Metnimizde tek örnekte görülmüştür.

Yarındası 69a.9,

+daş / +deş : Bu ek ortaklık ve birliktelik ifade eden kelimeler yapar. Metnimizde iki kelimede kullanılmıştır :

yoldaş 1b.12, 26b.13, ḳardeş ḳanı 9b.1, 53a.5

+dın :

a. isim yapar.

aydın 10a.4

b. Aslında ayrılma hâli şeklidir. Belirli kelimeleri zarflaştırır.

yaŋadın 24b.1, öŋdin 32a.2

+düz : Zaman zarfı yapar. Tek kelime örneğinde görülmüştür.

gündüz 21b.2, 40b.16

+egü : İsimden isim türetir.

içegüsı 22a.16,

+Il isimden isim türetir :

ḳızıl 7a12, 15b.7, yaşıl 32b.10, 52b.12 'yeşil', yaşılla 52b.5

+(I)ncI isimden isim yapım eki :

altıncı 41b.2, beş+ / bişinci 9a.11, 40a.8, birinci 63a.1, dördinci 4b.14, ikinci 9a.2, onıncı 62a.7, sekizinci 46a.1, ṭoḳuzıncısıdur 7a.2, üçünci 17b.14, yedinci 27a.14.

+kek : Kalıplaşmış olarak tek kelimede bulunur.

irkek 29b.14

+KI : +ki ilgi ekidir. Ötümlüleşmiş örnekleri de vardır.

gögsindeki 10b.6, cigerbenddeki 20a.11, Şimdiki 26b.11, bedendeki 40b.3, bugünki 42a.12, İçerüki 46a.9, içindeki 48a.13, içerüki 53a.14, dibindeki 63a.3, yanındağı 57a.8, ortadağı 57a.9, yuḳarıġı 57b.4, aşağağı 63a.11.

+lA : Zaman zarfına eklenerek anlam pekiştirir. Metnimizde bir kelimede görülür.

ṭaŋla 11a.2, 42a.12.

+lAyIn : Zarf yapar. Bu ek metnimizde 'gibi' edatı fonksiyonuyla bir kaç kelimede kullanılmıştır.

ancılayın 53a.14, ancılayındur 38b.7, gerekinleyin 70b.17.

+lIK : Türkçe ve diğer dillerden giren kelimelere eklenerek isim türeten bu ek metnimizde çokca kullanılmıştır.

a. İsim ve sıfatlardan soyut isimler yapar

aclıḳdan 8b.17, arıḳlıḳda 11a.10, arılığın 32b.16, āvārelıḳ 50a.1, dirilik 49a.16, diriligin 57b.13, ḫastalıḳ 4a.11, ḳullıḳ 48b.2, önegülik 70a.5, ṣabrsızlıḳ 20b.10, ṣağlıḳ 20a.2, ṣağlıġa 22a.15, aralıḳda 4b.17, aydınlıḳ 10a.5, ṣayrulıḳ 20b.10, ṣayrulığı 3b.16, yaşlıḳ 6b.13, 69a.9.

b. Belirli bir devreyi gösteren isimler yapar.

erlik 44a.9, ḳırġıllıḳ 18b.16, ḳocalıḳ 42b.15, ḳocalıġa 44a.12, oğlanlıḳ 17b.15, yigitlik 17b.15.

c. Meslek isimleri yapar.

ḳaḍılıḳ 49b.14, bilgelik 49b.13,

d. Alet isimleri türetir.

iplik 58b.17, çöplikler 20b.17,

e. Renk isimlerine gelir.

ṣarulıḳ 14b.16, ḳızıllığa 11a.7,

f. Ek yabancı dillerden giren kelimelerde hep kalın ünlülü şekli ile (**+lıḳ** / **+lığ**) kullanılmıştır. Bu durum yabancı kelimelerin, o devirde kalın telaffuz edildiklerini gösterir :

ādemlıḳ 70b.2, ḥarīṣlıḳdan 61b.2, müsāfirlıḳ 50a.1, müslimānlıḳ 26b.12.

g. Sadece kuşluk kelimesinde **-luḳ** isimden isim yapım eki yuvarlak ünlülüdür :

ḳuşluḳ 22b.15, ḳuşluğ 23a.2, ḳuşluğa 23a.6, ḳuşluḳdan 23a.7

+lU : İsimden sıfat yapmak için kullanılan bu ekin vokali daima yuvarlak ünlülüdür. Bu yuvarlaklık ekin Eski Türkçe'deki şekli +lığ / +lig'deki ğ ve g'nin düşmesinden kaynaklanmaktadır :

ağulu 28a.16, bahālu 2b.1, dānelü 30a.3, derlü 66a.10, dillü 35a.10, dürlü 2b.10, ekşilü 67a.17, emzüklü bardağuŋ 33b.8, etlü 69a.11, ferlü 29a.8, gereklü 20b.9, ḥāllü 37b.10, ḥareketlü 34b.13, ḫazīnelü 11a.14, ḥürmetlü 71a.5, ṭuzlu 8b.16, nūrlu 11a.5, köpüklü 11b.10, ḳoḳulu 12b17, mertebelü 70b.8, nef(i)slü 9a.13, nüktelü 34b.14, örtülü 34b.15, pürtüklü 11b.7, ṣafrālu 11a.12, ṣazlu 27a.17, ṭobraḳlu 29b.17.

+mIş : Altı ve yedi sayı isimleri üzerinde kalıplaşmış olarak görülür. Çok eskiden 'on' anlamını taşıyordu.[41] Metnimizde altmış örneği yer almıştır.

---

41. Doç.Dr. Gürer Gülsevin, **a.g.e.**, s118.

altmış 1b.17, 70b.15,

+rA : Yön gösteren zarflar yanında zaman zarfları yapar.

ṣoŋra 2a.3, 50a.7, ṭaşra 20a.3, 63b.5, üzere 71a.12 <üz+re.

+rAK : Karşılaştırma için kullanılan bu ek işlek olarak sıfat ve zarflar türetir

ḳoyırak̤ 11b.13, ḫastarak̤ 13b.2, sıvığırak̤. 14a.12, acırak̤ 34a.8, azırak̤ 36a.3, ḳatırak̤ 37b.5, ḳuvvetlürak̤. 42b.1, kiçirek 56a.7, incerek 59a.5,

+sUz : Bu ek de isimden olumsuz sıfat yapar. Ünlüsü daima yuvarlaktır.

a. Yokluk bildiren sıfatlar yapar.

aŋsuzda 10a.5, bahānesüz 11a.15, dadsuz 38b.14, ġafletsüz 2a.14, ġıḍāsuz 36a.11, ġurūrsuz 2a.14, ḥasedsüz 50a.5, ḥırṣsuz 50a.5, iştihāsuz 45b.11, ḳolaysuz 63b.10, ḳorḳusuz 40a.6, ṭamaʿsuz 50a.5, ẓarāfetsüz 28a.11, anlarsuz 20a.2, şeksüz 9a.12, tatsuzuŋ 31b.8,

b. Eklendiği ismin yokluğunu bildiren yeni isimler yapar.

vakitüz 35b.2, gözsüz 53b.13,. ṣusuz 27b.9.

B. İsimden Fiil Yapım Ekleri

+A- : Hem geçişli hem de geçişsiz fiiller yapar.

beŋzeye 3a.12, beŋzer 17b.9, ḳanamaḳdur 42a.4, oynaması 58a.6, uzadalar 10a.9, yaşar 24a.11, dileyüb 2a.5, geŋşer 14a.5, oynamaḳ 17a.7.

+(A)l- : Geçişsiz fiiller yapar.

a. Sıfatlardan geçişsiz fiiller türetir.

ayrılur 7a.11, 36b.4, azalur 70a.2, boşalur 39a.10, boşaltmakdur 41b.4, çoğalur 23b.6, dirilen 40b.15, incelmek 63b.10, ṭaralur 64a.3, boşalturlar 18a.13.

b. İsimlerden geçişsiz fiiller yaptığı örnekleri de vardır.

buŋalur 56a.8 (buŋ: zaruret, felaket, sıkıntı), yönelmiş 33a.4,

+Ar- : İsimlere eklenerek geçişli ve geçişsiz fiiller yapmaktadır.

a. Geçişli fiiller

a.a. renk isimlerinden türeyenler.

ağardur 44a.9, bozarur 39b.2, ḳarardur 41a.16, ṣararur 15a.1

a.b. diğer isimlerden türeyenler .

ḳabarur 56a.3 < kaba+ar-, ögürmek 11a.4, yaşarıcaḳ 51b.12.

+IK- : Geçişsiz fiiller yapar.

acığur 58b.15, birikür 17b.6,

+lA- : Metnimizde çokca kullanılan bu ek isimlerden nesneyle ilgili yapış ve oluş adı olan fiiller yapar. İsimlerden hem geçişli hem de geçişsiz fiiller yapar.

ağulanmış 28b.10, arıḳlar 46b.14, arıḳladur 31b.12, arzūladan 45b.3, avlayalar 29b.16, bağlamaḳ 9b.3, başlar 8b.6, boğazlanmış 30b.11, buŋlamaya 12a.16 (buŋ: zaruret, felaket, sıkıntı), depelemezse 25a.15, derlemek 46a.16, gözleyeler 30b.4, ḥāżırlanmışdur 23a.10, ḳablar 50b.15, ḳoḳulamaḳ 29b.3, mıḫlamış 60b.3, otlayub 30b.12, tasalana 21a.3, ṭuzlamaḳda 9b.6, ululadı 53b.10, yağlayalar 10a.16, yenileyi ṭura 71a.12.

+lAn- : +la-ekinin -n- çatısı ile genişletilmiş şeklidir. Bu ekle yapılan fiillerin +la-'lı şekilleri kullanılmaz.

ağulanmış 28b.10, ḳatlanımaz 33b.10, tasalana 21a.3, yaraḳlanmağçün 37b.6, boğazlanmış 30b.11, ġuṣṣlansa 62b.3.

+sA : 'Bir şeye ihtiyacı olmak, istemek' anlamı taşıyan geçişsiz fiiller yapar.

aynḳsamış 32b.11, ṣuṣamaḳ 33b.12,

C. Fiilden İsim Yapım Ekleri

-agan : Metnimizde tek örneği vardır. Fiillerden sıfat yapar.

Ḳusağan 15b.17,

-anaḳ : Tek örnekte rastlanmıştır.

saçanaḳlar 51b.12,

-du : Tek örnekte rastlanmıştır. Geçişsiz fiile gelip alet ismi yapmıştır.

sınduyla 54b.12,

-ge : Tek örnekte sıfat yapan ek olarak görülmüştür.

bilgelik 49b.13

-gAn : Abartmalı sıfatlar ve isimler türetir.

çıḳarğan 28a.9 (ETG 52'de Fiilden isim yapan ek -gın, gin, ḳın, -gan vs.), ḳaḳığan : öfkeli, hiddetli 28a.6, 41a.17, yuğan 36b.9, unıtğan 40a.9, derlegendür 41a.5, ditregenligi 59b.15, yiringen 71a.3.

-ğU / -ḳU : Fiilden isim yapan bu ekin ünlüsü yuvarlaktır.

uyḳu 34b.7, yanḳusı 53a.14, ḳayğulu 71a.2,

-Ilu < (-ıl+u) : Geçişsiz fiile gelerek sıfat yapmıştır. Bu ek -Il edilgen çatı eki ile -u fiilden isim yapan ekin birleşmesiyle oluşmuştur.

yumılu 53b.11,

-°m : Metnimizdeki örnekleri.

ṭamlam 15a.2, ḳıvrım 63a.10, 63b.13, ḳıvrımdur 63a.10, yarım 34b.2.

-In : Geçişli ve geçişsiz fiillere gelerek isimler türetmiştir.

ekin 60a.14, ṣatun ala 45b.11, tütün 15b.4.

-IcI : Ünlüleri düzdür. Bir fiili çok ve devamlı yapan kişi ve nesneleri bildiren isim ve sıfatlar yapar.

dürtici 64a.12, erişdüriciye 3a.13, eyleyici 70a.14, gelici 70a.15, işidici 53a.10, ḳızdurıcı 24b.7, ḳurıdıcı 12a.4, yapışıcı 55a.16

-Inç : Geçişsiz fiillerden sıfat yapmıştır.

ḳorḳunç+ 'çok korkulu, çok korku veren' 52b.5, yigrençi 'iğrenç, pis, mürdar' 52b.6

-ḳ : Bu ekle;

a. Geçişli ve geçişsiz fiillere gelerek isim türetmiştir.

budaḳ 56b.9, ıraḳ 5a.9, 12b.2, ḳapaḳ 57b.4, ḳuşaḳları 59a.3, döşek 1b.4, dilegine 17b.5, elekden 30a.17,

b. Sıfat yapmıştır.

yumşaḳ 28b.17.

-(U)ḳ : Ek ile ilgili olarak Ahmet Buran şu bilgileri vermektedir : " -Ik eki asıl olarak bir yapım ekidir. Anadolu ağızlarında bu fonksiyonu ile işlek bir biçimde kullanılmakta, fiil kök ve tabanlarından çeşitli isimler türetmektedir."[42] Geçişli ve geçişsiz fiillere gelerek isim ve sıfatlar türetir. Ek metnimizde düz ve yuvarlak ünlülüdür.

açuḳ 49b.3, artuḳ 7b.10, arıḳ(ġ) 30b.13, 30b.16, ayrıḳsamış 32b.11, bulanıḳ 17a.5, burışuḳ 29a.8, büyük 10a.7, ṣovuḳ 8b.17, ṭonuḳ 27b.8, uyanıḳ 58a.2.

---

42. Ahmet Buran, "-Ik Ekinin Anadolu Ağızlarındaki Kullanılışı" TDAY-B 1994, Ankara 1996, s.13.

-l : Metnimizde tek kelimede görülen bu ek geçişsiz fiilden sıfat ve zarf yapar.

dükelinden 7b.5, dükeli şekilden 44a.13

-mA : Aslında mastar şekli olan bu ek kalıcı isimler de yapar.

oynaması 58a.6, sünme 9b.2, 9b.10, 53a.5,

-maz : Geniş zamanın olumsuz sıfat fiil ekidir. Kalıcı sıfatlar da yapar.

yaramaz 55a.17,

-mur : Fiilden isim yapım ekidir. Geçişsiz fiile gelir.

yağmur 24a.5, 28a.16, 30a.13, yağmurı 29a.1.

-T : Geçişli fiillere gelerek isim yapar.

binüdi 61b.9, binüd 66a.1, yoğurd 31b.10.

-U : Eski Türkçe'deki -ığ, -ig ekinde yer alan -g- ünsüzünün düşmesi ve ünlünün yuvarlaklaşması ile bu şekli almıştır :

ayru 48b.2 < adrığ < adır-ığ, arulığ 32b.16 'zayıflık' < arığ < ar-ığ.

ayru 30a.17, ölü 20b.16, ölüsi 20b.17, batusından 27b.16, ḳoḳu 21a.5, 48b.14, ḳorḳu 39a.16, 63b.9, ḳorḳusuz 40a.6.

-yük : Fiillere gelerek isim yapar. Metnimizde tek örneği vardır.

giciyüke 47a.1

D. Fiilden Fiil Yapım Ekleri

-T- : Ettirgen çatı ekidir. Ünlü veya l ile r'den biri ile biten çok heceli fiillere getirilir.

Ünlü ile bitenlerde

ağrıtmaya 34a.7, ağrıdur 28a.9, arıtmaḳ 68b.14, aruḳladur 31b.12, arzūladan 45b.3, azıtmamış 2a.12, beliŋletmekden 69b.13, beŋzedürler 40a.9, depretmez 50b.3 < (EUTS. tebre- : “depre-,kımılda-”), erideler 15b.1, geŋşedür 46a.14, ılıdurlar 14b.13, işedürse 35b.14, işletmemek 25b.10, uğradur 25a.16, uyıtmek 10b.14, üretdi 43b.10, depredimez 42a.5, depretmemekdür 40a.10, yükletdi 26a.10, beliŋletmekden 69b.13.

r ile bitenlerde

ağardur 44a.9, belürtmez 38a.2, emzürtmegi 11a.13, ḳarardur 41a.16, segirtmek 37a.10,

l ile bitenlerde

yufḳaldalar 10a.8, dirildür 48a.10, küçildür 62b.2,

-Ar- : Ettirgen çatı ekidir. Ünlüsü düz geniştir.

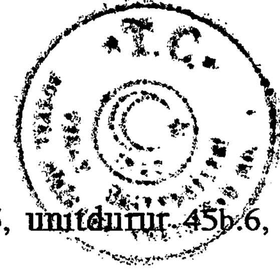
ḳoparmaḳ 43a.13, ḳoparur 35b.1, ḳızarur 15a.8, gidere 24a.1, gidermek 41a.6, çıḳara 65b.2, çıḳaralar 10a.4, çıḳarmaḳ 34b.16, uyarur 53b.12, uyarmaḳda 37b.2.

-Ur- : Ettirgen çatı ekidir. Ünlüsü yuvarlaktır.

arturmaḳ 12a.17, artura 58a.4, bişüreler 11b.13, bişürür 49a.7, degşüreler 13b.13, emzürmek 10b.6 < (emiz - ür), emzüreler 10b.10, geçüresün 52b.2, geçürmeye 31a.12, içüreler 14a.17, içürmek 66b.9, irürmeye 20b.14, ṣararur 15a.1, siŋürimez 21b.15, siŋire 17b.1, ṭoğurmış 10b.12, ṭoyura 18a.3, yaturmayalar 10a.17.

-dUr- : Ettirgen çatı ekidir.

artdurur 38b.5, bildürevüz 17b.14, bildürmişdür 51a.10, bulaşdura 10b.17, bulaşdurub 69a.10, çüzelendüreler 13a.11, göŋül döndüre 55a.13, geydüreler 10a.6, gezdürmek 40a.2, göyündüre 16b.12, indürdi 26a.13, irişdürür 9a.15, ḳaldura 45a.8, ḳaldurur 51b.13, ḳandura 32b.2, ḳızdurur 37b.13, küflendürür 23a.3, ovdura 69a.14, öldürür 26b.10, ṣoldurur 28a.3,

söyündürür 33a.8, sürişdüre 45a.16, ṭoldurmaz 45b.15, unıtdurur 45b.6, uyandurur 44a.13, üleşdürür 49a.8, yedüreler 11b.13.

-der- : -dur- ettirgen çatı ekinin düz-geniş ünlülü şeklidir.

dönderür 21a.15, 60b.9.

-ğur- / **-gür-** : İşlek olmayan bir ettirgen çatı ekidir.

irgürmemek 51b.10.

-(**I**)**l-** Edilgen ve dönüşlü çatılı fiiller türetir :

a. Edilgen çatılı fiiller türetir. Asıl edilgenlik eki budur. Hem I, hem de U ünlüleri ile kullanılabilmektedir.

ağardılmış 19a.6, asılmışdur 57a.5, begenilmedük 20b.8, biçilmiş 30a.12, dıḳılur 39a.17, dökilür 15a.9, düzilmişdür 58b.17, ezilince 32b.15, içile 16b.15, kesilmiş 30a.2, ḳısılur 64a.2, örilmiş 50b.13, saçılmış 68a.5, tutılur 23b.6, sürilüb 30b.11, üzilmez 39b.16, vurılmış 51a.5, yapılıcak 53b.7, yayılur 20a.15, çekilür 42a.6, dirilen 40b.15, kesilür 39b.5, sayılur 51a.6, yapılalı 46a.7, açılmağa 29a.6, atılmaḳ 28b.15, ayrılur 7a.11, yaradılduğına 52a.12.

Edilgen çatı eki genellikle yukarıdaki örneklerde oldugu gibi düz ünlülerle kullanılmıştır. Ancak metnimizde dört örnekte edilgen çatı eki yuvarlak ünlülü (**-ul** / **-ül**) olarak yazılmıştır : buyrulmışdur 2a.17, urulan 8b.4, vurulmış 51a.5, yumulduğına 57a.17.

Dönüşlü çatılı fiiller.

açılduḳça 57b.1, atılmaḳ 28b.15, boğılub 39a.17, burılur 53a.12, büzilmek 17a.4, çekilüb 58b.11, gerilür 44a.4, irkilüb 36b.11.

-(**I**)**n-** Dönüşlü ve edilgen çatılı fiiller türetir :

a. Dönüşlü çatılı fiiller türetir. Asıl dönüşlülük eki -(**I**)**n**-'dır.

berkinmişdür 55b.9, bağlanur 64a.1, bezenür 52a.16, bilindi 19b.12, boşanub 57b.5, bulanınca 68b.1, deprenmez 26a.17, dökinmek 22a.7,

erinür 70b.17, gerinür 42a.5, görinmez 20a.6, ovınmaķ 24b.2, sevindürür 62a.6, şığınub 4b.7, ṭolandı 26a.16, urunanlar 20b.7, uvanürise 47b.5, arınmış 56a.16, berkinmişdür 55b.9, bilindüginden 5b.16, idinicek 30a.6, silinmek 46b.6,

b. Edilgen çatılı fiiller türetir. Ünlü veya l ile biten fiillere gelince edilgenlik görevini bu ek üstlenebilmektedir.

alınmış 12a.1, aŋlanmaz 55a.10, arınmış 56a.16, bulınmaz 35a.8, çiynendüginden 7a.10, döşenmişdür 48b.10, ḥazırlanmışdur 23a.10, ıṣlana 12b.4, oķuna 53a.7, oluna 2a.4, ṣaķlanmaz 19b.16, söylenür 34b.14, üşilenmek 56a.8.

-ş- dönüşlü ve işteş çatılı fiiller türetir.

a. Aslında işteşlik ekidir. Bazı örneklerde, bir işin, failin kendi kendisince yapıldığını gösterir.

berkişe 70a.15, bulaşmadan 5b.6, bulaşmış 37a.14, burışınca 46b.6, depreşicek 58b.7, erişdi 25b.16, irişse 56b.11, ķımıldaşur 57a.16, oturışur 38b.11, yetişdügi 58b.8, bingeşmişdür 55b.9, 61b.4, dirneşen 69a.8.

-ş- İşteş çatı ekidir. Fiilin yapılmasında 'karşılıklı' ve 'birliktelik' bildirir.

bulış- 27a.2, dutış- 17a.8, süriş- 45a.16, üleş- 49a.8,

Fiilden Fiil Yapan Diğer Ekler

-ele- : Bir fiili belirli aralıklarla ve sık sık yapmayı bildirir.

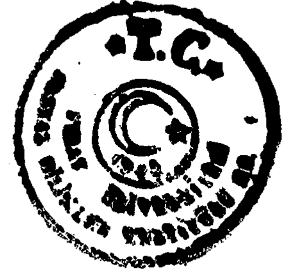
depelemezse 25a.15

-y- : Kuvvetlendirme ekidir. ETk.'deki d/'nin devamıdır.[43]

ķoy- 49a.14, ṭoy- 18a.3,

---

[43]. Doç.Dr. Gürer Gülsevin, **a.g.e.**, s.142.

III. FİİLİMSİLER

A. İsim-Fiiller

Metnimizde isim fiil eki olarak **-ma** / **-me**; **-maḳ** / **-mek** ekleri kullanılmıştır. Türkçe'de yer alan **-ış** / **-iş** isim fiil eki metnimizde kullanılmamıştır.

-ma / **-me** Metnimizde -maḳ / -mek'e göre daha az kullanılan isim fiil ekidir :

bulaşması 36b.7, 36b.7, deprenmesini 9a.2, doḳınması 9b.8, gidermesine 4b.11, girmesi 9a.12, işlemesinde 9a.5, kesmelü 12b.3, ḳurtılması 26b.11, olmasına 29b.8, sürilmesine 64a.8.

-maḳ / **-mek** : Metnimizde en çok kullanılan isim fiil eki **-mak** / **-mek**'tir. Ek yapım veya çekim eki alarak iki ünlü arasında kaldığı zaman **-mağ** / **-meg** şeklinde tonlulaşmaktadır :

açılmağa 29a.6, ağlamaḳdur 15b.9, almağa 45b.14, almaḳ 14b.1, aldurmağla 25a.4, aramaḳ 20b.5, arıtmaḳ 68b.14, artmaḳ 70a.1, arturmaḳ 12a.7, arturmağa 18b.14, atmaḳ 49b.11, ayrılmağa 64b.5, bağlamaḳ 9b.3, baḳmaḳ 38b.3, başlamaḳ 37a.17, beliŋlemek 62b.13, belürmek 15a.8, bezemek 51b.9, bilmege 32b.16, bilmek 5b.13, binmege 36b.kenar, bitmek 13a.5, boşaltmaḳ 41b.3, burmaḳ 43a.8, büzilmek 17a.4, çağırmaḳdan 62a.16, çıḳarmağ 43a.16, çıḳmaḳ 45a.11, delmemek 64a.13, deprenmege 36a.10, derlemek 46a.16, dökmek 19b.4, dökilmek 22a.7, dönmege 21b.5, durmağla 7b.16, durmaḳ 12a.15, dürişmek 53b.16, düşmek 28b.17, ekmek 9b.5, emzürtmegi 11a.13, geçmege 59a.9, gelmek 14b.12, gerinmek 34b.5, geymekle 50a.14, gezdürmek 40a.2, götirmemek 70a.5, gözlemege 57b.12, ısırmaḳ 14a.2, içürmek 16a.17, idinmege 40a.7, imrenmekden 9a.12, ḳaḳımaḳdan 18b.2, ḳalḳmaḳ 48b.1, kesmek 12b.9, ḳomaḳ 9b.4, ḳoḳmaḳ 66a.11, ḳorḳmaḳ 62b.13, olmağın 27b.4, olmalıdur 40a.10, ovmaḳ 37b.3, saçmaḳ 9b.7, saḳınmağa 67a.1, segirtmek 37a.10, ṣımaḳ 25a.4, silinmek 46b.6, sürmek 55b.3, tuyurmağa 53b.15, tuzlamaḳda 9b.6, üşilenmek 56a.8, vurmaḳ 49b.11, yağmaḳ 24a.5, yazmaḳda 49b.9.

B. Sıfat - Fiiller (Participles)

-(y)**An** : Geniş zaman sıfat-fiilleri kurar. İşlek bir ektir.

alan 49a.1, aŋlayan 43b.3, arturan 18a.1, arzūladan 45b.3, bakan 52a.15, belüren 8a.16, binen 68b.5, biten 18a.6, 43a.10, bulınan 34a.2, çıkan 61b.3, dadan 34a.6, dirilen 40b.15, doyan 68b.13, emzüren 11a.12, gelen 66b.12, görinen 55b.10, inanmayan 32a.3, inen 7a.13, kalan 7a.8, 9b.13, kılan 35a.2, kılan 35a.2, kokan 11b.5, kopan 6b.11, şığan 63b.8, söylenen 2a.16, toğan 53b.13, turan 64a.8, tüten 22a.9, ulaşan 59a.13, uyan 45b.8, varan 49a.11, yaradılan 2b.12, yeten 67a.4.

-**Ar** : İşlek bir ektir. Bu da geniş zaman sıfat-fiilleri kurar.

tiz siŋer nesne 8b.11, süd emer oğlan 13b.11, safrā sıyar nesne 21b.16, tiz siŋer ġıdā 22b.12, akar suyla 32a.13, aḫlīl ider nesnelerden 57b.17, beŋzer nesne 58a.4.

-**mAz** : Olumsuz geniş zaman sıfat-fiilidir.

yaramaz endīşeler 2b.3, yaramaz nesneler 9a.9, yaramaz ḫılt 28b.2, akmaz su 32b.12, gerekmez yere 45b.8, görmez toğar 52a.5.

-**dUk** : Görülen geçmiş zaman sıfat-fiil ekidir. Çok işlek bir ektir. Bazan kendisinden sonra bir iyelik eki kullanılır.

didükleri mizāc 7a.7, yudukları su 9b.14, kurıdukdan soŋra 15a.7, begenilmedük okile 20b.8, didükleri sebeb 21a.15, defʿ eyledük ḫılt 25a.3, aldukları kişi 26a.9, didüklerimüŋ kokuların 29b.2, kesdükleri vakt 31a.5, bişmedük ḫılt 43a.14, koydukları ġılafa 57a.3.

-**mIş** : Çok işlek bir anlatılan geçmiş zaman sıfat-fiil ekidir.

uyuşmış kana 7b.16, süzülmiş zeyt 9b.4, kız toğurmış ʿavret 10b.12, kabı çıkmış buğday 11b.13, köpügi alınmış balla 12a.1, kokmış etile 14a.4, dögilmiş şekerle 14a.12, ıslanmış karanfül 22a.12, inenmiş oğlağ eti 29b.15, ılımış suyile 30b.1, örilmiş ağa 50b.14, ağardılmış bādām 56a.17.

-(y)**AcAK** : Gelecek zamanın işlek sıfat-fiil ekidir.

süd arturacaḳ ʿilāc 11b.11, süd eksecek ʿilāc 12a.6, oturacaḳ yerinde 13b.6, balġamın arturacaḳ nesne 16b.10, saḳınacaḳ nesne 19b.8, giderecek ot 25a.6, ṭuracaḳ yerler 27a.6, içecek nesnelerden 32a.12, olmayacaḳ nesnedür 39b.16, ḳan alacaḳ yirleri 41b.17, gidecek nesne 42b.6, her çıḳaracaḳ nesneyi 43a.9, ṣu ṭamlayacaḳ yir 58b.11, dökilecek yerine 65a.10, saḳınacaḳ nesnelerin 71a.4.

C. Zarf - Fiil (Gerundium)[44]

Fiilleri başka fiillere bağlamak üzere zarflaştıran eklerdir. Aslen zarf-fiil eki olan şekiller bulunduğu gibi, başka eklerin bir araya gelmesi ile zarf-fiil fonksiyonunu üstlenen yapılar da vardır (-dUk+dA) gibi.[45]

-A -(y)U : Hal zarf-fiil ekidir. Tek heceli fiillerde daha çok **-A**, çok hecelilerde ise **-(y)U** getirildiği görülmektedir.

çıḳa geldi 5a.9, otura diŋlene 16b.7, asa ḳoya 23b.13, yaya ḳoyalar 30b.5, ṣaḳlayu bilmekde 6a.7, diyü 6b.8, 6b.9, 9b.17, baġlayu ḳodı 26b.5, gözleyü duralar 17a.12, eyleyü 53a.5.

-AlI : Seyrek kullanılmış zaman zarf-fiilidir. Günümüze *-alı* veya *-dıktan sonra* olarak aktarılabilir.

üzileli 23b.15, yapılalı 46a.7.

-ArAḳ : Fazla işlek olmayan bu zarf-fiil ekinin -IrAk şekilleri de vardır.

ṣoraraḳ içsün 33b.9, ögrederek keseler 12b.10, eglenirek girmek 46a.10.

-(y)IcAḳ : En işlek zarf fiil eklerindendir. Bir fiilin yapılmasının, zarf-fiil eki almış fiilin yapılacağı ana rastladığı zamanlarda veya fiilin bitiminden sonra olacağını ifade için kullanılır.

---

44. Zarf fiil ekleri harf sırasına göre sıralanmıştır.
45. Doç.Dr. Gürer Gülsevin, a.g.e., s.125.

yiyicek 13a.17, baḳıcaḳ 14b.15, geçicek 25a.8, işleyicek 37a.6, yoḳayıcaḳ 38a.7, başlayıcaḳ 38a.8, yanlıcaḳ 47b.7, yaşanıcaḳ 51b.12, dileyicek 51b.13, depreşicek 58b.7, alıcaḳ 62a.12, baḳıcaḳ 14b.15, başlayıcaḳ 38a.8, bilicek 4b.11, deprenicek 37a.5, depreşicek 58b.7, dileyicek 51b.13, geçicek 8a.1, gelicek 60a.9, içicek 35a.12, idinicek 30a.6, inicek 63b.11, irişicek 48b.11, irkilicek 63b.13, kesicek 15b.13, viricek 12a.15, yiyicek 13a.17, yiyicek 67a.6.

-(y)**IncA** : Zaman zarf-fiil ekidir. Eski Anadolu Türkçesinde '-(y)IncAyA kadar' görevini üstlenmiştir. Olumsuz tabanlar üzerine kullanıldığında '-mAdIktAn sonra' anlamını taşır.

olmayınca 6a.5, ṭoğınca 8b.9, yımınca 9b.17, bitince 13a.13, ardınca ola 23b.17, geçmeyince yoḳamayalar 30a.16, ezilince 32b.15, burışınca otura 46b.6, çıḳınca 55b.17, varınca 56b.9, gelince ṭolsa gerek 63b.14, ezilince 66b.4, açınca 56b.6, irince 17a.13, bitince 13a.13, siŋince 36a.15,

-dUḳçA : Hal zarf-fiil ekidir. -duk geçmiş zaman sıfat-fiil eki üzerine eşitlik hali eki gelmiştir.

şığduḳça 8b.8, büyidükçe 10a.8, belürdükçe 13a.8, ḳoyduḳça 13a.9, yetdükçe 18b.15, alduḳça 20a.17, bulduḳça 30a.8, girdükçe 56a.4, çıḳduḳça 56a.5, itdükçe 59b.3, varduḳça 63b.9.

-dUğIncA : Hal zarf-fiil ekidir. Sıfat-fiilden türetilmiştir.

olduğınca 52b.2, geldügince 64a.1, oturduğınca 66a.7, güci yetdügince 66a.9.

-dUḳdA : Geçmiş zaman sıfat-fiil eki üzerine bulunma hali eki getirilmiştir.

olduḳda 2b.2.

-dUğIndAn : Geçmiş zaman sıfat-fiil eki üzerine iyelik eki ve ayrılma hali eki getirilmiştir.

olduğından 3a.12, bilindüginden 5b.16, çiynendüginden 7a.10, varduğından 22b.11, yemedüginden 26a.11, diledüginden 31b.3, yidüginden 40b.17, alduğından 45b.12, bindüginden 69a.1.

-mAdIn : Zaman zarf-fiilidir. Diğer zaman zarf-fiilleri esas fiile zaman bakımından sonralık anlamı verirken, bu ek tersine esas fiile öncelik verir. Eski şekli -mAtI, -mAtIn'dır.

bişmedin 23b.4, ağulanmadın ṭutardı 28b.3, gevremedin biçilmiş ola 30a.12, diŋlenmedin 30b.11, olmadın 35a.17, aŋlamadın dükeneyidi 53a.15, binmedin def' itmek 68b.14, acmadın 45b.10, aŋlamadın 53a.15, eylemedin 53a.15, gelmedin 49a.10, gevremedin 30a.12,

-(y)Ub : Bağlamla zarf-fiilidir. İki fiili bir birine bağlar. İlk fiilin yapılmasından hemen sonra ikinci fiilin yapıldığını veya yapılacağını anlatır. Ünlüsü devamlı yuvarlaktır.

ḳılub 1b.10, ṣarup[46] 5a.2, bağlayub 5a.16, yiyüb 9a.1, arub 9a.5, bandurub 9b.4, ṣarub 9b.16, yuyub 12a.2, dögüb 14b.9, ısladub 16a.17, çözelendürüb 19b.4, ḳurıdub 22a.4, olub 26a.2, girüb 28b.1, ṭolub 34b.3, deprenüb 37a.6, dökinmeyüb 46a.16, olub 48a.17, ṭuruğub 63b.7, ṭamzurub 66a.12, dürtüb 68a.2, içüb 68b.15.

Zarf-fiil eklerinden farklı olmakla birlikte zarf yapan **-cAḳdA** ve **-ken** ekleri de vardır:

-cAḳdA : Aslında isimden isim yapan +cak eki üzerine +da bulunma hâli eki gelerek oluşan bu ek isimleri zarflaştırmaktadır.

Ṭaŋla ṣovıcaḳda ya ikindü ṣovuğında her heftede ḳusmaḳ eyüdür. 42a.12 < sovı(ḳ)+cak+da,

-ken : Hal zarf-fiil ekidir. İsim ve fiillere gelerek onları zarflaştırmaktadır. 'i-' fiili ile kullanılır. Ünlü uyumuna girmez.

içindeyiken 2a.16, geçerken 5a.6, dururken 9a.2, otururken 9a.2, emeriken 12a.14, sovuğiken 21a.12, ḳızmışiken 26b.6, çıḳarurıken 30b.14, girüriken 46a.10, ṭoğarken 52a.4, büken 64b.1.

---

[46]. -up zarf-fiil şekli metnimizde sadece bu örnekte görülmüştür.

IV. ZAMİRLER

A. Şahıs Zamirleri

1. Şahıs : ben; biz : Birinci teklik şahıs zamiri, yönelme halinde kalıplaşmış olarak **baŋa** şeklinde kullanılmaktadır. Bu zamirlerin hal ekleriyle metnimizde kullanılan çekimlenmiş şekilleri aşağıdaki gibidir.

1. şahıs teklik	1. şahıs çokluk
ben 2a.4, 4b.7, 19b.14, 20b.5	biz 52a.10, 68b.3
baŋa 20b.5, 31b.16	bize 3a.17, 52a.11
benüm 4b.17	bizden 32a.2, 52a.11

2. Şahıs : sen; siz : Türkçede 2. teklik şahıs zamiri sen, 2. çokluk zamiri de siz şeklinde olmasına karşılık metnimizde sadece 2. teklik şahsın aşağıda gösterilen şekilleri kullanılmıştır Ayrıca 2. teklik şahıs zamiri, yönelme halinde kalıplaşmış olarak **saŋa** şeklinde kullanılmaktadır. :

2. şahıs teklik	2. şahıs çokluk
sen 20a.6, 20b.12, 20b.13	
saŋa 5b.13, 52b.1, 52b.2	
senüŋle 20b.11	

3. Şahıs : o, ol, anlar: Metnimizde 3. zamiri kullanımında o'lu şekillerden çok a'lı şekiller tercih edilmiştir. 3. şahıs zamiri çekime girince o > a değişimi meydana gelmektedir. Mecdut Mansuroğlu bu konuda şunları söylemektedir : "Düz halde görülen ol şekline iğri halde *a- kökünden zamir alametleri olan -n- sesi ile genişletilmiş şekiller kullanılır.[46]

Bu şekillerin eklerle birlikte metnimizde kullanımı aşağıdaki gibidir :

---

46. Mecdut Mansuroğlu, "Türkçede Zamir Çekimi", **TDED**, İstanbul 1949, C.III, s.501-518.

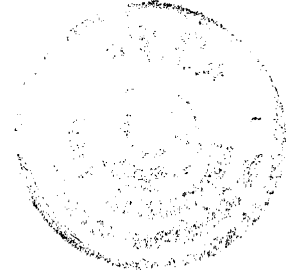
3. şahıs teklik	3. şahıs çokluk
o 2b.2 / **ol** 1b.2, 1b.9, 28a.15	anlar 19b.16, 55a.12
aŋa 3b.14, 41b.14, 58a.7, 65a.2	anlara 8a.12, 57a.9, 69b.10
anda 4a.12, 27a.1, 34a.3, 71a.4	anlarda 49b.11, 64b.6
andadur 48a.1	
andan 7a.4, 23a.3, 44a.9, 69a.13	anlardan 15b.4
andandur 2b.8, 2b.9	anlardandur 6a.15
anı 5b.9, 21b.10, 37a.17, 69b.14	anları 35a.11,55a.11, 55a.13
anuŋ 19b.10, 65b.7	anlaruŋ 48a.5, 64b.3
anuŋla 4b.13, 52a.16	anlaruŋla 61b.4
anuŋladur 4b.15	
	anlardur 6a.16
	anlarsuz 20a.2,55a.9

B. İşaret Zamirleri

Nesneleri isimlerini kullanmaksızın yer, zaman ve düşünce içerisinde işaret yoluyla bildiren kelimelerdir. Metnimizde kullanılan işaret zamirleri 'bu, şu, ol, bunlar, şunlar'dır. Bu zamirlerin metnimizde hal ekleriyle kullanımı şöyledir :

bu 11b.16,	bunlar 8a.14, 62a.5
	bunlara 6a.15, 35a.6, 58a.4
bunda 6a.5, 25a.11	
bundan 2a.3, 24b.13	bunlardan 30a.6, 47a.4
bunı 5b.12	bunları 22b.2, 35a.2, 66b.2
	bunlaruŋ 29a.4, 44b.13
şu 55b.15 / şoldur 28a.15	şunlar 44b.1
şuŋa 38a.9, 45b.9	
şunı 17a.12	
şunuŋ 12b.2	
şunuŋla 60a.2	

ol 56b.12

C. Dönüşlülük Zamirleri

Yapılan işin yine yapan kişiyi etkilediğini, ona döndüğünü gösteren zamirlerdir. Metnimizde '**ḫod**, **kendü**, **kendözi** ve **öz**' dönüşlülük zamirleri kullanılmıştır.

ḫod:

ḫod : Āḫirine olıcaḳ ḫod ziyānı ẓāhirdür. 17a.17

kendözi :

kendözin : Kendözin ġāfil ḳılub eydür 26a.16
kendözinde : kişi kim kendözinde mizācına muvāfıḳ degül 25a.9
kendözine : ... ḳanā'atle riyāżetini kendözine ḫu eyleye. 71a.14
kendözini : Götürdi kendözini ol ḳuyudan aşıru atdı. 5a.11

kendü[47] : Eski Türkçe devresinden beri yuvarlak ünlülüdür.

kendü : Ḫalḳa kendü dilince söz kim ma'nidār ola. 2a.17
kendüden : Bilmez ki kendüden işitdügi ḥaberdür. 26b.3
kendünüŋ : ... ġıḍāsın ol zamāna göre kendünüŋ ... 17a.11
kendüye : ... bir ziyān eyler ḳabına ya kendüye. 44b.5

öz:
öz : ...yegrek ḥile ol öz yirinde ... 68a.16

D. Belirsizlik Zamirleri

Karşıladığı kişiyi ve nesneyi belirsizlik yoluyla ifade eden zamirlerdir. Metnimizde aşağıda gösterilen belirsizlik zamirleri yer almıştır :

birisi : ... orada birisinüŋ bir ṭavarı helāk olmış. 5a.6, Ol evvel ḳonanlaruŋ birisinüŋ arpası yoġidi. 26a.4

cümle : ...bu cümlesini yaradan kim yoḳdan var eyledi. 48a.7

[47]. Eski Türkçede 'kentü' şeklindedir. Bkz. A. von Gabain, **Alttürkische Grammatik**, s.102.

her biri : İrte oldı, her biri bir yaŋa kim yollanıydı gitdiler. 26a.8

her birisi : Zīrā her birisi nice dürlü yaramaz ḥāllere sebeb olur 9a.14

her kim : Cālinus eydür her kim dilerse 22a.13, Her kim ṣovuḳdan emīn olayın dir ṣudan saḳınsun. 68a.12

her kişi : ... pes vācibdür her kişi güz faṣlı ... 23a.12

her ne kim / ne kim : Her ne kim göstereler ṭabīʿat tamām ḳabul ider ögrenür. 69b.7, ... erüşte şorbası daḫı ne kim eyü ġıḍādur yiye. 8b.12

kimse : < kim + ise ... zīrā bilmedüginden kimse saḳınamaz.44a.1

kişi : Ol kişinüŋ ʿaḳlı ḫasta olmuş olur 4b.1

niceler : Bir niceler ḳatında yigirmi bir süd emse gerek, 12a.13, Bir niceler eyitmişdür kim ṣayrulıḳ... 41b.5

ayruḳ : "başkası" anlamındadır. ayruğı ḳāim olımaz . 4b.10

fülān : Arapça asıllı olan bu söz, yalnız kullanıldığı zaman müphem zamir, bir isimle kullanıldığı zaman müphem sıfat mahiyetindedir.[48]

Kimüŋ bedeni ḫasta olub yatursa fülān ḫastadür dirler 4a.9

E. Soru Zamirleri

Şahısları soru yoluyla karşılayan zamirlerdir. Metnimizde kim, ne, ḳanḳı soru zamirleri kullanılmıştır.

kim : Ol beş daʿvetüŋ icābeti kimde ẓāhir olursa 1b.16, yāḫūd dadısı çiyneye ya kim emzürse yedüre birḳaç gün. 12b.5, Pes maʿlūm olmadı doyan doymayan kimdür. 68b.13

ḳanḳı : Bir niceler eyitmişdür kim ṣayrulıḳ ḳangı ḫılṭdan olursa ḳangı aʿżādan gerekise ol ḫılṭı artuḳ sürmege yarar, 41b.5, ... ve ḳanḳısı ḳanḳı ılduza mensubdur anı bildürür. 47a.6

48. Faruk K. Timurtaş, **a.g.e.**, s.55.

ne : İki gün bir biri ardınca ḳusa kim dün ḳusduğundan ne bāḳī ḳaldıysa bugünki ḳusduğı ala gidere. 42a.17

F. Bağlama Zamirleri

Bağlama zamirleri, zamirle ilgi kurarak iki unsuru bir birine bağlayan kelimelerdir. Metnimizde Türkçe "kim" ve Farsça "ki" kelimeleri bu görevde kullanılmıştır.

kim : Ḥamd-ı bī ḥadd ve s̱enā-i bī-ʿadd ol pād-şāha olsun kim birdür 1b.2, ...ben żaʿīf kim Eşref bin Muḥammedin... 2a.4, Her zamānda kim büyir ḳuvvet ṭutar... 17a.10

ki : Onıncı şol kişinüŋ ki ṣanāʿatı ḳatıdur aŋa ot içmek olmaz dellāk gibi nāṭūr gibi demürci gibi. 43a.1

V. SIFATLAR

Sıfatlar isimlerle birlikte gelerek onları çeşitli yönlerden niteleyen veya belirten kelimelerdir. Metnimizde kullanılan sıfat çeşitleri şunlardır:

A. Niteleme Sıfatları

Metnimizde, niteleme sıfatlarının kullanımı bakımından günümüz Türkçesi metinleri ile bir farklılık görülmemektedir.

acı : Amma acı deŋiz ḳıraŋlarınuŋ havāsı yavuz olmaz ... 27b.2

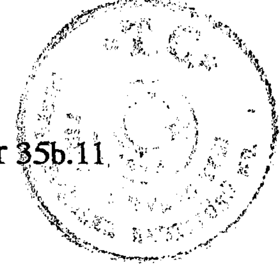
ağır : Ağır ġıḍā yükin götirimez 17b.9, ...ağır nesne 18b.2

ak : pāk eyledikden ṣoŋra aḳ ṣoġanı yaralar arḳasına süreler 12a.3

alaca : Bunlaruŋ arasında alaca bulut çoğ ola. 29a.4

alçaḳ : Alçaḳ yirler havāsı bedeni süst eyler 28b.2

arı / aru : Arı buğday etmegi... 8b.11, ġāyet aru yerden ṭobraḳ alurlar. 32b.10

aruḳ : Aruḳ kişilere simsim şekerle ma῾cūn-ı cezer 35b.11

asumānī : Asumānī rengi var. 51a.2

az : Biri az yimekden degül ekṡeri çoḳ yimekdendür. 18a.8, Birisi ḳatı ovmaḳdur kim az zamān ola bedini ter eyler. 37b.12

azacuḳ : Ağzını azacuḳ duzlu suyıla yuyalar.14a.4, Azacuḳ ılımış suyile yoğuralar 30b.1

bāṭıl : Ya kendü bāṭıl ẓannından ḳopan fikrine i῾timād eyler.26b.8

bayad : bayad aşdan 12b.9

bulanıḳ : Bulanıḳ ṣu içmekden saḳınalar ... 17a.5

büyük : Ġāyet büyük tāḳiye ola. 10a.7

cāhil : Cāhil ṭabīb dahı ḫastanuŋ sözünden ... 26b.7

çig : sarmusaḳ acı tere, çig soğan gibi 16b.13

çirkīn : Ḳan ya aruḳ ya çirkīn ṣūretlü ya ḥayż olmuş 44b.17

çoḳ : ya çoḳ zamān cimā῾ eylememiş 45a.1, Çoḳ ādem 33b.9

çönge : Çönge bıçağıla boğazlanmış olmaya.30b.14

çuḳur : Çuḳur yer havāsı ... 28a.4

degirmi : Şol degirmi örümcek evine beŋzer... 51a.9

deriŋ : Meger ol yol kenarında bir deriŋ ḳuyı varidi 5a.4

dürüst : ... ol dürüst havā sebebiyle. 21a.10

düz : Düz yir havāsı bir dürlüdür ... 28a.6

eğri ṭoğrı : egri ṭoğrı yollardan 56a.12

ekşi : ... ekşi yemişlerüŋ ḳıvama gelmiş suyı eyüdür. 68b.2

ela : Birine şehlā dirler ela gözdür 51a.13

eski : Dahı ağulu ġıḍālardan eski peynir gibi… 62a.1

eyü : Emzürdükden ṣoŋra eyü ḫulḳla laṭīf ṣavtla uyıda 11a.3

fānī : Mertebe-i ʿömr-i evvel nuṭfeden tā şeyḫ-i fānī olunca 19b.12

fāsid : fāsid fikirlerden ṣıḥḥati ummaḳ gerek Taŋrıdan.50b.17

ġalīẓ : ...ġalīẓ ḫılṭdan arınmış ḳızıl üzüm yimekle 56a.16

genc : tiz tiz yiye kim genc oğlan gibidür. 19b.3

gökçek : Ol faṣla lāyıḳ gökçek ḳoḳulardan ḳoḳulayalar 54b.10

ḫām : Aʿżā ḳızar ḫām ġıḍāyı ṭabīʿat çeker, 23b.4

ḥarīṣ : ḥarīṣ nefislü olur. 9a.13

ḫoş : ... ya laṭīf su, ḫoş bıŋar ola. 34b.11

ḫūb : Bir ḫūb ādem gibidür, 2b.1

ılıcaḳ : Ṭuzlu ġıḍāyla ılıcaḳ su içmeyeler. 32a.10

ıraḳ : avcınuŋ gözi ıraḳ yerler gözler. 5a.9

ḳalıŋ : Ṭona ḳalıŋ panbuḳ ḳoyalar 23b.12

ḳara : Amma yaraşıḳda ḳara göz yigdür. 51b.8

ḳızıl : ḫılṭdan arınmış ḳızıl üzüm 56a.16

ḳoyı : Şol ṣāfī olmuş ḳoyı arpa ṣuyı 7a.10

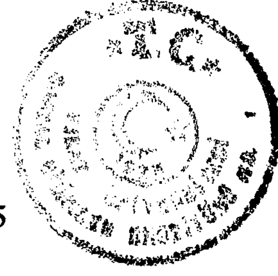
küçücük : baş süŋükündan küçücük delüklerden çıḳmışdur. 48a.15

laṭīf : Emzürdükden ṣoŋra eyü ḫulḳla laṭīf ṣavtla uyıda 11a.3

muḫtelif : ... muḫtelif eczāı bir birine ḳarışdurdı. 6b.2

muṭedil : Mizācı muʿtedil kişi bāẕrencbūye ... 22b.1

müşkil : Ne ḳadar müşkil rencler varsa ṣovuḳdan gelür. 67b.6

nāzik : Gözlerini nāzik ḥarīrle sile ṭuralar. 10a.5

sāḍe : ... ve sāḍe ṭon geymek gerek. 22a.1

semüz : Ḫuṣūṣa semüz tavuḳ yiye ... 46b.12

ṭar : ġıḍāyı ṭabīʿat çeker, ṭār yerlerde ṭurur ... 23b.5

ṭaş : ...bir ṭamar daḫı ṭaş yanındandur eyeguya varur. 62a.10

ṭatlu : Andan ṭatlu suyıla işler ḥammāma gire ... 53b.17

tāze : Evvel tāze etmek için süd içine uvalar. 12b.3

ṭonuḳ : Ṣoḥbet ehli ṭonuḳ liḳālu yaramaz ḫulklu olmaya. 34b.12

ulu : Üş bunlaruŋ her biri bir ulu rencdür 44b.13

uşaḳ : uşaḳ balıḳ kim ṭatlu suda avlayalar 29b.16

yaṣṣı : Yüregüŋ yaṣṣı yirinde iki ḳulaḳ ... 57a.16

B. Sıfatlarda Karşılaştırma, Küçültme

Sıfatlarda karşılaştırma -rak / -rek eki ile yapılmaktadır.[49] Metnimizde görülen örnekleri şunlardır :

...şol aruḳ ḳanluraḳ et çürügi gibi. 7b.17, ...anı buğday etmegiyle irkek şişek etinden yigrek ġıḍā yoḳdur ṣaġ kişiye. 30a.10, Ḳoyalar bir sāʿat ḳadar andan ṣoŋra bir kiçirek sağraḳla içeler. 34b.1, ḳatıraḳ āfet 47b.2, yegrek ḥile 68a.16.

Sıfatlarda küçültme -cak / -cek, -cuk / -cük ekleriyle yapılmaktadır :

... ḳulaḳlarını aŋulcaḳ ṣoralar 10a.15, uşacuḳ uyuz 15a.9, ılıcaḳ ṣuyıla 16a.15, uşacuḳ ḳurd 16b.1, küçücük delüklerden 48a.15, yumrucaḳ 54b.1, azacuḳ 67b.17

---

49. Faruk K. Timurtaş, **a.g.e.**, s.90.

C. Belirtme Sıfatları

Belirtme sıfatları belirsizlik, işaret, sayı ve soru sıfatlarıdır.

1. Belirsizlik Sıfatları

Metnimizde çok sayıda belirsizlik sıfatı kullanılmış olup, örnekleri aşağıdadır :

az : Birisi ḳatı ovmaḳdur kim az zamān ola bedini ter eyler. 37b.12,

bir : Meyl bir nesneye dirler kim ... 3a.11, Bir kişi kim bir dürlü yaramaz renci varidi gitdi. 33b.4

biraz : Ol şöyle gerek kim erile ʿavret biraz vaḳit oynayalar 45a.14

birkaç : ... birḳaç gün durmağla uyuşmış ḳana döner, 7b.16

bir nice : Bir nice ḥakīmler eyitdi 14a.14, bir nice vaḳt cān bedenüŋ ṭaşrasından içerüsine ḥareket ider. 39a.15.

bunca : ṭabīʿat gücenür belkim bunca dürlü ziyāna uğrar 43a.17.

cümle : Bu didügümüz cümle vebā ʿalāmetidür. 29a.5, ... cümle vaḳtin ḫarc eyleye. 71a.13.

çoḳ : Birisi aŋul ovmaḳdur kim çoḳ zamān ola 37b.14, Çoḳ ādem olur kim ...33b.9, erüŋ menīsi tamām çıḳamaz çoḳ dürlü rencler getürür. 45a.12

degme : Zīrā yigitlik ḳanıyla her çiçek degme vaḳt ḳurtılmaz. 18b.1, ...degme kimse bilmez.29a.16

dürlü : Zīrā her birisi nice dürlü yaramaz ḥāllere sebeb olur ... 9a.14, daḫı niçe dürlü renc getürür. 38b.15.

fülān : ... ya fülān otuŋ ya fülān ġıḏānuŋ... 6b.8

her : Ol ağacuŋ her yabrağında biş daʿvet resmin ḳodı. 1b.15, Ādem ṣağ ola her gün yiye içe. 44b.3, ... her ʿaḳlı olana vācibdür. 61b.15, Her güci yeten ādem ıssı günlerde sefere ... 67a.4.

ḳamu : Ḳamu sevdādan olan rencleri sākin eyler 44a.14

nice : Daḫı nice dürlü rencler getürür. 41a.17, ... bize nice ʿacāyib gelüb ʿibret bıraġırsa ... 52a.11.

2. İşaret Sıfatları

Metnimizde kullanılan işaret sıfatları **bu**, **işbu**, **ol** ve **şol**'dur.

bu : Zīrā bu vilāyetde söylenen ṣırf Türkīdür. 2a.16, bu ata n'oldu ki hīç deprenmez.26a.17, bu cümlesinden saḳınmaḳ gerek. 62a.15, Bu baġarsuḳlaruŋ 64a.9.

işbu : Ḥaḳ Teʿāla saḳlayıcaḳ işbu sebeblerle olur 29a.14, İşbu ṭarīḳ kim gösterdüm ʿādet idinicek fāyidesi ẓāhir olur. 38a.11

ol : Zīrā anası südin ol vaḳt iʿtidālden ṭaşradur. 10b.16, Her ademüŋ cemīʿ bedeni ol havāya batmışdur. 20a.9, ... at gece yem yemedüginden ol menzile varmadan yorıldı. 26a.11, ... ol menī kim gelür neden ḥāṣıl olur. 44a.1, ... ol yufḳa perdenüŋ ... 47b.14, Ol ṣu miʿdede ya cigerde ġıḏā arasında gider. 64b.9.

şol : Arada şol ġıḏālardan daḫı yiye kim ṣafrāyı ṣıyar. 18a.5, Ol şol vaḳtdür kim bir nesneyi ṭaleb eyler 39b.4, Şol örilmiş aġa beŋzer. 50b.14, Ol hāżıma ġıḏāyı hażm eyler şol ḳoyı arpa suyı gibi eyler. 59a.11

3. Sayı Sıfatları

Varlıkları sayı, sıra, topluluk yönleriyle belirten sıfatlardır. Metnimizde kullanılan sayı sıfatları :

a. Asıl Sayı Sıfatları

altı : altı dürlü nesnei anası altı vaḳtde ġāyet saḳlamaḳ gerek. 8b.10, ... ḳavse varınca kim altı aydur ıssı vaḳtidür. 65b.9

altı biŋ altı yüz altmış altı : ...altı biŋ altı yüz altmış altı beyānı yüz on dörd içinde ʿayān eyledi 1b.17

altmış : tā altmış yaşına varınca ʿacz-i maḳāmına ayaḳ basar. 70b.15

beş : Ol beş daʿvetüŋ icābeti kimde ẓāhir olursa : 1b.15

bir : ... yigirmi dört saṭr yazdı bir yüzin gümişle, bir yüzin demürile. 1b.7, Bir ḫūb ādem gibidür, 2b.1, Göbegini kesicek olur kim ṭımar idemezler ya bir sebeble şiş olur. 15b.13

dörd : dimāğuŋ ol ḫāṣṣ ḥicābından dörd siŋir bitmişdür.48a.15

ḳırḳ : yaʿni bahāruŋ ḳırḳ güni geçicek ḳusalar. 25a.8, Bünyāḍı çoḳdan ola bārī ḳırḳ yıldan eksük olmaya yapılalı. 46a.7

ḳırḳ beş : Tā ḳırḳ beş yaşına varınca 70b.7

iki : peygamberinüŋ üzerine olsun kim iki ʿālemde pesendide ve muṣṭafādur. 1b.14, Ḥaḳ Teʿāla c. c. ʿālemi iki ḳısım yaratdı. 2b.7

on : on direm tāze ṣığır yağı yigirmi direm köpügi alınmış balla yoğuralar 12a.1

on beş : her bir ādemi ṭoğduğı vaḳtden on beş yaşı tamām... 69b.1

on iki : Şol ağaçdan yimiş yerler kim on iki budaḳda üç yüz altmış beş yabrağı var. 1b.5, Bu ḳāʿidei on iki bab ḳıldum 47a.7

ṭoḳuz : Ṭoḳuz ṭabaḳa ḳalʿa içinde yedi döşek döşedi. 1b.3

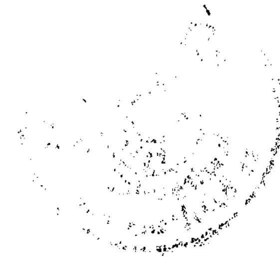
üç : Üstinde dörd anadan yedi atadan üç oğlan vücūda getürdi. 1b.5

üç yüz altmış beş : ...on iki budaḳda üç yüz altmış beş yabrağı var. 1b.6

yedi : Ṭoḳuz ṭabaḳa ḳalʿa içinde yedi döşek döşedi. 1b.4, Üstinde dörd anadan yedi atadan üç oğlan vücūda getürdi. 1b.5

yigirmi : on direm tāze ṣığır yağı yigirmi direm köpügi alınmış balla yoğuralar 12a.1

yigirmi dörd : yabrağınuŋ iki yüzinde yigirmi dört saṭr yazdı 1b.7

yüz : Eger ol bulınmazsa yüz günlikden eksük olmaya. 34a.1

yüz seksen : Sücinüŋ eyüsi oldur kim resīde olmuş ola yüz seksen günlik ola. 34a.1

yüz seksen üç : bahāruŋ orta ayıdır, yüz seksen üç gün olur. 67b.4

b. Sıra Sayı Sıfatları

altıncı : altıncı bāb istifrāġlardadur ve iḥtibāslardadur.41b.1

beşinci : Beşinci bir nesneye imrenmekden kim ele girmesi zaḥmetledür. 9a.11, Beşinci perde... 47b.6

dördinci : Dördinci sebeb celidiyye içerü düşdügi. 51b.1

evvel : Evvel bāb ıssı günlerde sefer itmek tedbīrindedür. 65b.7

ikinci : İkinci bāb ġıḍādadur şarābdadur 29b.6, İkinci perde ol deridür kim saç anuŋ üzerinde bitmişdür 47a.14

on birinci : On birinci bāb baġarsuḳlar vaṣfın ve ṣıḥḥatin 63a.1

on ikinci : On ikinci bāb bögrekde ve ḳavuḳda ve ... 64b.3

onıncı : onıncı şol kişinüŋ ki ṣanā'atı ḳatıdur aŋa ot içmek olmaz 43a.1

sekizinci : Sekizinci ġāyet ıssı ya ġāyet sovuḳ günlerde 42b.16

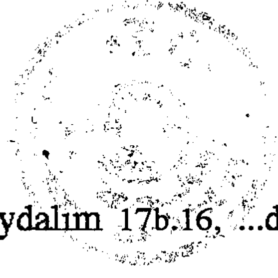
ṭoḳuzıncı : ṭoḳuzıncı ġāyet ıssı yaramaz havālu yirde 42b.17

üçünci : Üçünci baḳmaḳ gerek kim ol müshil 42b.8

yedinci : Yedinci ġāyet ḳocalıḳ ya oğlanlıḳ olıcaḳ 42b.15

4. Soru Sıfatlları

ḳanḳı, ḳanġı : Ḳanḳı kişi kim ġāyet ża'īf olmuşdur... 35b.17, ṣayrulıḳ ḳanġı ḫılṭdan olursa 41b.5, ḳanḳısı ḳanḳı ılduza mensubdur anı bildürür. 47a.6, ... dāim āgāh ola diŋleye ḳanḳı yaŋadın işide 'aḳl andan ḫaber-dār ola. 53a.17, ... ḳanġı ṭamar ża'īf bulınursa ... 61a.10.

ne : bedenüŋ ṣıḥḥatin ne ṭarīḳla saḳlayalar aydalım 17b.16, ...dün ḳusduğundan ne bāḳī ḳaldıysa 42a.17.

VI. ZARFLAR

Bir fiilin, bir sıfatın veya bir zarfın anlamını zaman, yer, ölçü, nitelik ve soru kavramları bakımından etkileyen kelimelere zarf denir. 'Zarflar yer, zaman, hal ve miktar isimleridir'[50], 'Fiillerin ve sıfatların önüne gelerek anlattıkları kılış, oluş veya vasıfları açıklaya, ya da değiştiren kelimelere zarf (adverbe) deriz.'[51]

Metnimizde kullanılan zarf çeşitleri şöyle sınıflandırılabilir:

A. Zaman Zarfları

Metnimizde Türkçe ve yabancı asıllı pek çok zaman zarfı kullanılmıştır. Bunlardan bir kısmı aşağıda gösterilmiştir :

āḫir : Ya'ni ilk yazuŋ āḫir ayınuŋ evvelinden güzüŋ orta ayınuŋ āḫirine varınca kim yüz seksen gündür. 65b.10

bahār : Bahār faṣlında havā yine bahār faṣlı ṭabī'atındadur. 24b.14

bir gün : İḥtimāl olan elbette bir gün olmazsa bir gün olur. 35a.2

bir hefte : İgen iri olmaya degirmenden çıḳıcaḳ ıssıla çuvala ḳoymayalar bir hefte geçmeyince yoḳamayalar. 30a.16

biraz : Ḳona biraz vaḳt otura daḫı ġıḍāsın yiye. 66a.6

birḳaç gün :Şol ḳadar kim ana ḳarnınuŋ ḥarāretinden birḳaç gün durmağla uyuşmış ḳana döner, 7b.16

bugün : Bugün yürimedügi arpa ṭutduğı çündür 26a.15

dem-be-dem : Ḳasuğın dem-be-dem ṣıġayalar. 10a.6

---

50. Muharrem Ergin, **Türk Dili**, 5. baskı, İstanbul 1990, s.300.
51. Tahsin Banguoğlu, **Türkçenin Grameri**, Ankara 1990, s.371.

dün : İki gün bir biri ardınca ḳusa kim dün ḳusduğundan ne bāḳī ḳaldıysa bugünki ḳusduğı ala gidere. 42a.16

evvel : Evvel anı bil kim ʿilm-i ṭıbb iki ḳısımdur. 5b.10, ...ṣıḥḥati saḳlamaḳ evvel sebeblerin saḳlamağladur. 19b.15, ...āfetden evvel saça doḳınur. 47a.14

gece / gice : ...meger gece uyımamış ola. 40b.17, Aŋul aŋul ḳızdurur ikindüden ṭolınur gice olunca aŋul aŋul ṣovıdur. 27b.13

gündüz : ...yay aylan gelür gündüz uzun olur. 21b.2, Gündüz uyımek beŋzi ṣaru eyler başı ağır eyler 41a.2

güz : Güz faṣlında yimiş çoḳ yedürmeyeler. 17a.2

hefte : Ağacından üzileli bir hefteden eksük olmaya. 23b.15, Heftede iki kez sumaḳ şorbasın pazuyla 25b.1

her gice : Her gice yatduğı menzilde evvel ata binmeden ve daḫı sefer itmeden gül yağıyla benefşe yağın ḳarışdura cemīʿ bedenine dürte 67a.7

her hefte : Her hefte ṣovuḳ ṭabīʿatlü şerbetlerden dayim içe. 62a.2

ḳırḳ gün : yaʿni bahārıŋ ḳırḳ güni geçicek ḳusalar. 25a.8

ḳış : Zīrā ardınca ḳış gelür bedeni berkidür 24a.3

ḳışın : ... ḥammāmdan çıḳub ʿūd ve ʿanber buḫur itmek, ḳışın büryān yemek yaʿni et tennurda bişmiş ola semridür. 24a.15

ikindü : Ṭaŋla ṣovıcaḳda ya ikindü ṣovuğında her heftede ḳusmaḳ eyüdür.. 42a.12

otuz ay : Bir niceler ḳatında yigirmi bir süd emse gerek, bir niceler ḳatında otuz ay. 12a.14

soŋra : ...ḳunduḳdan ṣoŋra ṭaş üzerinde ezeler 15a.7, Eger evvel ol yoğun bağarsuğa girürse ṣoŋra incelmek ḳolaysuz olur müşkil olur. 63b.10

şimdiki : Şimdiki ṭabīblenenlerde şefḳat yoḳ kim 26b.11

ṭaŋla : Ṭaŋla ṣovıcaḳda ya ikindü ṣovuğında... 42a.12

yarındası : Yarındası acla gülengübīni sakıza bulaşdurub yedüreler 69a.9

yay : Zīrā ardınca yay faṣlı gelür. 25a.11

B. Miktar Zarfları

Haza'inu's-Sa'adāt metninde Türkçe miktar zarfları yanında Arapça ve Farsça kökenli miktar zarfları da kullanılmıştır.

az : Az yemek gerek... 21b.17, Ġıḍāsını riʿāyet ide şorba az yiye ... 66a.4, Sovuğuŋ aṣıl ser-māyesi ṣudur az içmek gerek. 68a.13

az az : Az az ṣulardan dirilmiş ola. 32a.17

bī-ḥadd : Ḥamd-ı bī-ḥadd ... 1b.2

bī-ʿadd : ve s̱enā-i bī-ʿadd ol pād-şāha olsun kim birdür 1b.2

biraz : Her bir emzürmek ardınca biraz uyıtmek gerek. 10b.14

bir kez : evvel ağızda çiynersin bir kez hażm olur 36a.16

çoḳ : Güz faṣlında yimiş çoḳ yedürmeyeler. 17a.2, ...sehl otura ayağın çoḳ ovdura. 69a.14

çoğ : ḥammāmda çoğ oturmaḳdan, 22a.7, Havādan ıssıdan gögsüni başını ġāyet çoğ saḳına. 66b.16

dükeli : Anı daḫı bil kim bögregi Ḥaḳ Teʿāla dükeli etlerden żaʿīf yaratdı. 65a.11

ḫayli : Ḫayli zaḥmet çeker 55b.17

hezārām hezār : bu didügüm ḳadar hezārānı hezār ḥikmetler 48a.

hīç : ... bu ata n'oldu ki hīç deprenmez.26a.17

igen : Miḳdārı ne igen südlü gerek kim çoġ ola ḳuvveti az olur. 11a.16

ḳatı : igen artuḳ yürimeye ḳatı yürimeye.9a.4, ...sevdā eyler nesnelerden ḳatı saḳınmaḳ gerek 25b.8

ol ḳadar : Söz çoḳ dimişler ol ḳadar kim elbette gerek diyelüm. 33b.16, Eger varsa idmān ol ḳadar yeter 65b.17

şol ḳadar : Şol ḳadar içeler ki beden ḳalḳa ṭura ṭabīʿat ferah ola 34b.2, Şol ḳadar oturalar ḥammāmda kim... 46b.3, Uyanıcaḳ elin ayağın şol ḳadar ovalar 68a.8

C. Hāl Zarfları

Bir iş veya oluşun yapılış biçimini belirtmeye yarayan zarflardır. Bu zarflar hal, durum, sebep, netice, beraberlik, ayrılık v.b. manalar ifade ederler. Metnimizde geçen hâl zarfları şunlardır :

ancaḳ : Şöyle kim üzengüsinde ancaḳ ayağum ḳaldı. 5b.2, Ancaḳ. artuğı kişi ziyānına dürişmekdür ḫuṣūṣā cimāʿ ḥareketinde. 19a.2

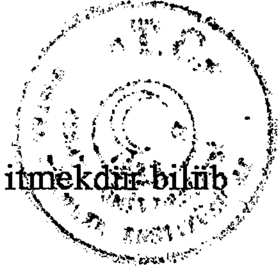
ayru : ... irisin kepeginden ayru alalar 30a.17,

ayruḳ : Amma dimişler kim nifās günleri geçince anasından ayruḳ ʿavret emzürmek yigdür. 10b.15, Ayruḳ maʿcunla ve otla daḫı olur şarāb içmeyene. 35a.7

başdan ayağa : Birisi bedenüŋ ṣağ yanına budaḳ budaḳ ṭağılmışdur, başdan ayağa degin varur. 56b.9

böyle : Bunı böyle bilmek saŋa şol fāidei virdi 5b.12

dürlü dürlü : Pes ol dürlü dürlü olan kim nāḳış yaradılmışdur 2b.11, Andan dürlü dürlü ḫastalıḳlar yol bulur 23a.8, Bir kişi aydunsa ki seferde dürlü dürlü ṣu içmekden ḳorḳarın 68a.15.

eyle : Nice terbiyet iderlerse eyle ḳalur. 10a.2, nice itmekdür bilüb eyle ide. 39b.14

gic gic : ʿAlāmet-i ṣıḥḥat oldur kim nefesin bir ādem ne ḳatı ala ne aŋul ne tiz tiz ala ne giç giç 56a.10

hemān : bilsün kim ol renc gitmedi hemān ṭurur. 33b.6, cān yürekden bir kezden çıḳar hemān helāk olur. 39a.14

ḳanla can bile : Zīrā yürek ṭamarlarında ḳanla cān bile yürir.61b.7

nice : ...ṭamarlar yolın ṭoldurur nice rencler eyler. 61a.3, On birinci bāb bağarsuḳlar vaṣfın ve ṣıḥḥatin nice saḳlamaḳ gerekdügin bildürür. 63a.1

niceme[52] : Ḥammām niceme kim esbāb-ı żarūrīden degüldür 46a.1

pāre pāre : Eger it sürirse ḳuvvetlü atdur pāre pāre olur. 5a.15, Pes pāre pāre olduğından bir pāresi uvanurise ḳalanı bütün ḳalur. 47b.5

şöyle : Dadı şöyle ola kim dadan begene. 34a.5, Şöyle kim göŋli diler hīç bir nesne fāyide eylemez. 71a.1

tiz : Evvel yiyecegin içecegin tiz siŋer nesne yiye.8b.10, ...irkilüb ḳatı olub bağarsuğa ḳorḳu olmaya ve tiz çıḳa 63b.7

tiz tiz : ʿAlāmet-i ṣıḥḥat oldur kim nefesin bir ādem ne ḳatı ala ne aŋul ne tiz tiz ala ne giç giç 56a.10

yaluŋuz Yaluŋuz od ya ṣu ya daḫı birisi 6b.7, Nitekim ṣafrāyı ṣımağa ne sirke yarar yaluŋuz ne bal yarar yaluŋuz. 70a.16

yine, gine : pes başlar kendün gine büyimege ġıḏā sebebiyle. 8b.6, belkim yine ağzına gelür. 10a.14, nefes virdükçe yine iner. 20a.17, Ḥaḳdan yine destūr olmazise helāk olur gider. 49a.17

---

52. Bu kelime muhtemelen ne+çe+me şeklinde kurulmuş ve genişletilmiş bir şekildir. Kelime "nice" anlam ve göreviyle kullanılmaktadır.

ḥalḳa ḥalḳa : Türkçe boğazlığu dirler ḥalḳa ḥalḳa illā tamām ḥalḳa degül. 55b.8

D. Yer Yön Zarfları

ara : yine ol araya münāsib istifrāğla ol ḫılṭı gidereler. 41b.8

ard : ... lafẓ ʿibāretinüŋ perdesi ardından gözlemekden. 2b.4, Ol celidiyyeyi ardından ḳablamışdur. 50b.11

aşağa : Ḳolını aşağa ṭutalar kim dirsegi bögrüne irişe. 10a.8, Andan ṣoŋra ol erlik āleti çeker aşağa (9) indürür yürek ḥareketinden ṭaşra atar. 44a.10, Yan üzerine cimāʿ itmek ḫaṭardur kim ol yanına madde dökile ve daḫı dimişlerdür kim erüŋ aşağa yanı żaʿīf olur. 45a.10.

berü ṭarafına : Bu ḳuyınuŋ berü ṭarafına çıḳa geldi. 5a.9

ḳarşu : Güneşe ḳarşu aḳa 32a.17, oda ḳarşu oturmaḳdan 52b.10, ağzın burnın havāya ḳarşu açmasun 67a.15

iç : Cigerbendden miʿdenüŋ ṭaş yüzini cigerüŋ iç yüzi ḳablamışdur. 60b.2, Aşağa ṭarafınuŋ iç yanından bir ṭamar miʿdeye varur bir ṭamar daḫı ṭaş yanındandur eyeguya varur. 62a.10

içerü : Zīrā cān içerü gider. 39b.1, Ḥaḳ Teʿāla gözüŋ nūrını on ḳat perdeden içerü ḳodı. 50b.8

ilerü : Yel ardındağı ṣıfl ilerü geldügince öŋindeki gitmeden yel ortada ḳısılur. 64a.1

öŋdin : Bizden öŋdin gelenler kim tecrübe eylediler bildiler 32a.2

ṭaş : Aşağa ṭarafınuŋ iç yanından bir ṭamar miʿdeye varur bir ṭamar daḫı ṭaş yanındandur eyeguya varur. 62a.10

ṭaşra : İlla ṭaşra çıḳub ṭamlamaya aḳmaya el yoḳayıcaḳ nem gibi ṭuya illa ele bulaşmaya. 38a.7, **Bir nicesi** içerüsinden bedenüŋ ṭaşra ṭarafına ḥareketdür. 39a.3.

üzere : Cehdi şol üzere ola kim her vaḳtde her sā'atde dünya fi'linden kendüyi yigrendüre 71a.12

yan, yaŋ : Gün batduğından yaŋadın gelen yel yaramazdur 27b.15, Evvel ṣağ yanına yata biraz vaḳt 40b.10, Ağızdan giricek öyken yürek iki yanından ortaya almışdur 56a.2, Şöyle kim başı ṣol yaŋa egilmiş gibidür. 57a.2, Ucından biraz yir varıcaḳ ṣağ yaŋa döner 63a.16.

yukaru : Elini yuḳaru ḳalduralar kim barmaḳları omzına irişe. 10a.8, Ağzı yuḳaru yaṣṣı ucındadur. 57a.3.

VII. EDATLAR

Hazainu's-Sa'adāt metninde kullanılan *çekim, bağlama, kuvvetlendirme, soru, çağırma, ünlem, gösterme ve karşılaştırma edatları incelenmiştir.*[53] Edatlar incelenirken Türkçe, Arapça ve Farsça edatlar dahil oldukları gruplar içinde gösterilmiş olup, bunlar için kelime yapılarına göre ayrım yoluna gidilmemiştir.

A. Çekim Edatları

İsimlerden sonra gelerek, bağlı olduğu isimle cümlenin diğer unsurları arasında zaman, mekan, cihet, tarz, benzerlik, başkalık v.b. gibi bakımlardan çeşitli ilgiler kuran kelimelere çekim edâtı denilmektedir.[54] Metnimizde yer alan çekim edatları şunlardır:

arḳuru : Ol iki ḳat arḳuru almışdur. 59a.2

ayru : Andan ayru bir siŋir daḫı bitmişdür, 48b.13

ayruḳ : Her ne kim ṣu aṣlından ġıḏā aṣlından ağızdan girerse andan ayruḳ yere gitmez. 58b.6.

---

53. Edat türleri tespit edilirken "Dr. M. Necmettin Hacıeminoğlu'nun **Türk Dilinde Edatlar**, MEB. yay., İstanbul 1992." adlı eseri esas alınmıştır.

54. Dr. M. Necmettin Hacıeminoğlu, **a.g.e.**, İstanbul 1992, s.1.

bile : babadyayla, iklīlü'l-melik bile andan süzilmiş ola. 13a.10, dükeli beden bile deprene yürimek gibi, güreş ṭutmaḳ gibi 37a.8, Zīrā yürek ṭamarlarında ḳanla cān bile yürir.61b.7

degin : tā ḳıyāmete degin bir dürlüdür. 2b.10, İssi indi sürmekle zaḥmetle aḫşama degin bir köye irişdi. 26a.12, şol ḳadar ovalar kim ḥarāret barmaḳları ucına degin gele. 68a.8

dek : Şöyle güneş ıssısı dibine dek ılıcaḳ eyleyi bile ıssı günlerde. 32a.16, ol ḥareketinüŋ onda birince artura on güne dek 65b.15

gerü : "Bu edatla (-dan gerü) yapılan kelime grupları suret ve daha çok zaman zarfı olarak kullanılmakta, edat "sonra, tekrardan" manalarını ifade ediyor."[55] Bileler kim andan gerü ḳusmaḳ ziyān eyler.

gibi : Bunuŋ gibi ʿilme ʿilm-i naẓarī dirler. 5b.15, igde çekirdegi gibi ṣāf eyleyeler 13b.16, Her nenüŋ gibi ḫılṭ sizerse bedeninde 23b.16

göre : ...ġıḍāsın ol zamāna göre kendünüŋ miḳdārına göre arturalar. 17a.11, Göreler sebebi nedür aŋa göre ʿilāc ideler. 58a.7.

içinde : Evvelinde birḳaç saṭr içinde bildürdüm 2a.8, Üç mertebede ola biri biri içinde. 46a.7

içine : Evvel tāze etmek için süd içine uvalar.12b.3, bir sebeble içine nesne ṭolsa ṣaġır olur. 48b.12

içün : İḥtiyaṭ gerekdür defʿ içün ḳanuŋ ḳuvvetin ṣımaḳ gerek.25b.3

ḳadar : Şol ḳadar içeler ki beden ḳalḳa ṭura 34b.2, Şol ḳadar oturalar ḥammāmda 46b.3

üstine : yatub ʿavreti üstine çıḳarmaḳ çoḳ dürlü ziyān eyler. 45a.11

B. Bağlama Edatları

Cümleleri veya cümle içinde kelimeleri ve kelime gruplarını mana ve şekil bakımından bir birine bağlayan kelimelerdir. Türkçe

55. Faruk K. Timurtaş, **a.g.e.**, s.105.

ve yabancı asıllı bağlama edetlarından metnimizde kullanılanları şunlardır :

ammā : Ammā ʿaḳl ʿilācıçün ʿilm-i tedbīr ʿilm-i siyāsetdür. 4a.16

ancaḳ : Söz çoḳdur veli bu araya ancaḳ ṣığar. 64b.3

artuḳ : yürimekde kim igen artuḳ yürimeye 9a.4, Zīrā içmezse artuḳ ziyān eyler. 33a.10

bārī : Bārī bir günden ṣoŋra yiyeler ġāyet iverlerse. 31a.6

belkim : Ṣıḥḥati gider belkim helākolur 21b.8, ṭabīʿat gücenür belkim bunca dürlü ziyāna uğrar 43a.17

beŋzer : Bünyādları tāze yapılmış yaş dīvāre beŋzer kim balçıḳdan ola yufḳa ola. 17b.9, Şol degirmi örümcek evine beŋzer yol yol ḥalḳa ḥalḳa. 51a.9

çün : ...tā şeyḫ-i fānī olunca kim āḫir-i ʿömürdür çün bilindi. 19b.12,

çünkim : Oğlan çünkim ṭoğmağa destūr ola Ḥaḳ Teʿāladan... 9a.17, ...bir ḳuvvet var çünkim ol ḳuvvet cimāʿ arzū ider. 44a.3

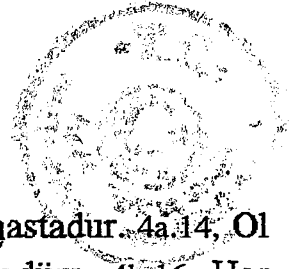
daḫı : Eyle olsa ikisinde daḫı ʿilim żarūrī oldı. 6a.3, Hem yaşı daḫı anası yaşına yaḳın ola. 10b.11, İki ṭarafdan daḫı iştihā ṣādıḳ ola. 45b.1

eger : Eger dilemezse bu mülk daḫı yine yoğ idebilür. 48a.9, Amma eger ağrıyub yaş çoğ aḳarsa 53a.2

egerçi : Pes ol tiz otlar egerçi kim yur arıdur 36b.12, Egerçi kim mālı daḫı var ola hemān muḥtācdur. 71a.7

illā : Ḳuvvetlü eyleyeler, illā şunı gözleyü duralar 17a.12, ṣoŋra çoḳ peşīmān olur, illā fāyide bulmayiser. 18b.11

imdi : bilgil imdi uyḳu sebebdür esbāb-ı żarūrīden. 40a.8, göŋül gözi varsa ʿibret al imdi Ḥaḳ Teʿālanuŋ ḳudretlerine naẓar eyle 57b.6

ki[56] : Bir ādemüŋ ki ḫulḳları yaramazdur, cānı ḫastadur. 4a.14, Ol sebebden ki ṣıḥḥatler sebeblerin bu risālede cem' eyledüm. 4b.16, Her 'avretüŋ ki ḫulḳı eyü ola elbette südi eyüdür. 11a.10, Eger şol ḳavmden olursa ki ziyān itdügin bilmeye ṣoŋra bile illā çāre bulımaya. 32a.1, cigerden yürege ulaşur ki verīd-i meẕkūr dirler. 60b.12, Eline ayağına sarmusağı dene çādırla dögüb zeytle dürteler ki yolda ḳayurmaz. 68a.11, Ol gerekmez nesneleri ki itme dise gerek yabandan 69b.10

kim[57] : meẟeli şol bir avcıya döndi kim bir itüŋ boynına bir ib daḳmışdı. 5a.1, Tamām bişeni kim ḳarārındadur ḳan olur. 7a.14

līkin : Ḥammām niceme kim esbāb-ı żarūrīden degüldür beḳā-yı 'ömre līkin żarūrīdür ya'ni gereklüdür ṣıḥḥate ten-dürüstlige tene'uma. 46a.2

meger : Meger kim ṣusuz ve yüksek yir ola. 27b.9, Amma gündüz uyımek yaramazdur meger gece uyımamış ola. 40b.16, Ḳatı ḳızıla çoḳ baḳmayasın meger çiçek ḳızılı ola zīrā yaşılla biledür. 52b.4,

nitekim : Bu fülāndan dimek olur nitekim mu'tedildür. 7a.7, Günde bir ḳurṣ yedi güne varınca nitekim dıḳḳ olanlara revādur 35b.8, Nitekim ṣafrāyı ṣımağa ne sirke yarar yalıŋuz ... 70a.16

şöyle kim : İçi gitmek genc oğlana şöyle kim yidügi ġıḍādan olmaya 13b.5, şöyle kim başı ṣol yaŋa egilmiş gibidür. 57a.2,

velī: Cezīreler havāsı ġāyet ter olur velī ṭuzlu ṣu olmağın 'ufūneti olmaz. 27b.3, Söz çoḳdur velī bu araya ancaḳ ṣığar. 64b.2

yā : ṣafrāvī mizācdur ya balġamī mizācdur 7b.9, Eger ṭonuḳ ya burışuḳ ya bir dürlü daḫı 'ayıblu olursa 29a.9, Daḫı kimüŋ isḫali ya nezlesi varsa ya tuḫme oldıysa ṣovuḳ ṣuyla yunmaya. 46b.16

---

56. Prof.Dr. Zeynep Korkmaz, Farscadan geçen ve yardımcı cümle ile asıl cümleyi bir birine bağlayan ki edatı yanında Eski Türkçedeki **erki** edatından gelişen ve "şüphe, tahmin, tereddüt ve ihtimal" bildiren ki edatının tamamen ayrı iki kelime olduğunu belirtmektedir. Bkz. Dr. M. Necmettin Hacıeminoğlu, **a.g.e.**, İstanbul 1992, s.168.

57. Eski Türkçe devresinden beri Türk dilinin her sahasında kullanılmış olan bağlama ve kuvvetlendirme edatıdır. Bkz. Dr. M. Necmettin Hacıeminoğlu, **a.g.e.**, İstanbul 1992, s.169.

yāḫūd : ʿİlāc oldur kim irsa yağıyla ovalar yāḫūd ḫiyri yağıyla ovalar, 14a.7, Siŋmez tuḫme eyler yāḫūd ṭabīʿat birikür ʿāciz olur. 17b.6

yaʿni : Nitekim havā ṭabīʿatı germ ve terdür yaʿni ıssıdur yaşdur. 21a.16, Evvel sebeb rūḥ-ı bāṣıranuŋ azlığıdur yaʿni gözden şol gören ḳuvvetüŋ azlığıdur. 51a.16

yoḫsa : ḳulağında ağrısı varise kim bilinmeye ṣovuḳdan mıdur yoḫsa ıssıdan mı. 54a3

zira : Bu ʿālemde ol yoḳdur zīrā muḫtelif nesnedendür aṣlı dayim dūna yürir. 3b.8, Amma ḳışın sefer ḳatı ḫaṭardur zīrā ṣovuḳ diriligin düşmenidür 67b.5

C. Kuvvetlendirme Edatları

aslā : Amma anda kim naẓarī diriiz ʿamelüŋ taṣarrufı yoḳdur aṣlā, bunda kim ʿamelī diriiz ʿamel olmayınca fāyide virmez. 6a.5

daḫı : cigere varur cigerde ḳaynar bir daḫı bişer ḳızıl olur. 7a.12, Çünkim anı bildüŋ bil anı daḫı kim ḥareket iki dürlüdür. 37a.1, leṭāfeti arta ḳuvvetleri tāzelene daḫı ḫoş ḳoḳulu yağlarla 50a.17, Pes her ġalīẓ ġıḍādan saḳınmaḳ gerek daḫı lezic ġıḍādan balıḳ gibi 61b.17.

hem : saḳınmaḳ gerek kim çoḳ yedürmeye hem ġalīẓ yağlu ġıḍā 12b.1, miʿdesinde balġam var ḳan daḫı aldura, hem ḳusa. 18a.10.

D. Soru Edatları

ʿaceb : Arapçadır. Eydür ʿaceb neyleyeyin bu atuma dir. 26b.4,

nedür : ḳanġı şekil neyler ve fāyda ve ziyān nedür cimāʿda. 43b.5, Bu yaradılmış nedür nicedür gerekinleyin bileler. 48a.6

neden : < ne+den "neden, niçin" Sebep mefhumu arayan soru edatıdır.[58]

---

58. Dr. M. Necmettin Hacıeminoğlu, **a.g.e.**, İstanbul 1992, s.279-280.

Evvel gerek ki zaḥmet neden görürse çıḳan ol ola. 43a.4, ḥāline baḳa neyidügin neden geldügin neden olduğın fikr eyleye. 71a.9,

nice : < ne+çe "nasıl, ne kadar" ...fikr iderse kim yegreki nice itmekdür bilüb eyle ide. 39b.13, Bu yaradılmış nedür nicedür gerekinleyin bileler. 48a.6

niçün : < ne+içün "niçin, neden"

Zīrā bilmez niçün virdi ol kişiden ḳangı ḫılṭ gitmek gerek ṣafrā gitmek gerekdi 42b.4

E. Çağırma ve Hitap Edatları

Bunlar isimlerden veya ünvanlardan önce gelerek hitap hareketini bilhassa belirtmekten başka hiç bir manaları olmayan sözlerdir.[59]

ey : Āgāh ol ey maḫdūm bilgil ki Ḥaḳ Teʿāla c. c. ʿālemi iki ḳısım yaratdı. 2b.6

yā : ...iḫlāṣum ḫalāṣ olmağa sebeb ola. İn-şā'Allahü Teʿālaāmin yā Rabbe'l-ʿālemīn. 5b.7

F. Ünlem Edatları

dirīġā : Dirīġā kim ṣoŋra çoḳ peşīmān olur, illā fāyide bulmayiser. 18b.10

zihī : Bunlardan ele giricek zihī ḫoş ele girmeyicek kim nā-çār oluna. 30a.7

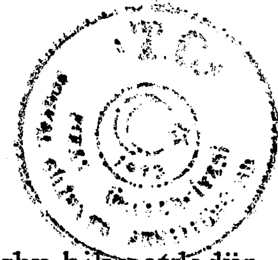
G. Gösterme Edatları

üş : ...üş żaʿf dikenlerinüŋ üzerine ʿömrüm atından yıḳıldum. 5a.17

üşbu / işbu : ...ben żaʿīf kim Eşref bin Muḥammedin üşbu kitābı Türk dilince cemʿ eyledüm. 2a.5, Ḥaḳ Teʿāla saḳlayıcaḳ işbu sebeblerle

---

59. Dr. M. Necmettin Hacıeminoğlu, **a.g.e.**, İstanbul 1992, s.284.

olur kim... 29a.14, Ol ulularuŋ göŋlüne ilhamla vażʿı üşbu ḥikmetdedür kim didük. 51a.11

üşbunlar : Üşbunlaruŋ her biri bir ulu rencdür neʿūẕu billah. 44b.13

H. Karşılaştırma Edatları

Bağlama edatlarının bir çeşidi olan bu edatlar karşılaştırılan grupları veya unsurları bir birine mukayese suretiyle bağlarlar. Bağladıkları unsurlardan umumiyetle önce gelirler.[60] Metnimizde yer alan karşılaştırma edatları şunlardır:

gāh ... gāh ... : Pes gāh işleye gāh ferāġet otura. 9a.7, cān gāh içerü ḥareket ider gāh ṭaşra 39b.3

ne ... ne ... : Emceki ḫazīnelü gerek ne büyük gerek ne kiçi. 11a.14, ...māyeḫoş dirler ne ġāyet ekşidür ne ġāyet ṭatlu 30a.4, yaʿni ne igen ḳoyı ola ne su gibi sıvıḳ ola. 34a.5, ṣafrāyı ṣımaġa ne sirke yarar yaluŋuz ne bal yarar yaluŋuz. 70a.16.

ya ... ya ... : ya balġamī mizācdur ya sevdāvī mizācdur dirler. 7b.9, soḳar ya öldürür ya bir dürlü ḫastalıḳ elemine uġradur. 25a.15, Nefes yolını ṭutar ya rebev olur ya żīḳ-ı nefes 56a.15

60. Dr. M. Necmettin Hacıeminoğlu, **a.g.e.**, İstanbul 1992, s.261.

VIII. FİİL

A. Şahıs Ekleri

1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

Geniş zaman, anlatılan geçmiş zaman, gelecek zaman ve istek kipleri için kullanılan şahıs ekleri şahıs zamiri menşelidir. Metnimizde kullanılan zamir kökenli şahıs ekleri şunlardır :

1. teklik : -m, -am / -em; -ın / -in : ḳılam 2a.11, alam 25b.14, bilmezin 26a.17, ḳorḳarın 68a.15, bulımayam 6a.16

2. teklik : -sın / -sin : yursın 36b.1, bilesin 52b.3, saḳınasın 52b.3, baḳmayasın 52b.4, çiynersin 36a.16, dirsin 6a.2, saḳlayasın 52b.3, virmişsin 26b.1

3. teklik eksizdir. Genellikle -dUr bildirme eki ile kullanılır : buyrulmışdur 2a.17, yaramazdur 11b.1, arturur 34a.13, esridür 34a.13, yapışmışdur 47b.7, bitmişdür 51a.5

1. çokluk -uz / -üz; -vuz / -vüz[62] : bildürevüz 17b.14, aydavuz 21b.6, dirüz 52a.12, aydurуz 68b.3,

2. çokluk -sız / -siz : Metnimizde örneğine rastlanmamıştır.

3. çokluk -lar / -ler : itmişlerdür 9b.6, içürürler 16a.1, dimişler 33b.16, benzedürler 40a.9

---

62. Bu ek biz zamirinin b- > v- değişimine uğraması ve diş-dudak ünsüzü v'nin tesiriyleünlünün yuvarlaklaşması sonucu ortaya çıkmıştır. Bkz.: Zeynep Korkmaz, "Eski Anadolu Türkçesindeki -van, -ven, -vuz, -vüz Kişi ve Bildirme Eklerinin Anadolu Ağızlarındaki Kalıntıları", **TDAY-B. 1964**, Ankara 1989, s.43-65.

2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

Görülen geçmiş zaman ve şart çekimlerinde kullanılan şahıs ekleridir :

1. teklik : -m : cem' eyledüm. 2a.5, ḳıldum 20a.3, gösterdüm 38a.11, söyledüm 43b.3

2. teklik -ŋ : yumazsaŋ 36a.17, bildüŋ 37a.1, alsaŋ 47b.13

3. teklik :-in /-sı(n) : gerek+in+leyin 48a.6, daire+sin+den 2a.11.

1. çokluk -k / -ḳ : dirisek 7a.4, didük 38a.4, 69a.15

2. çokluk -ŋuz / -ŋüz : Metnimizde örneğine rastlanmamıştır.

3. çokluk -lar / -ler : ṣorsalar 6b.7, gitdiler 26a.8, aradılar 36b.14, istediler 36b.16,

3. Emir Kipi Şahıs Ekleri

Metnimizde emir kipi için kullanılan şahıs ekeleri aşağıda gösterildiği gibidir.

1. teklik : -ayın / -eyin, -eyüm : neyleyeyin 26b.4, ṭutayın 35b.17, semriyeyin 46b.10, olayın 68a.12, bildüreyüm 13b.4

2. teklik eksiz ve -ğıl / -gil : bilgil 28b.15, saḳınğıl 33b.5

3. teklik -sun / -sün : bilsün 17b.2, ḳoysun 34a.14, ḳızdursun 40b.12, bıraḳsun 67a.13, yimesün 67a.17.

1. çokluk -alüm / -elüm : diyelüm 33b.17, 44a.1

2. çokluk -ŋ; -ŋuz / -ŋüz : Metnimizde örneğine rastlanmamıştır.

3. çokluk -sunlar / -sünler : Metnimizde örneğine rastlanmamıştır.

B. Fiil Çekimleri

1. Haber (Bildirme) Kipleri

a. Görülen Geçmiş Zaman

Bu zamanın eki -dı / -di; -du / -dü'dür. Ekin üçüncü teklik ve çokluk şahıslar dışında kullanımı hep (-du / -dü) yuvarlak şekilli olup, sadece üçüncü şahıslar için düz ünlülü şekil kullanılmaktadır.

1. teklik : cemᶜ eyledüm 2a.5, baḳdum 4b.7, söyledüm 43b.3, ḳıldum 47a.7

2. teklik : bildüŋ 21b.10, 37a.17

3. teklik : atdı 5a.11, bağladı 26a.13, döşedi 1b.4, erişdi 25b.16, ḳondı 25b.17, bağladı 26a.1, inandı 26b.2, ḳaldı 5a.12, ṭolandı 26a.16, geldi 26a.16, ṭutdı 65b.14, ṣandı 26a.9, ṭatdı 70b.4, yaradıldı 2b.10, yazdı 1b.7, söyündi 70b.5

1. çokluk : didük 26b.14, 38a.14

2. çokluk : Metnimizde örneğine rastlanmamıştır.

3. çokluk : bildiler 32a.2, vardılar 36b.14, aradılar 36b.14, bildürdiler 48a.6

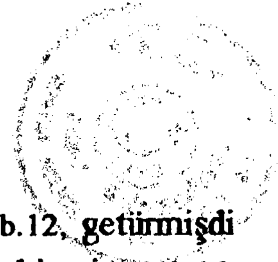
Görülen geçmiş zamanın olumsuz çekimi -ma / -me ekleri ile yapılmaktadır : getürmedüm 2a.10, ṭolandı 26a.16, bulımadılar 36b.16

b. Anlatılan Geçmiş Zaman

Anlatılan geçmiş zaman eki -mış / -miş'dir. Ek bütün şahıslar için düz ünlülüdür.

1. teklik : ṭolaşdurmışdum 5a.16,

2. teklik : virmişsin 26b.1

3. teklik : dakmışdı 5a.2, üşmiş 5a.8, eyitmiş 9b.12, getürmişdi 26a.3, armış 25b.16, biçilmiş 30a.12, bingeşmişdür 55b.9, bişmiş 11b.16, dönmiş 18b.14, irişmiş 44a.12, ögrenmiş 12a.16, vurulmış 51a.5.

1.ve 2. çokluk : Metnimizde örneğine rastlanmamıştır.

3. çokluk : düzmişlerdür 4a.12, bırakmışlar 5a.7, bağlamışlar 26a.1, sürimişler 5a.7

Anlatılan geçmiş zamanın olumsuz çekimi -ma / -me ekleri ile yapılmaktadır : dokınmamışdur 9b.8, bişürmemiş 11b.9, yatmamış 30a.13, cimā' itmemişdür 44b.1

c. Gelecek Zaman

Gelecek zaman eki -ısar / -iser olmakla birlikte bu ek metnimizde sadece iki yerde kullanılmıştır.

Daha çok partisip fonksiyonu ile kullanılan -acak / -ecek eki metnimizde gelecek zaman fonksiyonuna yaklaşan bir fonksiyon ile ve sadece 3. teklik şahısla kullanılmıştır.

1. 2. teklik : Metnimizde örneğine rastlanmamıştır.
3. teklik : bulmayiser 18b.11, olısar 42b.9
3. teklik : Evvelinde birkaç satr içinde bildürdüm ol maksūdları kim bu kitāb içinde gelecekdür mücmel mücmel, 2a.9, ... pes kaçan ki böyle olsa delīldür ki yakın zamānda vebā olacakdur. 29a.14.

1. 2. 3. çokluk : Metnimizde örneğine rastlanmamıştır.

Gelecek zamanın olumsuz çekimi -ma / -me ekleri ile yapılmaktadır : bulmayiser 18b.11

Gelecek zamanı ifade eden diğer kipler

İstek kipinin aşağıdaki örneklerde gelecek zaman fonksiyonu ile kullanıldığı görülmektedir.

Ol kim tamām kemāldür kim hīç bir vechle nokṣānı olmaya. 3b.7, ... ya cemī' ḫalkla dirlik nice gerek başarmaya. 4b.1,

"-sa / -se gerek" şekli gereklilik yanında, gelecek zaman da ifade eder.[63]
keyfiyyet bulsa gerek. 6a.12, ġalebe ḳılsa gerek 17b.17, itse gerek 43b.16

d. Geniş Zaman

Geniş zaman çekim ekleri -r, -ar / -er, -ur / -ür'dür.

1. **teklik** : ḳorḳarın 68a.15

2. **teklik** : dirsin 6a.2, alursın 20a.6, yursın 36b.1, çiynersin 36a.16

3. **teklik** : büzilür 14.5, öldürür 25a.15, ögrenür 53b.13, acıġur 58b.15

1. **çokluk** : dirüz 6a.5, 52a.12, ayduruz 68b.3

2. **çokluk** : Metnimizde örneğine rastlanmamıştır.

3. **çokluk** : virürler 17a.14, alurlar 32b.14, benzedürler 40a.9, açılurlar 57a.17

Geniş zamanın olumsuz çekimi metnimizde -maz / -mez ekleri ile yapılmaktadır : açdurmaz 40a.14, bulınmaz 35a.8, çekmezler 54b.12, çıḳmaz 59b.6, ḳomaz 3b.12, ṣuṣatmaz 66b.5, üzilmez 39b.6

e. Şimdiki Zaman

Şimdiki zaman çekimi ile ilgili olarak metnimizde herhangi bir ek bulunmamaktadır. Bu zaman geniş zaman kavramı içinde ifade edilmektedir. Günümüz Türkiye Türkçesinde kullanılan -yor zaman ekinin çıktığı yorı- fiili metnimizde bir kaç yerde kullanılmış olup anlam itibarıyla şimdiki zaman kavramını ifade etmektedir.

Yorı- yardımcı fiilinin geniş zamanı ile yapılan ve şimdiki zaman ifadesi taşıyan birleşik fiil şeklinin yapısı şöyledir:
(fiil kökü + gerindium + yoru- yardımcı fiili + geniş zaman)

geliyorurdı 26a.15, giriyorur 44b.4, ḳopa yorur 64a.2.

[63]. Dr. Leyla Karahan, **a.g.e.**, TDK., Ankara 1994, s.103.

2. Dilek (Tasarlama) Kipleri

a. İstek

Bu kipin eki, -a / -e'dir.

1. teklik : ḳılam 2a.11, olam 2a.12, alam 25b.14,

2. teklik : bilesin 5b.14, ḳoyasın 44b.4, saḳınasın 52b.3

3. teklik : aldura 18a.10, bula 21a.6, deprede 45a.15, ögrede 66a.13, ṭağıla 28b.17, ṭamzura 53b.17, uyana 70a.15, yaḳa 55a.14

1. çokluk : aydavuz 21b.6, bildürevüz 17b.14

2. çokluk : Metnimizde örneğine rastlanmamıştır.

3. çokluk : baḳalar 13b.14, çıḳaralar 10a.4, degşüreler 13b.13, erideler 15b.1, ḳalduralar 10a.9, olalar 13a.10, örteler 30b.6, sileler 10a.10, yaḳalar 67b.17

İstek kipinin olumsuz çekimi -ma / -me ekleriyle yapılmaktadır : ağrıtmaya 34a.7, baḳmayasın 52b.4, bulımayam 68a.16, depremmeye 37a.6, emzürtmeyeler 12a.12, işidmeyeydi 53b.2, itmeye 28b.7, ḳıymayalar 30a.8, ovmayalar 14a.3, ögürmeye 11a.4, ṣanmayasın 5b.13, yedürmeye 12b.1,

b. Gereklilik

Gereklilik kipi için metnimizde ayrı bir ek yoktur. Diğer Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde olduğu gibi bu kip genellikle "gerek, -a / -e gerek, -u gerek, -mak / -mek gerek, -sa /-se gerek" şekillerinde kurulmaktadır.

gerek : Dayim misvaḳ gerek. 55b.1, Saḳızla rāziyāneyle anısonla suyı ḳaynadalar andan içe kime kim miʿdesin ṣağ gerek. 6a.11.

-a / -e gerek : saḳlana gerek 22a.13, geçe gerek 71a.8

-u gerek : Bilgil imdi kim havānuŋ eyüsi ṣāfī ṭuru gerek. 20b.15,

-maḳ / -mek gerek : nitmek gerek 6a.11, ṣormaḳ gerek 6b.8, yememek gerek 8b.15, uyıtmek gerek 10b.14, saḳınmaḳ gerek 19b.8, ... bāḳi bundan aŋlanur nitmek gerek. 24b.13, içmemek gerek 33b.14, ummaḳ gerek 50b.4, ağzı yumaḳ gerek 55a.16

-sa / -se gerek : İstek kipinin bu kullanımı bazen gelecek zaman fonksiyonunu ifade etmektedir. (Bkz. Gelecek zamanı ifade eden diğer kipler) ẓāhir olsa gerek 3a.2, emse gerek 12a.13, olmasa gerek 34b.16 ṭolsa gerek 63b.14, saḳınsa gerek 67b.13

Gereklilik kipinin de olumsuz çekimi -ma / -me ekleriyle yapılmaktadır : olmasa gerek 34b.16

c. Emir

Emir kipinde ekler şahıslara göre farklılıklar göstermekte, her şahıs için farklı ekler kullanılmaktadır. Ayrıca "İstek ile emir arasında bugün olduğu gibi dün de mana yakınlığı vardır. ... Her iki sıga, hemen hemen aynı mahiyeti kazanmıştır."[63] görüşüne uygun olarak emir kavramı bazan istek kipi ile de ifade edilmiştir denilebilmektedir.

1. teklik : -ayın / -eyin, -eyüm : bildüreyüm 13b.4, neyleyeyin 26b.4, saḳlayayın 31a.7, ṭutayın 35b.17, semriyeyin 46b.10, olayın 68a.12,

2. teklik -ġıl / -gil veya (eksiz) Ø: al 26b.5, bilgil 28b.15, baḳ 29a.8, bil 44b.16, işit 30a.10, saḳınġıl 33b.5, aŋla 57b.7,

3. teklik -sun / -sün : bilsün 17b.2, ḳoysun 34a.14, ḳızdursun 40b.12, bıraḳsun 67a.13, yimesün 67a.17, saḳınsun 68a.13

1. çokluk -alüm / -elüm : diyelüm 33b.17, 44a.1

2. çokluk ve **3. çokluk** emir çekimine metnimizde rastlanmamıştır

Emir kipinin de olumsuz çekimi -ma / -me ekleriyle yapılmaktadır : ġuṣṣa dutmasun 18b.8, dimesün 20b.5, olmasun 20b.6,

63. Faruk K. Timurtaş, **a.g.e.**, s.129.

içmesün 35b.16, ḳopmasun 47b.7, ṭağılmasun 59a.3, açmasun 67a.15, yimesün 67a.17.

Emir kipi fonksiyonunu ifade eden diğer kipler

İstek kipinin emir fonksiyonunda kullanımı

muğtenim geçiresün. 52b.2, Pes saŋa vācibdür kim anı saḳlayasın ḳıymetin bilesin 52b.3,

... yüksek ḳayalardan uça ıraḳ yerden *gele* vezni yiyni *ola* az içmekle ṣusalıḳ ḳandura. 32b.2

d. Dilek - Şart

Dilek - şart ekleri -sa / -se'dir.

1. **teklik** : Metnimizde örneği yoktur.

2. **teklik** : yumazsaŋ 36a.17, alsaŋ 47b.13

3. **teklik** : varsa 2a.7, baḳsa 2b.4, olsa 10b.5, emse 12a.13, ḳaçsa 29a.12, ṭolsa 48b.12, düşse 52a.5, irişse 56b.11, meyl eylese 65a.14

1. ve 2. **çokluk** :Metnimizde örneği yoktur.

3. **çokluk** : ṣorsalar 6b.7, virseler 39a.6

Dilek - Şart kipinin olumsuz çekimi -ma / -me ekleriyle yapılmaktadır : uçmasa 29a.13, olmasa 34b.16

C. Fiillerin Birleşik Çekimi

1. Hikâye

Hikâye birleşik fiil çekimleri için i- yardımcı fiilinin görülen geçmiş zaman çekimi kullanılmaktadır. Metnimizde geçen kiplere göre birleşik hikâye çekimleri aşağıdaki gibidir :

a. Anlatılan Geçmiş Zamanın Hikâyesi :

dakmışdı.5a.1, ṭolaşdurmışdum 5a.16, ṭoŋmışdı 25a.13, olmışdı 25b.17, getürmişdi 26a.3.

b. Geniş Zamanın Hikâyesi :

giderdi 5a.2, ḳopardı 7b.1, dururdı 26a.2, ẓann iderdi 26b.2, ṭutardı 28b.3, ḳalurdı 36b.7.

c. Şimdiki Zamanın Hikâyesi :

Metnimizde sadece bir örnekte görülmektedir. geliyorurdı 26a.15

d. İstek Kipinin Hikâyesi :

yanlaydı 47b.4, işitmeyeydi 53b.2.

2. Rivayet

Rivayet birleşik fiil çekimi için de yine i- yardımcı fiilinin anlatılan geçmiş zaman çekimi kullanılmaktadır. Metnimizde rivayet çekimi sadece bir örnekte görülmektedir :

a. Geniş Zamanın Rivayeti :

bilürmiş 26b.3

3. Şart

Şart birleşik çekimi i- yardımcı fiilnin şart çekimiyle yapılmaktadır. Metnimizde şart birleşik çekimi görülen geçmiş zaman ve geniş zaman ile yapılmıştır.

a. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı :

olmadıysa 14a.6, esdiyse 27b.16, geldiyse 27b.17, ḳaldıysa 42a.17, oldıysa 46b.16, geldiyse 61a.2, itdiyse 66a.14

b. Geniş Zamanın Şartı :

sürirse 5a.14, idersen 5b.17, iderlerse 10a.2, dilerse 12b.16, olursa 16b.1, düşerse 18a.9, sizerse 23b.16, eserse 28b.16, bulınursa 41b.8, ḳoparsa 45a.6, deprenürse 47b.12, aḳarsa 53a.2, dökilürse 62b.13, ḳorḳarsa 66a.11, ḳatarlarsa 69b.8.

IX. BİRLEŞİK FİİLLER

Birleşik fiiller, bir fiille bir isimin veya bir fiilin birlikte kullanılmasıyla meydana getirilirler. Birleşik fiili meydana getiren ve sonda yer alan fiillere yardımcı fiiller denilmektedir.

Metnimizde kullanılan birleşik fiilleri "**isim+fiil**", yani bir isim, sıfat veya zarfla bir fiilden meydana getirilenler ve "**fiil+fiil**" (tasviri fiiller) olmak üzere ikigrupta toplayabiliriz.

A. Birinci unsuru isim olan birleşik fiiller (İsim+Fiil)

Bu tip birleşik fiiller genellikle, "it-, eyle-, kıl-, ol-" yardımcı fiilleriyle kurulur. Bu yardımcı fiillerden başka, pek çok fiil, asıl manalarının dışında, yardımcı fiil olarak isimlerle birleşmiş ve çoğu mecazi anlamlar taşıyan birleşik fiiller meydana getirmişlerdir.[64]

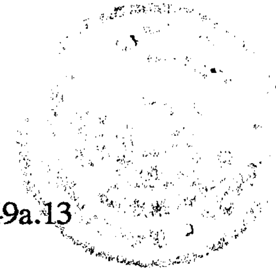
İsimlerle yapılan birleşik fiillerde, Arapça, Farsça veya Türkçe isim soylu bir kelime kullanılmaktadır. Türkçe isimlerle yapılan birleşik fiillerin bir bölümü gerçek manaları dışında deyim olarak kullanılmaktadır.

Metnimizde "isim+fiil" kalıbıyla birleşik fiil yapan yardımcı fiiller ve metindeki kullanım şekilleri şöyledir :

al- ṣatun ala 45b.14

baṣ- ayaḳ baṣar 70b.16

64. Dr. Leylâ Karahan, **a.g.e.**, s. 113.

bul- kemāl bulmaġa 2b.12, ḥayāt bulmayayidi 49a.13

bulaş- ele bulaşmaya 38a.7

çıḳ- cān çıḳar 57b.11

dıḳıl- yürege dıḳılur 39a.17

döndür- göŋül döndüre 55a.13, göŋül döndürür 68b.8

dut- ġuṣṣa dutmasun. 18b.8, yüz dutmış ola 40b.8

düş- ḳuvvetden düşer 17b.6, żaʿīf düşer 25a.12, vehme düşmez 68b.10

eyle- ḳarār eyler 7b.15, kesr eyledi 6b.11, ziyān eyler. 17a.16, żaʿīf eyler. 18b.17, ʿāciz eyler 23b.3, ʿayān eyledi 2a.1, āşikāre eyledi1b.12, baḫş eyler 49a.7, balġam eyler 33a.14, belüsüz eylemiş 5a.6, cehd eylesün 25a.10, cemʿ eyledüm 2a.5, cemʿ eyledüm 4b.17, delü eyler 41a.17, ḫarāb eyler 35b.3, ḫaṭā eyler 26b.9, ḫılṭlar eyler 49a.7, ḫu eyleye 71a.14, fikr eyleye 71a.9, geŋşek eyler 33a.14, geŋşek eyler 37b.16, göŋli şāḍ eyler 44b.16, ılıcaḳ eyleyeler 54a.9, ıṣlāḥ eyler 30b.9, ḳalḳan eyledi 53a.8, iḳrār eylemek 52a.9, ishāl eyler 35b.2, meded eyler 25b.7, menʿ eylemişdür 11a.13, mesken eyledi47a.12, müslimānlıḳ eyleye 26b.12, neyleyeyin 26b.4, nezle eyler 28a.10, riʿāyet eylemek 8b.9, riʿāyet eylesün 22b.5, siŋmez eyler 41a.4, südde eyler 35a.15, süst eyler 37b.16, tamām eyleyüb 2b.12, taṣarruf eylemek 49a.15, taṣavvur eyler 68b.5, telef eylemesün 18b.7, telef eyler 18b.10, ṭaleb eyler 40b.2, yaramaz eyler 28a.6, ḥareket eyler 39b.7, ḥāżır eylemek 9a.17, ziyān eylemeye. 9b.8, cemʿ eylemeye 60a.3

gel- ḥarekete gelir 56b.11, ḥarekete gelür 8b.1, ḥarekete gelür 58b.14, yerine gelmez 3a.5

getür- cünūn getürür 62b.12, cūşa getüre. 9a.11, ısıtma getürür 42a.12, iflāc getürür 35a.16, renc getürür 44b.7, rencler getürür 41a.17, vücūda getürdi 1b.5, ẓuhūra getürdi 1b.10

göster- yüz gösterür 70a.3

id- arzū ider 44a.3, yardım ider. 22b.9, ḥareket ider 39b.6, ẓann iderdi 26b.2

idin- ʿādet idineler 54b.11

it- güc itmeye 64a.5, iḫtilāf itmişlerdür. 9b.6, meyl itdügi 18b.14

itdür- meyl itdürür. 21a.13

ḳal- bāḳi ḳaldı 43b.11

kesil- ümīḏi kesilür 39b.5

ḳıl- ʿām ḳıldı 1b.9, ḳovuḳ ḳıldı 53a.8, istiʿmāl ḳılalar 58a.5, riʿāyet ḳılurlar 54b.12, yoldaş ḳılub 1b.12

ḳızdur- bedeni ḳızdurur 37b.17

ḳurıd- siŋirleri ḳurıdur 41a.17

ol- ʿarż itmiş olam 2a.16, başı ağır olur 42a.3, berk ola 4b.6, çoğ olur 23a.9, depreşmiş ola 37a.15, ḫalvet ola 2b.3, ḫasta olur 4a.6, emīn olur. 9b.6, helāk olmış 5a.7, helāk olur 5a.14, helāk olur 39a.14, ḳahr itmiş olur 43a.6, ḳızıl olur 7a.13, ḳuvvetsüz olur 27b.2, ishāl olurlar 27b.9, istifrāğ olmaz 43b.1, lāyıḳ olmaz 42b.14, maʿnidār ola 2b.1, melūl olur 70b.16, meşğūl ola 4b.12, meşğūl oldı 38a.5, muḫkem olur 39b.15, nʾoldı 26a.17, olmış ola 37a.13, vāḳiʿ olur 59b.15, yaḳın olur.19a.15, yaramaz olur 23a.4, yol- azıtmamış olam 2a.12, ḥāṣıl olub 3a.5, ḥāṣıl olur 36b.6, ṣayru olur 4a.5, żaʿīf olur 23a.7, maʿlūm olmadı 68b.13, rāżī olmaz 41b.13, sākin olmazlar 57a.17, ten-dürüst olmaz 59b.1

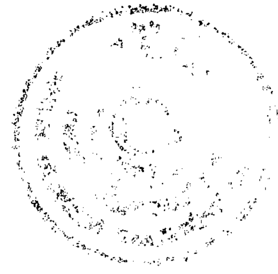
ṣarard- beŋiz ṣarardur 35a.15

sovıd- miʿdeyi sovıdur 33a.14

ṭut- ḳuvvet ṭutar 40b.7

uğra- elemine uğradur 25a.16, ziyāna uğrar 43a.17

ur- resm urur 8a.4

üzil- ipi üzilmez 39b.6

vir- cevāb virmeyler 71a.6, fāide virür 52b.17, fesāda virür 35a.17, fesāda virür 60b.16

Olumsuzluk :

İsim + fiil kalıbıyla yapılan bileşik fiillerde olumsuzluk **-ma/-me** olumsuzluk eki yanında geniş zaman için de **-maz/-mez** olumsuzluk eki ile yapılmıştır.

-ma/-me : ma'lūm olmadı 68b.13, ziyān eylemeye. 9b.8, cem' eylemeye 60a.3, ġuṣṣa dutmasun. 18b.8, ele bulaşmaya 38a.7.

-maz/-mez : ipi üzilmez 39b.6, rāżī olmaz 41b.13, sākin olmazlar 57a.17, ten-dürüst olmaz 59b.1, lāyıḳ olmaz 42b.14, yerine gelmez 3a.5, vehme düşmez 68b.10.

Birleşik fiillerlerden isim+fiil kalıbıyla kurulanlar, isim hâl eklerini alarak kullanılmaktadırlar. İsimlerin hâl durumlarına göre metnimizde kullanılan birleşik fiiller aşağıdaki gibidir :

1. Yalın Hâlde :

ṣatun al- 45b.14, ayaḳ baṣ- 70b.16, kemāl bul- 2b.12, ḥayāt bul- 49a.13, cān çıḳ- 57b.11, göŋül döndür- 55a.13, döşek döşe- 1b.4, yüz dut- 40b.8, ġuṣṣa dut- 18b.8, 'āciz eyle- 23b.3, 'ayān eyle- 2a.1, āşikāre eyle- 1b.12, baḫş eyle- 49a.7, balġam eyle- 33a.14, belüsüz eyle- 5a.6, cehd eyle- 25a.10, cem' eyle- 2a.5, delü eyle- 41a.17, ḫarāb eyle- 35b.3, ḫaṭā eyle- 26b.9, ḫılṭlar eyle- 49a.7, ḫu eyle- 71a.14, fikr eyle- 71a.9, geŋşek eyle- 33a.14, geŋşek eyle- 37b.16, göŋli şāḍ eyle- 44b.16, ılıcaḳ eyle- 54a.9, ıṣlāḥ eyle- 30b.9, ḳalḳan eyle- 53a.8, ḳarār eyle- 7b.15, iḳrār eyle- 52a.9, ishāl eyle- 35b.2, kesr eyle- 6b.11, meded eyle- 25b.7, men' eyle- 11a.13, mesken eyle- 47a.12, müslimānlıḳ eyle- 26b.12, neyleyeyin 26b.4, nezle eyle- 28a.10, ri'āyet eyle- 8b.9, ri'āyet eyle- 22b.5, siŋmez eyle- 41a.4, südde eyle- 35a.15, süst eyle- 37b.16, tamām eyle- 2b.12, taṣarruf eyle- 49a.15, taṣavvur eyle- 68b.5, telef eyle- 18b.7, telef eyle- 18b.10, ṭaleb eyle- 40b.2, yaramaz eyle- 28a.6, ziyān eyle- 17a.16, ḥareket eyle- 39b.7,

ḥāżır eyle- 9a.17, żaʿīf eyle- 18b.17, cemʿ eyleme- 60a.3, ziyān eyleme- 9b.8, cünūn getür- 62b.12, ısıtma getür- 42a.12, iflāc getür- 35a.16, renc getür- 44b.7, ṭolu görin- 41b.16, yüz göster- 70a.3, bāḳi ḳal- 43b.11, ʿām ḳıl- 1b.9, ḳovuḳ ḳıl- 53a.8, istiʿmāl ḳıl- 58a.5, riʿāyet ḳıl- 54b.12, yoldaş ḳıl- 1b.12, çirkīn ḳoḳ- 59b.7, arzū id- 44a.3, yardım id-. 22b.9, ḥareket id- 39b.6, ẓann id- 26b.2, ʿādet idin- 54b.11, güc itmeye 64a.5, iḫtilāf itmişlerdür. 9b.6, meyl itdügi 18b.14, meyl itdür- 21a.13, ʿarż itmiş ol- 2a.16, başı ağır ol- 42a.3, berk ol- 4b.6, çoğ ol- 23a.9, depreşmiş ol- 37a.15, ḫalvet ol- 2b.3, ḫasta ol- 4a.6, emīn ol- 9b.6, helāk ol- 5a.7, ḳahr itmiş ol- 43a.6, ḳızıl ol- 7a.13, ḳuvvetsüz ol- 27b.2, ishāl ol- 27b.9, istifrāġ ol- 43b.1, lāyıḳ ol- 42b.14, maʿnidār ol- 2b.1, melūl ol- 70b.16, meşġūl ol- 4b.12, meşġūl ol- 38a.5, muḥkem ol- 39b.15, nʾol- 26a.17, olmış ol- 37a.13, rāżī ol- 41b.13, sākin ol- 57a.17, ten-dürüst ol- 59b.1, vāḳiʿ ol- 59b.15, yaḳın ol- 19a.15, yaramaz ol- 23a.4, yol- azıtmamış ol- 2a.12, ḥāṣıl olub 3a.5, ḥāṣıl ol- 36b.6, ṣayru ol- 4a.5, żaʿīf ol- 23a.7, maʿlūm olma- 68b.13, dürter gibi sanc- 41b.17, resm ur- 8a.4, ḳuvvet ṭut- 40b.7, cevāb vir- 71a.6, fāide vir- 52b.17, beŋiz ṣarard- 35a.15, żaʿīf düş- 25a.12

2. Yönelme Hâliyle :

ele bulaş- 38a.7, yürege dıḳıl- 39a.17, vehme düş- 68b.10, yerine gel- 3a.5, ḥarekete gel- 56b.11, cūşa getür- 9a.11, vücūda getür- 1b.5, ẓuhūra getür- 1b.10, aşağa gid- 49a.5, elemine uğra- 25a.16, ziyāna uğra- 43a.17, fesāda vir- 35a.17.

3. Ayrılma Hâliyle :

ḳuvvetden düş- 17b.6

4. Belirtme Hâliyle :

şekki gid- 4b.6, bedeni ḳızdur- 37b.17, siŋirleri ḳurıd- 41a.17, iştihayı kes- 35a.15, ümīḏi kesil- 39b.5, miʿdeyi sovıd- 33a.14, ipi üzil- 39b.6

B. Birinci unsuru fiil olan birleşik fiiller (Fiil+Fiil)

Bu tür fiiller metnimizde isim+fiil kalıbıyla kurulan birleşik fiillere göre daha azdır. Bu tür fiillerin yapısında asıl fiil yardımcı fiile zarf-fiil ekleriyle bağlanmaktadır. Böyle kurulan birleşik fiiller süreklik, yeterlik, tezlik, ve yakınlık fonksiyonlarında kullanılmaktadır. Metnimizde -yakınlık kipi dışında- yer alan örnekleri şunlardır :

1. Süreklilik Fiilleri :

Fiilin zarf-fiil şekline ***gör-, gel-, git(d)-, kal-, tur-/dur-*** ve ***it-*** yardımcı fiilleri eklenmek suretiyle yapılmıştır.

ala gidere 42a.17, arıdı ṭurmaḳ 56a.15, çıḳa geldi 5a.9, gözleyü duralar 17a.12, ide geldi 43b.15, meded eyleyi ṭura 60a.5, meded ide ṭurmaḳ 19a.3, saḳını dura. 18a.1, saḳını ṭurmaḳ 53b.3, sile ṭuralar. 10a.6, ṭadın durmaḳ 12a.15, ṭurı geldi 26a.5, yenileyi ṭura 71a.12, yığa durmaḳ 18a.16, yiyi ṭura 60a.6, ḥall ide gidere 36b.15

2. Yeterlik Fiilleri :

Fiilin zarf-fiil şekline ***bil-*** yardımcı fiili eklenmek suretiyle yapılmıştır.

içüb ḳusabile 68b.15, soḳa bildügi 13a.15, ide bilürse 23a.13, riʿāyet ide bilene 69a.16, süre bile 69b.5, saḳlayı bilicek 19b.11, saḳlayıbilicek 69b.3, beyāza getüri bildüm 2a.6, getüribildüm 5b.2, viribisün 49a.10,

İktidar birleşik fiilinin kuruluşu Saadet Çağatay'ın da belirttiği gibi -"Az çok Uygurcanın bakiyesi olarak **u-** iktidar fiili de tasviri fiil yapar, ancak menfi fiil şekillerinde muhafaza edilmiş..."[65]- **u-** yardımcı fiili ile yapılmaktadır. Ancak günümüzde kelimelerle birleşmiş olarak "**-a-/-e-**" şeklinde görülen bu yardımcı fiil metnimizde bu geniş şekillerinin yanında düzleşmiş olarak "**-ı-**" şeklinde de yer almıştır :

65. Saadet Çağatay, "Eski Osmanlıca Üzerine Bazı Notlar" **Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler**, Ankara 1978, s.190.

başarımaz 4a.7, olamaz 17b.10, ḳatlanımaz 33b.10, oṭurımaz 39a.9, baḳamaz 40b.3, el ṭutamaz 40b.3, dil söyleyemez 40b.3, ayaḳ yüriyimez 40b.4, ḳusamaz 41b.12, uyıyamaz 42a.4, saḳınamaz 44a.1, bağlamaz 50a.6, ṭutamaz 59b.5, idemezler 15b.13, göz göremez 20a.8, siŋüremezler 27b.5, ṭurımaz 71a.2, oturımaz 71a.2.

3. Tezlik Fiilleri :

Fiilin zarf-fiil şekline *ver-/vir-* yardımcı fiili eklenmek suretiyle yapılmıştır.

idivereler. 11b.12, daḳı virdi 26a.8, ṣalı vire 5a.3, açı virirlerse 69b.9

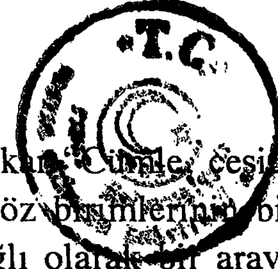
CÜMLE :

Sentaks konusu, Türkçenin çeşitli dönemlerine ait metinlerle ilgili yapılan çalışmalarda pek ele alınmamış, ihmal edilmiş bir meseledir. Sadece bir kaç çalışmada sentaks konusu ağırlıklı olarak ele alınmıştır.[67]

Cümle konusunda gramerciler tarafından, anlam itibarıyla pek farklı olmamakla birlikte ifade açısından bir birinden farklı tarifler yapılmıştır. Gramercilerimizin cümle tarifleri şöyledir:

Gülensoy "Bir hüküm (yargı) bildirmek üzere tek başına kullanılan çekimli bir fiile veya çekimli bir fiille birlikte kullanılan kelimeler dizisine CÜMLE denir."[68] Ergin "Cümle bir fikri, bir düşünceyi bir hareketi , bir duyguyu, bir hadiseyi tam olarak bir hüküm halinde ifade eden kelime grubudur."[69] Banguoğlu "Kendi

67. Metinlerle ilgili sentaks incelemeleri için aşağıdaki eserle bakılabilir :
Dr. İsmet Cemiloğlu, **14. Yüzyıla Ait Bir Kısas-ı Enbiyâ Nüshası Üzerinde Sentaks İncelemesi**, TDK. yay., Ankara 1994.
Dr. Leylâ Karahan, **a.g.e.**, TDK. yay., Ankara 1994
68. Prof.Dr. Tuncer Gülensoy, **Türkçe El Kitabı I**, Kayseri 1994, s.132.
69. Prof. Dr. Muharrem Ergin, **Türk Dili**, 5. Baskı, İstanbul 1990, s.405.

kendine yeten bir yargı bir cümle sayılır."[69] Zülfikar: "Cümle, çeşitli duyguların, düşüncelerin dönüştürüldüğü anlamlı söz birimlerinin bir yargıyı bildirecek biçimde bir takım kurallara bağlı olarak bir araya getirildiği dizidir."[70]

Cümle konusu ile ilgili olarak yaptığımız değerlendirmelerde 1b-10b, 31a-40b ve 61a-71a varaklarında yer alan 62 sayfa incelenmiştir. İncelenen bölüm bütün metnin %42'sidir. Metnimizin tamamında ve incelediğimiz bu sayfalarda esasen noktalama işaretleri bulunmamakla birlikte biz cümlenin "hüküm ifade etmesi" özelliğine bağlı olarak noktalama işaretlerini kendimiz koyduğumuz için cümlelerle ilgili değerlendirmelerimiz de bu işaretlendirmelere bağlı olarak ortaya konulmuştur. İncelenen sayfalarda toplam **1016** cümle yer almıştır.

Çalışmamızda cümlenin kuruluşu konusu incelenirken **yapılarına**, **yüklemlerine**, **unsurlarının dizilişine** ve **manalarına** göre ayrı ayrı sınıflandırıldı.

A. Yapılarına Göre Cümleler:

Gramer kitaplarımızda yapılarına göre cümlelerin sınıflandırılmasında bir birliktelik yoktur.[71] Cümle içerisinde yer alan

---

69. Tahsin Banguoğlu, **Türkçenin Grameri**, Ankara 1990, s.522.

70. Zeynep Korkmaz ve arkadaşları, **Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri**, YÖK. yay., Ankara 1992, s.114.

71. Muharrem Ergin, yapılarına göre cümleleri "basit ve birleşik cümleler" olarak iki grupta ele almış, birleşik cümleleri de 1. Şartlı birleşik cümle, 2.Ki'li birleşik cümle, 3. İç içe birleşik cümle olarak üçe ayırmıştır. Bkz.: Muharrem Ergin, **a.g.e.**, s.405-445.

Prof.Dr. Hamza Zülfikar, yapılarına göre cümleleri üç gruba ayırmıştır. 1. Yalın cümle (basit cümle), 2. Birleşik cümle, 3. Sıralı cümleler. Bkz.: Zeynep Korkmaz ve arkadaşları, **a.g.e.**, s.141-145.

Tahsin Banguoğlu, yapılarına göre cümleleri 1. Basit cümle, 2. Birleşik cümle olmak üzere ikiye ayırmış, birleşik cümleleri de alt gruplara ayırarak incelemiştir. Bkz.: Tahsin Banguoğlu, **a.g.e.**, s.523-585.

Ahmet Beserek Türkçede Cümle Yapısı adlı eserinde, yapılarına göre cümleyi "1. Basit, 2.Birleşik, 3. Sıralı" olmak üzere üçe ayırmıştır. Bkz.: Ahmet Beserek, **Türkçede Cümle Yapısı**, MEB. yay., Ankara 1991, s. 51-52.

Prof.Dr. Tuncer Gülensoy, yapıları bakımından cümleyi 15 ana başlık altında sınıflandırmıştır. Gülensoyun tasnifi, sayı ve sınıflandırma bakımından diğerlerinden oldukça farklıdır. Bkz.: Prof.Dr. Tuncer Gülensoy, **a.g.e.**, s.136-140.

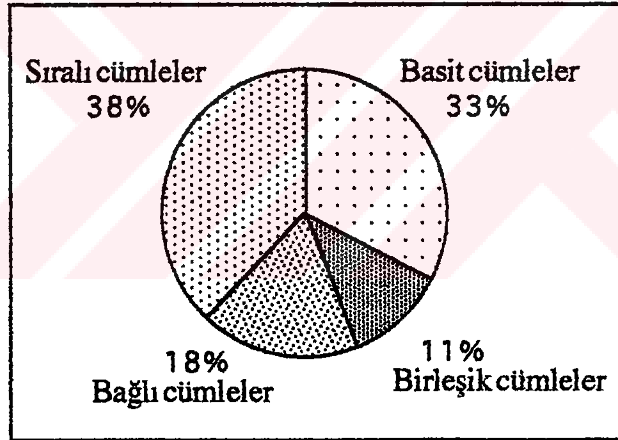
Leyla Karahan, yapılarına göre cümleleri "A. Basit cümle, B. Birleşik cümle, C. Bağlı cümle, Ç. Sıralı cümle" olmak üzere dört grupta incelemiştir. Bkz.: Doç.Dr. Leyla Karahan, **Türkçede Söz Dizimi**, Ankara 1993, s.61-67.

isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiillere bağlı olarak yapılarına göre cümlelerle ilgili olarak farklı cümle çeşitleri ortaya konulmakla birlikte biz yapılarına göre cümleyi Leyla Karahan'ın tasnifine bağlı olarak dört bölümde ele aldık:

1. Basit cümleler
2. Birleşik cümleler
3. Bağlı cümleler
4. Sıralı cümleler

Basit cümleler	Birleşik cümleler	Bağlı cümleler	Sıralı cümleler
332	114	185	385

1b-10b, 31a-40b, 61a-71a varaklarında yer alan toplam 31 varaktaki (62 sayfadaki) cümle sayısı 1016 olup, bunlardan 332'i basit cümle, 114'ü birleşik cümle, 185'i bağlı cümle ve 385'i de sıralı cümledir. Cümle türlerinin örnekleri aşağıda gösterilmiştir:

1. Basit Cümleler

Tek bir yargı bildiren cümlelerdir. İncelediğimiz toplam 1016 cümlenin 332'si basit cümle olup yüzdelik oranı %33'tür.

Ḫalḳa kendü dilince söz kim maʿnidār ola. 2a.17
Adını Ḫazāyinuʾs-Saʿādāt ḳodum. 4b.17

Bir kārbān geçerken orada birisinüŋ bir ṭavan helāk olmış. 5a.6

Ḳalan bedenin ṭuzlu ṣuyla yuyalar. 9b.13

Üş żaʿf dikenlerinüŋ üzerine ʿömrüm atından yıḳıldum. 5b.1

Ve āyāt-ı Ḳurʾāndan ve elfāẓ-ı ḥadīsden her bir maḥalde çoḳ getürmedüm. 2a.10

Zīrā ata bilinden inen menīde dördi daḫı bile vardur elbette. 7b.5

Zīrā bu vilāyetde söylenen ṣırf Türkīdür. 2a.16

Dostluġı ṣınanmamış ādemile şarāb içmek ʿaḳladelīl degüldür. 35a.1

Iṣlāḥa muḥtāc olmayan ġıḍāyı bulıcaḳ muḥtāc olan ġıḍāya muḳayyed olmayalar. 31a.11

Uyḳunuŋ miḳdārın ġāyet ʿāḳilāne dirilen ādeme sekiz sāʿatdür didiler. 40b.15

Ehl ve ʿıyāline vasıyyetin dayim yenileyi ṭura. 71a.12

2. Birleşik Cümleler

Birleşik cümleler Ergin[73] ve Cemiloğlu[74]'nun eserlerinde dört çeşit olarak sınıflandırmalarına karşılık biz Leyla Karahan'ın sınıflandırmasına bağlı olarak iki grupta inceledik. % 11'lik bölümü oluşturan 114 birleşik cümlenin dağılımı: şartlı birleşik cümleler 85, iç içe birleşik cümleler 29 tane şeklindedir.

	Şartlı birl.cüm	İç içe birl. cüm
cümle sayısı	85	29
%'lik oranı	74.5	25.5

a) Şartlı Birleşik Cümleler

Bu tür birleşik cümleler toplam birleşik cümleler içerisinde 85 adet olup, yüzdesi %74.5'tir. Aşağıdaki cümleler bu grubun örnekleridir:

73. Prof. Dr. Muharrem Ergin, **a.g.e.**, s.413.
74. Dr. İsmet Cemiloğlu, **a.g.e.**, s.57.

Avcınuŋ eger ayağı üzengüden çıkarsa ol kuyuya uçar helāk olur.5a.14

Bir nice ādemüŋ ne kadar oturursa iştihāsı gelmez şu içmeyince. 33a.11

Eger öykene giderse öyken ġıdāsıyla lakve eyler ya zātü'r-riye eyler ya şavsa eyler ya bir daḫı öykene mensub olan renc eyler. 61a.6

Kaçan ādem ġuşşalansa ol iki tamardan yüzine sevdā buḫārı çıkar beŋzin şarardur. 62b.4

Nice terbiyet iderlerse eyle kalur. 10a.2

Hak Te'āladan nasīb varsa ādem olmaġa her nesneyi kabūl itmege isti'dādi tamām olur. 69b.6

b) İç İçe Birleşik Cümleler

Bu tür birleşik cümleler toplam birleşik cümleler içerisinde 29 adet olup, yüzdesi %25.5'tir. Aşağıdaki cümleler bu grubun örnekleridir:

Birisi ġayr-i tabī'īdür ya'ni sağ olan ādem tabī'atünde olmaz dimekdür.

Bunlaruŋ her biri nice dürlü ziyān getürür sakınmak gerek.

Cevāb iderüz kim ikisinde daḫı 'ilim elbettedür gerçek.

Edeb dāiresinden tecāvüz kılam diyüb velī ma'nīlerinden yol azıtmamış olam İn-şā'Allahü Te'āla.

Her kim şovukdan emīn olayın dir şudan sakınsun.

İşbu tarīk kim gösterdüm 'ādet idinicek fāyidesi zāhir olur.

Ol kimse kim yaramaz ġıdāyı yir daḫı eydür kim baŋa ziyān eylemez cāhildür.

Şol ādem kim şirīd yiye şarāb içe çoġ içmesün ne kadar içerse ser-ḫoş olmazın diyüb.

3. Bağlı Cümleler

Bu tür cümleler, metnimizde yer alan toplam cümleler içerisinde 185 adet olup, yüzdesi %18'dir. Aşağıdaki cümleler bu grubun örnekleridir:

Āgāh ol ey maḫdūm bilgil ki Ḥaḳ Teʿāla celle celaluhū ʿālemi iki ḳısım yaratdı. 2b.7

Amma ḥareket-i bedenī oldur kim beden ḥareket eyleye. 37a.3

Bir evde ḳoyalar kim ḳaraŋu ola havāsı laṭīf muʿtedil ola. 10a.3

Bir nice ādem vardur kim hīç başı degzinmez ḳuṣmaz. 68b.9

Ekşi nesneyile süd yoğurd yimeyeler kim mażarratı ẓāhirdür. 32a.5

Ḥīle şu yaramazını eyü eylemege oldur kim bir ğāyet aru yerden ṭobraḳ alurlar. 32b.14

Ḳolını aşağa ṭutalar kim dirsegi böğrüne irişe. 10a.8

Şol ağaçdan yimiş yerler kim on iki budaḳda üç yüz altmış beş yabrağı var. 1b.6

Vaḳt-i uyḳunuŋ şol vaḳitdür kim ğıḍā siŋmiş ola buḫār dimāğa yüz dutmış ola. 40b.8

Diğer bağlaçlarla kurulan birleşik cümleler

Bu cümleler "ve, illa, daḫı, çün vb." edatlarla birbirine bağlanmış cümleler topluluğudur.

Ḳona biraz vaḳt otura daḫı ğıḍāsın yiye.

İlla ṭaşra çıḳub ṭamlamaya aḳmaya el yoḳayıcaḳ nem gibi ṭuya illa ele bulaşmaya.

Andan elin yüzin yuya ve daḫı yiyecegin yiye

Beden cānla ḳuvvet ṭutar çün cān żaʿīf olur. 70b.14

O ḫalvet olduḳda çün göŋül evi yaramaz endīşeler ağyārından ḫalvet ola. 2b.3

4. Sıralı Cümleler

Tek başına anlam bildiren cümlelerin bir anlam bütünlüğü içerisinde sıralanmalarıyla oluşturulan cümlelerdir. Sıralı cümleler iki veya daha fazla cümle ile kurulurlar. Metnimizde noktalama işaretleri olmaması sebebiyle cümlelerin anlamlarına göre noktalama işartlerini biz koyduk. Bu sebeple bizim sıralı cümle olarak aldığımız bazı cümleler belki birbirinden ayrı da düşünülebilir.

Metnimizde bizim sıralı cümle olarak belirlediğimiz toplam cümle sayısı 385'tir. İncelediğimiz cümlelere oranı %38'dir.

Bir daḫı turmusı güyündüreler mürri süciye ıṣlayalar, ezeler ikisin yoğuralar vuralar. 15b.10

Acken ṣu içmek mi'deyi sovıdur iştihāyı keser balğam eyler siŋirleri geŋşek eyler. 33a.14

Amma gündüz uyımek yaramazdur meger gece uyımamış ola. 40b.17

Andan ḥammāma vara sehl otura ayağın çoḳ ovdura. 69a.14

Baḳacaḳ yer sebze-zār ola ya laṭīf su, ḫoş bıŋar ola. 34b.11

Cimā'dan ṣoŋra ṣu içmek bil ağrısın getürür ḳuvvet-i cimā'ı keser. 33b.2

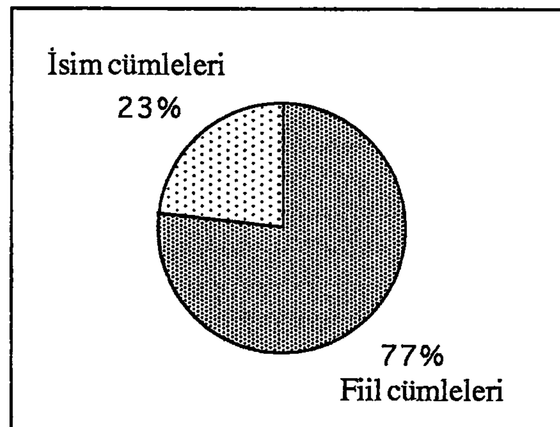
Çünkim sefer tamām ola gemiden çıḳa bir yerde iki gün ḳadarı otura ḥareket itmeye. 69a.13

Görmege cān aŋsuzda yürekden ḳopar yine yerine oturmaz.39a.9

B. Yüklemlerine Göre Cümleler

Metnimizde incelediğimiz 1016 cümleden 234'ü isim cümlesi, 782'isi de fiil cümlesidir. İsim cümlelerinin yüklemleri bir isim veya isim grubuna bildirme ekinin ya da ek fiilin getirilmesiyle yapılmıştır. Fiil cümlelerinin yüklemi ise istek, anlatılan geçmiş zaman ve geniş zaman kipleri ağırlıklı olmak üzere bütün basit ve birleşik zamanlı fiil şeklinde kullanılmıştır.

İsim Cümleleri	Fiil Cümleleri
234	782

1. İsim Cümleleri

1b-10b, 31a-40b, 61a-71a varaklarında yer alan toplam cümle sayısı 1016 olup, bunlardan 234'ü isim cümlesidir. İsim cümleleri bir kaç istisna dışında genellikle kurallı cümlelerdir. İsim cümleleri için aşağıdaki örnekler gösterilebilir:

Ādem içdügi şu ḳandan ayrılmağa ḫiḍmet iden bögrekdür. 64b.5
Amma ovmaḳ ṭoḳuz dürlüdür. 37b.7
Ammā ʿaḳl ʿilācıçün ʿilm-i tedbīr ʿilm-i siyāsetdür. 4a.16
Bilgil imdi kim bu cān ḥareketi daḫı esbāb-ı żarūrīdendür. 38b.17
Bilgil imdi ṭalağuŋ rengi ḳaradur dil şeklinde uzundur. 62a.8
Cigerüŋ ve ṭamarlaruŋ ṣağlığın saḳlamaḳ her ʿaḳlı olana vācibdür. 61b.15
Havā ḥārr raṭbdur yaʿni ıssıdur yaşdur. 6a.17
Rengi ṣāfī ola eger ḳızıl olursa ḳuvveti iʿtidāle yaḳındur. 34a.10
Sovuğuŋ aṣıl ser-māyesi ṣudur az içmek gerek. 68a.13
Uyḳu ikidür. 40a.11
Zīrā bu vilāyetde söylenen ṣırf Türkīdür. 2a.17

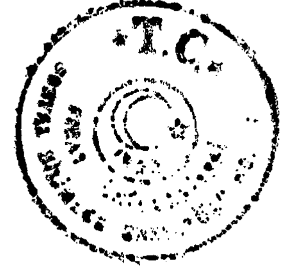
Metnimizde yer alan devrik isim cümleleri şunlardır:

Bilgil imdi uyḳu sebebdür esbāb-ı żarūrīden. 40a.9
Bir nice ṭamar var yürekden ṭalağa. 62b.8
Daḫı şol ğıḍādan kim ṣu içürmek ḫāṣṣiyyetidür balıḳ peynir bal gibi. 66b.9
Ṣovuḳda sefer iden kişi sekiz nesnesin saḳınsa gerek ṣovuḳ āfetinden iki eli iki ayağı ḳulağı burnı ağzı depesi gözi erlik aletin. 67b.13

2. Fiil Cümleleri

Çalışmamızda cümlelerle ilgili kullandığımız varaklarda yer alan fiil cümlelerinin sayısı 872 olup, cümleler içerisindeki orana %77'dir. Fiil cümlelerinin kuruluşunda genellikle basit zamanlı fiiller kullanılmıştır. Basit zamanlı fiilerin yanında az sayıda birleşik zamanlı fiiller de kullanılmış olup, fiil cümlelerinin örnekleri aşağıdadır:

Aʿverüŋ ağzı ḳatından ol daḫı lefāyifīye ulaşmışdur. 63a.14

Ḫalḳa kendü dilince söz kim maʿnidār ola. 2b.1

Ammabilgil kim Ḥaḳ Teʿāla bögregi cimāʿ ḳuvveti çün yaratdı. 65a.1

Amma bir nice ıssı mizāclu kişilere fāyide eyler. 32a.7

Andan ṣoŋra iştihā bir daḫı yiyecek yimege depreşmiş ola. 37a.15

Ağzını otlar dikenler belüsüz eylemiş örtmiş. 5a.6

Bu aralıḳda benüm ḥālümüŋ meṡeli şol bir avcıya döndi kim bir itüŋ boynına bir ib daḳmışdı. 5a.1

Cimāʿdan ṣoŋra ṣu içmek bil ağrısın getürür ḳuvvet-i cimāʿi keser. 33b.2

Ehl-i taḥḳīḳ luğatlarında ṣıḥḥate saʿādet dimişlerdür. 4b.16

Her ḳanḳı ādemi çoğ işedürse bilsün kim ḳavuğında bögreginde nesne ḳomaz andur. 35b.15

Her kim ṣovuḳdan emīn olayın dir ṣudan saḳınsun. 68a.12

Her ne kim esbāb-ı dünyevī varsa düzilmişdür. 70b.3

İştiha ğāyet gelmeyince yemeye iştiha geldügi vaḳt furṣatı geçirmeye. 31a.12

İt baḳdı bir semüz gövde gördi kim dilkü şağal üşmiş yer. 5a.10

Kimüŋ bedeni ḫasta olub yatursa fülān ḫastadür dirler bedeni ḫastadur dimezler. 4a.10

Şol ḥālde üşbu kitābı bu miḳdāra getüribildüm. 5b.2

Vaḳt-i uyḳunuŋ şol vaḳitdür kim ğıḏā siŋmiş ola buḫār dimāğa yüz dutmış ola. 40b.9

Fiil cümleleri içerisinde yüklemi sonda olmayan, devrik cümlelerin oranı kurallı cümlelere göre azdır. Devrik fiil cümlelerinin sayısı 73 olup fiil cümleleri içerisindeki oranı %8.25'tir.

Bārī bir günden ṣoŋra yiyeler ğāyet iverlerse. 31a.6

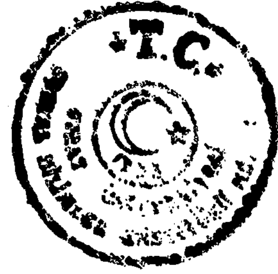
Bu ʿālem dayim ṭaleb ider kemāli ol ʿālemden. 3b.1

Her yabrağınuŋ iki yüzinde yigirmi dört saṭr yazdı bir yüzin gümişle, bir yüzin demürile. 1b.7

Eger ṣovuḳdan eṡer oldıysa defʿ eyler bedeninden. 67b.12

Ḫuṣūṣā kim dadı ya rengi ya ḳoḳusı ayrıḳsamış ola ol otlardan ya ḳamışlardan. 32b.12

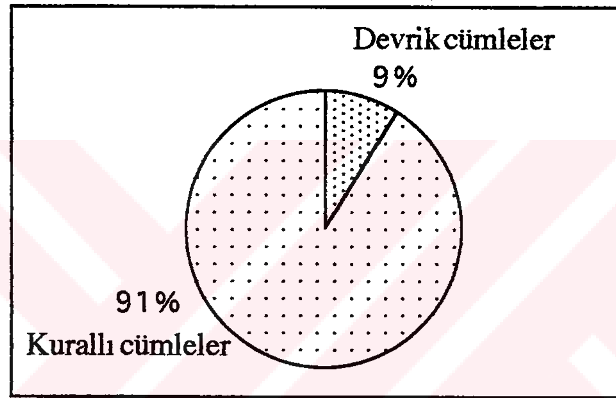
Yöresinde mirsin yabrağı alma, turunc ḳoyalar, gülāb ṣaçalar ev içine. 10a.3

C. Unsurların Dizilişine Göre Cümleler

Devrik ve kurallı cümleler sınıflandırılırken özne ve yüklemin durumu göz önünde bulundurulmuştur. İncelediğimiz 1016 cümleden 94'ü devrik, 922'si de kurallı cümledir. Bunun da yüzdelik oranları şöyledir:

Kurallı cümleler	Devrik cümleler
922	94

1. Kurallı Cümleler

İncelediğimiz varaklarda yer alan 1016 cümlenin 922'si kurallı cümle olup, bunların bir kısmı basit bir kısmı da birleşik cümlelerdir. Örnekleri aşağıdadır:

Acken ṣu içmek mi'deyi sovıdur iştihāyı keser balġam eyler siŋirleri geŋşek eyler. 33a.14

Aḳmaz ṣu gerek ṣazlu olsun gerek olmasun az olıcaḳ yaramazdur. 32b.13

Dostluġı ṣınanmamış ādemile şarāb içmek 'aḳla delīl degüldür. 35a.1

Ebu 'Ali eydür: 10a.5

Gül ṣuyı yürege mi'deye fāyda ḳılar. 36a.7

Ḫalḳa kendü dilince söz kim ma'nidār ola. 2b.1

Ḫiḍmeti ḳılanuŋ eli ayaġı arı ola. 34b.12

Ḳoyalar bir sā'at ḳadar andan ṣoŋra bir kiçirek saġraḳla içeler. 34b.1

Ol sebebden nefsüŋ tizligi artar ayruḳsı hevā ve heves endīşeleri yüz gösterür. 70a.3

Şiʿr nefsi münbasiṭ eyler. 2a.13

Ṭatluyı dāim yimek ısıtma getürür maʿideyi süst eyler iştihāyı keser. 31b.7

Ṭobraḳ arulıġın bilmege ḥile oldur kim ṣuyı güneşe ḳarşu ṭutalar baḳalar. 32b.17

2. Devrik cümleler

Metnimizin incelediğimiz varaklarında 94 tane devrik cümle tespit edilmiş olup, incelenen tüm cümleler içerisinde %9'luk küçük bir oran oluşturmaktadır. Devrik cümleler de basit veya birleşik, isim veya fiil cümleleri olabilmektedir. Örnekleri şunlardır:

Bu ʿālem dayim ṭaleb ider kemāli ol ʿālemden. 3b.1

Her yabraġınuŋ iki yüzinde yigirmi dört saṭr yazdı bir yüzin gümişle, bir yüzin demürile. 1b.7

Bilgil imdi uyḳu sebebdür esbāb-ı żarūrīden. 40a.8

Daḫı şol ġıḍādan kim ṣu içürmek ḫāṣṣiyyetidür balıḳ peynir bal gibi. 66b.9

Yürek ṭamarınuŋ üzerine bingeşmişdür saḳlamaġiçün āfetden. 61b.4

Bir nice ḥakīmler dimişdür kim yuduḳları ṣunuŋ içine ḳuru gülile mirsin bile ḳaynamış andan ṣovımış olsa yegrekdür bedeni. 10b.6

Ṣovuḳda sefer iden kişi sekiz nesnesin saḳınsa gerek ṣovuḳ āfetinden iki eli iki ayaġı ḳulaġı burnı aġzı depesi gözi erlik aletin. 67b.14

Ḥaḳ Teʿālaya ṣıġınub bu risālei bu dörd dürlü ʿilācda ḳıldum dörd rükn içinde. 4b.8

Ol ḫaṭar daḫı olmaya ne ḳadar kim istediler ḥareketden ayruḳ nesne bulımadılar bu maʿnīde. 36b.16

Ḳanḳı ṣudan gerekse içmeyeler bel kim rāziyāneyle ḳaynadalar eger şarābla içe susayıcaḳ. 68a.14

D. Anlamlarına Göre cümleler

Gramercilerimiz bu tür cümlelerle ilgili olarak farklı isimler ve sınıflandırmalar ortaya koymuşlardır. M. Ergin[74] ve T. Banguoğlu[75] bu konuda bir sınıflama yapmamışlardır. H. Zülfikar[76] bu tür cümleleri "olumlu, olumsuz, soru ve olumsuz soru cümleleri" olmak üzere dört gruba ayırmıştır. K. Bilgegil[77] bu tür cümleleri temelde "Anlamlarının Kapsamı Bakımından Cümle Çeşitleri" ve "İsnat Tarzından Doğan Anlam Özelliklerine Göre Cümle Çeşitleri" diye iki ana grup ve bunlar içerisinde de değişik isimlendirmelerle alt gruplara ayırmıştır. İ. Cemiloğlu[78] da bu tür cümleleri üç grupta incelemiştir.

Çalışmamızda anlamlarına göre cümleleri biz de Cemiloğlu'nun tasnifine uygun olarak üç bölümde değerlendireceğiz:

1. İsnat tarzına göre cümleler
2. Subut olma durumuna göre cümleler
3. Soru cümleleri

1. İsnat Tarzına Göre Cümleler

Cümleler kendisine isnat edilen hükme göre ikiye ayrılmaktadır. Cümlede ya bir durum, hareket vs. haber verilir ya da bir temenni çeşitli şekillerde ortaya konulur. Buna göre cümleler:

a) Haber Cümleleri
b) Tasarlama Cümleleri, olur

a) Haber Cümleleri

Bu tür cümleler için Cemiloğlu "...bir hareketin yapıldığını, yapılmakta olduğunu veya yapılacağını haber vermek, bildirmek amacıyla kurulan cümlelerdir. İsim cümleleri ve haber kipiyle kurulan

74. Prof. Dr. Muharrem Ergin, **a.g.e.**, s.405-445.
75. Tahsin Banguoğlu, **a.g.e.**, s.547-560.
76. Zeynep Korkmaz ve arkadaşları, **a.g.e.**, s.145.
77. M. Kaya Bilgegil, **Türkçe Dilbilgisi**, Ankara 1963, s.57-72.
78. Dr. İsmet Cemiloğlu, **a.g.e.**, s.78-87.

fiil cümleleri haber cümleleridir."[79] demektedir. Çalışma metnimizden bazı haber cümlesi örnekleri aşağıdadır:

Aralarından ḳopan mizāc ʿaḳl iʿtibārınca ṭoḳuz dürlüdür. 6b.11

Balla yemek daḫı yigdür. 65b.3

Bundan ṣoŋra erbāb-ı ʿaḳla şöyle ʿarż oluna, ben żaʿīf kim Eşref bin Muḥammedin. 2aa.4

Dostluğı ṣınanmamış ādemile şarāb içmek ʿaḳla delīl degüldür. 35a.1

Ḳavuğa ad mes̱āne dirler, südük inüb dirilecek yirdür. 64b.14

Rengi ṣāfī ola eger ḳızıl olursa ḳuvveti iʿtidāle yaḳındur. 34a.10

Aḳl ḫastalığı nedür bilmezler. 4a.10

Altı yüzlü müdevver şehr yaratdı. 1b.3

Ḫiḍmeti ḳılanuŋ eli ayağı arı ola. 34b.12

Bıŋar ṣuyı ġalīẓdur aḳar ṣudan çıḳduğı yerdeyiken ıraḳ gitdikçe laṭīf olur. 32b.5

Götürdi kendözini ol ḳuyudan aşıru atdı, avcıyı ol ḳuyınuŋ üzerine atdan yıḳdı. 5a.11

Ḳul ḫalāyıḳ mülk düzen idinmiş olur. 70b.2

b) Tasarlama Cümleleri

Bir temenniyi ifade etmek için kurulan cümlelerdir. Bu tip cümlelere emir, gereklilik ve istek kipiyle kurulan cümlelerdir. Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

Bu niyyetüm sebeb ola ol nefs iti sürimedin ayağum ʿömrüm atınuŋ üzengüsindeyiken tevbe bıçağı ol hevā hevesinüŋ iplerin göŋlüm elinden kesmiş ola. 5b.5

Başını ḳalan aʿżāsından yüksek ḳoyalar. 10a.13

Arı buğday etmegi genc irkek ḳoyın eti, erüşte şorbası daḫı ne kim eyü ġıḍādur yiye. 8b.12

Az az ṣulardan dirilmiş ola. 32a.17

Bunuŋ gibi nesneleri nā-çār olmayınca yimemek gerek eger yirse igen az yiye. 31b.11

---

79. Dr. İsmet Cemiloğlu, **a.g.e.**, s.79.

Burnın ğāyet nāziklükle kiçi barmağ ucına dırnağın kesüb ḥarīr pāresi ṣarub arıdalar. 9b.16

Çünkim sefer tamām ola gemiden çıḳa bir yerde iki gün ḳadarı otura ḥareket itmeye. 69a.13

Eger kim menzile irişe ṣovuḳ günde sefer ehli od ḳatına varmaya. 67b.16

Eger varmışsa gerekdi hīç yoğ olmaya yaʿni yoḳluğını ḳabūl itmeye. 7a.5

Eyüsin bilmek dileyen eyü didügi şarābdan bir büyük ḳab içine azacuḳ ḳoysun ḳosun. 34a.14

Her bir emzürmek ardınca biraz uyıtmek gerek. 10b.14

Her kim ṣovuḳdan emīn olayın dir ṣudan saḳınsun. 68a.12

Ḳalan bedenin ṭuzlu ṣuyla yuyalar. 9b.13

İdḫal-i ṭaʿāmdan saḳınalar, yaʿni siŋmedin bir daḫı yimekden ğāyet saḳınmaḳ gerek 31a.15

2. Sübût Olma Durumuna Göre Cümleler

Sübût olma (sabit olma) durumuna göre cümleler olumlu ve olumsuz cümleler olmak üzere ikiye ayrılırlar. Haber cümlelerinde verilen haberin olması, tasarlama cümlelerinde de temenninin olmasının istendiği cümlelere olumlu cümleler bunların zıttına olan cümlelere olumsuz cümleler denilmektedir.

	Olumlu cümleler	Olumsuz cümleler	Soru cümleleri
Cümle sayısı	895	118	3
%'lik oranı	% 88.1	% 11.6	% 0.3

a) Olumlu Cümleler

Bildirilen durum veya hareketin gerçekleştiğini gösteren cümlelerdir. 1016 cümleden 895'i olumlu cümledir. Toplam cümlelere oran %88.1'dir. Olumlu cümle örnekleri şunlardır:

Avcınuŋ bir ayağı üzengüde ḳaldı. 5a.12

Ayağın elin ṣıġayalar. 9b.17

İçine yumşaḳ kettān bezini düz ṣaralar. 10a.7

Şol ḥālde üşbu kitābı bu miḳdāra getüribildüm. 5b.2

Ayda iki kezden artuḳ ser-ḫoş olmaḳ gözi ḫarāb eyler. 35b.3

Ḫiḏmeti ḳılanuŋ eli ayağı arı ola. 34b.12

Uyḳu ikidür. 40a.11

Uyḳunuŋ miḳdārın ġāyet ʿāḳilāne dirilen ādeme sekiz sāʿatdür didiler. 40b.15

Ḳaçan ādem ġuṣṣalansa ol iki ṭamardan yüzine sevdā buḫārı çıḳar beŋzin ṣarardur. 62b.4

Nice terbiyet iderlerse eyle ḳalur. 10a.2

Bilgil kim gemiye binen evvel şöyle taṣavvur eyler kim başı ve bedeni çekzinür. 68b.5

İt baḳdı bir semüz gövde gördi kim dilkü şaġal üşmiş yer. 5a.10

Bıŋar ṣuyı ġalīẓdur aḳar ṣudan çıḳduğı yerdeyiken ıraḳ gitdikçe laṭīf olur. 32b.5

Ṣularuŋ eyüsi aḳar ṣudur kim anı ṭobraġ üzerine aḳa yāḫūd anı taş üzerine aḳa. 32a.14

Şarābuŋ meclisi gerek kim bir müşerref yirde ola çuḳur olmaya gökçek ḳoḳular ola. 34b.8

b) Olumsuz Cümleler

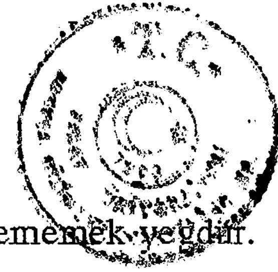
Cümlenin ifade ettiği anlamı olumsuzluk yönüyle bildiren cümlelerdir. Olumsuz cümleler isim veya fiil cümleleri şeklinde bulunmaktadır. İncelediğimiz 1016 cümlenin 118' olumsuz cümlelerdir. Toplam cümlelere oran %11.6'dır. Olumsuz cümlelerin 24'ü basit cümle, 94'ü de birleşik cümledir. Yine olumsuz cümlelerin 12'si isim, 106'sı da fiil cümlesidir. Fiil cümlelerinde olumsuzluk **-ma/-me**, -**maz/-mez** ekleri ile yapılırken, isim cümlelerinde **degül** ve **yok** kelimeleri ile yapılmıştır.

ʿAḳl ḫastalığı nedür bilmezler. 4a.11

Anuŋ vücūdı yoḳdur. 7a.3

Sürūr elbette ġurūrsuz ve ġafletsüz olmaz. 2a.14

Dostluğı ṣınanmamış ādemile şarāb içmek ʿaḳla delīl degüldür. 35a.1

Ṭuzlu ġıḍāyla ılıcaḳ su içmeyeler. 32a.10

Yimişleri fi'l-ḥāl kesdükleri vaḳt aġacından yememek yegdür. 31a.6

Ḳan almaḳ ḥacāmet eylemek her birin vaḳtiyle eksük itmeyeler. 70a.10

Eger arasında nesne varsa kim bir sā'at ḳadarında ṭurılmaya ṭobraḳ ṣāfī ṭobraḳ degüldür. 33a.1

Her ādem evvelden neyi 'ādet idinürse anı terk itmek bir kezden revā degüldür. 31b.14

Bir nice ādem vardur kim hīç başı degzinmez ḳuşmaz. 68b.9

Anı daḫı bil kim nenüŋ gibi 'avretle cimā' itmek revā degüldür. 44b.16

Bu altı dürlü nesne ẓāhir olmayınca iki ṭarafdan bile hīç bir dürlü murād yaradılmışda ḥāṣıl olub maḳṣūd yerine gelmez. 3a.5

Ḳoḳusı kerih olmaya ḳoḳulayıcaḳ ṭabī'at nefret almaya. 34a.9

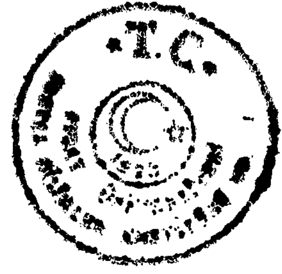
3. Soru Cümleleri

Soru cümleleri mi soru eki ve bazı soru edatlarıyla yapılır. Metnimizde çok az sayıda soru cümlesi kullanılmıştır. İncelediğimiz cümleler içerisindeki toplam sayısı 3 olup, oran %0.3'dür. Bu cümleler aşağıdadır:

Bizden öŋdin gelenler kim tecrübe eylediler bildiler birḳaç nesnenüŋ bir biriyle ziyānın inanmayan yisün görsün ziyān ider mi? 32a.3

Pes ma'lūm olmadı doyan doymayan kimdür? 68b.13

Pes ol naẓarī olub bu 'amelī olduġı niçündür? 6a.3

SONUÇ

Çalışmamıza konu olan Haza'inu's-Sa'ādāt, Eşref bin Muhammed'in tıp konusunda yazmış olduğu bilinen tek eseridir. Eser okuyanların kolaylıkla anlayabilmeleri için halkın konuştuğu dille yazılmıştır.

Hazai'nu's-Sa'ādāt'ın, bilinen tek nüshası üzerine yaptığımız bu çalışmayla eserin tam bir transkripsiyonlu metnini ortaya koymaya çalıştık.

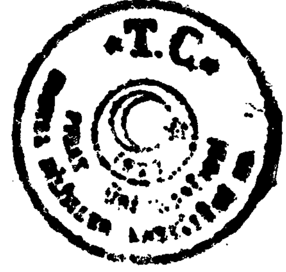
Çalışmamızda, Türk dili açısından değerli bir eser olarak gösterilen Hazainu's-Sa'adât bütün yönleriyle değerlendirilip, Bedii Şehsuvaroğlu'nun okuyuşundaki yanlışlıkları da gidererek eseri mümkün olduğunca sağlam bir şekilde ilim alemine sunmayı hedefledik. Bunun sonucu olarak da Şehsuvaroğlu'nun okuyuşundaki farklılık ve yanlışlıkları üç başlık altında gösterdik. (Bkz.: s. 5-12.)

1. Şehsuvaroğlu'nun transkripsiyon sistemini kullanmaması ve Türkiye Türkçesinin imla ve fonetiğine uygun şekilleri tercih etmesinden kaynaklanan farklılıklar : Bu tip kelimeler oldukça fazladır. Biz kelimelerin bütünü yerine farklı okunan şekillerin çokluğunu göstermek için 45 örneğe yer verdik.

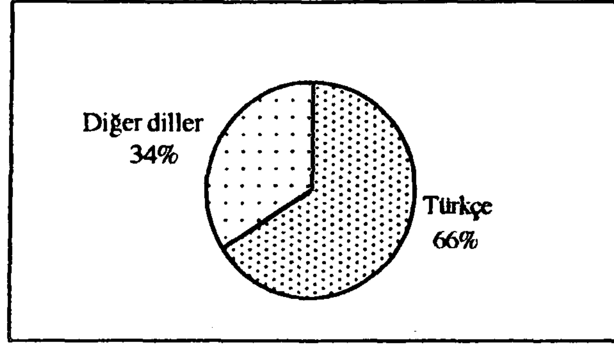
2. Çeviride doğru okunmuş ancak yanlış anlamlandırılmış kelimeler : Bu tip kelimelerin sayısı da 6'dir.

3. Yanlış okunan kelimeler : Yaklaşık 150 kelime yanlış okunmuştur. Biz bu kelimelerin doğru okunuş şekilleriyle, yazılışlarını da gösterdik.

İncelediğimiz Haza'inu's-Sa'adât adlı eser Türklerin yaşadığı bölgede, onların rahatlıkla anlayabilmeleri için; Türk bir hekim tarafından Türkçe kaleme alınmıştır. Eserin kelime hazinesi buna bağlı olarak %66 oranında Türkçedir. Diğer %34'lük bölüm, alınma kelimeler olmakla birlikte Türkçenin sentaksına uygun olarak kullanılan kelimelerdir.

Türkçe	Diğer diller
17257	8958

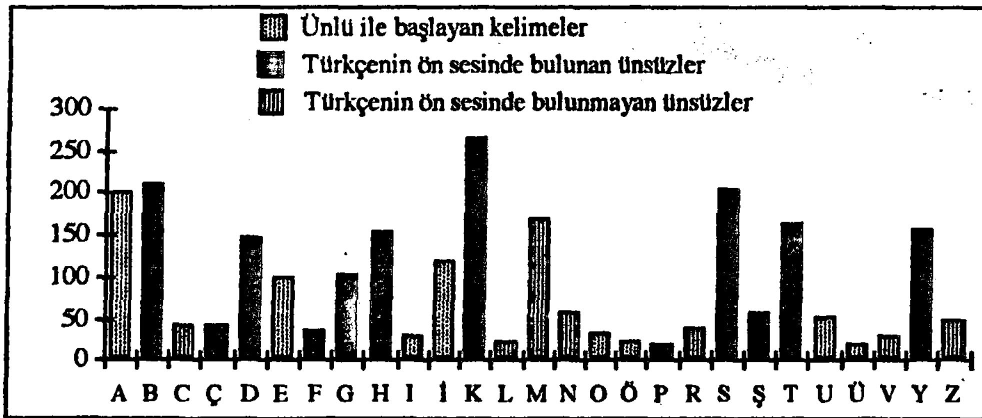

Metnimizde yer alan toplam 17257 Türkçe kelime dizine 1312 madde başı olarak girmiştir. Dizine aldığımız 2550 madde başından hareketle şöyle bir sonuca ulaşmaktayız:

Türkçenin genel yapısı ve özelliklerine uygun olarak, Türkçe kelimelerin ön sesinde bulunmayan ünsüzlerle başlayan -alınma kelimeler- madde başı kelime sayısı çok düşük bir oranı oluşturmaktadır. Buna karşılık, Türkçe kelimelerin ön sesinde bulunabilen ünsüzlerle başlayan kelimelerin oranı oldukça fazladır.

A	B	C	Ç	D	E	F	G	H	I	İ	K	L	M
200	210	43	42	147	100	37	104	154	29	118	266	24	170

N	O	Ö	P	R	S	Ş	T	U	Ü	V	Y	Z
58	33	24	20	40	204	58	162	52	21	30	156	48

Yukarıdaki grafikte Türkçenin ön sesinde bulunmayan m ünsüzünün kelime oranı düşük olması gerekirken yüksek görünmektedir. Bu da bize bu ünsüzle başlayan alınma kelimelerin çokluğunu göstermektedir.

Çalışmamızda, Hazainu's-Sa'adât'ın yazımında iki farklı imlâ geleneğinin özelliklerini tespit ettik ve örneklendirdik. (Bkz.: s.30-33)

1. Uygur yazı geleneğinin devamı olan unsurlar
2. Arap-Fars yazı geleneğinden kaynaklanan unsurlar

Ön ses ünlülerinin tamamı harfle yazılmıştır. Türkçe kelimelerde kelime başı ünlülerinin daima harfle yazılmalarına karşılık, kelime sonu ünlüleri bazen harfle, bazen hareke ile bazen de işaretsiz olarak ifade edilmişlerdir. İç ses ünsüzleri için bir standart yoktur. Bazen hareke - harf kullanılmasına karşılık bazen de herhangi bir işaret yoktur.

S ve t ünlülerinin yazımında kalın ve ince sıralı kullanışlar tam bir kurala bağlanmamıştır. Türkçe kelimelerde s için س ve ص, t için de ت ve ط harfleri karışık olarak kullanılmıştır.

Alınma kelimelerin yazımında, bazı istisnalar dışında genellikle, kelimenin alındığı dildeki aslına uygun yazımlara dikkat edilmiştir.

Metnimizde iki kelimenin birleşmesi sonucu yeni kelimeler ortaya çıkmıştır. Bu birleşmeler sırasında ses ve hece eksilmeleri görülmektedir. Ayrıca birleşmeler sırasında birleşiği meydana getiren kelimelerden ikincisi baskın duruma geçmektedir. Bunun sonucu olarak da birinci kelimenin ünlüsü düşmekte veya ikinci kelimenin ünlüsüne benzemektedir.

Hazainu's-Sa'adât'ta, Türkçenin klasik 8 ünlüsü kullanılmıştır. Kapalı e (ė) sesini gösteren uygun yazılışlar metnimizde yoktur.

Hazainu's-Sa'adât'ın transkripsiyonlu metninde Türkçe kelimeler için ünlü uzunlukları gösterilmemiş olmakla birlikte, Türkçe

kelime köklerinde uzun ünlülü kabul edilen 37 kelime tespit edilmiş ve listelenmiştir.

Metnimizde kelime başı ve sonunda ünlü düşmesi olayı yoktur. Ancak iç seste vurgusuz orta hece ünlüsü, kelime ünlü ile başlayan bir ek aldığında düşmektedir. Orta hece ünlüsünün vurgusuzluk nedeniyle düşmesi, aynı zamanda hece düşmesine de yol açmaktadır. Ayrıca **içün**, **ile** edatları ve **iken** zarf fiili kendisinden önceki kelimelere birleştirildiğinde ve **imek** yardımcı fiilnin birleşik çekimlerinde **i** - sesi düşmektedir.

Metnimizde, dil uyumunun muntazam olduğu söylenebilir. Kelimelerdeki kalınlık incelik uyumu, kelime kök ve gövdeleriyle eklerde tam olarak sağlanabilmiştir. Dudak uyumu ise tutarsızdır. Kelime kök ve gövdelerinden sonra gelerek dudak uyumunu bozan eklerin çokluğu dikkat çekicidir.

Ünsüz değişmeleri tonsuzluktan tonlulaşmaya, patlayıcılıktan sızıcılığa doğru gelişmeyi göstermektedir. Eski Anadolu Türkçesi'nin özelliklerinden olan, tonlulaşma olayının örnekleri metnimizde çoktur.

Hâl ekleri, genellikle gerçek şekilleriyle ifade edilmelerine rağmen, birbirlerinin yerine de kullanılabilmektedir. Fakat bu kullanımlar çok yaygın ve standart değildir.

İsim tamlamaları, tamlayanda ilgi hâli (+Uŋ / +nUŋ) ile yapılabildiği gibi eksiz ilgi hâli (Ø) de kullanılmıştır. Belirtme hâlinin de ekli (+I, +(y)I, +(n)I) ve eksiz (Ø) şekilleri metnimizde kullanılmıştır.

Metnimizde, isimden isim yapan 26 ek belirlenmiştir. Bunların fonksiyonları ve ne tür isimler türettikleri örneklerle gösterilmiştir.

İsimden fiil yapan 7 farklı ek tespit edilmiştir. Bu eklerin bir kısmı geçişli, bir kısmı geçişsiz, bir kısmı da her iki türden fiiller yapabilmektedir.

Metnimizde, fiillimsiler dışında fiilden isim yapan 20 ek vardır. İlgili bölümde, hangi fiilden ne şekilde ve ne tür isimler yapılabileceği konusunda fonksiyonları belirtilmiştir.

Haza'inu's-Sa'adât'ta, çatı ekleri dışında fiilden fiil yapan 2 ek kullanılmıştır. Ettirgen çatı için 6, edilgen ve dönüşlü çatı için 2'şer, işteş çatı için de 1 ek kullanılmıştır.

Birinci ve ikinci teklik şahıs zamirleri, yönelme halinde kalıplaşmış olarak **baŋa** ve **saŋa** şeklinde kullanılmaktadır. Metnimizde 3. teklik ve çokluk şahıs zamirleri **o**, **ol**, **aŋ+**, ve **aŋlar**'dır. Kullanımda o'lu şekillerden çok a'lı şekiller tercih edilmiştir.

Metnimizde yer alan, sıfat, zarf ve edatlar da fonksiyon ve türlerine göre ilgili bölümerde örnekleriyle sınıflandırılmıştır.

İ- cevher fiiliyle yapılan birleşik fiil çekimlerinde, hikâye birleşik zamanı yaygındır. Rivayet birleşik zamanı, sadece geniş zamanın rivayetinde kullanılmıştır.

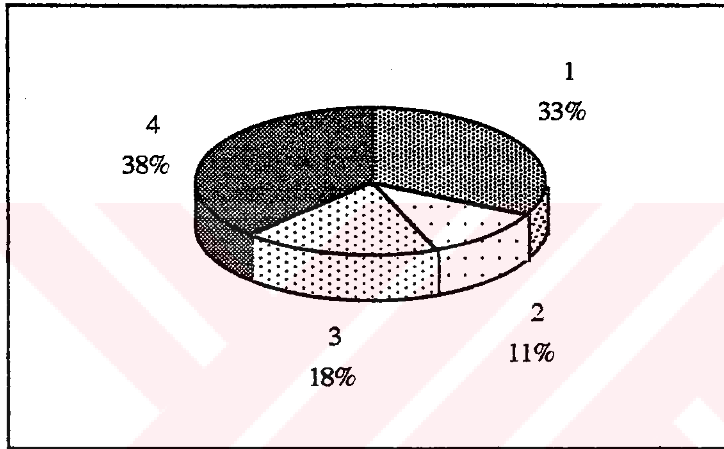
Fiillerde olumsuzluk, standart olarak **-mA** eki ile yapılmaktadır. Geniş zamanın olumsuzu ise **-mAz**'la yapılmıştır.

Tasviri fiillerin (fiil + fiil kalıbıyla kurulan birleşik fiiller) yapımında yardımcı fiiller kullanılmıştır. Yeterlilik bildiren fiiller için **u-** fiilinin ekleşmesi ve **bil-** yardımcı fiiliyle yapılan örnekler vardır. Süreklilik fiilleri **gör-**, **gel-**, **git-**, **kal-**, **tur-/dur-** ve **it-** yardımcı fiilleriyle yapılmıştır. Tezlik fiilleri de **ver-** yardımcı fiiliyle oluşturulmuştur.

Çalışmamızda cümlenin kuruluşu konusu incelenirken, cümleler **yapılarına**, **yüklemlerine**, **unsurlarının** **dizilişine** ve **manalarına** göre ayrı ayrı sınıflandırıldı.

Yapılarına göre cümleyi Leyla Karahan'ın tasnifine bağlı olarak dört bölümde ele aldık:

1. Basit cümleler 332 tane olup, yüzdelik oranı %33'tür.
2. Birleşik cümleler 114 tanedir. Yüzdelik oranı % 11'dir.
Şartlı birleşik cümleler 85,
İç içe birleşik cümleler 29 tanedir.
3. Bağlı cümleler, 185 adet olup, yüzdesi %18'dir.
4. Sıralı cümlelerin cümle sayısı 385'tir. Yüzdelik oranı toplam cümleler içerisinde %38'dir.

Yüklemlerine göre cümleler, iki bölümde incelenmiştir.

1. İsim cümleleri, 234 adettir. İsim cümlelerinin oranı % 23'tür.
2. Fiil cümleleri, 782 adettir. Fiil cümlelerinin oranı %77'dir.

Unsurların dizilişine göre cümleler

1. Devrik cümleler, %9'luk oranı oluşturan cümlelerin sayısı 94 tanedir.
2. Kurallı cümleler, %91'lik oranı oluşturur. İncelediğimiz sayfalarda toplam 922 kurallı cümle vardır.

Çalışmamızda, anlamlarına göre cümlelerden olumlu, olumsuz ve soru cümleleri ile ilgili cümle sayı ve oranları da şöyle tespit edilmiştir:

Olumlu cümleler 895 tanedir. Oranı % 88.1
Olumsuz cümleler 118 tanedir. Oranı % 11.6
Soru cümleleri 3 tanedir. Oranı % 0.3

Bu çalışma, giriş ve inceleme bölümlerinden sonra transkripsiyonlu metin, dizin - sözlük, sıklık dizini ve tıpkıbasım ile son bulmaktadır.

ABSTRACT

Doktora Tezi

Eşref bin Muhammed, Haza'inu's-Sa'adât
(İnceleme-Metin-Dizin)

Nadir İLHAN

Fırat Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Elazığ 1998, XV+707 s.

Haza'inu's-Sa'adaât, which is our field of study is the only book about medicine written by Eşref bin Muhammed. The book was written with a language used by the common people in order to be understood easily.

We tried to explain a transcriptioned text of the only known transcript of Hazainu's-Sa'adât.

Haza'inu's-Sa'adaât which we studied was written by a doctor in Turkish to be understood easily in an area where Turks lived. Sixty six percent of the words of the book is Turkish. Although thirty four percent of the words had been derived from other languages, they are suitable for the syntax of Turkish language.

Though vowel lenght for the Turkish words of the transcriptioned text of Hazai'nu's-Sa'adât had not been shown, 37 words which are thought to have long vowel in word roats were determined and listed.

Language harmony of the text can be said to be regular. It can be said that there is a full harmony of the thickness and thinnes of the words in their roots and affixes.

Although case affixes are usually mentioned in their real forms, they can be used instead of each other. But that kind of usage is not very common.

In our text it was determined 26 affixes which make noun from noun, and 7 different affixes which make verb from nouns. There are 20 affixes which make noun from verb except gerundiums. Two affixes which make verb from verbs were used except voice affixes. Six affixes for causatives, two for both passive and reflective voice, one for reciprocal middle voice had been used.

Negative form of the verbs are formed by using **-mA** suffix. Negative form of present tense is formed by using **-mAz**.

Auxiliary verbs are used in making compound verbs. There are some examples dealing whit auxiliary verb of **bil-** . Stative verbs are formed by using the following auxiliary verbs; **gör-**, **gel-**, **git-**, **kal-**, **tur-/dur-** and **it-**.

In our study, sentences were classified according to their structure, verbs and meaning.

This study contains the sections of Introduction, Entrance, transcriptioned text, Grammatical Index-Dictionary, Frequency Index and Facsimile.

BİBLİYOGRAFYA

ADIVAR Adnan, **Osmanlı Türklerinde İlim,** 4.baskı, İstanbul 1982.

AKALIN Mehmet, **Tarihî Türk Şiveleri,** TKAE., Ankara 1988.

AKKUŞ Yrd.Doç.Dr. Muzaffer, **Kitab-ı Gunya**, TDK., Ankara 1995, s.265.

AKSAN Doğan, **Sözcük Türleri,** TDK., Ankara 1983.

ARAT Reşit Rahmeti, **Kutadgu Bilig III, İndeks** (Hazırlayanlar: K. Eraslan, O. F. Sertkaya, N. Yüce), İstanbul 1979.

ATALAY Besim, **Divanü Lugat-it-Türk Dizini "Endeks", IV.C.,** Ankara 1991.

BANGUOĞLU Tahsin, **Türkçenin Grameri,** TTK., Ankara 1990.

BAYLAV Naşit, **Fatih Sultan Mehmet Devrinde Telif, Tercüme ve İstinsah Edilen Eserler ve İlaçlar,** İstanbul 1953.

BAYTOP Turhan, **Türkçe Bitki Adları Sözlüğü,** Ankara 1993.

BESEREK Ahmet, **Türkçede Cümle Yapısı**, MEB. yay., Ankara 1991.

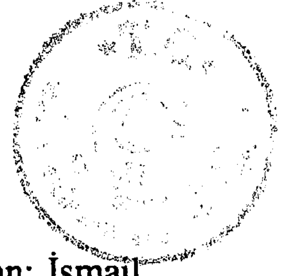
BİLGEGİL M. Kaya, **Türkçe Dilbilgisi**, Ankara 1963.

BOZKURT Fuat, **Türklerin Dili**, İstanbul 1992.

BURAN Ahmet, "-Ik Ekinin Anadolu Ağızlarındaki Kullanılışı" **TDAY-B 1994**, Ankara 1996, s.11-18.

—————, "Türkçede İsim Çekim Ekleri", **Fırat Üniversitesi Dergisi (Sosyal Bilimler), C. 7, S.(1-2)** Elazığ 1995, s.37-48.

BURAN, Doç.Dr. Ahmet, **Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hāl) Ekleri**, TDK., Ankara 1996

Bursalı Mehmet Tahir, **Osmanlı Müellifleri,** (Hazırlayan: İsmail ÖZEN), İstanbul 1975.

CAFEROĞLU Ahmet, "Anadolu ve Rumeli Ağızlarında Ünlü Değişmeleri", **TDAY-B. 1964**, Ankara 1989, s.1-33.

________________, "Türkçemizdeki -gıl/-gil Emir Eki" **TDAY-B. 1971**, Ankara 1989, s.1-10.

________________, **Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü,** TDK., İstanbul 1968.

________________, **Türk Dili Tarihi I-II**, İstanbul 1984.

CANPOLAT Mustafa, "Behçetü'l-Hadaik'ın Dili Üzerine" **TDAY-B. 1967,** Ankara 1968, s..

CEMİLOĞLU Dr. İsmet, **14. Yüzyıla Ait Bir Kısas-ı Enbiyâ Nüshası Üzerinde Sentaks İncelemesi**, TDK., Ankara 1994.

CLAUSON Sir Gerard, **An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish,** Oxford, At the Clarendon Press, 1972.

ÇAĞATAY Saadet, "Uygurca ve Eski Osmanlıcada İnstrumental -°n" **Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler**, Ankara 1978, s.66-80.

________________, "Eski Osmanlıca Üzerine Bazı Notlar" **Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler**, Ankara 1978, s.175-191.

________________, "Türkçede ñ-ğ Sesine Dair" **TDAY-B. 1954**, TDK. Ankara 1954, s.15-30.

________________, **Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler,** DTCF. yay., Ankara 1978.

DEVELLİOĞLU Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat**, Ankara 1995.

DİLAÇAR Agop, **Kutadgu Bilig İncelemesi,** TDK., Ankara 1972.

DİLÇİN Cem, **Süheyl ü Nevbahar, İnceleme-Metin-Sözlük,** Ankara1991.

__________, **Yeni Tarama Sözlüğü,** Ankara 1983.

ERASLAN Kemal, **Eski Türkçede İsim Fiiller,** İ.Ü. Edeb.Fak. yay., İstanbul 1980.

ERCİLASUN A. Bican, **Kutadgu Bilig Grameri - Fiil,** G.Ü., Ankara 1984.

ERGİN Muharrem, **Dede Korkut Kitabı II, İndeks-Gramer,** TDK., Ankara 1991.

__________, **Orhun Abideleri** (9.Baskı) İstanbul 1983.

__________, **Türk Dili,** 5.baskı, İstanbul 1990.

GABAIN A. von, **Eski Türkçenin Grameri** (çev. Mehmet AKALIN), TDK., Ankara 1988.

GÖĞÜŞ Beşir, "Türkçede Bileşik Kelime Oluşumu ve Bileşik Kelimelerin Nasıl Yazılması Gerektiği" **TDAY-B. 1962,** Ankara 1988, s. 245-264.

GÜLENSOY Tuncer, **Türkçe El Kitabı,** 2.baskı, Kayseri 1995.

GÜLSEVİN Doç.Dr. Gürer, **Eski Anadolu Türkçesinde Ekler,** Ankara 1997.

HACIEMİNOĞLU Prof. Dr. Necmettin, **Türk Dilinde Edatlar,** MEB., İstanbul 1992.

__________, **Yapı Bakımından Fiiller,** KB., Ankara 1991.

HAMMER Purgstall Baron J. V., **Büyük Osmanlı Tarihi,** I-VIII. C., İstanbul 1989-1992.

HATİBOĞLU Vecihe, "Kelime Grupları ve Kuralları" **TDAY-B. 1963,** Ankara 1988, s. 203-244.

________________, **Türkçenin Sözdizimi,** Ankara 1972.

Hayati-zāde Mustafa Feyzi Efendi, **Yabani Bitkiler Sözlüğü I-II.** (Hazırlayan : Hadiye TUNCER), Tarım Bakanlığı yay., Ankara 1974.

KARAHAN Abdülkadir, **Türk Kültürü ve Edebiyatı,** M.E.G.S.B. yay., İstanbul 1988.

KARAHAN Dr. Leyla, **Kıssa-i Yūsuf Yusuf u Züleyhâ**, TDK. Yay., Ankara 1994.

KARAHAN, Doç.Dr. Leyla, **Türkçede Söz Dizimi**, Ankara 1993.

KARAKAŞ Mahmut, **Müsbet İlimde Müslüman Âlimler**, KB., Ankara 1991

KARAMANLIOĞLU A. Fehmi, **Gülistan Tercümesi,** TDK., Ankara 1989.

________________, **Türk Dili**, 2.baskı, İstanbul 1978.

KORKMAZ Zeynep ve arkadaşları, **Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri**, YÖK. yay., Ankara 1992.

KORKMAZ Zeynep, "Eski Anadolu Türkçesinde Asli Ünlü (Vocal) Uzunlukları" **DTCF. Dergisi**, Ankara 1971, C.26/3-4, s.49-66.

________________, "Eski Anadolu Türkçesindeki -van/-ven, -vuz/-vüz Kişi ve Bildirme Eklerinin Anadolu Ağızlarındaki Kalıntıları" **TDAY-B. 1964,** TDK., Ankara 1989, s.43-65.

________________, "Türk Dilinin Gelişmesi ve Tarihî Devreler" **Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri**, YÖK., Ankara 1992, s.30-54.

________________, "Türkçede Ek Yığılması Olaylarının Meydana Gelişi Üzerine" **TDAY-B.1960**, Ankara 1988, s.173-180.

________________, **Gramer Terimleri Sözlüğü,** TDK., Ankara 1994.

——————, **Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları**, TDK., Ankara 1994.

KÖPRÜLÜ M. Fuad, **Türk Edebiyatı Tarihi**, 3.basım, İstanbul 1981.

MANSUROĞLU Mecdut, "Anadoluda Türk Yazı Dilinin Başlaması ve Gelişmesi" **TDED. IV. C.**, S.3-4, İstanbul 1952, s.215-229.

——————, "Eski Osmanlıca" (çev. Mehmet Akalın) **Tarihi Türk Şiveleri,** Ankara 1988.

——————, "Türkçede Cümle Çeşitleri ve Bağlayıcılar" **TDAY-B 1955**, Ankara 1988, s.59-71.

——————, "Türkçede Zamir Çekimi", **TDED**, C.III, İstanbul 1949, 501-518.

Mehmet Süreyya, **Sicilli-i Osmānī**, C.III, 1311.

ÖNLER Zafer, "Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Yazılmış iki Tıp Kitabında Yer Alan Sağlık Bilgisi Terimleri", **TDAY-B. 1985**, TTK. Basımevi Ankara 1989, s.87-130.

——————, "XIV. ve XV. Yüzyıl Anadolu Türkçesi Botanik Terimleri", **Journal Of Türkish Studies (Türklük Bilgisi Araştırmaları)** Volume 14-1990, Harvard University 1990, s.357-392.

——————, **Celalüddin Hızır (Hacı Paşa) Müntehab-ı Şifa I**, Giriş-Metin Ankara 1990.

ÖZKAN Prof.Dr. Mustafa , **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**, İstanbul 1995.

ÖZKAN Mustafa, **Gülistan Tercümesi,** TDK. Ankara 1993.

PAÇACIOĞLU Burhan, **Orta Türkçe Karahanlı-Harez-Kıpçak ve Eski Anadolu Türkçesi**, Sivas 1995.

PERTSCH Wilhelm, **Verzeichniss Der Türkischen Handschriften Der Koniglichen Bibliothek Zu Berlin**, Berlin 1889.

REDHOUSE Sir James W., **Turkish and English Lexicon,** Çağrı yay., İstanbul 1992.

STEINGASS Ph.D. F., **A Comprhensive Persian - English Dictionary,** Librairie du Lıban Raid Solh Square, Beirut 1975.

ŞEHSUVAROĞLU N. Bedi, "Anadoluda Türkçeleşme Akımı ve Türkçe İlk Tıp Eserleri" **Milletlerarası Türkoloji Kongresi C.2** (1973-79), s.507-514.

________________, **Eşref bin Muhammed Hazainu's-Sa'adat,** TTK., Ankara 1961.

Şemseddin Sami, **Kamus-ı Türkî,** Çağrı Yay., İstanbul 1992.

ŞÜKUN Ziya, **Gencine-i Güftâr, Ferheng-i Ziya,** İstanbul 1984.

TANERİ Aydın, **Türk Kavramının Gelişmesi,** Ankara 1993.

TEKİN Prof.Dr. Talat, **Ana Türkçede Asli Uzun Ünlüler,** Ankara 1975.

________________, **Orhon Yazıtları,** TDK., Ankara 1988.

________________, **XI. Yüzyıl Türk Şiiri,** Ankara 1989.

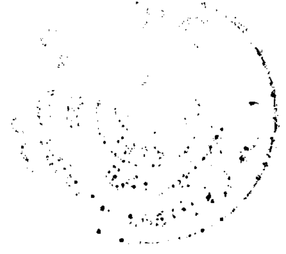
TEZCAN Semih, "En Eski Türk Dili ve Yazını" **Bilim Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe,** TTK., Ankara 1978, s.271-323.

TİMURTAŞ F. Kadri, **Eski Türkiye Türkçesi XV. yüzyıl Gramer-Metin-Sözlük,** 2.baskı, İstanbul 1981.

________________, "Şeyhi ve Çağdaşlarının Eserleri Üzerinde Gramer Araştırmaları, I. Ses Bilgisi", **TDAY-B. 1960,** TDK., Ankara 1988, s.95-144. II. Şekil Bilgisi **TDAY-B. 1961,** TDK., Ankara 1988, s.53-136.

Türk Dil Kurumu, **Derleme Sözlüğü C.I-XII,** Ankara 1964-1982.

________________, **Divanu Lugati't-Türk Dizin,** Ankara 1972.

________________, **İmlâ Kılavuzu,** Ankara 1996.

________________, **Tarama Sözlüğü C.I-VIII,** Ankara 1964-1977.

________________, **Türkçe Sözlük 2 C.,** Ankara 1988.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler / İsimler / Eserler / Terimler, Dergah Yayınları, İstanbul 1981, C.1-8

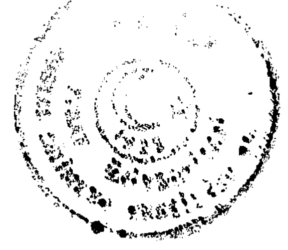
ULUDAĞ Dr. Osman Şevki , **Beşbuçuk Asırlık Türk Tabâbet Tarihi,** KB., Ankara 1991

UNAT Faik Reşit, **Hicrî Tarihleri Miladî Tarihe Çevirme Klâvuzu,** 6. Baskı, TTK., Ankara 1988.

UZER İlter, **Cerrahiyetü'l Hâniyye I-II,** TDK. yay., Ankara 1992.

ÜNVER Süheyl, **Osmanlı Türklerinde Hekimlik ve Eczacılık Tarihi Hakkında,** İstanbul 1952.

YÜCE Nuri, **Mukaddimetü'l-Edeb,** TDK., Ankara 1988.

III. BÖLÜM

Ḫazā'inu's-Saʿādāt

(Transkripsiyonlu Metin)

1b

Bismillahirraḥmanirraḥim ***ve bihi neste'in*** (1)

Ḥamd-ı bī-ḥadd ve s̱enā-i bī-ʿadd ol pād-şāha olsun kim birdür, ikilikden (2) ve maʿdūd olmaḳdan berīdür. Altı yüzlü müdevver şehr yaratdı. Ṭoḳuz ṭabaḳa (3) ḳalʿa içinde yedi döşek döşedi. Üstinde dörd anadan yedi (4) atadan üç oğlan vücūda getürdi. Şol ağaçdan yimiş yerler kim on (5) iki budaḳda üç yüz altmış biş yabrağı var. Her yabrağınuŋ iki (6) yüzinde yigirmi dört saṭr yazdı bir yüzin gümişle, bir yüzin demürile. (7) Her saṭrında niçe kelime, her kelimede niçe ḥarf, her ḥarfinde niçe maʿnā kim bir maʿnādan (8) ḳuvvet-i ṭabīʿī ol mevālid-i s̱elās̱ede ʿām ḳıldı. Ol ʿumūmdan cins-i ḥayvānı (9) rūḥ-ı ḥayvānile ḫāṣṣ ḳılub ẓuhūra getürdi. Ol ẓuhūrdan nevʿ-i insānı (10) kerāmet-i nefs-i nāṭıḳayla ḫāṣṣʾül-ḫāṣṣ eyledi. Ol ḫuṣūṣiyyetüŋ fażīletini (11) cevher-i ʿaḳl nefs-i nāṭıḳaya yoldaş ḳılub ḥikmetiyle āşikāre eyledi āmennā (12) kim fāʿil-i muḫtārdur. Taḥiyyat, zākiyyāt ve ṣalavāt-ı mübārekāt ol (13) peygamberinüŋ üzerine olsun kim iki ʿālemde pesendide ve muṣṭafādur. Ol (14) ağacuŋ her yabrağında biş daʿvet resmin ḳodı. Ol beş daʿvetüŋ (15) icābeti kimde ẓāhir olursa sekizden manṣıb ve kim münkir ve ḫıyānet olursa (16) yediden zecr ve intiḳām bildürmekçün altı biŋ altı yüz altmış altı beyānı (17)

2a

yüz on dörd içinde ʿayān eyledi ve ānuŋ āline ve evlādına (1) ve eṣḥābına ve etbāʿına ve eşyāʿına bile olsun. جمعاً وفرداً برّ (2)

و بحراً قرباً وبعداً برحمتك ياالرحم الرحمين **Bundan ṣoŋra** (3) erbāb-ı ʿaḳla şöyle ʿarż oluna, ben żaʿīf kim Eşref bin (4) Muḥammedin. Üşbu kitābı Türk dilince cemʿ eyledüm. Ḥaḳdan tevfīḳ dileyüb (5) üşbu ḳadar beyāza getüri bildüm. Kerem ehl ḳatında ümīḍ oldur kim (6) maʿẕūr ṭuta. Eger ḫaṭāsı varsa geçe ki insān nisyāndan müştaḳdur. (7) Evvelinde birḳaç saṭr içinde bildürdüm ol maḳṣūdları kim bu kitāb (8) içinde gelecekdür mücmel mücmel, tā kim oḳuyan ol maḳṣūdları bilür gibi (9) ola. Ve āyāt-ı Ḳurʾāndan ve elfāẓ-ı ḥadīṣden her bir maḥalde çoḳ getürmedüm. (10) Edeb dāiresinden tecāvüz ḳılam diyüb velī maʿnīlerinden yol (11) azıtmamış olam İn-şā'Allahü Teʿāla. Ve şiʿr ve naẓm ve ḳavāfī gözlemedüm. (12) Şol sebebden kim taʿlīm kitābıdur. Şiʿr nefsi münbasiṭ eyler. Sürūr (13) elbette ġurūrsuz ve ġafletsüz olmaz. Pes ayruḳ ġaraż duḫl olur ve hem şiʿr (14) żarūretünden müşkil luġatlar ḳarışur. Maʿnā ıraḳda ḳalub cevheri ṣandūḳ (15) içindeyiken ʿarż itmiş olam. Zīrā bu vilāyetde söylenen ṣırf (16) Türkīdür. كلموا الناس بالسنتهم buyrulmışdur. Ḫalḳa kendü dilince (17)

2b

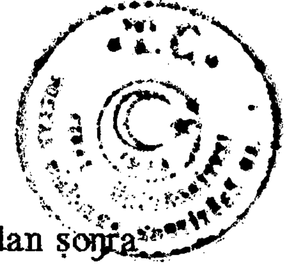
söz kim maʿnidār ola. Bir ḫūb ādem gibidür, ne ḳadar ṭonı bahālu (1) olursa raġbeti yalıncaḳla daḫı artuḳdur. O ḫalvet olduḳda (2) çün göŋül evi yaramaz endīşeler aġyārından ḫalvet ola. Cān gözi (3) maʿnā yüzine yalıncaḳ baḳsa yigdür, lafẓ ʿibāretinüŋ perdesi ardından (4) gözlemekden. Şemʿ ucında şuʿle hemān birdür. Fenerüŋ göŋlegi (5) gerek ḥarīr olsun gerek kettān. **Āgāh ol** ey maḫdūm bilgil ki (6) Ḥaḳ Teʿāla celle celaluhu ʿālemi iki ḳısım yaratdı. Bir ḳısmını kāmil yaratdı

(7) ol göklerdür kim cānlar andandur. Bir ḳısmını nāḳıṣ yaratdı ol yerlerdür (8) kim cisimler andandur. Ol ḳısmı kim kāmil yaradıldı yaradılduğı vaḳtden (9) tā ḳıyāmete degin bir dürlüdür. Ol ḳısım kim nāḳıṣ yaradıldı dürlü dürlüdür. (10) Pes ol dürlü dürlü olan kim nāḳıṣ yaradılmışdur elbette muḥtāc oldı (11) noḳṣānın tamām eyleyüb kemāl bulmağa. Ol kāmil yaradılan ḳısmına ʿālem-i (12) ʿulvi dirler, ʿālem-i nüfūs dirler, ʿālem-i kübrā dirler her bir adı bir (13) iʿtibārla dirler. Bu nāḳıṣ yaradılan ḳısmına ʿālem-i süflī dirler, ʿālem-i (14) ecsām dirler, ʿālem-i suğrā dirler, her bir adı bir iʿtibārla dirler. Pes (15) maʿlūm oldı kim bu ʿālem ol ʿāleme muḥtācdur. Muḥtāc olan elbette (16) muḥtāc olduğı yere muṭīʿdür. Anuŋçün bu ʿālemde ne varsa ol ʿāleme (17)

3a

ḳarşudur. Çün bu maʿlūm oldı anı daḫı bil kim bu ʿālemden (1) ol ʿāleme ol ʿālemden bu ʿāleme altı dürlü ḳuvvet ẓāhir olsa gerek (2) şevḳ, teveccüh, cezb bu ʿālemden meyl, feyż, kemāl ol ʿālemden. (3) Bu altı dürlü nesne ẓāhir olmayınca iki ṭarafdan bile hīç bir dürlü murād (4) yaradılmışda ḥāṣıl olub maḳṣūd yerine gelmez. Amma şevḳ bir ḥareketdür (5) kim her nesnenüŋ vücūdını murādından yaŋa depredür, sebeb olur. Ol sebeble (6) her nesnenüŋ yöni maḳṣūdından yaŋa olduğına teveccüh-i küllī dirler. Şevḳ (7) teveccüh ikisi bile ẓāhir olıcaḳ hemān bir ḳuvvet ḳopar ol vücūddan kim (8) ol maḳṣūd eyledügi nesnei kendüden yaŋa çeker. Ol ḳuvvete cezb (9) dirler. İşde bu ʿālemden üç ḳuvvet ẓāhir oldı. Amma ol ʿālemden (10) evvel ẓāhir olan meyldür. Meyl bir nesneye dirler kim ol cezb ḥareketindeki (11)

maksūd olanı ḥāṣıl eylemege beŋzeye. Meyl ẓāhir olduğından ṣoŋra (12) ol maksūd bu ʿāleme irişdügine feyż dirler ol erişdiriciye feyyāż (13) dirler. Ol feyż olduğı nesneye maḥall dirler. Ol maḥall ol feyżi ḳabūl (14) idebildügi miḳdārı ḥāṣıl olduğına kemāl dirler. Şevḳ, teveccüh, cezb (15) bu ṭarafdandur kim nāḳıṣ yaradılmışdur. Meyl, feyż, kemāl ol ṭarafdandur kim (16) kāmil yaradılmışdur. Bu beyāndan bize maʿlūm oldı kim noḳṣān bu ʿālemdedür (17)

3b

kemāl ol ʿālemdedür. Bu ʿālem dayim ṭaleb ider kemāli ol ʿālemden. (1) Çün bu ʿālem bir dürlü degüldür. Pes maʿlūm oldı kim kemāl ḳabūl itmesi daḫı (2) bir dürlü degüldür zīrā dürlü dürlüdür. Aṣlı od, havā, ṣu, yerdür. (3) Anuŋçün bu ʿāleme ʿālem-i mürekkebāt dirler. Gümān yoḳ kim maḥall muḫtelif (4) olıcaḳ ḳabūl daḫı muḫtelif olur. Eyle olıcaḳ ḳabūl itdügine göre her maḥallüŋ (5) kemāli daḫı muḫtelif olur kiminde az kiminde çoḳ. Ol kim tamām (6) kemāldür kim hīç bir vechle noḳṣānı olmaya. Bu ʿālemde ol yoḳdur (7) zīrā muḫtelif nesnedendür aṣlı dayim dūna yürir. Ya ol kim (8) hīç bir vechle ḳābiliyyeti olmaya, ol daḫı yoḳdur zīrā vücūddur. Vücūd (9) elbette ḳābildür, eger az eger çoḳ. Pes bu ikisinüŋ arasındadur iʿtibār (10) kiminde az kiminde çoḳ. Bil imdi kim az ḳabūl idende bir sebeb vardur kim (11) çoḳ ḳabūl itmege ḳomaz. Ol sebebe māniʿ dirler. Ol ḳabūl olmadığına (12) inḥirāf dirler. Ol inḥirāf didükleri marażdur yaʿni ḫastalıḳdur. Ol (13) ḳabūl olduğına kim maniʿ olmaya. Aŋa istiḳāmet dirler. Ol istiḳāmet (14) olmaḳlığa ṣıḥḥat dirler yaʿni ṣağlıḳ. Bu ʿālemde olan nesnenüŋ ṣağlığı (15) ṣayrulığı bu iʿtibārladur muṭlaḳ.

Amma ādem vücūdınuŋ ṣağlığı (16) ṣayrulığı dörd nesnesindedür. Ol dörd nesnesi ṣağ olan tamām ṣağdur. (17)

4a

Birisi ṣayru olan bir dürlü ṣayrudur. İkisi ṣayru olan iki dürlü nesnesi (1) ṣayrudur. Üçi ṣayru olan üç dürlü nesnesi ṣayrudur. Dördi bile ṣayru olan (2) tamāmı ṣayrudur. Evvel bedendür kim ol dörd aṣıldan olmışdur. İkinci cāndur (3) kim ol beden ṣoḥbetinden ol daḫı ṣayru olur. Üçüncisi ʿaḳldur kim bu ʿālemüŋ (4) ṣoḥbetinden ol daḫı ṣayru olur. Dördincisi göŋüldür kim gerekmez nesneleri (5) ʿādet idenleri görmekden ol daḫı ḫasta olur. Neʿūẕu billaheʾl-ʿaẓīm. (6) Bu dördinüŋ her biri bir māniʿ sebebiyle ṣağlığını ṣaḳlamağı başarımaz (7) ṣayru olur. Bu ʿavāmın arasında meşhūr olub şöhret ṭutan beden (8) ḫastalığıdur. Kimüŋ bedeni ḫasta olub yatursa fülān ḫastadür dirler (9) bedeni ḫastadur dimezler. Anüŋçün kim bilmezler cān ḫastalığı nedür bilmezler. (10) ʿAḳl ḫastalığı nedür bilmezler. Göŋül ḫastalığı nedür hemān ḫastalıḳ ol beden ḫastalığını (11) ṣanurlar. Aŋa ʿilāc itmekçün ṭıbb ʿilmidür kim anda bunca kitāblar düzmişlerdür. (12) Ṭıbb-ı ebdān oldur. Amma cān ʿilācıçün ʿilm-i aḫlāḳdur. Zīrā cān (13) ḫastalığı oldur kim ḫulḳlar yaramaz ola. Bir ādemüŋ ki ḫulḳları yaramazdur, cānı (14) ḫastadur. Zīrā ḫulḳ cān ṣıfatlarındandur. Pes ʿilm-i aḫlāḳ cān ḫastalığına (15) ʿilāc itmekçündür. Ammā ʿaḳl ʿilācıçün ʿilm-i tedbīr ʿilm-i siyāsetdür. ʿAḳl ḫastalığı (16) tedbīri fikr-i ṣavāb düşmemekdür kim ehl menziliyle ya cemīʿ ḫalḳla dirlik nice (17)

4b

gerek başarmaya. Ol kişinüŋ ʿaḳlı ḫasta olmış olur ʿilm-i tedbīr ve ʿilm-i siyāset (1) anuŋ ʿilācıçündür. Amma göŋül ʿilācıçün tefsīr, ḥadīs̱ uṣul-ı (2) dīn ʿilm-i fıḳhdur. Zīrā göŋül ḫastalığı nifāḳ-ı şekkdür. Kimde iʿtiḳād olmaya (3) şekk ve gümān olur kim ol nifāḳdur. Yaḳīn gerekdür her kim ki fıḳıhla (4) ʿamel eyleye ḥadīs̱ tefsīr oḳuya. Ḥaḳ Teʿālanuŋ ṣunʿına baḳa ḳudretüŋ aŋlaya (5) iʿtiḳādı berk ola, şekki gide. Ol kişi tamām ṣağ menzilinde ola. (6) **Ben dāʿī** çün bu maʿnāye baḳdum. Ḥaḳ Teʿālaya ṣığınub bu risālei bu dörd (7) dürlü ʿilācda ḳıldum dörd rükn içinde. Evvel rüknin ʿilm-i ṭıbbuŋ ḥıfẓ-ı ṣıḥḥatinde (8) kim bedenüŋ ṣağlığın ṣaḳlamağa sebeb idineler. Zīrā beden ḳāim olmayınca (9) ayruğı ḳāim olımaz. İkinci rüknin ʿilm-i aḫlāḳda ḳıldum ki cān ṣıḥḥatin saḳlaya (10) Bu sebeble cānında ḫastalıḳdan ne varsa ʿilācın bilicek gidermesine (11) meşğūl ola. Üçünci rüknin ʿilm-i tedbīrde ve siyāsetde ḳıldum kim ʿaḳl (12) tedbīrin ve siyāsetin anuŋla saḳlayalar. Zīrā niẓām-ı ʿālemüŋ ḳıvāmına (13) tedbīr ve siyāset sebebdür. Dördinci rüknin ʿilm-i iʿtiḳādātda ve fıḳhuŋ (14) ʿibādātında ḳıldum kim göŋül ḫastalığınuŋ ʿilācı anuŋladur. Ehl-i taḥḳīḳ luğatlarında (15) ṣıḥḥate saʿādet dimişlerdür. Ol sebebden ki ṣıḥḥatler sebeblerin bu risālede (16) cemʿ eyledüm. Adını **Ḫazāyinuʾs-Saʿādāt** ḳodum. Bu aralıḳda benüm ḥālümüŋ (17)

5a

mes̱eli şol bir avcıya döndi kim bir itüŋ boynına (1) bir ib daḳmışdı. Bir ucın ipüŋ eline ṣarup giderdi (2) şol ümīḍe kim bir ṭavşan ya bir

geyik çıḳa itini ṣalı vire ol (3) canavarı ṭutarsa vara evinde tenaʿum eyleye. Meger ol yol kenarında bir (4) deriŋ ḳuyı varidi, eskiden ḳalmış işlemez. Ağzını otlar dikenler (5) belüsüz eylemiş örtmiş. Bir kārbān geçerken orada birisinüŋ bir (6) ṭavarı helāk olmış. Sürimişler ḳuyınuŋ ol ḥarḳına bıraḳmışlar kim yoldan (7) ıraḳdur. Ol cīfeye dilkü şağal üşmiş yiriken nā-gāh avcınuŋ gözi (8) ıraḳ yerler gözler. Bu ḳuyınuŋ berü ṭarafına çıḳa geldi. İt baḳdı (9) bir semüz gövde gördi kim dilkü şağal üşmiş yer. Ḥırṣı ġālib olmışdur. (10) Götürdi kendözini ol ḳuyudan aşıru atdı, avcıyı ol ḳuyınuŋ üzerine (11) atdan yıḳdı. Avcınuŋ bir ayağı üzengüde ḳaldı. İt çeker ol cīfeye (12) varmağa at ʿazm ider ḳaçmağa. Avcınuŋ eger ayağı üzengüden (13) çıḳarsa ol ḳuyuya uçar helāk olur. Eger it sürirse ḳuvvetlü (14) atdur pāre pāre olur. Ben daḫı hemān ancılayın nefsüm itini hevāmuŋ (15) hevesi ipleriyle bağlayub bir ucını göŋlüm eline ṭolaşdurmışdum. (16) Ḥırṣum arzūlarını avlamağçün kim ṭūl-ı emel evinde ġafletle tenaʿum ḳılam. Üş (17)

5b

żaʿf dikenlerinüŋ üzerine ʿömrüm atından yıḳıldum. Şöyle kim üzengüsinde (1) ancaḳ ayağum ḳaldı. Şol ḥālde üşbu kitābı bu miḳdāra getüribildüm. Ümīḍüm (2) oldur kim bir mübārek duʿālu ādemīnüŋ müṭālaʿasına irişe. İn-şā'Allahü (3) Teʿāla. Bu niyyetüm sebeb ola ol nefs iti sürimedin ayağum ʿömrüm atınuŋ (4) üzengüsindeyiken tevbe bıçağı ol hevā hevesinüŋ iplerin göŋlüm (5) elinden kesmiş ola. Yüzüm bu cīfenüŋ murdārına bulaşmadan iḫlāṣum (6) ḫalāṣ olmağa sebeb ola. İn-şā'Allahü Teʿāla āmin yā Rabbeʾl-ʿālemīn. (7) **El rüknüʾl-**

e v v e l   m i n   k i t ā b ı   Ḫ a z ā ʾ i n u ʾ s -   S a ʿ ā d ā t . Bu evvel (8) rükndür bu kitābuŋ ʿilm-i ṭıbbda ḥıfẓ-ı ṣıḥḥat-ı beden neyile olur anı söyler. (9) **Evvel** anı bil kim ʿilm-i ṭıbb iki ḳısımdur. Bir ḳısmına ʿilm-i naẓarī dirler bir ḳısmına ʿilm-i ʿamelī (10) dirler. Ol ḳısım kim ʿilm-i naẓarīdür bir ʿilimdür kim fāyidesi ʿilmindedür ancaḳ yaʿni (11) bilmekdedür. Hemān nitekim eyidürsin erkānı dörddür, mizācı ṭoḳuzdur. Bunı böyle (12) bilmek saŋa şol fāidei virdi kim erkānı üç ya biş ṣanmayasın. Mizācı (13) sekiz ya on ṣanmayasın. Bilesin ʿilmiŋde ḳarār eyleye kim erkān dörddür mizāc (14) ṭoḳuzdur. Varub anı bir dürlü daḫı eylemek elden gelmez. Bunuŋ gibi ʿilme ʿilm-i (15) naẓarī dirler. Ol ḳısmı kim ʿilm-i amelīdür. Ol şol ʿilimdür ki bilindüginden ṣoŋra fāyidesi (16) ʿamele gelmekle ẓāhir ola. **Suāl** idersen kim ʿilm-i ṭıbb iki ḳısımdur. Birine naẓarī dirler (17)

6a

fāyidesi ʿilminde olduğıçün ancaḳ müsellem. Amma ol bir ḳısmiçün ṭıbb-ı ʿamelī (1) dirler bilindüginden ṣoŋra ʿamele gelmeyince fāyidesi ẓāhir olmaz dirsin. Eyle olsa (2) ikisinde daḫı ʿilim żarūrī oldı. Pes ol naẓarī olub bu ʿamelī olduğı niçündür? (3) **Cevāb** iderüz kim ikisinde daḫı ʿilim elbettedür gerçek. Amma anda kim naẓarī (4) dirüz ʿamelüŋ taṣarrufı yoḳdur aṣlā, bunda kim ʿamelī dirüz ʿamel olmayınca (5) fāyide virmez. Ol ṭıbb-ı ʿamelī yine iki ḳısımdur. Bir ḳısmı oldur kim her beden-i (6) insānuŋ kim ṣıḥḥati var ol ṣıḥḥati şöyle kim var ṣaḳlayu bilmekde nice itmek (7) gerekdügin bile. Aŋa ḥıfẓ-ı ṣıḥḥat-ı bedenī dirler. Bu kitābuŋ bu rükninde bu (8) ḥıfẓ-ı ṣıḥḥat-ı bedenīdür, murādımız andan söylerüz. **Amma evvel beden-i insān** (9) neden

yaradıldı bil kim beden-i insānuŋ ṣıḥḥati neyidügin bilüb saḳlamaġa nitmek (10) gerek anı bilesin. Bil imdi kim her ādemüŋ bedeni tamām olunca kim cān gelüb (11) diri olmaġa lāyıḳ ola. Dörd mertebede dörd keyfiyyet bulsa gerek. Evvel (12) mertebede erkāndur kim aŋa eczā-yı evvelī dirler. Ḥaḳ Teʿāla celle celāluhu kemāl ḳudretünden (13) evvel ol erkānı yaratdı. Ol dörddür biri od biri havā biri ṣu biri yerdür yaʿni (14) ṭobraḳ. Bunlara eczā-i evvelī dirler. Şol sebebden kim bedenüŋ terkibi anlardandur. (15) Erkān dirler şol sebebden kim aṣl-ı bedende anlardur. **Od** ḥārr yābisdür (16) yaʿni ıssıdur, ḳurudur. **Havā** ḥārr raṭbdur yaʿni ıssıdur yaşdur. **Ṣu** bārid raṭbdur (17)

6b

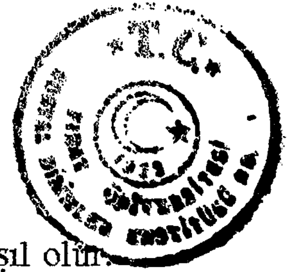
yaʿni ṣovuḳdur, yaşdur. **Ṭopraḳ** bārid ü yābisdür yaʿni ṣovuḳdur, ḳurudur. (1) Ḥaḳ Teʿāla kemāl-ı ḥikmetiyle bu dörd muḫtelif eczāı bir birine ḳarışdurdı. Şöyle (2) ḳarışdurmaḳ kim her birinüŋ ḳuvvetini birisi daḫı sıdı. Bir birinde eser eylemekle (3) aralarında bir dürlü keyfiyyet ḳopdı. İkinci mertebede **mizācdur** kim aŋa (4) ṭabīʿat-i s̱āniye dirler. Mizāc dimek yoġrılmaḳ maʿnīsinedür. Ṭabīʿatile (5) mizāc bir maʿnāyadur amma ṭabīʿat evvelīdür. Ol maʿnānüŋ mizāc tamāmıdur. (6) Yaluŋuz od ya ṣu ya daḫı birisi keyfiyyetinden ṣorsalar oduŋ ya ṣunuŋ (7) ṭabīʿatı nicedür diyü ṣormaḳ gerek ya fülān otuŋ ya fülān ġıḍānuŋ (8) ya fülān maʿcūnuŋ diyü ṭabīʿatından diyü ṣorarlar. Amma bir ādemüŋ ne ḥalluyduġundan (9) ṣorıcaḳ ḳanḳısıyla ṣorarlarsa revādur. Ol dörd dürlü ṭabīʿat kim biri birin (10) kesr eyledi. Aralarından ḳopan mizāc ʿaḳl iʿtibārınca ṭoḳuz dürlüdür. Dördüne (11) müfred dirler yaʿni yalŋuz yalŋuz. Ol müfredüŋ birisi ḥarrdur yaʿni

ıssıdur ancaḳ ya (12) ḳurulıḳ ya yaşlıḳ ol ıssılikle bile degül. Birisi raṭbdur yaʿni yaşdur (13) ıssılik ya ṣovuḳlıḳ bile degül. Birisi yābisdür yaʿni ḳurudur anda daḫı (14) ıssılik ya ṣovuḳlıḳ bile degül. Dördüne mürekkeb dirler yaʿni ḳarışmışdur. Ol dörd (15) müfredden bu dörd mürekkebüŋ birisi ḥārr, raṭbdur yaʿni ıssıdur yaşdur. (16) Birisi bārid ve raṭbdur yaʿni ṣovuḳdur yaşdur. Birisi ḥārr yābisdür yaʿni ıssıdur ḳurudur. (17)

7a

Birisi bārid ve yābisdür yaʿni ṣovuḳdur, ḳurudur. Sekiz oldı dördi müfred dördi mürekkeb. (1) Ol bir dürlüsi kim ṭoḳuzıncısıdur ol muʿtedildür. Aŋa muʿtedil-i ḥaḳīḳī derler. Anuŋ (2) vücūdı yoḳdur. Zīrā muʿtedil-i ḥaḳīḳī oldur kim bu didügümüz sekiz dürlü mizācuŋ (3) hīç birisine beŋzemeye her ḳanḳısına beŋzer dirisek elbette andan olur muʿtedil-i (4) ḥaḳīḳī olmaz. Eger varmışsa gerekdi hīç yoğ olmaya yaʿni yoḳluğını ḳabūl (5) itmeye. Eyle olıcaḳ maʿlūm oldı kim her muʿtedil didükleri mizāc ayruğına baḳsa (6) muʿtedil olur yaʿni iʿtidāle yaḳındur. Bu fülāndan dimek olur nitekim muʿtedildür. (7) Ādem mizācı ḳalan mizāclardan dimek ḳalan ḥayvānlar mizācından ādem mizācı iʿtidāl-ı (8) ḥaḳīḳīye yaḳındur dimek olur. Bu sekiz dürlü mizācuŋ her birinde ġıḏā kim varur (9) ağızda çiynendüginden ṣoŋra maʿidede keylūs olur. Şol ṣāfī olmış ḳoyı (10) arpa ṣuyı gibi ṣıflından ayrılur üzerine gelür. Bir ṭamar var maʿideden cigere varur (11) adı māsārīḳādur. Ol ṭamardan cigere varur cigerde ḳaynar bir daḫı bişer ḳızıl (12) olur. Üzerine gelen köpük ṣafrā olur. Dibine inen dordı sevdā olur. (13) Arasında ḫām ḳalub bişmeyen balġam olur. Tamām bişeni

kim ḳarārındadur (14) ḳan olur. Bu keyfiyyetler kim ġıdāya ḥāṣıl olur. Bu üçünci mertebede adı aḫlāṭdur. (15) Ol pād-şāh kim fāʿil-i muḫtārdur. Çün erkānı kemāl-i ḳudretinden ḥikmetle ḳarışdurdı. (16) Ṭabīʿatları bir birine eser eylemekden mizāclar ḳopdı. Ol mizāclarda ḳoduġı (17)

7b

ḳuvvetlerüŋ eseri ġıḏālardan aḫlāṭ ḳopardı. Aḫlāṭ dörddür dörd erkān ṭabīʿatında. (1) **Ṣafrā** ḥārr, yābisdür od ṭabīʿatında. **Ḳan** ḥārr raṭbdur havā ṭabīʿatında. (2) **Balġam** bārid ü raṭbdur ṣu ṭabīʿatında. **Sevdā** bārid ü yābisdür yer ṭabīʿatında. (3) Ol sebebden aḫlāṭa erkān-ı s̱ānī dirler eczā-yı s̱ānī daḫı dirler. Zīrā ata (4) bilinden inen menīde dördi daḫı bile vardur elbette. Ḳan dükelinden çoġ olduġıçün (5) menī ḳandandur dirler, dördünden bile olur, her birinden az ḳandan çoḳ. Ṣafrādan (6) balġamdan sevdādan her ḳanḳısı ḳuvvetlü bulınursa ol menīde anuŋ eseri (7) artuġraḳ ẓāhir olur. Oğlan olduġı vaḳt ol ḫılṭa maḫṣūṣ ḥareketler (8) çoġ olduġıyla eydürler; ṣafrāvī mizācdur ya balġamī mizācdur ya sevdāvī mizācdur (9) dirler. Eger ol ḫılṭ ḥareketlerinden ḳana maḫṣūṣ ḥareketi artuḳ bulurlarsa demevī (10) mizācdur dirler. Anı daḫı bil kim bu dörd ḫılṭuŋ eyüsi var yaramazı var. (11) Eyüsine ṭabīʿī dirler yaramazına ġayr-ı ṭabīʿī dirler. Ol menī kim oğlan andan (12) olur ol ṭabīʿī ḳandan olur. Arasında ḳalan ḫılṭlaruŋ ṭabīʿīsinden (13) var ola. Çün anuŋ gibi menī ata bilinden ana raḥimine iner. Ḥaḳ Teʿālanuŋ (14) irādetiyle ana ṣuyıla ḳarışur ḳarār eyler. Şol ḳadar kim ana ḳarnınuŋ ḥarāretinden (15) birḳaç gün durmaġla uyuşmış ḳana döner, şol ḳanlu et yuyundusı gibi. (16) Anuŋ

adı ʿ**alaḳa**dur. Bir zamān daḫı ṭurmağla daḫı ḳatıraḳ olur, şol aruḳ ḳanluraḳ (17)

8a

et çürügi gibi, anuŋ adı mużġadur. Ol ḥālden geçicek (1) Ḥaḳ Teʿāla evvel bir ḳuvvet viribir kim aŋa ḥakīmler ḳuvvet-i muṣavvere dirler bir feriştedür. (2) Adı melekü'l-erḥāmdür, gelür ol raḥimde her nice kim Ḥaḳ Teʿāla diler anuŋ gibi (3) keyfiyyetde resm urur endāmlardan. Dördinci mertebe ki aʿżādur. Her ʿużvuŋ resmin (4) ḳıldan ince ṭamarlar siŋirler resmi ol ana raḥiminüŋ ḳaraŋulıġında başı bir dāne (5) ṭaru gibi süŋükleri ḳaç pāreyse beynisin resmince ol baş süŋükı delüklerini (6) kim her birinden bir siŋir-i aṣıl çıḳar. Kiminde göz kiminde ḳulaḳ kiminde burun kiminde (7) ağız her birin bir dürlü resm eyler. Ol bir ṭaruca başda cigerbend şeklin bir (8) dāne buğday gibi bağrı yirince, öykeni yirince, ṭalağı, bögregi, yüregi (9) ortada boġazlıġusı tamām vażʿıca cigerbend heyʾetinde, andan ṭaşra (10) süŋükler, eyegūlar, oŋurġa, boyın süŋükleri andan el ayaḳ süŋükleri, barmaḳlar (11) resmi yerlü yerince. Her iki süŋük arasında siŋirler kim anlara ribāṭ dirler (12) ve ṭamarlar ve ḳalan siŋirler ve geyrekler cümle yerlü yerince bunlara resm ḳor tamām (13) ol bir pāre et gibi nesnede. Çünkim bunlar tamām ola Ḥaḳ Teʿāla (14) cān viribir evvel gelür ol yürek şeklinde resm olan ʿużva bir ḳuvvet (15) kim anı ḥarekete getürür. Andan ol yüreginde belüren ḳuvvetüŋ kim cāndur (16) es̱eri dörd yanına ve yuḳarusına ve aşağasına yürür, cigere irişür. (17)

8b

ḳuvvet-i ṭabīʿī ḥarekete gelür cigerde ve dimāġa irişür ḳuvvet-i ḥissiyye ḥarekete (1) gelür dimāġda. Çünkim bu üç dürlü ḥareket belürür. Andan ṣoŋra bu aʿżāı (2) büyitmege ve ol ḥarekete gelenlerüŋ ḳuvvetlerine meded irmek çün ġıḏā vācib olur. (3) Bu didügümüz resm urılan aʿżāya aʿżā-yı evvelī dirler. Ete kisvet-i aʿżā (4) dirler. Deriye kisvet-i beden dirler. Derinüŋ içerüki yüzine edeme dirler. (5) Ṭaşraġı yüzine beşere dirler pes başlar kendün gine büyimege ġıḏā sebebiyle. (6) Kim anasınuŋ ḳanından ol oġlancuġuŋ göbegi ucından ṭabīʿat alur (7) cigerine ṣıġduḳça ḳarşu virür ġıḏāsını her aʿżāsınuŋ. Pes ol vaḳt (8) oġlan müddeti yitüb ṭoġınca riʿāyet eylemek her ḥāli anası boynınadur. (9) **Altı dürlü nesnei** anası altı vaḳtde ġāyet saḳlamaḳ gerek. **Evvel** (10) yiyecegin içecegin tiz siŋer nesne yiye. Arı buġday etmegi genc irkek (11) ḳoyın eti, erüşte ṣorbası daḫı ne kim eyü ġıḏādur yiye. Ayda (12) üç kez elma maʿcūnı ya şarābı ya saḳızla gülengübīn ıṭrifal-i ṣaġīr (13) şarāb-ı ṣandal kim gülile usṭuḫūdūsıyla ġāyet aḳ balla bişmiş ola. (14) Yaramaz ġıḏālardan yememek gerek ḳoz gibi kerefis gibi ḳuru peynir gibi (15) ṣıġır eti, ḳaz eti, mercimek ḳatı ekşi, ḳatı ṭatlu, ḳatı ṭuzlu (16) ḳatı ṣovuḳ ṭabīʿatlü, ḳatı ıssı ṭabīʿatlü, ḳatı aclıḳdan igen çoḳ yemekden (17)

9a

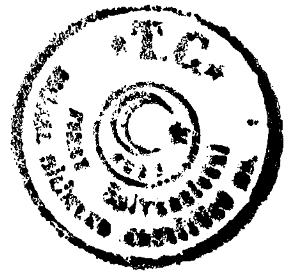
yiyüb ḳatı ḥareket itmekden yiyüb uyımekden yiyüb ḥammāma girmekden (1) perhīz ide elinden geldikce. **İkinci** deprenmesini aŋul aŋul dururken otururken (2) yatarken bir yanından bir yanına dönerken

ḳandasa da ata binmekde inmekde (3) yürimekde kim igen artuḳ yürimeye ḳatı yürimeye. **Üçünci** fiʿlini yaʿni iş (4) işlemesinde dāim elümden iş düşmesün dimeye kim süŋükler siŋirler arub (5) ağrımaya. Anuŋ daḫı ḳuvveti bile sāḳıṭ olmaya işlememek daḫı yaramazdur. (6) Pes gāh işleye gāh ferāğet otura. **Dördinci** fikrini ve ḥareket-i nefsānīsini (7) saḳlaya kim yaramaz olmaya. Kendüsine nice ziyān iderse aŋa daḫı ancılayın ziyān (8) eyler. Fikir didügümüz ṣoldur kim yaramaz nesneler ṣana ya ḳorḳacaḳ ya ḳaḳıyıcaḳ ya kin (9) dutacaḳ, ya fitne bırağacaḳ nesnelerüŋ fikrine düşe, ḳanını bu endīşeler ḫayāliyle (10) cūşa getüre. Elbetde oğlanuŋ ġıḍāsında biri biri es̱er eyler saḳınmaḳ gerek. **Beşinci** (11) bir nesneye imrenmekden kim ele girmesi zaḥmetledür. Ya ele girmez oğlan şeksüz (12) ḥarīṣ nefislü olur. **Altıncı** üşbu didüklerümüzüŋ şerrinden saḳınmağı sehl (13) görmekden. Zīrā her birisi nice dürlü yaramaz ḥāllere sebeb olur kim oğlanuŋ (14) mizācındaki ṣıḥḥatine ziyān irişdürür, kendü bilmedügiçün ne var pes vācibdür (15) kim oğlanı ḳarnında ten-dürüst büyimek dileyen saḳına vallahi aʿlem. **Oğlan** (16) çünkim ṭoğmağa destūr ola Ḥaḳ Teʿāladan ʿalāmetler belüre ḥāżır eylemek (17)

9b

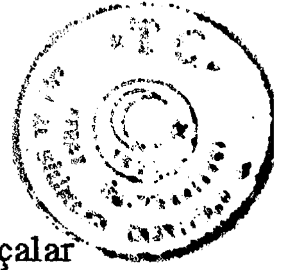
zīre iki ḳardeş ḳanı ağaç yosunı anzurūt, mürr, dil-i zāʿferān (1) her birinden berāber dögüb sürme gibi ḥarīrden eleyüb ṭoğıcaḳ göbegin dörd (2) barmaḳ yuḳarudan kesüb dibinden aruca yüŋle bağlamaḳ gerek. Nāzük (3) kettān bezini süzülmiş zeyt yağına bandurub göbegine ḳomaḳ gerek. Andan ṣoŋra (4) ol dögüb ḥāżır eyledükleri otı göbeginüŋ ucı düşicek ekmek (5) gerek. Yelden, ṣovuḳ āfetinden emīn

olur. **Amma ṭuzlamaḳda** iḫtilāf itmişlerdür. (6) Mesīḥī eydür : Yumşaḳ ṭuz saçmaḳ yegdür. Zīrā ana ḳarnında hīç bir vechle (7) havā doḳınmamışdur ṭuz bedenin muḥkem eylesün diyü kim havā doḳınması ziyān eylemeye. (8) Ebū ʿAli eydür : ṭuzlu ṣuyla yumaḳ yeter. Yegrek ʿamel oldur kim ṣāẕenec, ḳusṭ (9) sumaḳ ṣaʿter, boy toḫumı yimiş dögilmiş ola sürme gibi ṭuza ḳatalar. Eger ḳızıl (10) ḳuru gül daḫı bile ḳatarlarsa yegrekdür. Evvel aŋul aŋul ḳulaḳların sehlce ṣoralar (11) andan ṣoŋra ṭuzlayalar. Bir nice ḥakīmler eyitmiş ; ḳoltuğın, ḳulağın, uyluğı (12) arasın ol ṭuzıla ṭuzlayalar. Ḳalan bedenin ṭuzlu ṣuyla yuyalar. Burnın ağzın (13) ṭuzlamazlarsa ḳayurmaz. Yuduḳları ṣu ıssı olmaya ṣovuḳ daḫı olmaya. Amma ıssıdan ṣovuğa (14) yaḳın ola. Burnın ġāyet nāziklükle kiçi barmaġ ucına dırnağın kesüb ḥarīr (15) pāresi ṣarub andalar. Gözlerine evvel ḥarīrden süzülmiş zeyt ṭamzuralar. (16) Ayağın elin ṣıġayalar. Her bir aʿżāsını yunınca ṣıġayalar. Yerlü yerine yaraşsun (17)

10a

diyü zīrā oğlan anadan ṭoğduğı sāʿat aʿżāsı yumşaḳ olur. Nice (1) terbiyet iderlerse eyle ḳalur. Bir evde ḳoyalar kim ḳaraŋu ola havāsı laṭīf (2) muʿtedil ola. Yöresinde mirsin yabrağı alma, turunc ḳoyalar, gülāb ṣaçalar (3) ev içine. Vaḳt vaḳt kim aydın yere çıḳaralar, aŋul aŋul çıḳaralar kim gözi (4) aŋsuzda aydınlıḳ doḳınıcaḳ ḫıyre olur. Ebu ʿAli eydür: Gözlerini nāzik ḥarīrle (5) sile ṭuralar. Ḳasuğın dem-be-dem ṣıġayalar. Başına degirmi ṭāḳiye geydüreler. (6) Ġāyet büyük ṭāḳiye ola. İçine yumşaḳ kettān bezini düz ṣaralar. Başı (7) büyidükçe bezi yufḳaldalar. Ḳolını aşağa ṭutalar kim dirsegi bögrüne irişe. Elini

yuḳaru (8) ḳalduralar kim barmaḳları omzına irişe. Yine aşağa açalar uzadalar kim mafṣıllarında (9) nesne ḳalmaya. Barmaḳları arasın ṭuzlu suyıla sileler, ḳulağı ardın, ḳoltuğın (10) oyluğ arasın ṭuzlu suyıla ışladalar andan ḥarīrle sileler zeyt dürteler. (11) Bögrin ḳasuğın aŋul aŋul ṣıġayalar ṣıfldan ne varsa inmekiçün. Başını (12) ḳalan aʿżāsından yüksek ḳoyalar. Eyle olmayacaḳ ġıḏā miʿdesinüŋ dibine (13) inmez belkim yine ağzına gelür. Ḳuvvet-i hāżıması żaʿīf olur yaramazdur. Ḥammāmdan (14) çıḳarıcaḳ ḳulaḳların aŋulcaḳ ṣoralar. Ḳalan aʿżāsın ṣıġayalar yunınca. Andan (15) ṣoŋra ḳuyruḳ yağına zeyt yağın ḳatalar cemīʿ bedenin anuŋla yağlayalar. Miʿdesi (16) üzerine yaturmayalar göbegi üzerine daḫı yaturmayalar. Ḥammāmda ḳulağına ṣu girmekden saḳınalar (17)

10b

ġāyet nāzik bezle evvel ḳarnın andan arḳasın sileler. Ḳulağ ardın (1) ḳoltuğın, oyluğı arasın sileler kim ṣu es̱eri ḳalmaya. Ayaḳları üstin, elleri (2) ardın ġāyet ṣıġayalar. Her bir endāmın yuriken şol ḳadar ṣıġayalar, düzeler kim (3) her endāmı göz sevdüginleyin şekil ṣūret bağlaya. **Bir nice ḥakīmler** dimişdür kim (4) yuduḳları ṣunuŋ içine ḳuru gülile mirsin bile ḳaynamış andan ṣovımış olsa (5) yegrekdür bedeni muḥkem eylemekçün. Anası bir it enügine gögsindeki südini emzirmek (6) gerek. Şöyle ki hīç ḳalmaya andan emcekini dibinden ballu ṣuyla yuyalar. Andan (7) ceḥd ideler kim evvel oğlanuŋ miʿdesine anası südi gire zīrā yad kişi südi (8) anası ḳarnındağı ġıḏāsına muḫālifdür. Eger şöyle olursa ki anasınuŋ ḫastalığı (9) var ola emzürmek olmaya ya südi yaramaz ola bir ʿavret südin emzüreler (10)

kim anası ṭabīʿatına beŋzeye. Hem yaşı daḫı anası yaşına yaḳın ola. Eger oğlan (11) ḳızsa ḳız ṭoğurmış ʿavret südin emzüreler. Eger erise er oğlan ṭoğurmış (12) ʿavret südin emzüreler. Öyinile emzüreler vaḳt vaḳt tā kim birisi siŋe (13) bir vaḳt daḫı olunca. Her bir emzürmek ardınca biraz uyıtmek gerek. (14) **Amma dimişler kim** nifās günleri geçince anasından ayruḳ ʿavret emzürmek (15) yigdür. Zīrā anası südin ol vaḳt iʿtidālden ṭaşradur. Yegrek terbiyet (16) oldur kim evvel barmağını gülengübīn ṣuyına bulaşdura oğlana yalada andan emzüre (17)

11a

miʿdesin ḳuvvetlendürür. Ve balğam kim oğlancuḳlaruŋ miʿdesinde olur giderür (1) iki kez üç kez yabana ṣağa andan emzüre. Her ṭaŋla evvel emzürmedin bu ʿadeti (2) ṭuta andan emzüre. Emzürdükden ṣoŋra eyü ḫulḳla laṭīf ṣavtla uyıda (3) ḳatı ögürmeye ki dimāğına sadme irişmeye. Ögürmek riyāżetdür, gökcek (4) ṣavt dimāğına ḳuvvetdür. Her ādemüŋ bedeninüŋ rengi ne ḳadar nūrlu (5) olursa ol ḳadar ṣağlığına ve mizācınuŋ ḳuvvetine nişāndur. Bedeninüŋ levni ağ (6) olmaḳ kim ḳızıllığa meyl ide ten-dürüstliginüŋ nişānıdur. Boynı yoğun olmaḳ (7) hem uzun olmaḳ dimāğınuŋ ṣağlığına ve ḳuvvetine delīldür. Gögsi yaṣṣı (8) olmaḳ delīldür kim rūḥ-ı ḥayvānīsi ḳuvvetlüdür. Ve daḫı ekser gögsü yaṣṣı olanuŋ (9) ḫulḳı eyü olur. Her ʿavretüŋ ki ḫulḳı eyü ola elbette südi eyüdür. Aruḳlıḳda (10) semüzlikde miyāne gerek ādeme, ʿavret kim ḳatı semüz ola südi ġalīẓ olur (11) ḳatı aruḳ olursa südi ṣafrālu olur. Oğlan emzüren ʿavretüŋ ʿaḳlı yerinde (12) gerekdür. Zīrā resul ʿa.m. menʿ eylemişdür delü ʿavrete oğlan emzürtmegi. (13)

Emceki ḫazīnelü gerek ne büyük gerek ne kiçi. Oğlan emzüren ʿavretüŋ (14) südi yedi ṣıfatda gerek kim bahānesüz ola. **Ḳıvamı** muʿtedil gerek ne sıvıḳ ola (15) ne ḳoyı. Sıvığı ḳuvvetsüzdür, ḳoyısı ġalīẓdur, yaramazdur. **Miḳdārı** ne igen südlü (16) gerek kim çoğ ola ḳuvveti az olur. Ne igen südsüz gerek kim südsüz olıcaḳ yābis olur (17)

11b

yaramazdur. Miyāne gerekdür tā ḳuvveti südüŋ yerinde ola. **Rengi** aḳ gerek (1) ġāyetde eger ḳızıllığa meyl iderse ḫāmdur. Eger ṣaruya meyl iderse ṣafrāludur. (2) Eger göge meyl iderse balġamludur, ya sevdāludur. Ṭabīʿatı ṣovuḳdur, anuŋçün göge (3) meyl ider. Her bir reng bir maddeye delīldür. Ol madde nice rence ʿillete delīldür. (4) **Ḳoḳusı** eyü gerek yaramaz ḳoḳan süd ʿufūnete delīldür. Eks̱er ʿufūnet ısıtmalu olur. (5) **Dadı** ṭatlu gerek zīrā ṣağ süd oldur kim eyü ḳandan olur. Eyü ḳanuŋ dadı (6) ṭatludur südi daḫı ṭatlu gerek. **Revān** gerek pürtüklü olmaya birazı sıvıḳ birazı (7) ḳoyı olmaya. Bir mertebede olmayacaḳ ol anı ḳandan süd eyleyen ḳuvvetüŋ (8) ʿācizligine delālet eyler. Ya ağyārından ayırmamış olur ya tamām bişürmemiş (9) olur. **Köpüklü olmamaḳ** gerek, köpüklü olıcaḳ yel ʿalāmeti olur. Oğlanuŋ (10) ol sebeble bağarsuḳlarında yel olur, yaramazdur. **Süd arturacaḳ ʿilāc** (11) ġıḍāda oldur ki ḳoymaḳ idivereler. Noḫud, baḳla unıyla yağlu bir daḫı (12) ḳabı çıḳmış buğday unını südile, yağla ḳoyıraḳ bişüreler, yedüreler. Bir daḫı (13) noḫud unıyla rāziyāneyle bulamac yedüreler yağlu. Bir daḫı ṭurağ otı (14) rāziyāne, naʿnā, ḳabı çıḳmış buğday unıyla yağla bişüreler yedüreler. Bir daḫı (15) yılının ḳoyın südi içinde bişmiş, ya keçi südi içinde bişmiş yedüreler ġāyet (16)

eyüdür bu. Bir daḫı ḳoyın cigerinden soġanla rāziyāne ḳatub ḳalye idivereler (17) **Maʿcūn kim süd arturur.** Ḳabı çıḳmış simsim elli direm, yaş raziyāne suyı (18)

12a

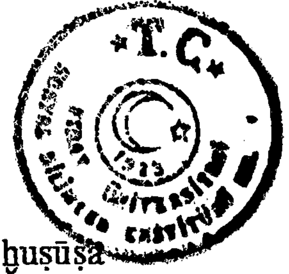
on direm tāze ṣıġır yaġı yigirmi direm köpügi alınmış balla yoġuralar (1) her gün acla yedi direm yiye. Bir dürlü ʿilācı ḥammāma ḳoyalar, kirin yuyub (2) pāk eyledikden ṣoŋra aḳ ṣoġanı yaralar arḳasına süreler şol oŋurġa (3) üzerine. Süd emzüren saḳınmaḳ gerek ḳurıdıcı nesnelerden ekşiden, ḳuru (4) peynirden, kişniceden, ṭuzludan, acı terelerden, ṣoġandan, sarmusaḳdan. (5) **Süd eksecek ʿilāc** oldur kim naʿnāyı ṭuzıla dögeler emcekine vuralar (6) bir daḫı kimlūnı dögeler sirkeyle emcekine vuralar, bir daḫı mercimegi dögeler (7) sirkeyle emcekine vuralar. Eger oğlan emzürenüŋ kendü oğlanı ten-dürüst (8) degülise ol ʿavrete oğlan emzürtmek dürüst degüldür. Eger ol kişinüŋ (9) eri varise cimāʿdan perhīz eylemek gerek. Zīrā eger yüklü olursa (10) südi aġu olur. Eger olmazsa cimāʿ ḥayż ḳanın depredür südi az olmaz. Eger (11) emzürenüŋ bir dürlü ḫastalıġı varise emzürtmeyeler eger az eger çoḳ anası (12) olursa. Bir niceler ḳatında yigirmi bir süd emse gerek, bir niceler ḳatında otuz (13) ay. **Amma** oğlan süd emeriken şol süde yaḳın ṭabīʿatlü ġıḍālardan dāim (14) ṭadını durmaḳ gerek. Zīrā südden kesüb ġıḍā viricek ṭabīʿat aŋsuzda (15) görmedigin görüp buŋlamaya, ögrenmiş ola. Çünkim dişi bitmege başlaya (16) ġıḍā kim ṭadururlar tedrīcle günden güne hem arturmaḳ gerek hem ḳuvvetlü eylemek gerek (17)

12b

illa ki saḳınmaḳ gerek kim çoḳ yedürmeye hem ġalīẓ yağlu ġıḍā olmaya ḳaymaḳ gibi (1) ilik gibi. Süd ṭabīʿatından ıraḳ ġıḍā virmeye. Daḫı saḳınalar şunuŋ gibi (2) ġıḍādan ışırub kesmelü ola diş zaḥmet göre. **Evvel** tāze etmek için (3) süd içine uvalar. Şol umac miḳdārında ġāyet ışlana anı yedüreler (4) yāḫūd dadısı çiyneye ya kim emzürse yedüre birḳaç gün. Andan ṣoŋra laṭīf (5) revāḳ baldan olmış şerbete ışladalar yedüreler birḳaç gün. Andan ṣoŋra (6) oğlaḳ ya tavuḳ ya şişek etinüŋ ṭuru yaḫnisi ṣuyına ışladalar yedüreler (7) öyinile öyini daḫı vaḳtile ola. Ḳatı saḳınalar ekşiden, ṭuzludan ıssı otludan (8) ḳatı ṭatludan, bayad aşdan, ḳatı yağludan elbette. Çünkim südden kesmek (9) dileyeler aŋul aŋul ögrederek keseler. Ol bābda mamılar bildügi yeter. Vaḳtehā (10) bir şekerle düzilmiş gülengübīn ḳaynadalar etmek içiyle ṣuyın vireler. Nā-gāh (11) bir dürlü nesne ʿārıż olıcaḳ olursa oğlancuğa ġıḍādan ṣaḳınalar emzüreni daḫı (12) ṣaḳınalar yaramaz ġıḍālardan. Ġāyet rāḥatı oğlanuŋ uyḳudur. Zīrā dimāġ (13) uyḳuda diŋlenür, siŋirler ḳızar iʿtidālle cān ḳuvvet ṭutar. Nice kim ġıḍā öyinile gerek (14) uyḳu daḫı öyinile gerek. Her ṭoyduğundan ṭoyduğuna bir uyḳu daḫı bile vācibdür. (15) Eger uyanub uyḳudan ġıḍā ya süd virmeden yine uyımek dilerse taʿbīr (16) ideler iki buçuḳ sāʿat ḳadar dimāġından ol buḫār zāyil olunca laṭīf ḳoḳulu nesne (17)

13a

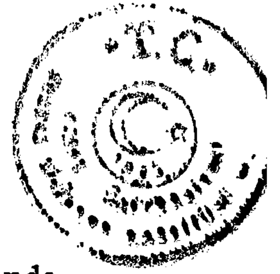
ḳoḳuladalar. Emrūd gibi, ʿūd ağacı gibi turunc yabrağı, mirsin (1) yabrağı bāẕrençbūye gibi. Zīrbāç suyı eyüdür tāze etmek içiyle (2)

ferrūc kim erimiş ola ṣuyı etiyle ḳarışmış ola tāze etmek içiyle ḫuṣūṣā (3) kim dişi biter ola. Südi unıdınca ḳoyın südin iki öyinde bir ġıḍāsına ḳarışdura (4) rāziyāne ṣuyı bile. Her ḳaçan dişin bitmek ʿalāmeti olsa ol dişi yerini (5) tavuḳ yağıyla günde birḳaç kez ovalar ya ṭavşan beynisiyle ovalar nazüklükle (6) barmaḳ soḳub tā dişi bitince. Çünkim dişi bite eŋekin, boynın, başın yunmış (7) zeytle ovalar. Her vaḳt her dişi belürdükçe bu ʿameli ḳılalar. Ḳulağına ḥammāma (8) ḳoyıcaḳ yunmış süzilmiş nāzik ḥarīrden zeyt ṭamzuralar. Ḥammāma ḳoyduḳça bir ibrīḳ (9) ṣu ṭuta gireler kim ol ṣuyı ḳaynatmış olalar, babadyayla, iklīlü'l-melik bile (10) andan süzilmiş ola. Başına aŋul aŋul ol ibrīḳuŋ lülesinden çözelendüreler (11) şöyle ılıcaḳ ola kim eli ḳorḳıtmaya. Dişi biteriken muḳl arpa unı, ḫaṭmī, bābūnec (12) boy toḫumı unı yoğuralar, yüzine eŋekine yaḳu eyleyeler. Diş tamām bitince şol ḳadar (13) olıcaḳ kim dişi tamām bitdi üç gün geçdi bir pāre yaş ṭatlu buyanı (14) arıdalar ḳabından eline vireler. Kendü eliyle ağızına soḳabildügi yerin geve (15) geŋince bir zamān. Çün ġıḍā virmek dileyeler, ağzını balla ṭuzla yuyalar, ġıḍāyı (16) yiyicek uyıdalar. Uyanıcaḳ tamām bedenini ovalar aŋul aŋul. Kendözine gelince andan (17)

13b

ṣoŋra biraz egleyeler tā miʿdesi arına dāyim bu ʿameli ḳılalar. Nice kim ṣağ ola vallahi aʿlem (1) **Eger bir sebeble bir bahāne olub ḫastaraḳ olursa** sultanu'l-ḥükemā Ebiḳrāṭ (2) kim Cālinus'uŋ üstāḍıdur, oğlancuḳlar her nice ḫasta olursa her ḫastalığa bir dürlü (3) ʿilāc tedbīrin itmişdür, ḳomışdur. Bu arada elümden geldükçe bildüreyüm. İn-şā'Allahü Teʿāla. (4) **İçi gitmek** genc oğlana

şöyle kim yidügi ġıḍādan olmaya ʿalāmet oldur kim (5) dudaḳlarında debsermek ola, elinde ayağında, oturacaḳ yerinde ḥarāret es̱eri (6) var ola. ʿİlāc oldur kim alucı ḳavud eyleyeler ya almayı ya enārı. Üçünde birisinden (7) ayva suyıla vireler, yaḳu eyleyeler, ḳarnına vuralar. Gül yağı, kimlūn anısūn, kerefis toḫumı (8) dögeler gül yağıyla ḳarnına vuralar. Bir dürlü yaḳu daḫı kimlūnla ḳuru güli dögeler, sirkeyle yoğuralar (9) vuralar. Bir dürlü daḫı ṭaru unın sirkeyle bişüreler vuralar. Bir dürlü daḫı ṣandal (10) gül, kimlūn vuralar ayva ṣuyla. Eger süd emer oğlan olursa emzürene ayva yedüreler (11) sufūf-ı ḥābb-ı rummān vireler. **Ḳabż olmaḳ** sebebi emerise süddendür. Emmezise (12) göreler ġıḍādan ise ġıḍāsın degşüreler ḳābıż ġıḍā virmeyeler. Eger ṭaşradan ise (13) baḳalar, ḥarāret varise dudağında oturacağı yerde ṣu isterse ʿilācı (14) oldur kim sıçan boḳın ṣāf eyleyeler, götürdeler. Emzüren ġıḍāsın ḳabż eyler (15) nesneden ṣaḳına. Bir daḫı balı ḳıvām ideler igde çekirdegi gibi ṣāf eyleyeler (16) götürdeler. Bir daḫı oğlanuŋ göbegine ṣığır ödiyle buḫur-ı meryem yaḳu ideler. Bir daḫı (17)

14a

buḫur-ı meryem balla yaḳu eyleyeler vuralar. **Diş yeri gicimek** ulu ḫastalıḳdur. (1) ʿAlāmeti oldur kim gördügi nesneyi ısırmaḳ ister burnın yüzin sürer (2) ağlar. ʿİlācı oldur kim mum-rūġānile ovalar, ḳatı ovmayalar birḳaç kez ovalar. (3) Bir daḫı ḳoḳmış etile ovalar. Ağzını azacuḳ duzlu suyıla yuyalar. **Siŋir büzilür** (4) **ya uzar** oğlancuḳlaruŋ dişi biterken siŋir büzilür ya geŋşer uzar. Elbette iḥtiyāṭçün (5) olmadıysa daḫı ʿilāc itmek gerek. ʿİlāc oldur kim irsa

yağıyla ovalar (6) yāḫūd ḫiyrī yağıyla ovalar, barmaḳ ṣoḳub, yāḫūd sūsen yağıyla ovalar (7) dem-be-dem. Yāḫūd ḳına yağıyla itmege niyyet idicek ġıḍāsın az vireler (8) kim ḳuvvet-i hāżıması żaʿīf olur. Bir ʿilāc daḫı arı aḳ mūmıla benefşe yağın (9) mūm-rūġan eyleyeler ovalar. Başını zeytle ölmiş benefşe yağıyla ovalar aŋul (10) aŋul. **Öksürük domağu** eger doğduğuna yaḳın olursa ʿilācı oldur kim keşire (11) kimlūn, ayva çekirdegi içi her birinden dögilmiş şekerle maʿcūn ideler sıvığıraḳ. (12) Ḥammāmdan çıḳaralar yaladalar, hem emzüren yiye. Bir nice ḥakīmler eyitdi: Dilini balla (13) ṣığayalar andan ṣoŋra boğazına barmaḳ soḳalar balġam ḳusa. Bir nice ḥakīmler eyitdi: (14) Żamġ-ı ʿarabī, kitre, ayva çekürdegi, buyan aḳ şekerle dögilmiş ḳarışmış ṣığır dili (15) ṣuyile yoğuralar. Her gün iki ya üç noḫud miḳdārınca emzüren südiyle, eger emmezise (16) incīri ıṣlanmış ṣuyla ezeler, içüreler. Emzüren perḥīz ide öksürüke yaramaz ġıḍādan (17)

14b

Nefesini ḳatı almaḳ ol daḫı bir ḫastalıḳdur kim nefesi yolına balġam gelir nefesin (1) ağduḳ alur. ʿİlācı oldur kim kettān toḫumın dögeler şekerle yaladalar ve daḫı öksürük (2) ʿilācın ideler. **Ağız olmaḳ** aŋa ḳulaʿ dirler. Üç dürlü olur. Biri ḳızıldur (3) biri aḳdur biri ḳaradur. Ḳarası müşkildür, sevdādandur olur kim helāk ider. (4) Ḳızılı ḳan ġalebesine delīldür. ʿİlāc oldur kim sumaḳ, ḳuru gül ḳuru kişnic (5) ḳuru lisānü'ṡ-ṡevr dögerler her birinden beraber ḳarışdururlar, ekerler. Bir daḫı çivid (6) māzū, sumaḳ dögerler beraber ḳarışdururlar, ekerler. Bir daḫı ḳuru gül, bezr-i ḳaṭūnā (7) ekşi enār ḳabı dögerler beraber

ḳarışdurur ekerler. Aḳ olursa ʿilāc oldur kim (8) balla sileler lisānü's-s̱evr dögüb sıḳalar suyın balla ağzına dürteler. Ḳızılına (9) ʿilāc gül yağı, benefşe yağı dürtmek eyüdür. Eger ağzınuŋ ḥarāreti (10) varise marulı dögüb suyın ağzına ṭamzuralar. **K u l a ğ ı n d a n   n e s n e   (1 1)   g e l m e k** ʿilācı oldur kim gül yağın ılıcaḳ eyleyeler ḳulağına ṭamzuralar. Bir (12) ʿilāc daḫı sucıyle bala sehlce ṣabb ḳatarlar sehlce ılıdurlar ḳulağına (13) ṭamzururlar. **V e r e m** olur dimāğında ıssı verem olursa adı ʿuṭaşdur şınile. (14) ʿAlameti oldur kim depesi baḳıcaḳ bayağı miḳdārından ya alçaḳ görinür (15) ya yüksek görinür. Gözinüŋ ağında ṣarulıḳ es̱eri olur. Olur kim (16) verem boğazunda olur. ʿAlāmeti oldur kim depesi bayağdan alçaḳ görinür. (17)

15a

beŋzi ṣararur. ʿİlācı oldur kim bu iki dürlü vereme daḫı el yoḳamayalar. Eger başına (1) eger boğazına ḳabaḳ suyı, ḫıyar suyı, it üzümi suyı, bir ṭamlam sirke bile (2) ḳatalar, panbuğla başına dürteler aŋulcaḳ, ya boğazına. Bir dürlü daḫı yumurda (3) ṣarusın çigle gül yağıyla ḳarışduralar depesine ya boğazına vuralar aŋulca. (4) **G ö z l e r i   ş i ş e r** ʿilācı oldur kim gözinüŋ ḳabağına ḫużażı südile ezeler (5) dürteler. Bir dürlü daḫı babadya ḳaynamış suyıle yüzin yuyalar. Bir daḫı māmisāyı (6) ḫużażıla ṣāf eyleyeler, ḳurıduḳdan ṣoŋra ṭaş üzerinde ezeler, gözine (7) ḳoyalar. **G ö z i n d e   a ḳ ç a   b e l ü r m e k** çoğ ağlamaḳdan olur. Olur kim ḳabağı ḳızarur (8) kirpigi dökilür. Olur kim ḳabağında uşacuḳ uyuz gibi olur. ʿİlācı it üzümi (9) suyın gözine çekeler. Bir bardaḳ ḳarnında mürdāsengi gül yağıyla ezeler. (10) **B e d e n i   ḳ ı z a r** ısıtma gibi vaḳt vaḳt. ʿİlācı

emerise emzürene buyuralar (11) ḳan alub cevav yedüreler. Enār suyın, toḫmekān südin, cüllāb, ḫıyar tohumı südin (12) gāh birinden gāh birinden içüreler. Issı ṭabīʿatlü nesnelerden saḳınalar. Helva (13) yemeye, etden birḳaç gün yığlınalar. Emmez oğlan olursa ʿilācı oldur kim ol didüklerümüz (14) oğlana kendüye vireler. Eger olmazsa bir arpa ağırı kāfūr ḳatalar. Eger olmazise (15) yaş ḳamışı dögeler suyın ayağı altına, depesine dürteler derlede. **Göbek burmaḳ** (16) ʿalāmeti oldur kim egilür, bükilür ağlar. ʿİlācı ḳarnına ıssı su vuralar. Şiruğanla mūmı (17)

15b

erideler ḳarnına dürteler, saḳınalar kim ıssıla dürtmeyeler. Bir dürlü daḫı (1) ṣaʿter, kimnūn, oğlan aşı beraber dögeler merzencūş suyıla iki çekirdek (2) ezeler ağzına ṭamzuralar yaʿni içüreler. **Becid aḳsurmaḳ** sebebi ṭaşradan olursa (3) toz gibi tütün gibi tiz ḳoḳular gibi anlardan saḳınmaḳ gerek. İçerüden olursa (4) başında verem olur. ʿİlācı başı ḳızarsa ṣovuḳ yağlarla sovıdalar eger ḳızmazsa (5) baẕrucı ḳurıdalar, yumşaḳ dögeler, burnına, başına vuralar. **Bedeninde isilıḳ çıḳar** (6) uşacuḳ ḳara olursa müşkildür ḳızıl ya ağ olursa ʿilācı oldur kim mirsin yabrağı (7) ḳızıl gül ağacın suya ışladalar anuŋla yuyalar, hem yağların dürteler. **Göbegi çıḳar** (8) sebebi çoğ ağlamaḳdur. ʿİlācı nānḫuvāhı dögeler, yumurda ağıyla vuralar. Kettān beziyle (9) bağlayalar. Bir daḫı turmusı güyündüreler mürri süciye ıṣlayalar, ezeler ikisin yoğuralar (10) vuralar. Bir daḫı mürri serv ağacı ḳabı serv yimişi, ṣabr aḳaḳıya dögeler üzerine (11) vuralar. **Ḳasuğı yarılur** sebebi çoğ ağlamaḳdur. ʿİlācı hemān göbegi çıḳmaḳ

ʿilācıdur. (12) **G ö b e g i n i k e s i c e k** olur kim tımar idemezler ya bir sebeble şiş olur. ʿİlācı (13) maṣṭaḳī yağın dürterler. **U y ḳ u s u z l u ḳ** uyımaz ʿāciz olurlar. ʿİlāc oldur kim (14) marul toḫumın ḫaşḫaş toḫumın ğāyet dögüb sürme gibi elerler, benefşe yağıyla (15) ya benefşe ḳaynadurlar. Ṣuyla yoğururlar iki ṭuluŋına depesine dürterler. **I n ç ḳ ı r ı ḳ** (16) olur. ʿİlācı hindustān ḳozın beraber şekerle içüreler. **Ḳ u s a ğ a n o l u r** ʿilācı (17)

16a

ʿilācı ḳaranfül dögerler, ṭatlu alma ṣuyıla içürürler. Bir daḫı naʿnāyı arpa ṣuyında (1) ḳaynadurlar, içürürler. Bir daḫı ḳuru naʿnāyı fustuḳuŋ ṭaş ḳabıyla dögerler ṣuyla (2) içürürler. Eger emer oğlansa emzürene nārdānk aşı, ya temürhindī aşın yedürürler. (3) Gic siŋer, yel eyler nesnelerden perhīz iderler. **M a ʿ i d e s i ż a ʿ ī f o l u r** (4) ʿilācı mirsin, ayva, ḳaranfül vururlar. ʿAlāmeti oldur kim ğıḍāyı siŋürimez olur. (5) **B o ğ a z ı ş i ş e r** ʿilācı ṣafla ṭabīʿatın yumuşadurlar. Tut şarābıyla dilin (6) ıṣladurlar. Ġıḍāsın ṭatludan ḳatı ekşiden saḳlarlar. **Y a t ı c a ḳ b o ğ a z ı ḫ ı r ḫ ı r e y l e r** (7) ʿilācı kettān toḫumın balla yaladurlar. **Y a y a s ı ç ı ḳ a r i g i n m e k d e n** ʿilācı enār ḳabı (8) yaş mirsin belluṭuŋ ḳızılca ḳabı ḳuru gül ulu geyik boynuzı göyinmiş (9) māzū ya palamut suyıla ḳaynadalar. Oğlancuğuŋ ol çıḳan yerini günde bir (10) ḳaç kez anuŋla yuyalar. Bir daḫı ṣabb gülinār māzūyı ṣuyıla ḳaynadalar ḳuvveti (11) çıḳınca ılıcağken oğlanı içine oturdalar. **Z o r o l u r** ʿilācı ḥurf, zīre (12) dögüb beraber ṣığır yağıyla buçuk dāng içüreler. ṣovuḳ ṣuyla olmazsa bir daḫı. (13) Bir daḫı reyḥān toḫumı bezr-i ḳaṭūnā ayva çekirdegi luʿāb eyleyeler,

içüreler. Bir (14) daḫı ḫaṭmi arıdalar ḳabını daḫı içini daḫı uşaḳ ṭoğrayalar luʿābın ılıcaḳ ṣuyıla (15) çıḳaralar içüreler. **Miʿdesinde ḳurd olur** kimi akca kimi ḳızılca, kimi yaṣṣı yaṣṣı (16) ʿilācı ayva dane ṣuyın içüreler. Südile ısladub içürmek yegdür. Maʿidesi (17)

16b

üzerine efsentīn vururlar. Eger uşacuḳ ḳurd olursa rāsen kim andūz (1) dirler. Zerde-çūbla beraber dögilmiş ikisi ḳadar şeker ṣuyıla içüreler. Günde (2) bir dāng üç güne degin şifā ola İn-şā'Allahü Teʿāla. **Çün oğlancuk ṭıfl (3) ola. Aŋa riʿāyet itmek vācib olur ʿāḳilesine her bir (4) dürlü ḥālde.** Evvel uyḳudan uyanıcaḳ ya uyarıcaḳ ṭatlu sözle eyü ḫulḳla göŋlin (5) açalar. Ağzın elin yüzin yuyalar, sileler yumşaḳlıġile. Andan ṣoŋra bir ḫāṭın (6) feraḥ olıcaḳ nesneyle biraz ḥareket itdüreler andan otura diŋlene. Saḳınalar (7) kim derlemeye ḥareket ideriken. Andan ṣoŋra ġıḍā yedüreler. Bir ġıḍā yedürmeyeler (8) kim ṣovuḳ mizāclu ola ṭabīʿatın iʿtidālinden münḥarif eyleye sevdā eyleye (9) ḳurıda ekşiler gibi. Ya terligi artuġ balġamın arturacaḳ nesne virmeyeler (10) yoġurd gibi marul gibi kim çoḳ yiye ya su çoḳ içmek gibi. Ya (11) bir nesne yedürmeyeler kim ḳanını göyündüre, ṣafrā eyleye ıssı otlar, sarmusaḳ (12) acı tere, çig soğan gibi süci içmekden saḳınalar ġāyet. **Aḳ** (13) bal kim kefi alınmış gülābla ḳaynamış ḳıvāma gelmiş ola irte öyinine (14) nāzik bişmiş etmek içile şerbet eyleyeler yedüreler. Nāzik ferrūc (15) etin yedüreler. İrkek şişek etin yaḫni eyleyeler kim ġāyet bişe (16) ṭuzlu olmaya ṣuyına arı etmek için ışladalar vireler. Yay faṣlında (17)

17a

faṣlında ṭatlu ekşi alma aşın zirişk ṣorbasın cevav vireler (1) Güz faṣlında yimiş çoḳ yedürmeyeler. Ekşilerden saḳınalar. **Ġıḏāyı** çoḳ virmek (2) ṭıfl oğlana ümmü'ṣ-ṣıbyān getürür kim aŋa oğlancuḳlar ḫastalığı dirler ve teşennüc (3) eyler. Ya'ni siŋirler büzilmek getürür. Az yidürmek gerek öyinile yemege ögretmek (4) gerek. **Bulanıḳ ṣu** içmekden saḳınalar kim bögreginde ḳavuğında ṭaş eyler ve ma'idesin (5) ḫarāb eyler beŋzin ṣoldurur ve bel ağrısın getürür. Ḫanāzīr dirler bir renc var (6) ekṯer bulanıḳ ṣu içmekden olur. **Vaḳit vaḳit** oynamaḳ bir daḫı oğlancuğile (7) dutışmaḳ, güreşmek, yügürdüşmek süŋükün berkidür ḥarāret-i ġarīzīsin (8) ḳuvvetlendürür iştiḥāsın getürür. Ṭoḳla ḳomayalar oynamaga tā biraz vaḳt oturmayınca. (9) Ta'līm-i naṣīḥat şöyle kim derin şöyle ḳılalar. Her zamānda kim büyir ḳuvvet (10) ṭutar ġıḏāsın ol zamāna göre kendünüŋ miḳdārına göre arturalar. Ḳuvvetlü (11) eyleyeler, illā şunı gözleyü duralar kim ġıḏā ḳuvveti kendü ṭabī'atı ḳuvvetinden artuḳ (12) olmaya. Meṯelā oğlan altı yaşına irince kim henüz yedisine girmedi ṭabī'atı (13) germ ve terdür. Ol derecede ġıḏā kim virürler ol derecede germ ve ter ola ṭabī'atına (14) muvāfık. Eger serd ve ḫuşk olursa evvel derecenüŋ evvelinde ziyān eylemez (15) āḫirinde olursa ziyān eyler. Evvel derecenüŋ evvelinde daḫı olursa ḥarr ve (16) yābis ziyān eyler. Āḫirine olıcaḳ ḫod ziyānı ẓāhirdür. Filcümle ġıḏā mizācdan (17)

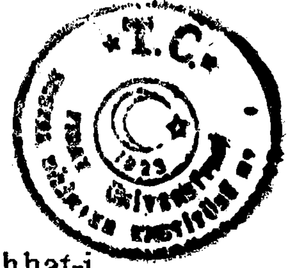
17b

ża'īf gerek kim mizāc ġıḏāyı zebūn eyleye, ḳahırla siŋüre. Eger ġıḏā ḳuvvetlü (1) olursa mizācdan ol ġıḏāyı yiyen bilsün kim ol ġıḏā aŋa

ḳahr ider ḳuvvetile (2) gerek oğlan olsun gerek yigit, gerek ḳoca şağlığın saḳlayan ġıḍāyı mizāc (3) üzerine ḥavāle ḳılmaya, tā kim mizācı ḳuvvetlü ola. Ḳaçan kim ġıḍā ḳuvvetlü ola mizācdan, (4) mizāc ḳahr idüb kendü dilegine muṭīʿ idemez kim et olub cüzv-i beden (5) diyeler. Siŋmez tuḫme eyler yāḫūd ṭabīʿat birikür ʿāciz olur. Varduḳca ḳuvvetden (6) düşer bu kez hīç ġıḍāyı siŋürimez olur. Bir dürlü ḫastalıġa sebeb olur elbette (7) ḫuṣūṣa kim oğlancuḳlar mizācı żaʿīfdür, ḳanları raḳīḳdür. Bünyāḍları tāze (8) yapılmış yaş dīvāre beŋzer kim balçıḳdan ola yufḳa ola. Ağır ġıḍā (9) yükin götirimez bir dürlü ḫalelden ḫālī olamaz. Pes ġāyet saḳınmaḳ gerek. (10) **Daḫı** ġāyet saḳınmaḳ gerek ḳorḳutmaḳdan, ḳaḳıtmaḳdan kim ḳanı göyünmeye yüreginüŋ (11) ṭamarı geŋşemeye ki ya delülige ya sarʿa rencine sebeb olur. Çünkim altı yaş tamām (12) ola, vācib olan andan ṣoŋra taʿlīm-i edebdür ve taʿlīm-i ʿilmdür. Ol babları (13) üçünci rükn de kim ʿaḳl ṣıḥḥatin bildüreviz bilesin İn-şā'Allahü Teʿāla. **Çünkim** (14) **oğlanlıḳ mertebesinden yigitlik mertebesine çıḳa, yaʿni onbeşinden** (15) **geçe** bedenüŋ ṣıḥḥatin ne ṭarīḳla saḳlayalar aydalım. Bilgil kim mizāc yigitlik zamānında (16) ġāyet ḳuvvet ṭutduğı vaḳitdür. Ṣafrā ġalebe ḳılsa gerek pes her ne yirise (17)

18a

ṣafrā arturan nesnelerden saḳım dura. Ġıdasını arı etmekle şişek etine (1) düze. Dürlü dürlü ġıḍāları ögretmeye yaʿni bir öyinde bir dürlü ġıḍādan kim ṭabīʿatı (2) anı diler yiye ḳarnın ṭoyura tā yine bir öyine varınca. Bir öyinde daḫı her ne kim (3) ṭabīʿatı iḫtiyār eyler anı yiye.

Dürlü dürlü ġıḍāyı cemʿ eylemekden bu ṭarīḳ muvāfıḳdur (4) ṣıḥḥat-i bedene. Arada şol ġıḍālardan daḫı yiye kim ṣafrāyı ṣıyar. Ekşi alma (5) aşı, ḳoruġ aşı, zirişk aşı ve daḫı her vaḳtde biten ḫavıc kim ter ola (6) ve dāim bedeninde ḫiffet gözleye. Ne ḳadar renc kim gelür ādeme ġıḍādan gelür. Biri (7) az yimekden degül eks̱eri çoḳ yimekdendür. Ḳaçan bedeni ağır düşse ḳan aldura. (8) Eger miʿdesi ṭolu olub bedeni daḫı ağır düşerse kim bile miʿdesinde balġam var (9) ḳan daḫı aldura, hem ḳusa. Baḳa kim ḳan taḳāżāsı artuġsa evvel ḳan aldura (10) ṣoŋra bir iki günden ḳusa. Eger miʿde ṭoluluġı artuḳ zaḥmet virürse ḳusa (11) andan bir gün ṣoŋra ḳan aldura. Daḫı her aʿżānuŋ imtilāsın bir dürlü (12) sebeble boşaldurlar, ṭamarı ḳan almağla, miʿdeyi ḳusmağla bağarsuḳları ishālle (13) deri arasın derile, başı burun ḳanamağıla filcümle yigit kişi ḥıfẓ-ı ṣıḥḥatçün (14) her dürlü nesnenüŋ ḥaddından geçmek itmemek gerek. Zīrā ġurriş vaḳtidür (15) ṭabīʿat ser-keş olduğı vaḳtdür. Dāyim yigitlik atınuŋ gemin yığadurmaḳ (16) gerek iken daḫı dizgin uzatmamaḳ yigdür. Zīrā yigitlik ḳanıyla her çiçek (17)

18b

degme vaḳt ḳurtılmaz. Nefs ḥareketlerinüŋ ziyānından saḳına yaʿni ḳatı (1) ḳaḳımaḳdan, ġuṣṣadan, beden ḥareketlerinde, ağır nesne götürmekden, yüksek (2) yerden ḳalġımaḳdan, ḫuṣūṣā çoḳ ḥareket idüb çoḳ derlemekden ḫuṣūṣā (3) kim susaya daḫı ṣu içe, ḫuṣūṣā ṣovuḳ ṣu içe ḳatı saḳınmaḳ gerek çoḳ (4) şarāb içmekden ḳatı yüriyüb şarāb içmekden. Uyḳu uyımemekden vaḳtiyle (5) ḳatı çoġ uyımekden. **Yigit** ādem dilerse kim gic ḳocaya, yigitlik ḳuvvetin (6) telef eylemesün çoḳ cimāʿ itmekle. Ekşiyi ṭuzluyı az yisün bī-hūde (7) yere ġuṣṣa

dutmasun. **Bir kişinüŋ** kim birḳaç pāre altunı ola içerüden (8) içerü saḳlar telef olmasun ser-māyemdür der. Ol kişi kim bilmez yigitlik (9) gevheri ʿömrünüŋ ser-māyesidür pula degmez nesnelere çüridür telef eyler. Dirīġā kim (10) ṣoŋra çoḳ peşīmān olur, illā fāyide bulmayiser. Zīrā saḳınmaḳ her nesneyi (11) elde iken gerek. ʿĀḳil ne didügümi aŋlar deli aḥmaḳ ṭaŋlar Vallahi aʿlem biʾṣ-ṣavāb. (12) **Çünkim yigitlik çağı geçe ʿömrüŋ güneşi öylesinden zevāle** (13) **dönmiş ola** ṭabīʿat sevdā arturmağa meyl itdügi vaḳitdür. Cehd eylemek (14) gerek. Güç yetdükçe her dürlü fiʿlde ḥareket az itmege kim beden rāḥat ola (15) zīrā ol ḳırġıllıḳ mertebesi ḳuvvetleri ekser. Ḫuṣuṣā kim ṭabīʿat ḳuvvetlerin (16) ḥareketi daḫı ḳuvvetleri żaʿīf eyler. Pes ikisi daḫı ṣağlıḳ bedenden eksilmege sebebdür (17)

19a

ol zamānda ḥareket itmek ḥaddı riyāżet ḳadarı gerek yaʿni ġıḏāyı siŋürecek (1) ḳadar. Ancaḳ. artuğı kişi ziyānına dürişmekdür ḫuṣūṣā cimāʿ ḥareketinde. (2) **Bilsün** ol mertebede olan ādem kim ṭabīʿat ḳuvvetlerine meded ide ṭurmaḳ (3) gerek, maʿideye ḳuvvet viren ġıḏālar artuḳ istiʿmāl idine yemekde içmekde. (4) İrkek şişek yaḫnisinüŋ suyı kim arı buğday etmegin ıṣlayalar nīm-birişt (5) yumurda laṭīf helvalar ḳızıl üzümle ağardılmış bāḏām ayva incīrle ḳoz içi şarāb-ı (6) reyḥāni ġāyet eyüdür. Ḫuṣūṣā kim acla gülengübīn yiye. Mazdeki saḳızla heftede (7) bir iki üç kez ura nibīr taḳāżāsını ḳanuŋ ol zamānda ḥacametle ṣavmaḳ (8) gerek. Zīrā ḳan almaḳ taḥlīl-i rūḥ eyler. Müshil içmekden iḥtiḳan itmek (9) yigdür muvāfıkdur. Ol

mertebeye ḥammām-ı muʿtedil heftede iki kez bal şerbeti kim (10) içine an etmek için ṭoğrayalar yiye. Vaḳtiyle uyımek yumşaḳ döşekde eyüdür (11) rāḥata. Ṣovuḳ mizāclu ġıḍālardan ve ḳurıdıcı ġıḍālardan saḳınmaḳ gerek turşılardan (12) ḳuru etden ḳuru peynirden ṭuzlu ve ıssı otlardan ve ḳabıż olmaḳdan saḳınalar (13) **Çünkim bu mertebe ʿömürde ġāyetine irişe. Pes pīrlik irişür aḳşam (14) yaḳın olur.** Rūḥ-ı ḥayvānī żaʿīf olur. Ḳan kim ġıḍāsıdur cānuŋ az olur (15) balġam çoğ olur. Miʿde ṣovır siŋirler geŋşer süst olur. Cehd itmek gerek ki (16) ḳan arturacaḳ ġıḍā yiye ve balġamı ekse. Noḫud suyıla ḳoyın yaḫnisi ṣuyı rāziyānelü (17)

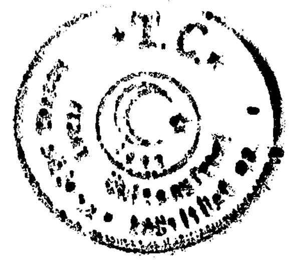
19b

anısonlu, çörek otınlu, zīrelü tāze etmek içiyle südlü erüşte (1) balla incīr ḫoşavı anısonla ıṣlanmış ola. Bir öyin ġıḍāyı iki kez yiye (2) tiz tiz yiye kim genc oğlan gibidür. Uyımek yumşaḳ döşekde, ḥammāma girüb başına (3) ılıcaḳ su çözelendürüb dökmek, bedenine bāḍām yağın dürtmek, az az (4) ḥareket itmek, şarāb-ı reyḥānile baz-rencbūye suyın içmek eyüdür. Ferrūc (5) eti, tavuḳ eti, ḳuzı eti, ṭatlu üzüm ṭatlu incīr ṭatlu alma suyı şekerle (6) eyüdür. Ne ḳadar ḫāṭırın feraḥ eyler nesne varsa anı itmek gerek ve ne ḳadar ḳır (7) olduğı zamānda saḳınacaḳ nesne varsa bu zamānda daḫı saḳınmaḳ gerek ġāyet. (8) Ne ḳadar iʿtidāle meyl ider nesne varsa anı ide. Dāim laṭīf ḳoḳular ḳoḳulaya (9) müshil içmekden saḳına ḳan almaḳ ḫod düşmenīdür anuŋ. İşbu ḳadar kim didüm saḳlayı (10) bilicek ʿömr mertebesinde eyüdür, çoḳ fāyide ḳılar vallahi aʿlem. **Mertebe-i ʿömr-i (11) evvel nuṭfeden tā şeyḫ-i fānī olunca kim āḫir-i**

ᶜömürdür çün bilindi. (12) Pes bu ᶜömrüŋ evvelinden āḫirine saġlıġına sebeb olan nesneleri bilmek gerek (13) kim saġlıġı saḳlana. Ben daḫı bu ḥıfẓ-ı ṣıḥḥat-i insānı üç ḳāᶜide ḳıldum bu (14) kitābda. Şol sebebden kim ṣıḥḥati saḳlamaḳ evvel sebeblerin saḳlamaġladur. İkinci (15) şol aᶜżānuŋ ṣıḥḥatin saḳlamaġladur kim anlar saḳlanmazsa bedenüŋ cemīᶜisi saḳlanmaz (16) Üçünci seferde, iḳāmetde her birisinde ḳāᶜide ḳānūn nedür bilinmezse ne sebeb (17)

20a

saḳlanur, ne aᶜżā. Ol üç kāᶜidenüŋ evvelkisin kim sebeblerde (1) ḳıldum. Şol sebeblerde ḳıldum kim elbette anlarsuz ṣaġlıḳ ve beḳā-yı ᶜömr olmaġa (2) çāre yoḳdur. Ol sebebler altıdur. Her birini bir bāb ḳıldum ve andan ṭaşra (3) iki bāb daḫı kim sebebdür amma żarūrī degül yaᶜni elbette degül. Bu ḳāᶜidenüŋ (4) cümlesi sekiz bāb oldı. **Evvel bāb havādadur.** Havā bir laṭīf (5) cisimdür kim sen andan nefes alursın, göziŋe görinmez iki sebebden. Bir sebeb (6) ol kim ġāyet laṭīfdür ġalīẓ degül şu gibi kim göz göre. Bir sebeb oldur kim (7) bir ucı gelüb göze girmişdür ġāyet yaḳın olanı göz göremez. Her ademüŋ (8) cemīᶜ bedeni ol havāya batmışdur. Nitekim ayaġı altı yerdedür ḳalan aᶜżāsı (9) ol havāya ġarḳ olmışdur anuŋçün havā-yı muḥīṭ derler. Nefesi ol havādan (10) ṭabīᶜat cezb eyleyüb alduḳça cigerbenddeki boġazlıġudan öykene varur. (11) Öyken yüregi ortaya almışdur nefes varduḳça ḳalḳar nefes çıḳıcaḳ yine iner (12) iki yanından yüregi üşiler sovıdur. Anıŋçün öykene mirvāḥu'l- ḳalb derler. (13) Yürekden bir ṭamar bitmişdür adı şiryān-ı ekberdür. Evvel nefes ol ṭamara (14) girer. Ol ṭamaruŋ budaḳları var cemīᶜ bedene

yayılmışdur. Ol ṭamarlara yayılur (15) tā barmaḳlar ucına varınca fi'l-ḥāl yine döner. Anuŋçün ol ṭamarlar dāyim nefes (16) alduḳça ḳalḳar, nefes virdükçe yine iner. Nefes ṭaşradın tāze laṭīf havā (17)

20b

iledür. İçerüden buḫārı alur ṭaşra çıḳarur. Ol sebebdendür kim eger nefes biraz varmazise (1) ṭuncıġar daḫı varmazise ölür. Çün nefes ol havādan elbette gereklüdür, her ādemüŋ (2) vücūdunuŋ beḳāsına. Pes vācibdür kim ṣāfīsi laṭīf ola zīrā ʿömrümüzün (3) māyesı gibidür. Dükeli sebeblerden çoḳ gerekdür. Eyle olıcaḳ iḥtiyāṭ itmek eyüsin (4) aramaḳ ġāyet gerek. **Her ādem** dimesün kim ben muḥkem mizācluyın baŋa havādan (5) ne ḳadar es̱er ola diyüb ġaflet ġurūruna ġarre olmasun. Zīrā çoḳ vāḳiʿ (6) olmışdur çuḳāl geyüb ışıġ urunanlar bir sehl çuḳāl delüginden bir (7) begenilmedük oḳile helāk olduġı. **Bu dünyā** bir maʿreke-gāhdur. Perhīz itmek yaramaz (8) nesnelerden saḳınmaḳ, gereklü nesneleri işlemek, çuḳāl ışıḳ geyüb ḳalḳan götürmekdür. (9) Ṣayrulıḳ düşmendür, ṣabrsuzlıḳ, ḥırṣ ṭamaʿ, perhīz itmemek ol düşmenüŋ (10) silāḥıdur çerīsidür. Ol ṣayrulıḳ düşmeni senüŋle daim muḳabil durmışdur. (11) Furṣat gözler sen andan ġāfil olıcaḳ ola kim ol iʿtibār itmedügüŋ (12) havā bir nefesde şol oḳ gibi ṣaġlıġuŋ çuḳālını yırta, sen ʿilāc itmege (13) irürmeye helāk eyleye. Eyle olıcaḳ havānuŋ eyüsin bilmek gerek tā yavuzından (14) kişi saḳını bile. **Bilgil imdi kim** havānuŋ eyüsi ṣāfī ṭuru gerek. Tozdan (15) buḫārdan tütünden dürlü dürlü yaramaz ḳoḳulardan ölü gövde ḳoḳusından (16) ādem ölüsi ḳoḳusından çöplikler ḳoḳusından çirkāblar balçıḳlar (17)

21a

ḳoḳusından gice üzerine çih düşüb gündüz ḳızub yiyiyen sazlar (1) ḳoḳusından arı gerek ve daḫı şöyle ṣovuḳ olmaya kim ādem ditreye şöyle (2) ıssı olmaya kim tasalana yāḫūd derleye. Üşbu didügümüz nesnelerden arı olan (3) havānuŋ mizācı pākdur ʿufūnetden ve her dürlü ʿilletden. Ḳankı havā kim dürüst (4) havādur ʿalāmeti oldur kim ademüŋ burnına yaramaz ḳoḳu getürmeye baḳıcaḳ (5) göze ṣāfī görine ġalīẓ görinmeye. Ademüŋ dimāġı nefes aldıḳça ṣafā bula (6) başı ağrımaya gündüz ağır olub uyḳusı gelmeye gece vaḳtiyle uyıya. Uyanıcaḳ (7) ağzınuŋ dadı eyü ola gözinüŋ ḳabaḳları yiyni ola. Başı ağır olub (8) dimāġı buḫārla ṭolmaya. Anuŋ gibi havāda ṣıḥḥat-i bedeni saḳlamaḳ her ādeme geŋez (9) olur ol dürüst havā sebebiyle. Eger üşbu şarṭlardan birisi didügümüzleyin (10) olmayub bir dürlü daḫı olursa ḥüküm daḫı aŋa göre olur. Yaʿni sebebler var (11) kim havāyı dürlü dürlü eyler ıssıyken sovuğ eyler sovuğiken yaş eyler yaşiken (12) ḳurulığa *ḳuruyken yaşlığa meyl itdürür. Kendü aṣl-ı ṭabīʿatından bir yaŋa daḫı döner ol sebebile. (13) **Ol sebebler** iki dürlüdür. Birisine ṭabīʿī dirler birisine ġayr-ı ṭabīʿī dirler. (14) Ol ṭabīʿī didükleri sebeb oldur kim bir ṭabīʿatdan bir ṭabīʿata daḫı dönderür. (15) Nitekim havā ṭabīʿatı germ ve terdür yaʿni ıssıdur yaşdur. Vaḳt-i bahāruŋ (16) daḫı ṭabīʿatı germ ve terdür. Şol sebeble kim gece gündüz bir birinden uzun ḳısa olmaz. (17)

21b

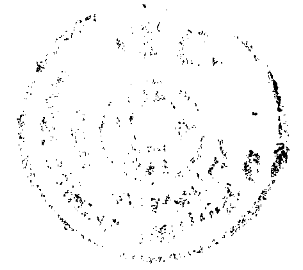
Çünkim güneş ḥareket ide ide gün uzar. Güneş varur ıraḳ burclardan (1) ṭoğar olur yay ayları gelür gündüz uzun olur. Güneş ıssıliginden

havānuŋ (2) terligi eksilür ṭabīʿatı germ ve ter iken germ ve ḫuşk olur. Ol gündüz (3) uzun olduğı sebeb olur. Havānuŋ ṭabīʿatı terlikden ḫuşklige döndügine (4) bu dönmege taġayyür-i ṭabīʿī dirler. Amma ol bir dürlü sebeb daḫı kim ġayr-ı ṭabīʿī (5) dirler iki dürlüdür. Birisi ṭabīʿiyye yaḳındur aydavuz, amma birisi şoldur kim (6) nā-gāh havānuŋ cevherine bir āfet irişür. Ol āfet sebebiyle havā ṭabīʿata (7) muḫālif olur kim ādem ol havāya iḥtimāl idemez. Ṣıḥḥati gider belkim helāk (8) olur vebā havāsı gibi. Bu dönmege taġayyür-i ġayr-i ṭabīʿī dirler. Çünkim taġayyür-i ṭabīʿī ve (9) taġayyür-i gayr-i ṭabīʿī nedür bildüŋ anı daḫı bil kim taġayyür-i ṭabīʿī geŋince olduğı çün zamānla (10) olur. Aŋsuzda belürmez ṭabīʿat iḥtimāl eyler. Pes ṣıḥḥatin saḳlayan ādem (11) havā ṭabīʿatı taġayyür bulduḳca ol daḫı ġıḍāsında ve libāsında ve mekānında (12) degşürecek nesneleri degşürür. **Meṡelā** yay aylarında havānuŋ ṭabīʿatı germ ve ḫuşk (13) olur, ṣafrā artar. Ādemüŋ bedeni süst olur, ṭabīʿat ḳuvvetleri żaʿīf olur (14) ḳuvvetlü ġıḍāyı miʿde ḳuvveti ḳahr idüb siŋürimez. Pes ol zamānda ġıḍā (15) daḫı żaʿīf gerek ferrūc eti ve oğlaḳ eti gibi ve ṣafrā ṣıyar nesne (16) gerek ḳoruḳ gibi nārdānk gibi. Az yemek gerek giyecekde kettān geymek gerek (17)

22a

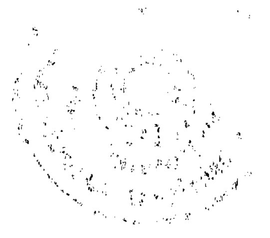
ve sāḍe ṭon geymek gerek. Mekānda yüce yerlerde ṣovuḳ gölgelerde (1) olalar. Ṭabīʿatı ṣovuḳ nesneler ḳoḳulayalar elma gibi emrūd gibi ṣandal gibi. (2) Ruṭūbet aṣlı kim ḳandur ḥarāret-i ġarīzīnüŋ ġıḍāsıdur ʿömrüŋ (3) ser-māyesidür. Saḳlamaḳ gerek kim ol yay havāsınuŋ ḥarāreti ḳurıdub (4) göyündürmeye. Saḳınalar ıssı otlardan ıssı

terelerden ma'cunlardan ṣırf (5) şarābdan, yayaḳ çoḳ yürimekden, ıssı güneşden, ıssı ḥammāmdan, ḥammāmda (6) çoğ oturmaḳdan, cimā'dan. Gölge mu'tedil sovuğıraḳ ṣu dökinmek öyle (7) vaḳtinde bedene fāyide ḳılar. Ḥarāret-i ġarīzī kim rūḥ-ı ḥayvānīdür. (8) Yay havāsında yürek buḫārdan ṭuncıġar şol ev içinde tüten ulucaḳ (9) çerāġ boğılub nice ülezirise şöyle żaʿīf olur ülezir. Nefesi ġāyet (10) ri'āyet itmek gerek. Laṭīf ḳoḳularla sirkeyle gül suyı, sirkeyle gül-i (11) ermenī gül suyıla ṣandal, gülābla sirkeye ıṣlanmış ḳaranfül. **Cālinus** (12) eydür her kim dilerse ṣıḥḥat-i bedeni saḳlana gerek. Daim havā yöninden ya'ni (13) nefesinden yüregin gözleyi ṭura. Zīrā yürek ḥāli nefes eṡeriyle tiz döner (14) eger ṣağlıġa eger ṣayruluġa. Şol ādem kim nefesin kiçirek alur nefes alduḳça (15) ḳarnı ḳalḳmaya nefesin daim bir düzeye ala bilsün kim içegüsi ten-dürüstdür. (16) Şol ādem kim yay havāsında yürek oynamasından ḳorḳar, mizācı (17)

22b

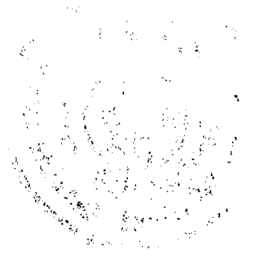
ıssıysa ḫılāf suyın içe kāfūrla. Mizācı mu'tedil kişi bāẕrencbūye (1) efyūn gül ḳaranfül ya gül suyıla ıṣlaya bunları andan ḳoḳulaya. Mizācı (2) ṣovuġa meyl eylemiş ādem kim mizācına ṣovuḳ yaramaz. Müşg, ḳaranfül reyḥān (3) bāẕrencbūye ḳoḳularsa ḳayurmaz vaḳtehā bir kez gülābla sirke dürtsün burnına. (4) **Ebiḳrāṭ** eydür kime yüregi ṣağ olmaḳ gerekse öykenine ri'āyet eylesün (5) zīrā nefes yürege öykenden varur. Öyken ṣağ olucaḳ havā yürege ten-dürüst (6) yerden varmış olur. Ḫuṣūṣā yay faṣlında çoğ ādem olur kim öykenini (7) bişürür yaramaz havāda yaramaz ḳoḳularla. Ḫuṣūṣā bir ġıḍā yer kim ol yaramaz (8) havāya yidügi yardım ider. Ol kişi ḥaḳiḳat ṣağlıḳ nedür

bilmez, nitekim yay (9) günlerinde kerefis yer sarımusaḳ yer, ḥammāmda çoġ oturur. Eydür miʿdeye müşkil (10) vaḳt yay faṣlıdur. Yay faṣlı güneş seretāna varduġından mizācınuŋ (11) evveline varıncadur. Ġıḍāyı az yemek gerek, tiz siŋer ġıḍā gerek. **Ebu ʿAli** eydür (12) yay günlerinde ṣıḥḥate muvāfıḳ ʿamel oldur kim ġalīẓ yiyecekden saḳınalar (13) az yiyeler yürimeyeler ıssıda, ṣovuḳ havālu yerde oturalar. Ḫātūn duzluġı (14) şorbasın yiyeler. Ekşi elma aşı, ḳuzı ḳulaġı aşı yiyeler aḳ geyeler. Ḳuşluḳ (15) sovuġında nīme-sīr olub ḳusalar. Miʿdeyi cümle dürlü ḫılṭlardan arıdur, iştihāyı (16) açar. **Güz faṣlında** havā sevdā ṭabīʿatına döner, serd ve ḫuşk (17)

23a

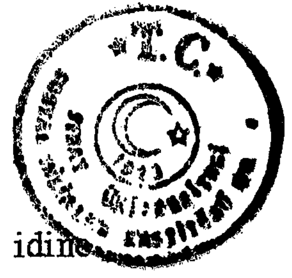
olur. Muḫtelif otlar buḫārı havāya ḳarışduġı günlerdür. Zīrā dürlü dürlü otlar (1) ḳurımaġa başladuġı zamāndur. Gecenüŋ ortasından çih düşer ḳuşluġ olunca (2) andan ṣoŋra güneş ḳızdurur ol çih ṣuyı otları birḳaç günde küflendürür. Güneş (3) ḥarāreti çeker alur, havāya ḳarışdurur. Mizācı havānuŋ azar yaramaz olur. Nefesile (4) yürege ve dimāġa ve ḳalan aʿżāya bir mażarrat irişdürür pes saḳınmaḳ gerek ve (5) saḳlamaḳ gerek. Laṭīf ḳoḳular ḳoḳulayı ṭurmaḳ gerek. Yatsudan ḳuşluġa degin (6) ṣovuḳ, ḳuşluḳdan yatsuya degin ıssı ṭabīʿatı ʿāciz eyler, żaʿīf olur. Andan (7) dürlü dürlü ḫastalıḳlar yol bulur ve güz faṣlında ʿufūnetden olan ḫastalıḳlar (8) çoġ olur. Şol sebebden kim dürlü dürlü havā tizliginden olmış ṭabīʿatı tiz (9) munḳalib olucı yimişler kim yayın yenür. Ḫılṭlar bedende ḥāżırlanmışdur kim bir sehl (10) bahāne ola. Ol ḫılṭlar ol bahāneyile ḳoḳa, müteʿaffin ola. Pes ʿufūnetden (11) olan istimālar çoġ ola pes vācibdür her kişi güz faṣlı

olıcaḳ bedenin arıda (12) tenḳıye ide. Ol ʿufūnet ḥāṣıl olmadan idebilürse yegrekdür (13) sehl nesneyle ḳurtılur. Eger ʿufūnet olduḳdan ṣoŋra iderse daḫı ḳurtılur. (14) Amma giç gider hem żaʿfı artuḳ olur. Perhīzi gözüŋ sevdā eyler nesnelerden (15) gerek ve ṣovuḳ ṣudan ve cimāʿdan ve ṣovuḳ havādan ve balġam arturan nesnelerden (16) saḳınmaḳ gerek. Ve ne ḳadar ḳan arturur ġıḏā varsa anı yemek gerek ve muʿtedil (17)

23b

ḥammām ve laṭīf kürkler ve ṣulu şarāb-ı reyḥāni ġāyet muvāfıḳdur. **Güz** (1) faṣlında ṣular ṣovuḳ olur ġāyet yerler ġalīẓ ṭaʿāmları içerler. Ol ṣovuḳ (2) suları yay havāsından żaʿīf olmış miʿde hażm idemez, su daḫı beter ʿāciz (3) eyler. Ḫam ġıḏā henüz bişmedin ḳatı ḳatı ḥareket iderler. Aʿżā ḳızar ḫām (4) ġıḏāyı ṭabīʿat çeker, ṭār yerlerde ṭurur südde bağlar buḫār çıḳacaḳ yerler yollar (5) ṭutılur. Yaramaz buḫārlar irkilür, tizi, laṭīfi buḫāruŋ dimāġa çıḳar zamānla çoğalur (6) aşaġa dökilür. Ḫunnāḳ renci olur, nezleler olur dürlü dürlü ya boġazlıġuya dökilür (7) öykene iner ẕātüʾr-riye olur. **Bu faṣılda** bedeni dāim ṣovuḳdan saḳlamaḳ gerek (8) ıssı yağlar dürtmek eyüdür ḫuṣūṣa ḥammāmdan çıḳıcaḳ. **Ebu ʿAli** eydür güz faṣlında (9) dilkü kürkin, saŋsar kürkin geymek gerek. Ṭona ḳalıŋ panbuḳ ḳoyalar irte (10) sovuġından öyle ıssısından saḳınıbilmek çünkim güzüŋ şerrinden emīn ola. (11) Bu faṣılda tāze yimişlerden saḳınalar zīrā ʿufūnetden olan sayrulıḳlara (12) sebebdür. Eger ṣabr idemeyüb yerse üç gün ṭatlu üzümi asa ḳoya (13) andan yiye. Ṭatlu elma ṭatlu emrūd kim anbārda ṭurmış ola. Aġacından (14) üzileli bir hefteden eksük olmaya. Çünkim

güzüŋ on beş güni geçe (15) hemān tedbīr idine kim tenḳıye idine kendözini araya. Her nenüŋ gibi ḫılṭ sizerse (16) bedeninde anı gidermek ardınca ola. Nenüŋ gibi ṣayrulıḳ bilürise kendözinde (17)

24a

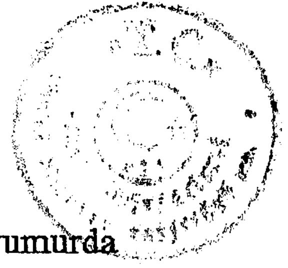
ol ṣayruluğa sebeb olan ḫılṭı gidere ġāyet ḳuvvetlü müshilden (1) saḳına. İlk yaz müshil içtiyse güzin andan ḳuvvetlü içe. Güzin ḳuvvetlü (2) müshil eyüdür. Zīrā ardınca ḳış gelür bedeni berkidür ḥarāret-i ġarīzīyi (3) ḳuvvetlenür ten-dürüst olur. Güz faṣlında ḳusmaḳ yaramazdur. Eydür cehd (4) ideler güz faṣlında germ ve ter ġıḍā yiyeler. Güzin yağmur çoḳ yağmaḳ kim (5) havā ḳatı ṣovuḳ olmaya ġāyet eyüdür. Zīrā havā kim serd ve ḫuşk (6) olmışdur iʿtidale getürür. Güz faṣlı güneş mīzana geçdüginden cedye varıncadur. (7) Güzin ḳusmaḳ yayın müshil içmek ısıtma getürür. **Ḳış faṣlında** havā (8) balġam ṭabīʿatına döner. Serd ve ter olur galiẓ olur mizāclarda balġam ġālib olur. (9) Ne ḳadar balġam eyler nesne varsa yememek gerek, ṣu içmeyeler ḫuṣuṣa ḥammāma (10) girdügi gün. İrkek şişek etin ve bir yaşar irkeç etin kim semüz ola. (11) Anıson, rāziyāne dārçīnı maṣṭakī azacuḳ biber ḳatalar dögeler ḳarşu (12) az az ġıḍāya saçalar. Keşkek herise ḳalyalar ḳuru incīr, ḳozla ḳuru (13) ḳızıl üzüm bāḍāmla kim ağardılmış ola. Üşek kürki samur kürki geymek (14) ḥammāmdan çıḳub ʿūd ve ʿanber buḫur itmek, ḳışın büryān yemek yaʿni et (15) tennurda bişmiş ola semridür. **Ebu ʿAli eydür** ḳış güninde ḥareket gerekdür. (16) Zīrā bedeni berkidür bedende fażla ḳomaz. Ḳaçan cenūb yeli esse yaʿni (17)

24b

ḳıbledin yaŋadın yel esse ġıḏāyı az yimek gerek ḥareket çoğ ideler. (1) Ḳaçan şimāl yel esse ġıḏāyı çoḳ yiyeler ḥareket az ideler. Ovınmaḳ (2) ḳış günlerinde ġāyet çoḳ fāyda eyler. **Ebiḳrāṭ eydür** ādemüŋ içerüsi (3) ḳış faṣlında ve bahāruŋ yarusında ıssı olur. Ebu ʿAli ol sözle (4) eydür kim ḳış etmegi ḳuvvetlü gerek yay etmeginden ḳış faṣlında yaş (5) balıḳdan südden yoğurddan az yiyeler. Zīrā ḳış ṭabīʿatı gibidür balġam (6) arturur. Ġıḏāyla bedeni ḳızdurıcı nesne kerefis gibi maġdanos turb sarmusaḳ (7) acı tere gibi yemek eyidür ḥarāret-i ġarīzī taḥlīl olmaz. Ḳış faṣlında (8) emrāż-ı maddī az vāḳiʿ olur. Amma olucaḳ müşkildür ʿilācı eydür ḳışın (9) olan ḫastalıġa ʿilāc ḳılmaġa ivmek gerek. İshāl eger ḳusmaḳ żarūretde (10) ḳayurmaz ḳan almaḳ revā degüldür. Zīrā ṣovuḳ faṣılda ḳan gidermek revā (11) degüldür. Cimāʿ ḳış faṣlında ṭabīʿatı süst eyler siŋirlere ziyān eyler (12) baş aġrısın getürür, bāḳi bundan aŋlanur nitmek gerek. Ḳış faṣlıdur (13) cedy evvelinden güneş ḥūtuŋ āḫirin geçince. **Bahār faṣlında** (14) **havā** yine bahār faṣlı ṭabīʿatındadur, yaʿni germ ve terdür kim havānuŋ aṣıl (15) ṭabīʿatıdur. Ḳan ṭabīʿatı daḫı germ ve terdür. Pes bahār laṭīfdür zamānuŋ (16) taġayyür-i ṭabīʿi, havāda henüz eser ḳalmamışdur ḳan bedende ġālib olduġı (17)

25a

vaḳtdür. Gönüller ferah olur ʿālem ḫandān olduġı eyyāmdur. Ḳan ḳuvveti (1) artar ḳalan ḫılṭlardan aʿżāda her ḳankı aʿżā żaʿīf bulınursa (2) ḳan defʿ eyledük ḫılṭ ana dökilür. İḥtiyaṭ gerekdür defʿ içün ḳanuŋ

(3) ḳuvvetin ṣımaḳ gerek. Ḳan aldurmağla sumaḳ yemekle et yumurda ṭatlu az (4) yemekle çünkim yigirmi gün geçe ot içmek gerek. Her ḳangı ḫılṭdan (5) şikāyet varsa ḥakīm anı giderecek ot vire. **Ebiḳrāṭ eydür** (6) bahār faṣlında ḳusmaḳ çoḳ fāyda ḳılar. İki ot içmege destūr (7) olduḳda ya'ni bahāruŋ ḳırḳ güni geçicek ḳusalar. **Cālinus eydür** ol (8) kişi kim kendözinde mizācına muvāfıḳ degül ḫılṭ sizer bahār faṣlında gidermege (9) cehd eylesün ziyān eylemezden öŋdin müshil içmek bahār (10) faṣlında ḳuvvetlü gerekmez. Zīrā ardınca yay faṣlı gelür. Bunda żaʿīflıḳ anda (11) żaʿīflıḳ ıssıdan otdan ḳuvvet-i ḥayvānī żaʿīf düşer. (12) Eydür ḫılṭlar kim ḳışın ṭoŋmışdı ılan nice kim yer altında ṭoŋmışısa (13) bahār olıcaḳ ḳızar ḥarekete gelür eger ol ḥarekete geldügi vaḳt müshille anı (14) depelemezse yay faṣlı olıcaḳ gümān ṭutmasun kim soḳar ya öldürür ya bir dürlü ḫastalıḳ (15) elemine uğradur. Eydür bahār faṣlında acı tiz ṭuzlu yemekden ekşi çoḳ (16) yemekden ve ıssı otlardan ve ḳatı ḥareketden ve cimāʿdan ve ḥammāmdan ve her ne kim (17)

25b

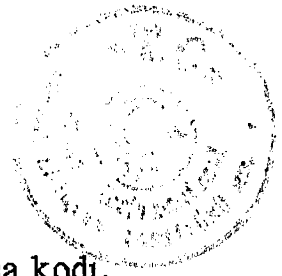
bedeni ḳızdurur yimeyeler. Ve her ne kim ḳurıdur yimeyeler ve işlemeyeler. Heftede iki kez (1) sumaḳ şorbasın pazuyla ya ısfanaḫla ḳızıl üzümle ḳuzı etiyle (2) yiyeler. Ḥammāmda az oturalar ḳatı ıssı ḥammāma girmeyeler. **Muḥammed Zekeriyyā-i Rāżī** (3) **eydür** bahār faṣlı ḫılṭlara mehekdür. Ḳalblığı varsa belürdür baṣīreti (4) olan görür müshille perhīzle ol ʿilleti sürer. **Ebiḳrāṭ eydür** bahār (5) faṣlı terazusıdur ṭabīʿatüŋ. Her birinüŋ ağırın yiynisin āşikāra (6) eyler. Ṭartabilen ağırın giderür yiynisine meded eyler. Eydür bahār faṣlında

(7) sevdā eyler nesnelerden ḳatı saḳınmaḳ gerek zīrā bahār ḳan ṭabīʿatındadur. (8) Ekser cāhillıġla żıddın iderler yaʿni ḳanı defʿ iderüz ṣanurlar müşkildür. (9) Ṭabīb-i cāhil eger ḥaḳ işlerse daḫı işletmemek gerek zīrā miḳdārın (10) bilmez. Her işüŋ maḳāmın bilmez ve vaḳtinden ne ḳadar gerekdüginden her mizāca (11) cāhildür. Taṣarrufa güci yetmez bir nüsḫada ne görürse ya bir ağızdan ne işidürse (12) anı işler. Eblehdür belkim delüdür ol kişi kim kendözini bir hengāmeci elinden (13) ot içmekle ḫastalıḳ elinden alam ṣanur bilmez kim rencine daḫı renc ḳatar. (14) Meselde şol kişiye beŋzer kim yükin götürimez ağırlığından üstine biraz daḫı (15) yığar. **Ḥ i k ā y e t** meger bir yolcı bir kārvānserāya erişdi. Armış (16) atı doŋmış uyḳusı gelmiş ḳondı aḫşam olmışdı. Gördi birḳaç daḫı (17)

26a

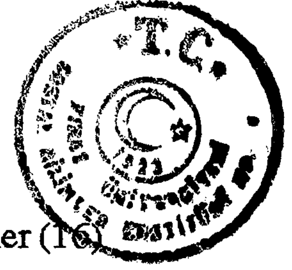
ādem ḳonmışlar, atların bağlamışlar. Bu daḫı atını bir bucağa iletdi bağladı (1) uyḳusı gelüb ʿāciz olub dururdı. Atınuŋ tobrasında iki gecelik (2) yem getürmişdi. Ögüne gelmedi kim iki gecelikdür. Yügenin aldı başına (3) tobrayı aṣdı, geldi uyımege meşġūl oldı. Ol evvel ḳonanlaruŋ (4) birisinüŋ arpası yoġidi. Ṭurı geldi kendü atınuŋ tobrasın götürdi (5) vardı, ol atuŋ tobrasın aldı arpasın kendü atı tobrasına (6) ḳoydı. Ol tobrada sehlce arpa ḳodı bir iki avuc ḳadarı, geldi atına (7) daḳı virdi yatdı. İrte oldı, her biri bir yaŋa kim yollanydı gitdiler. (8) Ol atınuŋ arpasın alduḳları kişi ṣandı kim arpayı atı yidi. Ṭurdı (9) tobrasın aldı yükin yükletdi gitdi. Yol uzağidi ol ıssuzlığdı (10) at gece yem yemedüginden ol menzile varmadan yorıldı. İssi indi (11) sürmekle zaḥmetle aḫşama degin bir köye irişdi. Bir

Türküŋ evi öŋine atın (12) bağladı. Hegibesin indürdi yanına ḳodı. Taṣavvurında budur kim atı arpayı (13) çoḳ yidi arpa ṭutdı. Ev issina bu vechle söyleridi kim arpayı çoḳ virdüm (14) gice. Bugün yürimedügi arpa ṭutduğı çündür diriken evüŋ ardından geliyorurdı (15) bir Türk. Nā-gāh işitdi ṭolandı ḳatlarına geldi. Kendözin ġāfil ḳılub eydür (16) bu ata n'oldı ki hīç deprenmez. İssi eydür yorıldı bilmezin sebebin. Güldi ol (17)

26b

Türk ʿirifcisi bu yanına ol yanına geçdi. Eydür arpa ṭutmış yemin çoḳ virmişsin. (1) At issi ẓann iderdi bu kez yaḳīn ṣandı Türküŋ sözine inandı. Bilmez ki (2) kendüden işitdügi ḫaberdür. İʿtiḳād şöyle bağladı ol Türke ki bilürmiş (3) döndi ʿilācın ṣorar. Eydür ʿaceb neyleyeyin bu atuma dir. Türk eydür yem virme (4) eyerin al sovuğa bağla. Eyerin aldı sovuğa bağlayu ḳodı. At miskīn ac (5) armış ḳızmışiken nā-gāh yalıncaḳla sovuğa ṭurdı, ṣovuḳ geçdi büzüldi (6) öldi. Cāhil ṭabīb daḫı ḫastanuŋ sözünden bir fāsid ḫayāl ider. (7) Ya kendü bāṭıl ẓannından ḳopan fikrine iʿtimād eyler. Bilmez ḥaḳ mıdur bāṭıl mıdur? (8) ʿAmel muḫālif düşer eger bir nicesi ṭūş gelürse bir nicesi ḫaṭā eyler. Bel ki ekṣeri (9) muḫālif düşer ya öldürür ya bir daḫı büyük ḫastalıḳ ḳażāsına daḫı uğradur. (10) Şöyle kim ḳurtılması müşkil olur. Şimdiki ṭabīblenenlerde şefḳat yoḳ kim (11) esirgeye, müslimānlıḳ eyleye bilmedügin işlemeye. Ṭamaʿ ḥırṣ neʿūẕubillah çün (12) cehlle bir kişide yoldaş ola ol vilāyete daḫı ḥarāmī yağı gerekmez (13) ol yiter ḳırmağa. **Ol tağayyür-i ġayr-i ṭabīʿī kim iki dürlüdür didük.** (14) Bir dürlüsi ṭabīʿata muḫālif degül yaʿni şöyle degül kim mażarratı fiʾl-ḥāl

(15) irişe. Ol daḫı iki sebeble olur. Bir sebebine sebeb-i ʿulvī derler (16) bir sebebine sebeb-i süflī dirler. Ol sebeb-i ʿulvī oldur kim nā-gāh ḳış (17)

27a

faṣlında güneş bir yere varur kim anda merīḫ ṭabīʿatında yılduzlarla (1) bulışur. Ḳış günümde ıssı olur yay güni gibi yāḫūd yay güninde bir (2) yere varur kim anda züḥal ṭabīʿatında yılduzlarla bulışur yay güninde (3) ṣovuḳ olur ḳış güni gibi ol taġayyür-i ġayr-i ṭabīʿī kim sebeb-i ʿulvile olur budur. (4) **Amma** ol kim sebeb-i süflī eserinden olur. Ol şoldur kim yer yüzinde mekānlar (5) yaʿni ṭuracaḳ yerler tefāvütile ola. Nitekim ḳış güninde çuḳur alçaḳ yerler (6) deŋiz ḳıraŋları ıssı olur. Yay güninde yüksek ṭağlar başı ṣovuḳ olur (7) ikisi daḫı ol iki faṣluŋ ṭabīʿatına muvāfıḳ degül. Pes her yirüŋ (8) havāsı nicedür bu arada muḫtaṣar vechle bilmek yigdür. **Bilgil** imdi kim (9) muʿtedil havā ḫaṭṭ-ı istivā havāsıdur. Ḫaṭṭ-ı istivā altı bir yirdür kim dāim (10) güneş anda olanlaruŋ başları üzerinden geçer geceleri gündüzlerinden sehl (11) tefāvüt eyler, ġāyet ṣovuḳ olmaz ġāyet ıssı olmaz iʿtidāle yaḳındur. (12) Yeryüzinüŋ dükelinden ol ıḳlīmlerüŋ evvelidür andan ġāyet ıraḳ (13) olan yedinci ıḳlīmdür. Evvel ıḳlīmle yedinci ıḳlīmüŋ ortası dördinci (14) ıḳlīmdür. Iḳlīmler iʿtibārınca muʿtedildür. Dördinci ḫaṭṭ-ı istivā istivā altı kim (15) evvel ıḳlīmdür. Muʿtedil olur yeryüzi iʿtibārınca. **Ḳuru olan** vilāyetüŋ (16) havāsı ten-dürüst olur beriyye havāsı gibi. **Ṣazlu ṣulu yir havāsı** (17)

27b

ġalīẓ olur ṣāfī olmaz. Anda olanuŋ beŋzi ḫoş olmaz ḳarnı büyük olur balġamı (1) çoġ olur ḳuvvetsüz olur. **Amma acı deŋiz** ḳıraŋlarınuŋ havāsı yavuz (2) olmaz egerçi ıssı olur. **Cezīreler** havāsı ġāyet ter olur velī ṭuzlu (3) ṣu olmaġın ʿufūneti olmaz. **Şimāli ṭaġ olan yer** havāsı (4) ḳavminüŋ bedenin ḳızdurur süst eyler ḳuvvetsüz olurlar ġıḏā siŋüremezler (5) **Cenūb** havāsı ten-dürüst olmaz. Cenūbı ṭaġ olan yer havāsı (6) ḳavminüŋ bedenin ḳavī eyler. Dāim ḥareket itmekden ʿāciz olmazlar, miʿdeleri (7) ḳuvvetlü olur, beŋizleri ṭonuḳ ḳuvvet-i cāẕibeleri ḳavī olur. Hāżımalarından ekṡer (8) vaḳit ishāl olurlar. Meger kim ṣusuz ve yüksek yir ola. **Bir yiriŋ kim** (9) **ṭaġı** gün batduġından yanına ola yigdür. Havāsı ol yerden kim ṭaġı (10) ṭoġduġından yanına ola. Zīrā gün batduġından yaŋa ṭaġ olıcaḳ kim gün (11) ṭoġısı açuḳ ola. Gün ṭoġduġı vaḳtden ṭoḳınur ḳavmine. Aŋul aŋul ḳızdurur (12) ikindüden ṭolınur gice olunca aŋul aŋul ṣovıdur. Havāsı güneş geldiginde (13) yaŋadın gelür eyüdür, ḥarāret-i şemsiyyei üzerlerinde irkmez. Gün (14) batduġından yaŋadın gelen yel yaramazdur, güneş ḥareketine ḳarşu eser (15) ḥarāreti irker. **Ne ḳadar ḫışm yel** esdiyse gün batusından esdi (16) ne ḳadar ḫāricler geldiyse gün ṭoġısından geldi. **Yüksek yerlerüŋ** havāsı (17)

28a

ṭabīʿatı ḳuvvetlendürür beŋzi ḳızıl eyler iştihayı ḳuvvetlü eyler kāhilligi giderür. (1) **Alçaḳ yirler** havāsı bedeni süst eyler ḥarāret-i ġarīzīyi żaʿīf eyler (2) beŋzi ṣoldurur iştihāyı keser fehmi künd eyler ṭabīʿatı

ḫarāb eyler ḥavāssı (3) żaʿīf eyler. **Çuḳur yer** havāsı irkindü buḫārı sebebinden alçaḳ (4) yerde didügümüz āfetleri ider. Daḫı dimāġı deng eyler ṭalaġı büyidür veremler (5) eyler. Aġız dadın yaramaz eyler tiz ḳaḳıġan eyler. **Düz yir** havāsı bir dürlüdür (6) zīrā her ṭarafı beraberdür. **Oyru yir** havāsı iʿtibārsuz olur ḳavminüŋ ḥāli (7) tiz tiz döner dürlü dürlü olur. **Ṣızındu ṣular** olduġı yir havāsı baş (8) aġrıdur dürlü dürlü istimalar eyler çıban çıḳarġan olur. Meger kim ġıḍāyı az (9) yiyeler tiz siŋür ġıḍā yiyeler ol ṣudan içmeyeler. **Ṣovuḳ havā** nezle eyler ṭomaġu (10) ṣarʿ-ı riʿşe eyler. Ḳavmi ḫulḳda önegü fużūl ẓarāfetsüz eyler. **Issı havā** (11) baş aġrısı, ısıtma, göz aġrısı, uyuz, demregū, ḳulaġ aġrısı, diş (12) aġrısı, veremler getürür. Bu cümle ol taġayyür-i ġayr-i ṭabīʿī kim ṭabīʿata düşmen daḫı (13) degüldür ol sebeblerdendür. **Amma ol bir taġayyür kim ol daḫı ġayr-i** (14) **ṭabīʿīdür hem havānuŋ ṭabīʿatına muḫālifdür.** Ol şoldur kim nā-gāh (15) ol iki sebebden birisiyle havānuŋ cevherine bir āfet irişür kim havā aġulu (16) olur. Şöyle kim ādemüŋ ṭabīʿatı ol aġulu havānuŋ tizligine döyemez (17)

28b

ṣıḥḥat gider bel kim ekseri helāk olur vebā havāsı gibi. Nefes girüb (1) yine çıḳdıḳca ḳanḳı aʿżānuŋ yaḳınında yaramaz ḫılṭ bulursa ṭabīʿatın ol (2) nefes aġusı azdurur. Ol ḳuvvet kim ol ḫılṭı aġulanmadın ṭutardı (3) sāḳıṭ olur. Ol ḫılṭ boşanur aʿżā-yı reīselerüŋ kim üçdür. (4) Birisine ya ikisine kim yönelür inmege. Ol aʿżā-i reīseler eger ḳuvvetlü (5) bulınursa kim defʿ ide. Her birinüŋ bir dökecek yiri var ol araya (6) döker. Eger żaʿīf bulınursa kim defʿ idemeye ol kişi helāk olur. (7) Bu

maraża ṭāʿūn dirler. **Vebā** oldur kim hemān nefesden cigerbend āleti (8) ağulanur ḳan tükürür helāk olur. Ol **aʿżā-yı reīseler** yürekdür dimāğdur (9) bağırdur. Bağır ḳuvvetlü bulınursa kim ol nefesden ağulanmış ḫılṭı yaʿni maddei (10) defʿ eyleye uyluḳ bezine döker. Eger yürek ḳuvvetlü bulınursa ḳoltuğa döker (11) dimāğ ḳuvvetlü bulınursa ḳulaḳ ardına döker. **Ol zamānda** kim havā yaramaz (12) olmağa başlar. ʿĀḳil kişiler ʿalāmetlerin gözlerler yerden ve gökden. (13) **Gökden** olan ʿalāmetler havā yaramaz olduğına oldur kim ıldız düşmek (14) ıldız atılmaḳ çoğ ola güz evvelinde. Anı göricek bilgil kim ol yıl vebā (15) vardur. Öyle yeli çoğ eserse ḳışın kim yağmur ʿalāmetleri çoğ illa yine (16) ṭağıla yağmaya. Eger busarık ṭuman olursa ḳış faṣlında kim ḳış yumşaḳ ola. (17)

29a

Eger yaz yağmurı az yağarsa kim havā ṣovuḳ ola. Öyle yeli çoğ (1) esse havā ol zamānda ṭonuḳ ola yaʿni busarıḳ ola. Bir zamān (2) yine havā ṭuru ola bir zamān yine busarıḳ ola, bir zamān arada (3) havā ṣovuḳ ola. Bunlaruŋ arasında alaca buluṭ çoğ ola. Bu (4) didügümüz cümle vebā ʿalāmetidür. Eger yaz olduğından ṣoŋra ḥarāret (5) az olursa havāda vebā ʿalāmetidür. Eger ağaclaruŋ yabrāğı açılmağa (6) başladuğı vaḳtin kim henüz nāzikdür. Üç gün günde üç vaḳt (7) baḳ. Eger ferlü ten-dürüst olursa ol yıl selāmetdür. Eger ṭonuḳ ya burışuḳ (8) ya bir dürlü daḫı ʿayıblu olursa bil kim ol yıl havā ten-dürüst degüldür. (9) İşbu didügümüz cümlesi ʿalāmet-i semāvīdür, yaʿni gökden olan ʿalāmetdür. (10) **Amma yirden olan ʿalāmetler** oldur kim yir ḳurtcuğazları ve ḳurbağa çoğ ola (11) ve zeyrek canavarlar

ḳaçsa legleg gibi, sıçan ininden çıḳmaya ḳarğa ol (12) yerde uçmasa pes ḳaçan ki böyle olsa delīldür ki yaḳın zamānda vebā (13) olacaḳdur. **Saḳınmaḳ** ol āfetden Ḥaḳ Teʿāla saḳlayıcaḳ işbu sebeblerle (14) olur kim evvel bedenlerin arıdalar ot içmekle ve ḳan almağla bilür ṭabībden, (15) zīrā neden saḳınmaḳ gerek arıdacaḳ nedür ḳoyacaḳ nedür degme kimse bilmez. (16) Ṭabīʿat muḫtelifdür andan ṣoŋra perhīz ideler yimişlerden süciden (17)

29b

şorbadan yağludan ṭatlu nesnelerden. Ekşiler yiyeler kāfūr suʿd (1) ṣandal müşg ʿūd ʿanber nārenc turunc emrūd alma üşbu didüklerimüŋ (2) ḳoḳuların ḳoḳulamaḳ evde yel giren dereceler içinde ḳomaḳ evüŋ dīvārlarına (3) gül suyıla sirke saçmaḳ ḫılāf suyın saçmaḳ. Her nenüŋ kim (4) ṭabīʿatı ṣovuḳ ola ḳoḳusı laṭīf ola eyüdür. Ḥaḳ Teʿāla muvāfıḳ ḳıla (5) İn-şā'Allahü Teʿāla. **İkinci bāb ġıḍādadur şarābdadur** (6) bu esbāb-ı żarūrīnüŋ ikincisi yemekdür. Zīrā yemek sebebdür beḳāsına (7) bedenüŋ aḫlāṭ ḥāṣıl olmasına kim ol ḫılṭlaruŋ laṭīfinüŋ buḫārından (8) ervāh ġıḍā yiye. Ḳalb ciger dimāğ ḳuvvet ṭuta nefs-i naṭıḳa feyż ola. (9) Ġalīẓından aʿżā ġıḍāsın ala pes ġıḍānuŋ riʿāyeti vācib (10) oldı. Bil imdi ġıḍā her nesnedür kim ağızdan gire andan maʿideye varıcaḳ (11) ṭoḳlıḳ ṭuta. Aʿżaya varıcaḳ ḳan ola ḳalan ḫılṭlarla andan et (12) cān ola. Anı daḫı bil kim ehl-i temyiz dimişlerdür : ġıḍāsı ṣıḥḥatin riʿāyet (13) itmege kişinüŋ arı buğday etmegi ola irkek şişek eti bir yaşından (14) geçmiş inenmiş oğlağ eti, semüz buzağu eti, laṭīf beslenmiş (15) tavuġ eti, keklik

durrāc-ı çil, uşaḳ balıḳ kim ṭatlu suda avlayalar (16) anı ṭobraḳlu ṭaşlu ırmaḳda ṭutalar. Aḳ bal kim od görmemiş revāḳ (17)

30a

olmış ola. Ḳızıl ḳuru üzümle ağardılmış bāḍām ḳuru eyü incīrle (1) ḳoz içi yaş ġıḍāda eyü olmış andan kesilmiş aḳ iri (2) dānelü sulu ṭatlu üzüm eyü olmış incīr laṭīf enār kim māyeḫoş (3) dirler ne ġāyet ekşidür ne ġāyet ṭatlu, ṭatlu ṣulu elma kim arada (4) yedide bir ekşisi ola. Laṭīf ṣulu emrūd dāyim her birinüŋ vaḳtinde (5) vaḳti olmayan dükeli vaḳtde ġıḍā idinicek eyü ġıḍā bunlardan olur. (6) Bunlardan ele giricek zihī ḫoş ele girmeyicek kim nā-çār oluna. (7) Ayruğından eyüsin bulduḳça yiyeler. İlla ḳıymayalar şöyle eyü niʿmete ḳıyarlar. **Amma** (8) şöyle bilmek gerek kim anı buğday etmegiyle irkek şişek etinden (9) yigrek ġıḍā yoḳdur ṣağ kişiye. **İşit imdi** buğdayuŋ eyüsi oldur ki (10) ne ḳızıl ola ne ağ ola ṣarı ola. Arasında otlar toḫumından olmaya (11) arı ola dānesi iri ola. Ġāyet gevremedin biçilmiş ola ṣapıyla (12) çoḳ yatmamış ola ḫarmeninde dögeriken üzerine yağmur yağmamış ola. (13) Ġāyet arıca ṣavuralar gölgede ṣovıdalar. Ġāyet yine eyleyeler degirmende (14) ögidürken ṣaḳlayalar kim yumşaḳ olub göyinmeye. İgen iri olmaya degirmenden (15) çıḳıcaḳ ıssıla çuvala ḳoymayalar bir hefte geçmeyince yoḳamayalar. Ġāyet ince (16) elekden geçenin kim toz gibidür irisin kepeginden ayru alalar, (17)

30b

şol ortasın kim şaʿr elekden geçmiş ola. Azacuḳ ılımış suyile yoğuralar (1) ḳatı ṭutmaya ḫamırın igen ṣovuḳ eylemiyeler, ṭuzlu ṭuzsuz

yoğurmayalar ṭuzı yirinde (2) ola. Çörek otı rāziyāne anıson zīre, nānḫuvāh her ḳanḳısı ḳolay olursa (3) unına yoğurmadan ğāyet gözleyeler. Ḫamiri tamām gelince andan uşaḳ keseler (4) ğāyet bişüreler saḳınalar göyünmeye çig ḳalmaya. Bir temiz arı yirde yaya ḳoyalar (5) üzerine bir yufḳa nesne örteler. Havānuŋ es̱eri ḳurıtmaya hem ağır olub ıssıyken (6) buğı yaş eylemeye tamām sovıyıcaḳ ṭabīʿatı irkek şişek eti ṭabīʿatına (7) beraber olur leṭāfetde. Bu daḫı laṭīfdür muʿtedil ḳan eyler bedenüŋ (8) rengini arı eyler semridür ḳuvvet eyler cemīʿ dürlü ğıḍāları ıṣlāḥ eyler. **Amma** (9) **etüŋ** eyüsi oldur kim canavarı ḫıralığıla öksüzligile büyimeye. Iraḳ (10) yirden sürilüb ḳahrile gelmişiken birḳaç gün diŋlenmedin boğazlanmış olmaya (11) dögilüb ḳahr görmiş olmaya bī-dīnler elinde yaramaz ot otlayub (12) eti ḫarāb olmış olmaya aruḳ olmaya igen ğāyet semüz olmaya. (13) Çönge bıçağıla boğazlanmış olmaya. Derisin çıḳarurıken tiz çıḳaralar (14) ḳarnındağı içegüsin fiʾl-ḥāl çıḳaralar kim ḳoḳusı etine siŋmeye. **Etlerüŋ** (15) yegreki oldur kim süŋüke yapışmış ola. Semüz içinden aruğ ola. Siŋirlü (16) ola sıçanaḳ dirler balıḳ eti dirler. Ḳanḳı aʿża kim ḥareket çoğ eyler (17)

31a

ol yegdür. Boyın eti andan çimke andan pehlū üzerine yatur ol daḫı (1) ḥareket gibidür. **Bir niceler** dimişdür kim her ḳanḳı aʿżāı yerse yine yiyende (2) ol aʿżāya fāyda eyler. Mes̱elā göz göze ayaḳ ayağa ciger cigere. Bu didügüm (3) vażʿla olıcaḳ etler cüzv-i bedendür, leṭāfetde arı etmekden aşağadur (4) ḳuvvetde bir buçuḳ ol ḳadardur. **Yimişleri** fiʾl-ḥāl kesdükleri vaḳt ağacından (5) yememek yegdür. Bārī bir

günden şoŋra yiyeler ġāyet iverlerse. (6) **Şol kişi kim** şaġdur ve şaġlıġın saḳlayayın dir ıssı otlardan, (7) ṭabīʿatı ġāyet şovuḳ otlardan ve ḳurıdıcı nesnelerden ve ġāyet (8) terlik arturan nesnelerden saḳınmaḳ gerek kim bunlaruŋ her birisi şaġlıḳdaġı (9) terāzuyı her bir yaŋa irer. **Işlāḥa muḥtāc olmayan** ġıḍāyı bulıcaḳ muḥtāc (10) olan ġıḍāya muḳayyed olmayalar. Meger kim ṭabīʿatına muvāfiḳ ġıḍā degül ola. **İştiha** (11) ġāyet gelmeyince yemeye iştiha geldügi vaḳt furşatı geçirmeye. Zīrā iştiha (12) gelmişiken oranlu yiyecek bulınandan yimek yegdür. Şol yiyeceklerden (13) kim ġāyet ʿazīz ġıḍā ola iştiha şādıḳ degül iken bulına. **İdḫal-i** (14) **ṭaʿāmdan** saḳınalar, yaʿni siŋmedin bir daḫı yimekden ġāyet saḳınmaḳ gerek (15) zīrā maʿidesi boşiken yidügin kendü yidi, amma miʿde ṭoluyiken yidügi yiyeni yer. (16) Ne var kendü bilmezse şaġlıġınuŋ düşmenīdür, biri siŋmedin bir daḫı yidügi. (17)

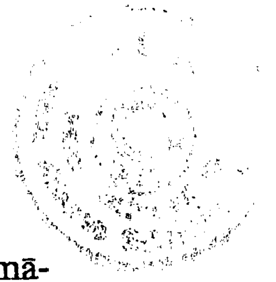
31b

Bir öyinde dürlü dürlü yiyecekler yimek ṭabīʿatı müteḥayyir eyler. Yegrek ʿādet (1) oldur kim her ḳanḳı ġıḍāyı göŋli dilerse andan ṭoyınca yiye, ayruġına muḳayyed (2) olmaya. Tā bir ġıḍā vaḳti daḫı gelince anda daḫı göŋli diledüginden yiye henüz daḫı (3) iştihāsı variken ḳoya. **Ġıḍā kim leẕẕetsüz ola** iştihāyı künd (4) eyler miʿdeyi süst eyler. **Ekşi** çoḳ yimek tiz ḳocaldur bedeni ḳurıdur (5) siŋirler aġrısın getürür. **Ṭatluyı** dāim yimek ısıtma getürür maʿideyi süst (6) eyler iştihāyı keser. Ṭatludan olan ḫılṭ tiz ḳoḳar. Ṭatlunuŋ ziyānın (7) ekşi giderür ekşinüŋ ṭatlu. **Ṭatsuzuŋ** ziyānın ṭuzlu giderür ṭuzlunuŋ (8) ziyānın ṭatsuz. **Yaġlunuŋ** ziyānın ya ṭuzlu giderür ya ṭatlu. Ṭatsuz nesne (9)

didügümüz ısfanaẖ toẖmekān yabrağı yoğurd gibi. Bunuŋ gibi nesneleri (10) nā-çār olmayınca yimemek gerek eger yirse igen az yiye. **Ṣağlıḳda** (11) perhīz bedeni arıḳladur. Meger kim yaramaz ġıḍālardan ola. Dāim ṣağlıḳda (12) ġāyet sakınmaḳ ṣayrulıḳda ne gerekse yemek gibidür. **Her ādem evvelden** neyi (13) ʿādet idinürse anı terk itmek bir kezden revā degüldür. Meger kim (14) ṭabīʿatı aŋul aŋul ögredi ögredi ola. **Ol kimse** kim yaramaz ġıḍāyı (15) yir daẖı eydür kim baŋa ziyān eylemez cāhildür. Anuŋ çün ki ziyān eyler illā (16) bilmez ziyānın yāẖūd ṭabīʿatınuŋ muvāfıḳıdur. Anuŋ çün ziyān eylemez. Zīrā (17)

32a

ṭabīʿat muẖtelifdür. Eger şol ḳavmden olursa ki ziyān itdügin (1) bilmeye ṣoŋra bile illā çāre bulımaya. **Bizden öŋdin gelenler** kim tecrübe eylediler bildiler (2) birḳaç nesnenüŋ bir biriyle ziyānın inanmayan yisün görsün ziyān ider mi? (3) **Balığıla süd yoğurt** ya iflāc eyler ya ḳulunc ya cüẕām eyler. **Ekşi nesneyile** (4) süd yoğurd yimeyeler kim mażarratı ẓāhirdür. **Baş** üzerine üzüm **herise** (5) üzerine enār **birincle** bir öyinde sirke, **südlü aş** ḳavud yimeyeler. Daẖı bir (6) ıssı ṭabīʿatlü ġıḍāyla bir ıssı ṭabīʿatlü nesneyi daẖı bir sovuğla bir sovuğı (7) daẖı bir ġalīẓla bir ġalīẓı daẖı bir ḳābıżla bir ḳābıżı daẖı bir gic siŋerle (8) bir gic siŋeri daẖı yoğurdla turb tavuğ etiyle yoğurt yimeyeler yaramazdur. (9) Ṭuzlu ġıḍāyla ılıcaḳ su içmeyeler. Yimiş ṣoŋına ṣovuḳ ṣu içmeyeler. Ṭatlu ṣoŋına (10) ıssı aş ṣoŋına ṣovuḳ ṣu içmeyeler ki yaramazdur. Bunlaruŋ her biri nice dürlü (11) ziyān getürür saḳınmaḳ gerek. **Amma içecek nesnelerden**

dimişlerdür kim (12) **ḳuyı suyın** aḳar ṣuyla cemᶜ itmeyeler mādām ki birisi miᶜdede ola birisin (13) içmeyeler. **Ṣularuŋ eyüsi** aḳar ṣudur kim arı ṭobraġ üzerine aḳa yāḫūd (14) arı taş üzerine aḳa. Otdan yabraḳdan nesne ḳarışmaya. Yaramaz ağaçlar (15) kökine uğramaya deriŋ olmaya. Şöyle güneş ıssısı dibine dek ılıcaḳ eyleyi (16) bile ıssı günlerde. Az az ṣulardan dirilmiş ola. Güneşe ḳarşu aḳa (17)

32b

ya şimāle ḳarşu aḳa gāh gāh yüksek ḳayalardan uça ıraḳ yerden gele (1) vezni yiyni ola az içmekle ṣusalıḳ ḳandura. Alub ḳoyıcaḳ tiz ılıya ıssı (2) günde tiz ṣovıya ṣovuḳ günde. İçen kişi şöyle aŋlaya kim ağzı ṭatlu gibi oldı. (3) Üşbu didügümüzleyin olursa ġāyet eyü ṣudur eger eksük olursa aşağadur. (4) **Bıŋar ṣuyı** ġalīẓdur aḳar ṣudan çıḳduğı yerdeyiken ıraḳ gitdikçe laṭīf (5) olur. Ġalīẓlığı buḫārdan olur yer içinde ya ṭobraḳdan olur. Alalar bir ḳabıla (6) ḳoyalar bir zamān üstin dökeler ortasın ayruḳ ḳaba ḳoyalar dibin dökeler (7) ol ortasından aldıḳların içeler. **Ḳuyı ṣuyı** yaramaz ṣudur. Daḫı (8) yaramazı ṣızındu ṣudur. Yaᶜni şol ṣu kim aḳub çıḳduğı belürmez ola (9) ḳara lihim balçıḳ ola. Ḫuṣūṣā üzerinde ḳızıl yaşil yağ gibi ola. **Ṣaz** (10) **ṣuyı** daḫi yaramazdur. Ḫuṣūṣā kim dadı ya rengi ya ḳoḳusı ayrıḳsamış (11) ola ol otlardan ya ḳamışlardan. **Aḳmaz ṣu** gerek ṣazlu olsun (12) gerek olmasun az olıcaḳ yaramazdur. **Ḥīle** ṣu yaramazını eyü (13) eylemege oldur kim bir ġāyet arıı yerden ṭobraḳ alurlar. Ol ṣuya ḳatarlar (14) ġāyet çalḳarlar tamām ezilince kim ṣu bulamaca döner andan ḳoyarlar. Üstini (15) döküb ortasın içeler dibin daḫı dökeler. **Ṭobraḳ**

arulığın bilmege (16) ḥile oldur kim ṣuyı güneşe ḳarşu ṭutalar baḳalar. Eger arasında (17)

33a

nesne varsa kim bir sāʿat ḳadarında ṭurılmaya ṭobraḳ ṣāfī ṭobraḳ (1) degüldür. Eger su bir sāʿatden eksükde ṭurılursa kim güneşe ḳarşu anı (2) görine bilesin kim ṭobraḳ andur. **Vaḳti ṣu içmegüŋ** ol vaḳtdür (3) kim ġıḍā siŋmege yönelmiş ola. Ġıḍāyı yiyüb üzerine ṣu içmek (4) ol yinen ġıḍānuŋ ḥarāretin giderür maʿidenüŋ ruṭūbeti artar (5) ġıḍā balġamī olur eger yağlu ġıḍāysa tuḫme olur. **Amma** bir nice ıssı mizāclu (6) kişilere fāyide eyler. Eger içmezse maʿidesinüŋ odından ġıḍā göyner (7) ṣu alevin söyündürür ġıḍā iʿtidalle hażm olur. **Amma** bir nice kişiler (8) su içmek ʿādetdür ʿādet ṭabīʿat olur. Ziyāndan eger ḫālī (9) degülise ḳayurmaz. Zīrā içmezse artuḳ ziyān eyler. **Bir nice** ādemüŋ ne (10) ḳadar oturursa iştihāsı gelmez ṣu içmeyince. Miʿdesi żaʿīfdür mizācı (11) ḫuşkdür. Terlikden meded olmayınca ḳuvvet-i cāẕibe kim aŋa iştihā (12) dirler uyanmaz kim ġıḍā dileye. Pes az içe aŋul içe ġāyet ṣovuḳ içmeye. (13) **Acken** ṣu içmek miʿdeyi sovıdur iştihāyı keser balġam eyler siŋirleri (14) geŋşek eyler. Ḫuṣuṣa kim yürimiş ya işlemiş ola. **Ḥammāmdan** (15) çıḳub ṣu içmek süŋükler eŋine ziyān eyler siŋir ağrısın getürür (16) maʿide ve cigerbend aʿżāsına ziyān eyler. **Yüriyüb** ḳızmışla ṣu içmek (17)

33b

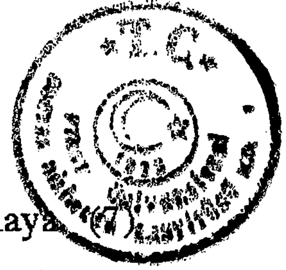
aʿżānuŋ ḳuvvetin keser. **Cimāʿdan ṣoŋra** ṣu içmek bil ağrısın (1) getürür ḳuvvet-i cimāʿı keser. **Ot ṣoŋına** ṣu içmek aʿżayı (2) süst eyler

ḳulunc getürür ṭamarlarda yel eyler. **Yimiş yiyüb** içmek (3) balġamdan yelden olan ḫastalıḳlar getürür. **Bir kişi kim** bir dürlü yaramaz (4) renci varidi gitdi. Amma ḥakīm eyitdi ṣudan saḳınġıl saḳınmazsa (5) bilsün kim ol renc gitmedi hemān ṭurur. **Ol kişiye kim** ṣu ziyān (6) eyler kendü daḫı bilür kim ṣu ziyān eyler. Amma içmezse taḥammül idemez yāḫūd (7) maʿidesi cigeri göyner. Emzüklü bardaġuŋ emzüginden aŋul aŋul (8) ṣoraraḳ içsün. **Çoḳ ādem** olur kim ṭuzlu balġam ya ṣafrālu balġam sebebinden (9) ṣuya taḥammül idemez yaʿni içmemege ḳatlanımaz. Ilıcaḳ ṣu içsün eger ḳusarise (10) daḫı yigdür. **Üç vaḳt ṣuṣamaġa** ʿaṭaş-ı kāẕib dirler yaʿni (11) yalan ṣuṣamaḳ. Biri yürimek ṣoŋına ki oturub ṣovıyıcaḳ gider, biri (12) ṭatlu ṣoŋına ki sehl vaḳt ṣabr idicek gider, biri cimāʿ idicek, bu (13) üçinde daḫı içmemek gerek. **Uyḳudan** uyanub fiʾl-ḥāl ṣu içmek (14) yaramazdur saḳınmaḳ gerek kim bir dem geçe andan içeler. Vallahi aʿlem biʾṣ-ṣavāb. (15) **Amma süci içmekde** tedbīr nedür? Söz çoḳ dimişler ol ḳadar kim (16) elbette gerek diyelüm. **Sücinüŋ** eyüsi oldur kim resīde olmış ola (17)

34a

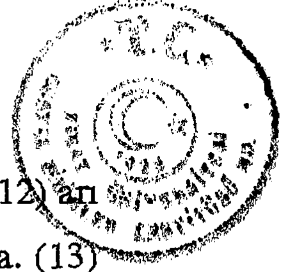
yüz seksen günlik ola. Eger ol bulınmazsa yüz günlikden eksük (1) olmaya. Zīrā ḳuvveti ol mertebede degüldür kim sücide bulınan fāyideler (2) anda bulına. Ve hem şirelikden çıḳmışdur ve süci mertebesine iŋmemişdür (3) ṭabīʿatda yaramazdur mizācı fesāda virür. **Şol** süci kim ḳıvāmı muʿtedil (4) ola yaʿni ne igen ḳoyı ola ne su gibi sıvıḳ ola. **Dadı** şöyle ola (5) kim dadan begene. Ekşi olmaya kim sevdāya balġama dönmeye kim ṣafrālu olub (6) göŋül döndürmeye baş

ağrıtmaya. Kekre olmaya kim ḳabıż eylemeye sevdā olmaya. (7) **Acırak gibi ola** illā ağız begene dadını. **Ḳoḳusı** kerih olmaya ḳoḳulayıcaḳ (8) ṭabīʿat nefret almaya. **Rengi** ṣāfī ola eger ḳızıl olursa (9) ḳuvveti iʿtidāle yaḳındur. Ṣaru olursa ġāyet ḳuvvetlidür, ağ olursa (10) żaʿīfdür ḳara olursa yaramazdur. Ḳızılın muʿtedil mizācluya ṣarusın (11) ḳocalara ağın yigitlere. Ḳoyısı semridür baş ağrıdur ḫumārı gic gider (12) ṭurusı ḳuvvet arturur tiz esridür. **Eyüsin** bilmek dileyen eyü (13) didügi şarābdan bir büyük ḳab içine azacuḳ ḳoysun ḳosun. (14) Yüz seksen sāʿat ṣoŋra görsün eger azmadıyise eyüdür. **İçmeginüŋ** (15) **vaḳti** şol vaḳtdür kim ġıḏā maʿideden gide. Andan süci süzeler (16) andan ṣoŋra eyü ṣudan bir ḳaba gerekince ṣu ḳoyalar üzerine süci dökeler şol (17)

34b

ḳadar kim içmege yaraya. Ḳoyalar bir sāʿat ḳadar andan ṣoŋra bir kiçirek sağraḳla (1) içeler. Her iki ḳadeḥüŋ arasında yarım sāʿate yaḳın geçe. Şol ḳadar içeler (2) ki beden ḳalḳa ṭura ṭabīʿat feraḥ ola dil faṣīḥ ola baş buḫārla ṭolub (3) ağır olmaya dimāġuŋ ḳuvveti arta ṭura ẕihn selīm ola. **İçmemek** (4)vaḳti oldur kim isnemek gerinmek gele ya dimāğ ağır ola ya göŋül (5) dönmek ḥāṣıl ola ya göŋlüne bir geçmiş nesnenüŋ kinesi düşe ya gelecek (6) nesneden ḫayāl ide ya uyḳu gele. Pes ayruḳ içmemek gerek. **Şarābuŋ** (7) **meclisi** gerek kim bir müşerref yirde ola çuḳur olmaya gökçek ḳoḳular (8) ola. Ṣoḥbet ehli ṭonuḳ liḳālu yaramaz ḫulklu olmaya. Muvāfıḳ nedīm kār-dān (9) ḫoş-āvāz laṭīf-i sāzān ḫiḏmetkār-ı müşfiḳ ola. Ḥareketler (10) muḥarriḳ ola. Baḳacaḳ yer sebze-zār ola ya laṭīf su, ḫoş bıŋar ola. (11) Ḫiḏmeti

ḳılanuŋ eli ayağı arı ola. Tırnaḳları ḳaraŋur uzun olmaya. Ṭonı (12) arı yunmış göŋli feraḥ-şāḍ ola. Yüzi gibi maʿrifetlü şūḫ ḥareketlü ola. (13) **Söz** kim şarāb meclisinde söylenür nüktelü gerekmez īham gerekmez (14) örtülü gerekmez. Zīrā şarāb ḫayāl engīzdür. **Evvel** daḫı oturmadın (15) göŋülden yaramaz endişeler çıḳarmaḳ gerek kibr kin olmasa gerek (16) iḥtiyāṭlu yirden saḳınmaḳ gerek. Dostluğı şınanmamış ādemile şarāb (17)

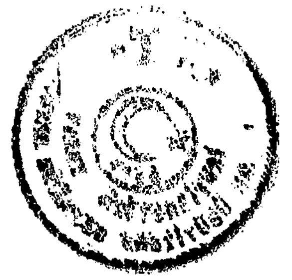
35a

içmek ʿaḳla delīl degüldür. Zīrā iki ṭarafdan daḫı iḥtiyāṭ vardur. İḥtimāl olan (1) elbette bir gün olmazsa bir gün olur. **Bunları** riʿāyet ḳılan bilsün kim şarābuŋ (2) iki dürlü fāyidesi vardur. Bir dürlüsi bedenedür, bir dürlüsi cānadur. **Amma** ol ki bedene fāyidedür. (3) Semritmek ḳuvvet arturmaḳ yiyecek yidürmek bedenüŋ levnin gökcek (4) eylemek ḳanı ṣāfī eylemek ḥarāret-i ġarīzīyi ḳavī eylemek ḳuvvet-i cimāʿı (5) arturmaḳ gibi daḫı ne ki bunlara beŋzer varsa kim beden fāyidesidür şarābla (6) daḫı olur. Ayruḳ maʿcunla ve otla daḫı olur şarāb içmeyene. **Amma** ol kim (7) cāna fāyidedür çare yoḳ ayruḳ nesnede bulınmaz. Feraḥ eylemek yürege (8) ḳuvvet virmek, bahādur eylemek zeyrek eylemek cömerd eylemek mürüvvet (9) arturmaḳ faṣīḥ dillü eylemek daḫı ne ḳadar cāna faydası kim ayruk ot (10) ya maʿcūn anları ḳılımaz. **Arı dimāğlu** ve ḳavī dimāğlu ādem-i selīm ve ḥalīm ve tevāżuʿ (11) ehlinden eyler. Anuŋ çün eydürler kim mehek-i merdāndur. Şarāb az içicek (12) her nesneye fāyidedür çoğ içicek her nesneye noḳṣāndur. **Mülāzemet** (13) itmek şarāb içmege ẕihni künd eyler dimāğı siŋirleri ḥavāssı ḳuvvetleri żaʿīf (14) eyler iştihayı keser

südde eyler beŋiz ṣarardur teşennüc sekte riʿşe laḳve (15) iflāc getürür ġayretsüz eyler. **Ṣırf** içmek ḳanı göyündürür ṣafrā arturur (16) sevdā eyler dimāġuŋ cigerüŋ mizācını fesāda virür. **Resīde** olmadın (17)

35b

içmek maʿideyi fesāda virür dürlü dürlü yeller ḳoparur ısıtma eyler (1) vaḳitsüz ishāl eyler. **Ayda iki kezden** artuḳ ser-ḫoş olmaḳ gözi (2) ḫarāb eyler. Ol iki kez daḫı dimāġı buḫārıla yumaġ çündür. Ṭaʿāmı (3) şarābla yiyüb içmek yaramazdur. Güç yetdükçe az yimek gerek (4) içerken nuḳl eylemek ıssı mizāclu kişiye ayva ekşi enār elma emrūd (5) aluc ḳurṣ-ı leymūn ʿaḳid-i leymūn şarāb-ı ḫummāż eyüdür. Ḥarāreti (6) ġāyet olan kişi ḳurṣ-ı kāfūr nuḳl eyler. Günde bir ḳurṣ yedi güne varınca (7) nitekim dıḳḳ olanlara revādur bel kim vācibdür. Ṣovuḳ mizāclu kişilere (8) cüvāriş-i anıson cüvāriş-i ḳaranfül dārçīn-ı cüvāriş ʿūd-ı cüvāriş (9) maṣṭakī bal nebāt şekeri eyüdür. Muʿtedil mizāclara ḳand şeker cüvāriş-i (10) kişnic ṭatlu elma, keşür, ḳızıl üzüm eyüdür. Aruḳ kişilere simsim şekerle (11) maʿcūn-ı cezer cüvārīş-i müsemmin. Semüz kişilere ağardılmamış bāḍām içi ṭuzlu (12) leblebü ṭuzlu bāḍām zeytūn. **Şarābuŋ** menfaʿati olmaz şol kişiye (13) kim içer daḫı işeyesi gelür işemez ṭutar. Her ḳanḳı ādemi çoġ işedürse (14) bilsün kim ḳavuğında bögreginde nesne ḳomaz andur. **Şol** ādem kim s̱irīd yiye (15) şarāb içe çoġ içmesün ne ḳadar içerse ser-ḫoş olmazın diyüb. (16) Ḳanḳı kişi kim ġāyet żaʿīf olmışdur tiz ḳuvvet ṭutayın dir eger (17)

eger ḫastalıḳdan ṭurmış ola eger ayruḳ żaʿfı var ola. Ferrūcı (1) ya irkek şişek eti her ḳanḳısına mizācı lāyıḳsa ġāyet bişüreler (2) azıraḳ ḳala ṣuyı ṣaḳınalar kim ṭuzlu olmaya. Şöyle bişe kim eriye, ṣuyın (3) süzeler kef-gīrle laṭīf şarāba ḳatalar içe. **Şarābla** fāyide arturan ṣularda (4) lisānü'ṣ-ṣevr ṣuyı ferāḥ eyler öksürük keser yürek oynamasın giderür. (5) Ḫılāf ṣuyı ṣafrāyı ṣıyar ḥarāretden olan yürek oynamasın keser. (6) Gül ṣuyı yürege miʿdeye fāyda ḳılar. Naʿnā ṣuyı iştihā getürür ınçḳınġı (7) giderür südük yolın açar. Kāsnī ṣuyı ṣafrāyı ṣıyar cigerde ṭalaḳda süddeyi (8) açar yereḳān giderür. **Üçünci bāb ḥareketde ve sükūndadur***. (9) Ḥareket deprenmege dirler sükūn deprenmemege dirler. Bu ḥareket ve sükūn (10) esbāb-ı żarūrīden olduğına sebeb oldur kim her beden ġıḍāsuz beḳā (11) bulmaz. Bu daḫı maʿlūmdur ki ġıḍā bir kezden bedene cüzv olmaz. Pes maʿlūm oldı (12) kim laṭīf ḳuvvet-i bedene ḫılṭlar olur. Ol ḫılṭlardan aʿżālara ġıḍālar (13) olur ḳuvvet olur. Ṣıfl kim ḳalur bağarsuğa gider. Ol ġıḍāyı ādem yiyüb (14) tamām siŋince kim ḳan ola andan et cān ola cüzv-i beden oldı diyeler. (15) Ḳaç mertebeye geçer diyelüm evvel ağızda çiynersin bir kez hażm olur yimege yaramazın bırağub (16) yutduğuŋdan ṣoŋra bir iki gün ḳarşu yiyüb ağzuŋı yumazsaŋ ağzuŋ ḳoḳar. (17)

---

* Yādigār bāb (5) pīriŋ ve ḫastanuŋ riyāżeti(T) güçdür. Ol aṣıl kişiye taşra çıkmağa ve ata binmege ve yürimege maniʿ ola. Oturub kelimāt eyleye bir nesneye meşġūl ola. Riyāżet yeri ṭuta gemiye binmek ve ḳaŋlıya binmek tamam riyāżet yerin ṭuta.

(T) Riyāżetden murād ḥareket ve sükūndur.

(36b kenardaki bu haşiye, 36a'daki Üçüncü babın haşiyesidir.)

36b

Ağzuŋı ki ṣuyla yursın pāk eyler. Çün ol ġıḍā maʿideŋe varur (1) maʿideŋde bir daḫı hażm olur. Ol miʿdeye bulaşmışı bir sehl ot (2) içerler miʿdeyi yur. Ṣāfīsi şol ḳoyı süzilmiş arpa suyı gibi olur (3) sıflından ayrılur. Bir ṭamar var māsārīḳā dirler miʿdeden ol ṭamara (4) girür cigere varur cigerde bir daḫı hażm olur. Ḳan ṣafrā balġam sevdā anda (5) ḥāṣıl olur. Ḳanı ṭamarlara gider ṣafrāsı öde gider sevdāsı ṭalaġa gider. (6) Ol ṭamarlarda yine ṭurılur cigere bulaşması ki ḳalur. Nitekim miʿde bulaşması ki ḳalurdı (7) ot kim laṭīf ola tizligi ḳuvveti ḫaṭarlu olmaya. Miʿdeden yuridi (8) cigerden daḫı yur anıdur. Amma ol yuġan ṭamarlarda kim anlara cedāvil dirler. (9) Bulaşub ḳalan ya daḫı ince ṭamarlarda kim anlara müsāḳāt dirler. Ya et (10) içinde ya etile deri arasında irkilüb ḳalan eserleri devā-yı semmī olmayınca (11) kim ağulu tiz ṭabīʿatlü otlardur nesne yumaz çıḳarmaz. Pes ol tiz otlar egerçi (12) kim yur anıdur amma ḫaṭardan ḫālī degül zīrā ṣabun gibidür, eger kiri açarise (13) ne var ṭonı eskidür. Eyle olduğın bilüb vardılar bir nesne aradılar kim (14) ol ḳalan eserlerden irkindüyi ḥall ide gidere. Ol ḫaṭar daḫı olmaya (15) ne ḳadar kim istediler ḥareketden ayruḳ nesne bulımadılar bu maʿnīde. Pes (16) ḥareketi bildiler kim esbāb-ı ṣıḥḥatde żarūrīyimiş yaʿni ḥareket elbette gerek olan (17)

37a

sebeblerdenmiş. Çünkim anı bildüŋ bil anı daḫı kim ḥareket iki dürlüdür. (1) Birisi ḥareket-i bedenīdür birisi ḥareket-i rūḥānīdür. Ol ḥareket-i rūḥānī (2) gelebilesin İn-şā'Allahü Teʿāla. **Amma ḥareket-i**

bedenī oldur kim beden ḥareket (3) eyleye. Ol daḫı iki dürlüdür, birine ḥareket-i cüzvī dirler birine ḥareket-i küllī (4) dirler. Ḥareket-i cüzvī oldur kim her ādemüŋ bir yeri bedeninden deprenicek (5) bir yeri daḫı bile depremmeye. El işleyicek deprenüb ayruḳ nesnesi bedenüŋ (6) bile ḥareket itmedügi gibi. Dil söyleyicek deprenüb ayruḳ nesne bile deprenmedigi (7) gibi bedenden. **Amma** ol kim ḥareket-i küllīdür ol evveldür kim dükeli beden bile deprene (8) yürimek gibi, güreş ṭutmaḳ gibi bir biriyle oynamaḳ gibi. Her nice oyun gerekse (9) at segirtmek gibi. Daḫı ne ḳadar ḥareket itmek varsa dükeli ḥareketlere ḥükemā (10) vaḳtiyle olıcaḳ miḳdārınca olıcaḳ riyāżet dirler. **Bilgil** imdi kim ol riyāżet (11) didükleri ḥareketüŋ vaḳti şol vaḳtdür kim ġıḏā siŋmiş ola ve tabiʿat icābet etmiş ola. Yādigār. Miʿdeden cigerden (12) ṭamardan tamām yerlü yerine baḫş olmış ola. Ol ḳalacaḳ fażla kim riyāżet (13) ānı defʿ eyleye gerek ol hażm yerlerinde bulaşmış ḳalmış ola. Andan ṣoŋra (14) iştihā bir daḫı yiyecek yimege depreşmiş ola. Hemān vaḳt kim (15) iştihā ġıḏā arzūsın ḳıla riyāżetüŋ vaḳtidür. **Çün** riyāżetüŋ (16) vaḳtini bildüŋ bil anı daḫı kim evvel nice başlamaḳ gerek aŋsuzda ḥareket (17)

37b

idecek beden ḥareketden ġāfilken mes̱eli şol uyır ādemi dürtüb (1) uyarmaġa beŋzer. Pes ṭarīḳınca kim uyḳudan uyarmaḳda bir dürlü leṭāfetle (2) ya ayağın ya elin ovmaḳ gerek. Bu ḥareket itmege daḫı bedeni ögretmekçün (3) aŋul aŋul başlayub ovmaḳ gerek. Ḫuṣūṣā ayağı baldırı dizi uyluğı (4) varduḳça ḳatıraḳ tā yumuşaya siŋirler ḳıza hemān ṭura ḥarekete başlaya. Bu ovmaġa (5) **delk-i istiʿdādī** yaʿni

yaraklanmağçün ovınmak dimek olur. **Amma** (6) ovmak tokuz dürlüdür. Zīrā ya aŋuldur ya katıdur ya muʿtedildür. Bu üçüŋ (7) her birisi ya uzundur ya kısadur ya muʿtedildür. Bu tokuzuŋ her birisi bir ṭabīʿatdadür (8) her biri bir ḥāle muvāfıkdur kim ol muvāfık olduğı ḥalde olan ādeme fāyda (9) eyler. Bir ḥāle daḫı muḫālifdür kim ol ḥāllü ādeme ziyān eyler. Ol tokuzuŋ (10) **birisi** katı ovmakdur kim çok zamān ola bedeni kızdurur ter eyler ṣoŋra (11) kurıdur arukladur sovıdur. **Birisi** katı ovmakdur kim az zamān ola bedini (12) ter eyler. **Birisi** katı ovmakdur ki muʿtedil zamān ola bedeni kızdurur berkidür (13) semridür. **Birisi** aŋul ovmakdur kim çok zamān ola bedeni kızdurur ter eyler (14) süst eyler. **Birisi** aŋul ovmakdur kim az zamān ola bedeni ter eyler süst (15) eyler geŋşek eyler. **Birisi** aŋul ovmakdur kim muʿtedil zamān ola bedeni ter (16) eyler kızdurur. **Birisi** çok zamāndur muʿtedil ola bedeni kızdurur semridür. **Birisi** (17)

38a

birisi az zamān ovmakdur kim muʿtedil ola bedeni ter eyler muʿtedildür. (1) **Birisi** muʿtedil zamān muʿtedil ovmakdur hīç bir dürlü mikdār belürtmez (2) ıṣṣıda ziyānda. Geldik imdi bu delk-i istiʿdādī evvel aŋul aŋul (3) başlanub vardukça katı ovındı. Nitekim didük andan ṣoŋra ṭurdı (4) riyāżete yaʿni ḥarekete meşğūl oldı. **Amma ḥareketüŋ** kim riyāżet dirler (5) mikdārı şol kadar gerek kim beden kıza yağrın kıza der gele deriye kıllar dibine. (6) İlla ṭaşra çıkub ṭamlamaya akmaya el yokayıcak nem gibi ṭuya illa ele bulaşmaya. (7) Andan yine otura başlayalar yine ovmağa. Bu kez başlayıcak katı katı (8) ovalar. Vardukça aŋul aŋul tā şuŋa degin kim beden ṣovıya nefes

aŋul aŋul (9) alur ola. Bu ḥareketden ṣoŋraġı ovınmaġa delk-i istirdādī dirler. Andan (10) elin yüzin yuya ve daḫı yiyecegin yiye. İşbu ṭarīḳ kim gösterdüm (11) ʿādet idinicek fāyidesi ẓāhir olur. İn-şā'Allahü Teʿāla (12) **Amma ḥareket-i cüzvī** kim her bir endām deprenmekdür, fāyidesi ol (13) deprenen endāmadur. Nitekim didük el deprenürse ol el siŋirlerinde ṭamarlarında (14) süŋüklerinde fużūldan nesne ḳalmaz ezilür gider. Eger dilise deprenen dilüŋ siŋirlerinde (15) ṭamarlarında nesne ḳalmaz gider. Şol şarṭla kim igen uzun ḥareket olmaya (16) igen ḳatı ḥareket olmaya. Eger uzun ḳatı olursa ol gerekince ḥareket (17)

38b

her nice fāyda ḳılarsa ḥaddından geçmek andan daḫı artuḳ ziyān eyler. Nite (1) kim bir kişi vaḳtehā bir kez ġāyet ince uşaḳ nesneye bir iki ġāyet üç sāʿat (2) baḳmaḳ gözi arıdur fużūlden rūşen eyler ḳuvvetin arturur siŋirlerin berkidür. (3) Eger çoḳ zamānlar becid olub baḳarsa ḫuṣūṣā kim ṭoḳla ola ya buḫār (4) arturur nesne yemiş ola. Gözüŋ ḳuvvetin ekser żaʿīf eyler südde arturur (5) baş aġrısın getürür. Eger acla olursa ḳurıdur gözüŋ siŋirlerin żaʿīf (6) eyler. Yāḫūd çeker yaramaz ṣu indürür göz ḳaraŋulıġın getürür. Her bir ʿużuv ancılayındur (7) ʿāḳil bu ḳadardan işin başarur. vallahi aʿlem biʾṣ-ṣavāb. **Amma** (8) **sükūn-ı bedenī** muṭlaḳ oldur kim√ cemīʿ beden bir dürlü ḥareketde olmaya ol daḫı ya fāyda ḳılur ya ziyān. **Fāyda** ḳılan oldur kim beden ḥareketden dek ṭurmış ola ya otura (9) ya yata. Rāḥatçün süŋükler siŋirler diŋlenür beden semrir bedenüŋ beŋzi eyü olur (10) ṭurılur

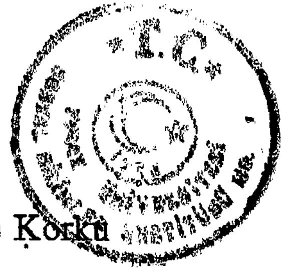
√ (cemīʿ....) bölümü metındeki işaretli yere eklenmiştir.

ḫılṭlar oturışur dimāġ ter olur ḳuvvet bedende ḳarār ṭutar. **Ziyān** (11) ḳılan sükūn-ı bedenī oldur kim riyāżet gerek olduġı vaḳtde daḫı (12) ḥareket itmeye. Bedeni siŋirler süst eyler ʿaḳlı künd eyler südde eyler. (13) Beŋzi ḫarāb eyler aġzı dadsuz eyler ṭaʿāmı siŋmez eyler gözi żaʿīf eyler (14) balġam arturur daḫı niçe dürlü renc getürür. **Dördinci bāb rūḥānī (15) ḥareketde ve sükūndadur.** Yaʿni cān ḥareketinde ve sükūnundadur. (16) Bilgil imdi kim bu cān ḥareketi daḫı esbāb-ı żarūrīdendür. (17)

39a

Zīrā dükeli ḥareket kim var cān sebebiyledür. Cān ḥareket itmemek mümkin degüldür, (1) illā cān yalŋuz ḥareket itdigi oldur kim beden deprenmeden cān ḥareketde ola. (2) Ol cān ḥareketi birḳaç dürlüdür. **Bir nicesi** içerüsinden bedenüŋ ṭaşra (3) ṭarafına ḥareketdür. Feraḥ gibi kim bir kişiye arzūsından ḫaber vireler. Meselā (4) bir kişinüŋ bir sevdügi kimsesi varidi kendüden ayrı düşmiş görmek (5) maḳṣūdıydı oġlı gibi maʿşūḳ gibi. Geldi diyü ḫaber virseler cān anı (6) görmekiçün yürekden ṭaşra ḥareket ider. Ol sebebdendür ki ög (7) gider. Yüzine ṣu seperler. Olur kim arzūsından ġāyet ḥarīṣ olur. Görmege (8) cān aŋsuzda yürekden ḳopar yine yerine oturmaz. Bir kezden çıḳar hemān yürek (9) boşalur ölür. Ya ḳatı ġażab gibi kim bir kimseye bir kişi ḳatı ḳaḳıyıcaḳ (10) ol ḳaḳıduġı kişiden intiḳām almaḳ ḳaṣdıçün cān bedenüŋ ṭaşra ṭarafına (11) ḥareket eyler yürekden ḳopar. Sebeb oldur kim ḳatı ḳaḳıya, derler zīrā ṭaşrası (12) ḳızar derleriken kimerisi üşir zīrā içerüsi boş ḳalur cāndan, anuŋ çün ṣovır. (13) Olur kim bi-ġāyet ġażabından cān yürekden bir kezden çıḳar hemān helāk olur. (14) **Bir**

nice vakt cān bedenüŋ ṭaşrasından içerüsine ḥareket ider. (15) Ḳorḳu vakti gibi olur kim ğāyet ḳorḳucaḳ cān ṭaşradan ḳaçar bir kezden (16) yürege dıḳılur olur kim boğılur yürekde ölür. Sebeb oldur kim ḳorḳan ādemüŋ (17)

39b

beŋiz ya ṣaru ya aḳ olur, zīrā cān içerü gider. Beden ḥarāretden ṭaşra ḳalur (1) bozarur belkim üşir. Olur kim ol ḥālde ditrer hem derler hem ṣuṣar. **Bir nice** (2) vaḳt cān gāh içerü ḥareket ider gāh ṭaşra ḫacil olduğı vaḳit (3) gibi. Ol şol vaḳtdür kim bir nesneyi ṭaleb eyler uzanur ol yaŋa (4) heves bağlamışken nā-gāh bir sebeble ümīḏi kesilür. İlla daḫı bir kezden ümīḏ (5) ipi üzilmez. Ümīḏ gitdügiyle cān mağbunlıḳ yüzin ṭutar içerü ḥareket ider. Yine (6) ümīḏi bir kezden üzilmedükçün döner ṭaşra ḥareket eyler. Sebeb oldur (7) kim gāh ḳızarur gāh bozarur ḳuvveti żaʿīf olur ʿāciz olur ḥayretden. (8) **Bir nice** vaḳit ḥareket ider amma ne içerüden ṭaşra ne ṭaşradan içerü (9) fikr eyledügi vaḳt gibi bu ḥareket az olıcaḳ kim fāyidelü ola. ʿAḳl arturur (10) ʿilm fikr gibi. Ḥaḳ Teʿālanuŋ ʿaẓameti ḳudreti fikri gibi. Göklerde (11) yerlerde içindekilerde baḳub fikir eylemek gibi. Ḥikmetdür ẕihni açar iʿtiḳādı (12) berkidür. Eger kendü sebeb-i maʿīşetinde fikr iderse kim yegreki nice itmekdür (13) bilüb eyle ide, tedbīrdür ḫayırlu müdārādur ḥüsn-i ḥāldür. Firāsetde (14) ʿilm-i siyāsetde ʿaḳlı muḥkem olur. Eger şol fikri ḳılursa kim hezldür mekrdür (15) herzedür bir olmayacaḳ nesnedür ya bir kimseye ziyān irürmekdedür. Belkim (16) ol fikr marażdur cān ṣayrulığıdur. Dimāğı ḳurıdur seḳāmeti arturur mālīḫulyā getürür. (17)

40a

Amma bir ḥareket daḫı var kim cān beden ikisi daḫı ḥareket itmez amma (1) ikisinüŋ ḥareketine daḫı sebebdür. Gemiye binüb gezdürmek gibi kim bedenden ḫılṭları (2) ḳoparur uzun ḫastalıḳları keser cüẕām ve istisḳā gibi maʿideyi arıdur. Eger (3) göŋli dönüb ḳusarise ne ḳadar yaramaz ḫılṭlar varise çıḳar. **Ziyān** dimāğı (4) mükedder eyler siŋirleri geŋşedür ḳorḳu sebebinden kim terlik ğālib olduğı (5) vaḳt vāḳiʿ olur. Ḳorḳusuz olana bu ziyānlar vāḳiʿ olmaz. Şol ḳadar kim (6) ʿāḳil delil idinmege yarar söylendi bāḳīsin aŋlaya vallahi aʿlem biʾṣ-ṣavāb. (7) **Bişinci bāb uyḳuda ve uyanıḳlıḳdadur.** Bilgil imdi uyḳu sebebdür (8) esbāb-ı żarūrīden. Anuŋçün uyḳuyı sükūna benzedürler ve uyanuḳlığı ḥarekete (9) zīrā epsem oturmaḳ kim sākin olmaḳdur eli ayağı dili depretmemekdür. (10) Uyḳuda daḫı hemān ancılayındur gözinden ayruğı sākindür. **Uyḳu** ikidür. (11) Birisi ğayr-i ṭabīʿīdür yaʿni ṣağ olan ādem ṭabīʿatünde olmaz dimekdür. (12) Bir ḫastalıḳdur kim gören anı uyır ṣanur. Yaramaz ḫılṭlaruŋ buḫārıdur kim dimāğı (13) ṭoldurur gözin açdurmaz dāyim bī-ḫod yatar. Birisi nevm-i ṭabīʿīdür yaʿni ṣağ (14) kişilerüŋ ṭabīʿatından ḳopar. Ol şol uyḳudur kim dimāğuŋ leṭāfetinden (15) ḥāṣıl olur. Şol sebeble kim ğıḏānuŋ ḳan olub ḫılṭlar olduğından (16) ṣoŋra buḫārı dimāğa çıḳar. Dimāğuŋ cevherini süst eyler siŋirleri cümle (17)

40b

dimāğdan bitmişdür. Çün dimāğ süst olur siŋirler daḫı süst olur (1) ḥareketden ḳalurlar. Zīrā arımışdur rāḥat ve sükūn ṭaleb eyler. Pes (2) bedendeki ḳuvvetler sāḳıṭ olur göz baḳamaz olur el ṭutamaz dil

söyleyemez (3) ayaḳ yüriyimez siŋirler işden ḳalur diŋlenmekçün beden laṭīf olmağçün (4) cān ol buḫār başdan gidince. Bunuŋ gibi uyḫuda iki dürlü fāyide (5) vardur. Birisi oldur kim dimāğ beden dükeli ḳuvvetler sākin olur her birinüŋ (6) ḥāli tāzelenür. Birisi oldur kim ḫılṭlar bişer ḥarāreti cānuŋ ḳuvvet ṭutar. (7) **Vaḳt-i uyḳunuŋ** şol vaḳitdür kim ġıḍā siŋmiş ola buḫār dimāğa (8) yüz dutmış ola. Nişānı eyü uyḳu geldiginüŋ oldur kim fikrinde hīç (9) bir dürlü yaramaz endīşe olmaya. Evvel ṣağ yanına yata biraz vaḳt ma῾ide (10) sarḳsun diyü ağzında ne varsa dibine gitsün diyü. Andan sol yanına (11) döne ciger ma῾idenüŋ üzerine düşüb ma῾ideyi ḳızdursun diyü kim (12) ġıḍā tiz hażm ola. Uyanıcaḳ yine ṣağ yanına döne ġıḍānuŋ ṣāfīsi (13) mi῾deden cigere geŋezlikle varmağıçün. Uyḳunuŋ miḳdārın ġāyet ῾āḳilāne (14) dirilen ādeme sekiz sā῾atdür didiler. Eger ṭoḳuz sā῾at uyırsa yay (15) gecelerin tamām uyımış olur aḫşamdan irteye. **Amma gündüz uyımek** yaramazdur (16) meger gece uyımamış ola. Ġıḍā yidüginden ṣoŋra uyıya şol ḳadar kim baş ağır (17)

41a

olmaya. Uyanıcaḳ ağzın yüzin sirke ṭamlamış ṣuyla ġāyet yuya. Andan (1) ṣoŋra birḳaç adım yüriye andan otura bir zamān. **Gündüz uyımek** beŋzi (2) ṣaru eyler başı ağır eyler ṭalağ eyler dili ẕihni künd eyler göz nūrın ekser (3) diş etlerin çüridür iştihāyı keser ġıḍāyı siŋmez eyler ῾aḳlı deng eyler (4) unıtsağu eyler bedeni süst eyler. Ol ādem kim uyḳuda derlegendür bilsün (5) kim bedeni ḫılṭ ṭoludur. Balġamın gidermek ardınca olsun. Ol ādem kim (6) uyḳudan uyanur fi'l-hāl ṣu içer ḫaṭā eyler. ῾Aḳlın dirsün ağzın yusun (7) andan içsün. Ma῾idesinüŋ

buḫārı ağzına dirilür yumayıcaḳ varur yine bedenine siŋer (8) ḫarābdur. **Arḳa üzerine** uyımek unıtġan eyler ve dürlü dürlü nezleler eyler öykene ziyān (9) eyler. **Yüz üzerine uyımek** göze ziyān eyler gögüs ağrısın getürür diş (10) etlerin çüridür baş ağrıdur. **Uyḳu kim** iʿtidālle ola. Yaʿni ne çoğ ne az ola (11) vaḳtinde ola fāyidesi çoḳdur. Her dürlü ḳuvveti yerinde saḳlar ʿaḳlı arturur göŋli (12) feraḥ eyler bedeni yiyni eyler ağız dadın eyü eyler siŋirleri ṣāfī eyler dimāğı arıdur (13) buḫārdan, ḫulḳları gökcek eyler ġıḍāyı siŋürür beŋzi açar göz nūrın arturur. (14) **Uyḳu vaḳtinde uyımemek** ʿaḳlı deng eyler yaramaz rencler getürür dimāğuŋ (15) ruṭūbetin ḳurıdur fikri ṭağıdur ḫulḳları yaramaz eyler bedeni arıḳladur beŋzi ḳarardur ṣarardur (16) ḳaḳıġan eyler. Şefḳati giderür siŋirleri ḳurıdur delü eyler. Daḫı nice dürlü rencler getürür. (17)

41b

her dürlü fiʿli diḳḳatile itmek gerek kim fāyidesi ola vallahi aʿlem biʾṣ-ṣavāb (1) **Altıncı bāb istifrāğlardadur ve iḫtibāslardadur.** İstifrāğ (2) boşaltmaḳ maʿnāsınadur. İḫtibās ṭutmaḳ maʿnāsınadur. İstifrāğ kim (3) boşaltmaḳdur bedeni gerekmez ḫılṭlardan boşaltmaḳdur ya miʿdeyi boşaltmaḳdur (4) balġamdan. Bir niceler eyitmişdür kim ṣayrulıḳ ḳangı ḫılṭdan olursa ḳangı aʿżādan (5) gerekise ol ḫılṭı artuḳ sürmege yarar, illā yaluŋuz ol ḫılṭı sürüb ḳalanını yoḳamamağa (6) yaramaz. Zīrā biri birine ḳarışmışdur ṭamarda bedende. Amma yegrek ʿādet oldur kim (7) her ḳangı arasında bedenüŋ ol ġālib olan ḫılṭ bulınursa yine ol araya münāsib (8) istifrāğla ol ḫılṭı gidereler. **Meṡelā** bir kişinüŋ miʿdesi ṭoludur göŋli döner

istifrāğlardan (9) ḳusmaḳ münāsibdür. Ya elde ayaḳda ağrı var ola ḳusmaḳ gerek kim ḳusmaḳ her aʿżādan (10) çeker şızıyı yeli balğamı. Bir kişinüŋ göbegi burar bağarsuḳlarında yel var ḫılṭı var (11) ḳusamaz ol kişinüŋ ḫılṭların sürmege iḥtiḳān gerek ki muvāfıḳ oldur. Bir kişinüŋ (12) miʿdesinde bağarsuğında ḫılṭ var ḳusmaḳ olmaz iḥtiḳān idinimez rāżī olmaz (13) ya iḥtiḳān ehil degül aŋa münāsib müshildür. Ya bedenim ağır olur dir ḳan (14) aldurmaḳ ehil degül yāḫūd ḳan taḳāżāsı yoḳ. Pes ḫiffetçün ot içmek (15) gerek. Bir kişinüŋ bedeni gicir ṭamarları ṭolu ṭolu görinür rengi ğāyet ḳızıldur (16) yüzinüŋ ḳan alacaḳ yirleri igneyle dürter gibi sancar münāsib aŋa ḳan (17)

42a

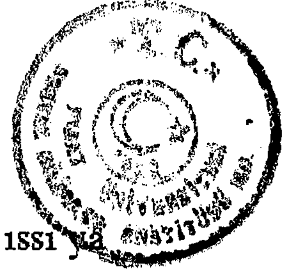
almaḳdur. Bir kişinüŋ bedeninde ḳan taḳażāsı var illa kendü ya ḳuvvetde (1) żaʿīfdür ya yaşlu kişidür ṭamarın açacaḳ taḥlīl-i rūḥ olur. Aŋa ḥacāmet (2) muvāfıḳdur ḫuṣūṣā baldurdan. Bir kişinüŋ başı ağır olur uyḳu gelür gibi (3) olur uyıyamaz burnı şişer gibi olur gicir anuŋ ḥāline münāsib burın ḳanamaḳdur. (4) Bir kişinüŋ ḫastalığı var ishāl olur ayılmaz gerinür ayağın elin depredimez her (5) ḳangı yanına dönerse ağrır siŋirleri ağrır derisi çekilür gibi olur dizleri ağrır (6) anuŋ ḥāline münāsib derlemekdür. Pes her bir dürlü ḫılt sürmege ve her bir dürlü (7) vaḳte ve her bir dürlü ṣayrulığa bir dürlü istifrāğ münāsibdür. ʿAvāmın dilinde (8) istifrāğ diyü ḳuşmağa dirler. **Ḳışın** hīç bir dürlü istifrāğ revā degüldür zīrā (9) ḫılṭlar ṭoŋmışdur. **Yay** günlerinde müshil revā degüldür zīrā havā bir yaŋadın taḥlīl (10) eyler müshil daḫı bir yaŋa taḥlīl idicek beden ikisinüŋ arasında żaʿīf olur (11) ısıtma getürür. Ḳusmaḳ yay güninde revādur. Ṭaŋla ṣovıcaḳda ya

ikindü şovuğında (12) her heftede ḳusmaḳ eyüdür. Ḳusıcaḳ gözin baġlaya yüŋile ḳusa. Bir nesne yiye kim (13) maʿidesinüŋ balġamına ṭolaşa çıḳara ṣoŋra aġzını sirkelü ṣuyla yuya kim ṣovuḳ (14) ṣu ola. İki buçuḳ sāʿatden ṣoŋra elma şarābın ya gülengübīn ḳaynadub içe (15) saḳızıla. Bir sāʿat geçe andan ġıḍā yiye. İki gün bir biri ardınca ḳusa kim dün (16) ḳusduġundan ne bāḳī ḳaldıysa bugünki ḳusduġı ala gidere. **Yazın** müshil (17)

42b

içmek gerek illa yiynirek. **Güzin** müshil içmek gerek illa ḳuvvetlürak. (1) **On dürlü nesne** var kim istifrāġ itmek ol ḥāllerle ziyān eyler. (2) **İstifrāġ** ḳaṣd itdügüŋ neyiçündür ṭabīb bilmek gerek eger bilmezse müşkildür. Zīrā (3) bilmez niçün virdi ol kişiden ḳangı ḫılṭ gitmek gerek ṣafrā gitmek gerekdi (4) balġam gitdi ṣafrā daḫı artar ḫastalıḳ daḫı artuġ olur. **İkinci** baḳmaḳ gerek ol ot (5) virdügi kişide eger gidecek nesne varsa ot virmek gerek kim istifrāġ (6) ola eger yoġise ḫaṭardur. Ot ḫod dek ṭurmaz elbette çeker bir yaŋadın bir nesne (7) alur kim ol nesnenüŋ gitdügi ziyānı artuġ olur iş daḫı müşkil olur. **Üçünci** (8) baḳmaḳ gerek kim ol müshil ya bir daḫı istifrāġ kim olısar bu kişinüŋ ol (9) ḳuvveti var mı kim ol istifrāġa döye. **Dördinci** istifrāġ idenüŋ mizācını (10) görmek gerek kim ġāyet ıssı olmaya ġāyet ḫuşk olmaya ġāyet (11) ṣovuḳ mizāclu olmaya ya ḳanı az kişi olmaya. Bu dördi daḫı ot virmege lāyıḳ (12) degüldür. **Beşinci** ġāyet arıḳ olmaḳ ya ġāyet semüz olmaḳ ot içmege (13) lāyıḳ olmaz. **Altıncı** baġarsuġında cigerbendinde eger bir dürlü nesne sizerse veremden (14) başdan bertden ot içmege lāyıḳ olmaz. **Yedinci** ġāyet ḳocalıḳ ya

oğlanlıḳ (15) olıcaḳ ot içmek revā degüldür. **Sekizinci** ġāyet ıssı yā ġāyet sovuḳ (16) günlerde istifrāġ revā degüldür. **Ṭoḳuzıncı** ġāyet ıssı yaramaz havālu yirde (17)

43a

ya ġāyet sovuḳ havālu yerde revā degüldür. **Onıncı** şol kişinüŋ ki ṣanāʿatı (1) ḳatıdur aŋa ot içmek olmaz dellāk gibi nāṭūr gibi demürci gibi. (2) **Bilgil ki her dürlü istifrāġda** biş dürlü nesneye evvel ḳaṣd olmaḳ gerek. (3) **Evvel** gerek ki zaḥmet neden görürse çıḳan ol ola. **İkinci** ol çıḳan (4) nesne geregi ḳadar gide. Artuḳ giderse bedene gereklüsi gitmiş olur bedene ḳahr (5) itmiş olur. Eger eksük giderse fāyide bulmamış olur. **Üçünci** ol gidecek (6) nesne ḳangı yaŋa meyl iderse ol yaŋadın gidere. Yaʿni ḳusmağa meyl iderse (7) göŋül dönmek gibi ḳusa. Aşağa meyl iderse göbek burmaḳ gibi müshille süre. (8) **Dördinci** her çıḳaracaḳ nesneyi ʿādet nice çıḳmağise ol ʿādetce çıḳara. (9) Nitekim bir kişinüŋ gözinde ḳıl bitdi ʿādet oldur kim gözde biten ḳılı (10) ol araya lāyıḳ bir demür düzerler anuŋla çekerler. Bir ayruḳ nesneyle çıḳarayın (11) dimeye. Zīrā tecrübe idenler müşkil işlerde her nice işlemegi yeg görürlerse (12) eyle işlemek gerek. **Beşinci** bişmeden maddeyi yerinden ḳoparmaḳ istemeye (13) ki muğlābla bişürmeyince istifrāġ revā degüldür. Zīrā bişmedük ḫılṭ şol mizācda (14) degüldür ki çıḳıcaḳ ziyānı gide. **Ebu ʿAli** eydür şol kişi kim bedenindeki (15) ḫılṭı bişmedin çıḳarmağ ister bilsün kim ṭabīʿatına zulm eyler. Zīrā (16) ṭabīʿat taḳāżāsı degüldür, ṭabīʿat gücenür belkim bunca dürlü ziyāna uğrar (17)

43b

ḫılṭ tamām istifrāġ olmaz. Bu maḳāmda söz çoḳdur, amma bu araya bu (1) ḳadar yeter. Ol altı sebeb kim elbettedür her bir ādemüŋ diriligine beḳāsına (2) sebeb olduġı bu muḫtaṣarda bu ḳadar kim söyledüm yeter. Söz aŋlayan bilür (3) kim ne didüm Vallahi aʿlem. **Yedinci bāb cimāʿda söyler kim ḳanġı (4) şekil neyler ve fāyda ve ziyān nedür cimāʿda. Bilgil imdi kim cimāʿ** (5) bir sebebdür ādem oġlanlarınuŋ vücūd kesilmekiçün. Zīrā Ḥaḳ Teʿāla (6) Ādemi yaratdı ṭobraḳdan, çiftini yaratdı yine kendünüŋ eyegüsından. (7) Çünkim ḳudretinüŋ kemālini iki dürlü vechle āşikāre eyledi birin (8) ṭobraḳdan birin yine kendü eyegūsından vücūda getürmekile. Andan ṣoŋra (9) ol ikiden oġul ḳız kim üretdi ol ikisi cemʿ olmaġla üredi çoġ oldı. (10) Çün ol zamāndan tā bu zamāna bāḳi ḳaldı. Pes maʿlūm oldı kim erile (11) ʿavret cemʿ olmaḳ ādem nevʿinüŋ daḫı beḳāsına sebeb-i żarūrīmiş (12) nitekim ḳalan ḥayvanuŋ. Amma ḳalan ḥayvānile ādem arasında farḳı bu (13) cimāʿ ḥareketinde oldur ki ḥayvān dürlü dürlü vażʿla idemez. Hemān şol (14) bir vażʿ üzerine kim ide geldi oldur. Amma ādem dürlü dürlü şekiller vażʿlar (15) kim fikrinden ḳopar itse gerek. Ve daḫı ādem ṭabīʿatı her vaḳt cimāʿa (16) meyl ider elbette vācibdür vaḳtin bildürmek kim ziyānlusından saḳınalar (17)

44a

zīrā bilmedüginden kimse saḳınamaz. **Evvel anı** diyelüm kim cimaʿda fāyda nedür (1) ol menī kim gelür neden ḥāṣıl olur. Ṭabīʿatdan nefs-i

şehevī dirler bir (2) ḳuvvet var çünkim ol ḳuvvet cimāʿ arzū ider. Yürek ḥareketin ḳatıraḳ (3) itmege başlar siŋirler ḳızar gerilür bögrekler dögilmiş gibi ḳalḳar dimāġ (4) çekilür. Erile ʿavret bir yere geldigi vaḳt kim aʿżā ol ḥareketden (5) ḳıza. Her bir ʿużuvdan bir ṭamlam ḳan çekilür tā depe saçından el ayaḳ (6) dırnağına degin. Her birinden ḳan kim dirilür bile gelür. Ḫāyeden iki siŋir (7) çıḳar ol araya kim ḳan dirilür ol ḥareketden ol iki siŋirüŋ (8) ucı ol ḳanı ağardur. Andan ṣoŋra ol erlik āleti çeker aşağa (9) indürür yürek ḥareketinden ṭaşra atar. **Pes cimāʿ daḫı** istifrāġdur fāyide (10) ḳılar. Şol vaḳit kim ġıḍā siŋmiş ola. Bedene gereklü ḳuvvetden nesne (11) eksilmeye ʿömür ḳocalığa ġāyet irişmiş olmaya ṭabīʿat ṣağ ola fāyide (12) eyler feraḥ eyler yaramaz fikirleri giderür. Ḥarāret-i ġarīzīyi uyandurur (13) iştihāyı ṣādıḳ eyler ḳaḳıġanlığı keser sevdāyı ṣıyar. Ḳamu sevdādan (14) olan rencleri sākin eyler balġamı keser balġamdan olan rencleri sākin eyler. (15) Olur kim cimāʿı terk itmekden dürlü dürlü rencler ḥāṣıl olur düvar gibi (16) ẓulmet-i basar verem-i ḫuṣye gibi verem-i ḥālib gibi. Şol kişiler uğramaz (17)

44b

bu renclere kim ʿömrünce cimāʿ itmemişdür. Şunlar uğrar kim ide geldi henüz (1) yigitiken ṣağ iken ḳuvveti bütün iken kendözini ṭuta bu ḫastalıḳlaruŋ birisine (2) uğrar. **Ādem** ṣağ ola her gün yiye içe. Meṡeldür bir tuluğa günde içine (3) bir kiçirek ḳabla nesne ḳoyasın. Çünkim her gün giriyorur ol ḳadar kim girdi (4) bir dürlü sebeble yine çıḳmazsa bir ziyān eyler ḳabına ya kendüye. Ḳabına (5) ziyān eyledügi bedenüŋ bir endāmına tiz madde döker. Ya dürlü dürlü ulu (6) ulu

çıbanlar olur ya ol endāma bir renc getürür. Kendüye ziyān eyledügi (7) ḳuvvet ġalebesi ḳan çoḳluğı ḥarāreti ḳuvvetlendürür. Ḫılṭlar göyner sevdā (8) olur. Pes ḥāṣıla göre ḫarc gerek ḥāṣıldan ḫarcı artuġ idenlerde (9) ḳuvvet varduḳca eksilür. Göz nūrı żaʿīf olur siŋirleri ḳuvvetsüz olur (10) yüregi żaʿīf olur ditrer. Riʿşe teşennüc iflāc nisyān suʾ-i (11) hażm redāet-i ḫulḳ belādet-i ẕihn ʿarsuzlıḳ kesel (12) ḫafaḳān żaʿf-ı kebid hüzāl cübn. Üşbunlaruŋ her biri bir ulu (13) rencdür neʿūẕu billah. Ol cimāʿı miḳdārından artuġ idicek elbette (14) birisi birisi uġrar pes saḳınmaḳ gerek. **Amma sevdügiyle cimāʿ** itmek göŋli şāḍ (15) eyler żaʿīf eylemez meger ḥaddın geçe. **Anı daḫı bil kim** nenüŋ gibi ʿavretle cimāʿ (16) itmek revā degüldür. Ḳarı ya arıḳ ya çirkīn ṣūretlü ya ḥayż olmış (17)

45a

ya ṣayrulıḳdan yeŋi ḳalkmış ya çoḳ zamān (1) cimāʿ eylememiş ʿavretle ya reşide olmamış ḳızla cimāʿ itmek yaramazdur. (2) Her birinden nice dürlü renc gelür. **Oġlanla** cimāʿ itmek bil aġrısın getürür. (3) Menī bilden ḳopduġınlayın dökilimez. Yaramaz ḫastalıḳlar getürür. Zīrā vażʿ-ı ḫilḳat (4) anuŋçün degüldür. ʿavretüŋ raḥiminde bir ḳuvvet vardur menī bilden ne ḳadar (5) ḳoparsa cemīʿisin ḳapar bilde ḳalmaz amma żaʿīf eylemez zīrā ṭabīʿat gücenmez. (6) **Amma şekl-i cimāʿ** kaç dürlü olursa dükelinden yegrek şekil oldur kim ʿavret (7) aşaġa yata er yuḳaru ola. ʿavretüŋ iki uyluġın iki bögründen yaŋa ḳaldura. (8) **Yan üzerine** cimāʿ itmek ḫaṭardur kim ol yanına madde dökile ve daḫı dimişlerdür (9) kim erüŋ aşaġa yanı żaʿīf olur. Er **arḳası üzerine** yatub ʿavreti (10) üstine çıḳarmaḳ çoḳ dürlü ziyān

eyler. Olur kim erüŋ lülesine ʿavretüŋ (11) ṣuyından girer dimişler. Eyle olursa erüŋ menīsi tamām çıḳamaz çoḳ dürlü (12) rencler getürür. **Amma şol cimāʿ** kim ʿavret yüklü olmağa dükeli şekilden (13) yegrekdür. Ol şöyle gerek kim erile ʿavret biraz vaḳit oynayalar ve (14) ʿavretüŋ emcekini eri birḳaç kez aŋul aŋul deprede ḳasuğın fecri yöresin (15) eliyle ṭuta oynaya. Andan kendü aletin ʿavret aletiyle sürişdüre (16) şol ḳadar kim ʿavretüŋ gözi ḳıza nefesi ḳatıraḳ çıḳmağa başlaya ve ʿavret (17)

45b

ḥarīṣ ola eri ḳocmağa başlaya. İki ṭarafdan daḫı iştihā ṣādıḳ (1) ola. Ol vaḳit cimāʿ itmek oğlan olmağa yaḳın olur. **Cimāʿ** (2) **arzūladan** taṣavvurdur ya ol babda ḥikāyetler söylemekdür kim iştihā (3) getüre. Ya ḳarşusına cimāʿ itdürmekdür canavarlar daḫı olursa. Ya ʿavretleri (4) yoḳamaḳdur ya ḳasıḳ yülimekdür. **Cimāʿ itmemek zamānla** cimāʿ arzūsın (5) unıtdurur. **Ẕeker ṭutmaḳ** ġuṣṣa getürür, unutsagu eyler. **Ḫulḳı** ẕekeri süst eyler. (6) Gözi żaʿīf eyler ẕihni künd eyler. **Anı daḫı bil kim** cimāʿ bir arzū-yı (7) nefs-i behīmīdür kim aŋa uyan yaʿni dāim iş idinen ʿömrünüŋ ser-māyesin (8) gerekmez yere telef eyler kendü kendüye düşmendür. **Mes̱eli** anuŋ şuŋa beŋzer kim ḳarnı (9) acmadın ḥırṣından gözine her nenüŋ gibi yiyecek görinürse kisesinden (10) aḳçesin vire ṣatun ala. İştihāsuz lez̠z̠etsüz yiye anı bırağa bir daḫı (11) ala. Alduğına alduğından ṣoŋra peşīmān ola bırağa illa ḥırṣı ḳomaya ḳarşu (12) aldura. Nā-gāh bir gün kise boşala ḳarnı aca. Anca muvāfıḳ ġıḍā göre, amma (13) birisin almağa kisede nesne bulımaya. Bu kez aclıḳdan dirīğile ḳala ḥırṣ ve ṭamaʿ (14) gözini nesne

ṭoldurmaz. Ḫarc-ı ser-māyeden idicek ḳuvvet kisesi tiz (15) boşalur. Çün żaʿīflıḳ yüki kişinüŋ üzerine düşe degme vaḳit anuŋ altında (16) kimse ḳurtılmaz. Yol ıraḳdur ḳuvvet azuğın telef eylememek gerek vallahi aʿlem. (17)

46a

Sekizinci bāb ḥammāmlardadur. Ḥammām niceme kim esbāb-ı żarūrīden (1) degüldür beḳā-yı ʿömre līkin żarūrīdür yaʿni gereklüdür ṣıḥḥate ten-dürüstlige (2) teneʿuma. Hem maʿlūmdur her istiʿmāl olur nesnenüŋ eyüsin yaramazından (3) farḳ eylemek daḫı ʿamele getürmek żarūrīdür. Ḥammām daḫı ol istiʿmāli dāim (4) olan nesnelerdendür. **Bilgil imdi kim** ḥammāmuŋ eyüsi ṭatlu suyıla işleyen (5) ḥammāmdur kim ḳubbeleri büyük yüksek ola. Bünyāḏı çoḳdan ola bārī (6) ḳırḳ yıldan eksük olmaya yapılalı. Üç mertebede ola biri biri içinde. (7) Ṭaşrağı bārid raṭb ola kim hem sovıdur hem ter eyler. Orta evi ḥārr ve raṭb (8) ola kim hem ḳızdurur hem ter eyler. İçerüki evi ḥārr ve yābis ola ki hem ḳızdurur (9) hem ḳurıdur. Ṭaşradan evvel girüriken her birinde bir laḥẓe eglenirek girmek gerek (10) çıḳariken daḫı ancılayın. **Ḥammāmda çoğ oturmaḳ** bedeni ḳurıdur arıḳladur (11) tasa getürür ḳuvveti ekser baş ağrıdur göz nūrın ekser ḥavāssı mükedder eyler (12) ṭabīʿatı süst eyler iştihāyı keser yiyecegi siŋmez eyler yürek oynamasını (13) getürür siŋirleri geŋşedür ağız dadın yaramaz eyler. **Ṣafravī** arıḳ mizāclu kişiler (14) ṭaşrağı evinde otura. Becid su dökine ıssı su dökinmeye derlemeye. **Semüz kişiler** (15) **balğamī mizāclar** içerüki evine girmek gerek. Ṣu dökinmeyüb derlemek gerek ğāyet (16) ıssı ṣu

dökinmek gerek. **Sevdāvī kişiler** derlememek su dökinmek gerek. (17)

46b

Demevī kişiler orta evine gire sehl derleye su dökine eglenmeye çıḳa. **Ġāyet** (1) ıssı su başa ziyān eyler. Meger dimāġ yöresinde balġamdan ya sevdādan āfet (2) var ola. Bedende etle deri arasında olan süddeyi ezer. **Şol ḳadar** oturalar (3) ḥammāmda kim barmaḳda yüzük engüştane dönmez ola, yaʿni beden ṭola. Çünkim (4) barmaḳlar ucı burışmağa başlaya ziyān eyler çıḳmaḳ gerek. Meger kim arıḳ olayın diye (5) barmağı burışınca otura ol daḫı ġāyet burışınca degül. **Çıḳıcaḳ** ġāyet silinmek (6) gerek boynı yöresin ḳulaġ ardın ḳoltuğın uyluġ arasın ġāyet sile kim (7) bedeninde su ḳalmaya. Ḫuṣuṣa bu didügüm yerlerde ḫuṣūṣā güz ya ḳış faṣlında. **Veremlü** (8) **ya yaralu kişi** ḥammāma girmek revā degüldür. **Isıtmalu kişi** kim ısıtması ʿufūnetden (9) ola ḥammāma girmeye. **Semriyeyin diyen** kişi ḥammāma ṭoḳla girsün süddeden ḳorḳarise (10) sirkengübīn içsün. Amma çıḳıcaḳ yemek daḫı yigdür. Zīrā semridür sürde eylemez. Ḫuṣūṣa (11) semüz tavuḳ yiye ya südile birinc yiye ḫuṣūṣa şekerle. **Acla girmek** bedeni ḳurıdur (12) arıḳladur dimāğı żaʿīf eyler siŋirleri ḳurıdur. **Ḥammāmdan çıḳub** çoḳ zamān (13) yüriyen arıḳlar az yüriyen semrir. **Muʿtedil ṣuyla** yunmaḳ feraḥ eyler. Bedeni (14) dürüst eyler ḳuvvetlendürür. **Ṣovuḳ suyıla** yunmaḳdan pīrler ve oğlancuḳlar ve balġamī (15) mizāclar saḳınmaḳ gerek. Daḫı kimüŋ isḫali ya nezlesi varsa ya tuḫme oldıysa (16) ṣovuḳ ṣuyla yunmaya. **Taŋrıdan ılısularda** yunmaḳ etile deri arasın arıdur iflāca (17)

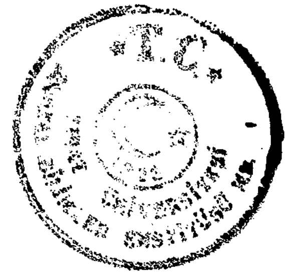

47a

teşennüce riʿşeye uyuza giciyüke ʿırḳıʾn-nisāya yan başları ağrısına (1) fāyda eyler. **Şağ kişi** iki günde bir gire dāim bir vaḳtde girmeye kim bedenine (2) ʿādet olmaya. Bu evvelki ḳāʿide kim sebeblerdedür söylendi. Şol ḳadar kim (3) kāfīdür ʿaḳlı olan bāḳisin bunlardan tedbīr ide kim nice gerekdür. Vallahi aʿlem. (4) **İkinci ḳāʿide aʿżānuŋ kim reīseler ve şerīfelerdür.** Ḥıfẓ-ı (5) ṣıḥḥatlerinde ve teşrīḥlerinde ve ṭabīʿatlarında ve ḳanḳısı ḳanḳı ılduza mensubdur anı bildürür. (6) Bu ḳāʿidei on iki bab ḳıldum zīrā ādemde on iki endāmdur şerif ulu (7) yollu. **Evvel bāb başda ve dimāğda söyler.** Bilgil kim baş (8) dimāğ ʿaḳluŋ serāyıdur. Ebiḳraṭ eydür dükeli endāmlar vücūda geldüginden murād (9) başdur zīrā ādem ḳalan ḥayvāndan mükerrem olduğı ʿaḳlladur ʿaḳl başdadur. (10) Muḥammed Zekeriyya-yı Rāzī eydür Ḥaḳ Teʿāla başı ʿaḳluŋ serāyı ḳıldı, dimāğı (11) ʿaḳla taḫt ve mesken eyledi. Ol sebeble başda dimāğı yedi perde içinde ḳodı (12) ʿizzetledi. **Evvel perde** saçdur kim deriye perdedür. Zīrā her ne kim gelür āfetden (13) evvel saça doḳınur. **İkinci perde** ol deridür kim saç anuŋ üzerinde bitmişdür (14) saç aŋa perdedür. **Üçünci perde** başın etidür kim ol deri ol ete perdedür. (15) **Dördinci** başuŋ süŋüküdür kim saç içinde deri deri içinde et ol (16) süŋüke perdedür kim ṭaşradan uranı bir āfete saç ḳalḳan olur. Deriye nesne olmaz (17)

47b

daḫı ḳatıraḳ āfet kim saçdan geçe deri defʿ itmege mümkindür kim ete geçmeye. (1) Daḫı ḳatıraḳ āfet olursa et defʿ idebilür kim süŋüküne

geçmeye. Daḫı ḳatırağın (2) süŋük defʿ eyler ḳatıdur berkdür hem pāre pāredür. Eger başın süŋükı (3) bir pāre olsa kim bir āfet görüp yarılaydı ayruḳ yine berkimege ḳābil (4) olmazdı. Pes pāre pāre olduğından bir pāresi uvanurise ḳalanı bütün (5) ḳalur. **Beşinci perde** ol baş süŋükünüŋ içerü yanında bir yufḳa perde (6) vardur kim ol süŋüke yapışmışdur. Süŋük yarılıcaḳ pāresi ḳopmasun diyü (7) ve içine nesne düşmesün diyü. **Altıncı perde** bir deri gibi vardur ḳalıŋıraḳ (8) şöyle ṭamar ṭamar süŋükdaki perdeden içerü. **Yedinci perde** bir ġāyet yufḳa ḥicāb (9) vardur. Dimāġ anuŋ içindedür. Şöyle yufḳadur kim bir gül yabrağı dörd ol ḳadar (10) var ola ḳalıŋlıḳda. Dimāġ bu yedi perdeden içerüdür. Şol bir aḳ ḳurtcuġaza (11) beŋzer kim orta yiri yoğınca iki yanı ġāyet ince ḳaçan deprenürse bir bir yanına döner (12) bir bir yanına döner. Dimāġ daḫı ḳaçan nefes alsaŋ kim havā vara arasına (13) gire. Ol ḳurtcuġaz gibi ḥareket eyler, ol yufḳa perdenüŋ içinde kim kendünüŋ (14) ḫāṣṣ ḥicābıdur. Ol ḥicābdan bitmişdür ne ḳadar siŋir varsa kim boyna iner. (15) Ol dimāġuŋ kim ḳurtcuġaza beŋzedürler başı ādemüŋ alnındadur ḳuyruġı (16) eŋsesinde ḥikmetellah. Ol yedi perde içinde dimāġı saḳlamışdur şol (17)

48a

şol fażīleti virmişdür dimāġa Ḥaḳ Teʿāla kim cemīʿ dürlü ḳabiliyyet andadur. ʿAḳlı (1) ol dimāġda ḳomışdur. Bilmek aŋlamaḳ görmek işitmek eyiyi yaramazdan (2) farḳ eylemek evvelden āḫire ne ḳadar ḥikmet varsa olmışda olacaḳda (3) kim Ḥaḳ Teʿāla kendü ʿaẓametiyle kitāb viribidi, ḳullarına bildürmekçün peyġamberler (4) viribidi beyān eylediler. ʿUlemā ḥükemā geldüler anlaruŋ beyānını bu ḫalāyıḳ

ġāyet (5) aŋlasun diyü bildürdiler kim hīç müşkil ḳalmaya. Bu yaradılmış nedür nicedür gerekinleyin (6) bileler. Ol yaradılmış bilindügінden bu cümlesini yaradan kim yoḳdan var (7) eyledi. Birdür vardur yoġ olmaz nice bunuŋ gibi daḫı mülkler dilerse yaradur kimseden (8) yardım istemedin ḳaçan kim ol diye olur. Eger dilemezse bu mülk daḫı yine yoġ (9) idebilür. Dirildür öldürür ne gerekse ider ḥükmine ḳarşu ṭurur nesne yoḳdur. Aŋlayalar (10) daḫı bu didügüm ḳadar hezārānı hezār ḥikmetler dürlü dürlü tevcīhler kim ḳullarına erzānī (11) ḳıldı. Ol ʿālemleri yaradan pād-şāh-ı kerīm lem-yezel bir cümlesin ʿaḳla lāyıḳ (12) gördi. Bu fażīleti ʿaḳla virdi. ʿAḳl ol perdeler içindeki dimāġda (13) ḳodı. Bu ḥikmeti bildügінden ṣoŋra **bil** imdi kim dimāġuŋ ol ḫāṣṣ (14) ḥicābından dörd siŋir bitmişdür. Ḳıldan ince baş süŋükündan küçücük (15) delüklerden çıḳmışdur. Varduḳca yoġun olı olı bedenüŋ dükeli aʿżāsına (16) şāḫ şāḫ olub yayılmışdur, dükeli bedeni ṭutmışdur. Elde ṭutmaḳ, ayaḳda (17)

48b

yürimek, bilde ṭurmaḳ, oturmaḳ, yatmaḳ, ḳalḳmaḳ dükeli ol siŋirler sebebiyledür. (1) Kimi ṭutmaġa ḳullıḳ ḳılar kimi ḳomaġa her biri bir ḫiḍmetdedür. **Andan ayru** dörd siŋir (2) daḫı bitmişdür. Ol ḫāṣṣ ḥicābuŋ depedin yanından iki göze iner her bir (3) göze ikişer. Ol iki siŋir kim bir göze iner. Birisünüŋ ḳamış gibi içi (4) boşdur. Birisinüŋ aġaç gibi içi ṭoludur. Ol iki siŋir kim içi boşdur göze (5) nūr andan gelür. Ol siŋir kim içi ṭoludur andan bir ḳuvvet gelür kim ḳabaḳların (6) dilerise açar dilerise yapar. Ol içi boş siŋirüŋ içine ḳaçan bir sebeble nesne (7) ṭolsa kim içi ṭutıla. Ol göz görmez olur. **Andan ayru** iki

siŋir daḫı (8) baş süŋükinüŋ iki yanından küçücük deliüklerden iki yaŋa çıḳar iki ḳulağına (9) iner. İkisinüŋ daḫı içi boşdur. İki ḳulağuŋ derisi içine döşenmişdür ki (10) āvāz irişecek ol iki siŋir ṭuymağçün bilmekçün. Ḳaçan ol iki siŋirün daḫı (11) bir sebeble içine nesne ṭolsa ṣağır olur. Eger birazı ṭolsa gic işidür. (12) **Andan ayru** bir siŋir daḫı bitmişdür, ol ḥicāb-ı ḫāṣṣdan burına gelür (13) anuŋ daḫı ḳamış gibi içi boşdur. Burna ḳoḳu kim gelür nenüŋ gibi ḳoḳuyduğın (14) bilmege. Dimāğdan ḳuvvet ol siŋir içinden gelür dimāğa ol ḳoḳu ol siŋirle (15) varur. Bu sebeble ol siŋir ṭolsa burın ḳoḳu bilmez olur. **Andan ayru** bir siŋir (16) daḫı ol ḥicāb-ı ḫāṣṣdan bitmişdür. Dile iner dilüŋ üzerine döşenmişdür. Anuŋ daḫı içi boşdur. (17)

49a

Bir nesneyi ağza ḳoyıcaḳ lez̲z̲et alan ḳuvvet ağza andan gelür. Anuŋ daḫı içine (1) bir nesne ṭolsa bir sebebile dil hīç nesnenüŋ dadın bilmez olur. **Andan ayru** bir (2) siŋir daḫı varur ma'ideye. Her dürlü ṭa'ām kim mi'deye varur haẓm olur ol siŋir (3) dimāğa bildürür, ol ġıḏānuŋ ḥālini destūr olursa kim ṣāfīsi ayrıla (4) s̲ıflı aşağa gide. **Andan ayru** bir siŋir daḫı cigere varur. Ciger ol siŋirden (5) alur ol ḳuvveti kim ol ġıḏānuŋ ṣāfīsin mi'deden ol ḳuvvetle alur (6) bişürür ḫılṭlar eyler her bir a'żāya nenüŋ gibi ġıḏā gerek bilür. Lāyıḳlu lāyıḳınca baḫş eyler (7) üleşdürür. **Andan ayru** bir siŋir daḫı yürege varur yürek cān taḫtıdur. Dirilik (8) bu beden milkine yürekden yürir. Bedenüŋ her bir endāmına ne ḳadar ḥareket gerek cān (9) ya gelmedin miḳdārlu miḳdārınca viribisün diyü bu cümle didügümüz siŋirler ḳamış (10) gibi boşdur. Bu endāmlaruŋ her biri bilmek çün aŋlamağçün. **Mes̲elā** eger

yürege varan (11) siŋir boş olmasa kim ol bilmek anlamak kuvveti kim yürege andan varamaya (12) Yürek ġāfil kalub ḥayāt bulmayayidi. Ḥaḳ Teʿāla celle celāluhu kaçan kim ol (13) yürege varan siŋire bir sebeble bir nesne koya kim ol bilmek aŋlamak bedende ḥayāt çün (14) taṣarruf eylemek kuvveti dimāġdan yürege varmaġa yol bulımaya kesile varmaz (15) ola cāndan bilmek aŋlamak gider. Cümle kuvvetler ṭaġılur dirilik sebebleri kesilür. Hemān (16) cān ḥareketden kalur. Nitekim sekte rencinde eger Ḥaḳdan yine destūr olmazise (17)

49b

helāk olur gider. **Andan ayru** bir siŋir daḫı dimāġdan geyreke varur. Her nesneye (1) ġayret ḥırṣ ṭamaʿ ḥased ol geyrekden kopar. Eger ol siŋir kim geyreke varur (2) ġāyet büyük içi açuk giŋ düşmişse ol kişide ṭamaʿ ḥırṣ (3) ḥased ġayret artuġ olur. Eger ol siŋir ince içi ṭār düşmişse ol (4) kişinüŋ ṭamaʿı ḥırṣı ḥasedi ġayreti sehl olur. Her bir ādemüŋ mizācı iʿtibārınca (5) bir birinden tefāvütile. Meṡelā mizāc zühre leẕẕetlerine artuġırak düşerse (6) geymekde yimekde cimāʿda altunda incüde faḫrı hevesi ḥasedi ḥırṣı ṭamaʿı ġayreti (7) artuġırak düşer. Eger ʿuṭārid leẕẕetlerine artuġırak düşerse ʿilimde tedbīrde (8) ferāsetde yazmakda bilmekde her nesneyi. Ġayreti hevesi ḥırṣı ṭamaʿı ḥasedi (9) artuġırak düşer. Eger merīḫ leẕẕetlerinden artuġırak düşerse at binmek kılıç (10) sallamak ok atmak ve daḫı ne kadar vurmak ṭutmak varsa ḥırṣı ṭamaʿı ḥasedi anlarda (11) artuġrak düşer. Eger güneş leẕẕetlerinden artuġrak düşerse ḥüküm manṣıb (12) bilgelik ululık hevesi ḥasedi ṭamaʿı ḥırṣı aŋa artuġrak düşer. Eger müşteri (13) leẕẕetlerine düşerse ʿilm-i din diyānet vezirlik kadılık māl-dārlık (14)

hevesinde ḥırṣı ṭamaʿı ḥasedi ġayreti artuġraḳ düşer. Eger züḥal leẕẕetlerinden mizācı (15) artuġraḳ düşerse ekmek götürmek baġ yiri ʿimāret itmek ḥile mekr (16) itmek ḥasedlerinde ḥırṣı ṭamaʿı ġayreti artuġraḳ düşer. Eger mizācı ay (17)

50a

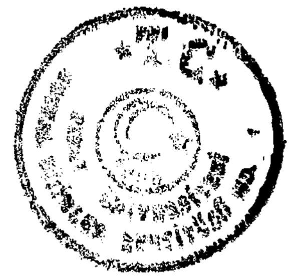
ay leẕẕetlerinden artuġraḳ düşerse āvārelıḳ müsāfirlıḳ bi-ḳarārlıḳ peyklik (1) bāzār ehli olmaḳ hevesi ġayreti ḥasedi ḥırṣı ṭamaʿı göŋlüne artuġraḳ düşer. (2) Bu ḥaller geyrekden ḳopar. Eger ol dimāġdan geyreke varan siŋir aġaç gibi ṭolu (3) düşerse kim ḳamış gibi boş olmaya bu ḥalleri uyarmaġa dimāġdan ḳuvvet (4) varmaya ol kişi ġayretsüz ḥırṣsuz ṭamaʿsuz ḥasedsüz düşer. Hīç bir nesneye (5) heves baġlamaz ḥali ḫarāb ḳalur. Zīrā bu nesnelersüz cihan ʿimāret olmaz (6) **Andan ṣoŋra** anı daḫı bil kim yürekden başa bir ṭamar çıḳar ḥayāt irişsün (7) diyü. Başdaġı endāmlara ve daḫı yürekden dimāġa ḥarāret iledür dimāġdan (8) yürege bürūdet getürür. İʿtidāl çünkim ṣıḥḥatleri dürüst ola ve her bir işde (9) dimāġ iʿtidāl bulub duya. Yürek daḫı mülāzemete iḥtimal eyleye. **Dimāġuŋ** (10) **ṭabīʿatı serd ve terdür.** Ṭāliʿi sereṭāndur. Ilduzı aydur ḳuvveti ay bedr (11) olunca arta ṭurur. Çün ay eksilmege başlaya ḳuvveti yine eksilmege döner (12) tā āḫir gününe degin. **Pes** saḳınmaḳ gerek her vaḳt dimāġuŋ başuŋ ṣıḥḥatin berk (13) ḳalıŋ nesne geymekle. Daḫı laṭīf ḳoḳularla kim ṭabīʿatı germ ve ter ola. Ol (14) ḳoḳan nesnenüŋ turunc nārenc leymūn destenbū gibi müşgle gülāb ʿanberle (15) vaḳtehā ṣandalla benefşe gül yiyleye. Taʿdīlçün iki günde bir ılıcaḳ su dökinmekile (16) kim aŋul aŋul dökeler. Depeyi ovalar ki leṭāfeti arta ḳuvvetleri tāzelene daḫı ḫoş (17)

50b

ḳoḳulu yağlarla benefşe yağı nilüfer yağı gibi ovalar. Eger hiyri yağı olursa (1) dükelinden yigdür. Çoḳ dürlü ḳuvveti var siŋirlere ve daḫı ṣarʿı sekteyi nezleyi (2) depretmez. Dimāğı saḳınmaḳ gerek tütünden ṭuzdan çirkīn ḳoḳulardan (3) fāsid fikirlerden ṣıḥḥati ummaḳ gerek Taŋrıdan. **İkinci bāb gözde söyler.** (4) Gözi Ḥaḳ Teʿāla yaratdı, āletdür her nesneyi görüp bilmek çün kim görüp (5) bilmekdür bilmegüŋ tamāmı. Göz beden şehrinüŋ nigehbānıdur ʿaḳluŋ cāsusıdur (6) baş ḳalʿasınuŋ pāspānı ḫūb ṣūretlerüŋ bezegidür. Ādem vücūdınuŋ (7) varlığı gibidür. Ḥaḳ Teʿāla gözüŋ nūrını on ḳat perdeden içerü ḳodı. (8) Ol on perdenüŋ üçüne ruṭūbet dirler yedisine ṭabaḳāt dirler. Ol (9) üç ruṭūbetüŋ evvelkisine celidiyye dirler gözüŋ orta yeridür. İkincisine (10) zücāciyye dirler. Ol celidiyyeyi ardından ḳablamışdur. Üçüncisine beyżiyye (11) dirler bu ol celidiyyeyi öŋinden ḳablamışdur. Yumurda ağı gibidür, anuŋ çün (12) beyżiyye dirler. Amma ol yedi ṭabaḳanuŋ üçi zücāciyyenüŋ ardındadur. Birisine (13) şebekiyye dirler. Şol örilmiş ağa beŋzer. Ol dimāğdan gelen boş siŋirüŋ (14) ucıdur. Ṭağılur ağ gibi celidiyyeyi ḳaplar. Mes̱elde şol bir ṣırça ṭop bir ādem (15) avucına almış gibi kim yarısı görinür ola. İkincisine meşīmiyye dirler. Şol bir (16) ḳanlu deriye beŋzer. Şebekiyyeyi ardından ḳablamışdur. Üçüncisine ṣulbe dirler. (17)

51a

bir perdedür ḳalıŋ. Amma ol dörd ṭabaḳanuŋ üçi beyżiyyenüŋ öŋindendür (1) birine ʿinebiyye dirler. Ṭaşra yanı düzdür içerüsi düz

degül. Asumānī rengi (2) var. Meşimiyyenüŋ ḳıraŋlarından bitmişdür. Beyżiyyenüŋ yarusın (3) ḳablamışdur. İkincisine ḳarniyye dirler şol aḳ boynuzdan yonılmış (4) cila vurulmış gibidür. Şulbenüŋ ḳıraŋından bitmişdür ʿinebiyyeyi ḳablamışdur. (5) ol ḳarniyye dört ḳatdur. Bir ṭabaḳaya sayılur. Üçüncisine mültehime dirler (6) gözüŋ ağı oldur. ḳarniyyeye et olmışdur illa tamām ḳablamışdur. (7) Bir ṭabaḳa daḫı aŋa ʿankebutiyye dirler şebekiyyenüŋ ḳıraŋlarından biter (8) şebekiyyeyi ḳablar. Şol degirmi örümcek evine beŋzer yol yol ḥalḳa ḥalḳa. (9) Ḥaḳ Teʿāla ḥikmetin ḳudretin āşikāre ḳılmağıçün bu ḳadar bildürmişdür. Ol (10) ulularuŋ göŋlüne ilhamla vażʿı üşbu ḥikmetdedür kim didük. **Amma gözüŋ** (11) **rengi** dörd dürlüdür. Birine **sevdā** dirler sürme gibi ḳaradır. Birine **zerḳā** (12) dirler şol kettān çiçegine beŋzer. Birine **şehlā** dirler ela gözdür kim ḳaralığa (13) meyl ider ya tamām ela olur. Birine **şeʿlā** dirler eladır illa göklige meyl ider. (14) **Amma** göz ḳara olduğı yedi dürlü sebebdendür. **Evvel sebeb** rūḥ-ı bāṣıranuŋ (15) azlığıdur yaʿni gözden şol gören ḳuvvetüŋ azlığıdur. **İkinci** sebeb rūḥ-ı (16) bāṣıranuŋ bulanıḳlığıdur, yaʿni ṣāfī olmadığıdur. **Üçünci sebeb** celidiyyenüŋ (17)

51b

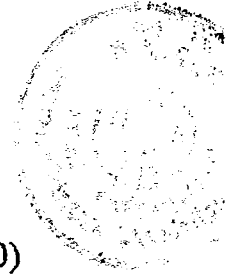
kiçiligi. **Dördinci sebeb** celidiyye içerü düşdügi. **Beşinci sebeb** beyżiyyenüŋ (1) çoḳluğı. **Altıncı sebeb** beyżiyyenün bulanıḳlığı. **Yedinci sebeb** ʿinebiyyenüŋ rengi (2) ḳoyı olduğı. **Amma göz gök olduğına sebeb** yedidür. Ḳara olduğına (3) sebeb muḫālif olıcaḳ gök olur. Meselā ḳara olmağa ol gören ḳuvvetüŋ (4) azlığı sebebidi. Gök olmağa çoḳluğı sebebdür. Ḳara olmağa ikinci sebeb (5) ol gözde gören

ḳuvvetüŋ bulanıḳlığıdı gök olmağa ṭurılığıdur ḳalan (6) sebebler daḫı bunlara göre. Pes maʿlūm oldı kim ḳuvvet yöninde gök (7) göz yigdür. Amma yaraşıḳda ḳara göz yigdür. **Gözde** Ḥaḳ Teʿāla ḳudretinden kirpügi (8) ḳodı altı dürlü ḥikmetçün. Evvel gözi bezemek çün, ikinci göze ḳalḳan olmağa, (9) üçünci dimāğuŋ ruṭūbeti gözüŋ iʿtidāline ziyān irgürmemekçün, dördinci (10) sehl nesneden ḳamaşmamağıçün, beşinci görmesine ḳuvvetçün, altıncı (11) yaşarıcaḳ yaşını dirmekçün. **Ḳabaḳlarında** her gözüŋ uşacuḳ saçanaḳlar ḳodı (12) her biri arpadan kiçi kimi çeker yapar dileyicek kimi ḳaldurur açar. Her bir gözde (13) iki dürlü yaş ḳodı biri ṭuzlu biri ṭatlu. Ṭuzlusı ṭalaḳdan gelür melūl (14) olıcaḳ, ṭatlusı yürekden gelür ferah olıcaḳ. Amma hīç birisi olmayıcaḳ göz (15) ikisinüŋ arasında iʿtidalle geçer. **Ṣağ gözi** güneş riʿāyet ider (16) ḫayrına şerrine. Ḳaçan bir oğlan ṭoğarken ya ana raḥiminde göze nūr baḫş (17)

52a

baḫş olurken güneşle züḥal arasında terbiʿ ya muḳābele bulınsa (1) ol oğlanuŋ ṣağ gözi görmez ṭoğar. **Sol gözi** ay ḥükmindedür ḫayrına (2) şerrine ay riʿāyet ider. Ayla züḥal arasında muḳabeleye terbiʿ bulınsa (3) göze nūr virilirken ya ṭoğarken ol oğlanuŋ sol gözi görmez ṭoğar (4) eger ikisinüŋ daḫı bile ittifāḳ düşse iki göz bile görmez ṭoğar. (5) Yaʿni ayuŋ güneşüŋ bile züḥalle muḳābelesi ya terbiʿ bulınsa iki gözi daḫı (6) bile oğlanuŋ görmez ṭoğar. Ḥaḳ Teʿāla her bir ḳulın bir nesneye ḥākim ḳomışdur (7) sırrın ol bilür kim ḳodı. Ḥaḳ Teʿālanuŋ maṣnuʿātına baḳub kemāl ḳudretine (8) kemāl ṣunʿına iḳrār eylemek gerek. Her bir sözde bir bunuŋ ʿaceb ḥikmet (9) eseri kim biz ḳullarına

ol pād-şāh bildürür. Anı bir münasebetle aŋduğumuz oldur kim (10) bize nice ʿacāyib gelüb ʿibret bırağırsa bizden işidene daḫı ancılayın olsun (11) dirüz. **Amma ḳaş** gözüŋ üzerinde şöyle göze ḥavāle yaradılduğına (12) iki dürlü ḥikmet dimişler. Biri oldur kim göz baḳıcaḳ üzerinde ḳaş olmazsa (13) ḥiddet-i baṣar ḳuvvetlü düşmez. Ḫuṣūṣā kim ıraḳ yerden gözleye ya ince (14) nesneye baḳa. Gözden ol baḳan ḳuvvetüŋ naẓarı çıḳdığı sāʿat ṭağılmağa ḳomaz. (15) Cemīʿ baṣar ḳuvveti naẓar olur. Biri ol kim zīnetdür göz yüz anuŋla bezenür. (16) Ḫaṭṭ-ı müs̱ennā gibi ḳaş göze taḥrīr olmışdur yaraşdurur. **Üşbunca ḥikmet** (17)

52b

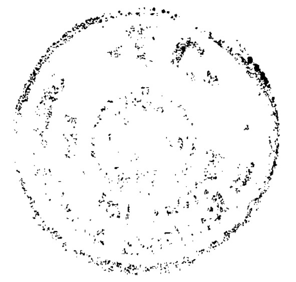
kim Ḥaḳ Teʿāla gözde ḳodı ol gözi Ḥaḳ Teʿāla saŋa erzānī ḳıldı kim (1) anuŋla dünyāda olduğınca rāḥat ve muğtenim geçiresün. Pes saŋa vācibdür (2) kim anı saḳlayasın ḳıymetin bilesin saḳınasın ğāyet tütünden tozdan (3) ḳatı ıssıdan ḳatı aḳ nesneye çoḳ baḳmayasın. Ḳatı ḳızıla çoḳ baḳmayasın meger çiçek (4) ḳızılı ola zīrā yaşılla biledür. Güneşe baḳmaḳdan aya baḳmaḳdan ḳorḳunç nesneye (5) yigrençi nesneye ğāyet ḳarcaşıḳ nesneye çoḳ baḳmaḳdan bu cümle ṭaşradan saḳınacaḳdur. (6) Amma içerüden ıssı nesne yemekden buḫārlu nesne yemekden ṭuzludan ğāyet (7) ekşiden ğāyet ṣovuḳ ṭabīʿatlü nesneler yemekden ṭoḳla yatmaḳdan (8) ḥammāmda çoğ oturmaḳdan çoḳ cimāʿdan ğāyet ıssı su dökinmekden çoğ (9) ağlamaḳdan oda ḳarşu oturmaḳdan bu cümlesi gözi żaʿīf eyler nūrın (10) ekser ḫarāb eyler ki saḳınmaḳ gerek. **Amma göze ḳuvvet viren nesnelere** (11) **baḳmaḳda** laṭīf ḳara laṭīf ṣaru laṭīf ḳızıl çiçek laṭīf yaşıl (12) liḳāsı

gökçek nesne maḥbūb visāli aḳar ṣu Ḳurʾān yüzine baḳmaḳ oğul (13) ḳız yüzine baḳmaḳ ata ana yüzine baḳmaḳ ʿacāyib nesne görmek gök yüzi (14) ṣāfī açuḳ olıcaḳ baḳmaḳ ne ḳadar göŋül feraḥ eyler nesne varise baḳmaḳ işitmek (15) gözüŋ nūrın arturur ḳuvvetlendürür köklerin berkidür. Bu didügümüz her birisi (16) başlu başına bir fāide virür ṭaşradan. **Amma içerüden** göze ḳoruḳ tutyāsı (17)

53a

ḳabaḳ tutyāsı enār tutyāsı istiʿmāl ideler, eger ḳızarsa ḥarāreti (1) varsa ya gicirse ya ḳurırsa. **Amma eger ağrıyub** yaş çoğ aḳarsa (2) ṣovuḳdan eser sizerse gül suyın yumurda ağı zeytle ölmiş gül yağı (3) ḳarışdura. Bir pāre kettān bezini ıslada yatıcaḳ üzerine ḳoya. **Yaşını kesmege** (4) ṣabr aḳ günlük ḳardeş ḳanı berāber sürme eyleyü döge eleye mil-çūbla (5) çeke şifā ola İn-şā'Allahü Teʿāla. **Üçünci bāb ḳulaḳ vaṣfın ve (6) ṣıḥḥatin saḳlamağı söyler.** Bilgil imdi Ḥaḳ Teʿāla ḳulağı yaratdı. Her ṣavt oḳına (7) ḳalḳan eyledi ve ortasın ḳovuḳ ḳıldı. Ol ḳovuğından bir delük dimāğa varur. (8) Ol bir siŋir kim dimāğdan gelüb ḳulağuŋ içine döşenmişdür. Ol siŋirüŋ boş yiri (9) kim andan ḳuvvet-i sāmiʿa gelür yaʿni işidici ḳuvvet gelür. Ḳulağuŋ delügi ağzındağı (10) emcek başı gibi yumruya gelür ḳulağuŋ ḳalanına andan yayılur tamāmına ol yumrucaḳdan. (11) İçerüsi delüginüŋ şol cendere ağacı delügi gibi burılur iki ṭabaḳa olur. (12) Āvāzı her nesnenüŋ kim ḳulağa gelür ṭaşrağı ṭabaḳasına ṭoḳınur. Andan şol ḳaya (13) yanḳusı gibi içerüki ṭabaḳasına döner. Eger ancılayın iki ṭabaḳa olmasa aŋsuzda (14) āvāz kim ṭoḳınur. Aŋlamadın dükeneyidi ʿaḳl fehm eylemedin yine dükeneyidi geŋince (15) varur

dimāġa ol ʿaks sebebiyle tekrār gibi olur fevt olmaz. **Ḳapusı açuḳdur** (16) yapılmaz göz gibi şol sebebden kim dāim āgāh ola diŋleye ḳanḳı yaŋadın (17)

53b

işide ʿaḳl andan ḫaber-dār ola. Eger ḳapusı yapılırmışsa açuḳ olıcaḳ (1) işideyidi yapılıcaḳ işitmeyeydi. Düşmenden bir vaḳt āgāh bir vaḳt (2) ġāfil olunayıdı. Zīrā düşmen ḳaçan gelecek bellü degül. Pes dāim saḳını ṭurmaḳ (3) gerek. Ḳapusı açuġ olduġıçün Ḥaḳ Teʿala ödden iki ince ṭamar ḳodı iki ḳulaḳda (4) ödüŋ buḫārından ḳulaḳda çirk her zamān eksük olmamaġiçün kim ḳulaġı (5) saḳlaya. Nā-gāh bir canavar gelüb içine girüb mażarrat irürmeye meger aŋsuzda ġāfilin (6) düşe büre gibi. **Ṭaşrasından** ol yelken gibi ḳalḳan kim ḳodı Ḥaḳ Teʿāla her (7) ne gelürse āvāzdan içerü alsun diyü. Delügini ḳulaġuŋ aŋa ṭoġru ḳıldı. (8) Ol ḳalḳanı siŋir aslından eyledi āvāzı tiz ṭuymaġçün, Yufḳa yumşaḳ eyledi (9) degme nesneden sınmamaġiçün. **Ḳulaġı göz üzerine** bir iki üç nesneyle ululadı. (10) Evvel eger göz yumılu olursa dimāġ rāḥat olduġı vaḳit bir ḳaṣdidici (11) gelürse evvel ḳulaḳ ṭuyar gözi uyarur pes ḳulaḳ gözden āgāh oldı. İkinci (12) anadan gözsüz ṭoġan kişinüŋ dili söyler ʿilim ögrenür ḳulaḳ sebebiyle. Anadan (13) ḳulaġı ṣaġır ṭoġanuŋ dili söylemez ḥayvān gibi ḳalur. Üçünci ḳulaġla dimāġ (14) arasında ıraḳlıḳ yarım barmaḳ yoḳdur. Pes ṭuymaḳda ṭuyurmaġa ḳulaḳ ḳuvvetlü (15) oldı. **Ḳulaġuŋ ṣıḥḥatin saḳlamaġa** dürişmek gerek heftede bir ṭamlam (16) ılıcaḳ olmış gül yaġı ṭamzura. Andan ṭatlu suyıla işler ḥammāma gire ḳurnāyı (17)

54a

mu'tedil suyıla ṭoldura. Biraz vaḳt ol şunuŋ üzerine bir ḳulağın ṭuta (1) biraz vaḳt döne bir ḳulağın ṭuta şol ḳadar kim der ol yağla ala kirin çıḳara. (2) **Eger** bir kişinüŋ ḳulağında ağrısı varise kim bilinmeye ṣovuḳdan mıdur yoḫsa ıssıdan mı ? (3) Merzencūş dil-i za'ferānı gül yağı içinde ḳaynadalar. Sehlce sirke üzerine (4) süzeler ḳarışduralar. Üç ṭamlam ḳulağına ṭamzuralar. **Eger ıssıdan** olursa (5) ağrısı gül yağı sirke sehlce efyūn ezeler. Efyūnu gül yağında ḳarışduralar (6) sirkeye ṭamzuralar. Bir daḫı ḳız oğlan südin emcek ucından ḳulağ içine ṣağalar. (7) **Eger ṣovuḳdan olursa** ṣığır ödin merzencūş yağın ya zanbaḳ yağın (8) sezāb yağıyla ḳarışduralar ılıcaḳ eyleyeler ṭamzuralar. **Eger içinde şiş varsa** (9) kim ağrısı andan ola. Bir fitil eyleyeler kettān bezinden 'anzurūtı sürme (10) gibi yumşaḳ dögeler. Zeytden olmış gül yağınuŋ içinde ezeler. Ol fitile (11) bulaşduralar soḳalar birḳaç kez birḳaç gün. **Dördinci bāb burnı** (12) **vaṣf ḳılur ve ṣıḥḥatin saḳlamağı bildürür. Bilgil imdi** (13) bir süŋük var aŋa mıṣfāt dirler. Burından ḳopar yuḳaru ucı iki soḳaḳ (14) gibi gider. Birisi alnına çıḳar dimāğuŋ iki yol gider andan bir yol nefes (15) alacaḳdur, aşağa boğaza iner varur öykene gider. Birisi dimāğuŋ alnınuŋ (16) depesine yaḳın yerine ki ḫazīne-i ḫayāl dirler. Ol arada emcek başına (17)

54b

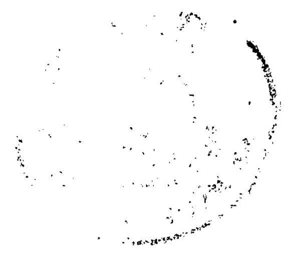
beŋzer iki siŋir ucı var yumrucaḳ burın delüginden her ḳoḳu kim girer ol iki (1) siŋire varur. Ol dimāğdan gelen ḳamış gibi siŋirüŋ ucı gelir, ol

iki yumrucaḳ (2) oldur. Ol her nesnenüŋ ḳoḳusın alur dimāġa iltür eyi yavuz neyse dimāġ (3) andan bilür. Ol siŋirüŋ yuḳaru ucı bitdügi ḥicāba raḳīḳ dirler. **Burın daḫı** (4) dimāġuŋ cāsūsıdur. Bir fażīleti oldur kim ṭabīʿat bir sebebile dimāġı (5) yuyıcaḳ yuyundusından miʿdeye inmege nesne ḳomaz, ṭaşra döker. Aġzı dayim (6) açuḳdur, dimāġa havānuŋ eseri uyḳuda uyanuḳlıḳda varı ṭursun diyü. **Pes anuŋ** (7) ṣıḥḥatin saḳlamaḳ gerek çirkīn ḳoḳulardan buḫārlardan ḫuṣūṣā acken ḫuṣūṣā (8) seḥer vaḳtlerinde daḫı uyḳuda. **Her faṣılda** ol faṣluŋ ṭabīʿatına lāyıḳ (9) yaġlardan ṭamzuralar. Ol faṣla lāyıḳ gökçek ḳoḳulardan ḳoḳulayalar burınnuŋ (10) delüklerin arıdalar. Her günde aḳsurmaġı ʿādet idineler. Ol kişiler kim (11) ṣıḥḥatlerine riʿāyet ḳılurlar, burınlarınuŋ ḳılın çekmezler belkim sınduyla (12) ḳırḳarlar vallahi aʿlem. **Beşinci bāb dil vaṣfın söyler ve daḫı (13) ṣıḥḥatin saḳlamaġı söyler.** Bilgil imdi Ḥaḳ Teʿāla dili ādem oġlanında tercümānlıḳ (14) manṣıbında ḳodı, sözçün āletdür. Her nenüŋ gibi lezzetler kim aġıza girer çāşnigīr (15) oldur. Ol içi boş siŋir kim dimāġdan iner delük üzerine deri gibi döşenür (16) perde olur. Cigerden daḫı bir ṭamar gelür yürekden daḫı bir ṭamar gelür üçi ḳarışur (17)

55a

şol ince bez arġacı direzisi gibi bir birine örilür arası göz göz. (1) Dilüŋ dibinde bir et bitmişdür. Ol ete mevlidüʾl-luʿāb dirler. (2) Oldur terligi ḳabul iden. Zīrā ruṭūbeti ol ṭamarlar aġzından alur aġıza (3) getürür. İki yanında iki delük var küng gibi iki yanından gelür mevlidüʾl (4) -luʿābuŋ ucına çıḳar. Ol iki delüge sālibetiyeʾl-luʿāb dirler. (5) Bir

birinden dilüŋ altında ayrılur. Dilüŋ derisi altında ṭaġılur belüsüz olur. (6) Dilüŋ altında iki ṭamar var gök gök. Ol iki ṭamara tercümāneyn dirler (7) varur ol ṣālibetiye'l-luʿābuŋ ucları ol tercümāneynile bir olur (8) Dil ol iki ṭamar sebebiyle söyler. anlarsuz ṣavt eyler illa söz olmaz. (9) Faṣīḥ degül ne didügi aŋlanmaz. Dilüŋ ṣıḥḥatin saḳlamaḳda iki ortaġı (10) var. Anları bile saḳlamaḳ gerek. Biri diş eti biri diş kendü. Her dürlü (11) lez̠z̠et bilmekde acı ṭatlu eyü yavuz anlar dille ortaḳdur. **Saḳınmaḳ gerek** (12) anları daḫı acıdan kim dimāġ sevmeye ṭatludan kim göŋül döndüre ekşiden (13) diş ḳamaşa, ṭuzludan kim boġaz ḳurıda, ıssıdan kim aġız yaḳa (14) ṣovuḳdan kim dişleri üşide. Issı yirken ṣovuḳ su içmekden ṭabīʿatı (15) tiz nesnelerüŋ buḫārından aġzı yumaḳ gerek. Ṣoŋına yapışıcı nesnenüŋ (16) ḳuvvetinden yumaḳ gerek ḫāṣṣiyyeti yaramaz buḫārdan balıḳ gibi sarmusaḳ gibi (17)

55b

çig soġan ḳuru incīr. **Dayim misvaḳ** gerek. Ḳaranfül çiynemek dār-ı fülfül (1) ya zencebīl ya ʿāḳırıḳarḥā saḳızla bile heftede iki gün çiyneye. Gice gice (2) dişlerine mirsin yaġın dürtmek gerek ya ıṭrīfal-i ṣaġīr sürmek gerek. (3) **Altıncı bāb nefes āletinüŋ ṣıfatın ve ṣıḫḫatin saḳlamaġı söyler.** (4) Bilgil kim nefes āleti öykendür. Öyken bir āletdür nefes çün süngar gibi (5) yumşaḳ içi süst köpüge beŋzer. Yuḳaru ucında bir düdük gibi var siŋirden (6) ḳatı süŋükdan yumşaḳ. Ṭoġru gelür öykene ulaşur. Ḳaṣabatü'r-riye dirler. (7) Türkçe boġazlıġu dirler ḥalḳa ḥalḳa illa tamām ḥalḳa degül. Bir birine bir deriyle (8) berkinmişdür ṭaş yanından bir birine bingeşmişdür. Şol gön çuḳala (9) beŋzer. Ḳızıl

baġarsuġuŋ öŋinden varur, şol ṭaşradan görinen yumru (10) süŋük gibiye ulaşur. Ne ḳadar nefes kim girer çıḳar ol boġazlıġuya girer yine (11) andan çıḳar. Cemīʿ bedenine ādemüŋ yol yol ṭamarlardan dürlü dürlü egri ṭoġrı (12) yollardan ayaḳdan tā depeye degin varur, ṭolar yine döner gelür. Ol boġazlıġundan (13) çıḳar ayruḳ bir igne delügince yola çare yoḳdur kim bir yerden daḫı bula (14) çıḳa. Ġıḍā aṣlında ayruḳ nesne girmege çāre yoḳdur, ya ṣu aṣlından. (15) Giren çıḳan hemān nefesdür, eger bir mercimekce ya daḫı az nefesden ayruḳ (16) nesne kim düşe; geŋizine gitdi dirler. Ḫayli zaḥmet çeker yine çıḳınca (17)

56a

çünkim nefes ol boġazlıġudan iner. Aġızdan giricek öyken (1) yürek iki yanından ortaya almışdur, üşiler ol nefes öykene ṭolar (2) öyken ḳalḳar ḳabarur, andan geçer cemīʿ bedene ṭamarlara ṭolar. Dayim uyḳuda (3) uyanuḳlıḳda öyken yüregi üşiler nefes girdükçe tāze havā iledür. (4) Yine çıḳdukça buḫārını yüregüŋ ol çıḳan nefes alur ṭaşra çıḳarur yüregi (5) tāze ḫunük ṭutar. Zīrā yürek ādemüŋ bedeninde ḥarāretüŋ maʿdenidür. (6) Bir nefes kiçirek girerse ṭuncıġar buḫārdan ya biraz ḳatıraḳ ḥareket idicek (7) tiz tiz üşilenmek ister. Ḥarāret artduġıçün buŋalur nefesi daḫı (8) artuġıraḳ ister. ʿAlāmet-i ṣıḥḥat oldur kim nefesin bir ādem ne ḳatı ala (9) ne aŋul ne tiz tiz ala ne giç giç. Öykenüŋ bir adı mirvāḥ-ı ḳalbdür. (10) **Her kim dilerse** öykeni āfetden emīn ola. Saḳınmaḳ gerek serd ü ter (11) ġıḍālardan yaʿni her nesne kim balġam eyler giç siŋer anuŋ gibi yiyecek (12) ṭabīʿatı fesāda virür lezic balġam olur. Boġazlıġunuŋ düdügine (13) ġıḍāsıyla kim cigerden varur yapışur ḳalur. Nefes yolını ṭutar ya rebev olur (14) ya

żīk-ı nefes olur ya sill olur. Öykeni arıdı ṭurmaḳ gerek anuŋ gibi (15) ġalīẓ ḫılṭdan arınmış ḳızıl üzüm yimekle eyü ḳuru incīr yimekle (16) ağardılmış bāḍām içiyle. Vaḳtehā bir kez ılıcaḳ suyıla ya bal şerbetiyle (17)

56b

ġarġara virmek gerek vallahi aʿlem. **Yedinci bāb yürek (1) vaṣfın söyler ve yüregüŋ ṣağlığın saḳlamağı bildürür.** Bilgil imdi kim (2) yürek bir ḳatı etdür. Dürlü dürlü liflerden kim ol yaŋadın bu yaŋa bu yaŋadın (3) ol yaŋa aşağadın yuḳaru yuḳarudan aşağa örilmişdür. Bedende od (4) maʿdenidür. Ol ḥāraretiŋ ġalebesinden ṭurmaz dayim ḥareketdetür. Dürlü dürlü (5) olaydurur. Bir göz yumub açınca bir ḳarārda ṭurmaz. Şekli ṣanevberidür şol baş (6) aşağa bitmiş ṣām ağacı ḳozağına beŋzer kim ince yeri aşağa ola (7) yaṣṣı yeri yuḳaru. İki ṭarafından iki ṭamar bitmişdür. Birisi bedenüŋ ṣağ (8) yanına budaḳ budaḳ ṭağılmışdur, başdan ayağa degin varur. Biri bedenüŋ (9) ṣol yanına budaḳ budaḳ ṭağılmışdur. Ḳaçan bir sebeble yürege bir dürlü bir feraḥ es̱eri (10) irişse yürek ḳabarur ḳalḳar açılur ḥarekete gelir. Ol iki ṭamar ṭolar cemiʿ bedene (11) ṣāẕlıḳ es̱eri yayılur. Ol kişinüŋ ṣūretinde feraḥ es̱er ẓāhir olur yüzi rūşen (12) olur. **Dörd ṭamar** daḫı bitmişdür ikisi ṣağ yaŋa biri aşağa biri yuḳaru ikisi (13) ṣol yaŋa biri aşağa biri yuḳaru bedenüŋ dörd yanına gitmişdür. Ol dörd (14) ṭamardan yüz yigirmi sekiz ayrılur, şāḫ şāḫ olur, cemīʿ bedene ṭağılur. (15) Her ḳanğı endamında bedenüŋ kim ḥareket ider ṭamar var ol yüz yigirmi sekiz

(16) ṭamardandur. Ol ṭamarlara şiryānāt dirler. Birisine şiryān dirler. Bu cümle (17)

57a

bu cümle ṭamarlaruŋ ṣıḥḥati yürek ṣıḥḥatiyledür. **Yüregüŋ yeri** gögüzüŋ ortasıdır, (1) şöyle kim başı ṣol yaŋa egilmiş gibidür. Yüregüŋ bir ġılafı var (2) şol demür aşıḳ ḳoyduḳları ġılafa beŋzer. Yürek tamām içindedür. Ağzı yuḳaru yaṣṣı (3) ucındadur. Yürege hemān ağzında yapışmışdur. Bağı ağzındandur kim ol (4) ol aradan aṣılmışdur. **Yüregin içinde** üç boş yer var. Biri ṣol (5) yanındadur büyükdür ḳalanından. İçi ṭolu rūḥ-ı ḥayvānīdür ḳanla ḳanı az (6) cānı çoḳ. Birisi ṣağ yanındadur ol daḫı ḳanla cān ṭoludur, cānı az (7) ḳanı çoḳ. Birisi ortadadur ol iki yanındağı iki yer kim cānile ḳan ṭoludur (8) anlara maʿden-i ḥayat dirler. Yaʿni dirilik aslı dimekdür. **Ol** ortadağı (9) boş yere deḫlizüʾl-ḳalb dirler. Yüregüŋ ṣağ yanındağı maʿden-i (10) ḥayata cigerden bir ṭamar gelür. Ol ṭamara şiryān-ı mezkūr dirler. Ḳan cigerden (11) yürege ol şiryān-ı mezkurdan gelür. Ol ṭamaruŋ yanından bir ṭamar daḫı çıḳar (12) aŋa verīd-i şiryānī dirler. Cemīʿ bedene budaḳ budaḳ olub yayılur. Yüregüŋ (13) ṣol yanındağı maʿden-i ḥayatdan iki ṭamar daḫı çıḳar. Birisine şiryān-ı (14) urīṭī dirler birisine şiryān-ı verīdī dirler. **Yüregüŋ yaṣṣı** (15) yirinde iki ḳulaḳ gibi var dayim ol iki ḳulaḳ gibi ḳımıldaşur hīç biri göz (16) yumub açınca sākin olmazlar. Gāh yumılurlar gāh açılurlar. Yumulduğına açılduğına (17)

57b

ḳabżu basṭ-ı ḳalb dirler. Ṣaġ yaŋaġı ḳulaḳ açıldukça yumılduḳca yürege (1) cigerden ḳan iletür cigere yürekden cān iletür. Ṣol yaŋaġı ḳulaḳ yumılduḳca (2) açıldıḳca nefes alur virür öykenden yürege buḫār alur virür yürekden öykene (3) yüregin ol yuḳaruġı yaṣṣı yerine Ḥaḳ Teʿāla bir geyrek gibi süŋük ḳapaḳ eylemişdür (4) kim aġzını örter. Dimāġdan bir nesne boşanub yürege dökilüb helāk (5) itmemek çün eger göŋül gözi varsa ʿibret al imdi Ḥaḳ Teʿālanuŋ (6) ḳudretlerine naẓar eyle ṣunʿınuŋ kemālin aŋla, iʿtiḳāduŋı berk eyle. **Ḥaḳ Teʿāla** (7) evvel ādemüŋ ana raḥimi ḳaraŋulıġında kim her endāmınuŋ resmin kemāl ḳudretinden (8) ḥikmetiyle yaradur. Ṣoŋra şol vaḳit kim cān viribir gelür. Ana ḳarnında ol (9) beden resmine girer. Evvel deprenen yürek olur. Ayruḳ sākin olmaz tā şol (10) vaḳte degin kim ecel irişür cān çıḳar. Evvel deprenen cānla yürekdür. (11) Āḫir sākin olan yürekdür. Pes dükeli aʿżādan ṣaġlıġın gözlemege (12) elbette yürekdür. Kime diriligin ṣaġlıġın gerekse yüregüŋ ṣıḥḥatini gözleye. (13) **Gözlemege** ṭariḳ oldur kim ne ḳadar sevdā eyler nesne varsa andan saḳınalar (14) güc yitdükçe. Aʿrāż-ı nefsānī kim redīdür her birinden ġāyet perhīz (15) ideler. Yaʿni ḳatı ḳaḳımaḳdan ḳatı ḳorḳmaḳdan ḳatı beliŋlemekden aŋsuzda (16) ḳatı feraḥ olmaḳdan melūl olmaḳdan **ve daḫı** rūḥı taḥlīl ider nesnelerden (17)

58a

ḥammāmda çoġ oturmaġdan çoġ uyımekden çoġ yürimekden çoġ işlemekden (1) çoġ cimāʿdan çoġ süciden çoġ yemekden çoġ uyanuḳ

olmaḳdan ḳatı ıssıdan (2) ḳatı ṣovuḳdan ḳatı ter eyler nesneden kim balġam çoġ ola ḳatı ḫuşk eyler (3) nesnelerden kim ṣafrā sevdā artura daḫı ne ḳadar kim bunlara beŋzer nesne varsa cemīʿinden (4) saḳınalar muʿtedil müferriḥ nesneler dayim istiʿmāl ḳılalar. Rāhatı artuġraḳ (5) gözleyeler. **Amma eger nā-gāh** bir sebeble yürek oynaması didükleri ḫastalıḳ (6) vāḳiʿ olursa kim aŋa ḫafaḳān dirler. Göreler sebebi nedür aŋa göre ʿilāc (7) ideler. Ulu ʿilācı ol rencüŋ oldur kim bir dirhem müferriḥ-i yāḳutı on (8) dirhem şarāb-ı ḥummāż on dirhem gül suyı on dirhem ṭatlu elma suyı (9) on dirhem bāẕ-rencbuye suyı alalar birbirine ḳatalar, ol müferriḥ-i yāḳutı ol (10) sularuŋ içinde ezeler içüreler. Bir buçuḳ sāʿatden ṣoŋra nārenc ya leymūn (11) müzevveresin ya zir-bāc yidüreler ferrūcla şifā ola İn-şā'Allahü Teʿāla. (12) Yüregüŋ ṭāliʿi esed yılduzı şemsdür. **Sekizinci bāb miʿdede (13) miʿdeye taʿalluḳ nesnelerüŋ vaṣfın ve ṣıḥḥatin saḳlamaġı söyler** (14) Bilgil imdi miʿde bedenüŋ maṭbaḫıdur. Ademüŋ gögsinüŋ altında muʿallaḳ (15) bir degirmi boynı uzun şişeye beŋzer. Ardı kim arḳadın yaŋadur yaṣṣıraḳdur (16) Öŋi kim ḳarından yaŋadur. Şişe gibidür dibi yaṣṣı ola ṣaġ yanından (17)

58b

bir ṭamarla cigere baġludur. Ol ṭamara māsārīḳā dirler ṣol yanından ṭalaġa (1) baġludur. Ol ṭamara rābiṭ-ı ṭıḥālī dirler. Yuḳarusından boġaz süŋüklerine (2) berkinmişdür. Aġza ulaşmışdur. Ol baġarsuġa kim Türkçe adı ḳızıl üŋükdür (3) ʿArabca mirī dirler. Ulaşur ol ḳızıl üŋük varur aġza çıḳar boġazlıġu düdüginüŋ (4) öŋine yapışmışdur. Her

ne kim şu aṣlından ġıḍā aṣlından ağızdan girerse (5) andan ayruk yere gitmez. Ol bağarsuğuŋ aşağa ucı mi'denüŋ ağzına ulaşmışdur. (6) İştihā didükleri ḳuvvet kim ol depreşicek ḳarnum acdı dirler. Ol mi'de (7) ağzıyla ol mirī yetişdügi yerden ḳopar. Ol bir ṭamar kim mi'deyi ağzından ṭalağa bağlar. Ol (8) ṭamaruŋ ucından bir su gibi sevdā ṣızındusı gelür, ma'ideye ṭamlar ṭalaḳdan. Ol (9) şu gibiye reşḥ-i sevdā dirler. Şol vaḳt ṭamlar kim mi'de boşala daḫı yiyni (10) ola. Yuḳaru ḳalḳa aşağa çekilüb ol ṭamaruŋ ağzı yumılmaya şu ṭamlayacaḳ (11) yir bula. Hemān ol su tamlayıcaḳ iştihā depreşür. Ol ḳuvvete ḳuvvet-i cāẕibe (12) dirler. Ol sevdā suyı tizdür ṭamlayıcaḳ ma'idenüŋ ağzı anuŋ tizliginden (13) ḥarekete gelür. Şol gözi görmez ılan gibi kim ağzına nesne ṭamlaya daḫı ağzın aça (14) nesne isteye ḥarīṣ ola. Ādem ol vaḳt acıġur yemek ister. **Amma ma'ide** (15) **üç ḳatdur.** İç ḳatı siŋir aṣlındandur uzun uzun biri biri yanına (16) iplik gibi düzilmişdür. Orta ḳatı ḥamāyil ḥamāyil ol daḫı bir biri yanına düzilmişdür. (17)

59a

Ol daḫı siŋir aṣlıdur. Biri ḥamāyil ḥamāyil biri ṭoğru ṭoğru olduğı şol sebebden (1) kim ağır olub yarılmaya. Ṭaşra ḳatı deri gibidür. Ol iki ḳat arḳuru (2) almışdur. Bir sebeble ṭağılmasun diyü yer yer artuğraḳ üzerine ḳuşaḳları var (3) şol ḫüsrevāni küp ḳarnı gibi. Daḫı muḥkem olmağiçün yuḳaru ağzından (4) yan giŋ ağzına yaḳınına degin dibinden yanı incerek dibinde ol yaṣṣı (5) yirinde bir büyük delügi var. Aşağa bir bağarsuḳ bitmişdür. Ol delük ol (6) bağarsuğa geçer. Ol bağusrağuŋ adı bevvābdur. Ma'idenüŋ kendü ḳarnında bir ḳuvvet (7) daḫı var ol ḳuvvete ḳuvvet-i māsike dirler. Ol ġıḍāyı kim iştihā deprenicek (8)

ḳuvvet-i cāẕibe aldı miʿdeye getürdi. Ḳuvvet-i māsike miʿdede ṭutar aşağa geçmege (9) ḳomaz. Anuŋla bir ḳuvvet daḫı var adı ḳuvvet-i hāżımadur. Ol hāżıma ġıḏāyı (10) hażm eyler şol ḳoyı arpa suyı gibi eyler. Aŋa keylūs dirler ol vaḳt (11) ol keylūs olan ġıḏānuŋ maʿidede s̱ıflı dibine çöker. Ṣāfisi ḳuvveti (12) üzerine gelür. Miʿdenüŋ ṣağ yanından ol cigere ulaşan ṭamar kim adı (13) māsārīḳadur didükdi. Ṣorar alur ol ṣāfiyi. Maʿidenüŋ dibinde bir ḳuvvet (14) daḫı var adı ḳuvvet-i dāfiʿadur. Ol miʿdede ḳalan s̱ıflı ol dāfiʿa aşağa sürer (15) ol delükden ol bevvāb didükleri bağarsuğa çıḳarur. **Üşbu dörd dürlü ḳuvvet** (16) kim didük gerekinleyin dürüst olmayınca ādem yidügi ġıḏādan fāyide bulub (17)

59b

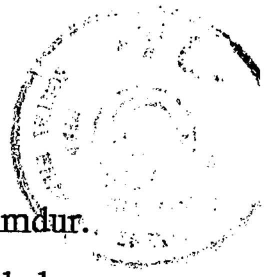
ten-dürüst olmaz. Mes̱elā iştihā kim aŋa ḳuvvet-i ġāẕiye dirler. (1) Ḥareket idüb ḳuvvet-i cāẕibe ġıḏāyı miʿdeden yaŋa çekmezse yimemekden (2) helāk olur. Zīrā ṭabīʿat var ḳuvveti taḥlīl itdükçe ġıḏā yimez dāyim (3) eksilenüŋ yerine bedeli gele. Pes varduḳca ḳuvvetden düşer helāk olur. (4) Eger ḳuvvet-i māsike żaʿīf olursa yidügin ṭutamaz. Eger hażıma żaʿīf (5) olursa ġıḏānuŋ hażm olub ḳuvveti çıḳmaz ḥāṣıla gider. Eger dafiʿa żaʿīf (6) olub ʿamel eyleyemezse s̱ıfl çıḳub gitmez miʿdede ḳalur yiri çirkīn ḳoḳar. Yaramaz (7) rāyiḥayla dimāğı żaʿīf eyler iştihāyı keser. Ol s̱ıfl miʿdede ṭurduḳça maʿideyi (8) ḫarāb eyler çoḳ dürlü rencler olur kimi ʿufūnetden kimi süddeden. Isıtmalar gibi (9) düvār gibi ṣarʿa istisḳa uyuz demregū gibi seretān dāʿüʾl-fīl gibi. (10) İttifaḳ şöyle düşerse kim ṭabīʿatda ṣafrā bulına ol s̱ıfl miʿdede ḳalduğı (11) vaḳt kim ṣafrāya ḳarışa ol s̱ıfldan sekte

yereḳan dıḳ sersām (12) ber-sām ḳuru öksürük vāḳiᶜolur. Eger ittifaḳ şöyle kim ṭabīᶜatda ol (13) vaḳt balġam bulına ḳuvvet-i hażimeye ġālib ola. Aḳ baraṣ aḳ bahaḳ laḳve (14) fālic ṣarᶜ riᶜşe ḫader baş ditregenligi vāḳiᶜ olur. Eger ittifaḳ şöyle (15) düşerse kim sevdā bulına, yaᶜni ḳarışa cüẕām daᶜü'l- ḥayye mālīḫulyā cünūn (16) māniyā ḳuṭrub teḳalluṣ ḳara bahaḳ ḳara baraṣ ḥāṣıl olur. Pes ol dört (17)

60a

dört ḳuvveti kişi ṭabīᶜatında dayim gözlemek gerek kim emin ola. **Bu cümle** (1) dürlü ḥali bildükden ṣoŋra maᶜidenüŋ ṣıḥḥatin saḳlamaḳ şunuŋla olur kim müfsid (2) ġıḍādan saḳına. Bir birine muḫālif ġıḍāları cemᶜ eylemeye. Dayim ne yirse miᶜdesin (3) ṭoldurunca yimeye. Tiz siŋer nesne bulıcaḳ gic siŋer yimeye. Yaz havāsında ḳuvvetlü (4) ġıḍādan saḳına. Miᶜdeye ḳuvvet yöninden meded eyleyi ṭura. Vaḳtine göre (5) cüvāriş-i anıson cüvāriş-i maṣṭakī cüvāriş-i ᶜūd yiyi ṭura. Eger idḫal (6) vāḳiᶜ olursa ḳusa. Vaḳtehā ṭurāġ otın ḳaynadub suyıyıla sirkengübīn (7) saẕec ezeler süzeler yumşaḳ ṭuz ḳatalar içeler ḳusalar. Ġıḍā yedügi sāᶜat su (8) içmeye ᶜādeti degülise eger ġıḍā öŋine gelicek su dilerse kim içe ziyān eylemeye. (9) Ilıcaḳ su içsün ardınca bir luḳme etmek yisün. Saḳızla rāziyāneyle anısonla (10) suyı ḳaynadalar andan içe kime kim miᶜdesin ṣaġ gerek. Miᶜdenüŋ ṭāliᶜi (11) ḳavsdür yılduzı müşteridür vallahi aᶜlem. **Ṭoḳuzıncı bāb ciger vaṣfında(12)dur ve cigerüŋ ṣaġlıġın ṣaḳlamaḳda söyler.** Bilgil kim ciger bir nesnedür kim (13) uyuşmış ḳana beŋzer. Arasında ekin ṣapı gibi ṭamarlar var. Ṭaşrasındaġı (14) perde ġāyet yufḳadur. Ol içindeki ṭamarlar nefesle

taʿdil-i ṭabīʿat eyler. (15) Ṭaşrağı perdesin cevher-i ḳanla mülāzımdur. Eger ḳalıŋ olsa iʿtidālin menʿ (16) ideyidi. Maʿidenüŋ ṣağ yanındadur. Hilālidür şekli cigerbendde et gibi (17)

60b

deri gibi var. Şerāsif dirler adına. Yuḳaruğı şerāsifüŋ altında (1) bitmişdür. Cigerbendden miʿdenüŋ ṭaş yüzini cigerüŋ iç yüzi ḳablamışdur. (2) Ol masāriḳā didükleri ṭamar ikisini bir birine mıḫlamış gibidür. Bir ucı miʿdenüŋ (3) içine geçer bir ucı cigerüŋ içine geçer. Miʿdeden ġıḍānuŋ ṣāfīsini kim (4) keylūsdur alub ḳuvvet-i ṭabīʿī cigerde ḫılṭlar eylemekçün ḳanla kim dükeli (5) bedene ṭamarlara cigerden ḫarc ola. Her bir endām nenüŋ gibi ġıḍā gerekse kimine (6) balġamlu kimine ṣafrālu kimine sevdālu pes dükeli aʿżāya ġıḍā cigerden baḫş (7) olur. **Çünkim keylūs** olub ġıḍā miʿdeden cigere varur cigerde bişer (8) tamām ciger rengine dönderür kendü gibi ḳızıl olur, tamām bişdügi oldur. Pes (9) ol ḳanuŋ eyüsi ġāyet laṭīfi rengi açuḳ ḳıvāmı sıvıġrağından biraz. (10) Ḳan süzilür cigerüŋ yürekdin yanına gelür, ol bir ṭamar kim cigerden yürege ulaşur (11) ki verīd-i mezkūr dirler. Ol ṭamardan yürege varur. Ol laṭīf ḳan yüregüŋ (12) ġıḍāsıdur, andan ṣoŋra aʿżāya ulaşalar gerekinleyin ulaşalar. Ol vaḳt (13) kim ṭabīʿat tamām ṣağ ola. Amma ṭabīʿata bir vechle bir dürlü nesne vāḳiʿ olsa (14) ol vāḳiʿ olana göre ḫılṭlar arasında bir dürlü ḫılṭı ol sebebüŋ es̱eri fesāda (15) virür azdırur. Ya ḫām ḳor gerekinleyin ḥāṣıl olmaz. Çün gerekinleyin olmaya ol ḫılṭ aṣıl (16) ṭabīʿatdan çıḳmış olur. Pes sebeb olur nice dürlü ḫastalığa kim ol ḫastalıḳlar ol (17)

61a

ḫılṭdan ḳopar. Mes̱ela bir sebeble mi'deden gelen keylūs ya'ni ol ġıḍānuŋ ṣāfisi (1) kim cigere geldi. Eger mi'deden ṭabī'atı fesāda varub geldiyse kim ciğerde (2) ḳala. Ayruk cigerden ṭamarlara gitmeye cigeri ḫarāba virür ṭamarlar yolın ṭoldurur nice (3) rencler eyler. Eger ḳoḳarsa ḳoḳusı dimāġı fesāda virür. Rūḥ-ı nefsānī buḫārından (4) ḳaçmaḳ diler ṣar' olur. Eger öykene giderse öyken ġıḍāsıyla laḳve eyler ya (5) ẕātü'r-riye eyler ya şavsa eyler ya bir daḫı öykene mensub olan renc (6) eyler. Eger ṣafrāyla öde giderse ödi ṭaşırur cemī' bedenüŋ ẓāhirine (7) çıḳar ḳuvvetin keser yereḳān eyler. Ṣafravī ya dıḳḳ eyler ya buḫārı öykende (8) sill eyler ḳarḥa olur. Her bir a'żāda ol fesāda göre bir renc eyler kim (9) ṣafrā renclerinden ola. Eger ḳanla ṭamarlara irerse ḳangı ṭamar ża'īf bulınursa (10) ol ṭamar varduğı endāmuŋ ḳuvveti ża'īf bulınursa ol araya bir dürlü (11) renc bir zaḥmet irer. Eger ṭalağa varursa kim sevdāyı fesāda vire (12) sevdāvī rencler getürür cüẕām gibi baraṣ gibi rıb' gibi ve daḫı müşkil (13) rencler. Eger ma'ideden gitmeden fesād belürürse ma'ideyi fesāda virür ma'ide (14) renclerin eyler hayża gibi su'-ı hażm gibi redāet-i ma'ide gibi dā'ü'l-kelb (15) gibi cu'-ı baḳarī gibi daḫı nice dürlü renc eyler. S̱ıfl kim aşağa bağarsuḳlara (16) iner zelaḳu'l-em'ā ẕerebu'l-em'ā ḳaṭ'u'l-em'ā mağaṣ eyler. Aşağa zaḥīr (17)

61b

ḫaderu'l-maḳ'ad bevāsīr daḫı nice bu ḳadar rencler eyler. Üşbu cümlesin ḥırṣla (1) cehl getürür. Ya'ni bilmezlikden ve daḫı ḥarīṣlıḳdan

olur. Ve daḫı bilgil kim cigerden (2) yedi ṭamar çıḳar. Yürekden çıḳan ṭamar her endāmuŋ nice kim her yerine varur, cigerden (3) çıḳan ṭamarlar daḫı anlaruŋla bile varur. Yürek ṭamarınuŋ üzerine bingeşmişdür (4) saḳlamaġiçün āfetden. Şāh şāh olur bu yedi ṭamar daḫı her bir endāma ġıḍā iledür. (5) Yürek ṭamarlarıyla ciger ṭamarları arasında farḳ oldur kim yürek ṭamarı dayim (6) uyanuḳlıḳda uyḳuda ḥareketden ṭurmaz ciger ṭamarları hīç deprenmez. Zīrā yürek (7) ṭamarlarında ḳanla cān bile yürir. Ciger ṭamarında hemān ḳan yürir cān nice kim (8) ḳuvvetlerüŋ binüdi gibidür. Her bir endāmına bedenüŋ ḳuvvet cānla varur ḳan daḫı (9) cānuŋ binüdidür. Her bir endāma cān ḳanla varur. Ḥaḳ Teʿāla ciger ṭamarlarını (10) yürek ṭamarlarına ḳalḳan eylemişdür. Ṭaşradın her ne kim ṭoḳınur ṭamar üzerine evvel (11) ciger ṭamarına ṭoḳınur andan geçerse yürek ṭamarına irişür. Cigerden biten ṭamarlara evride (12) dirler dükeline, birisine verīd dirler. Nitekim yürekden bitenlerüŋ dükelisine (13) şerāyin dirler birisine şiryān dirler. **Cigerüŋ ve ṭamarlaruŋ ṣağlığın saḳlamaḳ** (14) her ʿaḳlı olana vācibdür. Zīrā her ne ḳadar ḫastalıḳ vāḳiʿ olursa ādemüŋ bedenine (15) kim dürlü dürlü ḫılṭlaruŋ birisinden ola ol ḫastalığın sebebi, evvel ʿilāc (16) cigere gerek. Pes her ġalīẓ ġıḍādan saḳınmaḳ gerek daḫı lezic ġıḍādan balıḳ gibi (17)

62a

eski yağ gibi. Daḫı ağulu ġıḍālardan eski peynir gibi tiz ıssı (1) otlardan ġıḍāyı çoḳ yimekden ṭoḳla yürimekden saḳınmaḳ gerek. Her hefte (2) ṣovuḳ ṭabīʿatlü şerbetlerden dayim içe. Bir dürlü şerbet içmeye gāh sikengübīn (3) sāḍe gāh şarāb-ı ḥummāż gāh kāsnī suyı

gāh lisānü's-sevr suyı (4) gāh ḫılāf suyı gāh gül suyı kim bunlar cigeri yur süddeyi açar buḫārı (5) söyündürür. Yürek oynamasın giderür göŋli ferah eyler cānı sevindürür. (6) **Onuncı bāb ṭalaġuŋ vaṣfın ve ṣıḥḥatin saḳlamaġı söyler.** (7) Bilgil imdi ṭalaġuŋ rengi ḳaradur dil şeklinde uzundur. Mi'denüŋ (8) ṣol yanında eyegu altında arḳadın yaŋa yuḳaru yanı eyeguya doḳını (9) ṭurur. Aşaġa ṭarafınuŋ iç yanından bir ṭamar mi'deye varur bir ṭamar daḫı ṭaş (10) yanındandur eyeguya varur. Bir yanı bir ṭamarla cigere berkinmişdür, ödüŋ (11) altındadur. Cigerden dükeli ḫılṭları ṭamarlar alıcaḳ ṭalaḳ sevdāyı almaġiçündür. (12) **Pes** ṭalaġuŋ ṣıḥḥatin saḳlamaḳ gerek kim sevdā eyleyen ġıḍādan saḳına. Ḳarı (13) canavar eti gibi mercimek gibi ṭuzlu gibi ḳatı ekşi ḳatı tiz nesneler (14) ḳan göyündürür ya ḥarāret-i ġarīzīyi söyündürür bu cümlesinden saḳınmaḳ gerek. (15) Ve daḫı ḳatı çaġırmaḳdan ḳatı ḳaḳımaḳdan ḫuṣūṣā imtilayile ya acla (16) ki sevdā ġalebede olur. **Sevdāyı ṣımaġa** ḳan ṭabī'atında olan ġıḍālar yiyüb (17)

62b

ferah eyleyen 'amelleri işlemek gerek fikr-i fāsidden ḥüzndan saḳınmaḳ (1) gerek. Ilġun aġacından olan ḳabla su içmek bir zamān ṭalaġı küçildür. (2) **Ṭalaḳdan** iki ṭamar var ādemüŋ yüzine çıḳar iki yaŋadın. Ḳaçan ādem ġuṣṣalansa (3) ol iki ṭamardan yüzine sevdā buḫārı çıḳar beŋzin ṣarardur. Şol vaḳt (4) sevdā çoġala zamānla ṭalaḳ ṭola. Ya şol ḳuvvet kim sevdāyı dāyim ṭalaġa çeker (5) ża'īf ola. Sevdā kim ṭalaġa varacaġıdı varımaya ṭamarlara gide. Ḳanla bedende (6) dürlü dürlü sevdāvī marażlar belürdür ḳara yereḳan ḳara bahaḳ ḳara baraṣ uyuz (7)

seretān daü'l-fil daḫı nice rencler kim sevdādan olur. Bir nice ṭamar var (8) yürekden ṭalaġa. Ṭalaġuŋ ṣovuḳlıġı ṭalaġı ṭoŋdurmamaġiçün ol ṭamar dayim ṭalaġa (9) yürekdeki rūḥ-ı ḥayvānīden ḥarāret meded eyler. Ṭalaġuŋ ṣovuḳlıġından yürege (10) rāḥatçün dayim meded iletür. Eger ol ṭamardan yürege sevdā varursa ʿaḳl (11) gitmek ġaşy cünūn getürür. **Ṭalaḳdan** miʿdeye ulaşan ṭamarlardan sevdā maʿideye (12) dökilürse ṣarʿ mālīḫulyā dürlü dürlü ḳorḳmaḳ beliŋlemek fāsid ḫayāller (13) daḫı çoḳ dürlü rencler getirür. **Eger** ol sevdādan dönüb yine cigere dökilürse (14) sevdāvī yereḳan eyler ḳanı fesāda virür. **Eger** ol sevdā cigere dökildügi (15) vaḳt ṣafrā daḫı gālib olmış bulınursa ẕātü'l-cenb ẕātü'r-riye (16) eyler. **Eger** .... sill eyler dıḳḳ eyler. Ṭalaġuŋ ṭāliʿi cedy yılduzı züḥaldür. (17)

63a

On birinci bāb baġarsuḳlar vaṣfın ve ṣıḥḥatin nice saḳlamaḳ (1) gerekdügin bildürür. Bilgil imdi baġarsuḳlaruŋ evveli ol baġarsuḳdur kim (2) yuḳaru ucı miʿdenüŋ dibindeki delüge ulaşmışdur adı bevvābdür. Miʿdenüŋ (3) aşaġa ḳapucısıdur bildeki oŋurġaya yapışmışdur. **Dükeli baġarsuḳ kim ādem** (4) ḳarnında vardur altıdur. Evvelkisi oldur kim yuḳaru ucı bevvābdur adı (5) is̱nā ʿaşerīdür. İs̱nā ʿaşerī anuŋçün dirler kim issinuŋ barmaġıyla on (6) iki barmaḳdur, ṭoġru baġarsuḳdur. Aşaġa ucında bir baġarsuḳı var ṣāyim dirler (7) is̱nā ʿaşerī ṣāyime ulaşur. Anuŋçün ṣāyim dirler kim eks̱er vaḳt içinde (8) ġıḏā bulınmaz. Andan ṣoŋra bir baġarsuḳ daḫı var adı lefāyifīdür. Anuŋçün ki (9) ḳıvrım ḳıvrımdur ṣāyime ulaşmışdur. Bu didügimüz baġarsuḳlaruŋ üçi daḫı incedür.

(10) Andan aşağağı bağarsuḳ adı aʿverdür. Bir ucı lefāyifiye ulaşur bir ucı (11) yabanda yaʿni bağarsuğa ulaşmaz delügi yoḳdur. Cigerbendüŋ ardından yaŋa ṣağ (12) yaŋadın aşağa muʿallaḳ hīç nesneye ulaşmaz. Birisinüŋ daḫı adı ḳolondur. (13) Aʿverüŋ ağzı ḳatından ol daḫı lefāyifiye ulaşmışdur. Şöyle ulaşmışdur (14) kim lefāyifiden her ne gelürse aʿvere gitmez ḳolona gider. Dükeli bağarsuḳdan (15) ol yoğundur. Ucından biraz yir varıcaḳ ṣağ yaŋa döner sol yanına (16) ādemüŋ berāber geldügi vaḳt yine döner ṣağ yaŋa .... kim iki yan süŋükı ? (17)

63b

geldüginüŋ yuḳaru yanına oŋurğanuŋ aşağa ucındağı mühreye irişür. Ol (1) süŋüke ḳaṭan dirler. Ol arada ḳolon dükenür bir bağarsuḳ daḫı kim (2) adı müstaḳīmdür yuḳaru ucı ḳolonuŋ aşağa ucına ulaşur. Anuŋçün (3) müstaḳīm dirler kim bir yoğun ḳamış gibi ṭoğrudur. Ol müstaḳīmüŋ aşağa ucı (4) iner ol delügine ulaşur kim ādemüŋ ṭaşra yanına çıḳar. **Bil anı daḫı kim** ḥikmet (5) evvel bağarsuḳ ṭoğru olduğına oldur kim s̱ifl miʿdeden āsānlıġla çıḳa, irkilüb (6) ḳatı olub bağarsuğa ḳorḳu olmaya ve tiz çıḳa miʿdede ṭuruğub ḳoḳmaya kim (7) dimāğa ziyān eylemeye. İnce olduğına ḥikmet oldur kim evvel ince bağarsuğa ṣığan (8) varub çıḳınca yolına göre yoğun olursa varduḳça ḳorḳu yoḳdur. Eger evvel (9) ol yoğun bağarsuğa girürse ṣoŋra incelmek ḳolaysuz olur müşkil olur. (10) Ol bir bağarsuğa kim ġıḍā inicek içinde ṭurmaz eks̱er vaḳt anuŋ çün ṣāyim dirler. (11) Ġıḍā içinde ṭurmadığına sebeb oldur kim is̱nā ʿaşerī ṭoğrudur. Miʿdeden gelen (12) tiz tiz ṣāyime dökilür. Ṣāyimde irkilicek lefāyifī kim ḳıvrım ḳıvrımdur

gelince (13) ṭolsa gerek zīrā ṭoġru degüldür. Ṣāyimüŋ içindeki ḥavāle olur ḫaṭar olur (14) lefāyifīye. Amma ol baġarsuġa kim aʿver dirler bir ucında delügi yoḳdur ġıḏā girmez. (15) Ḥikmeti oldur kim baġarsuḳlarda ruṭūbetden ya ḫāṣṣiyyetden ḳopan yel eger bir (16) yaŋa cemʿ olursa yel ardından bir pāre s̱ıfl öŋinden bir pāre s̱ıfl baġarsuḳ (17)

64a

baġarsuḳ içinde iki yana baġlanur. Yel ardındaġı s̱ıfl ilerü geldügince öŋindeki (1) gitmeden yel ortada ḳısılur. Ol s̱ıfllaruŋ ṭabīʿatından daḫı yel ḳopa yorır (2) yer ṭaralur. Yel ḥareket itmek ister, gücenicek çoġ olur kim baġarsuḳ yarılur (3) yāḫūd yel ḳuvvetinden burılur bükilür. Ḥaḳ Teʿāla ol aʿver didükleri boş baġarsuġı (4) ḳomışdur kim yel ḳarşu aŋa gire s̱ıfl baġarsuġa güc itmeye. **Bir ḥikmet daḫı** (5) oldur kim her ġıḏādan yel ḳopmaz. İttifāḳ bir ġıḏā yimiş ola kim yeli yoḳ (6) ruṭūbeti daḫı sehl baġarsuḳdan çıḳmaḳ elbette ḫod vācibdür. Ol aʿverde (7) ṭuran yel gelür. Ol s̱ıfl yābis olduġınca çeker yel s̱ıfl sürilmesine (8) sebeb olur daḫı nice dürlü ḥāle gerekdür. **Bu baġarsuḳlaruŋ** içerü yanına bulaşmış (9) bir sümük gibi nesne olur aŋa ṣuhrūc dirler kim baġarsuḳlaruŋ āstānıdur. (10) Āfetlerden saḳlamaġa ḳalḳandur. Ol baġarsuḳları saḳlamaḳ dileyen ṣıḥḥatine şöyle (11) riʿāyet ider kim tiz nesnelerden saḳınur es̱er eylememek çün ya dürtici nesnelerden (12) saḳınur delmemek çün ḳuvvetlü nesnelerden saḳınur ışırmamaġ çün ol ṣuhrūcını. Ve daḫı (13) baġarsuġa āfet yaturiken ya ṭururiken irişür. Uyḳu arasında aŋsuzda aġduḳ (14) döner baġarsuḳ bir eleme uġrar saḳınmaḳ gerek. Uyḳudan uyanub bir bir yanına (15) dönmek dileyen

arḳası üzerine dönsün andan diger yanına daḫı dönsün. (16) **Ehl-i ḥikmet eydür** ḳasuḳ yarılmaḳ renci çoḳ olur kim .... yaturiken (17)

64b

olur bilin bükeriken olur. Bükmege ḳomayalar ḫaṭardur. Ḳabıż nesne bağarsuğa ziyān (1) eyler. Ṭatlu kim muʿtedil ola bağarsuḳlara fāyide ḳılar. Söz çoḳdur velī bu araya (2) ancaḳ ṣığar. **On ikinci bāb bögrekde ve ḳavuḳda ve anlaruŋ ṣıḥḥatin (3) saḳlamaḳda söyler. Bilgil kim** bögrek cimāʿuŋ āletidür. Ādem içdügi ṣu ḳandan (4) ayrılmağa ḫidmet iden bögrekdür. İki bögrek bilüŋ iki yanındadur. Her birinüŋ (5) ḳabı var ikisinüŋ daḫı orta yerlerinde boş yerleri var su anlarda (6) dirilür. Ḥaḳ Teʿāla iki bögregi daḫı cigerüŋ iki yanında cigere yaḳın ḳodı kim ḳanuŋ (7) bağırdan ṣuyın almağa ḳolay ola. Ṣu didügümüz şol ṣudur ki ādem ṣuṣayıcaḳ içer (8) ḥarāretden. Ol ṣu miʿdede ya cigerde ġıḏā arasında gider. Bāḳī ḳalan kim (9) ġıḏāyla cigerde ḳarışur. Ḳan olduğından ṣoŋra iki bögrege iki ṭamar kim cigerden (10) iner. Ol boş yerlere ḳanuŋ ṣuyını döker. Ol arada ol iki ṭamar kim iner (11) iki sivrice bitmişdür. Her bögrekden iner ḳavuğuŋ yuḳarudın ağzına girür. Ol sivriceye kim bögrekden bitmişdür, ad ḥālib dirler. Ol ḥālib (13) bögrekden alur ḳavuğa döker. Ḳavuğa ad mes̱āne dirler, südük inüb dirilecek (14) yirdür. Bir kisedür belluṭ şeklinde südük ṣuyiken ağızdan girer miʿdeye ġıḏāyla (15) ḳaynar. Keylūs .... varur cigere. Cigerden ḳandan ayrılur varur bögreklere ve (16) bögrekler .... ḳavuğa ḳavuḳdan varur südük yolından ṭaşra dökilür. (17)

65a

Amma bilgil kim Ḥaḳ Teʿāla bögregi cimāʿ ḳuvveti çün yaratdı. Ol vaḳt kim nefs-i emmāre (1) kim aŋa nefs-i behīmī dirler cimāʿ arzūsın ḳılar. Dimāğuŋ eŋsedin yanından (2) ḳuvvet-i ḫayāli siŋirleri ḳızdurur ol arzūyla cigerden yürege varan ṭamar ol cimāʿ (3) arzūsın kim dimāğdan yürege getürdi. Yürekden ol şevḳi ol ciger ṭamarı (4) alur cigere getürür. Ciger ḳalḳar yine iner bögrekler ḳabarur ṣağ bögrek ḳızar andan (5) ṣol bögrek ḳızar andan iki siŋir gelür bile. Ol iki siŋirüŋ ağzı açılur hemān dem (6) ẕeker ḳāyim olur varub gelmek ḥareketi cemīʿ aʿżāyı cūşa getürür. Dükeli endāmdan (7) bir bir cüz ḳan cemīʿ olur bilde ol siŋirler ucına. Ol siŋirler ucı ol (8) ḳanı ağardur kendü rengine dönderür ḳaniken menī olur. Ol menī olduğı yere ad (9) viʿā-ı menī dirler. Andan erüŋ ʿavretüŋ dökilecek yerine iner. **Anı daḫı** (10) bil kim bögregi Ḥaḳ Teʿāla dükeli etlerden żaʿīf yaratdı iç yağınuŋ ortasında (11) ḳodı cigerüŋ ḥarāreti ziyān eylememekçün kim kendü ṭabīʿatından çıḳmaya. **Ve daḫı** (12) bilgil kim ḳaçan öykenüŋ ṣovuḳlığından bögrege bir dürlü ziyān irişse kim bögregüŋ (13) ṭabīʿatı ṣovuğa meyl eylese iḫtilāṭı bevl olur ya kes̱reti ırāḳat olur ya (14) ẕeker süst olur ya ḳavuḳda çıbān olur ya südük yuvası kiçi olur. (15) **Pes bögregüŋ ḳavuğuŋ** ṣıḥḥatin saḳlamaḳ gerek ṭu..... ..ne varmaḳ (16) taḳāżāsı olub varmadan cimāʿ itmekden ... ... (17)

65b

bögregi ḳavuğı dāim arıdı ṭurmaḳ gerekdür Ḳavun yimekle ya ṭatlu üzüm yemekle ki (1) ḳabın çıḳara. Ḫıyar çekirdegi südiyle şeker içmek

ḳavun çekirdegi daḫı bile vaḳteha (2) na'nā yemek ḳoyın südi keçi südi ḳara ṣığır südi daḫı eyüdür. Balla yemek daḫı (3) yigdür. Üşbu didügümüz ʿamelleri işleyen kişi bilsün kim Ḥaḳ Teʿāla tevfīḳ viricek (4) ziyāna uğramaz ʿameli dāyim fāyidede olur. ʿAḳlı olana bu ḳadar besdür eyidecek (5) vallahi aʿlem biʾṣ-ṣavāb. **Üçünci ḳāʿide seferde ṣıḥḥat nice saḳlamaḳ gerek (6) anuŋ tedbīrindedür. Bu ḳāʿide üç bābdur. Evvel bāb ıssı (7) günlerde sefer itmek tedbīrindedür. Bilgil kim** güneş cevzāya geçdüginden (8) ḳavse varınca kim altı aydur ıssı vaḳtidür. Mayıs evvelinden teşrin-i evvel (9) āḫirine degindür. Yaʿni ilk yazuŋ āḫir ayınuŋ evvelinden güzüŋ orta ayınuŋ (10) āḫirine varınca kim yüz seksen gündür. Daḫı ya iki gün ya üç gün olur (11) havānuŋ ḳızğınlığı vaḳtidür. **Bu günlerde** sefer itmek dileyen henüz sefere (12) gitmeden gerek kim muḳīmiken günde ne ḳadar ḥareket idegeldügin ḳıyās eyleye atluysa (13) atla ḥareketin yayağısa yayaḳla ḥareketin. Ol ḳıyāsını kim ḥareketine miḳdār ṭutdı (14) yine her gün .... ol ḥareketinüŋ onda birince artura on güne dek (15) ve iki bayağılusın ġālib olur. Ol iki bayağınca ḥareketi ḳıyās ide ki kārvān (16) ḥareketinüŋle .... yoḳ mıdur. Eger varsa idmān ol ḳadar yeter (17)

66a

eger bir menzilece yoğise yitüre. **Andan ṣoŋra** binüd ehli müsāfir olacağise (1) gerek kim sefer itmeden bedenin ot içmekle ya ḳusmağla ya iḥtiḳānla ya (2) ḳan almağla arıda ḳanḳısı kendü ḥāline muvāfıḳsa anuŋla, çün bedeni imtilādan (3) arına. Ġıḍāsını riʿāyet ide ṣorba az

yiye eyü tiz siŋer ġıḍā yiye (4) genc ḳoyın eti yumurda kim az ola. Saḳına at üzerinde ġıḍā yimekden (5) ya yiyüb binmekden. Ḳona biraz vaḳt otura daḫı ġıḍāsın yiye. Ol evvel (6) oturduğınca iki ya bir buçuḳ otura andan bine. Evvel aŋul aŋul ḥareket ide (7) andan ṣoŋra ḳatıraḳ ʿādetā, varınca ḳonacağa yaḳın aŋul aŋul tā ḳonınca. (8) **Sefere giden** ġāyet perhīz ṣudan itmek gerekdür güci yetdügince, az içe. (9) Daḫı dürlü dürlü ṣular bulduḳca saḳına içmeye eger ṣunuŋ ziyānından az (10) içmekle daḫı ḳorḳarsa. Vaḳtehā ṣoġan yiye seferde sirkelü nesneler ḳoḳmaḳ (11) ve ṣuya sirke ṭamzurub içmek eyüdür. Evvel muḳīmiken az yimege ve şorba az (12) içmege ve sudan ṣaḳınmağa ṭabīʿatına ögrede. **Eger yayaḳ** sefer iderse (13) at eri ata nice idmān itdiyse yayaḳ yüriyen daḫı yürimege ancılayın (14) idmān ide, artun artun. Tā bir menzil olınca ṣuyı kim içer sirke (15) ṭamzura andan ṣoŋra bezden süze andan içe. Eger sirke bulınmazsa gitdügi (16) yolda bir pāre ṣoġanı ṭuzile yiye. **Sefer ehli** .... gün ve (17)

66b

toḫmekān toḫumın götüre suyıla içe. Tebāşīr nişaste kes̱irā bezr-i ḳaṭūnā (1) bunları bilesine götüre. Beraber her birinden döge bezir-i ḳaṭūnā luʿābıyla ḥabblar (2) eyleye, her ḥabbı biş mercimek ḳadarı hem mercimek şeklinde yaṣṣı. Yolda birin (3) ezilince dili altına ḳoya. Temürhindi bir bir pāre ıssı vaḳtinde dili altında (4) ḳoya ṣuṣatmaz yüregin buḫārdan ṣaḳlar. **Eger ağzına** ḳurşun pāresin (5) ḳoyarsa ṣuṣalığın sākin eyler. Issı otlardan ıssı terelerden ḳuru nesnelerden (6) kim ṣu içüricidür ġāyet perhīz ḳıla yimişlerden kim ʿufūneti tiz ḳabul (7) ider ḫastalıḳlaruŋ māyesidür kendözin saḳlaya yemeye ḳavun incīr

şeftalü (8) erük ḳayısı gibi. Daḫı şol ġıḍādan kim ṣu içürmek ḫāṣṣiyyetidür balıḳ (9) peynir bal gibi. Güneş çün zevāle yaḳın çıḳa gölge yerde otura tā havā (10) ṣovıyınca. **Eger sefer** itdügi yer yaramaz havālu yerise ya yel kim eser cenūbdan (11) gelen yilise gülābla sirkei ḳarışdura bir arıca bez ıṣlada elinde ṭuta (12) dayim ḳoḳa. Ya aḳ ṣandalla kim dögilmiş ola gülāb yoğura bir pāre beze (13) bağlaya alma gibi elinde götüre dayim ḳoḳulaya ya bārī laṭīf ḳoḳulu yimişlerden (14) ḳoḳulaya burnından gidermeye alma gibi emrūd gibi. Havādan ıssıdan gögsüni (15) başını ġāyet çoġ saḳına. **Yumurda ağın** ḫaṭmī luʿābın dögilmiş ṣabb (16) bezr-i ḳaṭūnā .... luʿābı bir ṭamlam sirke ḳarışdurub yüzine ve (17)

67a

ve gögsüne dürtüb andan ata bine kim havādan ıssıdan saḳınmağa (1) ġāyet eyüdür. **Ḳabaḳ** çekirdegi içi, ḫıyār çekirdegi içi, toḫmekān dögüb (2) südin çıḳarub suyıla içmek yürege cigere ġāyet eyüdür. **Miʿde boşken** (3) sefer itmek ḳatı ziyān eyler. Her güci yeten ādem ıssı günlerde sefere ayva (4) şarābın alma şarābın ṣandal şarābın sirkengübīn sāẕec bile götüre. (5) Issı vaḳtlerinde birinden birinden içe yimiş yiyicek sirkengübīnden (6) yalaya. Her gice yatduğı menzilde evvel ata binmeden ve daḫı sefer itmeden gül (7) yağıyla benefşe yağın ḳarışdura cemīʿ bedenine dürte yüzinden ayruḳ yirine (8) ḫuṣūṣā depesine dürteler ovalar. Sirkeyle gül yağın benefşe yağın ḳarışdurub (9) burnına ayağ altına eli içine sığrağı arasına dem-be-dem eger dürterse (10) ġāyet laṭīfdür. **Eger ġāyet** yaramaz havālu yerise kim ḳoḳar ola gice ḳonıcaḳ (11) ayran eylesün laṭīf yoğurddan kim süzilmiş

ola. Bir soğanuŋ ḳabın (12) giderüb dörd pāre eyleyüb ol ayrana bıraḳsun ağzın örte (13) ḳosun irte olıcaḳ etmekle ol ṣoğanı yisün andan gitsün ağzın (14) burnın havāya ḳarşu açmasun ya burnına nesne dutsun ya nesne (15) ḳoḳulasun nice kim beyān eyledük. Baḳır ḳabdan .... ya yoğurd ya süd (16) ya ekşilü nesne yimesün hīç vaḳt ğāyet saḳınsun vallahi aʿlem. (17)

67b

İkinci bāb ṣovuḳ günlerde sefer itmekde söyler. Bil kim (1) güneş ḳavse geçdüginden s̱evrüŋ āḫirine varınca yaʿni güzüŋ ṣoŋ ayından (2) kim teşrīn-i āḫirdür abrilüŋ āḫirine degin kim bahāruŋ orta ayıdur, yüz (3) seksen üç gün olur. Ṣovuḳ ḳuvvet dutduğı zamāndur gerek kim ṣovuḳdan (4) saḳınalar. **Amma ḳışın** sefer ḳatı ḫaṭardur. Zīrā ṣovuḳ diriligin düşmenidür ḥarāreti (5) söyündürür bedeni ṭoŋdurur. Ne ḳadar müşkil rencler varsa ṣovuḳdan gelür. (6) El düşmek, ayaḳ düşmek, teşennüc, güzāz, sekte ve nice buŋa beŋzer rencler. (7) Pes ṣovuḳda sefer iden kişi gerek ğāyet iḥtiyāṭ ide. Evvel bedenin (8) balğamdan arıda andan dükeli endāmlarına ıssı yağlar dürte zanbaḳ yağı, (9) nergis yağı, ḥabbüʾl-bān yağı, sez̤āb yağı, ḫirvaʿ yağı gibi. Ḳanḳısı gerekse (10) olsun bedenüŋ ṭaşrasın bağlar içerüsin ḳızdurur. Eger ṣovuḳdan es̱er (11) oldıysa defʿ eyler bedeninden. **Ṣovuḳda** sefer iden kişi sekiz nesnesin (12) saḳınsa gerek ṣovuḳ āfetinden iki eli iki ayağı ḳulağı burnı ağzı (13) depesi gözi erlik āletin. Dimişlerdür kim biberi kükürdile dögeler ğāyet (14) toz gibi eline ayağına eski ṣāyağ ḳatub dürteler. Eger ḳar içinde yatarsa (15) hīç ziyān eylemez. **Eger kim** menzile irişe ṣovuḳ günde sefer ehli od

ḳatına (16) varmaya. Odı yaḳalar azacuḳ otura bir zamān andan biraz yaḳın varı (17)

68a

varı şol ḳadar yerde otura kim revādur oturmaḳ. Sūsen yağın ya irsa (1) yağın dürtüb ovmaḳ ġāyet eyüdür. Şol siŋire kim ṣovuḳ ziyān (2) irürmişdür bu iki yağ çoḳ fāyide ḳılar. **Ġıḏā** ṣovuḳda sefer ehline sarmusaḳlu (3) eyüdür; ḳoz, peynir, soğan, maʿcūnlar ḫuṣūṣā bir maʿcūn kim anda dar-ı fülfül var (4) ola ḫuṣuṣa berşaʿişa, ḳoyın eti yaḫnisi kim ıssı edviye saçılmış ola (5) ḫardal zeyt yağı ṣāyağı eyüdür. **Ṣovuḳdan bir kimseye ziyān irişse** (6) bir dirhem ḳāṣnıyi yüz dirhem şarāb içinde ezeler içüreler örteler uyıya. (7) Uyanıcaḳ elin ayağın şol ḳadar ovalar kim ḥarāret barmaḳları ucına degin (8) gele. Andan ṣoŋra şirūğan yağında dene çādır, biber, ʿāḳırḳarḥā, oğlan aşın (9) ḳaynadalar eline ayağına arḳasına erlik āletine dürteler. Eline ayağına sarmusağı (10) dene çādırla dögüb zeytle dürteler ki yolda ḳayurmaz. Dükelinden yegrek ḳaṭrān (11) dürtmekdür ḳoḳusından yigrenmeyene. **Her kim** ṣovuḳdan emīn olayın dir ṣudan (12) saḳınsun. Sovuğuŋ aṣıl ser-māyesi ṣudur az içmek gerek. Ḳanḳı ṣudan (13) gerekse içmeyeler bel kim rāziyāneyle ḳaynadalar eger şarābla içe susayıcaḳ. **Bir kişi** (14) aydunsa ki seferde dürlü dürlü ṣu içmekden ḳorḳarın kendü yirüm ṣuyı (15) gibi ṭabīʿatıma muvāfıḳ ṣu bulımayam dirise yegrek ḥile ol öz yirinde ṭabīʿatına (16) muvāfıḳ gelen ṣunuŋ arıca yirinden biraz balçıḳ ala kim seferde su gerek (17)

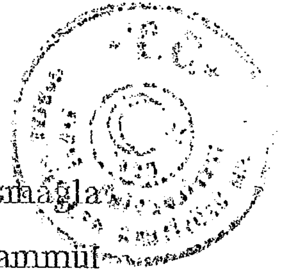

68b

olduḳca bir pāre ḳata ṣuya ġāyet bulanınca içinde eze ṭurılınca ḳoya (1) ya süze ya ḳaynada andan içe. **Bir nice ṭabībler** dimişlerdür kim ekşi yemişlerüŋ (2) ḳıvama gelmiş suyı eyüdür. **Biz ayduruz kim** ḳışın eyü degüldür vallahi aʿlem. (3) **Üçünci bāb gemiye binenüŋ tedbīrinde söyler. Bilgil kim** (4) gemiye binen evvel şöyle taṣavvur eyler kim başı ve bedeni çekzinür. Evvel kendü (5) ḫayālindeki vehmindendür kim ḫāṭırına ḳorḳuyla vāḳiʿ olur. Zīrā geminüŋ (6) dayim ḥareket itdügi kendü ṭabīʿatındaki ḫılṭları ḳarcaşdurur. Deŋizüŋ ḳoḳusı (7) ağırdur göŋül döndürür. Kerāheti dimāġa nefret virdügiçündür kim (8) ekṡer gemiye binen ḳuṣar. **Bir nice ādem vardur kim** hīç başı degzinmez ḳuṣmaz. Ya (9) ṭabīʿatı arıdur ḫılṭı yoḳ ya dimāġı muḥkemdür fikr-i fāsidle vehme düşmez. **Bir nice vaḳt** (10) olur kim ol nice vaḳt ḳuṣmayan ḳuṣar ṭabīʿatı żaʿīf bulınur ḫıltlar arı bulınmaz (11) doymaz ḳuṣar. Bir niceler doyariken doymaz olur bir niceler doymaziken doyar olur. Pes (12) maʿlūm olmadı doyan doymayan kimdür? Eyle olıcaḳ ol fesād sebeblerden (13) evvel gemiye binmedin defʿ itmek vācibdür yaʿni maʿidesin arıtmaḳ ot (14) içmekle ya ḳusmağla. **Eger ḳuṣmağa** imkān olursa kim içüb ḳusabile. Ṭurāġ (15) otın ḳaynadalar .... ḳata içe. Eger sirkengübīn sāẕec ya naʿnālu enār şarābı (16) içmege ....ġāyet eyüdür. Eger şöyle olursa kim (17)

69a

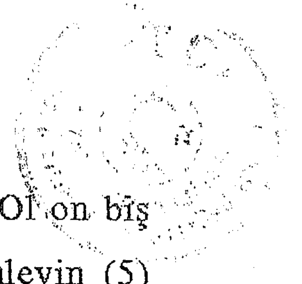
gemiye bindüginden ṣoŋra elbette göŋli döne ḳusa ġāyet fāyidedür. Ṭabīʿat defʿ (1) eyledügi nesneyi defʿ eylemege ḳomaḳ ṭabīʿata muvāfıḳ

işlemekdür. Şol ḳadar ki (2) şerlü gerekmez ḫılṭlar beden ḳusmaġla def' ola. **Eger ḥaddın geçerse** kim ḳusanuŋ (3) ṭabīʿatı taḥammül itmekden geçe. Bileler kim andan gerü ḳusmaḳ ziyān eyler. Ekşi enār ayva (4) ekşi alma her ḳanḳısı bulınursa vireler eger şarābları daḫı olursa kim kendüleri (5) olmaya hemān kendüleridür vireler, miʿdeye ḳuvvet ide. Naʿnālu nesne yedüreler. (6) Eger ġāyet olursa naʿnāyı sirkeye ışladub vireler miʿde oturışa. (7) **Çünkim** miʿde ḳarār eyleye. Bir gün ġıḍā virmeyeler, tā ki miʿdede dirneşen (8) balġam ṣoŋı ḥararetle ḳurıya gide maʿidede yaşlıḳ ḳalmaya. Yarındası acla (9) gülengübīni saḳıza bulaşdurub yedüreler çiyneye andan ġıḍā yiye muvāfıḳınca. Andan (10) gece yaturiken dörd dirhem ıṭrīfal-i ṣaġīr vireler. **Sefer tamām olunca** yaġlu semüz etlü (11) ġıḍā yimeye igen, miʿdesi ṭolınca yimeye. Çünkim sefer tamām ola gemiden çıḳa (12) bir yerde iki gün ḳadarı otura ḥareket itmeye. Andan ḥammāma vara sehl otura (13) ayaġın çoḳ ovdura. Andan ṣoŋra bayaġı ḥareketine meşġūl ola. **Üşbu** ḳadar (14) kim didük kişi bedeninüŋ ṣıḥḥatin saḳlamaḳda her bir dürlü ṭarīḳla tedbīri olub (15) kendözin riʿāyet ide bilene yiter. Vallahi aʿlem biʾṣ-ṣavāb. **Ḥükemā bir dürlü daḫı (16) iʿtibār eylemişler ʿömrüŋ evvelinden āḫirine ṣıḥḥatçün dimişler** (17)

69b

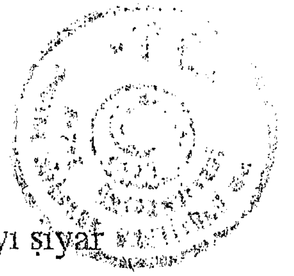
kim her bir ādemi ṭoġduġı vaḳtden on biş yaşı tamām olunca ḳuvvet günden güne (1) ḳan arturmaḳda olur. Ṭabīʿat dayim şāḍlıḳ sever büyimek artmaḳ sürūr ġurūr (2) ister. Ol zamānda ṭabīʿatüŋ iʿtidālin saḳlayıbilicek yaʿni ata ana ḳavim (3) ḳabile oġlanlarınuŋ ṭabīʿatında

olan i'tidāli saklayıbilecek kim gerekinleyin süre (4) bile. Ol on bīş yıldağı 'ömri ta'līmde terbiyetde taķṣīr olmaya gerekinleyin (5) büyimiş olur. Ḥaķ Te'āladan nasīb varsa ādem olmağa her nesneyi ķabūl itmege (6) isti'dādi tamām olur. Her ne kim göstereler ṭabī'at tamām ķabul ider ögrenür. (7) Şol ṣāfī ṭuru suya beŋzer kim her nenüŋ gibi reng ķatarlarsa ol rengi gösterür (8) her ķanķı yaŋa yol açıvirirlerse ol yaŋa aķar. Naṣīḥat itmek ve söz söylemek (9) anlara ḥikāyet ider gibi gerek. Ol gerekmez nesneleri ki itme dise gerek yabandan (10) ḥikāyet ider gibi bir anuŋ gibi nesneyle ķorķusuzın virmekle söylemek (11) gerek. Saķınalar ıssı ṭabī'atlü ġıḍādan kim ķan göyünmeye ṣovuķ ṭabī'atlü ġıḍādan (12) ķanı ġalīẓ olmaya. Ķaķıtmaķdan ve ḥammāmda çoğ oturmaķdan ve beliŋletmekden (13) yuķaru oğlan tedbirinde ne didükse anı ķılalar. **İkinci mertebe** çün on (14) altısına girdi ḥarāret başlar ķuvvet ṭutmağa ġālib olmağa. Ġıḍā her ne kim (15) yir ol ḥarāretüŋ ķuvveti ṣafrāya meyl indürür ṭabī'atı ṣafrā ḥükminde olur. (16) Yubūset ya ķuvvet ṭutmağa başlar. Terlik kim ķanuŋ ṭabī'atında aṣıldur varduķca (17)

70a

eksilür ḥarāret ķurıdur, artmaķ büyimek az olur. Ķarşu (1) azalur tā otuz yaş tamām olunca. Ol sebebden nefsüŋ tizligi artar (2) ayruķsı hevā ve heves endīşeleri yüz gösterür. Ṣafra od ṭabī'atındadur. (3) Nice kim od yüce mertebe gözler merkezi yüksekdedür. Anuŋ daḫı ṣafrāsı ķuvvetlü olduğıçün (4) nefsi fużūllıķ eyler yüce mertebe gözler. Önegülik, ser-keşlik, ķaķımaķ, söz götürmemek, (5) kimseyi begenmemek, ķarşu nefse ķalķımaķ ister. **Eyle olucaķ** her vaķt ol

ṣafrānuŋ (6) tizligin ṣıyı ṭurmaḳ gerek, şol nesnelerle kim ṣafrāyı ṣıyat hem ġāyet ḳuvvetlü degül (7) kim ṭabīʿata ḳuvveti ziyān irüre. Ġıḍāsını yuḳaru yigitlik mertebesinde didükidi (8) anı göreler imtilādan maʿideyi ve bedeni saḳınalar. Ḳan almaḳ ḥacāmet eylemek (9) her birin vaḳtiyle eksük itmeyeler. Issı ṭabīʿatlü ġıḍādan ve her nesneyi güce (10) görmekden saḳınmaḳ gerek. Ḳurıdıcı nesnelerden saḳınub serd ve ter ṭabīʿatlü (11) ġıḍālar yimek gerek eyü yimişler gibi muʿtedil ḥavıclar gibi. **Naṣīḥat itmek** (12) keleci eylemek ḥakīmāne ṭatlu sözle güler yüzle gerek kim nefs ser-keşdür baş (13) çeküb önegülik ucın ṭutmaya. Ol ṭatlu sözüŋ içinde es̱er eyleyici bilmeyene (14) acı gelici maʿnālar nükteler ola kim göŋlinde berkişe cānına boyana tā kim uyana. (15) Nitekim ṣafrāyı ṣımaġa ne sirke yarar yaluŋuz ne bal yarar yaluŋuz. Belkim ikisin ḳarışdurmayınca (16) fāyide virmez. Pes nüktelü ḳatı es̱er eyleyici maʿnāları ṣāḥib-i leẕīz ṭatlu sözlerden (17)

70b

söylemek gerek az az kim sebük ola şīrīn gele. **Üçünci mertebe** çün ʿömür (1) otuz bire vara tamām ademlık ḳarārına ṭurmış olur. Ḳul ḫalāyıḳ mülk düzen idinmiş (2) olur. Her ne kim esbāb-ı dünyevī varsa düzilmişdür. Dünyānuŋ acısın ṭatlusın (3) ṭatdı eyüsin yavuzın bildi. Neden ne ḳopar aŋladı. Yol ḳangı yaŋa ṭoġru gider (4) fehm eyledi. Nefsinüŋ alevi söyündi kibr ve ʿucbı oturmaġa başladı. Ṭabīʿat (5) sevdā ḳuvvetinde olmaġa başladı. Ol vaḳte gerek ġıḍāyı kehl kim ḳır saḳallulıḳdur (6) yuḳaru anda bildürdikdi görmek gerek. Tā ḳırḳ biş yaşına varınca söz keleci (7) ol mertebelü kişiye her ne kim söylerler

ince maʿnālu ʿibreti çoḳ gerek, ḥammām ġāyet (8) fāyidelüdür. **Dördinci mertebe** çünkim ʿömr ḳırḳ altısına gire her ne ziyān kim göre ekser (9) vaḳt ṣovuḳdan terlikden görür. Zīrā ruṭūbet-i aṣlī kim ḳandur, żaʿīf olur. (10) Balġam kim ruṭūbet-i müfsidedür ḳuvvet ṭutar. Ḥarāret-i ġarīzī kim cānuŋ ser-māyesidür (11) ġıḍāyı ḳandan yer. Ḳan kim ṣāfīdür, ol vaḳt az olur pes ḥarāret-i ġarīzī (12) az ġıḍā bulmaġla vardukça żaʿīf olur. Şol sebebden kim ādem yedügi ġıḍā (13) tamām hażm olmaz ḫām ḳalur balġam olur. Beden cānla ḳuvvet ṭutar çün cān żaʿīf (14) olur. Beden daḫı elbette żaʿīf olur eksilmege başlar. tā altmış yaşına (15) varınca ʿacz-i maḳāmına ayaḳ baṣar. Nefs sehl nesneden ʿāciz olıcaḳ melūl olur. (16) Süŋükler aġır olur varmaġa ṭurmaġa erinür, kāhil olur. Ot içerse gerekinleyin (17)

71a

fāyda eylemez. Şöyle kim göŋli diler hīç bir nesne fāyide eylemez. Ṭurımaz (1) oturmaḳ diler çoḳ otırımaz, yatmaḳ diler. Bu vāḳıʿalar göŋlin ḳayġulu eyler (2) nefsin ṣıyar yiringen olur. Pīrlikdür ġıḍāsını pīrlik mertebesinde (3) bildürdükdi ve saḳınacaḳ nesnelerin daḫı anda didükdi. Ol ḥāllü kişiye (4) söz söyleyicek ne ḳadar gerekse ḥürmetlü yumşaḳ ṭatlu söyleyeler kendü ḳatı (5) söz daḫı söylerise serd cevāb virmeyler. Zīrā ḫalḳa iḥtiyāc vardur (6) ʿācizlıġından żaʿfından. Egerçi kim mālı daḫı var ola hemān muḥtācdur. (7) **Çünkim ʿömr** bu mertebeye erişe altmışdan geçe gerek kim ʿaḳlı olan kendü (8) ḥāline baḳa neyidügin neden geldügin neden olduġın fikr eyleye. Dünyā (9) lezzetlerin kendözin uşandurmış olub bāḳi ḳalan ʿömrünüŋ varını (10) āḫiret ʿamellerine ṣarf eyleye şeriʿat yolın ṭuta. Ehl ve ʿıyāline

vasıyyetin (11) dayim yenileyi ṭura. Cehdi şol üzere ola kim her vaḳtde her sāʿatde dünya (12) fiʿlinden kendüyi yigrendüre āḫiret maṣlaḥatına cümle vaḳtin ḫarc eyleye. (13) Sükūnetde ḳanāʿatle riyāżetini kendözine ḫu eyleye. ʿİbādetullah içinde hidāyet (14) ʿafv maġfiret ümīḍinde ḫavfle recā ortasında müteraḳḳib olub ṭura dayim. (15) Tā Ḥaḳ Teʿāla tevfīḳi refīḳ eyleye İn-şā'Allahüʾl-ʿazīz.

تمت خزائن السعادات

لمن سعد الدنيا به دام فضله وايد المولى بالوية النصرة اليوم
الربعاء والثالث من ذى القعدة حخة اربع وستين وثمان مائه
الهجرية على يد على بن اينه خواجه الشروى عوفى عنهما (18)

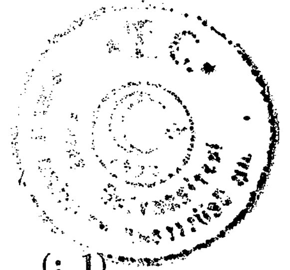

IV. BÖLÜM

Ḫazāʾinu'ṣ-Saʿādāt

(Dizin - Sözlük)

(Sıklık Dizini)

abril+ (Yun. i.) Nisan
a.+üŋ 67b.3

(: 1)

ac+ (T. i.) aç, tok olmama hali 26b.5
a.+ken 33a.14, 54b.8
a.+la 12a.2, 19a.7, 38b.6, 46b.12, 62a.16, 69a.9

(: 9)

ac- (T. f.) acıkmak
a.-a 45b.13
a.-dı 58b.7
a.-madın 45b.10

(: 3)

ᶜacāyib+ (A. sf.) çok tuhaf şey, şaşılacak, acayip 52a.11, 52b.14

(: 1)

ᶜaceb+ (A. i.) acaba, hayret gariplik, şaşılacak şey 26b.4, 52a.9

(: 2)

acı+ (T. i.) tat alma organında bazı maddelerin bıraktığı yakıcı durum, tatlı karşıtı, keskin hoşa gitmeyen 12a.5, 16b.13, 24b.8, 25a.16, 27b.2, 55a.12, 70a.15
a.+dan 55a.13
a.+raḳ 34a.8
a.+sın 70b.3

(: 10)

acıġ- (T. f.) acıkmak
a.-ur 58b.15

(: 1)

ᶜāciz+ (A. sf.) eli ermez, beceriksiz, zayıf, güçsüz 15b.14, 17b.6, 23a.7, 23b.3, 26a.2, 27b.7, 39b.8, 70b.16
ᶜa.+lıġından 71a.7
ᶜa.+ligine 11b.9

(: 10)

aclıḳ+ (T. i.) ac olma durumu.
a.+dan 8b.17, 45b.14

(: 2)

ᶜacz+ (A. sf.) beceriksizlik.
a.+i maḳām 70b.16

(: 1)

aç- (T. f.) açmak, bir şeyin kapağını veye örtüsünü kaldırmak.
a.-a 58b.14
a.-acaḳ 42a.2
a.-alar 10a.9, 16b.6
a.-ar 22b.17, 36a.8, 36a.9, 39b.12, 41a.14, 48b.7, 51b.13, 62a.5
a.-arise 36b.13
a.-ınca 56b.6, 57a.17
a.-masun 67a.15
a.-ı virirlerse 69b.9

(: 17)

açdur- (T. f.) açtırmak.
a.-maz 40a.14

(: 1)

açıl- (T. f.) açılmak.
a.-duğına 57a.17
a.-duķça 57b.1, 57b.3
a.-mağa 29a.6
a.-ur 56b.11, 65a.6
a.-urlar 57a.17

(: 7)

açuķ(ğ)+ (T. i.) açık 27b.12, 49b.3, 52b.15, 53b.1, 53b.4, 60b.10
a.+dur 53a.16, 54b.7

(: 8)

ad+ (T. i.) isim, ad. 64b.13, 64b.14, 65a.9
a.+ı 2b.13, 2b.15, 7a.12, 7a.15, 7b.17, 8a.1, 8a.3, 14b.14, 20a.14, 56a.10, 58b.3, 59a.10, 59a.13, 59a.15, 59a.7, 63a.11, 63a.13, 63a.3, 63a.5, 63a.9, 63b.3
a.+ına 60b.1
a.+ını 4b.17

(: 26)

Ādem+ (A. i.) Hz. Adem, dünyada ilk yaratılan adam, ilk peygamber
Ā.-i 43b.7

(: 1)

ādem+ (F. i.) adam, kişi. 2b.1, 3b.16, 7a.8, 7a.8, 18b.6, 19a.3, 20b.17, 20b.5, 21a.2, 21b.8, 21b.11, 22a.15, 22a.17, 22b.3, 22b.7, 26a.1, 31b.13, 33b.9, 35b.15, 36a.14, 40a.12, 41a.5, 41a.6, 43b.12, 43b.13, 43b.15, 43b.6, 43b.16, 44b.3, 47a.10, 50b.15, 50b.7, 54b.14, 56a.9, 58b.15, 59a.17, 62b.3, 63a.4, 64b.4, 64b.8, 67a.4, 68b.9, 69b.6, 70b.13
ā.+de 47a.7
ā.+e 11a.11, 18a.7, 21a.9, 37b.10, 37b.9, 40b.15
ā.+i 35a.11, 35b.14, 37b.1, 69b.1
ā.+ile 34b.17
ā.+üŋ 4a.14, 6a.11, 6b.9, 11a.5, 20a.8, 20b.2, 21a.5, 21a.6, 21b.14, 24b.3, 28a.17, 33a.10, 37a.5, 39a.17, 43b.2, 47b.16, 49b.5, 55b.12, 56a.6, 57b.8, 58a.15, 61b.15, 62b.3, 63a.17, 63b.5

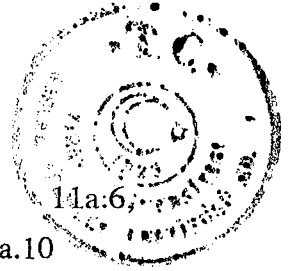
(: 81)

ādemlıķ+ (F. T. i.) adamlık 70b.2

(: 1)

ādemī+ (A. F. sf.) adem oğlu.
ā.+nüŋ 5b.3

(: 1)

ʿādet+ (A. i.) görenek, usul, tabiat, alışkanlık. 4a.6, 38a.12, 41b.7, 43a.10, 43a.9, 47a.3, 54b.11
ʿā.+ce 43a.9
ʿā.+i 11a.2, 60a.9

(: **10**)

ʿādetā+ (A. zf.) bayağı, basbayağa, adet olduğu üzere. 66a.8

(: **1**)

adım+ (T. i.) yürümek için yapılan ayak atışlarının her biri. 41a.2

(: **1**)

āfet+ (A. i.) büyük felaket, bela 21b.7, 21b.7, 28a.16, 46b.2, 47b.1, 47b.2, 47b.4, 64a.14
ā.+den 29a.14, 47a.13, 56a.11, 61b.5
ā.+e 47a.17
ā.+inden 9b.6, 67b.13
ā.+lerden 64a.11
ā.+leri 28a.5

(: **17**)

ʿafv+ (A. i.) suçunu bağışlama, özür dileme 71a.15

(: **1**)

ağ+ (T. i.) ag, file 50b.15
a.+a 50b.14

(: **2**)

ağ+ (T. i.) ak, beyaz 11a.6, 15b.7, 30a.11, 34a.10
a.+ı 50b.12, 51a.7, 53a.3
a.+ın 34a.12, 66b.16
a.+ında 14b.16
a.+ıyla 15b.9

(: **11**)

ağaç(c)+ (T. i.) ağaç 9b.1, 48b.5, 50a.3
a.+dan 1b.5
a.+ı 13a.1, 15b.11, 53a.12, 56b.7
a.+ın 15b.8
a.+ından 23b.14, 31a.5, 62b.2
a.+lar 32a.15
a.+laruŋ 29a.6
a.+uŋ 1b.15

(: **15**)

āgāh+ (F. sf.) bilgili, haberli, uyanık. 2b.6, 53a.17, 53b.2, 53b.12

(: **4**)

ağard- (T. f.) ağartmak, beyazlatmak, ak duruma getirmek
a.-ur 44a.9, 65a.9

(: **2**)

ağardıl- (T. f.) ağartılmak, beyazlatılmak
a.-mamış 35b.12
a.-mış 19a.6, 24a.14, 30a.1, 56a.17

(: **5**)

ağduķ+ (T. i.) karışık, bozuk, kusurlu, ters, aksak 14b.2, 64a.14

(: 2)

ağır+ (T. i.) tartıda çok çeken, hafif karşıtı 18b.2, 59a.2

a.+ı 15a.15

(: 3)

ağır+ (T. i.) (yiyecekler için) sindirimi güç; yavaş; 17b.9,

a.+ın 25b.6, 25b.7

(: 3)

ağır+ (T. i.) (koku için) keskin, boğucu (beden için) uyuşuk, halsiz, zayıf 17b.9, 18a.8, 18a.9, 21a.7, 21a.8, 30b.6, 34b.4, 34b.5, 40b.17, 41a.3, 41b.14, 42a.3, 70b.17

a.+dur 68b.8

(: 14)

ağırlığ+ (T. i.) ağırlık, ağır olma durumu

a.+ından 25b.15

(: 1)

ağ(ı)z+ (T. i.) ağız, insanın bir organı 8a.8, 34a.8, 55a.14

a.+a 49a.1, 49a.1, 54b.15, 55a.3, 58b.3, 58b.4

a.+da 7a.10, 36a.16

a.+dan 25b.12, 29b.11, 56a.1, 58b.5, 64b.15

a.+ı 32b.3, 38b.14, 54b.6, 55a.16, 57a.3, 58b.11, 58b.13, 63a.14, 65a.6, 67b.13

a.+ın 9b.13, 16b.6, 41a.1, 41a.7, 58b.14, 67a.13, 67a.14

a.+ına 10a.14, 13a.15, 14b.9, 14b.11, 15b.3, 41a.8, 58b.6, 58b.14, 59a.5, 66b.5, 64b.12

a.+ında 40b.11, 57a.4

a.+ındağı 53a.10

a.+ından 55a.3, 58b.8, 59a.4

a.+ındandur 57a.4

a.+ını 5a.5, 13a.16, 14a.4, 42a.14, 57b.5

a.+ınuŋ 14b.10, 21a.8

a.+ıyla 58b.8

a.+uŋ 36a.17

a.+uŋı 36a.17, 36b.1

(: 62)

ağız dadı+ (T. b. i.) ağız tadı

a.+n 28a.6, 41a.13, 46a.14

(: 3)

ağız olmak+ (T. b. i.) pamukcuk hastalığına yakalanmak 14b.3

(: 1)

ağla- (T. f.) ağlamak, göz yaşı dökmek.

a.-maķdan 15a.8, 52b.10

a.-makdur 15b.12, 15b.9
a.-r 14a.3, 15a.17
(: 6)

ağrı+ (T. i.) vücudun herhangi bir yerinde duyulan şiddetli ve sürekli acı 41b.10
a.+sı 28a.12, 28a.12, 28a.12, 28a.13, 54a.10, 54a.3, 54a.6
a.+sın 17a.6, 24b.13, 31b.6, 33a.16, 33b.1, 38b.6, 41a.10, 45a.3
a.+sına 47a.1
(: 16)

ağrı- (T. f.) ağrımak
a.-maya 9a.6, 21a.7
a.-r 42a.6, 42a.6, 42a.6
a.-yub 53a.2
(: 6)

ağrıt(d)- (T. f.) ağrımasına yol açmak, ağrıtmak
a.-maya 34a.7
a.-ur 28a.9, 34a.12, 41a.11, 46a.12
(: 5)

ağu+ (T. i.) ağı, zehir 12a.11
a.+lu 28a.16, 28a.17, 36b.12, 62a.1
a.+sı 28b.3
(: 6)

ağulan- (T. f.) zehirlenmek
a.-madın 28b.3
a.-miş 28b.10
a.-ur 28b.9
(: 3)

ağyār+ (A. i.) gayrılar, başkaları, yabancılar
a.+ından 2b.3, 11b.9
(: 2)

āḫir+ (A. i.) son, sonraki, en sonra; zf. nihayet, son olarak 19b.12, 50a.13, 57b.12, 65b.10
ā.+dür 67b.3
ā.+e 48a.3
ā.+in 24b.14
ā.+inde 17a.16
ā.+ine 17a.17, 19b.13, 65b.10, 65b.11, 67b.2, 67b.3, 69a.17
(: 15)

āḫiret+ (A. i.) ahiret, öbür dünya 71a.11, 71a.13
(: 2)

aḫlāḳ+ (A. i.) insanda bulunan ruhi ve zihni haller 4a.15
a.+da 4b.10
a.+dur 4a.13
(: 3)

aḫlāṭ+ (A. i.) besinlerin insan bünyesinde dönüştükleri dört ana karışım “kan, safra, balgam ve sevda”

(kan, safra, salya, dalak) 7b.1, 7b.1, 29b.8

a.+a 7b.4

a.+dur 7a.15

(: 5)

aḥmaḳ+ (A. i.) pek akılsız, sersem, şaşkın 18b.12

(: 1)

aḫşam+ (T. i.) akşam 19a.14, 25b.17

a.+a 26a.12

a.+dan 40b.16

(: 4)

aḳ+ (T. i.) beyaz 8b.14, 11b.1, 12a.3, 14a.15, 14a.9, 14b.8, 16b.13, 22b.15, 29b.17, 30a.2, 39b.1, 47b.11, 51a.4, 52b.4, 53a.5, 66b.13

a.+ca 16a.16

a.+dur 14b.4

a. bahaḳ 59b.14

a. baraṣ 59b.14

(: 20)

aḳ- (T. f.) akmak

a.-a 32a.14, 32a.15, 32a.17, 32b.1

a.-ar 69b.9

a.-arsa 53a.2

a.-maya 38a.7

a.-maz 32b.12

a.-ub 32b.9

(: 9)

aḳaḳıya+ (F. i.) akasya ağacı (Acacia), zamk, boya, tanen gibi maddelerinden yararlanılan bir ağaç 15b.11

(: 1)

aḳar su+ (T. b. i.) yer yüzünde ve yer altında belirli bir yatak içinde eğim boyunca sürekli veya zaman zaman akan su 32a.13, 32a.14, 32b.5, 52b.13

(: 4)

aḳca+ (T. i.) ak su, katarakt 15a.8

(: 1)

aḳçe+ (T. i.) küçük gümüş para, her türlü madeni para

a.+sin 45b.11

(: 1)

ak günlük+ (T. i.) tütsü olarak yakılan birtür ağaç (Boswellia carterii) ve sakızı 53a.5

(: 1)

ʿāḳırıḳarḥā+ (A. i.) pire otu, nezle otu (Anacyclus pyrethrum) 55b.2, 68a.9

(: 2)

ʿāḳil+ (A. i.) akıllı kimse 18b.12, 28b.13, 38b.8, 40a.7

(: 4)

ʿāḳilāne+ (A. F. zf.) akıllıca, akıllıcasına 40b.14

(: 1)

ʿāḳile+ (A. i.) akıllı kadın, eğitici

ʿā.+sine 16b.4

(: 1)

ʿaḳl+ (A. i.) akıl, us 1b.12, 4a.11, 4a.16, 4a.16, 4b.12, 6b.11, 17b.14, 39b.10, 47a.10, 48a.13, 53a.15, 53b.1, 62b.11

ʿa.+a 2a.4, 35a.1, 47a.12, 48a.12, 48a.13

ʿa.+dur 4a.4

ʿa.+ı 4b.1, 11a.12, 38b.13, 39b.15, 41a.12, 41a.15, 41a.4, 47a.4, 48a.1, 61b.15, 65b.5, 71a.8

ʿa.+ın 41a.7

ʿa.+ladur 47a.10

ʿa.+uŋ 47a.9, 47a.11, 50b.6

(: 36)

ʿaks+ (A. i.) çarpma, çarpıp geri dönme 53a.16

(: 1)

aḳsur- (T. f.) aksırmak

a.-mağı 54b.11

a.-maḳ 15b.3

(: 2)

āl+ (A. sf.) yüksek, yüce

ā.+ine 2a.1

(: 1)

al- (T. f.) almak 26b.5, 57b.6

a. -a 29b.10, 42a.17, 45b.12, 54a.2, 56a.9, 56a.10, 68a.17

a. -acaḳ 41b.17

a. -acaḳdur 54a.16

a. -alar 30a.17, 32b.6, 58a.10

a. -am 25b.14

a. -an 49a.1

a. -dı 26a.10, 26a.3, 26a.6, 26b.5, 59a.9

a. -duğına 45b.12

a. -duğından 45b.12

a.-duḳça 20a.11, 20a.17, 21a.6, 22a.15

a. -duḳları 26a.9

a. -duḳların 32b.8

a. -ıcaḳ 62a.12

a.-mağa 45b.14, 64b.8

a.-mağiçündür 62a.12

a.-mağla 18a.13, 29a.15, 66a.3

a.-maḳ 14b.1, 19a.9, 19b.10, 24b.11, 39a.11, 70a.9

a.-maḳdur 42a.1

a. -maya 34a.9

a. -mış 50b.16

a.-mışdur 20a.12, 56a.2, 59a.3

a. -saŋ 47b.13

a. -sun 53b.8

a. -ub 15a.12, 32b.2, 60b.5

a.-ur 8b.7, 14b.2, 20b.1, 22a.15, 23a.4, 38a.10,

42b.8, 49a.6, 54b.3, 55a.3, 56a.5, 57b.3, 57b.3, 59a.14, 64b.14, 65a.5

a. -urlar 32b.14

a. -ursın 20a.6

a. -a bilsün 22a.16

(: 72)

alaca+ (T. sf.) bir kaç rengin karışımından oluşan renk 29a.4

(: 1)

ᶜ**alaḳa**+ (A. sf.) pıhtılaşmış kan

ᶜa.+dur 7b.17

(: 1)

ᶜ**alāmet**+ (A. i.) işaret, iz, nişan, belge 13b.5

ᶜa. +i 11b.10, 13a.5, 14a.2, 14b.15, 14b.17, 15a.17, 16a.5, 21a.5, 56a.9

ᶜa. +ler 9a.17, 28b.14

ᶜa. +leri 28b.16

ᶜa. +lerin 28b.13

(: 14)

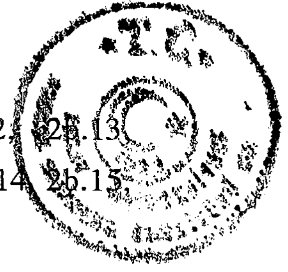
ᶜ**ālem**+ (A. i.) dünya, cihan 2b.16, 3b.1, 3b.2, 25a.1

ᶜā.+de 1b.14, 2b.17, 3b.15, 3b.7

ᶜā.+dedür 3a.17, 3b.1

ᶜā.+den 3a.1, 3a.10, 3a.10, 3a.2, 3a.3, 3a.3, 3b.1

ᶜā.+e 2b.16, 2b.17, 3a.2, 3a.2, 3a.13, 3b.4

ᶜā.+i 2b.7, 2b.12, 2b.13, 2b.13, 2b.14, 2b.14, 2b.15, 3b.4

ᶜā.+leri 48a.12

ᶜā.+üŋ 4a.4, 4b.13

(: 33)

alçaḳ+ (T. sf.) yerden uzaklığı az olan, yüksek karşıtı 14b.15, 14b.17, 27a.6, 28a.2, 28a.4

(: 5)

aldur- (T. f.) aldırmak

a.-a 18a.10, 18a.10, 18a.12, 18a.8, 45b.13

a.-mağla 25a.4

a.-maḳ 41b.15

(: 7)

ālet+ (A. i.) vasıta, avadanlık, makina, aygıt

ā.+dür 50b.5, 54b.15, 55b.5

ā.+i 28b.8, 44a.9, 55b.5

ā.+idür 64b.4

ā.+in 45a.16, 67b.14

ā.+ine 68a.10

ā.+inüŋ 55b.4

ā.+iyle 45a.16

(: 12)

alev+ (T. i.) ateş, sıcaklık, kıvılcım

a.+i 70b.5

a.+in 33a.8

(: 2)

al(ı)n+ (T. i.) yüzün kaşlarla saçlar arasındaki bölümü
a.+ınuŋ 54a.16
a.+ına 54a.15
a.+ındadur 47b.16
(: 3)

alın- (T. f.) alınmak
a.-mış 12a.1, 16b.14
(: 2)

alma+ / **elma+** (T. i.) elma (Pirus malus) 8b.13, 10a.3, 16a.1, 17a.1, 18a.5, 19b.6, 22b.15, 23b.14, 29b.2, 30a.4, 35b.11, 35b.5, 42a.15, 58a.9, 66b.14, 66b.15, 67a.5, 69a.5,
a.+yı 13b.7
(: 19)

alt+ (T. i.) bir şeyin yere bakan yanı, bir nesnenin tabanı
a.+ına 15a.16, 66b.4, 67a.10
a.+ında 25a.13, 45b.16, 55a.6, 55a.6, 55a.7, 58a.15, 60b.1, 62a.9, 66b.4
a.+ındadur 62a.12
(: 13)

altı+ (T. i.) altı (sayı) 1b.3, 1b.17, 1b.17, 1b.17, 3a.2, 3a.4, 8b.10, 8b.10, 17a.13, 17b.12, 20a.9, 27a.10, 27a.15, 43b.2, 51b.9, 65b.9
a.+dur 20a.3, 63a.5
a.+ncı 9a.13, 41b.2, 42b.14, 47b.8, 51b.11, 51b.2, 55b.4
on a.+sına 69b.15,
kırk a.+sına 70b.9
(: 27)

altmış+ (T. i.) altmış (sayı) 1b.6 (365), 1b.17 (1666), 70b.15
a.+dan 71a.8
(: 4)

altun+ (T. i.) altın
a.+da 49b.7
a.+ı 18b.8
(: 2)

aluc+ (T. i.) alıç (Crataegus) 35b.6
a.+ı 13b.7
(: 2)

ʿamel+ (A. i.) iş, yapılan iş, fiil 4b.5, 6a.5, 9b.9, 22b.13, 26b.9
ʿa.+e 5b.17, 6a.2, 46a.4
ʿa.+i 13a.8, 13b.1, 65b.5
ʿa.+leri 62b.1, 65b.4
ʿa.+lerine 71a.11
ʿa.+üŋ 6a.5
(: 15)

ʿamel+ (A. i.) iş, fiil, **mec.** sürgün, ishal 59b.7
(: 1)

amelī+ (A. i.) işle ilgili, işleme suretiyle

5b.10, 6a.1, 6a.3, 6a.5, 6a.6
a.+dür 5b.16

(: 6)

āmennā+ (A. zf.) inandık diyecek yok 1b.12

(: 1)

āmin+ (A. n.) öyle olsun, Yarab duamızı kabul et 5b.7

(: 1)

amma+ (A. e.) ama, fakat, lakin 3a.5, 3a.10, 3b.16, 4a.13, 4b.2, 6a.1, 6a.4, 6a.9, 6b.9, 9b.14, 9b.6, 10b.15, 12a.14, 21b.5, 23a.15, 24b.9, 27a.5, 27b.2, 28a.14, 29a.11, 30a.8, 30b.9, 32a.12, 33a.6, 33a.8, 33b.16, 33b.5, 33b.7, 35a.3, 35a.7, 36b.9, 37a.3, 37a.8, 37b.6, 38a.13, 38a.5, 38b.8, 40a.1, 6b.6, 20a.4, 21b.6, 31a.16, 36b.13, 39b.9, 40a.1, 4a.16 40b.16, 41b.7, 43b.1, 43b.13, 44b.15, 45a.13, 45a.6, 45a.7, 45b.13, 46b.11, 50b.13, 51a.1, 51a.11, 51a.15, 51b.15, 51b.3, 51b.8, 52a.12, 52b.11, 52b.17, 52b.7, 53a.2, 58a.6, 58b.15, 60b.14, 63b.15, 65a.1, 67b.5, 43b.5

aŋ- (T. f.) anmak
a.-duğumuz 52a.10

(: 1)

ana+ (T. i.) ana, anne 7b.14, 7b.15, 9b.7, 52b.14, 57b.9, 69b.3
a.+dan 1b.4, 10a.1, 53b.13, 53b.13
a.+sı 8b.9, 8b.10, 10b.6, 10b.8, 10b.9, 10b.11, 10b.11, 10b.16, 12a.12
a.+sından 10b.15
a.+sınuŋ 8b.7, 10b.9
a.+ raḥmi 8a.5, 51b.17, 57b.8
a.+ suyı 7b.15

(: 26)

aŋa+ (T. z.) ona 3b.14, 4a.12, 6a.8, 6a.13, 6b.4, 7a.2, 8a.2, 9a.8, 14b.3, 16b.4, 17a.3, 17b.2, 21a.11, 25a.3, 33a.12, 41b.14, 41b.17, 42a.2, 43a.2, 45b.8, 47a.15, 49b.13, 51a.8, 53b.8, 54a.14, 57a.13, 58a.7, 58a.7, 59b.1, 59a.11, 64a.5, 64a.10, 65a.2

(: 33)

anbār+ (F. i.) ambar, depo
a.+da 23b.14

(: 1)

ʿanber+ (A. i.) amber, bir tür mimoza (Geum urbanum) 24a.15
ʿa.+le 50a.15

(: 2)

anca+ (T. bağ., zf.) o kadar, öyle 45b.13

(: 1)

ancaḳ+ (T. bağ., zf.) o kadar, öyle, yalnız 5b.2, 5b.11, 6a.1, 6b.12, 19a.2, 64b.3

(: 6)

ancılayın+ (T. zf.) onun gibi, o kadar, öyle 5a.15, 9a.8, 46a.11, 52a.11, 53a.14, 66a.14
a.+dur 38b.7, 40a.11

(: 8)

anda+ (T. z.) onda, orada, o hususta 4a.12, 6a.4, 6b.14, 25a.11, 27a.1, 27a.3, 27a.11, 27b.1, 31b.3, 34a.3, 36b.5, 68a.4, 70b.7, 71a.4
a.+dur 48a.1

(: 15)

andan+ (T. z.) oradan, ondan 6a.9, 7a.4, 7b.12, 8a.10, 8a.11, 8a.16, 8b.2, 9b.12, 9b.4, 10a.11, 10a.15, 10b.1, 10b.5, 10b.7, 10b.7, 10b.17, 11a.2, 11a.3, 12b.5, 12b.6, 13a.11, 13a.17, 14a.14, 16b.6, 16b.7, 16b.8, 17b.13, 18a.12, 20a.3, 20a.6, 20b.12, 22b.2, 23a.3, 23a.7, 23b.14, 24a.2, 27a.13, 29a.17, 29b.11, 29b.12, 30a.2, 30b.4, 31a.1, 31a.1, 31b.2, 32b.15, 33b.15, 34a.16, 34a.17, 34b.1, 36a.15, 37a.14, 38a.10, 38a.4, 38a.8, 38b.1, 40b.11, 41a.1, 41a.2, 41a.8, 42a.16, 43b.9, 44a.9, 45a.16, 48b.2, 48b.6, 48b.6, 48b.8, 48b.13, 48b.16, 49a.1, 49a.2, 49a.5, 49a.8, 49a.12, 49b.1, 50a.7, 53a.10, 53a.11, 53a.13, 53b.1, 53b.17, 54a.10, 54a.15, 54b.4, 55b.12, 56a.3, 57b.14, 58b.6, 60a.11, 60b.13, 61b.12, 63a.11, 63a.9, 64a.16, 65a.10, 65a.5, 65a.6, 66a.1, 66a.16, 66a.16, 66a.7, 66a.8, 67a.1, 67a.14, 67b.9, 67b.17, 68a.9, 68b.2, 69a.4, 69a.10, 69a.10, 69a.13, 69a.14
a.+dur 2b.8, 2b.9

(: 116)

andūz+ (T. i.) andız otu (Inula helenium), kökü ilaç olarak kullanılan bir bitki 16b.1

(: **1**)

anı+ (T. z.) onu 3a.1, 5b.9, 5b.10, 5b.15, 6a.11, 7b.11, 8a.16, 11b.8, 12b.4, 18a.3, 18a.4, 19b.7, 19b.9, 21b.10, 23a.17, 23b.17, 25a.6, 25a.14, 25b.13, 28b.15, 29b.13, 31b.14, 37a.1, 37a.1, 37a.14, 37a.17, 39a.6, 40a.13, 44a.1, 44b.16, 45b.7, 45b.11, 47a.6, 50a.7, 52a.10, 52b.3, 63b.5, 65a.10, 69b.14, 70a.9

(: **40**)

anıson+ (Yun. i.) Anason (Pimpinella anisium), maydanozgillerden bir bitki, kokulu tohumu hamur işleri ile rakı yapımında kullanılır 13b.8, 24a.12, 30b.3, 35b.9, 60a.6

a.+la 19b.2, 60a.10

a.+lu 19b.1

(: **8**)

ʿankebutiyye+ (A. i.) gözdeki ağtabaka < örümcekler 51a.8

(: **1**)

aŋla- (T. f.) anlamak, bir şeyin ne demek olduğunu kavramak 57b.7

a.-dı 70b.4

a.-madın 53a.15

a.-mağçün 49a.11

a.-maḳ 48a.2, 49a.12, 49a.14, 49a.16

a.-r 18b.12

a.-sun 48a.6

a.-ya 4b.5, 32b.3, 40a.7

a.-yalar 48a.10

a.-yan 43b.3

(: **15**)

aŋlan- (T. f.) anlanmak, kavranmak

a.-maz 55a.10

a.-ur 24b.13

(: **2**)

anlar+ (T. z.) onlar 19b.16, 55a.12

a.+a 8a.12, 36b.9, 36b.10, 57a.9, 69b.10

a.+da 49b.11, 64b.6

a.+dan 15b.4

a.+dandur 6a.15

a.+dur 6a.16

a.+ı 35a.11, 55a.11, 55a.13

a.+suz 20a.2, 55a.9

a.+uŋ 48a.5, 64b.3

a.+uŋla 61b.4

(: **20**)

aŋsuz+ (T. sf.) ansız, aniden, birden bire, habersiz
a.+da 10a.5, 12a.15, 21b.11, 37a.17, 39a.9, 53a.14, 53b.6, 57b.16, 64a.14
(: 9)

aŋul+ (T. sf.) yavaş, sakin, hafif 33a.13, 56a.10
a.+ca 15a.4
a.+caḳ 10a.15, 15a.3
a.+dür 37b.7
(: 6)

aŋul aŋul+ (T. zf.) yavaş yavaş 9a.2, 9b.11, 10a.4, 10a.12, 12b.10, 13a.11, 13a.17, 14a.10, 27b.12, 27b.13, 31b.15, 33b.8, 37b.4, 37b.15, 37b.16, 38a.3, 38a.9, 38a.9, 45a.15, 50a.17, 66a.7, 66a.8
(: 22)

anuŋ+ (T. z.) onun 2a.1, 3b.4, 4b.2, 7a.2, 7b.7, 7b.14, 7b.17, 8a.1, 8a.3, 9a.6, 19b.10, 21a.9, 31b.16, 35a.12, 39a.13, 42a.4, 42a.7, 45b.9, 45b.16, 47a.14, 47b.10, 48b.14, 48b.17, 49a.1, 50b.12, 54b.7, 56a.12, 56a.15, 58b.13, 63b.11, 65b.7, 69b.11, 70a.4
a.+çün 2b.17, 4a.10, 11b.3, 20a.10, 20a.13, 20a.16, 31b.17, 40a.9, 45a.5, 63a.6, 63a.8, 63a.9, 63b.3
a.+la 4b.13, 10a.16, 15b.8, 16a.11, 43a.11, 52a.16, 52b.2, 59a.10, 66a.3
a.+ladur 4b.15
(: 56)

anzurūt+ (A. i.) gözotu (Astragalus sarcocola) 9b.1
a.+ı 54a.10
(: 2)

ar- (T. f.) yorulmak, yorgun düşmek
a.-mış 25b.16, 26b.6
a.-ub 9a.5
(: 3)

ara+ (T. i.) ara, iki şeyi bir birinden ayıran uzaklık, boşluk
a.+da 13b.4, 18a.5, 27a.9, 29a.3, 30a.4, 54a.17, 63b.2, 64b.11
a.+dan 57a.5
a.+larında 6b.4
a.+larından 6b.11
a.+sı 55a.1
a.+sın 9b.13, 10a.10, 10a.11, 10b.2, 18a.14, 46b.7, 46b.17
a.+sına 47b.13, 67a.10

a.+sında 4a.8, 7a.14, 7b.13, 8a.12, 29a.4, 30a.11, 32b.17, 34b.2, 36b.11, 41b.8, 42a.11, 43b.13, 46b.3, 51b.16, 52a.1, 52a.3, 53b.15, 60a.14, 60b.15, 61b.6, 64a.14, 64b.9

a.+sındadur 3b.10

a.+ya 28b.6, 41b.8, 43a.11, 43b.1, 44a.8, 61a.11, 64b.2

(: **51**)

ara- (T. f.) aramak, birini veya bir şeyi bulmaya çalışmak

a.-dılar 36b.14

a.-maḳ 20b.5

a.-ya 23b.16

(: **3**)

ᶜ**Arabca+** (A. T. i.) Arapların dili 58b.4

(: **1**)

ᶜ**Arabī+** (A. i.) Araplara mahsus, araplara ait 14a.15

(: **1**)

aralıḳ+ (T. i.) iki şey arasındaki açıklık, mesafe

a+da 4b.17

(: **1**)

aᶜrāż+ (A. i.) işaretler, alametler; hastalık alametleri 57b.15

(: **1**)

ard+ (T. i.) arka, son

a.+ı 58a.16

a.+ın 10a.10, 10b.1, 10b.3, 46b.7

a.+ına 28b.12

a.+ınca 10b.14, 23b.17, 24a.3, 25a.11, 41a.6, 42a.16, 60a.10

a.+ındadur 50b.13

a.+ındağı 64a.1

a.+ından 2b.4, 26a.15, 50b.11, 50b.17, 63a.12, 63b.17

(: **21**)

arı+ / **aru+** (T. sf.) temiz, münezzeh, katışıksız, saf 8b.11, 12a.11, 14a.9, 16b.17, 18a.1, 19a.5, 19a.11, 21a.2, 21a.3, 29b.14, 29b.17, 30a.12, 30a.9, 30b.5, 30b.9, 31a.4, 32a.14, 32a.15, 32b.14, 33a.2, 34b.12, 34b.13, 35a.11, 68b.11

a.+ca 9b.3, 30a.14, 66b.12, 68a.17

a.+dur 33a.3, 68b.10

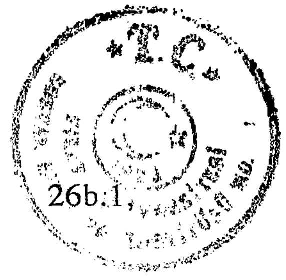
(: **30**)

arı- (T. f.) zayıflamak, yorulmak

a.-mışdur 40b.2

(: **1**)

arıt(d)- (T. f.) temizlemek

a.-a 23a.12, 66a.3, 67b.9
a.-acaḳ 29a.16
a.-alar 9b.16, 13a.15, 16a.15, 29a.15, 54b.11
a.-maḳ 68b.14
a.-ur 22b.16, 35b.15, 36b.13, 36b.9, 38b.3, 40a.3, 41a.13, 46b.17
a.-ı turmak 56a.15, 65b.1

(: 20)

arın- (T. f.) temizlenmek, arı duruma getirmek
a.-a 13b.1, 66a.4
a.-mış 56a.16

(: 2)

ʿārıż+ (A. sf.) rastgele, tesadüfi vaka 12b.12

(: 1)

arḳa+ (T. i.) arka, ard 41a.9
a.+dın 58a.16, 62a.9
a.+sı 45a.10, 64a.16
a.+sın 10b.1
a.+sına 12a.3, 68a.10

(: 8)

arḳuru+ (T. i.) tersine, aykırı, karşı, ters 59a.2

(: 1)

arpa+ (T. i.) arpa (Hordeum), buğdaygillerden bir bitki 7a.11, 13a.12, 15a.15, 16a.1, 26a.14, 26a.15, 26a.7, 26b.1, 36b.3, 59a.11
a.+dan 51b.13
a.+sı 26a.5
a.+sın 26a.6, 26a.9
a.+yı 26a.9, 26a.13, 26a.14

(: 17)

ʿarsuzlıḳ+ (A. T. i.) utanmazlık 44b.12

(: 1)

art- (T. f.) artmak, çoğalmak
a.-a 50a.17
a.-ar 21b.14, 25a.2, 33a.5, 42b.5, 70a.2
a.-duğıçün 56a.8
a.-maḳ 69b.2, 70a.1
a.-a ṭura 34b.4
a.-a ṭurur 50a.12

(: 11)

artuḳ(ġ)+ (T. i.) fazla, ziyade, üstün 7b.10, 9a.4, 16b.10, 17a.12, 18a.11, 19a.4, 23a.15, 33a.10, 35b.2, 38b.1, 41b.6, 42b.5, 42b.8, 43a.5, 44b.9, 44b.14, 49b.4
a.+dur 2b.2
a.+ı 19a.2
a.+sa 18a.10

(: 20)

artur- (T. f.) artırmak
a.-a 58a.4, 65b.15
a.-acaḳ 11b.11, 16b.10, 19a.17

a.-alar 17a.11
a.-an 18a.1, 23a.16, 31a.9, 36a.4
a.-ı 66a.15, 66a.15
a.-maḳ 12a.17, 35a.10, 35a.4, 35a.6
a.-maḳda 69b.2
a.-mağa 18b.14
a.-ur 11b.18, 23a.17, 24b.7, 34a.13, 35a.16, 38b.3, 38b.5, 38b.5, 38b.15, 39b.10, 39b.17, 41a.12, 41a.14, 52b.16

(: 32)

artuğ(ı)raḳ+ (T. zf.) daha fazla, çokca 7b.8, 49b̲.6, 49b̲.8, 49b.8, 49b.10, 49b.10, 49b.12, 49b.12, 49b.13, 49b.15, 49b.16, 49b.17, 50a.1, 50a.2, 56a̲.9, 58a.5, 59a.3

(: 17)

aruḳ(ğ)+ (T. sf.) zayıf, cılız 7b.17, 11a.12, 30b.13, 30b.16, 35b.11, 42b.13, 44b.17, 46a.14, 46b.5

(: 9)

aruḳla- (T. f.) zayıflamak
a.-r 46b.14

(: 1)

aruḳlad- (T. f.) zayıflatmak
a.-ur 31b.12, 37b.12, 41a.16, 46a.11, 46b.13

(: 5)

aruḳlıḳ+ (T. i.) zayıflık, cılızlık
a.-da 11a.10

(: 1)

arulığ+ (T. i.) temizlik, saflık
a.+ın 32b.16

(: 1)

ᶜarż+ (A. i.) bir büyüğe sunulan gösterme, bildirme, önüne koyma 2a.4, 2a.16

(: 2)

arzū+ (F. i.) heves, istek 44a.3
a.+larım 5a.17
a.+sın 37a.16, 45b.5, 65a.2, 65a.4
a.+sından 39a.4, 39a.8
a.+yı 45b.7
a.+yla 65a.3

(: 10)

arzūlad- (F.T. f.) arzulatmak, istetmek, hevesIendirmek
a.-an 45b.3

(: 1)

arğac+ (T. i.) dokumacılıkta bezin enine atılan iplik, pud
a.+ı 55a.1

(: 1)

as- / **aṣ**- (T. f.) asmak, bir şeyi aşağa sarkacak bicimde iliştirmek
a.-a 23b.13

a-dı 26a.4

(: 2)

āsānlıġ+ (F. T. i.) kolaylık

a.+la 63b.6

(: 1)

aṣ(ı)l+ (A. i.) asıl, kök, dip, temel, esas; halis, safi, 8a.7, 24b.15, 36b.kenar, 60b.16, 68a.13

a.+dan 4a.3

a.+dur 69b.17, 59a.1

a.+ı 3b.3, 3b.8, 6a.16, 22a.3, 21a.13, 57a.9

a.+ında 53b.9, 55b.15

a.+ından 55b.15, 58b.5, 58b.5

a.+ındandur 58b.16

(: 20)

aṣıl- (T. f.) asılmak

a.-mışdur 57a.5

(: 1)

aṣlā+ (A. zf.) asla, hiç bir vakit 6a.5

(: 1)

aṣlī+ (A. sf.) asla mensup, hususi 70b.10

(: 1)

āstār+ (F. i.) astar

a.+ıdur 64a.10

(: 1)

asumānī+ (F. sf.) göğe, semaya mensup, açık mavi 51a.2

(: 1)

aş+ (T. i.) yemek, yiyecek şey, pişirilerek hazırlanan yemek 32a.6, 32a.11

a.+dan 12b.9

a.+ı 15b.2, 16a.3, 18a.6, 18a.6, 18a.6, 22b.15, 22b.15

a.+ın 16a.3, 17a.1, 68a.9

(: 13)

aşaġa+ (T. i.) bir şeyin alt bölümü 10a.8, 10a.9, 23b.7, 43a.8, 44a.9, 45a.8, 45a.10, 49a.5, 54a.16, 56b.4, 56b.7, 56b.7, 56b.13, 56b.14, 58b.6, 58b.11, 59a.6, 59a.9, 59a.15, 61a.16, 61a.17, 62a.10, 63a.4, 63a.7, 63a.13, 63b.1, 63b.3, 63b.4

a.+dın 56b.4

a.+dur 31a.4, 32b.4

a.+sına 8a.17

a.+ġı 63a.11

(: 33)

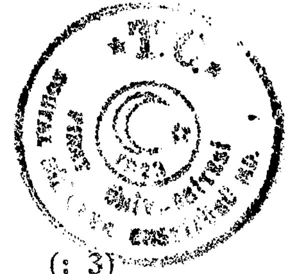
ʿaşerī+ (A. i.) on sayısı 63a.6, 63b.12

is̱nāʿa.+dür 63a.6

is̱nāʿa.+ye 63a.8

(: 4)

aşıḳ+ (T. i.) hayvanların ayaklarında bulunan ve çocukların oynamak için kullandıkları kemik 57a.3

(: 1)

aşır- (T. f.) aşırmak,

a.-u atmak 5a.11

(: 1)

āşikāre+ (F. sf.) belli, açık, meydanda 1b.12, 25b.6, 43b.8, 51a.10

(: 3)

at+ (T. i.) at, yük çekmede ve binek olarak kullanılan hayvan 5a.13, 26a.11, 26b.2, 26b.5, 37a.10, 49b.10, 66a.5, 66a.14

a.+a 9a.3, 26a.17, 36b.kenar, 66a.14, 67a.1, 67a.7

a.+dan 5a.12

a.+dur 5a.15

a.+ı 25b.17, 26a.6, 26a.9, 26a.13

a.+uma 26b.4

a.+ın 26a.12

a.+ına 26a.7

a.+ından 5b.1

a.+ını 26a.1

a.+ınuŋ 5b.4, 18a.16, 26a.2, 26a.5, 26a.9

a.+la 65b.14

a.+ların 26a.1

a.+luysa 65b.13

a.+uŋ 26a.6

(: 34)

at- (T. f.) atmak, fırlatmak

a.-ar 44a.10

a.-dı 5a.11

a.-maḳ 49b.11

(: 3)

ata+ (T. i.) dedelerden, babalardan her biri 7b.4, 7b.14, 52b.14, 69b.3

a.+dan 1b.5

(: 5)

ʿaṭaş+ (A. i.) susama, susuzluk, hararet 33b.11

(: 1)

atıl- (T. f.) atılmak

a.-maḳ 28b.15

(: 1)

ʿavāmm+ (A. i.) herkes, kaba ve cahil halk 4a.8, 42a.8

(: 2)

āvārelıḳ+ (F.T. i.) serserilik, başı boşluk, işsizlik 50a.1

(: 1)

āvāz+ (F. i.) ses, seda 48b.11, 53a.15

ā.+dan 53b.8

ā.+ı 53a.13, 53b.9

(: 5)

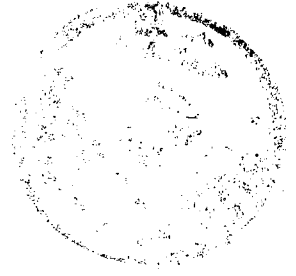
aʿver+ (A. sf.) börbağırsak < bir gözü kör, tek gözlü 63b.15, 64a.4

a.+de 64a.7

a.+dür 63a.11

a.+e 63a.15

a.+üŋ 63a.14

(: 6)

avcı+ (T. i.) av işini yapan
- a.+nuŋ 5a.8, 5a.12, 5a.13
- a.+ya 5a.1
- a.+yı 5a.11

(: 5)

avla- (T. f.) avlamak, bir avı diri veya ölü ele geçirme
- a.-mağçün 5a.17
- a.-yalar 29b.16

(: 2)

ʿavret+ (A. i.) kadın, zevce, avrat 10b.10, 10b.12, 10b.13, 10b.15, 11a.11, 43b.12, 44a.5, 45a.13, 45a.14, 45a.16, 45a.17, 45a.7
- ʿa.+e 11a.13, 12a.9
- ʿa.+i 45a.10
- ʿa.+le 44b.16, 45a.2
- ʿa.+leri 45b.4
- ʿa.+üŋ 11a.10, 11a.12, 11a.14, 45a.11, 45a.15, 45a.17, 45a.5, 45a.8, 65a.10

(: 27)

avuç+ (T. i.) el içi 26a.7
- a.+ına 50b.16

(: 2)

ay+ (T. i.) yılın on iki bölümünden her biri 12a.14
- a.+da 8b.12, 35b.2
- a.+dur 65b.9
- a.+ıdur 67b.3
- a.+ından 67b.2
- a.+ınuŋ 65b.10, 65b.10
- a.+ları 21b.2
- a.+larında 21b.13

(: 10)

ay+ (T. i.) ay, dünyanın uydusu 49b.17, 50a.1, 50a.11, 50a.12, 52a.2, 52a.3
- a.+a 52b.5
- a.+dur 65b.9
- a.+la 52a.3
- a.+uŋ 52a.6

(: 10)

ayaḳ(ğ)+ (T. i.) ayak, yürüme organı 8a.11, 31a.3, 40b.4, 44a.6, 67a.10, 67b.7, 70b.16
- a.+a 31a.3, 56b.9
- a.+da 41b.10, 48a.17
- a.+dan 55b.13
- a.+ı 5a.12, 5a.13, 15a.16, 20a.9, 34b.12, 37b.4, 40a.10, 67b.13
- a.+ın 9b.17, 37b.3, 42a.5, 68a.8, 69a.14
- a.+ına 67b.15, 68a.10, 68a.10
- a.+ında 13b.6
- a.+ları 10b.2
- a.+um 5b.2, 5b.4

(: 32)

'ayān+ (A. sf.) belli, açık, meydanda 2a.1

(: 1)

āyāt+ (A. i.) ayetler, Kur'anın cümleleri

ā.-ı Ḳur'andan 2a.10

(: 1)

aydın+ (T. i.) münevver, ışıklı, aydınlık 10a.4

(: 1)

aydınlıḳ+ (T. i.) bir yeri aydınlatan güç, ışık 10a.5

(: 1)

ayıl- (T. f.) ayılmak, kendine gelmek

a.-maz 42a.5

(: 1)

ayır- (T. f.) ayırmak

a.-mamış 11b.9

(: 1)

ayran+ (T. i.) ayran 67a.12

a.+a 67a.13

(: 2)

ayrıḳsa- (T. f.) başkalaşmak, başka türlü olarak değişmek

a.-mış 32b.11

(: 1)

ayrıl- (T. f.) ayrılmak, ayrılma

a.-a 49a.4

a.-maġa 64b.5

a.-ur 7a.11, 36b.4, 55a.6, 56b.15, 64b.16

(: 7)

ayru+ (T. i.) ayrı, başka, farklı 30a.17, 48b.2, 48b.8, 48b.13, 48b.16, 49a.2, 49a.5, 49a.8, 49b.1

(: 9)

ayru düş- (T. b. f.) ayrı düşmek, ayrılmak

a.-miş 39a.5

(: 1)

ayruḳ(ġ)+ (T. i.) başka, gayrı, diğer 2a.14, 10b.15, 32b.7, 34b.7, 35a.10, 35a.7, 35a.8, 36a.1, 36b.16, 37a.6, 37a.7, 43a.11, 47b.4, 55b.14, 55b.15, 55b.16, 57b.10, 58b.6, 61a.3, 67a.8

a.+ı 4b.10, 40a.11

a.+ına 7a.6, 31b.2

a.+ından 30a.8

(: 25)

ayruḳsı+ (T. i.) başka, başka türlü, farklı 70a.3

(: 1)

ayva+ (T. i.) ayva (Cydonia ablonga), sarı mayehoş meyva 13b.11, 13b.11,

13b.8, 14a.12, 14a.15, 16a.14, 16a.5, 19a.6, 35b.5, 67a.4, 69a.4

(: 11)

ayvadane+ (T. i.) sarı çiçekli çok yıllık ve otsu bir bitki (Achillea nobilis) 16a.17

(: 1)

az+ (T. sf.) az, miktar olarak eksik olan 3b.10, 3b.11, 3b.11, 3b.6, 7b.6, 11a.17, 12a.12, 14a.8, 17a.4, 18a.8, 18b.7, 18b.15, 19a.15, 19b.4, 19b.4, 21b.17, 22b.12, 22b.14, 24a.13, 24a.13, 24b.1, 24b.2, 24b.6, 24b.9, 25a.4, 25b.3, 28a.9, 29a.1, 29a.6, 31b.11, 32a.17, 32a.17, 32b.2, 32b.13, 33a.13, 35a.12, 35b.4, 37b.12, 37b.15. 38a.1, 39b.10, 41a.11, 42b.12, 46b.14, 55b.16, 57a.6, 57a.7, 66a.4, 66a.5, 66a.9, 66a.10, 66a.12, 66a.12, 68a.13, 70a.1, 70b.1, 70b.1, 70b.12, 70b.13

(: 59)

az- (T. f.) bozulmak, fasit olmak

a.-ar 23a.4

a.-madıyise 34a.15

(: 2)

aʿżā+ (A. i.) organlar, üyeler 30b.17, 8b.4, 20a.1, 23b.4, 25a.2, 29b.10, 44a.5

a.+da 25a.2, 61a.9

a.+dan 41b.5a, 41b.10, 57b.12

a.+dur 8a.4

a.+ı 8b.2, 31a.2

a.+lara 36a.13

a.+nuŋ 18a.12, 19b.16, 28b.2, 33b.1, 47a.5

a.+sı 10a.1, 20a.9

a.+sın 10a.15

a.+sına 33a.17, 48a.16

a.+sından 10a.13

a.+sını 9b.17

a.+sınuŋ 8b.8

a.+ya 8b.4, 23a.5, 29b.12, 31a.3, 49a.7, 60b.7, 60b.13

a.+yı 8b.4, 33b.2, 65a.7

(: 39)

aʿżā-i reise+ (A. i. t.) kalp, beyin, ciğer vb. ana organlar

a.+-i reiseler 28b.5, 28b.9

a.+-yı reiseleriŋ 8b.4, 28b.4

(: 4)

azacuḳ+ (T. sf.) azıcık, az miktarda 14a.4, 24a.12, 30b.1, 34a.14, 67b.17

(: 5)

azal- (T. f.) azalmak
a.-ur 70a.2
(: 1)

ʿaẓamet+ (A. i.) büyüklük, ululuk
ʿa.+i 39b.11
ʿa.+iyle 48a.4
(: 2)

azdur- (T. f.) azmasına sebep olmak
a.-ur 28b.3, 60b.16
(: 2)

azıraḳ+ (T. sf.) daha az 36a.3
(: 1)

azıt- (T. f.) azıtmak, azgın duruma getirmek
a.-mamış 2a.12
(: 1)

ʿazīz+ (A. sf.) muhterem, aziz; sevgili 31a.14
İn-şā'Allahü'l-ʿa. 71a.16
(: 2)

azlıġ+ (T. i.) azlık
a.+ı 51b.5
a.+ıdur 51a.16, 51a.16
(: 3)

ʿazm+ (A. i.) kasıt, niyet, karar 5a.13
(: 1)

azuġ+ (T. i.) yiyecek, yol yiyeceği, erzak
a.+ın 45b.17
(: 1)

bāb+ (A. i.) bölüm, mevzu; kapı 20a.3, 20a.4, 20a.5, 20a.5, 29b.6, 36a.9, 36b.kenar, 38b.15, 40a.8, 41b.2, 43b.4, 46a.1, 47a.7, 47a.8, 50b.4, 53a.6, 54a.12, 54b.13, 55b.4, 56b.1, 58a.13, 60a.12, 62a.7, 63a.1, 64b.3, 65b.7, 67b.1, 68b.4
b.+da 12b.10, 45b.3
b.+dur 65b.7
b.+ları 17b.13
(: 22)

babadya+ (T. i.) papatya (Matricaria chamomilla) bir tür çiçek 15a.6
b.+yla 13a.10
(: 2)

bābūnec+ (F. i.) papatya (Matricaria chamomilla) 13a.12
(: 1)

bāḏām+ (F. i.) badem (Amygladus communis) 19a.6, 19b.4, 30a.1, 35b.12, 35b.13, 56a.17
b.+la 24a.14
(: 7)

bağ+ (F. i.) büyükçe bostan 49b.16
(: 1)

bağ+ (T. i.) bağlanılan şey
b.+ı 57a.4
(: 1)

bağarsuḳ(ğ)+ (T. i.) bağırsak 59a.6, 63a.4, 63a.9, 63a.11, 63b.2, 63b.6, 63b.17, 64a.1, 64a.3, 64a.15
b.+a 36a.14, 58b.3, 59a.7, 59a.16, 63a.12, 63b.7, 63b.8, 63b.10, 63b.11, 63b.15, 64a.5, 64a.14, 64b.1
b.+dan 63a.15, 64a.7
b.+dur 63a.2, 63a.7
b.+ı 63a.7, 64a.4
b.+ında 41b.13, 42b.14
b.+lar 63a.1
b.+lara 61a.16, 64b.2
b.+larda 63b.16
b.+ları 18a.13, 64a.11
b.+larında 11b.11, 41b.11
b.+laruŋ 63a.10, 63a.2, 64a.10, 64a.9
b.+uŋ 55b.10, 58b.6, 59a.7
(: 46)

bağ(ı)r+ (T. i.) göğüs, sine, bağır, akciğer 28b.10
b.+dan 64b.8
b.+dur 28b.10
b.+ı 8a.9
(: 4)

bağla- (T. f.) bağlamak
b.-maḳ 9b.3
b.-maz 50a.6

b.-mışken 39b.5
b.-mışlar 26a.1
b.-26b.5
b.-dı 26a.1, 26a.13, 26b.3
b.-r 23b.5, 58b.8, 67b.11
b.-ya 10b.4, 42a.13, 66b.14
b.-yalar 15b.10
b.-yu 26b.5
b.-yub 5a.16

(: 17)

bağlan- (T. f.) bağlanmak
b.+ur 64a.1

(: 1)

bağlu+ (T. i.) bağlanmış olan şey
b.+dur 58b.1, 58b.2

(: 2)

bahā+ (F. i.) kıymet, bedel, değer
b.+lu 2b.1

(: 1)

bahādur+ (F. i.) cesur, yiğit 35a.9

(: 1)

bahaḳ+ (A. i.) insanın derisinde pul pul beyazlık renk meydana getiren bir hastalık, sam lekesi
aḳ b. 59b.14
ḳara b. 59b.17, 62b.7

(: 3)

bahāne+ (F. i.) vesile, sebep, kusur, noksan 13b.2, 23a.11
b.+süz 11a.15
b.+yile 23a.11

(: 4)

bahār+ (F. i.) bahar, kışla yaz arasındaki mevsim 24b.14, 24b.15, 24b.16, 25a.10, 25a.14, 25a.16, 25a.7, 25a.9, 25b.4, 25b.5, 25b.7, 25b.8
b.+uŋ 21a.16, 24b.4, 25a.8, 67b.3

(: 16)

baḫş+ (F. i.) bağış, ihsan 37a.13, 49a.7, 51b.17, 52a.1, 60b.7

(: 5)

baḳ- (T. f.) bakmak 29a.8
b.-a 4b.5, 18a.10, 52a.15, 71a.9
b.-acaḳ 34b.11
b.-alar 13b.14, 32b.17
b.-amaz 40b.3
b.-an 52a.15
b.-arsa 38b.4
b.-dı 5a.9
b.-dum 4b.7
b.-ıcaḳ 14b.15, 21a.5, 52a.13
b.-maḳ 38b.3, 42b.5, 42b.9, 52b.13, 52b.14, 52b.14, 52b.15, 52b.15
b.-maḳda 52b.12

b.-maḳdan 52b.5, 52b.5, 52b.6
b.-mayasın 52b.4, 52b.4
b.-sa 2b.4, 7a.6
b.-ub 39b.12, 52a.8

(: 33)

bāḳī+ (A. i.) Tanrı, daimi, ebedi; artan, artık, fazla 24b.13, 42a.17, 43b.11, 64b.9, 71a.10
b.+sin 40a.7, 47a.4

(: 7)

baḳla+ (A. i.) bakla (Vicia faba) baklagillerden bitki 11b.12

(: 1)

baḳır+ (T. i.) kimyada simgesi Cu olan element 67a.16

(: 1)

bal+ (T. i.) arıların bitki ve çiçeklerden topladıkları bal özünden meydana getirdikleri tatlı koyu madde 16b.14, 19a.10, 29b.17, 35b.10, 56a.17, 66b.10, 70a.16
b.+a 14b.13
b.+dan 12b.6
b.+ı 13b.16
b.+la 8b.14, 12a.1, 13a.16, 14a.1, 14a.13, 14b.9, 14b.9, 16a.8, 19b.2, 65b.3
b.+lu 10b.7

(: 21)

balçıḳ+ (T. i.) içinde çeşitli organik maddeler bulunan daha çok koyu milli yapışkan çamur 32b.10, 68a.17
b.+dan 17b.9
b.+lar 20b.17

(: 4)

baldır+ (T. i.) bacağın dizden ayak bileğine kadar olan bölümü
b.+ı 37b.4
b.+dan 42a.3

(: 2)

balġam+ (A. i.) solunum organlarının salgıladığı ağızdan dışarı atılan sümüksü madde 7a.14, 7b.3, 11a.1, 14a.14, 14b.1, 18a.9, 19a.16, 23a.16, 24a.9, 24a.9, 24a.10, 24b.6, 33a.14, 33b.9, 33b.9, 36b.5, 38b.15, 42b.5, 56a.12, 56a.13, 58a.3, 59b.14, 69a.9, 70b.11, 70b.14
b.+a 34a.6
b.+dan 7b.7, 33b.4, 41b.5, 44a.15, 46b.2, 67b.9
b.+ı 19a.17, 27b.1, 33a.6, 41b.11, 44a.15
b.+ın 16b.10, 41a.6
b.+ına 42a.14
b.+lu 60b.7

b.+ludur 11b.3

(: 42)

balġamī mizāc (A. b. i.) vücudunda balgam ögesi çok kimse, plegmatik tip

b.+dur 7b.9

b.+lar 46a.16, 46b.15

(: 3)

balıḳ(ġ)+ (T. i.) balık 29b.16, 30b.17, 55a.17, 61b.17, 66b.9

b.+dan 24b.6

b.+ıla 32a.4

(: 7)

baŋa+ (T. z.) bana 20b.5, 31b.16

(: 1)

bandur- (T. f.) bandırmak, batırmak

b.-ub 9b.4

(: 1)

baraṣ+ (A. i.) vücutta yer yer beyaz ve alaca lekeler meydana getiren ve tedavisi kabil olmayan bir hastalık 61a.13

aḳ b. 59b.14

ḳara b. 59b.17, 62b.7

(: 4)

bardaḳ(ġ)+ (T. i.) bardak, su içmek için kullanılan kap 15a.10

b.+uŋ 33b.8

(: 2)

bārī+ (F. e.) hiç olmazsa, bir kere 31a.6, 46a.6, 66b.14

(: 3)

bārid+ (A. sf.) sovuk 6a.17, 6b.1, 6b.17, 7a.1, 7b.3, 7b.3, 46a.8

(: 7)

barmaḳ(ġ)+ (T. i.) parmak 9b.3, 9b.15, 13a.7, 14a.14, 14a.7, 53b.15

b.+da 46b.4

b.+dur 63a.7

b.+ı 46b.6

b.+ını 10b.17

b.+ıyla 63a.6

b.+lar 8a.11, 20a.16, 46b.5

b.+ları 10a.10, 10a.9, 68a.8

(: 17)

baṣ- (T. f.) basmak

b.-ar 70b.16

(: 1)

baṣar+ (A. i.) göz, görme, bakış 52a.16

hiddet-i b. 52a.14,

ẓulmet-i b. 44a.17

(: 3)

bāṣıra+ (A. i.) görmek kuvveti ve hassası, görüş

b.+nuŋ 51a.15, 51a.17

(: 2)

baṣīret+ (A. i.) önden görüş, seziş

b.+i 25b.4

(: 1)

baṣt+ (A. i.) açma, yayma

b.-ı ḳalb 57b.1

(: 1)

baş+ (T. i.) yara, çıban 42b.15

(: 1)

baş+ (T. i.) baş, vücudun üst kısmında bulunan bölüm 34b.3, 40b.17, 47a.8, 50b.7, 56b.6

b.+a 46b.2, 50a.7

b.+da 8a.8, 47a.12, 47a.8

b.+dadur 47a.10

b.+dağı 50a.8

b.+dan 40b.5, 56b.9

b.+dur 47a.10

b.+ı 8a.5, 10a.7, 15b.5, 18a.14, 21a.7, 21a.8, 27a.7, 41a.3, 42a.3, 47a.11, 47b.16, 53a.11, 57a.2, 68b.5,

b.+ın 13a.7, 47a.15, 47b.3

b.+ına 10a.6, 13a.11, 15a.1, 15a.3, 15b.6, 19b.3, 26a.3, 52b.17, 54a.17

b.+ında 15b.5

b.+ını 10a.12, 14a.10, 66b.16

b.+ları 27a.11, 47a.1

b.+lu 52b.17

b.+uŋ 47a.16, 50a.13

(: 50)

baş+ (T. i.) başak, buğday 32a.5

(: 1)

baş ağrıd- (T. b. f.) baş ağrıtmak

b.+ur 28a.8, 34a.12, 41a.11, 46a.12

b.+maya 34a.7

(: 5)

baş ağrısı+ (T. b. i.) baş ağrısı 28a.12

b.+n 24b.13, 38b.6

(: 3)

başar- (T. f.) başarmak, bir işi istenilen şekilde bitirmek

b.-ımaz 4a.7

b.-maya 4b.1

b.-ur 38b.8

(: 3)

baş çek- (T. b. f.) baş çekmek, itaatsizlik etmek, öncülük etmek

b.+üb 70a.14

(: 1)

baş ditregenliği+ (T. b. i.) baş titremesi 59b.15

(: 1)

baş süŋükı+ (T. b. i.) baş kemiği, kafatası 8a.6

b.+nuŋ 47b.6, 48b.9

b.+ndan 48a.15

(: 4)

başla- (T. f.) başlamak

b.-dı 70b.5, 70b.6

b.-duğı 23a.2, 29a.7

b.-maḳ 37a.17
b.-nub 38a.4
b.-r 8b.6, 28b.13, 44a.4, 69b.15, 69b.17, 70b.15
b.-ya 12a.16, 37b.5, 45a.17, 45b.1, 46b.5, 50a.12
b.-yalar 38a.8
b.-yıcaḳ 38a.8
b.-yub 37b.4

(: 21)

bat- (T. f.) batmak
b.-duğından 27b.10, 27b.11, 27b.15
b.-mışdur 20a.9

(: 4)

bāṭıl+ (A. sf.) boş, beyhude, yalan, çürük 26b.8, 26b.8

(: 2)

batu+ (T. i.) batı, dört yönden biri
b.+sından 27b.16

(: 1)

bayad+ (T. sf.) bayat, taze olmayan 12b.9

(: 1)

bayağı+ (T. sf.) basit, kibar olmayan, adi, banal 14b.15, 69a.14
b.+dan 14b.17
b.+lusın 65b.16
b.+nca 65b.16

(: 5)

bāzār+ (F. i.) çarşı, pazar, alış veriş yeri 50a.2

(: 1)

bādrencbuye+ (A. i.) bādrenbuye, oğlak otu (Melissa officinalis) 58a.10, 13a.2, 19b.5, 22b.1, 22b.4

(: 5)

bazrucı (A. i.) bir tür reyhan (Ocimum) 15b.6

(: 1)

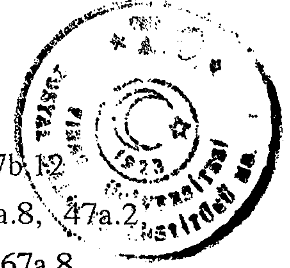
becid+ (F. zf.) çokca, şiddetli; acele, gerçekten 15b.3, 38b.4, 46a.15

(: 3)

bedel+ (A. i.) değer, kıymet,
b.+i 59b.4

(: 1)

beden+ (A. i.) canlı varlıkların maddi bölümü, vücut 4a.11, 4a.4, 4a.8, 4b.9, 5b.9, 8b.5, 17b.5, 18b.15, 18b.2, 34b.3, 35a.6, 36a.11, 36a.15, 37a.3, 37a.8, 37b.1, 38a.6, 38a.9, 38b.10, 38b.9, 38b.9, 39a.2, 39b.1, 40a.1, 40b.4, 40b.6, 42a.11, 46b.4, 49a.9, 50b.6, 57b.10, 69a.3, 70b.14, 70b.15
b.+de 46b.3, 56b.4, 6a.16, 23a.10, 24a.17, 24b.17,

38b.11, 41b.7, 49a.14, 62b.6,
b.+deki 40b.3
b.+den 18b.17, 37a.8, 40a.2
b.+dür 4a.3, 31a.4
b.+e 18a.5, 20a.15, 22a.8, 35a.3, 36a.12, 36a.13, 43a.5, 43a.5, 44a.11, 56a.3, 56b.11, 56b.15, 57a.13, 60b.6, 69a.16
b.+edür 35a.3
b.+i 4a.10, 4a.9, 6a.11, 10b.6, 15a.11, 18a.8, 18a.9, 20a.9, 21a.9, 21b.14, 22a.13, 23b.8, 24a.17, 24a.3, 24b.7, 25b.1, 28a.2, 31b.12, 31b.5, 37b.3, 37b.11, 37b.12, 37b.13, 37b.14, 37b.15, 37b.16, 37b.17, 38a.1, 38b.13, 41a.13, 41a.16, 41a.5, 41a.6, 41b.16, 41b.4, 46a.11, 46b.12, 46b.14, 48a.17, 66a.3, 67b.6, 68b.5, 70a.9,
b.+ī 6a.8, 37a.3, 38b.9
b.+īdür 6a.9, 37a.2
b.+üm 41b.14
b.+in 9b.13, 9b.8, 10a.16, 23a.12, 27b.5, 27b.7, 38b.12, 66a.2, 67b.8
b.+inde 15b.6, 18a.7, 23b.17, 42a.1, 46b.8, 56a.6
b.+indeki 43a.15
b.+inden 37a.5, 67b.12
b.+ine 19b.4, 41a.8, 47a.2, 55b.12, 61b.15, 67a.8
b.+ini 13a.17
b.+inüŋ 11a.5, 11a.6, 69a.15
b.+lerin 29a.15
b.+üŋ 4b.9, 6a.15, 17b.16, 19b.16, 29b.8, 30b.8, 35a.4, 37a.6, 38b.10, 39a.11, 39a.15, 39a.3, 41b.8, 44b.6, 48a.16, 49a.9, 56b.14, 56b.16, 56b.8, 56b.9, 58a.15, 61a.7, 61b.9, 67b.11
b.+-i insān 6a.6, 6a.9
b.+-i insānuŋ 6a.10

(: 191)

bedr+ (A. i.) dolunay, ayın on dördüncü gecesi 50a.11

(: 1)

begen- (T. f.) beğenmek
b.-e 34a.6, 34a.8
b.-memek 70a.6

(: 3)

begenil- (T. f.) beğenilmek
b.-medük 20b.8

(: 1)

behīmī (A. sf.) hayvana mensup, hayvani 65a.2
b.+dür 45b.8

(: 2)

beḳā+ (A. i.) devam, sebat, bakilik 36a.11

b.+sına 20b.3, 29b.7, 43b.2, 43b.12
b.+-yı ᶜömr 20a.2, 46a.2

(: 7)

belādet+ (A. i.) akılsızlık, sersemlik
b.-i ẕihn 44b.12

(: 1)

beliŋle- (T. f.) korku ile birden sıçramak, irkilmek
b.-mek 62b.13
b.-mekden 57b.16

(: 2)

beliŋlet- (T. f.) korku ile birden sıçratmak, irkiltmek
b.-mekden 69b.13

(: 1)

belki+ (F. e.) ihtimal, umulur, olabilir, hatta 26b.9

(: 1)

belkim+ (F. e.) ihtimal, umulur, olabilir, hatta 10a.14, 21b.8, 25b.13, 28b.1, 35b.8, 39b.16, 39b.2, 43a.17, 54b.12, 68a.14, 70a.16

(: 11)

bellut+ (A. i.) pelit ağacı, meşe palamudu (Quercus) 64b.15
b.+uŋ 16a.9

(: 2)

bellü+ (T. sf.) belli, aşikar, açık 53b.3

(: 1)

belür- (T. f.) belirmek
b.-dükçe 13a.8
b.-e 9a.17
b.-en 8a.16
b.-mek 15a.8
b.-mez 21b.11, 32b.9
b.-ür 8b.2
b.-ürse 61a.14

(: 8)

belürt(d)- (T. f.) belirtmek
b.-mez 38a.2
b.-ür 25b.4, 62b.7

(: 3)

belüsüz (T. sf.) belirsiz, meçhul, belli olmayan 5a.6, 55a.6

(: 2)

ben+ (T. z.) ben, tekil birinci şahsı gösteren zamir 2a.4, 4b.7, 5a.15, 19b.14, 20b.5
b.+üm 4b.17

(: 6)

benefşe+ (F. i.) menekşe (Viola tricolor) 14a.10, 14a.9, 14b.10, 15b.15, 15b.16, 50a.16, 50b.1, 67a.8, 67a.9

(: 9)

beŋiz+ (T. i.) yüz rengi 35a.15, 39b.1
b.+i 15a.1, 27b.1, 28a.1, 28a.3, 38b.10, 38b.14, 41a.14, 41a.16, 41a.2
b.+in 17a.6, 62b.4
b.+leri 27b.8

(: 14)

beŋze- (T. f.) benzemek
b.-meye 7a.4
b.-r 7a.4, 17b.9, 25b.15, 35a.6, 37b.2, 45b.9, 47b.12, 50b.14, 50b.17, 51a.13, 51a.9, 54b.1, 55b.10, 55b.6, 56b.7, 57a.3, 58a.16, 58a.4, 60a.14, 67b.7, 69b.8
b.-ye 3a.12, 10b.11

(: 24)

beŋzed- (T. f.) benzetmek
b.-ürler 40a.9, 47b.16

(: 2)

beraber+ (F. b. sf.) birlikte, birarada 9b.2, 14b.6, 14b.7, 14b.8, 15b.17, 15b.2, 16a.13, 16b.2, 30b.8, 53a.5, 63a.17, 66b.2
b.+dür 28a.7

(: 13)

berī+ (A. sf.) salim, kurtulmuş, temiz
b.+dür 1b.3

(: 1)

beriyye+ (A. i.) çöl, kır, sahra 27a.17

(: 1)

berk+ (T. sf.) sağlam, sıkı, kuvvetli, muhkem 4b.6, 50a.13, 57b.7
b.+dür 47b.3

(: 4)

berki- (T. f.) berkimek, sağlamlaşmak, pekişmek
b.-mege 47b.4

(: 1)

berkid- (T. f.) berkitmek, sağlamlaştırmak, pekiştirmek
b.-ür 17a.8, 24a.17, 24a.3, 37b.13, 38b.3, 39b.13, 52b.16

(: 7)

berkin- (T. f.) berkinmek, sağlamlaşmak, pekişmek muhkemleşmek
b.-mişdür 55b.9, 58b.3, 62a.11

(: 3)

berkiş- (T. f.) berkişmek, sağlamlaşmak, pekişmek
b.-e 70a.15

(: 1)

ber-sām (F. i.) akciğer zarı iltihaplanması, satlıcan , zatülcenp 59b.13

(: 1)

berşaʿişa+ (F. i.) esrar otu ile yapılan bir çeşit macun 68a.5

(: 1)

bert+ (T. i.) mayasıl, uçuk gibi bir cilt hastalığı; yanık yarası, bere, incik

b.+den 42b.15

(: 1)

berü+ (T. i.) bu tarafa, bu yana, beriye 5a.9

(: 1)

bes+ (F. e.) yeter, tamam, kafi

b.+dür 65b.5

(: 1)

beslen- (T. f.) beslenmek

b.-miş 29b.15

(: 1)

beş+ / biş+ (T. i.) beş (sayı) 1b.15, 1b.15, 1b.6, 5b.13, 23b.15, 43a.3, 66b.3, 69b.1, 69b.5, 70b.7

b.+inci 9a.11, 40a.8, 42b.13, 43a.13, 47b.6, 51b.1, 51b.11, 54b.13

(: 18)

beşere (A. i.) insan derisinin dış tabakası 8b.6

(: 1)

beter+ (F. sf.) daha fena, çok çirkin 23b.3

(: 1)

bevāsīr (A. i.) basurlar, mayasıllar 61b.1

(: 1)

bevl+ (A. i.) idrar, sidik, çiş; işeme 65a.14

(: 1)

bevvāb+ (A. i.) mide kapısı, kapıcı 59a.16

b.+dur 59a.7, 63a.3, 63a.5

(: 4)

beyān+ (A. i.) anlatma, açıkca söyleme, bildirme 48a.5, 67a.16

b.+dan 3a.17

b.+ı 1b.17

b.+ını 48a.5

(: 5)

beyāza getür- (A. T. f.) beyaza getirmek, beyaza çekmek (müsveddeyi)

b.g.-i bildüm 2a.6

(: 1)

beyni+ (T. i.) beyin

b.+sin 8a.6

b.+siyle 13a.6

(: 2)

beyżiyye+ (A. i.) gözdaki sert tabaka, göz akı 50b.11, 50b.13

b.+nüŋ 51a.1, 51a.3, 51b.1, 51b.2

(: 6)

bez+ (A. i.) pamuk veya keten ipliğinden yapılan dokuma 55a.1, 66b.12
b.+den 66a.16
b.+e 66b.13
b.+i 10a.8
b.+inden 54a.10
b.+ine 28b.11
b.+ini 9b.4, 10a.7, 53a.4
b.+le 10b.1
b.+iyle 15b.9

(: 12)

beze- (T. f.) bezemek, süslemek, tezyin etmek
b.-mek 51b.9

(: 1)

bezeg+ (T. i.) süs, ziynet
b.+idür 50b.7

(: 1)

bezen- (T. f.) bezenmek, süslenmek, ziynetlenmek
b.-ür 52a.16

(: 1)

bezr+ (A. i.) **bot.** çiçek ve sebze tanesi, tohum
b.-i ḳaṭūnā 14b.7, 16a.14, 66b.1, 66b.2, 66b.17

(: 5)

bıçağ+ (T. i.) sap ve çelik bölümlerden oluşan kesici alet
b.+ı 5b.5
b.+ıla 30b.14

(: 2)

bıŋar+ (T. i.) pınar, çeşme 32b.5, 34b.11

(: 2)

bıraḳ(ġ)- (T. f.) bırakmak
b.-a 45b.11, 45b
b.-acaḳ 9a.10
b.-ırsa 52a.11
b.-mışlar 5a.
b.-sun 67a.1
b.-ub 36a.16

(: 7)

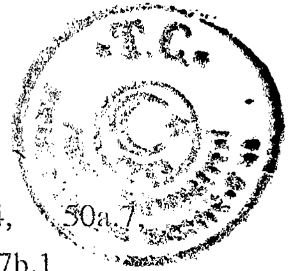
bī+ (F. e.) -sız, -maz (kelime başlarına getirilir)
b.+-ᶜadd 1b.2
b.+-ḥadd 1b.2
b.+-ḳararlıḳ 50a.1

(: 3)

bi- (A. e.) başlarına eklendiği kelimeleri -e haline getirir; ile, için anlamları ile Farsça'daki be- edatıyla aynı işi görür
bi-ġāyet 39a.14
bi+ᵓṣ-ṣevāb 18b.12, 33b.15, 38b.8, 40a.7, 41b.1, 65b.6, 69a.16

(: 8)

biber+ (T. i.) patlıcangillerden yurdumuzda yetişen bir

bitki (Capsicum annuum) 24a.12, 68a.9
b.+i 67b.14

(: 3)

biçil- (T. f.) biçilmek
b.-miş 30a.12

(: 1)

bī-din+ (F. A. b. sf.) dinsiz; acımasız, merhametsiz
b.+ler 30b.12

(: 1)

bī-ḫoḍ+ (F. b. sf.) kendinden geçmiş, baygın 40a.14

(: 1)

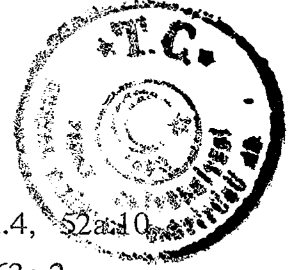
bī-hūde+ (F. b. sf.) boş yere, beyhude 18b.7

(: 1)

bil+ / bel+ (T. i.) bel, insan bedeninin göğüsle karın arasındaki kısmı 17a.6
b.+de 45a.6, 48a.1, 65a.8
b.+deki 63a.4
b.+den 45a.4, 45a.5
b.+e 44a.7
b.+in 64b.1
b.+inden 7b.14, 7b.5
b.+üŋ 64b.5

(: 12)

bil- (T. f.) bilmek, bir şeyi anlamak, öğrenmek 3a.1, 3b.11, 5b.10, 6a.10, 6a.11, 7b.11, 21b.10, 29a.9, 29b.11, 29b.13, 37a.1, 37a.17, 44b.16, 45b.7, 48a.14, 50a.7, 63b.5, 65a.11, 67b.1
b.-di 70b.4
b.-diler 32a.2,36b.17
b.-dügi 12b.10
b.-düginden 48a.14
b.-dükden 60a.2
b.-düm 2a.6
b.-düŋ 21b.10,37a.1,37a.17
b.-e 6a.8, 18a.9, 32a.2,
b.-eler 48a.7, 69a.4
b.-ene 69a.16
b.-esin 5b.14, 6a.11, 17b.14, 33a.3, 52b.3
b.-gil 2b.6, 17b.16, 20b.15, 27a.9, 28b.15, 37a.11, 38b.17, 40a.8, 43a.3, 43b.5, 46a.5, 47a.8, 53a.7, 54a.13, 54b.14, 55b.5, 56b.2, 58a.15, 60a.13, 61b.2, 62a.8, 63a.2, 64b.4, 65a.1, 65a.13, 65b.8, 68b.4
b.-icek 4b.11, 19b.11
b.-medügiçün 9a.15
b.-medügin 26b.12
b.-medüginden 44a.1
b.-mege 32b.16, 48b.15
b.-megüŋ 50b.6
b.-mek 5b.13, 19b.13, 20b.14, 27a.9, 30a.9, 34a.13, 42b.3, 48a.2, 48b.11, 49a.11, 49a.12, 49a.14, 49a.16, 50b.5
b.-mekde 49b.9, 55a.12

b.-mekdedür 5b.12
b.-mekdür 50b.6
b.-meye 32a.2
b.-meyene 70a.14
b.-mez 18b.9, 22b.9, 25b.11, 25b.11, 25b.14, 26b.2, 26b.8, 29a.16, 31b.17, 42b.4, 48b.16, 49a.2
b.-mezin 26a.17
b.-mezler 4a.10, 4a.10, 4a.11
b.-mezlikden 61b.2
b.-mezse 31a.17, 42b.3
b.-sün 17b.2, 19a.3, 22a.16, 33b.6, 35a.2, 35b.15, 41a.5, 43a.16, 65b.4
b.-üb 6a.10, 36b.14, 9b.14
b.-ür 2a.9, 29a.15, 33b.7, 43b.3, 49a.7, 52a.8, 54b.4
b.-ürise 23b.17
b.-ürmiş 26b.3

(: 135)

bil ağrısı+ (T. i.) bel ağrısı, belde meydana gelen sancı
b. a.+n 17a.6, 33b.1, 45a.3

(: 3)

bildür- (T. f.) bildirmek
b.-diler 48a.6
b.-dükidi 70b.7, 71a.4
b.-düm 2a.8
b.-evüz 17b.14
b.-eyüm 13b.4
b.-mek 43b.17
b.-mekçün 1b.17, 48a.4
b.-mişdür 51a.10
b.-ür 47a.6, 49a.4, 52a.10, 54a.13, 56b.2, 63a.2

(: 16)

bile+ (T. zf.) birlikte, aynı zamanda, dahi 2a.2, 3a.4, 3a.8, 4a.2, 6b.13, 6b.14, 6b.15, 7b.5, 7b.6, 9a.6, 9b.11, 10b.5, 12b.15, 13a.10, 13a.5, 15a.2, 36b.16, 37a.7, 37a.7, 37a.8, 52a.5, 52a.5, 52a.6, 52a.7, 55a.11, 55b.2, 61b.4, 61b.8, 65b.2, 67a.5
b.+dür 52b.5
b.+e 65a.6
b.+sine 66b.2

(: 33)

bilgelik+ (T. i.) bilge olma durumu 49b.13

(: 1)

bilin- (T. f.) bilinmek
b.-di 19b.12
b.-düginden 5b.16, 6a.2, 48a.7
b.-meye 54a.3
b.-mezse 19b.17

(: 6)

billah+(A. zf.) Allah için 44b.14
b.+e'l-ʿaẓīm 4a.6

(: 2)

bin+ (A. i.) oğul 2a.4

(: 1)

biŋ+ (T. i.) bin (sayı)
altı b. altı yüz altmış altı 1b.17
(: 1)

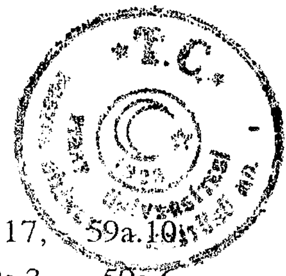
bin- (T. f.) binmek
b.-düginden 69a.1
b.-e 66a.7, 67a.1
b.-en 68b.5, 68b.9
b.-enüŋ 68b.4
b.-meden 67a.7
b.-medin 68b.14
b.-mege 36b.kenar
b.-mek 49b.10, 36b.kenar, 36b.kenar
b.-mekde 9a.3
b.-mekden 66a.6
b.-üb 40a.2
(: 15)

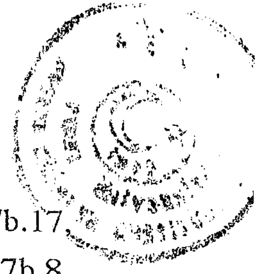
bingeş- (T. f.) bingeşmek, bir biri üzerine oturmak
b.-mişdür 55b.9, 61b.4
(: 2)

binüd+ (T. i.) binit, binecek hayvan 66a.1
b.+i 61b.9
b.+idür 61b.10
(: 3)

bir+ (T. i.) bir (sayı) 1b.7, 1b.7, 1b.8, 2a.18, 2a.10, 2b.1, 2b.7, 2b.8, 2b.10, 2b.13, 2b.13, 2b.15, 2b.15, 3a.4, 3a.5, 3a.8, 3a.11, 3b.11, 3b.2, 3b.3, 3b.7, 3b.9, 4a.1, 4a.14, 4a.7, 5a.1, 5a.1, 5a.10, 5a.12, 5a.16, 5a.2, 5a.2, 5a.3, 5a.3, 5a.4, 5a.6, 5a.6, 5b.10, 5b.10, 5b.11, 5b.15, 5b.3, 6a.1, 6a.6, 6b.2, 6b.3, 6b.4, 6b.6, 6b.9, 7a.11, 7a.12, 7a.17, 7a.2, 7b.16, 7b.17, 8a.14, 8a.15, 8a.2, 8a.2, 8a.5, 8a.7, 8a.8, 8a.8, 8a.8, 9a.12, 9a.3, 9a.3, 9b.12, 9b.17, 9b.7, 10a.2, 10b.10, 10b.14, 10b.14, 10b.3, 10b.4, 10b.6, 11b.12, 11b.13, 11b.14, 11b.15, 11b.17, 11b.4, 11b.4, 11b.8, 12a.12, 12a.13, 12a.13, 12a.13, 12a.2, 12a.7, 12a.7, 12b.11, 12b.12, 12b.15, 12b.5, 12b.6, 13a.14, 13a.16, 13a.4, 13a.6, 13a.9, 13b.10, 13b.10, 13b.16, 13b.17, 13b.17, 13b.2, 13b.2, 13b.3, 13b.9, 14a.13, 14a.14, 14a.3, 14a.4, 14a.9, 14b.1, 14b.12, 14b.6, 14b.7, 15a.10, 15a.14, 15a.15, 15a.2, 15a.3, 15a.6, 15a.6, 15b.1, 15b.10, 15b.11, 15b.13, 16a.1, 16a.10, 16a.11, 16a.13, 16a.14, 16a.14, 16a.2, 16b.12, 16b.3,

32a.11, 33b.12, 33b.12, 33b.13, 37b.9, 41b.7, 42a.16, 44b.13, 46a.7, 46a.7, 48b.2, 49a.11, 51b.13, 51b.14, 51b.14, 52a.13, 52a.16, 55a.11, 56b.13, 56b.13, 56b.14, 56b.14, 56b.9, 57a.16, 57a.5, 58b.16, 58b.16, 59a.1, 59a.1,

b.+in 6b.10, 8a.8, 43b.8, 43b.9, 66b.3, 70a.10

b.+inci 63a.1

b.+inde 6b.3, 7a.9, 46a.10

b.+inden 7b.6, 8a.7, 9b.2, 14a.12, 14b.6, 15a.13, 15a.13, 21a.17, 44a.7, 45a.3, 49b.6, 55a.6, 57b.15, 66b.2, 67a.6, 67a.6

b.+ine 5b.17, 6b.2, 7a.17, 37a.4, 37a.4, 41b.7, 51a.12, 51a.12, 51a.13, 51a.2, 55a.1, 55b.8, 55b.9, 60a.3, 60b.3

b.+ini 20a.3

b.+inüŋ 6b.3, 25b.6, 28b.6, 30a.5, 40b.6, 64b.5

b.+isi 4a.1, 6b.12, 6b.13, 6b.14, 6b.16, 6b.17, 6b.17, 6b.3, 6b.7, 7a.1, 9a.14, 10b.13, 21a.10, 21b.6, 21b.6, 31a.9, 32a.13, 37a.2, 37a.2, 37b.11, 37b.12, 37b.13, 37b.14, 37b.15, 37b.16, 37b.17, 37b.17, 37b.8, 37b.8, 38a.1, 38a.2, 40a.12, 40a.14,, 40b.6, 40b.7, 44b.15, 44b.15, 51b.15, 52b.16, 54a.15, 54a.16, 56b.8, 57a.7, 57a.8

b.+isin 32a.13, 45b.14

b.+isinde 19b.17

b.+isinden 13b.7, 61b.16

b.+isine 7a.4, 21a.14, 21a.14, 28b.5, 44b.2, 50b.13, 56b.17, 57a.14, 57a.15, 61b.13, 61b.14

b.+isinüŋ 5a.6, 26a.5, 48b.4, 48b.5, 63a.13

b.+isiyle 28a.16

b.+iyle 32a.3, 37a.9

(: 713)

biraz+ (T. zf.) az miktarda, çok değil 10b.14, 13b.1, 16b.7, 17a.9, 20b.1, 25b.15, 40b.10, 45a.14, 54a.1, 54a.2, 56a.7, 60b.10, 63a.16, 66a.6, 67b.17, 68a.17,

b.+ı 11b.7, 11b.7, 48b.12

(: 19)

birik- (T. f.) birikmek, artmak, çoğalmak

b.-ür 17b.6

(: 1)

birinc+ (F. i.) pirinç (Oryza sativa) 46b.12

boğaz+ (T. i.) boynun ön bölümü ve bu bölümü oluşturan organlar 55a.14

b.+a 54a.16

b.+ı 16a.6, 16a.7

b.+ına 14a.14, 15a.2, 15a.3, 15a.4

b.+ında 14b.17

(: 10)

boğazlan- (T. f.) boğazlanmak, boğazından keserek öldürülmek

b.-mış 30b.11, 30b.14

(: 2)

boğazlığu+ (T. i.) gırtlak, hançere 55b.8, 58b.4

b.+dan 20a.11, 56a.1

b.+ndan 55b.13

b.+nuŋ 56a.13

b.+sı 8a.10

b.+ya 23b.7, 55b.1

(: 9)

boğaz süŋükleri (T. i.) boğaz kemikleri, 58b.2

(: 1)

boğıl- (T. f.) boğulmak, havasızlıktan ölmek

b.-ub 22a.10

b.-ur 39a.17

(: 2)

boḳ+ (T. i.) dışkı

b.+ın 13b.15

(: 1)

boş+ (T. i.) dolu olmayan 39a.13, 48b.7, 49a.12, 50a.4, 50b.14, 53a.9, 54b.16, 57a.5, 57a.10, 64a.4, 64b.11, 64b.6

b.+dur 48b.10, 48b.14, 48b.17, 48b.5, 48b.5, 49a.11

b.+iken 31a.16, 67a.3

(: 20)

boşal- (T. f.) boşalmak, boş duruma gelmek, dışarıya akmak

b.-a 45b.13, 58b.10

b.-ur 39a.10, 45b.16

(: 4)

boşalt-(d) (T. f.) boşaltmak, boş duruma getirmek

b.-maḳ 41b.3

b.-maḳdur 41b.4, 41b.4, 41b.4

b.-urlar 18a.13

(: 5)

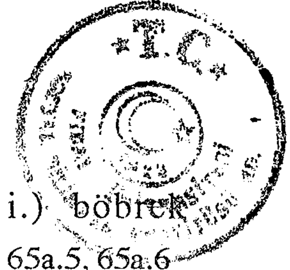
boşan- (T. f.) boşanmak, dolu bir şeyin boş duruma gelmesi

b.-ub 57b.5

b.-ur 28b.4

(: 2)

boy+ (T. i.) tohumu pastırma çemeninin yapımında kullanılanbir bitki, çemen otu (Trigonella

foenumgraecum) 9b.10, 13a.13

(: 2)

boyan- (T. f.) boyanmak

b.-a 70a.15

(: 1)

boy(ı)n+ (T. i.) boyun, baş ile gövde arasında kalan kısım 8a.11, 31a.1

b.+a 47b.15

b.+ı 11a.7, 46b.7, 58a.16

b.+ın 13a.7

b.+ına 5a.1

b.+ınadur 8b.9

(: 9)

boynuz+ (T. i.) bazı hayvanlarda bulunan ve korunma organı olan tırnaksı organ

b.+dan 51a.4

b.+ı 16a.9

(: 2)

bozar- (T. f.) bozarmak, rengi boz olmak

b.-ur 39b.2, 39b.8

(: 2)

bög(ü)r+ (T. i.) insan ve hayvan vücudunun kaburga ile alça arasındaki bölümü

b.+in 10a.12

b.+ünden 45a.8

b.+üne 10a.8

(: 3)

bögrek(g)+ (T. i.) böbrek 64b.4, 64b.5, 65a.5, 65a.6

b.+de 64b.3

b.+den 64b.12, 64b.13, 64b.14

b.+dür 64b.5

b.+e 64b.10, 65a.13

b.+i 8a.9, 65a.1, 65a.11, 65b.1, 64b.7

b.+inde 17a.5, 35b.15

b.+ler 44a.4, 64b.17, 65a.5

b.+lere 64b.16

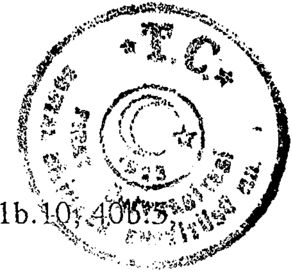
b.+üŋ 65a.13, 65a.16

(: 24)

böyle+ (T. sf.) bunun gibi, buna benzer 5b.12, 29a.13

(: 2)

bu+ (T. s., z.) bu 2a.8, 2a.16, 2b.14, 2b.16, 2b.17, 3a.1, 3a.1, 3a.2, 3a.3, 3a.4, 3a.10, 3a.13, 3a.16, 3a.17, 3a.17, 3b.1, 3b.2, 3b.4, 3b.7, 3b.10, 3b.15, 3b.16, 4a.4, 4a.7, 4a.8, 4b.7, 4b.7, 4b.7, 4b.11, 4b.16, 4b.17, 5a.9, 5b.2, 5b.2, 5b.4, 5b.6, 5b.8, 5b.9, 6a.3, 6a.8, 6a.8, 6a.8, 6b.16, 6b.2, 7a.3, 7a.7, 7a.9, 7a.15, 7a.15, 7b.11, 8b.2, 8b.2, 8b.4, 9a.10, 11a.2, 11b.17, 13a.8, 13b.1, 13b.4, 15a.1, 17b.7,

18a.4, 19a.14, 19b.8, 19b.13, 19b.14, 19b.14, 20a.4, 20b.8, 21b.5, 21b.9, 23b.12, 23b.8, 26a.1, 26a.14, 26a.17, 26b.1, 26b.2, 26b.4, 27a.9, 28a.13, 28b.8, 29a.4, 29b.7, 30b.8, 31a.3, 32b.4, 33b.13, 36a.10, 36a.12, 36b.16, 37b.3, 37b.5, 37b.7, 37b.8, 38a.10, 38a.3, 38a.8, 38b.17, 38b.8, 39b.10, 40a.6, 42b.9, 42b.12, 43b.1, 43b.1, 43b.1, 43b.11, 43b.13, 43b.3, 43b.3, 44b.1, 44b.2, 45b.14, 46b.8, 47a.3, 47a.7, 47b.11, 48a.5, 48a.6, 48a.7, 48a.9, 48a.11, 48a.13, 48a.14, 48b.16, 49a.9, 49a.10, 49a.11, 50a.3, 50a.4, 50a.6, 50b.12, 52b.16, 51a.10, 52b.10, 52b.6, 56b.17, 56b.3, 56b.3, 57a.1, 59a.16, 60a.1, 61b.1, 61b.1, 61b.5, 62a.15, 63a.10, 64a.9, 64b.2, 65b.4, 65b.5, 65b.7, 65b.12, 68a.3, 69a.14, 71a.2, 71a.8

b.+dur 26a.13, 27a.4

b.+ŋa 67b.7

b.+nuŋ 5b.15, 31b.10, 40b.5, 48a.8, 52a.9

(: 166)

bucaġ+ (T. i.) bucak, köşe

b.+a 26a.1

(: 1)

buçuḳ+ (T. i.) yarım, yarı 12b.17, 16a.13, 31a.5, 42a.15, 58a.11, 66a.7

(: 6)

budaḳ+ (T. i.) dal 56b.9, 56b.9, 56b.10, 56b.10, 57a.13, 57a.13

b.+da 1b.6

b.+ları 20a.15

(: 8)

buġday+ (T. i.) buğday 8a.9, 8b.11, 11b.13, 11b.15, 19a.5, 29b.14, 30a.9

b.+uŋ 30a.10

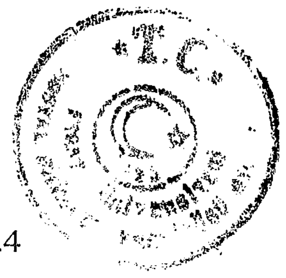
(: 8)

buġı+ (T. i.) buğu, buhar 30b.7

(: 1)

buḫār+ (A. i.) ısı etkisiyle sıvıların dönüştükleri gaz durumu 12b.17, 23b.5, 38b.4, 40b.5, 40b.8, 57b.3

b.+dan 20b.16, 22a.9, 32b.6, 41a.14, 55a.17, 56a.7, 66b.5

b.+ı 20b.1, 23a.1, 28a.4, 40a.17, 41a.8, 61a.8, 62a.5, 62b.4
b.+ıdur 40a.13
b.+ından 29b.8, 53b.5, 55a.16, 61a.4
b.+ını 56a.5
b.+ıla 35b.3
b.+la 21a.9, 34b.3
b.+lar 23b.6
b.+lardan 54b.8
b.+lu 52b.7
b.+uŋ 23b.6

(: 34)

buḫur et- (F. T. b. f.) tütsü etmek, tütsülemek 24a.15

(: 1)

buḫur-ı meryem (A. i. tam) deve tabanı, (Cyclamen coum) birleşikgillerden, geniş yapraklı bir süs bitkisi; tavşan kulağı, siklamen 13b.17, 14a.1

(: 2)

bugün+ (T. i.) içinde bulunulan gün 26a.15
b.+ki 42a.17

(: 2)

bul- (T. f.) bulmak
b.-a 21a.6, 55b.14, 58b.12
b.-duḳca 21b.12, 66a.10, 30a.8
b.-ıcaḳ 31a.10, 60a.4
b.-ımadılar 36b.16
b.-ımaya 32a.2, 45b.14, 49a.15
b.-ımayam 68a.16
b.-mamış 43a.6
b.-mayayidi 49a.13
b.-mayiser 18b.11
b.-maz 36a.12
b.-mağa 2b.12
b.-mağla 70b.13
b.-sa 6a.12
b.-ub 50a.10, 59a.17
b.-ur 23a.8
b.-urlarsa 7b.10
b.-ursa 28b.2

(: 25)

bulamac+ (T. i.) sulu cıvık hamur; bu koyulukta yapılan çeşitli hamur yemekleri 11b.14
b.+a 32b.15

(: 2)

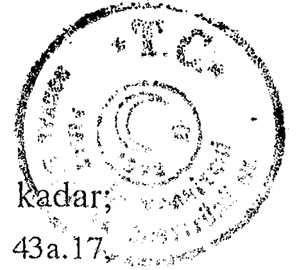
bulan- (T. f.) bulanmak
b.-ınca 68b.1

(: 1)

bulanıḳ+ (T. i.) bulanmış olan, duru olmayan 17a.5, 17a.7

(: 2)

bulanıḳlığ+ (T. i.) bulanıklık, duru olmama hali
b.+ı 51b.2
b.+ıdı 51b.6

b.+ıdır 51a.17

(: 3)

bulaş- (T. f.) bulaşmak
b.-madan 5b.6
b.-ması 36b.7, 36b.7
b.-maya 38a.7
b.-mış 37a.14, 64a.9
b.-mışı 36b.2
b.-ub 36b.10

(: 8)

bulaşdur- (T. f.) bulaştırmak
b.-a 10b.17
b.-alar 54a.12
b.-ub 69a.10

(: 3)

bulın- (T. f.) bulunmak
b.-a 31a.14, 34a.3, 59b.11, 59b.14, 59b.16
b.-an 34a.2
b.-andan 31a.13
b.-maz 35a.8, 63a.9, 68b.11
b.-mazsa 34a.1, 66a.16
b.-sa 52a.1, 52a.3, 52a.6
b.-ur 68b.11
b.-ursa 7b.7, 25a.2, 28b.10, 28b.11, 28b.12, 28b.6, 28b.7, 41b.8, 61a.10, 61a.11, 62b.16, 69a.5

(: 28)

bulış- (T. f.) buluşmak
b.-ur 27a.2, 27a.3

(: 2)

bulut+ (T. i.) bulut 29a.4

(: 1)

bunca+ (T. sf.) bu kadar; epey, çok 4a.12, 43a.17, 52a.17

(: 3)

bunda+ (T. z.) bunda 6a.5, 25a.11

(: 2)

bundan+ (T. z.) bundan 2a.3, 24b.13

(: 2)

bunı+ (T. z.) bunu 5b.12

(: 1)

bunlar+ (T. z.) bunlar 8a.14, 62a.5
b.+a 6a.15, 8a.13, 35a.6, 51b.7, 58a.4
b.+dan 30a.6, 30a.7, 47a.4
b.+ı 22b.2, 35a.2, 66b.2
b.+uŋ 29a.4, 31a.9, 32a.11, 44b.13

(: 17)

buŋal- (T. f.) bunalmak
b.-ur 56a.8

(: 1)

buŋla- (T. f.) bunalmak, sıkıntıya düşmek (buŋ: zaruret, felaket, sıkıntı, şiddetli ihtiyaç)
b.-maya 12a.16

(: 1)

bur- (T. f.) burmak
b.-ar 41b.11
b.-maķ 15a.16, 43a.8

(: 3)

burc+ (A. i.) güneşin ayrıldığı on iki kısımdan her biri
b.+lardan 21b.1

(: 1)

burıl- (T. f.) burulmak
b.-ur 53a.12, 64a.4

(: 2)

bur(ı)n+ (T. i.) burun, koku alma organı 8a.7, 48b.16, 54b.1, 54b.4
b.+a 48b.13, 48b.14
b.+dan 54a.14
b.+ı 54a.12, 67b.13
b.+ın 9b.13, 9b.15, 14a.2, 67a.15
b.+ına 15b.6, 21a.5, 22b.4, 67a.10, 67a.15
b.+ından 66b.15
b.+larınuŋ 54b.12
b.+uŋ 54b.10

(: 21)

burun kana- (T. b. f.) burun kanamak
b.-mağla 18a.14
b.-maḳdur 42a.4

(: 2)

burnı şiş- (T. b. f.) burnu şişmek
b.-er 42a.4

(: 1)

burış- (T. f.) buruşmak
b.-ınca 46b.6, 46b.6
b.-mağa 46b.5

(: 3)

burışuḳ+ (T. i.) buruşmuş olan 29a.8

(: 1)

busarıḳ+ (T. i.) pusarık, duman, sis 29a.2, 29a.3, 28b.17

(: 3)

buyan+ (T. i.) meyan (Glycyrrhiza glabra) 14a.15
b.+ı 13a.14

(: 2)

buyur- (T. f.) buyurmak, emretmek
b.-alar 15a.11

(: 1)

buyrul- (T. f.) buyurulmak, emredilmek
b.-mışdur 2a.17

(: 1)

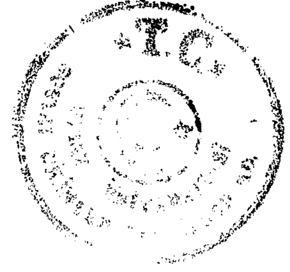
buzağu+ (T. i.) buzağı, sütten kesilmiş sığır yavrusu 29b.15

(: 1)

bük- (T. f.) bükmek
b.-eriken 64b.1
b.-mege 64b.1

(: 1)

bükil- (T. f.) bükülmek

b.-ür 15a.17, 64a.4

(: 1)

bünyād+ (F. i.) asıl, esas, temel, yapı, bina

b.+ı 46a.6

b.+ları 17b.8

(: 2)

büre+ (T. i.) pire 53b.7

(: 1)

büryān+ (T. i.) biryan, susuz ve tandırda pişirilen kebap 24a.15

(: 1)

bürūdet+ (A. i.) soğukluk 50a.9

(: 1)

bütün+ (T. zf.) bütün, tam 44b.2, 47b.5

(: 2)

büyi- (T. f.) büyümek

b.-dükçe 10a.8

b.-mek 69b.2, 9a.16, 70a.1

b.-mege 8b.6

b.-meye 30b.10

b.-miş 69b.6

b.-r 17a.10

(: 8)

büyit(d)- (T. f.) büyütmek

b.-mege 8b.3

b.-ür 28a.5

(: 2)

büyük+ (T. s., i.) boyutları fazla olan, çok 10a.7, 11a.14, 26b.10, 27b.1, 34a.14, 46a.6, 49b.3, 59a.6

b.+dür 57a.6

(: 9)

büzil- (büzül-) (T. f.) büzülmek

b.-di 26b.6

b.-mek 17a.4

b.-ür 14a.4, 14a.5

(: 4)

C

cāhil+ (A. sf.) bilgisiz, genç, tecrübesiz, toy 25b.10, 26b.7
c.+dür 25b.12, 31b.16
c.+lığla 25b.9
(: 5)

Cālinus+ (A. i.) Galen (M.Ö. 131-210) ilk çağların İpokrat ile beraber en büyük Grek hekimi 22a.12, 25a.8
c.+uŋ 13b.3
(: 3)

cān+ (F. i.) can, ruh; gönül; yaşayış, hayat 2b.3, 4a.10, 4a.13, 4a.13, 4a.15, 4a.15, 4b.10, 6a.11, 8a.15, 12b.14, 29b.13, 36a.15, 38b.16, 38b.17, 39a.1, 39a.1, 39a.11, 39a.14, 39a.15, 39a.16, 39a.2, 39a.2, 39a.3, 39a.6, 39a.9, 39b.1, 39b.17, 39b.3, 39b.6, 40a.1, 40b.5, 49a.17, 49a.8, 49a.9, 57a.7, 57b.11, 57b.2, 57b.9, 61b.10, 61b.8, 61b.8, 70b.14
c.+a 35a.10, 35a.8
c.+adur 35a.3
c.+dan 39a.13, 49a.16
c.+dur 4a.3, 8a.16
c.+ı 4a.14, 57a.7, 57a.7, 62a.6
c.+ına 70a.15
c.+ında 4b.11
c.+ile 57a.8, 57b.11, 61b.9, 70b.14
c.+lar 2b.8
c.+uŋ 19a.15, 40b.7, 61b.10, 70b.11
(: 64)

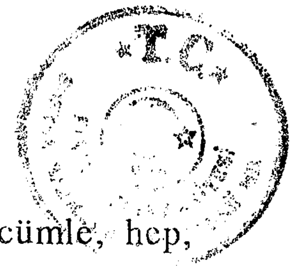
canavar+ (F. b. sf.) < cān-āver, cān-ver; zararlı hayvan 53b.6, 62a.14
c.+ı 5a.4, 30b.10
c.+lar 29a.12, 45b.4
(: 6)

cāsus+ (A. i.) hafiye, çaşıt, gizli haber ve bilgileri öğrenerek haber veren
c.+ıdur 50b.6, 54b.5
(: 2)

cāẕibe+ (A. sf.) cezbeden, çeken, alımlı 33a.12, 58b.12, 59a.9, 59b.2
c.+leri 27b.8
(: 5)

cedāvil+ (A. i.) kılcal damarların dışındaki damarlar < cetveller 36b.9
(: 1)

cedy+ (A. i.) oğlak, oğlak burcu 24b.14, 62b.17
c.+e 24a.7
(: 3)

cehd+ (A. i.) çalışma, çabalama 18b.14, 19a.16, 24a.4, 25a.10
c.+i 71a.12

(: 5)

cehl+ (A. i.) bilmezlik, cahillik 61b.2
c.+le 26b.13

(: 2)

celidiyye+ (A. i.) kırağıya, mensup olan; nemlilik 50b.10, 51b.1
c.+nüŋ 51a.17
c.+yi 50b.11, 50b.12, 50b.15

(: 6)

celle celaluhu+ (A. cüm.) "O'nun şanı, yüceliği, büyüklüğü artsın" anlamına Allah'ın ismiyle birlikte söylenen dua cümlesi 2b.7, 6a.13, 49a.13

(: 3)

cemᶜ+ (A. i.) toplama, yığma 63b.17
c. etmeyeler 32a.13
c. eylemek 2a.5, 4b.17
c. eylemekden 18a.4
c. eylemeye 60a.3
c. olmaḳ 43b.12
c. olmağla 43b.10
c. olur 65a.8
c. olursa 63b.17

(: 9)

cemīᶜ+ (A. e.) cümle, hep, bütün 4a.17, 10a.16, 20a.15, 20a.9, 30b.9, 38b.9, 48a.1, 52a.16, 55b.12, 56a.3, 56b.11, 56b.15, 57a.13, 61a.7, 65a.7, 67a.8
c.+inden 58a.4
c.+isi 19b.16
c.+isin 45a.6

(: 19)

cendere+ (F. i.) bir şeyi sıkmak, ezmek için kullanılan mekanizma
c. ağacı 53a.12

(: 1)

cenūb+ (A. i.) güney 24a.17, 27b.6
c.+dan 66b.11
c.+ı 27b.6

(: 4)

cevāb+ (A. i.) cevap, sorulan şeye verilen karşılık 6a.4, 71a.6

(: 2)

cevav+ (A. i.) bir nevi gıda, idrar eder safrayı keser 15a.12, 17a.1

(: 2)

cevher+ (A. i.) maya, öz;
c.+i 2a.15
c.+ine 21b.7, 28a.16
c.+ini 40a.17
c.-i ᶜaḳl 1b.12

c.-i ḳanla 60a.16

(: 6)

cevzā+ (A. i.) ikizler burcu, semanın kuzey yarım küresinde görünen iki parlak yıldızlı bir burç
c.+ya 65b.8

(: 1)

cezer+ (A. i.) havuç (Daucus carota) 35b.12

(: 1)

cezīre+ (A. i.) ada (denizde)
c.+ler 27b.3

(: 1)

ceḥd+ (A. i.) çalışma, çabalama 10b.8

(: 1)

cez̲b+ (A. i.) kendine çekme, çekilme 3a.3, 3a.9, 3a.11, 3a.15, 20a.11

(: 5)

cīfe+ (A. i.) laşe, leş
c.+nüŋ 5b.6
c.+ye 5a.8, 5a.12

(: 3)

ciger+ (F. i.) ciğer, bağır 29b.9, 31a.3, 40b.12, 49a.5, 60a.12, 60a.13, 60b.9, 61b.10, 61b.12, 61b.6, 61b.7, 61b.8, 65a.4, 65a.5
c.+de 7a.12, 8b.1, 36a.8, 36b.5, 60b.5, 60b.8, 61a.2, 64b.10, 64b.9
c.+den 36b.9, 37a.12, 54b.17, 56a.14, 57a.11, 57a.11, 57b.2, 60b.11, 60b.6, 60b.7, 61a.3, 61b.12, 61b.2, 61b.3, 62a.12, 64b.10, 64b.16, 65a.3
c.+e 7a.11, 7a.12, 8a.17, 31a.3, 36b.5, 36b.7, 40b.14, 49a.5, 57b.2, 58b.1, 59a.13, 60b.8, 61a.2, 61b.17, 62a.11, 62b.14, 62b.15, 64b.16, 64b.7, 65a.5, 67a.3
c.+i 33b.8, 61a.3, 62a.5
c.+inden 11b.17
c.+ine 8b.8
c.+üŋ 35a.17, 60a.13, 60b.11, 60b.2, 60b.4, 61b.14, 64b.7, 65a.12

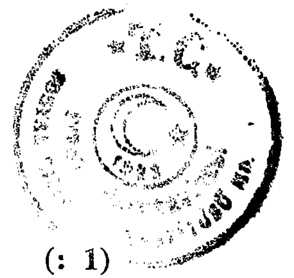
(: 75)

cigerbend+ (F. b. i.) kalp, karaciğer ve akciğer 8a.8, 8a.10, 28b.8, 33a.17
c.+de 60a.17
c.+deki 20a.11
c.+den 60b.2
c.+inde 42b.14
c.+üŋ 63a.12

(: 9)

cihan+ (F. i.) dünya, alem 50a.6

(: 1)

cila+ (A. i.) bir şeyi parlatmak için kullanılan kimyasal birleşik; parlaklık 51a.5

(: 1)

cimāʿ+ (A. i.) çiftleşme (insan hakkında) 12a.11, 18b.7, 19a.2, 24b.12, 33b.13, 43b.14, 43b.5, 44a.10, 44a.3, 44b.1, 44b.15, 44b.16, 45a.13, 45a.2, 45a.2, 45a.3, 45a.7, 45a.9, 45b.2, 45b.2, 45b.4, 45b.5, 45b.5, 45b.7, 65a.1, 65a.17, 65a.2, 65a.3

c.+a 43b.16

c.+da 43b.4, 43b.5, 44a.1, 49b.7

c.+dan 12a.10, 22a.7, 23a.16, 25a.17, 33b.1, 52b.9, 58a.2

c.+ı 33b.2, 35a.5, 44a.16, 44b.14

c.+uŋ 64b.4

(: 45)

cins+ (A. i.) nevi, çeşit, türlü

c.-i ḥayvānı 1b.9

(: 1)

cisim+ (A. i.) beden, gövde

c.+dür 20a.6

c.+ler 2b.9

(: 2)

cömerd+ (F. b. i.) > cevanmerd, para ve malını esirgemeden veren, eli açık 35a.9

(: 1)

cuʿ-ı baḳarī+ (A. b. i.) oburluk 61a.16

(: 1)

cübn+ (A. i.) korkaklık 44b.13

(: 1)

cüllāb+ (F. b. i.) gül-ab > gül suyu 15a.12

(: 1)

cümle+ (A. i.) bütün; hep, birikiş 8a.13, 22b.16, 28a.13, 29a.5, 40a.17, 49a.10, 49a.16, 52b.6, 56b.17, 57a.1, 60a.1, 71a.13

c.+si 20a.5, 29a.10, 52b.10

c.+sin 48a.12, 61b.1

c.+sinden 62a.15

c.+sini 48a.7

(: 19)

cünūn+ (A. i.) delirme, çıldırma, delilik 59b.16, 62b.12

(: 2)

cüvāriş+ (F. i.) güvariş'den **ecz.** elektuvar, ilaç olarak kullanılan bal ile yoğrulmuş bir çeşit macun

c.+-i anıson 35b.9, 60a.6

c.+-i ḳaranfül 35b.9

c.+-i ʿūd 35b.9, 60a.6

c.+-i maṣṭakī 35b.9, 60a.6

c.+-i kişnic 35b.10
c.+-i müsemmin 35b.12

(: 9)

cüz+ / **cüzv**+ (A. i.) kısım, parça 36a.12, 65a.8
c.+-i beden 17b.5, 31a.4, 36a.15

(: 5)

cüzvī+ (A. sf.) az, pek az miktarda 37a.4, 37a.5, 38a.13

(: 3)

cüẕām+ (A. i.) insan vücudunda onulmayan yaralar meydana getiren miskin hastalığı 32a.4, 40a.3, 59b.16, 61a.13

(: 4)

cūşa getür- (F. T. b. f.) coşturmak, kaynatmak
c.+e 9a.11
c.+ür 65a.7

(: 2)

çağ+ (T. i.) dönem, zaman
ç.+ı 18b.13
(: 1)

çağır- (T. f.) çağırmak, seslenmek
ç.-makdan 62a.16
(: 1)

çalḳa- (T. f.) çalkalamak
ç.-rlar 32b.15
(: 1)

çāre+ (F. i.) çare, yol, ilaç, yardım 20a.3, 32a.2, 35a.8, 55b.14, 55b.15
(: 5)

çāşnigīr+ (F. b. i.) evvelce saraylarda yemeklerin tadına bakan kimse, ahçı başı 54b.15
(: 1)

çegzin- (T. f.) dönmek, dolaşmak; başı dönüp sersemlemek
ç.-ür 68b.5
(: 1)

çek- (T. f.) çekmek
ç.-e 53a.6
ç.-eler 15a.10
ç.-er 3a.9, 5a.12, 23a.4, 23b.5, 38b.7, 41b.11, 42b.7, 44a.9, 51b.13, 55b.17, 62b.5, 64a.8
ç.-erler 43a.11
ç.-mezler 54b.12
ç.-mezse 59b.2
ç.-üb 70a.14
(: 17)

çekil- (T. f.) çekilmek
ç.-üb 58b.11
ç.-ür 42a.6, 44a.5, 44a.6
(: 4)

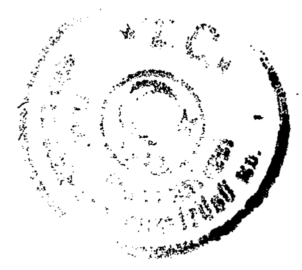
çekirdek+ / çekürdek+ (T. i.) çekirdek 15b.2
ç.+i 13b.16, 14a.12, 14a.15, 16a.14, 65b.2, 65b.2, 67a.2, 67a.2
(: 9)

çerāğ+ (F. i.) fitil, mum 22a.10
(: 1)

çerī+ (T. i.) asker
ç.+sidür 20b.11
(: 1)

çıban+ (T. i.) vücutta çıkan irinli yara 28a.9, 65a.15
ç.+lar 44b.7
(: 3)

çıḳ- (T. f.) çıkmak
ç.-a 5a.3, 5a.9, 17b.15, 46b.1, 55b.15, 63b.6, 63b.7, 66b.10, 69a.12
ç.-acaḳ 23b.5
ç.-amaz 45a.12
ç.-an 16a.10, 43a.4, 43a.4, 55b.16, 56a.5, 61b.3, 61b.4
ç.-ar 8a.7, 15b.6, 15b.8, 16a.8, 23b.6, 39a.14, 39a.9, 40a.4, 40a.17,

44a.8, 48b.9, 50a.7, 54a.15, 55a.5, 55b.11, 55b.12, 55b.14, 57a.12, 57a.14, 57b.11, 58b.4, 61a.8, 61b.3, 62b.3, 62b.4, 63b.5

ç.-arıken 46a.11

ç.-armaz 36b.12

ç.-arsa 5a.14

ç.-duğı 32b.5, 32b.9, 52a.15

ç.-duḳca 28b.2, 56a.5

ç.-ıcaḳ 20a.12, 23b.9, 30a.16, 43a.15, 46b.6, 46b.11

ç.-ınca 16a.12, 55b.17, 63b.9

ç.-mağa 45a.17, 36b.kenar

ç.-mağise 43a.9

ç.-maḳ 15b.12, 46b.5, 64a.7

ç.-maya 29a.12, 65a.12

ç.-maz 59b.6

ç.-mazsa 44b.5

ç.-mış 11b.13, 11b.15, 11b.18, 60b.17

ç.-mışdur 34a.3, 48a.16

ç.-ub 24a.15, 33a.16, 38a.7, 46b.13, 59b.7

(: 82)

çıḳar- (T. f.) çıkarmak

ç.-a 42a.14, 43a.9, 54a.2, 65b.2

ç.-acaḳ 43a.9

ç.-alar 10a.4, 10a.4, 14a.13, 16a.16, 30b.14, 30b.15

ç.-ayın 43a.11

ç.-ġan 28a.9

ç.-ıcaḳ 10a.15

ç.-maġ 43a.16

ç.-maḳ 34b.16, 45a.11

ç.-ub 67a.3

ç.-ur 20b.1, 56a.5, 59a.16

ç.-uriken 30b.14

(: 22)

çiçek+ (T. i.) çiçek 18a.17, 52b.4, 52b.12

ç.+ine 51a.13

(: 5)

çift+ (T. i.) eş

ç.+ini 43b.7

(: 1)

çig+ (T. i.) çiğ, pişmemiş, olgunlaşmamış 16b.13, 30b.5, 55b.1

ç.+le 15a.4

(: 4)

çih+ (T. i.) çiy, kırağı 21a.1, 23a.2, 23a.3

(: 3)

çil+ (T. i.) bir çeşit keklik (TS.919) 29b.16

(: 1)

çimke+ (T. i.) incik kemiği 31a.1

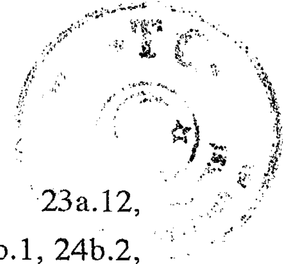
(: 1)

çirk+ (F. i.) kir, pas, pis; yarada olan kan ve irin 53b.5

(: 1)

çirkāb+ (F. b. i.) kirli su, irin

ç.+lar 20b.17

(: 1)

çirkīn+ (F. b. sf.) çirkin, güzel olmayan 44b.17, 50b.3, 54b.8, 59b.7

(: 4)

çivid+ (T. i.) baklagillerden yapraklarından çivid cıkarılan bitki (İndigofera) 14b.6

(: 1)

çiyne- (T. f.) çiğnemek
ç.-mek 55b.1
ç.-rsin 36a.16
ç.-ye 12b.5, 55b.2, 69a.10

(: 5)

çiynen- (T. f.) çiğnenmek
ç.-düginden 7a.10

(: 1)

çoğal- (T. f.) çoğalmak, artmak
ç.-a 62b.5
ç.-ur 23b.6

(: 2)

çoḳ(ğ)+ (T. i.) çok 2a.10, 3b.10, 3b.11, 3b.12, 3b.6, 7b.5, 7b.6, 7b.9, 8b.17, 11a.17, 12a.12, 12b.1, 15a.8, 15b.12, 15b.9, 16b.11, 16b.11, 17a.2, 17a.2, 18a.8, 18b.11, 18b.3, 18b.3, 18b.4, 18b.6, 18b.7, 19a.16, 19b.11, 20b.4, 20b.6, 22a.6, 22a.7, 22b.10, 22b.7, 23a.12, 23a.9, 24a.5, 24b.1, 24b.2, 24b.3, 25a.16, 25a.7, 26a.14, 26a.14, 26b.1, 27b.2, 28b.15, 28b.16, 28b.16, 29a.1, 29a.11, 29a.4, 30a.13, 30b.17, 31b.5, 33b.16, 33b.9, 35a.13, 35b.14, 35b.16, 37b.11, 37b.14, 37b.17, 38b.4, 41a.11, 43b.10, 45a.1, 45a.11, 45a.12, 46a.11, 46b.13, 50b.2, 52b.4, 52b.4, 52b.6, 52b.9, 52b.9, 52b.9, 53a.2, 57a.7, 57a.8, 58a.1, 58a.1, 58a.1, 58a.1, 58a.2, 58a.2, 58a.2, 58a.2, 58a.3, 59b.9, 62a.2, 62b.14, 64a.17, 64a.3, 66b.16, 68a.3, 69a.14, 69b.13, 70b.8, 71a.2
ç.+dan 46a.6
ç.+dur 41a.12, 43b.1, 64b.2

(: 104)

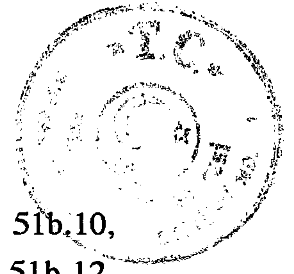
çoḳluğ+ (T. i.) çokluk
ç.+ı 44b.8, 51b.2, 51b.5

(: 3)

çök- (T. f.) çökmek
ç.-er 59a.12

(: 1)

çönge (T. i.) zayıf, vazifesini yapamaz hale gelmiş, küntleşmiş 30b.14
(: 1)

çöplik+ (F. T. i.) < F. çūb; çöplük
ç.+ler 20b.17

(: 1)

çörek otı+ (T. i.) çörekotu (Nigella damascena) ve onun susam iriliğindeki siyah tohumu 30b.3
ç. o.+ınlu 19b.1

(: 2)

çözelendür- (T. f.) akıtmak
ç.-eler 13a.11
ç.-üb 19b.4

(: 2)

çuḳāl+ (T. i.) eskiden savaşta atlara giydirilen zırhlı örtü 20b.7, 20b.7, 20b.9
ç.+a 55b.9
ç.+ını 20b.13

(: 5)

çuḳur+ (T. i.) çukur, çevresine göre aşağı çökmüş yer 27a.6, 28a.4, 34b.8

(: 3)

çuval+ (T. i.) çuval
ç.+a 30a.16

(: 1)

çün+ (T. e.) diye, maksadıyla, 3b.4, 8b.3, 21b.10, 31b.16, 39a.13, 48b.11, 49a.11, 49a.14, 50a.9, 50b.12, 50b.5, 51b.10, 51b.11, 51b.11, 51b.12, 51b.9, 51b.9, 55b.5, 57b.6, 63b.11, 64a.12, 64a.13, 64a.13, 65a.1, 65a.12

(: 25)

çün+ (F. e.) gibi, mademki, çünki 2b.3, 3a.1, 3b.2, 4b.7, 7a.16, 7b.14, 13a.16, 16b.3, 19b.12, 20b.2, 26b.12, 35a.12, 36b.1, 37a.16, 40b.1, 43b.11, 45b.16, 50a.12, 60b.16, 66a.3, 66b.10, 69b.14, 70b.1, 70b.14, 70b.9
ç.+dür 26a.15, 35b.3

(: 27)

çünkim+ (F. e.) çünki, şu sebepten dolayı ki 8a.14, 8b.2, 9a.17, 12a.16, 12b.9, 13a.7, 17b.12, 17b.14, 18b.13, 19a.14, 21b.1, 21b.9, 23b.11, 23b.15, 25a.5, 37a.1, 46b.4, 43b.8, 44a.3, 44b.4, 56a.1, 60b.8, 69a.12, 69a.8, 71a.8,

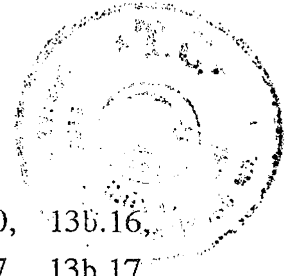
(: 25)

çürid- (T. f.) çürütmek
ç.-ür 18b.10, 41a.4, 41a.11

(: 3)

çürüg+ (T. i.) çürük
ç.+i 8a.1

(: 1)

D

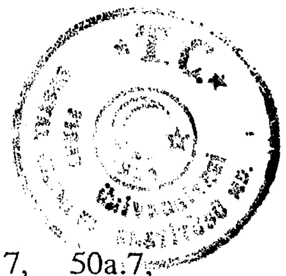
dad+ (T. i.) tat, lezzet
d.+ı 11b.6, 21a.8, 32b.11, 34a.5
d.+ın 28a.6, 41a.13, 46a.14, 49a.2
d.+ını 34a.8
d.+suz 38b.14
(: 10)

dad- (T. f.) tatmak
d.-an 34a.6
(: 1)

dadı+ (F. i.) çoçuk bakımıyla görevlendirilmiş kadın
d.+sı 12b.5
(: 1)

dāfiʿa+ (A. sf.) defeden, savan, savuşturan, iten 59a.15, 59b.6
d.+dur 59a.15
(: 3)

daḫı+ (T. b.) dahi, de 2b.2, 3a.1, 3b.2, 3b.5, 3b.6, 3b.9, 4a.4, 4a.5, 4a.6, 5a.15, 5b.15, 6a.3, 6a.4, 6b.14, 6b.3, 6b.7, 7a.12, 7b.11, 7b.17, 7b.17, 7b.4, 7b.5, 8b.12, 9a.6, 9a.6, 9a.8, 9b.11, 9b.14, 10a.17, 10b.11, 10b.14, 11a.9, 11b.12, 11b.13, 11b.14, 11b.15, 11b.17, 11b.7, 12a.7, 12a.7, 12b.12, 12b.15, 12b.15, 12b.2, 12b.8, 13b.10, 13b.10, 13b.10, 13b.10, 13b.16, 13b.16, 13b.17, 13b.17, 13b.17, 13b.17, 13b.9, 13b.9, 14a.4, 14a.4, 14a.6, 14a.6, 14a.9, 14a.9, 14b.1, 14b.1, 14b.13, 14b.13, 14b.2, 14b.2, 14b.6, 14b.6, 14b.7, 14b.7, 15a.1, 15a.1, 15a.3, 15a.3, 15a.6, 15a.6, 15a.6, 15a.6, 15b.1, 15b.1, 15b.10, 15b.10, 15b.11, 15b.11, 16a.1, 16a.1, 16a.11, 16a.11, 16a.13, 16a.13, 16a.14, 16a.14, 16a.15, 16a.15, 16a.15, 16a.15, 16a.15, 16a.15, 16a.2, 16a.2, 17a.16, 17a.7, 17a.7, 17b.11, 18a.10, 18a.12, 18a.17, 18a.3, 18a.5, 18a.6, 18a.9, 18b.17, 18b.17, 18b.4, 19b.14, 19b.8, 20a.4, 20b.2, 21a.11, 21a.11, 21a.13, 21a.15, 21a.17, 21a.2, 21b.10, 21b.12, 21b.16, 21b.5, 23a.14, 23b.3, 24b.16, 25b.10, 25b.10, 25b.14, 25b.14, 25b.15, 25b.15, 25b.17, 25b.17, 26a.1, 26a.1, 26b.10, 26b.10, 26b.10, 26b.10, 26b.13, 26b.13, 26b.16, 26b.16, 26b.7, 26b.7, 27a.8, 27a.8,

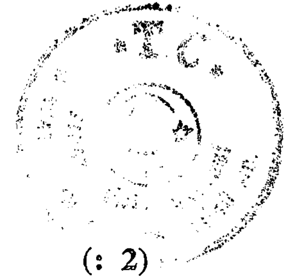
28a.13, 28a.13, 28a.14, 28a.14, 28a.5, 28a.5, 29a.9, 29b.13, 30b.8, 31a.1, 31a.15, 31a.17, 31b.16, 31b.3, 31b.3, 31b.3, 32a.6, 32a.7, 32a.8, 32a.8, 32a.8, 32a.9, 32b.11, 32b.16, 32b.8, 33b.11, 33b.14, 33b.7, 34b.15, 35a.1, 35a.10, 35a.6, 35a.7, 35a.7, 35b.3, 35b.14, 36a.12, 36b.10, 36b.15, 36b.2, 36b.5, 36b.9, 37a.1, 37a.10, 37a.15, 37a.17, 37a.4, 37a.6, 37b.10, 37b.3, 38a.11, 38b.1, 38b.12, 38b.15, 38b.17, 38b.9, 39b.5, 40a.1, 40a.1, 40a.11, 40a.2, 40b.1, 41a.17, 42a.11, 42b.12, 42b.5, 42b.5, 42b.8, 42b.9, 43b.12, 43b.16, 44a.10, 44b.16, 45a.9, 45b.1, 45b.11, 45b.4, 45b.7, 46a.11, 46a.4, 46a.4, 46b.11, 46b.16, 46b.6, 47b.1, 47b.13, 47b.2, 47b.2, 48a.8, 48a.9, 48a.11, 48b.10, 48b.11, 48b.13, 48b.14, 48b.17, 48b.17, 48b.3, 48b.8, 49a.1, 49a.3, 49a.5, 49a.8, 49b.1, 49b.11, 50a.10, 50a.14, 50a.17, 50a.7, 50a.8, 50b.2, 51a.8, 51b.7, 52a.11, 52a.5, 52a.6, 54a.7, 54b.13, 54b.17, 54b.4, 54b.9, 54b.17, 55a.13, 55b.14, 55b.16, 56a.8, 56b.13, 57a.12, 57a.14, 57a.7, 57b.17, 58a.4, 58b.10, 58b.14, 58b.17, 59a.1, 59a.10, 59a.15, 59a.4, 59a.8, 61a.13, 61a.16, 61a.6, 61b.1, 61b.17, 61b.2, 61b.2, 61b.4, 61b.5, 61b.9, 62a.1, 62a.10, 62a.16, 62b.14, 62b.16, 62b.8, 63a.10, 63a.13, 63a.14, 63a.9, 63b.2, 63b.5, 64a.13, 64a.16, 64a.2, 64a.5, 64a.7, 64a.9, 64b.6, 64b.7, 65a.10, 65a.12, 65b.11, 65b.2, 65b.3, 65b.3, 66a.10, 66a.11, 66a.14, 66a.6, 66b.9, 67a.7, 69a.16, 69a.5, 70a.4, 70b.15, 71a.4, 71a.6, 71a.7

(: 345)

dāʿī+ (A. sf.) dua eden, duacı 4b.7

(: 1)

dā(y)im+ (A. sf.) daim, devamlı, sürekli 3b.1, 3b.8, 9a.5, 12a.14, 13b.1,

18a.7, 18a.16, 19b.9, 20a.16, 20b.11, 22a.13, 22a.16, 23b.8, 27a.10, 27a.10, 27b.7, 27b.7, 30a.5, 31b.12, 31b.6, 40a.14, 45b.8, 46a.4, 47a.2, 53a.17, 53b.3, 54b.6, 55b.1, 56a.3, 56b.5, 57a.16, 58a.5, 59b.3, 60a.1, 60a.3, 61b.6, 62a.3, 62b.11, 62b.5, 62b.9, 65b.1, 65b.5, 66b.13, 66b.14, 68b.7, 69b.2, 71a.12, 71a.15

(: 48)

dāire+ (A. i.) daire, çember, sınır içi
d.+sinden 2a.11

(: 1)

dak̩- (T. f.) takmak
d.-mışdı 5a.2
d.-ı virdi 26a.8

(: 2)

dāne+ (F. i.) tane, tohum 8a.5, 8a.9, 16a.17
d.+lü 30a.3
d.+si 30a.12

(: 5)

dane çādır+ (T. i.) çadır uşağı, maydanozgillerden özsuyu hekimlikte kullanılan bir bitki (Dorema ammoniacum) 68a.9
d. ç.+la 68a.11

(: 2)

dāng+ (F. i.) bir dirhemin altıda biri 16a.13, 16b.3

(: 2)

dārçīn+ (F. i.) tarçın
d.+ı 24a.12, 35b.9

(: 2)

dār-ı fülfül+ (A. i) kara biberin uzunca bir biçimi (Piper longum) 55b.1, 68a.4

(: 2)

daʾüʾl-fīl+ (A. b. i.) ayak şişmesi (Elefantiasist) 59b.10

(: 1)

daʾü'l-ḥayye+ (A. i.) deri soyulması şeklinde görülen bir hastalık (Pseuriasi) 59b.16

(: 1)

daʾüʾl-kelb+ (A. i.) kuduz hastalığı 61a.15

(: 1)

daʿvet+ (A. i.) davet, ziyaret, çağrı 1b.15
d.+üŋ 1b.15

(: 2)

debser- (T. f.) depsermek; dil dudağın kuruyup buruşmak
d.-mek 13b.6

(: 1)

defʿ+ (A. i.) öteye itme, savma, giderme 25a.3

(: 1)

defʿ eyle- (A. T. b. f.) def eylemek, gidermek, öteye itmek
d.e.-dügi 69a.1
d.e.-dük 25a.3
d.e.-mege 69a.2
d.e.-r 47b.3, 67b.12
d.e.-ye 28b.11, 37a.14

(: 7)

defʿ it(d)- (A. T. b. f.) def etmek, gidermek
d.i.-e 28b.6
d.i.-ebilür 47b.2
d.i.-erüz 25b.9
d.i.-mege 47b.1
d.i.-mek 68b.14
d.i.-meye 28b.7

(: 6)

defʿ ol- (A. T. b. f.) def olmak, giderilmek
d.o.-a 69a.3

(: 1)

deg- (T. f.) değmek, ulaşmak
d.-mez 18b.10

(: 1)

degin+ (T. e.) değin, kadar 2b.10, 16b.3, 16b.3, 23a.6, 23a.7, 26a.12, 26a.12, 38a.9, 44a.7, 50a.13, 55b.13, 56b.9, 57b.11, 59a.5, 67b.3, 68a.8
d.+dür 65b.10

(: 17)

degirmen+ (T. i.) değirmen, öğüten araç
d.+de 30a.14
d.+den 30a.15

(: 2)

degirmi+ (T. sf.) yuvarlak 10a.6, 51a.9, 58a.16

(: 3)

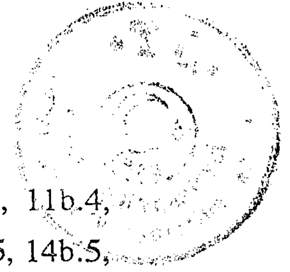
degme+ (T. sf.) herhangi bir, gelişi güzel, rast gele 18b.1, 29a.16, 45b.16, 53b.10

(: 4)

degşür- (T. f.) değiştirmek, değişmek
d.-ecek 21b.13
d.-eler 13b.13, 13b.13
d.-ür 21b.13

(: 4)

degül+ (T. e.) değil 6b.13, 6b.14, 6b.15, 18a.8, 20a.4, 20a.4, 20a.7, 25a.9, 26b.15, 26b.15, 26b.15, 26b.15, 27a.8, 27a.8, 31a.11, 31a.14, 36b.13, 41b.14, 41b.15, 46b.6, 51a.2, 53b.3, 55a.10, 55b.8, 60a.9, 70a.7
d.+dür 3b.2, 3b.3, 12a.9, 24b.11, 24b.12, 28a.14,

28a.14, 29a.9, 31b.14, 33a.2, 34a.2, 35a.1, 39a.1, 42a.10, 42a.9, 42b.13, 42b.16, 42b.17, 43a.1, 43a.14, 43a.15, 43a.17, 44b.17, 45a.5, 46a.2, 46b.9, 63b.14, 68b.3

d.+ise 12a.9, 33a.10, 60a.9

(: **56**)

degzin- (T. f.) dolaşmak, dönmek, çevrilmek

d.-mez 68b.9

(: **1**)

deḫlizü'l ḳalb+ (A. i tam.) **hek.** kalp kulakcığı kapağı 57a.10

(: **1**)

dek+ (T. e.) kadar, değin, dek 32a.16, 38b.9, 65b.15

(: **3**)

dek ṭur- (T. b. f.) uslu, sessiz sakin durmak

d. t.-maz 42b.7

(: **1**)

del- (T. f.) delmek

d.-memek 64a.13

(: **1**)

delālet+ (A. i.) gösterme, yol gösterme, iz, işaret 11b.9

(: **1**)

delīl+ (A. i.) iz, kanıt, ipucu, emare 35a.1

d.+dür 11a.8, 11a.9, 11b.4, 11b.4, 11b.5, 14b.5, 14b.5, 29a.13, 40a.7

(: **10**)

delk+ (A. i.) el ile ovma, sürtme, ovuşturma

d.-i isti'dādī 37b.6, 38a.3

d.-i istirdādī 38a.10

(: **3**)

dellāk+ (A. i.) hamamda müşterileri yıkayan kimse 43a.2

(: **1**)

delü+ / **deli** (T. i.) deli, akılsız 11a.13, 18b.12, 41a.17

d.+dür 25b.13

(: **4**)

delük(g)+ (T. i.) delik 53a.8, 54b.16, 55a.4, 59a.6

d.+den 59a.16

d.+e 55a.5

d.+i 53a.10, 53a.12, 59a.6, 63a.12, 63b.15

d.+ince 55b.14

d.+inden 20b.7, 54b.1

d.+ine 63a.3, 63b.5

d.+ini 53b.8

d.+inüŋ 53a.12

d.+lerden 48b.9, 48a.16

d.+lerin 54b.11

d.+lerini 8a.6

(: **22**)

delülig+ (T. i.) dililik

d.+e 17b.12

(: 1)

dem+ (F. i.) soluk, nefes; an, vakit 33b.15, 65a.6

(: 2)

dem-be-dem+ (F. b. zf.) vakit vakit, daima 10a.6, 14a.8, 67a.10

(: 3)

demevī+ (A. sf.) kanla ilgili, kanlı; mec. asabi, sinirli 7b.10, 46b.1

(: 2)

demregü+ (T. i.) temregi, tuzlu balgam, temriye hastalığı 28a.12, 59b.10

(: 2)

demür+ (T. i.) demir 43a.11, 57a.3

d.+ile 1b.7

(: 3)

demürci+ (T. i.) demirci 43a.2

(: 1)

deng+ (F. sf.) şaşkın; ahmak, sersem 28a.5, 41a.4, 41a.15

(: 3)

deŋiz+ (T. i.) deniz 27a.7, 27a.7, 27b.2, 27b.2

d.+üŋ 68b.7

(: 5)

depe+ (T. i.) tepe 44a.6

d.+din 48b.3

d.+si 14b.15, 14b.15, 14b.17, 14b.17, 67b.14

d.+sine 15a.16, 15a.16, 15a.4, 15a.4, 15b.16, 15b.16, 54a.17, 67a.9

d.+ye 55b.13

d.+yi 50a.17

(: 17)

depele- (T. f.) tepelemek, ezmek

d.-mezse 25a.15

(: 1)

depren- (T. f.) deprenmek, hareket etmek

d.-e 37a.8

d.-en 38a.14, 38a.15, 57b.10, 57b.11

d.-icek 37a.5, 59a.8

d.-meden 39a.2

d.-medigi 37a.7

d.-mege 36a.10

d.-mekdür 38a.13

d.-memege 36a.10

d.-mesini 9a.2

d.-meye 37a.6

d.-mez 26a.17, 26a.17, 61b.7

d.-üb 37a.6, 37a.7

d.-ürse 38a.14, 47b.12

(: 21)

depreş- (T. f.) depreşmek, hareketlenmek

d.-icek 58b.7

d.-miş 37a.15

d.-ür 58b.12

(: 3)

depret(d)- (T. f.) depretmek, hareket ettirmek

d.-e 45a.15

d.-imez 42a.5

d.-memekdür 40a.10

d.-mez 50b.3

d.-ür 3a.6, 12a.11

(: 6)

der+ (T. i.) ter 38a.6, 54a.2

d.+ile 18a.14

d.+lü 66a.10, 66a.10

(: 5)

derece+ (A. i.) derece, basamak, miktar

d.+de 17a.14, 17a.14

d.+ler 29b.3

d.+nüŋ 17a.15, 17a.16

(: 5)

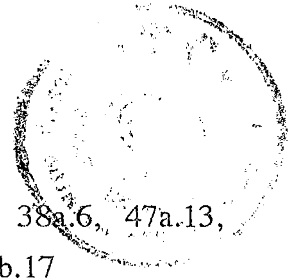
deri+ (T. i.) insan ve hayvan vücudunu kaplayan, tüy, kıl ve pulla kaplı örtü 18a.14, 36b.11, 46b.17, 46b.3, 47a.15, 47a.16, 47a.16, 47b.1, 47b.8, 54b.16, 59a.2, 60b.1

d.+dür 47a.14

d.+nüŋ 8b.5

d.+si 42a.6, 48b.10, 55a.6

d.+sin 30b.14

d.+ye 8b.5, 38a.6, 47a.13, 47a.17, 50b.17

d.+yile 55b.8

(: 24)

deriŋ+ (T. i.) derin 5a.5, 32a.16

(: 2)

derle- (T. f.) terlemek

d.-de 15a.16

d.-mek 46a.16

d.-mekden 18b.3

d.-mekdür 42a.7

d.-memek 46a.17

d.-meye 16b.8, 16b.8, 46a.15

d.-r 39a.12, 39b.2

d.-riken 39a.13

d.-ye 21a.3, 46b.1

(: 11)

derlegen+ (T. i.) terleyen

d.+dür 41a.5

(: 1)

destenbū+ (F. i.) destenbūye, şamama (Cucumis dudaim), küçük güzel kokulu bir cins kavun 50a.15

(: 1)

destūr+ (F. i.) izin, müsade, ruhsat 9a.17, 25a.7, 49a.4, 49a.17

(: 4)

devā+ (A. i.) çare, ilaç, tedbir

d.+yı 36b.11

(: 1)

dıḳıl- (T. f.) tıkılmak, bir yere doluşmak

d.-ur 39a.17

(: 1)

dıḳḳ+ (A. i.) ince ağrı, erime hastalığı 35b.8, 61a.8, 62b.17

(: 3)

dırnağ+ (T. i.) tırnak

d.+ın 9b.15

d.+ına 44a.7

(: 2)

di- (T. f.) demek, söylemek

d.-diler 40b.15

d.-dügi 34a.14, 55a.10

d.-dügüm 31a.3, 46b.8. 48a.11

d.-dügümi 18b.12

d.-dügümüz 7a.3, 8b.4. 9a.9, 21a.3, 28a.5, 29a.10. 29a.5, 31b.10, 49a.10. 52b.16, 63a.10, 64b.8. 65b.4

d.-dügümüzleyin 21a.10. 32b.4

d.-dük 26b.14, 38a.14, 38a.4. 51a.11, 59a.17, 69a.15

d.-dükdi 59a.14, 70a.8, 71a.4

d.-dükleri 3b.13, 7a.6, 21a.15, 37a.12, 58a.6, 58b.7, 59a.16, 60b.3, 64a.4

d.-düklerümüz 15a.14

d.-düklerümüzüŋ 9a.13

d.-düklerümüŋ 29b.2

d.-dükse 69b.14

d.-düm 19b.10, 43b.4

d.-mek 6b.5, 7a.7, 7a.8, 7a.9, 37b.6

d.-mekdür 40a.12, 57a.9

d.-mesün 20b.5

d.-meye 9a.5, 43a.12

d.-mezler 4a.10

d.-mişdür 10b.4, 31a.2

d.-mişler 10b.15, 33b.16, 45a.12, 52a.13, 69a.17

d.-mişlerdür 4b.16, 29b.13, 32a.12, 45a.9, 67b.14, 68b.2

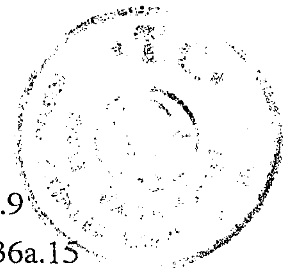
d.-r 18b.9, 26b.4, 26b.4, 31a.7, 35b.17, 41b.14, 68a.12

d.-riken 26a.15

d.-rise 68a.16

d.-risek 7a.4

d.-rler 2b.13, 2b.13, 2b.13, 2b.14, 2b.14, 2b.15, 2b.15, 2b.15, 3a.7, 3a.10, 3a.11, 3a.13, 3a.14, 3a.14, 3a.15, 3b.4, 3b.12, 3b.13, 3b.14, 3b.15, 4a.9, 5b.10, 5b.11, 5b.16, 5b.17, 6a.2, 6a.8, 6a.13, 6a.15, 6b.5, 6a.16, 6b.12, 6b.15, 7a.2, 7b.10, 7b.4, 7b.4, 7b.6, 7b.11, 7b.12, 7b.12, 8a.2, 8a.12, 8b.4. 8b.5, 8b.5. 8b.5, 8b.6, 14b.3, 14b.3, 16b.2,

16b.2, 17a.3, 17a.3, 17a.6, 17a.6, 20a.10, 20a.13, 21a.14, 21a.14, 21b.5, 21b.6, 21b.9, 26b.16, 26b.17, 26b.17, 28b.8, 28b.8, 30a.4, 30b.17, 30b.17, 33a.13, 33b.11, 36a.10, 36a.10, 36b.4, 36b.9, 36b.10, 37a.11, 37a.4, 37a.5, 38a.10, 38a.5, 42a.9, 44a.2, 50b.10, 50b.11, 50b.12, 50b.13, 50b.14, 50b.16, 50b.17, 50b.9, 50b.9, 51a.2, 51a.4, 51a.6, 51a.8, 51a.12, 51a.13, 51a.13, 51a.14, 54a.14, 54a.17, 54b.4, 55a.2, 55a.5, 55a.7, 55b.7, 55b.8, 55b.17, 56b.17, 56b.17, 57a.9, 57a.10, 57a.11, 57a.13, 57a.15, 57a.15, 57b.1, 58a.7, 58b.2, 58b.4, 58b.7, 58b.10, 58b.13, 59a.8, 59a.11, 59b.1, 60b.1, 60b.12, 61b.13, 61b.13, 61b.14, 61b.14, 63a.6, 63a.7, 63a.8, 63b.2, 63b.4, 63b.11, 63b.15, 64a.10, 64b.13, 64b.14, 65a.2, 65a.10

d.-rsin 6a.2

d.-rüz 6a.5, 6a.5, 52a.12

d.-se 69b.10

d.-ye 46b.5, 48a.9

d.-yeler 17b.6, 36a.15

d.-yelüm 33b.17, 36a.16, 44a.1

d.-yen 46b.10

d.-yü 6b.8, 6b.9, 6b.9, 9b.17, 9b.8, 10a.1, 39a.6, 40b.11, 40b.11, 40b.12, 42a.9, 47b.7, 47b.8, 48a.6, 49a.10, 50a.8, 53b.8, 54b.7, 59a.3

d.-yüb 2a.11, 20b.6, 35b.16

(: **263**)

dib+ (T. i.) dip, oyuk ve çukur yerlerin en derin yeri; taban

d.+i 58a.17

d.+in 32b.7, 32b.16

d.+inde 55a.2, 59a.5, 59a.14

d.+indeki 63a.3

d.+inden 9b.3, 10b.7, 59a.5

d.+ine 7a.13, 10a.13, 32a.16, 38a.6, 40b.11, 59a.12

(: **16**)

diger+ (F. sf.) diğer, başka, öteki 64a.16

(: **1**)

diḳḳat+ (A. i.) doğruluk, incelik

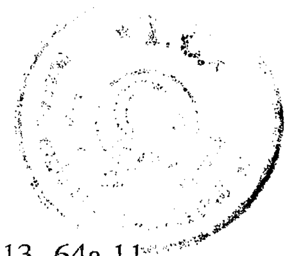
d.+ile 41b.1

(: **1**)

diken+ (T. i.) diken

d.+ler 5a.5

d.+lerinüŋ 5b.1

(: 2)

dil+ (T. i.) ağız boşluğunda bulunan organ; insanların ses ve işaretlerle meydana getirdikleri anlaşma vasıtası, lisan 34b.3, 37a.7, 40b.3, 49a.2, 54b.13, 55a.9, 62a.8

d.+e 48b.17

d.+i 40a.10, 41a.3, 53b.13, 53b.14, 54b.14, 66b.4, 66b.4

d.+in 16a.6

d.+ince 2a.5, 2a.17

d.+inde 42a.8

d.+ini 14a.13

d.+ise 38a.15

d.+le 55a.12

d.+lü 35a.10

d.+üŋ 38a.15, 48b.17, 55a.10, 55a.2, 55a.6, 55a.6, 55a.7

(: 30)

dile- (T. f.) dilemek, istemek

d.-düginden 31b.3

d.-mezse 48a.9

d.-r 8a.3, 18a.3, 61a.5, 71a.1, 71a.2, 71a.2

d.-rse 12b.16, 18b.6, 22a.13, 31b.2, 48a.8, 48b.7, 48b.7, 56a.11, 60a.9

d.-ye 33a.13

d.-yeler 12b.10, 13a.16

d.-yen 9a.16, 34a.13, 64a.11, 64a.16, 65b.12

d.-yicek 51b.13

d.-yüb 2a.5

(: 27)

dileg+ (T. i.) istek, rica, talep

d.+ine 17b.5

(: 1)

dilkü+ (T. i.) tilki 5a.8, 5a.10, 23b.10

(: 3)

dimāğ+ (A. i.) dimağ, akıl, beyin, şuur 12b.13, 28b.12, 28b.12, 29b.9, 34b.5, 38b.11, 40b.1, 40b.6, 44a.4, 46b.2, 47a.9, 47b.10, 47b.11, 47b.13, 50a.10, 53b.11, 53b.14, 54b.3, 55a.13

d.+a 8b.1, 23a.5, 23b.6, 40a.17, 40b.8, 48a.1, 48b.15, 49a.4, 50a.8, 53a.16, 53a.8, 54b.3, 54b.7, 63b.8, 68b.8

d.+da 8b.2, 47a.8, 48a.13, 48a.2

d.+dan 40b.1, 48b.15, 49a.15, 49b.1, 50a.3, 50a.4, 50a.8, 50b.14, 53a.9, 54b.16, 54b.2, 57b.5, 65a.4

d.+dur 28b.9, 28b.9

d.+ı 21a.6, 21a.9, 28a.5, 28a.5, 35a.14, 35b.3,

39b.17, 40a.13, 40a.4, 41a.13, 46b.13, 47a.11, 47a.12, 47b.17, 50b.3, 54b.5, 59b.8, 61a.4, 68b.10

d.+ına 11a.4, 11a.5

d.+ında 14b.14, 14b.14

d.+ından 12b.17

d.+ınuŋ 11a.8

d.+lu 35a.11, 35a.11

d.+uŋ 34b.4, 35a.17, 40a.15, 40a.17, 41a.15, 47b.16, 48a.14, 50a.10, 50a.13, 51b.10, 54a.15, 54a.16, 54b.5, 65a.2

(: 94)

dīn+ (A. i.) Allah'a inanma ve bağlanma 4b.3, 49b.14

(: 2)

diŋle- (T. f.) dinlemek

d.-ye 53a.17

(: 1)

diŋlen- (T. f.) dinlenmek, istirahat etmek

d.-e 16b.7

d.-medin 30b.11

d.-mekçün 40b.4

d.-ür 12b.14, 38b.10

(: 5)

dir- (T. f.) dermek, toplamak

d.-mekçün 51b.12

d.-sün 41a.7

(: 2)

direm+ (F. i.) A. dirhem > dirhem 11b.18, 12a.1, 12a.1, 12a.2

(: 4)

direz+ (T. i.) dokumacılıkta tezgaha gerilen ip

d.+isi 55a.1

(: 1)

dirhem+ (A. i.) eski okkanın dört yüzde biri, 3.148 gr'lık ağırlık ölçüsü (İstanbul için 3.207 gr.) 58a.8, 58a.9, 58a.9, 58a.9, 58a.10, 68a.7, 68a.7, 69a.11

(: 8)

diri+ (T. i.) diri, yaşayan 6a.12

(: 1)

dirīğ+ (F. e.) eyvah, ah, aman; men etme, önleme

d.+ile 45b.14

(: 1)

dirīğā+ (F. zf.) yazık, eyvahlar olsun 18b.10

(: 1)

diril- (T. f.) dirilmek, canlanmak

d.-en 40b.15

(: 1)

diril- (T. f.) derilmek, toplanmak

d.-ecek 64b.14

d.-miş 32a.17
d.-ür 41a.8, 44a.7, 44a.8, 64b.7

(: 6)

dirild- (T. f.) diriltmek, canlandırmak
d.-ür 48a.10

(: 1)

dirilik(g)+ (T. i.) dirilik, canlılık 49a.8, 49a.16, 57a.9
d.+in 57b.13, 67b.5
d.+ine 43b.2

(: 6)

dirlik+ (T. i.) yaşayış, hayat, geçim 4a.17

(: 1)

dirneş- (T. f.) toplanmak, yığılmak
d.-en 69a.8

(: 1)

dirseg+ (T. i.) kol ve ön kol arasındaki eklemin arka yanı
d.+i 10a.8

(: 1)

diş+ (T. i.) çene kemiklerinin üzerine dizi, ısırıp koparma ve çiğnemeye yarayan sert, beyaz organ 12b.3, 13a.13, 14a.1, 14a.1, 28a.12, 28a.12, 41a.10, 41a.4, 55a.11, 55a.11, 55a.14
d.+i 12a.16, 13a.4, 13a.5, 13a.7, 13a.7, 13a.8, 13a.12, 13a.14, 14a.5
d.+in 13a.5
d.+leri 55a.15
d.+lerine 55b.3

(: 23)

ditre- (T. f.) titremek
d.-r 39b.2, 44b.11
d.-ye 21a.2

(: 3)

ditregen+ (T. i.) titreyen, çok titreyen
d.+ligi 59b.15

(: 1)

dīvār+ (F. i.) duvar
d.+e 17b.9
d.+larına 29b.3

(: 2)

diyānet+ (A. i.) din, dindarlık, din duygusu 49b.14

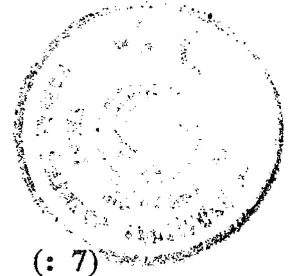
(: 1)

diz+ (T. i.) kaval, baldır, uyluk kemiklerinin birleştiği yer
d.+i 37b.4
d.+leri 42a.6

(: 2)

dizgin+ (T. i.) gemin uçlarına bağlanarak hayvanı yönlendirmeye yarayan kayış 18a.17

(: 1)

doğ- (T. f.) doğmak
d.-duğına 14a.11, 14a.11
(: 2)

dokın- (T. f.) dokunmak, temas etmek
d.-ıcak 10a.5
d.-mamışdur 9b.8
d.-ması 9b.8
d.-ur 47a.14
d.-ı turur 62a.9
(: 5)

domağu+ / ṭomağu (T. i.) tomagu, şiddetli burun akıntılı bir nezle 14a.11, 28a.10
(: 2)

doŋ- (T. f.) donmak, çok üşümek
d.-mış 25b.17
(: 1)

dordı+ (A. i.) tortu, posa, çöküntü 7a.13
(: 1)

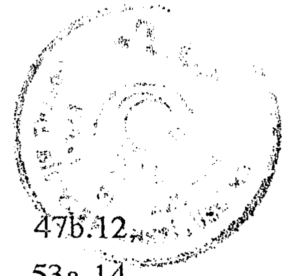
dostluğ+ (F. T. i.) dostluk, dost olma hali
d.+ı 34b.17
(: 1)

doy- (T. f.) doymak, tok hale gelmek
d.-an 68b.13
d.-ar 68b.12
d.-arıken 68b.12
d.-mayan 68b.13
d.-maz 68b.12, 68b.12
d.-maziken 68b.12
(: 7)

dög- (T. f.) bir şeyi toz hale getirmek için ezmek; ezmek veya çırpmak
d.-e 53a.5, 66b.2
d.-eler 12a.6, 12a.7, 12a.7, 13b.9, 13b.9, 13b.9, 13b.9, 14b.2, 14b.2, 15a.16, 15a.16, 15b.11, 15b.11, 15b.2, 15b.2, 15b.6, 15b.6, 15b.9, 15b.9, 24a.12, 54a.11, 67b.14
d.-erken 30a.13
d.-erler 14b.6, 14b.6, 14b.7, 14b.7, 14b.8, 14b.8, 16a.1, 16a.1, 16a.2, 16a.2
d.-üb 9b.2, 9b.5, 14b.9, 14b.9, 14b.11, 15b.15, 16a.13, 16a.13, 67a.2, 68a.11
(: 45)

dögil- (T. f.) dövülmek, ezilmek
d.-miş 9b.10, 14a.12, 14a.15, 16b.2, 44a.4, 66b.13, 66b.16
d.-üb 30b.12
(: 8)

dök- (T. f.) dökmek, boşaltmak
d.-ecek 28b.6
d.-eler 32b.16, 32b.7, 32b.7, 34a.17, 50a.17

d.-er 28b.11, 28b.11, 28b.12, 28b.12, 28b.7, 28b.7, 44b.6, 54b.6, 64b.11, 64b.14
d.-mek 19b.4, 55b.3
d.-üb 32b.16

(: 19)

dökil- (T. f.) dökülmek, boşaltılmak
d.-dügi 62b.15
d.-e 45a.9
d.-ecek 65a.10
d.-imez 45a.4
d.-üb 57b.5
d.-ür 15a.9, 23b.7, 23b.7, 25a.3, 63b.13, 64b.17
d.-ürse 62b.13, 62b.14

(: 13)

dökin- (T. f.) dökünmek
d.-e 46a.15, 46b.1
d.-mek 22a.7, 46a.17, 46a.17
d.-mekden 52b.9
d.-mekile 50a.16
d.-meye 46a.15
d.-meyüb 46a.16

(: 9)

dön- (T. f.) dönmek
d.-di 5a.1, 26b.4
d.-dügine 21b.4
d.-e 40b.12, 40b.13, 54a.2, 69a.1
d.-er 7b.16, 20a.16, 21a.13, 22a.14, 22b.17, 24a.9, 28a.8, 28a.8, 32b.15, 39b.7, 41b.9, 47b.12, 47b.13, 50a.12, 53a.14, 55b.13, 63a.16, 63a.17, 64a.15
d.-erken 9a.3
d.-erse 42a.6
d.-mege 21b.5, 21b.9
d.-mek 34b.6, 43a.8, 64a.16
d.-meye 34a.6
d.-mez 46b.4
d.-miş 18b.14
d.-sün 64a.16, 64a.16
d.-üb 40a.4, 62b.14

(: 40)

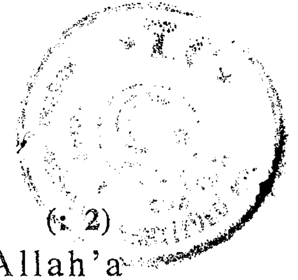
dönder- (T. f.) döndermek, çevirmek
d.-ür 21a.15, 60b.9, 65a.9

(: 3)

döndür- (T. f.) döndermek, bulandırmak, kabul etmemek
göŋül d.-e 55a.13
göŋül d.-meye 34a.7
göŋül d.-ür 68b.8

(: 3)

dörd+ (T. i.) dört (sayı) 1b.4, 1b.7, 2a.1, 3b.17, 3b.17, 4a.3, 4b.7, 4b.8, 6a.12, 6a.12, 6b.10, 6b.15, 6b.16, 6b.2, 7b.1, 7b.11, 8a.17, 9b.2, 47b.10, 48a.15, 48b.2, 51a.1, 51a.6, 51a.12, 56b.13, 56b.14, 56b.14, 59a.16,

59b.17, 60a.1, 67a.13, 69a.11
d.+dür 5b.12, 5b.14, 6a.14, 7b.1
d.+i 4a.2, 7a.1, 7a.1, 7b.5, 42b.12
d.+inci 4b.14, 8a.4, 9a.7, 27a.14, 27a.15, 38b.15, 42b.10, 43a.9, 47a.16, 51b.1, 51b.10, 54a.12, 70b.9
d.+incisi 4a.5
d.+inüŋ 4a.7
d.+ünden 7b.6
d.+üne 6b.11, 6b.15

(: 59)

döşe- (T. f.) döşemek
d.-di 1b.4

(: 1)

döşek+ (T. i.) döşek, yatak 1b.4
d.+de 19a.11, 19b.3

(: 3)

döşen- (T. f.) döşenmek, bir tabanın kaplanması
d.-mişdür 48b.10, 48b.17, 53a.9
d.-ür 54b.16

(: 4)

döy- (T. f.) dayanmak, katlanmak, tahammül etmek
d.-e 42b.10
d.-emez 28a.17

(: 2)

du'ā+ (A. i.) Allah'a yalvarma, niyaz
d.+lu 5b.3

(: 1)

dudaḳ(ğ)+ (T. i.) dudak
d.+ında 13b.14
d.+larında 13b.6

(: 2)

duḫl ol- (A. T. b. f.) duhul olmak, içeri girmek
d.-ur 2a.14

(: 1)

dūna yürü- (A. T. b. f.) aşağılığa meyl etmek (dūn > aşağılık, alçak)
d.-r 3b.8

(: 1)

dur- (T. f.) durmak
d.-a 18a.1
d.-alar 17a.12
d.-mağla 7b.16
d.-maḳ 12a.15
d.-mışdur 20b.11
d.-urdı 26a.2
d.-urken 9a.2

(: 8)

durrāc+ (A. i.) Afrika ve Asyada bulunan bir çeşit keklik, turaç (Francolinus)
d.-ı çīl 29b.16

(: 1)

dut- (T. f.) tutmak
d.-acaḳ 9a.10

d.-duğı 67b.4
d.-masun 18b.8
d.-mış 40b.9
d.-sun 67a.15
(: 5)

dutış- (T. f.) tutuşmak
d.-maḳ 17a.8
(: 1)

duy- (T. f.) duymak, işitmek
d.-a 50a.10
(: 1)

duz+ (T. i.) tuz **bkz.** ṭuz
d.+lu 14a.4
(: 1)

düdük(g)+ (T. i.) düdük 55b.6
d.+ine 56a.13
d.+inüŋ 58b.4
(: 3)

dükeli+ (T. zf.) hepsi, bütün 20b.4, 30a.6, 37a.10, 37a.8, 39a.1, 40b.6, 45a.13, 47a.9, 48a.16, 48a.17, 48b.1, 57b.12, 60b.5, 60b.7, 62a.12, 63a.15, 63a.4, 65a.11, 65a.7, 67b.9
d.+nden 7b.5, 27a.13, 27a.13, 45a.7, 50b.2, 68a.11
d.+ne 61b.13
d.+sine 61b.13
(: 28)

düken- (T. f.) tükenmek, bitmek
d.-eyidi 53a.15, 53a.15
d.-ür 63b.2
(: 3)

dün+ (T. i.) dün, bu günden önceki gün 42a.16
(: 1)

dünyā+ (A. i.) dünya, yeryüzü 20b.8, 71a.9, 71a.12
d.+da 52b.2
d.+nuŋ 70b.3
(: 5)

dünyevī+ (A. i.) dünya ile ilgili 70b.3
(: 1)

düriş- (T. f.) çalışmak, sebat etmek
d.-mek 53b.16
d.+mekdür 19a.2
(: 2)

dürlü+ (T. i.) türlü, çeşitli 2b.10, 2b.11, 2b.11, 3a.2, 3a.4, 3a.4, 3b.2, 3b.3, 3b.3, 4a.1, 4a.1, 4a.2, 4b.8, 5b.15, 6b.10, 6b.4, 7a.3, 7a.9, 8a.8, 8b.10, 8b.2, 9a.14, 12a.12, 12a.2, 12b.12, 13b.10, 13b.10, 13b.10, 13b.10, 13b.3, 13b.9, 13b.9, 14b.3, 14b.3, 15a.1, 15a.1, 15a.3, 15a.3, 15a.6, 15a.6, 15b.1, 15b.1, 16b.5, 16b.5, 17b.7, 17b.10, 18a.12, 18a.15, 18a.2, 18a.2, 18a.2, 18a.4, 18a.4, 18b.15, 20b.16, 20b.16, 21a.11, 21a.12,

düş- (T. f.) düşmek
d.-dügi 51b.1
d.-e 9a.10, 34b.6, 45b.16, 53b.7, 55b.17
d.-er 17b.7, 23a.2, 25a.12, 26b.10, 26b.10, 26b.9, 26b.9, 49b.10, 49b.12, 49b.13, 49b.15, 49b.17, 49b.8, 50a.2, 50a.5, 59b.4
d.-erse 18a.9, 49b.10, 49b.12, 49b.14, 49b.16, 49b.6, 49b.8, 50a.1, 50a.4, 59b.11, 59b.16
d.-icek 9b.5
d.-mek 28b.14, 28b.14, 67b.7, 67b.7
d.-memekdür 4a.17
d.-mesün 9a.5, 47b.8
d.-mez 52a.14, 68b.10
d.-miş 39a.5
d.-mişse 49b.3, 49b.4
d.-se 18a.8, 52a.5
d.-üb 21a.1, 40b.12
(: 50)

düşmen+ (F. sf.) düşman, yağı, hasım 28a.13, 53b.3
d.+den 53b.2
d.+dür 20b.10, 45b.9
d.+i 20b.11
d.+idür 19b.10, 31a.17, 67b.5
d.+üŋ 20b.10
(: 10)

düvār+ (A. i.) devār, baş dönmesi 44a.16, 59b.10
(: 2)

düz+ (T. sf.) düz, üzerinde girinti çıkıntı olmayan; doğru, düzenli 10a.7, 28a.6, 51a.2
d.+dür 51a.2
(: 4)

düz- (T. f.) yapmak, hazırlamak, tertip, tanzim etmek
d.-e 18a.2
d.-eler 10b.3
d.-erler 43a.11
(: 3)

düz- (T. f.) telif etmek, nazmetmek
d.-mişlerdür 4a.12
(: 1)

düzen+ (T. i.) ev, bark 70b.2
(: 1)

düzey+ (T. i.) düzey, seviye
d.+e 22a.16
(: 1)

düzil- (T. f.) dizilmek, sıralanmak
d.-mişdür 58b.17, 58b.17
(: 2)

düzil- (T. f.) yapılmak, hazırlanmak, tertip olunmak
d.-miş 12b.11
d.-mişdür 70b.3
(: 2)

ebdān+ (A. i.) bedenler, cisimler, tenler 4a.13
(: 1)

Ebiḳrāṭ+ (A. i.) Hipokrat M.Ö. 460 - 377 ? yıllarında yaşamış eski çağın en büyük hekimi 13b.2, 22b.5, 24b.3, 25a.6, 25b.5, 47a.9
(: 6)

ebleh+ (A. i.) pek akılsız, ahmak
e.+dür 25b.13
(: 1)

Ebu ʿAli+ (A. i.) İbni Sina Ebu Ali Hüseyn 980-1037 İslam medeniyetinin en büyük alim ve hekimi 10a.5, 22b.12, 23b.9, 24a.16, 24b.4, 43a.15, 9b.9
(: 7)

ecel+ (A. i.) vade, ömrün sonu 57b.11
(: 1)

ecsām+ (A. i.) cisimler, gövdeler 2b.15
(: 1)

eczā+ (A. i.) parçalar, kısımlar
e.+yı 6a.13, 7b.4
e.+ı 6b.2
e.+-i evvelī 6a.15
(: 4)

edeb+ (A. i.) terbiye, naziklik, zariflik 2a.11
e.+dür 17b.13
(: 2)

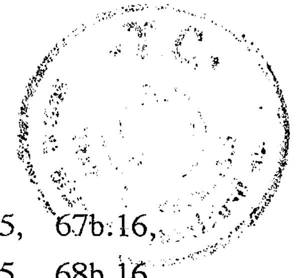
edeme+ (A. i.) derinin iç yüzü 8b.5
(: 1)

edviye+ (A. i.) ilaçlar 68a.5
(: 1)

efsentīn+ (A. i.) pelin, **bot.**, (Artemisia absinthum) 16b.1
(: 1)

efyūn+ (A. F. i.) afyon, haşhaşdan çıkarılan uyuşturucu bir madde, hekimlikte kullanılan değerli bir ilaç (Opium) 22b.2, 54a.6
a.+ü 54a.6
(: 3)

eger+ (F. e.) eğer, şayet 2a.7, 3b.10, 3b.10, 5a.13, 5a.14, 7a.5, 7b.10, 9b.10, 10b.11, 10b.12, 10b.9, 11b.2, 11b.2, 11b.3, 12a.10, 12a.11, 12a.11, 12a.12, 12a.12, 12a.8, 12a.9, 12b.16, 13b.11, 13b.13, 13b.2, 14a.11, 14a.16, 14b.10, 15a.1, 15a.15, 15a.15, 15a.2, 15b.5, 16a.3, 16b.1, 17a.15, 17b.1, 18a.11, 18a.9,

20b.1, 21a.10, 22a.15, 22a.15, 23a.14, 23b.13, 24b.10, 25a.14, 25b.10, 26b.9, 28b.11, 28b.17, 28b.5, 28b.7, 29a.1, 29a.5, 29a.6, 29a.8, 29a.8, 31b.11, 32a.1, 32b.17, 32b.4, 33a.2, 33a.6, 33a.7, 33a.9, 33b.10, 34a.1, 34a.15, 34a.9, 35b.17, 36a.1, 36a.1, 36b.13, 38a.15, 38a.17, 38b.4, 38b.6, 39b.13, 39b.15, 40a.3, 40b.15, 42b.14, 42b.3, 42b.6, 42b.7, 43a.6, 47b.3, 48a.9, 48b.12, 49a.11, 49a.17, 49b.10, 49b.12, 49b.13, 49b.15, 49b.17, 49b.2, 49b.4, 49b.8, 50a.3, 50b.1, 52a.5, 53a.1, 53a.2, 53a.14, 53b.1, 53b.11, 54a.3, 54a.5, 54a.8, 54a.9, 55b.16, 57b.6, 58a.6, 59b.13, 59b.15, 59b.5, 59b.5, 59b.6, 60a.16, 60a.6, 60a.9, 61a.10, 61a.12, 61a.14, 61a.2, 61a.4, 61a.5, 61a.7, 62b.11, 62b.14, 62b.15, 62b.17, 63b.16, 63b.9, 65b.17, 66a.1, 66a.10, 66a.13, 66a.16, 66b.11, 66b.5, 67a.10, 67a.11, 67b.11, 67b.15, 67b.16, 68a.14, 68b.15, 68b.16, 68b.17, 69a.3, 69a.5, 69a.7

(: 155)

egerçi+ (F. e.) her ne kadar..., ise de 27b.3, 36b.12, 71a.7

(: 3)

egil- (T. f.) eğilmek
e.-ür 15a.17
e.-miş 57a.2

(: 2)

egle- (T. f.) eğlemek, vakit geçirmek
e.-yeler 13b.1

(: 1)

eglen- (T. f.) eğlenmek, oyalanmak, beklemek
e.-irek 46a.10
e.-meye 46b.1

(: 2)

egri+ (T. sf.) doğru olmayan 55b.12

(: 1)

ehl+ (A. sf.) sahip, malik, maharetli 2a.6, 4a.17, 71a.11
e.+i 34b.9, 50a.2, 66a.1, 66a.17, 67b.16
e.+inden 35a.12
e.+ine 68a.3
e.+-i ḥikmet 64a.17
e.+-i taḥḳīḳ 4b.15
e.+-i temyīz 29b.13

(: 13)

ek- (T. f.) ekmek, tohum atmak, saçmak
e.-erler 14b.6, 14b.7, 14b.8
e.-mek 9b.5, 49b.16
e.-se 19a.17

(: 6)

ekin+ (T. i.) tahılın tarlaya atılmasından sonra yer üstüne çıkıp aldığı durum 60a.14

(: 1)

ekse- (T. f.) eksilmek, eksiltmek
e.-cek 12a.6
e.-r 18b.16, 38b.5, 41a.3, 46a.12, 46a.12, 52b.11

(: 7)

ekser+ (A. sf.) bütün, en çok, daha ziyade 11a.9, 11b.5, 17a.7, 25b.9, 27b.8, 63a.8, 63b.11, 68b.9, 70b.9
e.+i 18a.8, 26b.9, 28b.1

(: 12)

eksil- (T. f.) eksilmek, noksanlaşmak
e.-enüŋ 59b.4
e.-mege 18b.17, 50a.12, 50a.12, 70b.15
e.-meye 44a.12
e.-ür 44b.10, 70a.1

(: 8)

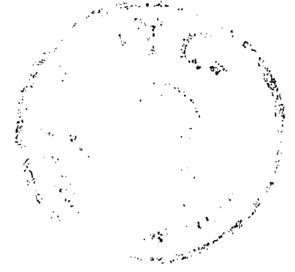
eksük+ (T. i.) eksik 23b.15, 32b.4, 34a.1, 43a.6, 46a.7, 53b.5, 70a.10
e.+de 33a.2

(: 8)

ekşi+ (T. sf.) sirke veya limon tadında olan 8b.16, 14b.8, 17a.1, 18a.5, 22b.15, 25a.16, 31b.5, 31b.8, 32a.4, 34a.6, 35b.5, 62a.14, 68b.2, 69a.4, 69a.5
e.+den 12a.4, 12b.8, 16a.7, 52b.8, 55a.13
e.+dür 30a.4
e.+ler 16b.10, 29b.1
e.+lerden 17a.2
e.+lü 67a.17
e.+nüŋ 31b.8
e.+si 30a.5
e.+yi 18b.7

(: 28)

el+ (T. i.) insanın bilekten parmaklara kadar olan organı 5b.8, 8a.11, 15a.1, 37a.6, 38a.14, 38a.14, 38a.7, 40b.3, 44a.6, 67b.7
e.+de 18b.12, 41b.10, 48a.17
e.+den 5b.15
e.+e 9a.12, 9a.12, 30a.7, 30a.7, 38a.7
e.+i 13a.12, 34b.12, 40a.10, 67a.10, 67b.13

e.+in 9b.17, 16b.6, 37b.3, 38a.11, 42a.5, 68a.8
e.+inde 13b.6, 30b.12, 66b.12, 66b.14
e.+inden 5b.6, 9a.2, 25b.13, 25b.14
e.+ine 5a.2, 5a.16, 13a.15, 67b.15, 68a.10, 68a.10
e.+ini 10a.8
e.+iyle 13a.15, 45a.16
e.+leri 10b.2
e.+ümden 9a.5, 13b.4

(: **50**)

ela+ (T. i.) gözde sarıya çalar kestane rengi 51a.13, 51a.14
e.+dır 51a.14

(: **3**)

elbet+ / **elbette**+ (A. zf.) kati olarak, mutlaka; eninde sonunda 2a.14, 2b.11, 2b.16, 3b.10, 7a.4, 7b.5, 11a.10, 12b.9, 14a.5, 17b.7, 20a.2, 20a.4, 33b.17, 35a.2, 36b.17, 42b.7, 43b.17, 44b.14, 57b.13, 64a.7, 69a.1, 70b.15
e.+de 9a.11
e.+dür 6a.4, 43b.2

(: **25**)

ele- (T. f.) elemek
e.-rler 15b.15
e.-ye 53a.5
e.-yüb 9b.2

(: **3**)

elek+ (T. i.) taneli veya un gibi toz durumundaki maddeleri yabancı nesnelerden ayıklamak için kullanılan araç
e.+den 30a.17, 30b.1

(: **2**)

elem+ (A. i.) ağrı, sızı, acı, dert, keder
e.+e 64a.15
e.+ine 25a.16

(: **2**)

elfāẓ+ (A. i.) lafızlar, sözler
e.-ı ḥadīs̱ 2a.10

(: **1**)

elli+ (T. i.) elli (sayı) 11b.18

(: **1**)

em- (T. f.) emmek
e.-er 13b.11, 16a.3
e.-eriken 12a.14
e.-erise 13b.12, 15a.11
e.-mez 15a.14
e.-mezise 13b.12, 14a.16
e.-se 12a.13

(: **9**)

emʿā+ (A. i.) bağırsaklar
ḳaṭʿuʾl-e. 61a.17
zalaḳuʾl-e. 61a.17
ẕerebuʾl-e. 61a.17

(: **3**)

emcek+ (T. i.) meme 53a.11, 54a.7, 54a.17

e.+i 11a.14
e.+ine 12a.6, 12a.7, 12a.8
e.+ini 10b.7, 45a.15

(: 9)

emel+ (A. i.) ümit, umma, arzu 5a.17

(: 1)

emīn+ (A. i.) emniyet sahibi, korkusuz; kendisine güvenilen 9b.6, 23b.11, 56a.11, 60a.1, 68a.12

(: 5)

emmāre+ (A. i.) emreden, emredici, cebreden 65a.1

(: 1)

emrāż+ (A. i.) hastalıklar, illetler
e.+-ı maddī 24b.9

(: 1)

emrūd+ (F. i.) armut (Pirus communis) 13a.1, 22a.2, 23b.14, 29b.2, 30a.5, 35b.5, 66b.15

(: 7)

emzük+ (T. i.) ibrikin suyu azar azar akıtmaya yarayan içi delik uzantısı
e.+inden 33b.8

(: 1)

emzüklü bardağ+ (T. i.) ibrik, çocuklara su içirmek için kullanılan bardak
e.+uŋ 33b.8

(: 1)

emzür- (T. f.) emzirmek
e.-dükden 11a.3
e.-e 10b.17, 11a.2, 11a.3
e.-eler 10b.10, 10b.12, 10b.13, 10b.13
e.-en 11a.12, 11a.14, 12a.4, 13b.15, 14a.13, 14a.16, 14a.17
e.-ene 13b.11, 15a.11, 16a.3
e.-eni 12b.12
e.-enüŋ 12a.12, 12a.8
e.-medin 11a.2
e.-mek 10b.6, 10b.10, 10b.14, 10b.15
e.-se 12b.5

(: 27)

emzürt- (T. f.) emzirtmek
e.-mek 12a.9
e.-megi 11a.13
e.-meyeler 12a.12

(: 3)

eŋ+ (T. i.) eklem, kemik eklemi
e.+ine 33a.16

(: 1)

enār+ (F. i.) nar ağacı ve meyvası (Punica grantum) 14b.8, 15a.12, 16a.8, 30a.3, 32a.6, 35b.5, 53a.1, 68b.16, 69a.4

a.+ı 13b.7

(: 10)

endām+ (F. i.) vücut, beden; boy; cisim 38a.13, 60b.6

e.+a 44b.7, 61b.10, 61b.5

e.+adur 38a.14

e.+dan 65a.7

e.+dur 47a.7

e.+ı 10b.4

e.+ın 10b.3

e.+ına 44b.6, 49a.9, 61b.9

e.+ında 56b.16,

e.+ınuŋ 57b.8

e.+lar 47a.9

e.+lara 50a.8

e.+lardan 8a.4

e.+larına 67b.9

e.+laruŋ 49a.11

e.+uŋ 61b.3

(: 21)

endīşe+ (F. i.) düşünce; vesvese, kaygı; şüphe; korku 40b.10

e.+ler 2b.3, 9a.10, 34b.16

e.+leri 70a.3

(: 5)

eŋek+ (T. i.) çene, çene kemiği, gerdan

e.+in 13a.7

e.+ine 13a.13

(: 2)

engīz+ (F. d.) koparan, karıştıran, depreten

e.+dür 34b.15

(: 1)

engüştane+ (F. i.) dikiş yüksüğü 46b.4

(: 1)

eŋse+ (T. i.) ense, arka

e.+din 65a.2

e.+sinde 47b.17

(: 2)

enüg+ (T. i.) köpek yavrusu, yavru

e.+ine 10b.6

(: 1)

epsem+ (T. sf.) sessiz, ses çıkarmayan, susan 40a.10

(: 1)

er+ (T. i.) erkek, kişi; koca, zevc; yiğit 10b.12, 44a.5, 45a.10, 45a.8

e.+i 12a.10, 45a.15, 45b.1, 66a.14

e.+ile 43b.11, 45a.14

e.+ise 10b.12

e.+üŋ 45a.10, 45a.11, 45a.12, 65a.10

(: 15)

erbāb+ (A. sf.) sahipler; ehil

e-ı ʿaḳla 2a.4

(: 1)

erḥām+ (A. sf.) daha rahim, merhametli

melekü'l-e.+dür 8a.3

(: 1)

eri- (T. f.) erimek
e.-miş 13a.3
e.-ye 36a.3
(: 2)

erid- (T. f.) eritmek
e.-eler 15b.1
(: 1)

erin- (T. f.) erinmek
e.-ür 70b.17
(: 1)

eriş- (T. f.) erişmek, ulaşmak
e.-di 25b.16
e.-e 71a.8
(: 2)

erişdürici+ (T. i.) eriştirici, ulaştıran
e.+ye 3a.13
(: 1)

erkān+ (A. i.) esaslar, rükünler 5b.14, 6a.16, 7b.1
e.+dur 6a.13
e.+ı 5b.12, 5b.13, 6a.14 7a.16,
e.+-ı s̱ānī 7b.4
(: 9)

erlik+ (T. i.) yiğitlik, er olma durumu 44a.9, 67b.14, 68a.10
(: 3)

erük+ (T. i.) erik (Prunus domestica) 66b.9
(: 1)

erüşte+ (T. i.) F. rişte > kesilip kurutulmuş hamur, ev makarnası 8b.12, 19b.1
(: 2)

ervāh+ (A. i.) canlılar, hayatın cevherleri, ruhlar 29b.9
(: 1)

erzānī+ (F. i.) ucuzluk; layık görülme, liyakat 48a.11, 52b.1
(: 2)

es- (T. f.) esmek
e.-di 27b.16
e.-diyse 27b.16
e.-er 27b.15, 66b.11
e.-erse 28b.16
e.-se 24a.17, 24b.1, 24b.2, 29a.2
(: 9)

esbāb+ (A. i.) sebepler 29b.7, 36a.11, 36b.17, 38b.17, 40a.9, 46a.1, 70b.3
(: 7)

esed+ (A. i.) aslan 58a.13
(: 1)

es̱er+ (A. i.) bir kimsinin meydana getirdiği şey; nişan, iz, alamet 6b.3, 7a.17, 9a.11, 24b.17, 53a.3, 56b.12, 64a.12, 67b.11, 70a.14, 70a.17

e.+i 7b.1, 7b.7, 8a.17, 10b.2, 13b.6, 14b.16, 30b.6, 52a.10, 54b.7, 56b.10, 56b.12, 60b.15
e.+inden 27a.5
e.+lerden 36b.15
e.+leri 36b.11

(: 25)

eṣḥāb+ (A.i.) peygamberimizi görmek ve sohbetine ermek şerefini kazanmış kimseler
a.+ına 2a.2

(: 1)

esirge- (T. f.) esirgemek, korumak
e.-ye 26b.12

(: 1)

eski+ (T. sf.) eski, çoktan beri var olan, yıpranmış 62a.1, 62a.1, 67b.15
e.+den 5a.5
e.+dür 36b.14

(: 5)

esrid- (T. f.) esrimek; sarhoş olmak
e.-ür 34a.13

(: 1)

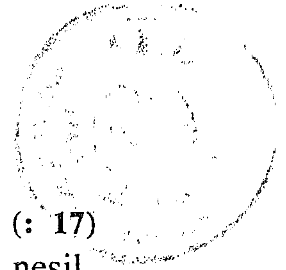
Eşref bin Muhammed+ (A. i.) XV. yüzyıl alimi ve Hazainu'ˀs - Saʿādāt adlı eserin müellifi
E. b. M.+in 2a.4

(: 1)

eşyāʿ+ (A. i.) bölükler, cemaatler, yardımcılar
e.+ına 2a.2

(: 1)

et+ (T. i.) et 7b.16, 8a.1, 8a.14, 17b.5, 24a.15, 25a.4, 29b.12, 36a.15, 36b.10, 47a.16, 47b.2, 51a.7, 55a.2, 60a.17
e.+den 15a.14, 19a.13
e.+dür 56b.3
e.+e 8b.4, 47a.15, 47b.1, 55a.2
e.+i 8b.12, 8b.16, 8b.16, 19b.6, 19b.6, 19b.6, 29b.14, 29b.15, 29b.15, 29b.16, 30b.13, 30b.17, 30b.7, 31a.1, 36a.2, 55a.11, 62a.14, 66a.5, 68a.5
e.+idür 47a.15
e.+ile 14a.4, 36b.11, 46b.17
e.+in 16b.16, 16b.16, 24a.11, 24a.11
e.+inden 30a.9
e.+ine 18a.1, 30b.15
e.+inüŋ 12b.7
e.+iyle 13a.3, 25b.2, 32a.9
e.+le 46b.3
e.+ler 31a.4
e.+lerden 65a.11
e.+lerin 41a.11. 41a.4
e.+lerüŋ 30b.15
e.+lü 69a.11

e.+üŋ 30b.10

(: 63)

etbā'+ (A. sf.) birinin sözüne işine uyanlar, Hz. Muhammed'e uyanlar tabi olanlar,

e.+ına 2a.2

(: 1)

etdür- (T. f.) ettirmek, yaptırmak **bkz.** itdür-

e.-mekdür 45b.4

e.-ür 21a.13

(: 2)

etmek(g)+ (T. i.) ekmek 12b.3, 12b.11, 13a.2, 13a.3, 16b.4, 16b.15, 16b.17, 19a.11, 19b.1, 60a.10

e.+den 31a.4

e.+i 8b.11, 24b.5, 29b.14

e.+in 19a.5

e.+inden 24b.5

e.+iyle 30a.9

e.+le 18a.1, 67a.14

(: 19)

ev+ (T. i.) ev, içinde yaşanılan bina 10a.4, 22a.9, 26a.14

e.+de 10a.2, 29b.3

e.+i 2b.3, 26a.12, 46a.8, 46a.9

e.+inde 5a.4, 5a.17, 46a.15

e.+ine 46a.16, 46b.1, 51a.9

e.+üŋ 26a.15, 29b.3

(: 17)

evlād+ (A. i.) çocuklar; nesil

e.+ına 2a.1

(: 1)

evride+ (A. i.) damarlar, veridler, toplar damarlar 61b.12

(: 1)

evvel+ (A. s. zf.) önce, ilk, birinci; eski, geçmiş 1b.2, 3a.11, 4a.3, 4b.8, 5b.10, 5b.8, 5b.8, 6a.12, 6a.14, 6a.9, 8a.2, 8a.10, 8b.15, 9b.11, 9b.16, 10b.1, 10b.8, 10b.17, 11a.2, 12b.3, 16b.5, 17a.15, 17a.16, 18a.10, 19b.12, 19b.15, 20a.14, 20a.5, 26a.4, 27a.14, 27a.16, 29a.15, 34b.15, 36a.16, 37a.17, 38a.3, 40b.10, 43a.3, 43a.4, 44a.1, 46a.10, 47a.13, 47a.14, 47a.8, 51a.15, 51b.9, 53b.11, 53b.12, 57b.10, 57b.11, 57b.8, 61b.11, 61b.16, 63b.6, 63b.8, 63b.9, 65b.7, 65b.9, 66a.12, 66a.6, 66a.7, 67a.7, 67b.8, 68b.14, 68b.5, 68b.5

e.+den 31b.13, 48a.3

e.+dür 37a.8

e.+i 63a.2

e.+inde 2a.8, 17a.15, 17a.16, 28b.15
e.+inden 19b.13, 24b.14, 65b.10, 65b.9, 69a.17
e.+ine 22b.12
e.+ki 47a.3
e.+kisi 63a.5
e.+kisin 20a.1
e.+kisine 50b.10
(: 84)

evvelī+ (A. sf.) en evvvel, en önde olan 6a.13, 6a.15, 8b.4
e.+dür 6b.6, 27a.13
(: 5)

ey+ (A. F. T. n.) nida için veya nidaya cevap olarak kullanılır 2b.6
(: 1)

ey(i)t(d)- (T. f.) ayıtmak, söylemek, demek
a.-ürüz 68b.3
e.-di 14a.13, 14a.14, 33b.5
e.-ecek 65b.5
e.-elim 17b.16
e.-evüz 21b.6
e.-miş 9b.12
e.-mişdür 41b.5
e.-ür 9b.7, 9b.9, 10a.5, 22a.13, 22b.10, 22b.12, 22b.5, 23b.9, 24a.16, 24a.4, 24b.3, 24b.5, 24b.8, 24b.9, 25a.13, 25a.16, 25a.6, 25a.8, 25b.4, 25b.5, 25b.7, 26a.16, 26a.17, 26b.1, 26b.4, 26b.4, 31b.16, 43a.15, 47a.11, 47a.9, 64a.17
e.-ür 50a.11, 65b.9
e.-ürise 68a.15
e.-ürler 35a.12, 7b.9
e.-ürsün 5b.12
(: 46)

eyegü+ (T. i.) kaburga kemiği 62a.9
e.+lar 8a.11
e.+sından 43b.7, 43b.9
e.+ya 62a.9, 62a.11
(: 6)

eyer+ (T. i.) atların üzerine konulan ve binmek için kullanılan alet
e.+in 26b.5, 26b.5
(: 2)

eyle+ (T. e.) öyle 3b.5, 6a.2, 7a.6, 10a.2, 10a.13, 20b.14, 20b.4, 36b.14, 43a.13, 45a.12, 68b.13, 70a.6
(: 12)

eyle- (T. f.) eylemek, yapmak
e.-di 1b.11, 1b.12, 2a.1, 6b.11, 43b.8, 47a.12, 48a.8, 53a.8, 53b.9, 53b.9, 70b.5
e.-diler 32a.2, 48a.5
e.-dügi 3a.9, 39b.10, 44b.6, 44b.7, 69a.2
e.-dük 25a.3, 67a.16
e.-dükden 12a.3
e.-dükleri 9b.5

27b.14, 29b.5, 34a.15, 35b.10, 35b.11, 35b.6, 42a.13, 65b.3, 66a.12, 67a.2, 67a.3, 68a.2, 68a.4, 68a.6, 68b.17, 68b.3

e.+si 7b.11, 20b.15, 30a.10, 30b.10, 32a.14, 33b.17, 46a.5, 60b.10

e.+sin 20b.14, 20b.4, 30a.8, 34a.13, 46a.3, 70b.4

e.+sine 7b.12

e.+yi 48a.2

(: 71)

eyyām+ (A. i.) günler

e.+dur 25a.1

(: 1)

ez- (T. f.) ezmek, ayakla çiğnemek

e.-e 68b.1

e.-eler 14a.17, 15a.10, 15a.5, 15a.7, 15b.10, 15b.3, 54a.11, 54a.6, 58a.11, 60a.8, 68a.7

e.-er 46b.3

(: 13)

ezil- (T. f.) ezilmek

e.-ince 32b.15, 66b.4

e.-ür 38a.15

(: 3)

F

faḫr+ (A. i.) övünme, böbürlenme; fazilet
f.+ı 49b.7

(: 1)

fāide+ / fā(y)ide+ / fāyda (A. i.) fayda, menfaat, kâr 6a.6, 18b.11, 19b.11, 22a.8, 24b.3, 25a.7, 31a.3, 33a.7, 36a.4, 36a.7, 37b.9, 38b.1, 38b.9, 38b.9, 40b.5, 43a.6, 43b.5, 44a.1, 44a.10, 44a.12, 47a.2, 52b.17, 59a.17, 64b.2, 68a.3, 70a.17, 71a.1, 71a.1
f.+de 65b.5
f.+dür 69a.1, 35a.13, 35a.3, 35a.8
f.+i 5b.13
f.+ler 34a.2
f.+lü 39b.10
f.+lüdür 70b.9
f.+si 5b.11, 5b.16, 6a.1, 6a.2, 35a.3, 35a.10, 38a.12, 38a.13, 41a.12, 41b.1
f.+sidür 35a.6

(: 48)

fāʿil+ (A. sf.) işleyen, yapan
f.+-i muḫtārdur 1b.13, 7a.16

(: 2)

fālic+ (A. i.) yarım inme, felç 59b.15

(: 1)

fānī+ (A. sf.) ölümlü, geçici 19b.12

(: 1)

fark̟+ (A. i.) ayrılık, başkalık 46a.4, 48a.3, 61b.6
f.+ı 43b.13

(: 4)

faṣ(ı)l+ (A. i.) ayrıntı, ayrılma; kesinti, bölüm
f.+a 54b.10
f.+da 23b.8, 23b.12, 24b.11, 54b.9
f.+ı 22b.11, 23a.12, 24a.7, 24b.15, 25a.11, 25a.15, 25b.4, 25b.6
f.+ıdur 22b.11, 24b.13
f.+ında 16b.17, 17a.1, 17a.2, 22b.17, 22b.7, 23a.8, 23b.2, 23b.9, 24a.4, 24a.5, 24a.8, 24b.12, 24b.14, 24b.4, 24b.5, 24b.8, 25a.11, 25a.16, 25a.7, 25a.9, 25b.7, 27a.1, 28b.17, 46b.8
f.+uŋ 27a.8, 54b.9

(: 41)

fāsid+ (A. sf.) kötü, fena; fesat çıkaran 26b.7, 50b.4, 62b.13
f.+den 62b.1
f.+le 68b.10

(: 5)

faṣīḥ+ (A. sf.) güzel düzgün ve açık konuşan; aşikar, açık 34b.3, 35a.10, 55a.10

(: 3)

fażīlet+ (A. i.) güzel vasıf, iyi huy
f.+i 48a.1, 48a.13, 54b.5
f.+ini 1b.11

(: 4)

fażla+ (A. sf.) çok, ziyade, lüzumsuz 24a.17, 37a.13

(: 2)

fecr+ (A. i.) sabaha karşı tan yerinin ağarması
f.+i 45a.15

(: 1)

fehm+ (A. i.) anlama, anlayış 53a.15, 70b.5
f.+i 28a.3

(: 2)

fener+ (Yun. i.) saydam maddeden yapılmış aydınlatma aracı
f.+üŋ 2b.5

(: 1)

fer+ (F. i.) ışık, parlaklık, aydınlık
f.+lü 29a.8

(: 1)

ferāġet+ (A. i.) vaz geçme, el çekme 9a.7

(: 1)

feraḥ+ (A. i.) gönül açıklığı, sevinme, sevinç 16b.7, 19b.7, 25a.1, 34b.3, 35a.8, 36a.5, 39a.4, 41a.13, 44a.13, 46b.14, 51b.15, 52b.15, 56b.10, 56b.12, 57b.17, 62a.6, 62b.1
f.-şād 34b.13

(: 18)

ferāset+ (A. i.) anlayışlılık, çabuk seziş
f.+de 49b.9

(: 1)

ferişte+ (F. i.) melek, iyi ve yumuşak huylu
f.+dür 8a.2

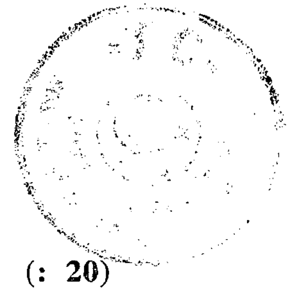
(: 1)

ferrūc+ (A. i.) tavuk 13a.3, 16b.15, 19b.5, 21b.16
f.+ı 36a.1
f.+la 58a.12

(: 6)

fesād+ (A. i.) bozukluk 61a.14, 68b.13
f.+a 34a.4, 35a.17, 35b.1, 56a.13, 60b.15, 61a.2, 61a.4, 61a.9, 61a.12, 61a.14, 62b.15

(: 13)

fevt+ (A. i.) ele geçmemek üzere kaybetme, elden kaçırma 53a.16

(: 1)

feyyāż+ (A. sf.) feyiz, bereket, bolluk veren; Allah c.c. 3a.13

(: 1)

feyż+ (A. i.) bolluk, verimlilik, çoğalma; ilim, irfan 3a.3, 3a.13, 3a.14, 3a.16, 29b.9

f.+i 3a.14

(: 6)

fıḳ(ı)**h**+ (A. i.) fıkıh, şeriat ilmi

f.+dur 4b.3

f.+uŋ 4b.14

f.+la 4b.4

(: 3)

fik(i)**r**+ (A. i.) fikir, düşünce, anlayış, zihin 9a.9, 39b.10, 39b.11, 39b.12, 39b.13, 39b.17, 71a.9

f.+i 39b.11, 39b.15, 41a.16

f.+inde 40b.9

f.+inden 43b.16

f.+ine 9a.10, 26b.8

f.+ini 9a.7

f.+lerden 50b.4

f.+leri 44a.13

f.+-i ṣavāb 4a.17

f.+-i fāsidden 62b.1

f.+-i fāsidle 68b.10

(: 20)

fiᶜl+ (A. i.) iş, amel, eylem

f.+de 18b.15

f.+i 41b.1

f.+inden 71a.13

f.+ini 9a.4

(: 4)

fiᵓl+ (A. zf., e.) içinde, -de

f.-cümle 17a.17, 18a.14

f.-ḥāl 41a.7, 20a.16, 26b.15, 30b.15, 31a.5, 33b.14

(: 8)

firāset+ (A. i.) yiğitlik, mertlik

f.+de 39b.14

(: 1)

fitil+ (A. i.) yaralara konulan tiftik veya gazlı bez 54a.10

f.+e 54a.11

(: 2)

fitne+ (A. i.) bela, ara bozma, karışıklık 9a.10

(: 1)

furṣat+ (A. i.) uygun zaman, elverişli durum 20b.12

f.+ı 31a.12

(: 2)

fustuḳ+ (A. i.) fıstık (Pistacia vera)

f.+uŋ 16a.2

(: 1)

fużūl+ (A. sf.) lüzumsuz, fazla şey veya söz 28a.11

f.+dan 38a.15, 38b.3

(: 3)

fużūllıḳ+ (A. T. i.) lüzumsuzluk 70a.5

(: 1)

fülān+ (A. i.) herhangi bir şahıs, belirsiz bir şey 4a.9, 6b.8, 6b.8, 6b.9

f.+dan 7a.7

(: 5)

fülfül+ (A. i.) biber (Piper), kara biber

d.-ı fülfül 55b.1, 68a.4

(: 2)

G

ġāfil+ (A. sf.) gaflette bulunan, ihtiyatsız 20b.12, 26a.16, 49a.13, 53b.3
ġ.+in 53b.6
ġ.+ken 37b.1
(: 6)

ġaflet+ (A. i.) gafillik, ihmal, ihtiyatsızlık 20b.6
ġ.+le 5a.17
ġ.+süz 2a.14
(: 3)

gāh+ (F. e., zf.) zaman bildiren edet; bazen, arasıra 9a.7, 9a.7, 15a.13, 15a.13, 32b.1, 32b.1, 39b.3, 39b.3, 39b.8, 39b.8, 57a.17, 57a.17, 62a.3, 62a.4, 62a.4, 62a.4, 62a.5, 62a.5
(: 18)

ġalebe+ (A. i.) galip gelme, üstünlük; çokluk 17b.17
ġ.+de 62a.17
ġ.+si 44b.8
ġ.+sinden 56b.5
ġ.+sine 14b.5
(: 5)

ġālib+ (A. sf.) galebe eden, üstün gelen, yenen 5a.10, 24a.9, 24a.9, 24b.17, 40a.5, 41b.8, 59b.14, 62b.16, 65b.16, 69b.15
(: 10)

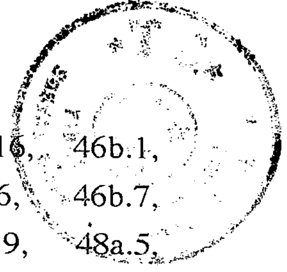
ġalīẓ+ (A. sf.) kaba; şeffaf olmayan, kalın 11a.11, 12b.1, 20a.7, 21a.6, 22b.13, 23b.2, 24a.9, 27b.1, 56a.16, 61b.17, 69b.13
ġ.+dur 11a.16, 32b.5
ġ.+ından 29b.10
ġ.+ı 32a.8
ġ.+la 32a.8
ġ.+lıġı 32b.6
(: 17)

ġaraż+ (A. i.) hedef, gaye, maksat, istek 2a.14
(: 1)

ġarġara+ (A. i.) su ve içilen ilacı boğazda oynatıp çalkalama 56b.1
(: 1)

ġarḳ+ (A. i.) suya batma, batırma, boğmak
ġ. olmışdur 20a.10
(: 1)

ġarīzī+ (A. sf.) yaratılıştan, fıtri, bedenle ilgili olağan durum 22a.8, 24b.8, 70b.11, 70b.12
ġ.+nüŋ 22a.3
ġ.+sin 17a.8
ġ.+yi 24a.3, 28a.2, 35a.5, 44a.13, 62a.15

(: 11)

ğarre+ (A. i.) düşüncesiz, budalaca, pervasız, akılsız 20b.6

(: 1)

ğaşy+ (A. i.) kendinden geçme, bayılma 62b.12

(: 1)

ğāyet+ (A. i., zf.) nihayet, son; çok fazla, son derece 8b.10, 8b.14, 9b.15, 10a.7, 10b.1, 10b.3, 11b.16, 12b.13, 12b.4, 15b.15, 16b.13, 16b.16, 17b.10, 17b.11, 17b.17, 19a.7, 19b.8, 20a.7, 20a.8, 20b.5, 22a.10, 23b.1, 23b.2, 24a.1, 24a.6, 24b.3, 27a.12, 27a.12, 27a.13, 27b.3, 30a.12, 30a.14, 30a.14, 30a.16, 30a.4, 30a.4, 30b.13, 30b.4, 30b.5, 31a.12, 31a.14, 31a.15, 31a.6, 31a.8, 31a.8, 31b.13, 32b.14, 32b.15, 32b.4, 33a.13, 34a.10, 35b.17, 35b.7, 36a.2, 38b.2, 38b.2, 39a.16, 39a.8, 40b.14, 41a.1, 41b.16, 42b.11, 42b.11, 42b.11, 42b.13, 42b.13, 42b.15, 42b.16, 42b.16, 42b.17, 43a.1, 44a.12, 46a.16, 46b.1, 46b.6, 46b.6, 46b.7, 47b.12, 47b.9, 48a.5, 49b.3, 52b.3, 52b.6, 52b.7, 52b.8, 52b.9, 57b.15, 60a.15, 60b.10, 66a.9, 66b.16, 66b.7, 67a.11, 67a.11, 67a.17, 67a.2, 67a.3, 67b.14, 67b.8, 68a.2, 68b.1, 68b.17, 69a.1, 69a.7, 70a.7, 70b.8

ğ.+de 11b.2

ğ.+ine 19a.14

(: 109)

ğayr+ (A. sf.) ayrı, başka, diğer

ğ.+-ı ṭabīʿī 7b.12, 21a.14, 21b.5, 21b.9, 21b.10, 26b.14, 27a.4, 28a.13, 28a.14, 40a.12

(: 10)

ğayret+ (A. i.) çalışma, çabalama 49b.2, 49b.4

ğ.+i 49b.15, 49b.17, 49b.5, 49b.7, 49b.9, 50a.2

ğ.+süz 35a.16, 50a.5

(: 10)

ğāẕiye+ (A. i.) besleyici güç, kuvvet

ḳuvvet-i ğ. 59b.1

(: 1)

g.-ince 13a.17, 30b.4, 31b.3, 63b.13
g.-iyorurdı 26a.15
g.-medi 26a.3
g.-medin 49a.10
g.-mek 14b.12, 65a.7
g.-mekte 5b.17
g.-meye 21a.7
g.-meyince 6a.2, 31a.12
g.-mez 3a.5, 5b.15, 33a.11
g.-miş 16b.14, 25b.17, 68b.3
g.-mişiken 30b.11, 31a.13
g.-üb 6a.11, 20a.8, 26a.2, 52a.11, 53a.9, 53b.6
g.-ür 7a.11, 8a.15, 8a.3, 8b.1, 8b.2, 10a.14, 14b.1, 18a.7, 18a.7, 21b.2, 24a.3, 25a.11, 25a.14, 27b.14, 35b.14, 42a.3, 44a.2, 44a.7, 45a.3, 47a.13, 48b.13, 48b.14, 48b.15, 48b.6, 48b.6, 49a.1, 51b.14, 51b.15, 53a.10, 53a.10, 53a.11, 53a.13, 54b.2, 54b.17, 54b.17, 55a.4, 55b.13, 55b.7, 56b.11 57a.11, 57a.12, 57b.9, 58b.14, 58b.9, 59a.13, 60b.11, 64a.8, 65a.6, 67b.6
g.-ürse 26b.9, 53b.12, 53b.8, 63a.15
g.-e bilesin 37a.3

(: **129**)

gelici+ (T. i.) gelen 70a.15

(: **1**)

gem+ (T. i.) atı yönetmek için ağzına takılan demir araç
g.+in 18a.16

(: **1**)

gemi+ (T. i.) gemi, su taşıtı
g.+den 69a.12
g.+nüŋ 68b.6
g.+ye 36b.kenar, 40a.2, 68b.14, 68b.4, 68b.5, 68b.9, 69a.1

(: **9**)

genc+ (T. sf.) genç, yaşı ilerlememiş olan 8b.11, 13b.5, 19b.3, 66a.5

(: **4**)

geŋez+ (T. sf.) kolay, uygun 21a.9
g.+likle 40b.14

(: **2**)

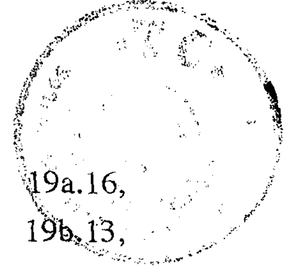
geŋince+ (T. zf.) istenildiği gibi, isteğe, arzuya göre, matluba uygun 13a.16, 21b.10, 53a.15

(: **3**)

geŋiz+ (T. i.) geniz, ağız ve burun boşluğunun arka kısmı
g.+ine 55b.17

(: **1**)

geŋşe- (T. f.) gevşemek, yumuşamak

g.-meye 17b.12
g.-r 14a.5, 19a.16

(: 2)

geŋşed- (T. f.) gevşetmek, yumuşatmak
g.-ür 40a.5, 46a.14

(: 2)

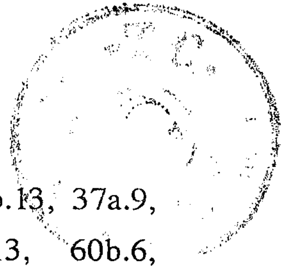
geŋşek eyle- (T. b. f.) gevşetmek, yumuşatmak
g. e.-er 33a.15, 37b.16

(: 2)

gerçek+ (T. sf.) gerçek, h a k i k i, mutlak
6a.4

(: 1)

gerek+ (T. i.) bir şeyin yapılabilmesinin bağlı olduğu şey 2b.6, 2b.6, 3a.2, 4b.1, 6a.11, 6a.12, 6b.8, 8b.10, 8b.15, 9a.11, 9b.3, 9b.4, 9b.6, 10b.14, 10b.7, 11a.11, 11a.14, 11a.14, 11a.15, 11a.15, 11a.17, 11a.17, 11b.1, 11b.10, 11b.5, 11b.6, 11b.7, 11b.7, 12a.10, 12a.13, 12a.15, 12a.17, 12a.17, 12a.4, 12b.1, 12b.14, 12b.15, 14a.6, 15b.4, 17a.4, 17a.5, 17b.1, 17b.10, 17b.11, 17b.17, 17b.3, 17b.3, 17b.3, 18a.15, 18a.17, 18b.12, 18b.15, 18b.4, 19a.1, 19a.12, 19a.16, 19a.4, 19a.9, 19b.13, 19b.7, 19b.8, 20b.14, 20b.15, 20b.5, 21a.2, 21b.16, 21b.17, 21b.17, 21b.17, 22a.1, 22a.11, 22a.13, 22a.4, 22b.12, 22b.12, 23a.16, 23a.17, 23a.17, 23a.5, 23a.6, 23a.6, 23b.10, 23b.8, 24a.10, 24b.1, 24b.10, 24b.13, 24b.5, 25a.4, 25a.5, 25b.10, 25b.8, 29a.16, 30a.9, 31a.15, 31a.9, 31b.11, 32a.12, 32b.12, 32b.13, 33b.14, 33b.15, 33b.17, 34b.16, 34b.16, 34b.17, 34b.7, 34b.8, 35b.4, 36b.17, 37a.14, 37a.17, 37b.3, 37b.4, 38a.6, 38b.12, 41b.1, 41b.10, 41b.12, 41b.16, 42b.1, 42b.1, 42b.11, 42b.3, 42b.4, 42b.5, 42b.6, 42b.9, 43a.13, 43a.3, 43a.4, 43b.16, 44b.15, 44b.9, 45a.14, 45b.17, 46a.10, 46a.16, 46a.16, 46a.17, 46a.17, 46b.16, 46b.5, 46b.7, 49a.7, 49a.9, 50a.13, 50b.3, 50b.4, 52a.9, 52b.11, 53b.16, 53b.4, 54b.8, 55a.11,

40b.8, 42a.16, 44a.11, 45b.13, 49a.7, 55b.15, 58b.5, 59b.3, 60a.8, 60a.9, 60b.6, 60b.7, 60b.8, 61b.5, 63a.9, 63b.11, 63b.12, 63b.15, 64a.6, 64b.9, 66a.4, 66a.5, 68a.3, 69a.10, 69a.12, 69a.8, 69b.15, 70b.13, 70b.13

ġ.+da 11b.12, 30a.2

ġ.+dadur 29b.6

ġ.+dan 12b.12, 12b.3, 13b.13, 13b.5, 14a.17, 18a.2, 18a.7, 59a.17, 60a.3, 60a.5, 61b.17, 61b.17, 62a.13, 64a.6, 66b.9, 69b.12, 69b.12, 70a.10

ġ.+danise 13b.13

ġ.+dur 8b.12

ġ.+lar 19a.4, 36a.13, 62a.17, 70a.12

ġ.+lardan 7b.1, 8b.15, 12a.14, 12b.13, 18a.5, 19a.12, 19a.12, 31b.12, 56a.12, 62a.1

ġ.+ları 18a.2, 30b.9, 60a.3

ġ.+nuŋ 6b.8, 29b.10, 33a.5, 40a.16, 40b.13, 49a.4, 49a.6, 59a.12, 59b.6, 60b.4, 61a.1

ġ.+sı 29b.13

ġ.+sıdur 19a.15, 22a.3, 60b.13

ġ.+sın 13b.13, 13b.15, 14a.8, 16a.7, 17a.11, 29b.10, 66a.6

ġ.+sına 10b.9, 13a.4

ġ.+sında 9a.11, 21b.12

ġ.+sını 8b.8, 18a.1, 66a.4, 70a.8, 71a.3

ġ.+sıyla 56a.14, 61a.5

ġ.+suz 36a.11

ġ.+ya 7a.15, 24a.13, 31a.11

ġ.+yı 13a.16, 16a.5, 17a.2, 17b.1, 17b.2, 17b.3, 17b.7, 18a.4, 19a.1, 19b.2, 21b.15, 22b.12, 23b.5, 24b.1, 24b.2, 28a.9, 31a.10, 31b.15, 31b.2, 33a.4, 36a.14, 41a.14, 41a.4, 59a.10, 59a.8, 59b.2, 62a.2, 70b.12, 70b.6

ġ.+yla 24b.7, 32a.7, 64b.10, 64b.15

ġ.+ysa 33a.6

(: **191**)

ġılaf+ (A. i.) kılıf, kın, muhafaza

ġ.+a 57a.3

ġ.+ı 57a.2

(: **2**)

gibi+ (T. e.) gibi, benzer 2a.9, 5b.15, 7a.11, 7b.14, 7b.16, 8a.1, 8a.14, 8a.3, 8a.6, 8a.9, 8b.15, 8b.15, 8b.15, 9b.10, 9b.2, 12b.1, 12b.2,

12b.2, 13a.1, 13a.1, 13a.2, 13b.16, 15a.11, 15a.9, 15b.15, 15b.4, 15b.4, 15b.4, 16b.10, 16b.11, 16b.11, 16b.11, 16b.13, 20a.7, 20b.13, 21a.9, 21b.16, 21b.17, 21b.17, 21b.9, 22a.2, 22a.2, 22a.2, 23b.16, 23b.17, 24b.7, 24b.8, 27a.17, 27a.2, 27a.4, 28b.1, 29a.12, 31b.10, 31b.10, 32b.3,? 32b.10, 34a.5, 34a.8, 34b.13, 35a.6, 36b.3, 37a.7, 37a.8, 37a.10, 37a.9, 37a.9. 37a.9, 38a.7, 39a.10, 39a.16, 39a.4, 39a.6, 39a.6, 39b.10, 39b.11, 39b.11, 39b.12, 39b.4, 40a.2, 40a.3, 40b.5, 41b.17, 42a.3, 42a.4, 42a.6, 43a.2, 43a.2, 43a.2, 43a.8, 43a.8, 44a.16, 44a.17, 44a.17, 44a.4, 44b.16, 45b.10, 47b.14, 47b.8, 48a.8, 48b.14, 48b.14, 48b.4, 48b.5, 49a.11, 49a.7, 50a.3, 50a.4, 50a.15, 50b.1, 50b.15, 50b.16, 51a.12, 52a.17, 53a.11, 53a.12, 53a.14, 53a.16, 53a.17, 53b.14, 53b.7, 53b.7, 54a.11, 54a.15, 54b.2, 54b.15, 54b.16, 55a.1, 55a.17, 55a.17, 55a.4, 55b.5, 55b.6, 56a.12, 56a.15, 57a.16, 57a.16, 57b.4, 58b.14, 58b.17, 58b.9, 59a.11, 59a.4, 59b.10, 59b.10, 59b.10, 59b.9, 60a.14, 60a.17, 60b.1, 60b.6, 60b.9, 61a.13, 61a.13, 61a.13, 61a.15, 61a.15, 61a.15, 61a.16, 61a.16, 61b.17, 62a.1, 62a.1, 62a.14, 62a.14, 62a.14, 63b.4, 64a.10, 66b.10, 66b.14, 66b.15, 66b.15, 66b.9, 67b.10, 67b.15, 68a.16, 69b.10, 69b.11, 69b.11, 69b.8, 70a.12, 70a.12

g.+dür 2b.1, 19b.3, 20b.4, 24b.6, 30a.17, 31a.2, 31b.13, 36b.13, 50b.12, 50b.8, 51a.5, 55b.11, 57a.2, 58a.17, 58b.10, 59a.2, 60b.3, 61b.9

(: **198**)

gice+ (T. i.) gece 21a.1, 26a.15, 27b.13, 55b.2, 55b.2, 67a.11, 67a.7

(: 7)

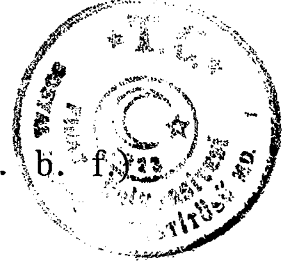
gici- (T. f.) kaşınmak

g.-mek 14a.1

g.-r 41b.16, 42a.4

g.-rse 53a.2

g.-dügiyle 39b.6
g.-dükçe 32b.5
g.-e 4b.6, 34a.16, 43a.15, 43a.5, 49a.5, 62b.6, 69a.9
g.-ecek 42b.6, 43a.6
g.-en 66a.9
g.-er 21b.8, 23a.15, 28b.1, 33b.12, 33b.13, 34a.12, 36a.14, 36b.6, 36b.6, 36b.6, 38a.15, 38a.16, 39a.8, 39b.1, 49a.16, 49b.1, 54a.15, 54a.15, 54a.16, 59b.6, 63a.15, 64b.9, 70b.4
g.-erdi 5a.2
g.-erse 43a.5, 43a.6, 61a.5, 61a.7
g.-ince 40b.5
g.-meden 61a.14, 64a.2, 65b.13
g.-medi 33b.6
g.-mek 13b.5, 42b.4, 42b.4, 62b.12
g.-meye 61a.3
g.-mez 58b.6, 59b.7, 63a.15
g.-miş 43a.5
g.-mişdür 56b.14
g.-sün 40b.11, 67a.14

(: **64**)

giyecek+ (T. i.) giymek için kullanılan herşey, giysi
g.+de 21b.17

(: **1**)

göbegi çık- (T. b. f.) göbeği çıkmak
g. ç.-ar 15b.8
g. ç.-mak 15b.12

(: **2**)

göbek(**g**)+ (T. i.) göbek 43a.8
g.+i 8b.7, 10a.17
g.+in 9b.2
g.+ine 9b.4, 13b.17
g.+ini 15b.13
g.+inüŋ 9b.5

(: **8**)

göbek bur- (T. b. f.) göbek bölgesinde sancı meydana gelmek
g. b.-mak 15a.16
g.+i b.-mak 41b.11

(: **2**)

gög(ü)**s**+ / **gögüz**+ (T. i.) göğüs, vücudun boyunla karın arasındaki bölüm, sine 41a.10
g.+i 11a.8
g.+indeki 10b.6
g.+inüŋ 58a.15
g.+ü 11a.9
g.+üŋ 57a.1
g.+üne 67a.1
g.+üni 66b.15

(: **8**)

gök+ (T. i.) uzay, feza; yer yüzünün üzerini kubbe gibi kaplayan mavi

28a.12, 31a.3, 38b.7, 40b.3, 41a.14, 41a.3, 44b.10, 46a.12, 48b.8, 50b.6, 51a.15, 51b.15, 51b.3, 51b.8, 51b.8, 52a.13, 52a.16, 52a.5, 53a.17, 53b.10, 53b.11, 55a.1, 55a.1, 56b.6, 57a.16

g.+de 43a.10, 50b.4, 51b.6, 51b.8, 51b.13, 52b.1

g.+den 51a.16, 52a.15, 53b.12

g.+dür 51a.13

g.+e 20a.8, 21a.6, 31a.3, 41a.10, 48b.3, 48b.4, 48b.4, 48b.5, 51b.17, 51b.9, 52a.12, 52a.17, 52a.4, 52b.11, 52b.17

g.+i 2b.3, 5a.8, 10a.4, 35b.2, 38b.14, 38b.3, 45a.17, 45b.7, 50b.5, 51b.16, 51b.9, 52a.2, 52a.2, 52a.4, 52a.6, 52b.1, 52b.10, 53b.12, 57b.6, 58b.14, 67b.14

g.+in 40a.14, 42a.13

g.+inde 15a.8, 43a.10

g.+inden 40a.11

g.+ine 15a.10, 15a.7, 45b.10

g.+ini 45b.15

g.+inüŋ 14b.16, 15a.5, 21a.8

g.+iŋe 20a.6

g.+leri 15a.5

g.+lerine 9b.16

g.+lerini 10a.5

g.+süz 53b.13

g.+üŋ 23a.15, 38b.5, 38b.6, 50b.10, 50b.8, 51a.7, 51a.11, 51b.10, 51b.12, 52a.12, 52b.16

(: **103**)

gözle- (T. f.) gözlemek, izlemek

g.-medüm 2a.12

g.-mege 57b.12, 57b.14

g.-mek 60a.1

g.-mekden 2b.5

g.-r 5a.9, 20b.12, 70a.4, 70a.5

g.-rler 28b.13

g.-ye 18a.7, 52a.14, 57b.13

g.-yeler 30b.4, 58a.6

g.-yi ṭura 22a.14

g.-yü duralar 17a.12

(: **17**)

ġurriş+ ( ) . .

18a.15

(: **1**)

ġurūr+ (A. i.) boş şeylere güvenerek aldanma, kibir 69b.2

ġ.+suz 2a.14

ġ.+una 20b.6

(: **3**)

ġuṣṣa+ (A. i.) keder, kaygı, tasa 18b.8, 45b.6

ġ.+dan 18b.2

(: **3**)

ġuṣṣalan- (A. T. f.) tasalanmak, kederlenmek
ġ.-sa 62b.3

(: 1)

güc+ (T. i.) güç, kuvvet 18b.15, 35b.4, 57b.15
g.+e 70a.10

(: 4)

gücen- (T. f.) zorlanmak, kuvvetlenmek
g.-icek 64a.3
g.-mez 45a.6
g.-ür 43a.17

(: 3)

güc et- (T. b. f.) güc etmek, zorlamak
g. e.-meye 64a.5

(: 1)

güci yet- (T. b. f.) gücü yetmek, üstesinden gelmek
g. y.-digince 66a.9
g. y.-en 67a.4
g. y.-mez 25b.12

(: 3)

güç+ (T. zf.) güç, zor
g.+dür 36b.kenar

(: 1)

gül+ (F. i.) gül, çiçek 9b.11, 13b.8, 13b.11, 13b.9, 14b.10, 14b.12, 14b.5, 14b.7, 15a.10, 15a.4, 15b.8, 16a.9, 22a.11, 22a.12, 22b.2, 22b.2, 29b.4, 36a.7, 47b.10, 50a.16, 53a.3, 53a.3, 53b.17, 54a.11, 54a.4, 54a.6, 54a.6, 58a.9, 62a.5, 67a.7, 67a.9
g.+i 13b.9
g.+ile 8b.14 10b.5
g.-i ermeni 22a.11

(: 35)

gül- (T. f.) gülmek
g.-di 26a.17
g.-er 70a.13

(: 2)

gülāb+ (F. b. i.) gül suyu 10a.3, 50a.15, 66b.13
g.+la 16b.14, 22a.12, 22b.4, 66b.12

(: 7)

gülengübīn+ (F. b. i.) gül ile baldan yapılan macun, bal ile yapılan gül tatlısı 8b.13, 10b.17, 12b.11, 19a.7, 42a.15
g.+i 69a.10

(: 6)

gülinār (F. i.) < gülnār, yabani nar ağacı (Punica granatum) 16a.11

(: 1)

gümān+ (F. i.) zan, sanma, sezme 3b.4, 4b.4, 25a.15

(: 3)

gümiş+ (T. i.) gümüş

g.+le 1b.7

(: 1)

gün+ (T. i.) günün sabahtan akşama kadar süren bölümü, gündüz 7b.16, 12a.2, 12b.5, 12b.6, 13a.14, 14a.16, 15a.14, 18a.12, 21b.1, 23b.13, 24a.11, 25a.5, 27b.10, 27b.11, 27b.11, 27b.12, 27b.14, 27b.16, 27b.17, 29a.7, 30b.11, 35a.2, 35a.2, 36a.17, 42a.16, 44b.3, 44b.4, 45b.13, 54a.12, 55b.2, 65b.11, 65b.11, 65b.15, 66a.17, 67b.4, 69a.13, 69a.8

g.+de 13a.6, 16a.10, 16b.2, 23a.3, 29a.7, 32b.3, 32b.3, 35b.7, 44b.3, 47a.2, 50a.16, 54b.11, 65b.13, 67b.16

g.+den 12a.17, 18a.11, 31a.6, 69b.1

g.+dür 65b.11

g.+e 12a.17, 16b.3, 35b.7, 65b.15, 69b.1

g.+i 23b.15, 25a.8, 27a.2, 27a.4

g.+inde 24a.16, 27a.2, 27a.3, 27a.6, 27a.7, 42a.12

g.+lerde 32a.17, 42b.17, 65b.12, 65b.8, 67a.4, 67b.1

g.+lerdür 23a.1

g.+leri 10b.15

g.+lerinde 22b.10, 22b.13, 24b.3, 42a.10

g.+lik 34a.1

g.+likden 34a.1

g.+ünde 27a.2

g.+üne 50a.13

(: 87)

gündüz+ (T. i.) günün sabahtan akşama kadar süren bölümü, gündüz 21a.1, 21a.7, 21a.17, 21b.2, 21b.3, 40b.16, 41a.2

g.+lerinden 27a.11

(: 8)

güneş+ (T. i.) güneş 21b.1, 21b.1, 21b.2, 22b.11, 23a.3, 23a.3, 24a.7, 24b.14, 27a.1, 27a.11, 27b.13, 27b.15, 32a.16, 49b.12, 51b.16, 65b.8, 66b.10, 67b.2

g.+den 22a.6

g.+e 32a.17, 32b.17, 33a.2, 52b.5

g.+i 18b.13

g.+le 52a.1

g.+üŋ 52a.6

(: 25)

güreş+ (T. i.) güreş, iki kişinin bir birini yıkmasına dayanan oyun 37a.9

(: 1)

güreş- (T. f.) güreşmek
g.-mek 17a.8

(: 1)

güz+ (T. i.) sonbahar 17a.2, 22b.17, 23a.12, 23a.8, 23b.1, 23b.9, 24a.4, 24a.5, 24a.7, 28b.15, 46b.8
g.+in 24a.2, 24a.2, 24a.5, 24a.8, 42b.1
g.+üŋ 23b.11, 23b.15, 65b.10, 67b.2

(: 20)

güzāz+ (A. i.) spazm, sinir kasılması; şiddetli titreme 67b.7

(: 1)

H

ḥābb+ (A. i.) tane, tohum, çekirdek; yutulacak hap
ḥ.+ı 66b.3
ḥ.+lar 66b.2
ḥ.+-ı rummān 13b.12
(: 3)

ḥābbü'l-bān+ (A. i.) sorkun denen ağacın tanesi 67b.10
(: 1)

ḫaber+ (A. i.) son ve yeni havadis, bilgi 39a.4, 39a.6
ḫ.+dür 26b.3
(: 3)

ḫaber-dār+ (A. zf.) haberli 53b.1
(: 1)

ḥacāmet+ (A. i.) şişe ile vücudun bir organına kanı topladıktan sonra niştèr ve mengene denilen aletlerle kan alma 42a.2, 70a.9
ḥ.+le 19a.8
(: 3)

ḫacil+ (A. sf.) utanmış, utancından yüzü kızarmış 39b.3
(: 1)

ḫader+ (A. i.) uyuşukluk, halsizlik, zafiyet 59b.15
ḫ.+u'l-maḳ'ad 61b.1
(: 2)

ḥadd+ (A. i.) sınır; derece 1b.2
ḥ.+ı 19a.1
ḥ.+ın 44b.16, 69a.3
ḥ.+ından 18a.15, 38b.1
(: 6)

ḥadīs̱+ (A. i.) Peygamber efendimizin kutsal sözleri 4b.2, 4b.5
ḥ.+den 2a.10
(: 3)

ḫafaḳān+ (A. i.) ızdırap, sıkıntı, yürek oynaması 44b.13, 58a.7
(: 2)

Ḥaḳḳ+ (A. i.) Allah c.c., Tanrı 2b.7, 4b.5, 4b.7, 6a.13, 6b.2, 7b.14, 8a.14, 8a.2, 8a.3, 9a.17, 29a.14, 29b.5, 39b.11, 43b.6, 47a.11, 48a.1, 48a.4, 49a.13, 50b.5, 50b.8, 51a.10, 51b.8, 52a.7, 52a.8, 52b.1, 52b.1, 53a.7, 53b.4, 53b.7, 54b.14, 57b.4, 57b.6, 57b.7, 61b.10, 64a.4, 64b.7, 65a.1, 65a.11, 65b.4, 69b.6, 71a.16
Ḥ.+dan 2a.5, 49a.17
(: 43)

ḥaḳḳ (A. i.) doğruluk, insaf; doğru, gerçek 25b.10
ḥ+mıdur 26b.8

(: 2)

ḥaḳīḳī+ (A. sf.) sahici, doğru, gerçekten 7a.2, 7a.3, 7a.5

ḥ.+ye 7a.9

(: 4)

ḥaḳīḳat+ (A. i.) bir şeyin aslı, gerçek 22b.9

(: 1)

ḥākim+ (A. i.) hükmeden 52a.7

(: 1)

ḥakīm+ (A. i.) hekim, alim, bilgin, doktor 25a.6, 33b.5

ḥ.+ler 8a.2, 9b.12, 10b.4, 14a.13, 14a.14

(: 7)

ḥakīmāne+ (A. F. zf.) hikmet sahibi 70a.13

(: 1)

ḥāl+ (A. i.) şimdiki zaman; durum

ḥ.+de 5b.2, 16b.5, 37b.9, 39b.2

ḥ.+den 8a.1

ḥ.+dür 39b.14

ḥ.+e 37b.10, 37b.9, 64a.9

ḥ.+i 8b.9, 22a.14, 28a.7, 40b.7, 50a.6, 60a.2

ḥ.+ümüŋ 4b.17

ḥ.+ine 42a.4, 42a.7, 66a.3, 71a.9

ḥ.+ini 49a.4

ḥ.+ler 50a.3

ḥ.+lere 9a.14

ḥ.+leri 50a.4

ḥ.+lerle 42b.2

ḥ.+lü 37b.10, 71a.4

(: 27)

ḫalāṣ+ (A. i.) kurtulma, kurtuluş 5b.7

(: 1)

ḫalāyıḳ+ (A. i.) < halaik, mahluklar, yaratıklar, insanlar 48a.5, 70b.2

(: 2)

ḫalel+ (A. i.) bozukluk, eksiklik

ḫ.+den 17b.10

(: 1)

ḫālī+ (A. sf.) tenha, boş, uzak; sahipsiz 17b.10, 33a.9, 36b.13

(: 3)

ḥālib+ (A. i.) sidik borusu 44a.17, 64b.13, 64b.13

(: 3)

ḥalīm+ (A. sf.) tabiati yavaş olan, yumuşak huylu 35a.11

(: 1)

ḫalḳ+ (A. i.) ahali, insanlar, insanlardan bir bölük

ḫ.+a 2a.17, 71a.6

ḫ.+la 4a.17

(: 3)

ḥalḳa+ (A. i.) ortası boş, yuvarlak şekil 51a.9, 51a.9, 55b.8, 55b.8, 55b.8

(: 5)

ḥall id- (A. T. b. f.) haletmek, üstesinden gelmek

ḥ.-e 36b.15

(: 1)

ḥalluy- (A. T. b. f.) halli olmak

ḥ-duğundan 6b.9

(: 1)

ḫalvet+ (A. i.) yalnız, tenha kalma, tenhaya çekilme 2b.2, 2b.3

(: 2)

ḫām+ (F. sf.) ham, pişmemiş, çiğ 7a.14, 23b.4, 23b.4, 60b.16, 70b.14

ḫ.+dur 11b.2

(: 6)

ḥamāyil+ (A. i.) bağ, kayış; kılıç bağı 58b.17, 58b.17, 59a.1, 59a.1

(: 4)

ḥamd+ (A. i.) Tanrıya olan şükran ve minnet duygularını bildirme 1b.2

(: 1)

ḫamır+ (A. i.) < ḫamīr, hamur

ḫ.+ın 30b.2

ḫ.+i 30b.4

(: 2)

ḥammām+ (A. i.) hamam, banyo 23b.1, 46a.1, 46a.4, 70b.8

ḥ.+a 9a.1, 12a.2, 13a.8, 13a.9, 19b.3, 24a.10, 25b.3, 46b.10, 46b.10, 46b.9, 53b.17, 69a.13

ḥ.+da 10a.17, 22a.6, 22b.10, 25b.3, 46a.11, 46b.4, 52b.9, 58a.1, 69b.13

ḥ.+dan 10a.14, 14a.13, 22a.6, 23b.9, 24a.15, 25a.17, 33a.15, 46b.13

ḥ.+dur 46a.6

ḥ.+lardadur 46a.1

ḥ.+uŋ 46a.5

ḥ.+-ı muʿtedil 19a.10

(: 37)

ḫanāzīr+ (A. i.) bulanık sudan meydana gelen hastalık 17a.6

(: 1)

ḫandān+ (A. sf.) gülen, gülücü 25a.1

(: 1)

ḫarāb+ (A. i.) yıkık, viran 17a.6, 28a.3, 30b.13, 35b.3, 38b.14, 50a.6, 52b.11, 59b.9

ḫ.+a 61a.3

ḫ.+dur 41a.9

(: 10)

ḥarāmī+ (A. i.) hırsız, haydut, yol kesen 26b.13

ḥ.+i 7b.10, 18b.17, 36b.17, 38b.17, 39a.3, 65a.7, 65b.16

ḥ.+in 44a.3, 65b.14, 65b.14

ḥ.+inde 19a.2, 38b.16, 43b.14

ḥ.+indeki 3a.11

ḥ.+inden 44a.10

ḥ.+ine 27b.15, 40a.2, 65b.14, 69a.14

ḥ.+inüŋ 65b.15

ḥ.+inüŋle 65b.17

ḥ.+ler 7b.8, 34b.10

ḥ.+lere 37a.10

ḥ.+lerinde 18b.2

ḥ.+lerinden 7b.10

ḥ.+lerinüŋ 18b.1

ḥ.+lü 34b.13

ḥ.+üŋ 37a.12, 38a.5

ḥ.+-i bedenī 37a.2

ḥ.+-i cüzvī 37a.4, 37a.5, 38a.13

ḥ.+-i küllī 37a.4, 37a.8

ḥ.+-i nefsānī 9a.7

ḥ.+-i rūḥānī 37a.2, 37a.2

(: 120)

ḥarf+ (A. i.) alfabeyi meydana getiren işaretlerden her biri 1b.8

ḥ.+inde 1b.8

(: 2)

ḫāric+ (A. i.) dış, dışarısı; hiç ilgisi olmayan kimse

ḫ.+ler 27b.17

(: 1)

ḥarīr+ (A. i.) ipek 2b.6, 9b.15

ḥ.+den 9b.2, 9b.16, 13a.9

ḥ.+le 10a.5, 10a.11

(: 7)

ḥarīṣ+ (A. sf.) hırslı, tamahkâr, bir şeye çok düşkün 9a.13, 39a.8, 45b.1, 58b.15

(: 4)

ḥarīṣlıḳ+ (A. T. i.) hırslılık, tamahkârlık

ḥ.+dan 61b.2

(: 1)

ḥarḳ+ (A. i.) su akacak yarık, ark

ḥ.+ına 5a.7

(: 1)

ḫarmen+ (F. i.) harman

ḫ.+inde 30a.13

(: 1)

ḥārr+ (A. sf.) hararetli, kızgın, yakıcı 6a.16, 6a.17, 6b.16, 6b.17, 7b.2, 7b.2, 17a.16, 46a.8, 46a.9

ḥ.+dur 6b.12

(: 10)

ḥased+ (A. i.) kıskançlık, çekememezlik 49b.2, 49b.4

ḥ.+i 49b.11, 49b.13, 49b.15, 49b.5, 49b.7, 49b.9, 50a.2

ḥ.+lerinde 49b.17

ḥ.+süz 50a.5

(: 11)

ḥāṣıl+ (A. sf.) husule gelen, çıkan, olan, biten 3a.12, 3a.15, 3a.5, 7a.15, 23a.13, 29b.8, 34b.6, 36b.6, 40a.16, 44a.16, 44a.2, 59b.17, 60b.16

ḥ.+a 44b.9, 59b.6

ḥ.+dan 44b.9

(: 16)

ḫāṣṣ+ (A. sf.) mahsus, özel; saf, halis 1b.10, 47b.15, 48a.14, 48b.3

ḫ.+dan 48b.13, 48b.17

ḫ.+ül-ḫāṣṣ 1b.11

(: 7)

ḫāṣṣiyyet+ (A. i.) kuvvet, tesir (bir şeye mahsus olan)

ḫ.+den 63b.16

ḫ.+i 55a.17

ḫ.+idür 66b.9

(: 3)

ḫasta+ (F. sf.) hasta, rahatsız, sayrı 4a.6, 4a.9, 4b.1, 13b.3

ḫ.+dur 4a.10, 4a.15,4a.9

ḫ.+nuŋ 26b.7, 36b.kenar

ḫ.+raḳ 13b.2

(: 10)

ḫastalıḳ(**ġ**)+ (F. T. i.) hastalık, hasta olma durumu 4a.11, 25a.15, 25b.14, 26b.10, 42b.5, 58a.6, 61b.15

ḫ.+a 13b.3, 17b.7, 24b.10, 60b.17

ḫ.+dan 4b.11, 36a.1

ḫ.+dur 3b.13, 14a.1, 14b.1, 40a.13

ḫ.+ı 4a.10, 4a.11, 4a.11, 4a.14, 4a.16, 4b.3, 10b.9, 12a.12, 17a.3, 42a.5

ḫ.+ıdur 4a.9

ḫ.+ın 61b.16

ḫ.+ına 4a.15

ḫ.+ını 4a.11

ḫ.+ınuŋ 4b.15

ḫ.+lar 23a.8, 23a.8, 33b.4, 45a.4, 60b.17

ḫ.+ları 40a.3

ḫ.+laruŋ 44b.2, 66b.8

(: 41)

ḫaşḫaş+ (A. i.) **bot.** haşhaş (Papaver somniferum) kapsüllerinden afyon, tohumlarından da yağ çıkarılan bir bitki 15b.15

(: 1)

ḫaṭā+ (A. i.) yanlış, yanlışlık; günah, kusur 26b.9, 41a.7

ḫ.+sı 2a.7

(: 3)

ḫaṭar+ (A. i.) tehlike 36b.15, 63b.14

ḫ.+dan 36b.13
ḫ.+dur 42b.7, 45a.9, 64b.1, 67b.5
ḫ.+lu 36b.8

(: 8)

ḫāṭır+ (A. i.) zihin, fikir; gönül
ḫ.+ı 16b.6
ḫ.+ın 19b.7
ḫ.+ına 68b.6

(: 3)

ḫaṭmī+ (A. i.) **bot.** ebegümeciye benzeyen, ondan daha büyük bir çiçek (Althaea officinalis) olup kök ve çiçekleri hekimlikte kullanılır 13a.12, 16a.15, 66b.16

(: 3)

ḫaṭṭ+-ı istivāᶜ+ (A. b. i.) ekvator 27a.10, 27a.10, 27a.15, 52a.17

(: 4)

ḫātūn duzlıġı+ (A. F. T. b. i.) hatun tuzluğu, diken üzümü, karamuk dikeni (Berberis crataegina) 22b.14

(: 1)

havā+ (A. i.) hava 3b.3, 6a.14, 6a.17, 7b.2, 9b.8, 9b.8, 20a.5, 20a.17, 20b.13, 21a.4, 21a.10, 21a.16, 21b.7, 21b.12, 22a.13, 22b.6, 22b.17, 23a.9, 24a.6, 24a.6, 24a.8, 24b.15, 27a.10, 28a.10, 28a.11, 28a.16, 28b.12, 28b.14, 29a.1, 29a.2, 29a.3, 29a.4, 29a.9, 42a.10, 47b.13, 56a.4, 66b.10
h.+da 21a.9, 22b.8, 24b.17, 29a.6
h.+dadur 20a.5
h.+dan 20a.10, 20b.2, 20b.5, 23a.16, 66b.15, 67a.1
h.+dur 21a.5
h.+lu 22b.14, 42b.17, 43a.1, 66b.11, 67a.11
h.+nuŋ 20b.14, 20b.15, 21a.4, 21b.13, 21b.2, 21b.4, 21b.7, 23a.4, 24b.15, 28a.15, 28a.16, 28a.17, 30b.6, 54b.7, 65b.12
h.+sı 10a.2, 21b.9, 27a.17, 27a.17, 27a.17, 27a.9, 27b.10, 27b.13, 27b.17, 27b.2, 27b.3, 27b.4, 27b.6, 27b.6, 28a.2, 28a.4, 28a.6, 28a.7, 28a.8, 28b.1
h.+sıdur 27a.10
h.+sında 22a.17, 22a.9, 60a.4
h.+sından 23b.3
h.+sınuŋ 22a.4
h.+ya 20a.10, 20a.9, 21b.8, 22b.9, 23a.1, 23a.4, 67a.15

h.+yı 21a.12

h.+-yı muḥīṭ 20a.10

(: 104)

ḥavāle+ (A. i.) üstüne bırakma; görmeyi önleyen, mani, perde duvar gibi şeyler 17b.4, 52a.12, 63b.14

(: 3)

ḥavāss+ (A. i.) hasseler, duygular

ḥ.+ı 28a.3, 35a.14, 46a.12

(: 3)

ḫavf+ (A. i.) korku, korkma

ḫ.+le 71a.15

(: 1)

ḥavıc+ (T. i.) havuç (Daucus carota) 18a.6

ḥ.+lar 70a.12

(: 2)

ḫayāl+ (A. i.) insanın kafasında tasarlayıp canlandırdığı şey 26b.7, 34b.7, 54a.17

ḫ.+i 65a.3

ḫ.+indeki 68b.6

ḫ.+iyle 9a.10

ḫ.+ler 62b.13

ḫ.-engīzdür 34b.15,

(: 8)

ḥayāt+ (A. i.) dirilik, canlılık 49a.13, 49a.14, 50a.7

ḥ.+a 57a.11

ḥ.+dan 57a.14

maʿden-i ḥ 57a.9, 57a.10

(: 7)

ḫāye+ (F. i.) haya, yumurta

ḫ.+den 44a.7

(: 1)

ḫay(ı)**r**+ (A. i.) iyilik; iyi, faydalı iş, fayda

ḫ.+ına 51b.17, 52a.2

ḫ.+lu 39b.14

(: 3)

ḫayli+ (F. sf.) epeyice, çokca, oldukça 55b.17

(: 1)

ḥayret+ (A. i.) şaşma, şaşırma, ne yapacağını bilememe

ḥ.+den 39b.8

(: 1)

ḥayvān+ (A. i.) canlılık, dirilik; bütün canlılar 43b.14, 53b.14

ḥ.+dan 47a.10

ḥ.+ı 1b.9

ḥ.+ile 1b.10, 43b.13

ḥ.+lar 7a.8

ḥ.+uŋ 43b.13

(: 8)

ḥayvānī+ (A. i.) canlıya ait, hayvanla ilgili 19a.15, 25a.12

ḥ.+den 62b.10

ḥ.+dür 22a.8, 57a.6

ḥ.+si 11a.9

(: 6)

ḥayż+ (A. i.) aybaşı (kadınlarda), adet, regl 12a.11, 44b.17, 45a.1
(: 3)

ḥayża+ (A. i.) şiddetli kusma, istifrağ etmek, şiddetli ishal olmak 61a.15
(: 1)

Ḫazā(y)inuʾs-Saʿādāt+ (A. i.) Saadet Hazineleri, Eşref bin Muhammed'in 1465 yılında yazdığı tıpla ilgili eseri 4b.17, 5b.8, 71a.16
(: 3)

ḥāżıma+ (A. i.) yenilen şeyleri midede hazmettiren kuvvet 59a.10, 59b.5
h.+dur 59a.10
h.+larından 27b.8
h.+sı 10a.14, 14a.9
h.+ya 59b.14
(: 7)

ḥāżır eyle- (A. T. b. f.) hazır duruma getirmek, hazırlamak
ḥ. e.-mek 9a.17, 9b.5
(: 2)

ḥāżırlan- (A. T. f.) hazır hale gelmek, hazırlanmak
ḥ.-mışdur 23a.10
(: 1)

ḫazīne+ (A. i.) < ḫazne: bir şeyin biriktiği yer, depo
ḫ.+lü 11a.14
(: 1)

ḫazīne+ (A. i.) hazine; maddi zenginlikler
ḫ.+-i ḫayāl 54a.17
(: 1)

hażm+ (A. i.) midedeki yiyecekleri eritme, sindirme 23b.3, 33a.8, 36a.16, 36b.2, 36b.5, 37a.14, 40b.13, 44b.12, 49a.3, 59a.11, 59b.6, 61a.15, 70b.14
(: 13)

hefte+ (F. i.) hafta, yedi gün 30a.16, 62a.2
h.+de 19a.7, 19a.10, 25b.1, 42a.13, 53b.16, 55b.2
h.+den 23b.15
(: 9)

hegibe+ (T. i.) heybe
h.+sin 26a.13
(: 1)

helāk+ (A. i.) mahvolma, ölme; çok yorulma 5a.7, 5a.14, 14b.4, 20b.14, 20b.8, 21b.8, 28b.1, 28b.7, 28b.9, 39a.14, 49b.1, 57b.5, 59b.3, 59b.4
(: 14)

helva+ (A. i.) unlu, yağlı ve şekerli maddelerden yapılan bir tatlı 15a.13
h.+lar 19a.6
(: 2)

hem+ (F. bağ., zf.) hem; anlamı güçlendirmek amacıyla "zaten", "özellikle" anlamlarıyla kullanılır 2a.14, 10b.11, 11a.8, 12a.17, 12a.17, 12b.1, 14a.13, 15b.8, 18a.10, 23a.15, 28a.15, 30b.6, 34a.3, 39b.2, 39b.2, 46a.10, 46a.3, 46a.8, 46a.8, 46a.9, 46a.9, 46a.9, 47b.3, 66b.3, 70a.7
(: 25)

hemān+ (F. zf.) hemen, derhal, o anda, çarçabuk 2b.5, 3a.8, 4a.11, 5a.15, 5b.12, 15b.12, 23b.16, 28b.8, 33b.6, 37a.15, 37b.5, 39a.14, 39a.9, 40a.11, 43b.14, 49a.16, 55b.16, 57a.4, 58b.12, 61b.8, 65a.6, 69a.6, 71a.7
(: 23)

hengāmeci+ (F. T. i.) kavgacı, gürültücü 25b.13
(: 1)

henüz+ (F. zf.) şimdiye kadar, daha, hālā; ancak 17a.13, 23b.4, 24b.17, 29a.7, 31b.3, 44b.1, 65b.12
(: 7)

her+ (F. e.) hep, bütün 1b.15, 1b.6, 1b.8, 1b.8, 1b.8, 2a.10, 2b.13, 2b.15, 3a.6, 3a.7, 3b.5, 4a.7, 4b.4, 6a.11, 6a.6, 6b.3, 7a.4, 7a.6, 7a.9, 7b.6, 7b.7, 8a.12, 8a.3, 8a.4, 8a.7, 8a.8, 8b.8, 8b.9, 9a.14, 9b.17, 9b.2, 10b.14, 10b.3, 10b.4, 11a.10, 11a.2, 11a.5, 11b.4, 12a.2, 12b.15, 13a.5, 13a.8, 13a.8, 13b.3, 13b.3, 14a.12, 14a.16, 14b.6, 16b.4, 17a.10, 17b.17, 18a.12, 18a.15, 18a.17, 18a.3, 18a.6, 18b.11, 18b.15, 19b.17, 20a.3, 20a.8, 20b.2, 20b.5, 21a.4, 21a.9, 22a.13, 23a.12, 23b.16, 25a.17, 25a.2, 25a.5, 25b.1, 25b.11, 25b.11, 25b.6, 26a.8, 27a.8, 28a.7, 28b.6, 29b.11, 29b.4, 30a.5, 30b.3, 31a.10, 31a.2, 31a.9, 31b.13, 31b.2, 32a.11, 34b.2, 35a.13,

35a.13, 35b.14, 36a.11, 36a.2, 37a.5, 37a.9, 37b.8, 37b.8, 37b.9, 38a.13, 38b.1, 38b.7, 40b.6, 41a.12, 41b.1, 41b.10, 41b.8, 42a.13, 42a.5, 42a.7, 42a.7, 42a.8, 43a.12, 43a.3, 43a.9, 43b.2, 43b.16, 44a.6, 44a.7, 44b.13, 44b.3, 44b.4, 45a.3, 45b.10, 46a.10, 46a.3, 47a.13, 48b.2, 48b.3, 49a.11, 49a.3, 49a.7, 49a.9, 49b.1, 49b.5, 49b.9, 50a.13, 50a.9, 50b.5, 51b.12, 51b.13, 51b.13, 52a.7, 52a.9, 52b.16, 53a.13, 53a.7, 53b.5, 53b.7, 54b.1, 54b.11, 54b.15, 54b.3, 54b.9, 55a.11, 56a.11, 56a.12, 56b.16, 57b.15, 57b.8, 58b.5, 60b.6, 61a.9, 61b.10, 61b.11, 61b.15, 61b.15, 61b.17, 61b.3, 61b.3, 61b.5, 61b.9, 62a.2, 63a.15, 64a.6, 64b.12, 64b.5, 65b.15, 66b.2, 66b.3, 67a.4, 67a.7, 68a.12, 69a.15, 69a.5, 69b.1, 69b.15, 69b.6, 69b.7, 69b.8, 69b.9, 70a.10, 70a.10, 70a.6, 70b.3, 70b.8, 70b.9, 71a.12, 71a.12

(: **200**)

herise+ (A. i.) keşkek yemeği 24a.13, 32a.5

(: **2**)

herze+ (F. sf.) boş lakırdı, saçma

h.+dür 39b.16

(: **1**)

hevā+ (A. i.) heves, istek, arzu; istek; hoşlanma 5b.5, 70a.3

h.-muŋ 5a.15

(: **3**)

heves+ (A. i.) istek, arzu; gelip geçici istek 39b.5, 50a.6, 70a.3

h.+i 5a.16, 49b.9, 49b.13, 50a.2

h.+in 49b.7

h.+inde 49b.15

h.+inüŋ 5b.5

(: **10**)

hey'et+ (A. i.) şekil, suret; görünüş, hal, durum

h.+inde 8a.10

(: **1**)

hezār+ (F. i.) bin (sayı), pek çok 48a.11

(: **1**)

hezārān+ (F. i.) binler

h.+ı 48a.11

(: **1**)

hezl+ (A. i.) eglence, şaka, alay, latife
h.+dür 39b.15

(: 1)

ḥıfẓ+ (A. i.) saklama, muhafaza
ḥ.+-ı ṣıḥḥat-i beden 4b.8, 5b.9, 6a.8, 6a.9, 18a.14, 19b.14
ḥ.+-ı ṣıḥḥatlerinde 47a.5

(: 6)

ḫılāf+ (A. i.) salkım söğüt (Salix babylonica) 22b.1, 29b.4, 36a.6, 62a.5

(: 4)

ḫılṭ+ (A. i.) eski hekimlerin insan vücudunda var saydığı safra, sevda, dem, balgam gibi dört unsurdan her biri 23b.16, 25a.3, 25a.9, 28b.2, 28b.4, 31b.7, 41a.6, 41b.13, 41b.8, 42a.7, 42b.4. 43a.14, 43b.1, 60b.16
ḫ.+dan 25a.5, 41b.5, 56a.16, 61a.1
ḫ.+ı 24a.1, 28b.10, 28b.3, 41b.11, 41b.6, 41b.6, 41b.9, 43a.16, 60b.15, 68b.10
ḫ.+lar 23a.10, 23a.11, 25a.13, 36a.13, 38b.11, 40a.16, 40a.4, 40b.7, 42a.10, 44b.8, 49a.7, 60b.15, 60b.5, 68b.11, 69a.3
ḫ.+lara 25b.4
ḫ.+lardan 22b.16, 25a.2, 36a.13, 41b.4
ḫ.+ları 40a.2, 62a.12, 68b.7
ḫ.+ların 41b.12
ḫ.+larla 29b.12
ḫ.+laruŋ 7b.13, 29b.8, 40a.13, 61b.16

(: 57)

ḫıralıġ+ (T. i.) aşırı derecede zayıflık, bir deri bir kemik kalma
ḫ.+ıla 30b.10

(: 1)

ḫırḫır+ (T. i.) hırıldama sesi 16a.7

(: 1)

ḥırṣ+ (A. i.) azgınlık; sonu gelmeyen istek 20b.10, 26b.12, 45b.14, 49b.2, 49b.3
ḥ.+ı 5a.10, 45b.12, 49b.5, 49b.7, 49b.9, 49b.11, 49b.13, 49b.15, 49b.17, 50a.2
ḥ.+ından 45b.10
ḥ.+la 61b.1
ḥ.+suz 50a.5
ḥ.+um 5a.17

(: 19)

ḫışm+ (A. i.) zararlı; kızgınlık, öfke 27b.16

(: 1)

ḫıyānet+ (A. i.) hayınlık, hain, vefasız 1b.16

(: 1)

ḫıyar+ (F. i.) **bot.** kabakgillerden uzun, iri meyveli, sürüngen, bir yıllık otsu bir bitki ve onun meyvesi (Cucumis sativus) 15a.12, 15a.2, 65b.2, 67a.2

(: 4)

ḫıyre+ (F. sf.) kamaşık, donuk, fersiz (göz) 10a.5

(: 1)

hīç+ (F. zf.) yok denecek kadar az olan; ehemmiyetsiz, değersiz 3a.4, 3b.7, 3b.9, 7a.4, 7a.5, 9b.7, 10b.7, 17b.7, 26a.17, 38a.2, 40b.9, 42a.9, 48a.6, 49a.2, 50a.5, 51b.15, 57a.16, 61b.7, 63a.13, 67a.17, 67b.16, 68b.9, 71a.1

(: 23)

ḥicāb+ (A. i.) perde 47b.9

ḥ.+a 54b.4

ḥ.+dan 47b.15

ḥ.+ıdur 47b.15

ḥ.+ından 48a.15

ḥ.+uŋ 48b.3

ḥ.+-ı ḫāṣṣdan 48b.13, 48b.17

(: 8)

hidāyet+ (A. i.) Hak yola, doğru yola klavuzlanma 71a.14

(: 1)

ḥiddet+ (A. i.) keskinlik; öfke

ḥ.-i başar 52a.14

(: 1)

ḫiḏmet+ (A. i.) iş, hizmet, vazife 64b.5

ḫ.+dedür 48b.2

ḫ.+i 34b.12

(: 3)

ḫiḏmetkār+ (A. F. b. i.) hizmetkar, hizmet eden

ḫ.-ı müşfiḳ 34b.10

(: 1)

ḫiffet+ (A. i.) hafiflik, hoppalık 18a.7

ḫ.+çün 41b.15

(: 2)

ḥikāyet+ (A. i.) anlatma, hikaye, olmuş bir hadise 25b.16, 69b.10, 69b.11

ḥ.+ler 45b.3

(: 4)

ḥikmet+ (A. i.) hakimlik; sebep 48a.14, 48a.3, 51b.9, 52a.13, 52a.17, 52a.9, 63b.5, 63b.8, 64a.17, 64a.5

ḥ.+dedür 51a.11
ḥ.+dür 39b.12
ḥ.+i 63b.16
ḥ.+in 51a.10
ḥ.+iyle 1b.12, 6b.2, 57b.9
ḥ.+le 7a.16
ḥ.+ler 48a.11
ḥ.+Allah 47b.17

(: 20)

hilālī+ (A. i.) yeni ay, hilal şeklinde olan
h.+dür 60a.17

(: 1)

ḥīle+ (A. i.) oyun, aldatmaca, dubara 32b.13, 32b.17, 49b.16, 68a.16

(: 4)

ḫilḳat+ (A. i.) yaratılma, yaratılış; tabiat 45a.4

(: 1)

hindi+ (A. i.) tavukgillerden XV. yy.'da evcilleştirilen kümes hayvanı 66b.4

(: 1)

hindustān kozı+ (T. i.) **bot.** palmiyegillerden tropikal bölgelerde yetişen bir ağacın yemişi, hindistan cevizi (Cocus nucifera) 15b.17

(: 1)

ḫirvaᶜ+ (A. i.) kene otu (Ricinus communis 67b.10

(: 1)

ḥissiyye+ (A. i.) duyarlık, duygululuk 8b.1

(: 1)

ḫiyrī+ (F. i.) **bot.** şebboy (Matthiole) sarı ve kırmızı çeşitleri vardır 14a.7, 50b.1

(: 2)

ḫod+ (F. z.) kendi 17a.17, 19b.10, 42b.7, 64a.7

(: 4)

ḫoş+ (F. sf.) güzel, iyi, tatlı 27b.1, 30a.7, 34b.11

(: 3)

ḫoş-āvāz+ (F. b. sf.) güzel sesli, sesi güzel 34b.10

(: 1)

ḫoşav+ (F. i.) hoş-ab, hoşaf
ḫ.+ı 19b.2

(: 1)

ḫu eyle- (F. T. f.) huy edinmek
ḫ. e.-ye 71a.14

(: 1)

ḫūb+ (F. sf.) güzel, hoş, iyi 2b.1, 50b.7

(: 2)

ḫulḳ+ (A. i.) huy, tabiat 4a.15, 44b.12
ḫ.+da 28a.11

ḫ.+ı 11a.10, 11a.10, 45b.6
ḫ.+la 11a.3, 16b.5
ḫ.+lar 4a.14
ḫ.+ları 4a.14, 41a.14, 41a.16
ḫ.+lu 34b.9

(: **13**)

ḫumār+ (A. i.) içkiden sonra gelen baş ağrısı, sersemlik
ḫ.+ı 34a.12

(: **1**)

ḥummāż+ (A. i.) kuzu kulağı (Rumex acetosella) 35b.6, 58a.9, 62a.4

(: **3**)

ḫunk+ (F. i.) serin 56a.6

(: **1**)

ḫunnāḳ+ (A. i.) **hek.** boğmaca, bademcik, boğaz iltihabı 23b.7

(: **1**)

ḥurf+ (A. i.) tere, bahçe teresi (Lepidium sativum) 16a.12

(: **1**)

ḫuṣūṣā+ (A. zf.) başkaca, ayrıca 13a.3, 17b.8, 18b.16, 18b.3, 18b.3, 18b.4, 19a.2, 19a.7, 22b.7, 22b.8, 23b.9, 24a.10, 32b.10, 32b.11, 33a.15, 37b.4, 38b.4, 42a.3, 46b.11, 46b.12, 46b.8, 46b.8, 52a.14, 54b.8, 54b.8, 62a.16, 67a.9, 68a.4, 68a.5

(: **29**)

ḫuṣūṣiyyet+ (A. i.) hususilik,
ḫ.+üŋ 1b.11

(: **1**)

ḫuṣye+ (A. i.) erkeklik bezi, haya 44a.17

(: **1**)

ḫuşk+ (F. sf.) kuru; kaba, soğuk 17a.15, 21b.13, 21b.3, 22b.17, 24a.6, 42b.11, 58a.3
ḫ.+dür 33a.12
ḫ.+lige 21b.4

(: **9**)

ḥūt+ (A. i.) **astr.** balık burcu
ḥ.+uŋ 24b.14

(: **1**)

ḥużaż+ (A. i.) topalak, kırkboğum, çok yıllık yumrulu ve otsu bir bitki (Lycium, Cyperus rotundus) ve bu bitkiden elde edilen bir tür ilaç
ḥ.+ı 15a.5
ḥ.+ıla 15a.7

(: **2**)

ḥükemā+ (A. i.) hekimler, alimler, bilginler 37a.10, 48a.5, 69a.16

(: **3**)

ḥük(ü)**m**+ (A. i.) hüküm, emir
21a.11, 49b.12
ḥ.+inde 69b.16
ḥ.+indedür 52a.2
ḥ.+ine 48a.10

(: 5)

ḥürmet+ (A. i.) saygı
ḥ.+lü 71a.5

(: 1)

ḥüsn+ (A. sf.) güzel, iyi; güzellik
ḥ.-i ḥāl 39b.14

(: 1)

ḫüsrevān+ (F. i.) padişahlar, sultanlar, hükümdarlar
ḫ.+i 59a.4

(: 1)

hüzāl+ (A. i.) zayıflık, bitkinlik, arıklık 44b.13

(: 1)

ḥüzn+ (A. i.) gam, keder, sıkıntı
ḥ.+den 62b.1

(: 1)

I

ıḳlīm+ (A. i.) bir bölgenin hava şartlarıyla belirlenen hali; meleket, diyar, ülke

ı.+dür 27a.14, 27a.15, 27a.16

ı.+le 27a.14

ı.+ler 27a.15

ı.+lerüŋ 27a.13

ı.+üŋ 27a.14

(: 7)

ılan+ (T. i.) yılan 25a.13, 58b.14

(: 2)

ılduz+ (T. i.) yıldız

ı.+a 47a.6

ı.+ı 50a.11

(: 2)

ılduz atılmak+ (T. i.) yıldız akmak, yıldız kayması 28b.15

(: 1)

ılduz düşmek+ (T. i.) yıldız akmak, yıldız kayması 28b.14

(: 1)

ılġun+ (T. i.) ılgın ağacı (Tamarix tetrendra) ve yemişi 62b.2

(: 1)

ılı+ (T. sf.) ılık

ı.+cak 13a.12, 14b.12, 16a.15, 19b.4, 32a.10, 32a.16, 33b.10, 50a.16, 53b.17, 54a.9, 56a.17, 60a.10

ı.+caġken 16a.12

(: 13)

ılı- (T. f.) ılımak, ılık hale gelmek

ı.-mış 30b.1

ı.-ya 32b.2

(: 2)

ılıd- (T. f.) ılıtmak, ılık hale getirmek

ı.-urlar 14b.13

(: 1)

ılısu+ (T. i.) sıcak su kaynağı, kaplıca, ılıca; hamam

ı.+larda 46b.17

(: 1)

ınçḳırıḳ(ġ)+ (T. i.) hıçkırık 15b.16

ı.+ı 36a.7

(: 2)

ıraḳ+ (T. i.) uzak 5a.9, 12b.2, 21b.1, 27a.13, 30b.10, 32b.1, 32b.5, 52a.14

ı.+da 2a.15

ı.+dur 5a.8, 45b.17

ı.+lıḳ 53b.15

(: 12)

ırāḳat+ (A. i.) dökmek, akıtmak, dışarı dökmek 65a.14

ı.-yalar 15b.10, 19a.5

(: 3)

ıslad- / ıṣlad- (T. f.) ıslatmak
ı.-a 53a.4, 66b.12
ı.-alar 10a.11, 12b.6, 12b.7, 15b.8, 16b.17
ı.-ub 16a.17, 69a.7
ı.-urlar 16a.7

(: 10)

ıṣlāḥ+ (A. i.) iyi hale koyma, iyileştirme, düzeltme 30b.9
ı.+a 31a.10

(: 2)

ıṣlan- (T. f.) ıslanmak
ı.-a 12b.4
ı.-mış 14a.17, 19b.2, 22a.12

(: 4)

ısṭuḫūdūs+ (A. i.) karabaş, lavanta çiçeği (Lavandula stoechas)
ı.+ıyla 8b.14

(: 1)

ısuzlığ+ (T. i.) isizlık, ıssızlık, tenhalık
ı.+dı 26a.10

(: 1)

ışıḳ(ğ)+ (T. i.) demir başlık, miğfer 20b.9, 20b.7

(: 2)

(: 1)

ʿırḳı'n-nisā+ (A. b. i.) **hek.** siyatik
ʿı.+ya 47a.1

(: 1)

ırmaḳ+ (T. i.) ırmak, büyük akarsu, nehir
ı.+da 29b.17

(: 1)

ısfanaḫ+ (Yun. i.) < ispanaki, ıspanak (Spinacia oleracea) 31b.10
ı.+la 25b.2

(: 2)

ısır- / ışır- (T. f.) ısırmak
ı.-maḳ 14a.2
ı.-mamağ 64a.13
ı.-ub 12b.3

(: 3)

ısıtma+ (T. i.) sıtma hastalığı 15a.11, 24a.8, 28a.12, 31b.6, 35b.1, 42a.12
ı.+lar 59b.9
ı.+lu 11b.5, 46b.9
ı.+sı 46b.9

(: 10)

ıṣla- (T. f.) ıslamak, ıslatmak
ı.-ya 22b.2

ıṭrīfal+ (A. i.) **hek.** tohumları müshil olarak kullanılan bir bitki (Trifolium)

ı.-i sağīr 8b.13, 55b.3, 69a.11

(: 3)

ʿıyāl+ (A. i.) bir kimsenin geçindirmek zorunda olduğu kimseler, kadın, eş

ʿı.+ine 71a.11

(: 1)

ᶜibādāt+ (A. i.) ibadetler
ᶜi.+ında 4b.15

(: 1)

ᶜibādetullah+ (A. b. i.) Allah'a ibadet, tapınma 71a.14

(: 1)

ᶜibāret+ (A. i.) < ibārāt, cümleler, ibareler
ᶜi.+inüŋ 2b.4

(: 1)

ᶜibret+ (A. i.) kötü bir hadiseden alınan ders 52a.11, 57b.6
ᶜi.+i 70b.8

(: 3)

ibrīḳ+ (A. i.) toprak veya madenden yapılmış, kulplu ve emzikli su kabı 13a.9
i.+uŋ 13a.11

(: 2)

icābet+ (A. i.) kabul etme, kabul edilme; uyma 36b.kenar,
i.+i 1b.16

(: 2)

iç+ (T. i.) iç, içeri 58b.16, 60b.2, 62a.10, 65a.11
i.+i 14a.12, 19a.6, 30a.2, 35b.12, 48b.10, 48b.14, 48b.17, 48b.4, 48b.5, 48b.5, 48b.6, 48b.7, 48b.8, 49b.3, 49b.4, 54b.16, 55b.6, 57a.6, 67a.2, 67a.2
i.+in 12b.3, 16b.17, 19a.11
i.+inde 1b.4, 2a.1, 2a.8, 2a.9, 4b.8, 11b.16, 11b.16, 22a.9, 29b.3, 32b.6, 36b.11, 46a.7, 47a.12, 47a.16, 47a.16, 47b.14, 47b.17, 54a.11, 54a.4, 54a.9, 57a.5, 58a.11, 63a.8, 63b.11, 63b.12, 64a.1, 67b.15, 68a.7, 68b.1, 70a.14, 71a.14
i.+indedür 47b.10, 57a.3
i.+indeki 48a.13, 60a.15, 63b.14
i.+indekilerde 39b.12
i.+inden 30b.16, 48b.15
i.+indeyiken 2a.16
i.+ine 10a.4, 10a.7, 10b.5, 12b.4, 16a.12, 19a.11, 34a.14, 44b.3, 47b.8, 48b.10, 48b.12, 48b.7, 49a.1, 53a.9, 53b.6, 54a.7, 60b.4, 60b.4, 67a.10
i.+ini 16a.15
i.+iyle 12b.11, 13a.2, 13a.3, 19b.1, 56a.17
i.+ünden 48b.15

(: 92)

iç- (T. f.) içmek
i.-dügi 64b.4
i.-e 18b.4, 18b.4, 22b.1, 24a.2, 33a.13, 33a.13, 35b.16, 36a.4, 42a.15, 44b.3, 60a.11, 60a.9,

62a.3, 66a.16, 66a.9, 66b.1, 67a.6. 68a.14, 68b.16, 68b.2
i.-eler 32b.8, 32b.16, 33b.15, 34b.2, 34b.2, 60a.8
i.-en 32b.3
i.-er 35b.14, 41a.7, 64b.8, 66a.15
i.-erken 35b.5
i.-erler 23b.2, 36b.3
i.-erse 35b.16, 70b.17
i.-icek 35a.12, 35a.13
i.-mege 25a.7, 34b.1, 35a.14, 42b.13, 42b.15, 66a.13, 68b.17
i.-meginüŋ 34a.15
i.-megüŋ 33a.3
i.-mek 16b.11, 19b.5, 24a.8, 25a.10, 25a.5, 33a.14, 33a.16, 33a.17, 33a.4, 33a.9, 33b.1, 33b.14, 33b.2, 33b.3, 35a.1, 35a.16, 35b.1, 35b.4, 41b.15, 42b.1, 42b.1, 42b.16, 43a.2, 62b.2, 65b.2, 66a.12, 67a.3, 68a.13
i.-mekde 19a.4, 33b.16
i.-mekden 16b.13, 17a.5, 17a.7, 18b.5, 18b.5, 19a.9, 19b.10, 55a.15, 68a.15
i.-mekle 25b.14, 29a.15, 32b.2, 66a.11, 66a.2, 68b.15
i.-memege 33b.10
i.-memek 33b.14, 34b.4, 34b.7
i.-mesün 35b.16
i.-meye 33a.13, 60a.9, 62a.3, 66a.10
i.-meyeler 24a.10, 28a.10, 32a.10, 32a.10, 32a.11, 32a.14, 68a.14
i.-meyene 35a.7
i.-meyince 33a.11
i.-mezse 33a.10, 33a.7, 33b.7
i.-sün 33b.10, 33b.9, 41a.8, 46b.11, 60a.10
i.-tiyse 24a.2
i.-üb 68b.15

(: **121**)

içecek(g)+ (T. i.) içecek
i.+in 8b.11, 32a.12

(: **2**)

içegü+ (T. i.) karın içindeki organlar ve bağırsaklar
i.+si 22a.16
i.+sin 30b.15

(: **2**)

içerü+ (T. i.) içeri, iç 18b.9, 39b.1, 39b.3, 39b.6, 39b.9, 47b.6, 47b.9, 50b.8, 51b.1, 53b.8, 64a.9
i.+den 15b.4, 18b.8, 20b.1, 39b.9, 52b.17, 52b.7
i.+dür 47b.11
i.+ki 8b.5, 46a.16, 46a.9, 53a.14

i.+si 24b.3, 39a.13, 51a.2, 53a.12
i.+sin 67b.11
i.+sinden 39a.3
i.+sine 39a.15

(: 29)

içi git- (T. b. f.) içi gitmek, ishal
i. g.-mek 13b.5

(: 1)

içil- (T. f.) içilmek
i.-e 16b.15

(: 1)

içür- (T. f.) içirmek
i.-eler 14a.17, 15a.13, 15b.17, 15b.3, 16a.13, 16a.14, 16a.16, 16a.17, 16b.2, 58a.11, 68a.7
i.-mek 16a.17, 66b.9
i.-ürler 16a.1, 16a.2, 16a.3

(: 16)

içürici+ (T. i.) içirme işini yapan, içirici
i.-dür 66b.7

(: 1)

idḫal+ (A. i.) dahil etme, içeri sokma 60a.6
i.+-i ṭaʿāmdan 31a.14

(: 2)

idin- (T. f.) edinmek
i.-e 19a.4, 23b.16, 23b.16
i.-eler 4b.9, 54b.11
i.-en 45b.8
i.-icek 30a.6, 38a.12
i.-imez 41b.13
i.-mege 40a.7
i.-miş 70b.2
i.-ürse 31b.14

(: 12)

idmān+ (A. i.) alıştırma, beden terbiyesi 65b.17, 66a.14, 66a.15

(: 3)

iflāc+ (A. i.) felçler 32a.4, 35a.16, 44b.11
i.+a 46b.17

(: 4)

igde+ (T. i.) **bot.** iğdegillerin örnek bitkisi olan ağaç (Elaeagnus) ve yemişi 13b.16

(: 1)

igen+ (T. i.) çok, gayet, pek, ziyade 8b.17, 9a.4, 11a.16, 11a.17, 30a.15, 30b.2, 30b.13, 31b.11, 34a.5, 38a.16, 38a.17, 69a.12

(: 12)

igin- (T. f.) ıkınmak
i.-mekden 16a.8

(: 1)

igne+ (T. i.) iğne, bir ucu delikli metal araç 55b.14
i.+yle 41b.17

(: 2)

īham+ (A. i.) **e.** iki manalı kelimelerden en az kullanılan manayı bilerek kullanma 34b.14

(: 1)

iḫlāṣ+ (A. i.) halis, temiz; samimiyet, bağlılık

i.+um 5b.6

(: 1)

iḥtibās+ (A. i.) tutulma, tutukluk 41b.3

i.+lardadur 41b.2

(: 2)

iḥtiḳan+ (A. i.) kan yürümesi, kanın bir yerde toplanması; tenkıye yapma 19a.9, 41b.12, 41b.13, 41b.14

i.+la 66a.2

(: 5)

iḫtilāf+ (A. i.) ayrılık, uymayış, anlaşmazlık, aykırılık 9b.6

(: 1)

iḫtilāṭ+ (A. i.) karışma, karıştırma

i.+ı 65a.14

(: 1)

iḥtimal+ (A. i., zf.) mümkün olma, mümkünlük; belki 50a.10, 21b.11, 21b.8, 35a.1

(: 4)

iḥtiyāc+ (A. i.) muhtaçlık, yoksulluk; gereklilik 71a.6

(: 1)

iḫtiyār+ (A. i.) seçme, seçilme 18a.4

(: 1)

iḥtiyāṭ+ (A. i.) sakınma, tedbirli bulunma 20b.4, 25a.3, 35a.1, 67b.8

i.+çün 14a.5

i.+lu 34b.17

(: 6)

iḳāmet+ (A. i.) oturma

i.+de 19b.17

(: 1)

iken+ (T. zf.) esnasında, -dığı halde, -diği zaman 5a.8, 8b.17, 18a.17, 18b.12, 21b.3, 31a.14, 44b.2, 44b.2, 65b.13

(: 9)

iki+ (T. i.) iki (sayı) 1b.6, 1b.6, 1b.14, 2b.7, 3a.4, 4a.1, 5b.10, 5b.17, 6a.6, 8a.12, 9b.1, 11a.2, 12b.17, 13a.4, 14a.16, 15a.1, 15b.16, 15b.2, 18a.11, 18a.12, 19a.10, 19a.8, 19b.2, 20a.13, 20a.4, 20a.6, 21a.14, 21b.6, 25a.7, 25b.1, 26a.2, 26a.3, 26a.7, 26b.14, 26b.16, 27a.8, 28a.16, 34b.2,

35a.1, 35a.3, 35b.2, 35b.3, 36a.17, 37a.1, 37a.4, 38b.2, 40b.5, 42a.15, 42a.16, 43b.8, 44a.7, 44a.8, 45a.8, 45a.8, 45b.1, 47a.2, 47a.7, 47a.7, 47b.12, 48b.10, 48b.11, 48b.11, 48b.3, 48b.4, 48b.5, 48b.8, 48b.9, 48b.9, 48b.9, 50a.16, 51b.14, 52a.13, 52a.5, 52a.6, 53a.12, 53b.4, 53b.4, 53a.14, 53b.10, 54a.14, 54a.15, 54b.1, 54b.1, 54b.2, 55a.10, 55a.4, 55a.4, 55a.4, 55a.5, 55a.7, 55a.7, 55a.9, 55b.2, 56a.2, 56b.11, 56b.8, 56b.8, 57a.14, 57a.16, 57a.16, 57a.8, 57a.8, 59a.2, 62b.3, 62b.3, 62b.4, 63a.17, 63a.7, 64a.1, 64b.10, 64b.10, 64b.11, 64b.12, 64b.5, 64b.5, 64b.7, 64b.7, 65a.6, 65a.6, 65b.11, 65b.16, 65b.16, 66a.7, 67b.13, 67b.13, 68a.3, 69a.13

i.+den 43b.10

i.+dür 40a.11

i.+likden 1b.2

i.+nci 4a.3, 4b.10, 6b.4, 9a.2, 19b.15, 29b.6, 42b.5, 43a.4, 47a.14, 47a.5, 50b.4, 51a.16, 51b.5, 51b.9, 53b.12, 64b.3, 67b.1, 69b.14

i.+ncisi 29b.7

i.+ncisine 50b.10, 50b.16, 51a.4

i.+si 3a.8, 4a.1, 16b.2, 18b.17, 27a.8, 40a.1, 43b.10, 56b.13, 56b.13

i.+sin 15b.10, 70a.16

i.+sinde 6a.3, 6a.4

i.+sine 28b.5

i.+sini 60b.3

i.+sinüŋ 3b.10, 40a.2, 42a.11, 48b.10, 51b.16, 52a.5, 64b.6

i.+şer 48b.4

(: 175)

ikindü+ (T. i.) öğle ile akşam arasındaki süre 42a.12

i.+den 27b.13

(: 2)

iklīlü'l-melik+ (A. b. i.) koçboynuzu (Melilotus officinalis, Freesia imperialis) 13a.10

(: 1)

iḳrār+ (A. i.) dil ile söylemek; tasdik, kabul 52a.9

(: 1)

ʿilāc+ (A. i.) derde deva olan şey, ilaç; çare, tedbir 4a.12, 4a.16, 11b.11, 12a.6, 13b.4, 13b.7, 14a.6,

14a.6, 14a.9, 14b.10, 14b.13, 14b.5, 14b.8, 15b.14, 20b.13, 24b.10, 58a.7, 61b.16

ʿi.+da 4b.8

ʿi.+ı 4b.15, 12a.2, 13b.14, 14a.11, 14a.3, 14b.12, 14b.2, 15a.1, 15a.11, 15a.14, 15a.17, 15a.5, 15a.9, 15b.12, 15b.13, 15b.17, 15b.17, 15b.5, 15b.7, 15b.9, 16a.1, 16a.12, 16a.17, 16a.5, 16a.6, 16a.8, 16a.8, 24b.9, 58a.8

ʿi.+ıçün 4a.13, 4a.16, 4b.2

ʿi.+ıçündür 4b.2

ʿi.+ıdur 15b.12

ʿi.+ın 4b.11, 14b.3, 26b.4

(: 56)

ile+ (T. e. b.) ile 1b.10, 14a.3, 27a.4, 30b.11, 32a.10, 32a.4, 32a.4, 32a.7, 42a.16, 43b.13, 43b.9, 44a.5, 46b.12, 54a.2, 67b.14

(: 15)

ilerü+ (T. i.) ileri, gerinin tersi 64a.1

(: 1)

ilet- / **iled-** / **ilt-** (T. f.) iletmek, ulaştırmak, eriştirmek

i.-di 26a.1

i.-ür 20b.1, 50a.8, 54b.3, 56a.4, 57b.2, 57b.2, 61b.5, 62b.11

(: 9)

ilham+ (A. i.) Allah tarafından insanın gönlüne içine doğdurulan, gönüle doğan şey

i.+la 51a.11

(: 1)

ilik+ (T. i.) kemiklerin iç boşluklarını dolduran yağlı madde 12b.2

(: 1)

ilk+ (T. i.) ilk, birinci, en önce 24a.2, 65b.10

(: 2)

illā+ (A. e.) ...den başka, aksi halde; ille, mutlaka 12b.1, 17a.12, 18b.11, 28b.16, 30a.8, 31b.16, 32a.2, 34a.8, 38a.7, 38a.7, 39a.2, 39b.5, 41b.6, 42a.1, 42b.1, 42b.1, 45b.12, 51a.7, 51a.14, 55a.9, 55b.8

(21)

ʿillet+ (A. i.) hastalık, sakatlık

ʿi.+den 21a.4

ʿi.+e 11b.4

ʿi.+i 25b.5

(: 3)

ʿil(i)m+ (A. i.) ilim, biliş; okuyarak öğrenilen

i.-mek 10a.12
i.-mekde 9a.3
i.-mekiçün 10a.12
i.-mez 10a.14
i.-üb 64b.14

(: **29**)

inan- (T. f.) inanmak, iman etmek
i.-dı 26b.2
i.-mayan 32a.3

(: **2**)

ince+ (T. sf.) ince, narin, kalınlığı az olan 8a.5, 30a.16, 36b.10, 38b.2, 47b.12, 48a.15, 49b.4, 52a.14, 53b.4, 55a.1, 56b.7, 63b.8, 63b.8, 70b.8
i.+dür 63a.10

(: **15**)

incel- (T. f.) incelmek, ince hale gelmek
i.-mek 63b.10

(: **1**)

incerek+ (T. z.) incecik, narin, zarifce 59a.5

(: **1**)

incīr+ (F. i.) encīr, **bot.** dutgillerden bir ağaç (Ficus carica) ve bu ağacın yemişi 19b.2, 19b.6, 24a.13, 30a.3, 55b.1, 56a.16, 66b.8
i.+i 14a.17
i.+le 19a.6, 30a.1

(: **10**)

incü+ (T. i.) inci
i.+de 49b.7

(: **1**)

indür- (T. f.) indirmek
i.-di 26a.13
i.-ür 44a.10, 38b.7, 69b.16

(: **4**)

ʿinebiyye+ (A. i.) gözün iris tabakası 51a.2
ʿi.+nüŋ 51b.2
ʿi.+yi 51a.5

(: **3**)

inen- (T. f.) enenmek, igdiş edilmek
i.-miş 29b.15

(: **1**)

inḥirāf+ (A. i.) münharif olma, doğru yoldan çıkma, bozulma 3b.13, 3b.13

(: **2**)

insān+ (A. i.) adam 2a.7, 6a.9
i.+ı 1b.10, 19b.14
i.+uŋ 6a.7, 6a.10

(: **6**)

İn-şā'Allahü+ (A. cüm.) "Allah dilerse" anlamına gelen dua cümlesi 2a.12, 5b.3, 5b.7, 13b.4, 16b.3, 17b.14, 29b.6, 37a.3, 38a.12, 53a.6, 58a.12

i.+ˀl-ˁaziz 71a.16

(: 12)

intiḳām+ (A. i.) öc alma 1b.17, 39a.11

(: 2)

ip(b)+ (T. i.) ip 5a.2

i.+i 39b.6

i.+lerin 5b.5

i.+leriyle 5a.16

i.+üŋ 5a.2

(: 5)

iplik+ (T. i.) iplik 58b.17

(: 1)

ir- (T. f.) ermek, ulaşmak

i.-er 31a.10, 61a.12

i.-erse 61a.10

i.-ince 17a.13

i.-mek 8b.3

i.-memişdür 34a.3

(: 5)

irādet+ (A. i.) irade, dileme; gönül isteği

i.+iyle 7b.15

(: 1)

irgür- (T. f.) ergürmek, ulaştırmak, eriştirmek

i.-memek 51b.10

(: 1)

iri+ (T. sf.) iri, kocaman 30a.2, 30a.12, 30a.15

i.+sin 30a.17

(: 4)

ˁirifci+ (A. T. i.) ʻirfāncı; bilge, bilgi sahibi

ˁi.+si 26b.1

(: 1)

iriş- (T. f.) erişmek, ulaşmak

i.-di 26a.12

i.-düğine 3a.13

i.-e 5b.3, 10a.8, 10a.9, 19a.14, 26b.16, 67b.16

i.-icek 48b.11

i.-meye 11a.4

i.-miş 44a.12

i.-se 56b.11, 65a.13, 68a.6

i.-sün 50a.7

i.-ür 8a.17, 8b.1, 19a.14, 21b.7, 28a.16, 57b.11, 61b.12, 63b.1, 64a.14

(: 24)

irişdür- (T. f.) eriştirmek, ulaştırmak

i.-ür 9a.15, 23a.5

(: 2)

irk- (T. f.) biriktirmek, yığmak

i.-er 27b.16

i.-mez 27b.14

(: 2)

irkeç+ (T. i.) üç yaşını bitiren erkek keçi 24a.11

(: 1)

irkek+ (T. i.) erkek 8b.11, 16b.16, 19a.5, 24a.11, 29b.14, 30a.9, 30b.7, 36a.2

(: 8)

irkil- (T. f.) birikmek, toplanmak, yığılmak

i.-icek 63b.13
i.-üb 36b.11, 63b.6
i.-ür 23b.6

(: 4)

irkindü+ (T. i.) irkilmiş, birikmiş şey 28a.4
i.-yi 36b.15

(: 2)

irsā+ (Yun. i.) ïrtV > F. irsā süsen, mavi zanbak kökü (İris lurida) 14a.6, 68a.1

(: 2)

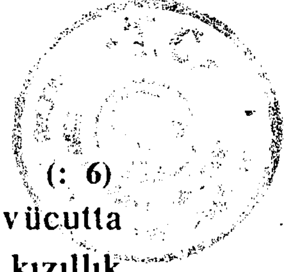
irte+ (T. z.) erte, ertesi, gelecek, yarın 16b.14, 23b.10, 26a.8, 67a.14
i.+ye 40b.16

(: 5)

irür- (T. f.) erürmek, ulaştırmak, eriştirmek
i.-e 70a.8
i.-mekdedür 39b.16
i.-meye 20b.14, 53b.6
i.-mişdür 68a.3

(: 5)

ishāl+ (A. i.) ishal, vücutta fazla olarak bulunan herhangi bir maddenin çeşitli yollarladışarı atılması, boşaltılması 24b.10, 27b.9, 35b.2, 42a.5
i.+i 46b.16
i.+le 18a.13

(: 6)

isilik+ (T. i.) **tıb.** vücutta meydana gelen kızıllık veya lekeler, isilik 15b.6

(: 1)

is̱nā ʿaşerī+ (A. b. sf.) oniki, onikiparmak bağırsağı 63a.6, 63a.6, 63a.8, 63b.12

(: 4)

isne- (T. f.) esnemek
i.-mek 34b.5

(: 1)

issi+ (T. i.) sahip, malik 26a.11, 26a.17, 26b.2
i.+na 26a.14
i.+nuŋ 63a.6

(: 5)

issi+ (T. i.) < (ıssı TS.) sıcaklık, hararet, sıcak 8b.17, 9b.14, 12b.8, 14b.14, 15a.13, 15a.17, 16b.12, 19a.13, 21a.3, 22a.5, 22a.5, 22a.6, 22a.6, 23a.7, 23b.9, 24b.4, 25a.17, 25b.3, 27a.12, 27a.2, 27a.7, 27b.3, 28a.11, 31a.7, 32a.11, 32a.17, 32a.7, 32a.7, 32b.2, 33a.6, 35b.5, 42b.11, 42b.16, 42b.17, 46a.15, 46a.17, 46b.2, 52b.7, 52b.9, 55a.15, 62a.1, 65b.7, 65b.9, 66b.4,

66b.6, 66b.6, 67a.4, 67a.6, 67b.9, 68a.5, 69b.12, 70a.10

i.+de 22b.14 , 38a.3

i.+den 9b.14, 25a.12, 52b.4, 54a.3, 54a.5, 55a.14, 58a.2, 66b.15, 67a.1

i.+dür 6a.17, 6a.17, 6b.12, 6b.16, 6b.17, 21a.16

i.+le 15b.1, 30a.16

i.+si 32a.16

i.+sinden 23b.11

i.+yken 21a.12, 30b.6

i.+yse 22b.1

(: 75)

issilik(g)+ (T. i.) < issi+lik sıcaklık 6b.14, 6b.15

i.+inden 21b.2

i.+le 6b.13

(: 4)

iste- (T. f.) istemek, dilemek

i.-diler 36b.16

i.-medin 48a.9

i.-meye 43a.13

i.-r 14a.2, 43a.16, 56a.8, 56a.9, 58b.15, 64a.3, 69b.3, 70a.6

i.-rse 13b.14

i.-ye 58b.15

(: 13)

isti'dād+ (A. i.) bir şeyin kabulüne, kazanılmasına olan tabii

m e y i l ; akıllılık, anlayışlılık

i.+ı 69b.7

(: 1)

isti'dādī+ (A. i.) akla uygun bir şekilde, anlayışlılıkla

delk-i i. 37b.6, 38a.3

(: 2)

istifrāğ+ (A. i.) kusma, kay, boşaltma 41b.2, 41b.3, 42a.8, 42a.9, 42a.9, 42b.10, 42b.17, 42b.2, 42b.3, 42b.6, 42b.9, 43a.14, 43b.1

i.+a 42b.10

i.+da 43a.3

i.+dur 44a.10

i.+la 41b.9

i.+lardadur 41b.2

i.+lardan 41b.9

(: 19)

istiķāmet+ (A. i.) doğruluk, doğru hareket; bir şeyin bir tarafa doğrulması 3b.14, 3b.14

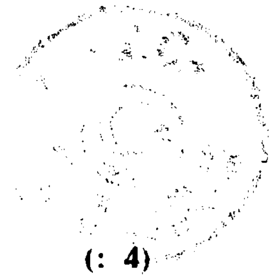
(: 2)

istimā+ (F. ç. i.) yaralar, irinler, cerahatler

i.+lar 23a.12, 28a.9

(: 2)

isti'māl+ (A. i.) kullanma 19a.4, 46a.3, 53a.1, 58a.5

i.+ı 46a.4

(: 5)

istirdādī+ (A. i.) geri almaya, alınmaya ait
delk-i i. 38a.10

(: 1)

istisḳa+ (A. i.) **hek.** vücudun herhangi bir yerinde veya karında su birikmesi şeklinde beliren hastalık, siroz 40a.3, 59b.10

(: 2)

istivā+ (A. i.) çizgi, düz olma, ortada ve tam bir derecede bulunma
haṭṭ-ı i. 27a.10, 27a.10, 27a.15, 27a.15

(: 4)

iş+ (T. i.) iş, amel, harcanan emek sonucu ortaya konan şey 9a.4, 9a.5, 42b.8, 45b.8
i.+de 3a.10, 50a.9
i.+den 40b.4
i.+in 38b.8
i.+lerde 43a.12
i.+üŋ 25b.11

(: 10)

işbu+ (T. sf.) bu, işte bu **bkz.** **üşbu** 19b.10, 29a.10, 29a.14, 38a.11

(: 4)

işe- (T. f.) işemek, idrarı dışarı akıtmak
i.-mez 35b.14
i.-yesi 35b.14

(: 2)

işed- (T. f.) işetmek
i.-ürse 35b.14

(: 1)

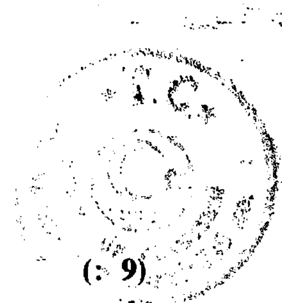
işit(d)- (T. f.) işitmek, duymak 30a.10
i.-di 26a.16
i.-dügi 26b.3
i.-e 53b.1
i.-ene 52a.11
i.-eyidi 53b.2
i.-mek 48a.2, 52b.15
i.-meyeydi 53b.2
i.-ür 48b.12
i.-ürse 25b.12

(: 11)

işidici (T. i.) işiten, duyan 53a.10

(: 1)

işle- (T. f.) işlemek, çalışmak; yapmak; daha elverişli duruma getirmek
i.-megi 43a.12
i.-mek 20b.9, 43a.13, 62b.1
i.-mekden 58a.1
i.-mekdür 69a.2
i.-memek 9a.6
i.-mesinde 9a.5

i.-meye 26b.12
i.-meyeler 25b.1
i.-mez 5a.5
i.-miş 33a.15
i.-r 25b.13, 53b.17
i.-rse 25b.10
i.-ye 9a.7
i.-yen 46a.5, 65b.4
i.-yicek 37a.6

(: 19)

işlet- (T. f.) işletmek, çalıştırmak
i.-memek 25b.10

(: 1)

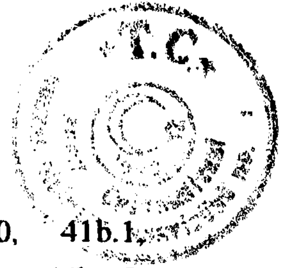
iştihā+ (A. i.) iştah, yemek yeme isteği; istek, meyil 31a.11, 31a.12, 31a.12, 31a.14, 33a.12, 36a.7, 37a.15, 37a.16, 45b.1, 45b.3, 58b.7, 58b.12, 59a.8, 59b.1
i.+sı 31b.4, 33a.11
i.+sın 17a.9
i.+suz 45b.11
i.+yı 22b.16, 28a.1, 28a.3, 31b.4, 31b.7, 33a.14, 35a.15, 41a.4, 44a.14, 46a.13, 59b.8

(: 29)

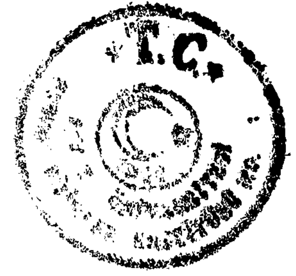
it+ (T. i.) it, köpek 5a.12, 5a.14, 5a.9, 5b.4, 10b.6
i.+i 5b.4
i.+ini 5a.15, 5a.3
i.+üŋ 5a.1

(: 9)

it- / id- (T. f.) etmek, yapmak
i.-diyse 66a.14
i.-dügi 18b.14, 39a.2, 66b.11, 68b.7
i.-dügin 32a.1
i.-dügine 3b.5
i.-dügüŋ 42b.3
i.-dükçe 59b.3
i.-e 9a.2, 11a.7, 14a.17, 19a.3, 19b.9, 21b.1, 21b.1, 23a.13, 28b.6, 34b.7, 36b.15, 39b.14, 43b.15, 44b.1, 47a.4, 65b.16, 66a.15, 66a.4, 66a.7, 67b.8, 69a.16, 69a.6
i.-eler 10b.8, 12b.17, 13b.16, 13b.17, 14a.12, 14b.3, 24a.5, 24b.1, 24b.2, 29a.17, 53a.1, 57b.16, 58a.8
i.-emeye 28b.7
i.-emeyüb 23b.13
i.-emez 17b.5, 21b.8, 23b.3, 33b.10, 33b.7, 43b.14
i.-emezler 15b.13
i.-en 55a.3, 64b.5, 67b.12, 67b.8
i.-ende 3b.11
i.-enler 43a.12
i.-enlerde 44b.9
i.-enleri 4a.6
i.-enüŋ 42b.10

(: 206)

itdür- (T. f.) ettirmek **bkz.** etdür-
i.-eler 16b.7
(: 1)

i'tibār+ (A. i.) saygı gösterme, ehemmiyet verme, bir şeyin hakiki değil karşılaştırılan değeri 3b.10, 20b.12, 69a.17
i.+ınca 6b.11, 27a.15, 27a.16, 49b.5
i.+la 2b.14, 2b.15
i.+ladur 3b.16
i.+suz 28a.7
(: 11)

i'tidāl+ (A. i.) ortalama, aşırı olmama hali, ölçülülük; yumuşaklık, uygunluk 50a.9, 50a.10
i.+den 10b.16
i.+e 7a.7, 19b.9, 24a.7, 27a.12, 34a.10
i.+i 69b.4
i.+in 60a.16, 69b.3
i.+inden 16b.9
i.+ine 51b.10
i.+le 12b.14, 33a.8, 41a.11, 51b.16
i.-ı ḥaḳīḳī 7a.8
(: 18)

i'tiḳād+ (A. i.) inanma, gönülden tasdik ederek inanma 4b.3, 26b.3
i.+ı 4b.6, 39b.12
i.+ıŋı 57b.7
(: 5)

i'tiḳādāt+ (A. i.) itikatler, inanmalar
i.+da 4b.14
(: 1)

i'timād+ (A. i.) dayanma, güvenme; güven 26b.8
(: 1)

ittifaḳ+ (A. i.) birleşme, uyuşma, sözleşme 59b.11, 59b.13, 59b.15, 52a.5, 64a.6
(: 5)

it üzümi+ (T. i.) itüzümü (Solanum nigrum); böğürtlen, şırası bol bir çeşit üzüm 15a.2, 15a.9
(: 2)

iv- (T. f.) acele etmek, istical etmek
i.-erlerse 31a.6
i.-mek 24b.10
(: 2)

'izzetle- (A. T. f.) yüceltmek, değerlendirmek, kıymetlendirmek
'i.-di 47a.13
(: 1)

K

ḳab+ (T. i.) kap; kabuk 34a.14
ḳ.+a 32b.7, 34a.17
ḳ.+dan 67a.16
ḳ.+ı 11b.13, 11b.15, 11b.18, 14b.8, 15b.11, 16a.8, 16a.9, 64b.6
ḳ.+ın 65b.2, 67a.12
ḳ.+ına 44b.5, 44b.5
ḳ.+ından 13a.15
ḳ.+ını 16a.15
ḳ.+ıyla 16a.2
ḳ.+la 44b.4, 62b.2

(: **21**)

ḳabaḳ(**ğ**)+ / **ḳapaḳ**+ (T. i.) kapak, göz kapağı 57b.4
ḳ.+ı 15a.8
ḳ.+ına 15a.5
ḳ.+ında 15a.9
ḳ.+ların 48b.6

(: **5**)

ḳabaḳ+ (T. i.) kabak, kabakgillerden bir çok türleri olan bir bitki (Cucurbita) 15a.2, 53a.1, 67a.2
ḳ.+ları 21a.8
ḳ.+larında 51b.12

(: **5**)

ḳabar- (T. f.) kabarmak, kabarık hale gelmek
ḳ.-ur 56a.3, 56b.11, 65a.5

(: **3**)

ḳābıż+ (A. i.) kabız eyleyen, alan, tutan 13b.13
ḳ.+ı 32a.8
ḳ.+la 32a.8

(: **3**)

ḳābil+ (A. i.) kabul eden; olabilir, mümkün 47b.4
ḳ.+dür 3b.10

(: **2**)

ḳabile+ (A. i.) kabile, boy 32b.6, 69b.4

(: **2**)

ḳabiliyyet+ (A. i.) kabiliyet, yetenek, anlayış 48a.1
ḳ.+i 3b.9

(: **2**)

ḳabla- / **ḳapla**- (T. f.) kaplamak, örtmek, çevresini kuşatmak
ḳ.-mışdur 50b.11, 50b.12, 50b.17, 51a.4, 51a.5, 51a.7, 60b.2
ḳ.-r 50b.15, 51a.9

(: **9**)

ḳabūl+ (A. i.) razı olma, alma 3a.14, 3b.11, 3b.12, 3b.12, 3b.14, 3b.2, 3b.5, 3b.5, 7a.5, 55a.3, 66b.7, 69b.6, 69b.7

(: **13**)

ḳabż+ (A. i.) kabız, amelsizlik, peklik 64b.1
ḳ. eyler 13b.15,
ḳ. eylemeye 34a.7,
ḳ. olmak 13b.12, 19a.13

(: 5)

ḳabż u basṭ + (A. i. t.) kapanıp açılma, daralıp genişleme 57b.1

(: 1)

ḳaç+ (T. sf.) kaç, ne kadar 8a.6, 36a.16, 45a.7

(: 3)

ḳaç- (T. f.) kaçmak
ḳ.-ar 39a.16
ḳ.-maḳ 61a.5
ḳ.-maġa 5a.13
ḳ.-sa 29a.12

(: 4)

ḳaçan+ (T. zf.) ne zaman, ne zaman ki, her ne zaman, nasıl 13a.5, 17b.4, 18a.8, 24a.17, 24b.2, 29a.13, 47b.12. 47b.13, 48a.9, 48b.11, 48b.7, 49a.13, 51b.17, 53b.3, 56b.10, 62b.3, 65a.13

(: 17)

ḳadar+ (T. e) ölçüsünde, derecesinde; dek, değin 2a.6, 2b.1, 7b.15, 10b.3, 11a.5, 11a.6, 12b.17, 13a.13, 16b.2, 18a.7, 19a.2, 19b.7, 19b.7, 19b.9, 19b.10, 20b.6, 23a.17, 24a.10, 25b.11, 27b.16, 27b.17, 33a.11, 33b.16, 34b.1, 34b.1, 34b.2, 35a.10, 35b.16, 36b.16, 37a.10, 38a.6, 40a.4, 40a.6, 40b.17, 43a.5, 43b.2, 43b.3, 44b.4, 45a.5, 45a.17, 46b.3, 47a.3, 47b.10, 47b.15, 48a.3, 48a.11, 49a.9, 49b.11, 51a.10, 52b.15, 54a.2, 55b.11, 57b.14, 58a.4, 61b.1, 61b.15, 65b.5, 67b.6, 65b.13, 65b.17, 68a.1, 68a.8, 69a.2, 69a.14, 71a.5
ḳ.+dan 38b.8
ḳ.+dur 31a.5
ḳ.+ı 19a.1, 26a.7, 66b.3, 69a.13
ḳ.+ında 33a.1

(: 72)

ḳadeḥ+ (A. i.) bardak, küçük içki bardağı
ḳ.+üŋ 34b.2

(: 1)

ḳaḍılıḳ+ (A. T. i.) kadılık, kadı olma durumu, kadılık mertebesinde bulunma 49b.14

(: 1)

kāfī+ (A. sf.) elveren, yetişen; yetecek
k.+dür 47a.4
(: 1)

kāfūr+ (A. i.) Uzak Doğu'da yetişen ve hekimlikte kullanılan, beyaz ve yarı saydam, ıtırı kuvvetli bir madde. Kafur otu (Camphorosma monspeliaca) 15a.15, 29b.1, 35b.7
k.+la 22b.1
(: 4)

ḳah(ı)r+ (A. i.) zorlama, zorla iş gördürme, helak etme 17b.2, 17b.5, 21b.15, 30b.12, 43a.5
ḳ.+la 17b.1, 30b.11
(: 7)

kāhil+ (A. sf.) hareketi ağır, gayretsiz, tenbel, durgun 70b.17
(: 1)

kāhillig+ (A. T. i.) tembellik, gayretsizlik
k.+i 28a.1
(: 1)

ḳāʿide+ (A. i.) esas, temel; usul, kural 19b.14, 19b.17, 47a.3, 47a.5, 65b.6, 65b.7
ḳ.+i 47a.7
ḳ.+nüŋ 20a.1, 20a.4
(: 9)

ḳāim+ / ḳāyim+ (A. sf.) ayakta duran; bir işte sebat eden 4b.10, 4b.9, 65a.7
(: 3)

ḳaḳı- (T. f.) öfkelenmek, kızmak, sinirlenmek
ḳ.-duğı 39a.11
ḳ.-maḳ 70a.5
ḳ.-maḳdan 18b.2, 62a.16, 57b.16
ḳ.-ya 39a.12
ḳ.-yıcaḳ 9a.9, 39a.10
(: 8)

ḳaḳığan+ (T. i.) öfkeli, hiddetli 28a.6, 41a.17
(: 2)

ḳaḳığanlığ+ (T. i.) öfkelilik
ḳ.+ı 44a.14
(: 1)

ḳaḳıt- (T. f.) öfkelendirmek, kızdırmak
ḳ.-maḳdan 17b.11, 69b.13
(: 2)

ḳal- (T. f.) kalmak, bir yere bağlanıp ayrılmamak
ḳ.-a 36a.3, 45b.14, 61a.3
ḳ.-acaḳ 37a.13
ḳ.-an 7a.8, 7a.8, 7b.13, 8a.13, 9b.13, 10a.13, 10a.15, 20a.9, 23a.5, 25a.2, 29b.12, 36b.10, 36b.11, 36b.15, 43b.13,

43b.13, 47a.10, 51b.6, 59a.15, 64b.9, 71a.10
ḳ.-anı 47b.5
ḳ.-anına 53a.11
ḳ.-anından 57a.6
ḳ.-anını 41b.6
ḳ.-dı 5a.12, 5b.2, 43b.11
ḳ.-dıysa 42a.17
ḳ.-duğı 59b.11
ḳ.-mamışdur 24b.17
ḳ.-maya 10a.10, 10b.2, 10b.7, 30b.5, 46b.8, 48a.6, 69a.9
ḳ.-maz 38a.15, 38a.16, 45a.6
ḳ.-mış 5a.5, 37a.14
ḳ.-ub 2a.15, 7a.14, 49a.13
ḳ.-ur 10a.2, 36a.14, 36b.7, 39a.13, 39b.1, 40b.4, 47b.6, 49a.17, 50a.6, 53b.14, 56a.14, 59b.7, 70b.14
ḳ.-urdı 36b.7
ḳ.-urlar 40b.2

(: **65**)

ḳalʿa+ (A. i.) kale, hisar 1b.4
ḳ.+sınuŋ 50b.7

(: **2**)

ḳalb+ (A. i.) yürek, gönül 20a.13, 29b.9, 57b.1
ḳ.+dür 56a.10
deḫlizü'l-ḳ 57a.10

(: **5**)

ḳalblıġ+ (A. T. i.) sahtelik, düzmecelik; yalancılık
ḳ+ı 25b.4

(: **1**)

ḳaldur- (T. f.) kaldırmak
ḳ.-a 45a.8
ḳ.-alar 10a.9
ḳ.-ur 51b.13

(: **3**)

ḳalıŋ+ (T. sf.) kalın, ince olmayan, enli ve gür 23b.10, 50a.14. 51a.1, 60a.16
ḳ.+ırak 47b.8
ḳ.+lıḳda 47b.11

(: **6**)

ḳalḳ- (T. f.) kalkmak
ḳ.-a 34b.3, 58b.11
ḳ.-ar 20a.12, 20a.17, 44a.4, 56a.3, 56b.11, 65a.5
ḳ.-maḳ 48b.1
ḳ.-maya 22a.16
ḳ.-mış 45a.1

(: **11**)

ḳalḳan+ (T. i.) kalkan, ok ve kılıçtan korunmak için kullanılan korunmalık 20b.9, 47a.17. 51b.9, 53a.8, 53b.7, 61b.11
ḳ.+dur 64a.11
ḳ.+ı 53b.9

(: **8**)

ḳalḳı- /**ḳalġı**- (T. f.) sıçramak, hoplamak, kalkmak
ḳ.-maḳ 70a.6
ḳ.-maḳdan 18b.3

ḳ.+la 57a.6, 57a.7, 60a.16, 60b.5, 61a.10, 61b.10, 61b.8, 62b.6
ḳ.+ları 17b.8
ḳ.+lu 7b.16, 50b.17
ḳ.+luraḳ 7b.17, 8a.1
ḳ.+uŋ 11b.6, 19a.8, 25a.3, 60b.10, 64b.11. 64b.7, 69b.17

(: **107**)

ḳana- (T. f.) kanamak, kan gelmek
ḳ.-maḳdur 42a.4
ḳ.-mağıla 18a.14

(: **2**)

ḳanāᶜat+ (A. i.) kısmete razı olma, bir şeyi yeter görüp fazlasını istememe
ḳ.+le 71a.14

(: **1**)

ḳand+ (A. i.) şeker, şeker kamışının donmuş usâresi 35b.10

(: **1**)

ḳandasa da+ (T. z.) hangi durumda olursa olsun 9a.3

(: **1**)

ḳandur- (T. f.) kandırmak, aldatmak
ḳ.-a 32b.2

(: **1**)

ḳanḳı+ / ḳangı+ (T. i.) hangi 21a.4, 25a.2, 25a.5, 28b.2, 30b.17, 31a.2. 31b.2, 35b.14, 35b.17. 41b.5, 41b.5, 41b.8, 42a.6. 42b.4, 43a.7, 43b.4. 47a.6, 53a.17, 56b.16. 61a.10, 68a.13, 69b.9, 70b.4
ḳ.+sı 7b.7, 30b.3. 47a.6, 66a.3, 67b.10, 69a.5
ḳ.+sına 7a.4, 36a.2
ḳ.+sıyla 6b.10

(: **32**)

ḳaŋlı+ (T. i.) kağnı arabası
ḳ.+ya 36b.kenar

(: **1**)

ḳānūn+ (A. i.) kanun, kural, nizam 19b.17

(: **1**)

ḳap- (T. f.) kapmak
ḳ.-ar 45a.6

(: **1**)

ḳapu+ (T. i.) kapı
ḳ.+sı 53a.16, 53b.1. 53b.4

(: **3**)

ḳapucı+ (T. i.) kapıcı
ḳ.+sıdur 63a.4

(: **1**)

ḳar+ (T. i.) kar, havada beyaz ve hafif billurlar şeklinde donarak yağan su buharı 67b.15

(: **1**)

ḳara+ (T. i.) kara, siyah 15b.7, 34a.11, 51a.15. 51b.3, 51b.4, 51b.5, 51b.8, 52b.12, 59b.17. 59b.17, 62b.7, 62b.7, 62b.7, 65b.3
ḳ.+dur 14b.4, 51a.12, 62a.8
ḳ.+lıġa 51a.13
ḳ.+sı 14b.4

(: 19)

ḳara lihim+ (T. i.) bulanık çamurlu su 32b.10

(: 1)

ḳaranfil+ (A. i.) karanfil (Eugenia caryophyllata) 16a.1, 16a.5, 22a.12. 22b.2, 22b.3, 35b.9, 55b.1

(: 7)

ḳaraŋu+ (T. i.) karanlık 10a.2
ḳ.+lıġın 38b.7
ḳ.+lıġında 8a.5, 57b.8

(: 4)

ḳaraŋu- (T. f.) kararmak
ḳ.-r 34b.12

(: 1)

ḳarār+ (A. i.) durma; rahat; devamlılık, ölçülülük, tam ölçü 5b.14, 7b.15, 38b.11, 69a.8
ḳ.+da 56b.6
ḳ.+ına 70b.2
ḳ.+ındadur 7a.14

(: 7)

ḳarard- (T. f.) karartmak, siyahlaştırmak
ḳ.-ur 41a.16

(: 1)

kārbān+ / **kārvān**+ (F. i.) kervan, yolcu katarı 5a.6, 65b.16

(: 2)

kār-dān+ (F. b. sf.) iş bilir, işten anlar 34b.9

(: 1)

ḳarcaşdur- (T. f.) karıştırmak, karmakarışık etmek, perişan etmek
ḳ.-ur 68b.7

(: 1)

ḳarcaşıḳ+ (T. i.) karışık, karmakarışık, dolaşık 52b.6

(: 1)

ḳardeş ḳanı+ (T. b. i.) kardeş kanı ağacı (Dracaena draco)'ndan alınan hekimlikte ve boyacılıkta kullanılan koyu renkte bir sakız 9b.1, 53a.5

(: 2)

ḳarġa+ (T. i.) kargagillerden tüyleri kara renkte bir kuş (Corvus) 29a.12

(: 1)

ḳarḥa+ (A. i.) yara, ülser (aslı kurha'dır) 61a.9

(: 1)

ḳarı+ (T. i.) karı, bir erkeğin evlenmiş olduğu kadın, eş 44b.17

(: 1)

ḳarı+ (T. sf.) zayıf 62a.13

(: 1)

ḳar(ı)n+ (T. i.) karın, insan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi; döl yatağı, rahim; mide

ḳ.+dan 58a.17

ḳ.+ı 22a.16, 27b.1, 45b.13, 45b.9. 59a.4

ḳ.+ın 10b.1, 18a.3

ḳ.+ına 13b.8, 13b.9, 15a.17, 15b.1

ḳ.+ında 9a.16, 9b.7, 57b.9, 59a.7. 63a.5

ḳ.+ındağı 10b.9, 30b.15

ḳ.+ınuŋ 7b.15

ḳ.+um 58b.7

(: 21)

ḳarın+ (T. i.) iç, içeri

ḳ.+ında 15a.10

(: 1)

ḳarış- (T. f.) karışmak, toz veya sıvı haldeki şeylerin bir birinin içine girmesi

ḳ.-a 59b.12, 59b.16

ḳ.-duğı 23a.1

ḳ.-maya 32a.15

ḳ.-mış 13a.3, 14a.15

ḳ.-mışdur 6b.15, 41b.7

ḳ.-ur 2a.15, 7b.15, 64b.10, 54b.17

(: 12)

ḳarışdur- (T. f.) karıştırmak

ḳ.-a 13a.4, 53a.4. 66b.12, 67a.8

ḳ.-alar 15a.4, 54a.5, 54a.6, 54a.9

ḳ.-dı 6b.2, 7a.16

ḳ.-maḳ 6b.3

ḳ.-mayınca 70a.16

ḳ.-ub 66b.17, 67a.9

ḳ.-ur 14b.8, 23a.4

ḳ.-urlar 14b.6, 14b.7

(: 18)

ḳarniyye+ (A. i.) gözde beyziyye denilen sert tabakanın önündeki ikinci tabaka 51a.4, 51a.6

ḳ.+ye 51a.7

(: 3)

ḳarşu+ (T. i.) karşı, -e doğru; diğer, zıt, başka; mukabil, karışık olarak 8b.8, 24a.12, 27b.15, 32a.17, 32b.1, 32b.17, 33a.2, 36a.17, 45b.12, 48a.10, 52b.10, 64a.5, 67a.15, 70a.1, 70a.6

ḳ.+dur 3a.1

ḳ.+sına 45b.4

(: 17)

kārvānserāy+ (F. b. i.) kervansaray

ḳ.+a 25b.16

(: 1)

ḳaṣabatü'r-riye+ (A. b. i.) **anat.** akciğer nefes boruları 55b.7

(: 1)

ḳaṣd+ (A. i.) niyet, bir işe kalkışmak 42b.3, 43a.3

ḳ.+ıçün 39a.11

(: 3)

ḳaṣd idici+ (A. T. b. i.) kast edici, zarar vermeye kalkışan 53b.11

(: 1)

ḳāṣnı+ (T. i.) kadıağacı, şeytanboku bitkisinden çıkarılan bir tür tıbbi zamk, baldırgan zamkı (Ferula assafoedita)

ḳ.+yi 68a.7

(: 1)

kāsnī+ (F. i.) yaban marulu, hindiba (Cichorium endiva) 36a.8, 62a.4

(: 2)

ḳasuḳ(ğ)+ (T. i.) vücudun karın ile uyluk arasındaki bölümü 45b.5

ḳ.+ı 15b.12

ḳ.+ın 10a.6, 10a.12, 45a.15

(: 5)

ḳasuḳ yarıl- (T. b. f.) kasık yarılmak, fıtık olmak

ḳ. y.-maḳ 64a.17

(: 1)

ḳaş+ (T. i.) gözlerin üzerinde kemerli birer çizgi oluşturan kısa kıllar 52a.12, 52a.13, 52a.17

(: 3)

ḳat+ (T. i.) üst üste konulmuş şeylerden her biri, tabaka 50b.8, 59a.2

ḳ.+dur 51a.6, 58b.16

ḳ.+ı 58b.16, 58b.17, 59a.2

ḳ.+ına 67b.16

ḳ.+ında 2a.6, 12a.13, 12a.13

ḳ.+ından 63a.14

(: 12)

ḳat+ (T. i.) ön, yan, huzur, nezd

ḳ.+larına 26a.16

(: 1)

ḳat- (T. f.) katmak, eklemek

ḳ.-a 68b.1, 68b.16

ḳ.-alar 9b.10, 10a.16, 15a.15, 15a.3, 24a.12, 36a.4, 58a.10, 60a.8

ḳ.-ar 25b.14

ḳ.-arlar 14b.13, 32b.14

ḳ.-arlarsa 9b.11, 69b.8

ḳ.-ūb 11b.17, 67b.15

(: 17)

ḳaṭan+ (A. i.) **anat.** bel bölgesi 63b.2

(: 1)

ḳatı+ (T. sf.) çok, çok ziyade, pek, şiddetli, sıkı; ağır, acı; şiddetli, sert, 8b.16, 8b.16, 8b.16, 8b.17, 8b.17, 8b.17, 9a.1, 9a.4, 11a.11, 11a.12, 11a.4, 12b.8, 12b.9, 12b.9, 14a.3, 14b.1, 16a.7, 18b.1, 18b.4, 18b.5, 18b.6, 23b.4, 23b.4, 24a.6, 25a.17, 25b.3, 25b.8, 30b.2, 37b.11, 37b.12, 37b.13, 38a.17, 38a.17, 38a.4, 38a.8, 38a.8, 39a.10, 39a.10, 39a.12, 52b.4, 52b.4, 52b.4, 55b.7, 56a.9, 56b.3, 57b.16, 57b.16, 57b.16, 57b.17, 58a.2, 58a.3, 58a.3, 58a.3, 62a.14, 62a.14, 62a.16, 62a.16, 63b.7 , 67a.4, 67b.5, 71a.5, 70a.17

ḳ.+dur 37b.7, 43a.2, 47b.3

ḳ.+rağın 47b.2

ḳ.+raḳ 7b.17, 37b.5, 44a.3, 45a.17, 47b.1, 47b.2, 56a.7, 66a.8

(: 72)

ḳatlan- (T. f.) katlanmak, dayanmak, tahammül etmek; sabretmek

ḳ.-ımaz 33b.10

(: 1)

ḳaṭrān+ (A. i.) katran 68a.11

(: 1)

ḳaṭʿuʾl-emʿā+ (A. b. i.) bağırsak düğümlenmesi 61a.17

(: 1)

ḳaṭūnā+ (A. i.) pireotu, karnıyarık otu (Plantago psyllium)

bezr-i ḳ. 14b.7, 16a.14, 66b.1, 66b.2, 66b.17

(: 5)

ḳavāfī+ (A. i.) kafiyeler 2a.12

(: 1)

ḳavī+ (A. sf.) kuvvetli, güçlü; güvenilir 27b.7, 27b.8, 35a.5, 35a.11

(: 4)

ḳav(i)m+ (A. i.) insan topluluğu, kabile 69b.3, 28a.11

ḳ.+den 32a.1

ḳ.+ine 27b.12

ḳ.+inüŋ 27b.5, 27b.7, 28a.7

(: 7)

ḳavs+ (A. i.) yay, keman, **astr.** yay burcu

ḳ.+e 65b.9, 67b.2

ḳ.+dür 60a.12

(: 3)

ḳavud+ (T. i.) kavut, kavrulmuş hububat unu 13b.7, 32a.6

(: 2)

ḳavuḳ(ğ)+ (T. i.) mesane, sidik torbası
ḳ.+a 64b.14, 64b.14, 64b.17
ḳ.+da 64b.3, 65a.15
ḳ.+dan 64b.17
ḳ.+ı 65b.1
ḳ.+ında 17a.5, 35b.15
ḳ.+uŋ 64b.12, 65a.16

(: 11)

ḳavun+ (T. i.) kavun (Citrullus melo) 65b.1, 65b.2, 66b.8

(: 3)

ḳaya+ (T. i.) büyük ve sert taş kütlesi 53a.13
ḳ.+lardan 32b.1

(: 2)

ḳayğu+ (T. i.) kaygı, endişe, üzüntü
ḳ.+lu 71a.2

(: 1)

ḳayısı+ (T. i.) kayısı (Prunus armeniaca) 66b.9

(: 1)

ḳaymaḳ+ (T. i.) kaymak, sütün üzerinde toplanan açık sarı renkli koyu yağlı katman 12b.1

(: 1)

ḳayna- (T. f.) kaynamak
ḳ.-mış 10b.5, 15a.6, 16b.14
ḳ.-r 7a.12, 64b.16

(: 5)

ḳaynat(d)- (T. f.) kaynatmak
ḳ.-a 68b.2
ḳ.-alar 12b.11, 16a.10, 16a.11, 54a.4, 60a.11, 68a.10, 68a.14, 68b.16
ḳ.-mış 13a.10 t
ḳ.-ub 42a.15, 60a.7
ḳ.-urlar 16a.2, 15b.16

(: 14)

ḳayur- (T. f.) kaygılanmak, endişe etmek; çekinmek
ḳ.-maz 9b.14, 22b.4, 24b.11, 33a.10, 68a.11

(: 5)

ḳaz+ (T. i.) perde ayaklılardan bir cins kuş (Anser) 8b.16

(: 1)

ḳażā+ (A. i.) can veya mal kaybına sebep veren olay
ḳ.+sına 26b.10

(: 1)

kāẕib+ (A. sf.) yalancı, yalan söyleyen 33b.11

(: 1)

kebid+ (A. i.) kebd, karaciğer
żaʿf-ı k. 44b.13

(: 1)

keçi+ (T. i.) keçi 11b.16, 65b.3

(: 2)

kef+ (F. i.) köpük

k.-i 16b.14

(: 1)

kef-gīr+ (F. b. i.) kevgir. delikli kap, süzgeç

k.+le 36a.4

(: 1)

kehl+ (A. i.) olgun çağı 70b.6

(: 1)

keklik+ (T. i.) keklik (Perdrix) 29b.16

(: 1)

kekre+ (T. sf.) tadı acımtırak, ekşimsi ve buruk olan 34a.7

(: 1)

keleci+ (T. i.) söz, lakırdı 70a.13, 70b.7

(: 2)

kelimāt+ (A. i.) kelimeler 36b.kenar

(: 1)

kelime+ (A. i.) kelime, sözcük 1b.8

k.+de 1b.8

(: 2)

kemāl+ (A. i.) olgunluk, yetkinlik, eksiksizlik 2b.12, 3a.3, 3a.15, 3a.16, 3b.1, 3b.2, 6a.13, 52a.8, 52a.9, 57b.8

k.+dür 3b.7

k.+i 3b.1, 3b.6

k.+in 57b.7

k.+ini 43b.8

k.-ı ḥikmetiyle 6b.2

k.-ı kudretinden 7a.16

(: 17)

kenar+ (F. i.) kıyı, çevre; uç, köşe

k.+ında 5a.4

(: 1)

kendözi+ (T. z.) kendisi, zatı, şahsı, nefsi

k.+n 26a.16, 66b.8, 69a.16, 71a.10

k.+nde 25a.9

k.+ne 13a.17, 71a.14

k.+ni 5a.11, 23b.16, 25b.13, 44b.2

(: 11)

kendü+ (T. z.) kendi, kendisi 2a.17, 9a.15, 12a.8, 13a.15, 17a.12, 17b.5, 21a.13, 26a.5, 26a.6, 26b.8, 31a.16, 31a.17, 33b.7, 39b.13, 42a.1, 43b.9, 45a.16, 45b.9, 48a.4, 55a.11, 59a.7, 60b.9, 65a.9, 65a.12, 66a.3, 68a.15, 68b.5, 68b.7, 71a.5, 71a.8

k.+den 3a.9, 26b.3, 39a.5

k.+leri 69a.5
k.+leridür 69a.6
k.+n 8b.6
k.+nüŋ 17a.11, 43b.7, 47b.14
k.+sine 9a.8
k.+ye 15a.15, 44b.5, 44b.7, 45b.9
k.+yi 71a.13

(: 45)

kepeg+ (T. i.) kepek, un elendikten sonra, elek üstünde kalan kabuk kırıntıları
k.+inden 30a.17

(: 1)

kerāhet+ (A. i.) iğrenme, tiksinme
k.+i 68b.8

(: 1)

kerāmet+ (A. i.) kerem, velilerin gösterdikleri fevkalade hal
k.+-i nefs-i nāṭıḳa 1b.11

(: 1)

kerefis+ (A. i.) kereviz (Apium graveolens) 8b.15, 13b.8, 22b.10, 24b.7

(: 4)

kerem+ (A. i.) çömertlik, el açıklığı, bağış 2a.6

(: 1)

kerih+ (A. sf.) iğrenç, çirkin; pis kokan 34a.8

(: 1)

kerīm+ (A. sf.) kerem sahibi, cömert, ulu, Allah'ın sıfatı 48a.12

(: 1)

kes- (T. f.) kesmek
k.-dükleri 31a.5
k.-eler 12b.10, 30b.4
k.-er 28a.3, 31b.7, 33a.14, 33b.1, 33b.2, 35a.15, 36a.5, 36a.6, 40a.3, 41a.4, 44a.14, 44a.15, 46a.13, 59b.8, 61a.8
k.-icek 15b.13
k.-mege 53a.4
k.-mek 12b.9
k.-melü 12b.3
k.-miş 5b.6
k.-üb 9b.15, 9b.3, 12a.15

(: 26)

kesel+ (A. sf.) tembellik, uyuşukluk, gevşeklik 44b.12

(: 1)

kesil- (T. f.) kesilmek, bitkin duruma gelme; durmak, akmaz olmak
k.-e 49a.15
k.-mekiçün 43b.6
k.-miş 30a.2
k.-ür 39b.5, 49a.16

(: 5)

keṡīrā+ (A. i.) kitre, keven kökü zamkı 66b.1

(: 1)

kesr+ (A. i.) kırma, kırılma; bozma, halel getirme 6b.11

(: 1)

keṣret+ (A. i.) çokluk, bolluk, ziyadelik

k.+i 65a.14

(: 1)

keşkek+ (T. i.) dövülmüş buğday ve etle pişirilen bir çeşit yemek 24a.13

(: 1)

keşür+ / **keşir**+ (T. i.) havuç (Daucus carota) 35b.11

k.+e 14a.11

(: 2)

kettān+ (A. i.) keten (Linum usitissimum) 2b.6, 9b.4, 10a.7, 14b.2, 15b.9, 16a.8, 21b.17, 51a.13, 53a.4, 54a.10

(: 10)

keyfiyyet+ (A. i.) nitelik; bir hadisenin geçişi; madde, husus, iş 6a.12, 6b.4

k.+inden 6b.7

k.+de 8a.4

k.+ler 7a.15

(: 5)

keylūs+ (F. i.) **biy.** kilüs, bağırsaklarda bulunan beyaz bir sıvı; sindirilmiş besinlerin bağırsaklarda kana karışacak duruma gelmiş hali 7a.10, 59a.11, 59a.12, 60b.8, 61a.1, 64b.16

k.+dur 60b.5

(: 7)

kez+ (T. i.) defa, kere, sefer 8b.13, 11a.2, 11a.2, 13a.6, 14a.3, 16a.11, 17b.7, 19a.10, 19a.8, 19b.2, 22b.4, 25b.1, 26b.2, 35b.3, 36a.16, 38a.8 38b.2, 45a.15, 45b.14, 54a.12, 56a.17

k.+den 31b.14, 35b.2, 36a.12, 39a.9, 36a.14, 36a.16, 39b.5, 39b.7

(: 29)

ḳıble+ (A. i.) namazda yönelinen yön, Ka'be

ḳ.+din 24b.1

(: 1)

ḳıl+ (T. i.) kıl, insan ve bazı hayvanlarda bulunan tüyler 43a.10

ḳ.+dan 8a.5, 48a.15

ḳ.+ı 43a.10

ḳ.+ın 54b.12

ḳ.+lar 38a.6

(: 6)

ḳıl- (T. f.) kılmak, yapmak, etmek
ḳ.-a 29b.5, 37a.16, 66b.7
ḳ.-alar 13a.8, 13b.1, 17a.10, 58a.5, 69b.14
ḳ.-am 2a.11, 5a.17
ḳ.-an 35a.2, 38b.12, 38b.9
ḳ.-anuŋ 34b.12
ḳ.-ar 19b.11, 22a.8, 25a.7, 36a.7, 44a.11, 48b.2, 64b.2, 65a.2, 68a.3
ḳ.-arsa 38b.1
ḳ.-dı 1b.9, 47a.11, 48a.12, 52b.1, 53a.8, 53b.8
ḳ.-dum 4b.10, 4b.12, 4b.15, 4b.8, 19b.14, 20a.2, 20a.2, 20a.3, 47a.7
ḳ.-ımaz 35a.11
ḳ.-maya 17b.4
ḳ.-mağa 24b.10
ḳ.-mağıçün 51a.10
ḳ.-sa 17b.17
ḳ.-ub 1b.10, 1b.12, 26a.16
ḳ.-ur 38b.9, 54a.13
ḳ.-urlar 54b.12
ḳ.-ursa 39b.15

(: 51)

ḳılıç+ (T. i.) kılıç, uzun, düz veya eğri ucu sivri keskin çelikten silah 49b.10

(: 1)

ḳımıldaş- (T. f.) kımıldaşmak, yerinden hafif oynamak
ḳ.-ur 57a.16

(: 1)

ḳına+ (T. i.) A. < ḥinnā; henna, kına fidanı, **bot.** kına (Lawsonia inermis) 14a.8

(: 1)

ḳır- (T. f.) kırmak
ḳ.-mağa 26b.14

(: 1)

ḳır ol- (T. b. f.) kır olmak, saçları beyazlamak, yaşlanmak
ḳ. o.-duğı 19b.7

(: 1)

ḳır saḳallulıḳ+ (T. b. i.) beyaz sakallılık, yaşlılık 70b.6

(: 1)

ḳıraŋ+ (T. i.) kenar, kıyı, sınır, uç, etraf
ḳ.+ından 51a.5
ḳ.+ları 27a.7
ḳ.+larından 51a.3, 51a.8
ḳ.+larınuŋ 27b.2

(: 5)

ḳırğıllıḳ+ (T. i.) saçına, sakalına ak düşme zamanı ve durumu 18b.16

(: 1)

ḳırḳ+ (T. i.) kırk (sayı) 25a.8, 46a.7
ḳ. altı 70b.9
ḳ. beş 70b.7
(: 4)

ḳırḳ- (T. f.) kırkmak, kırpmak
ḳ.-arlar 54b.13
(: 1)

ḳısa+ (T. sf.) az süren, uzun olmayan 21a.17
ḳ.+dur 37b.8
(: 2)

ḳısıl- (T. f.) kısılmak, sıkışmak
ḳ.-ur 64a.2
(: 1)

ḳıs(ı)m+ (A. i.) bölük, parça, takım; çeşit; fasıl, bahis (kitap için) 2b.10, 2b.7, 5b.11
ḳ.+dur 5b.10, 5b.17, 6a.6
ḳ.+ı 2b.9, 5b.16, 6a.6
ḳ.+ına 2b.12, 2b.14, 5b.10, 5b.10
ḳ.+ını 2b.7, 2b.8
ḳ.+içün 6a.1
(: 16)

ḳış+ (T. i.) Aralık ayının 22'sinde başlayıp Mart ayının 21'ine kadar süren, yılın en soğuk mevsimi 24a.3, 24a.8, 24a.16, 24b.3, 24b.4, 24b.5, 24b.5, 24b.6, 24b.8, 24b.12, 24b.13, 26b.17, 27a.2, 27a.4, 27a.6, 28b.17, 28b.17, 46b.8
ḳ.+ın 24a.15, 24b.9, 25a.13, 28b.16, 42a.9, 67b.5, 68b.3
(: 25)

ḳıvām+ (A. i.) bir sıvının koyuluk derecesi 13b.16
ḳ.+a 16b.14, 68b.3
ḳ.+ı 11a.15, 34a.4, 60b.10
ḳ.+ına 4b.13
(: 7)

ḳıvrım+ (T. i.) bir şeyin kıvrılan yeri, büklüm 63a.10, 63b.13
ḳ.+dur 63a.10, 63b.13
(: 4)

ḳıy- (T. f.) acımadan vermek, esirgememek
ḳ.-arlar 30a.8
ḳ.-mayalar 30a.8
(: 2)

ḳıyāmet+ (A. i.) dünyanın sonu, bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanacakları zaman
ḳ.+e 2b.10
(: 1)

ḳıyās+ (A. i.) bir şeyi başka bir şeyle karşılaştırma 65b.13, 65b.16

ḳ.+ını 65b.14

(: 3)

ḳıymet+ (A. i.) değer, bedel, kıymet, itibar

ḳ.+in 52b.3

(: 1)

ḳız+ (T. i.) kız, dişi çocuk 10b.12, 43b.10, 52b.14, 54a.7

ḳ.+la 45a.2

ḳ.+sa 10b.12

(: 6)

ḳız- (T. f.) kızmak, ısınmak, hararetlenmek

ḳ.-a 37b.5, 38a.6, 38a.6, 44a.6, 45a.17

ḳ.-ar 12b.14, 15a.11. 23b.4, 25a.14, 39a.13, 44a.4, 65a.5, 65a.6

ḳ.-arsa 15b.5, 53a.1

ḳ.-mazsa 15b.5

ḳ.-mışiken 26b.6

ḳ.-mışla 33a.17

ḳ.-ub 21a.1

(: 19)

ḳızar- (T. f.) kızarmak, hararetlenmek

ḳ.-ur 15a.8, 39b.8

(: 2)

ḳızdur- (T. f.) kızdırmak, hararetlendirmek

ḳ.-sun 40b.12

ḳ.-ur 23a.3, 25b.1, 27b.12, 27b.5, 37b.11, 37b.13, 37b.14, 37b.17, 37b.17, 46a.9, 46a.9, 65a.3, 67b.11

(: 14)

ḳızdurıcı (T. i.) kızdırıcı, hararetlendirici 24b.7

(: 1)

ḳızıl+ (T. i.) parlak kırmızı renk, bu renkte olan 7a.12, 9b.10, 15b.7, 15b.8, 19a.6, 24a.14, 25b.2, 28a.1, 30a.1, 30a.11, 32b.10, 34a.9, 35b.11, 52b.12, 55b.10, 56a.16, 60b.9

ḳ.+a 52b.4

ḳ.+ca 16a.9, 16a.16

ḳ.+dur 14b.3, 41b.16

ḳ.+ı 14b.5, 52b.5

ḳ.+ın 34a.11

ḳ.+ına 14b.9

(: 26)

ḳızıllıġ+ (T. i.) kızıl olma durumu

ḳ.+a 11a.7, 11b.2

(: 2)

ḳızıl üŋük+ (T. b. i.) yemek borusu 58b.3, 58b.4

(: 2)

ḳızġınlıġ+ (T. i.) kızgın olma hali

ḳ.+ı 65b.12

(: 1)

ki+ (F. e.) ki 2a.7, 2b.6, 4a.14, 4b.10, 4b.16, 4b.4, 5b.16, 8a.4, 10b.7, 10b.9, 11a.10, 11a.4, 11b.12, 12b.1, 17b.12, 19a.16, 20a.15, 26a.17, 26b.2, 26b.3, 26b.9, 29a.13, 29a.13, 30a.10, 31b.16, 32a.1, 32a.11, 32a.13, 33b.12, 33b.13, 34b.3, 35a.3, 35a.6, 36a.12, 36b.1, 36b.7, 36b.7, 37b.13, 39a.7, 41b.12, 43a.1, 43a.14, 43a.15, 43a.3, 43a.4, 43b.14, 46a.9, 48b.10, 50a.17, 52b.11, 54a.17, 60b.12, 62a.17, 63a.9, 64b.8, 65b.1, 65b.16, 68a.11, 68a.15, 69a.2, 69a.8, 69b.10

(: **62**)

kibr+ (A. i.) büyüklük, büyüklük taslama 34b.16, 70b.5

(: **2**)

kiçi+ (T. i.) küçük 9b.15, 11a.14, 51b.13, 65a.15

(: **4**)

kiçilig+ (T. i.) küçüklük k.+i 51b.1

(: **1**)

kiçirek+ (T. i.) küçücük, küçükce, ufacık 22a.15, 34b.1, 44b.4, 56a.7

(: **4**)

kim+ (T. b.) ki 1b.13, 1b.14, 1b.2, 1b.5, 1b.8, 2a.13, 2a.4, 2a.6, 2a.8, 2a.9, 2b.1, 2b.10, 2b.11, 2b.16, 2b.8, 2b.9, 2b.9, 3a.1, 3a.11, 3a.16, 3a.16, 3a.17, 3a.6, 3a.8, 3b.2, 3b.4, 3b.7, 3b.8, 3b.11, 3b.14, 4a.3, 4a.4, 4a.4, 4a.5, 4a.10, 4a.12, 4a.14, 4a.17, 4b.4, 4b.9, 4b.12, 4b.15, 5a.1, 5a.3, 5a.7, 5a.10, 5a.17, 5b.1, 5b.3, 5b.10, 5b.11, 5b.11, 5b.13, 5b.14, 5b.16, 5b.17, 6a.4, 6a.4, 6a.5, 6a.7, 6a.7, 6a.10, 6a.11, 6a.11, 6a.13, 6a.15, 6a.16, 6b.10, 6b.3, 6b.4, 7a.14, 7a.15, 7a.16, 7a.2, 7a.3, 7a.6, 7a.9, 7b.11, 7b.12, 7b.15, 8a.12, 8a.14, 8a.16, 8a.16, 8a.2, 8a.3, 8a.7, 8b.7, 8b.12, 8b.14, 8b.2, 9a.12, 9a.14, 9a.16, 9a.17, 9a.4, 9a.5, 9a.8, 9a.9, 9b.8, 9b.9, 10a.2, 10a.4, 10a.4, 10a.8, 10a.9, 10a.9, 10b.11, 10b.13, 10b.15, 10b.17, 10b.2, 10b.3, 10b.4,

10b.8, 11a.1, 11a.11,
11a.15, 11a.17, 11a.17,
11a.7, 11a.9, 11b.18,
11b.6, 12a.16, 12a.17,
12a.6, 12b.1, 12b.14,
12b.9, 13a.10, 13a.12,
13a.14, 13a.3, 13a.4,
13a.7, 13b.1, 13b.3,
13b.15, 13b.5, 13b.5,
13b.7, 14a.11, 14a.2,
14a.3, 14a.6, 14a.9, 14b.1,
14b.12, 14b.15, 14b.16,
14b.17, 14b.2, 14b.4,
14b.5, 14b.8, 15a.1,
15a.14, 15a.17, 15a.5,
15a.9, 15b.1, 15b.13,
15b.14, 15b.7, 16a.5,
16b.1, 16b.11, 16b.12,
16b.14, 16b.16, 16b.8,
16b.9, 17a.10, 17a.10,
17a.12, 17a.13, 17a.14,
17a.3, 17a.5, 17b.1,
17b.11, 17b.12, 17b.14,
17b.14, 17b.16, 17b.2,
17b.4, 17b.4, 17b.5,
17b.8, 17b.9, 18a.10,
18a.2, 18a.3, 18a.5, 18a.6,
18a.7, 18a.9, 18b.10,
18b.13, 18b.15, 18b.16,
18b.4, 18b.6, 18b.8,
18b.9, 19a.10, 19a.14,
19a.15, 19a.3, 19a.5,
19a.7, 19b.10, 19b.12,
19b.14, 19b.15, 19b.16,

19b.3, 20a.1, 20a.2, 20a.6,
20a.7, 20a.7, 20a.7,
16a.16, 20b.1, 20b.12,
20b.15, 20b.3, 20b.5,
21a.12, 21a.15, 21a.17,
21a.2, 21a.3, 21a.4, 21a.5,
21b.1, 21b.10, 21b.5,
21b.6, 21b.8, 21b.9,
22a.13, 22a.15, 22a.16,
22a.17, 22a.3, 22a.4,
22a.8, 22b.3, 22b.13,
22b.7, 22b.8, 23a.10,
23a.10, 23a.9, 23b.11,
23b.14, 23b.15, 23b.16,
24a.11, 24a.14, 24a.5,
24a.6, 24b.5, 24b.15,
25a.13, 25a.13, 25a.15,
25a.17, 25a.5, 25a.9,
25b.1, 25b.13, 25b.14,
25b.15, 26a.13, 26a.14,
26a.3, 26a.8, 26a.9,
26b.11, 26b.11, 26b.14,
26b.15, 26b.17, 27a.1,
27a.10, 27a.15, 27a.3,
27a.4, 27a.5, 27a.5, 27a.9,
27b.10, 27b.11, 27b.9,
27b.9, 28a.13, 28a.14,
28a.15, 28a.16, 28a.17,
28a.9, 28b.1, 28b.10,
28b.12, 28b.14, 28b.15,
28b.16, 28b.17, 28b.3,
28b.4, 28b.5, 28b.6,
28b.7, 28b.8, 23a.12,
29a.1, 29a.11, 29a.15,

29a.7, 29a.9, 29b.11,
29b.13, 29b.16, 29b.17,
29b.4, 29b.8, 30a.15,
30a.17, 30a.3, 30a.4,
30a.7, 30a.9, 30b.1,
30b.10, 30b.15, 30b.16,
30b.17, 31a.11, 31a.14,
31a.2, 31a.7, 31a.9,
31b.12, 31b.14, 31b.15,
31b.16, 31b.2, 31b.4,
32a.12, 32a.14, 32a.2,
32a.5, 32b.11, 32b.14.
32b.15, 32b.17, 32b.3,
32b.9, 33a.1, 33a.12.
33a.13, 33a.2, 33a.3,
33a.4, 33b.15, 33b.16.
33b.17, 33b.4, 33b.6,
33b.6. 33b.7, 33b.9,
34a.16, 34a.2, 34a.4,
34a.6, 34a.6, 34a.6. 34a.7.
34b.1, 34b.14, 34b.5,
34b.8, 35a.10, 35a.12.
35a.2, 35a.6, 35a.7.
35b.14, 35b.15, 35b.15,
35b.17, 35b.8, 36a.11,
36a.13, 36a.14, 36a.15,
36a.3, 36a.3, 36b.10,
36b.12, 36b.13, 36b.14,
36b.16, 36b.17, 36b.8,
36b.9, 37a.1, 37a.3. 37a.5,
37a.8, 37a.8, 37a.11,
37a.12, 37a.13, 37a.15,
37a.17, 37b.10, 37b.11,
37b.12, 37b.14, 37b.15,

37b.16, 37b.2, 37b.9,
38a.1, 38a.11, 38a.13,
38a.16, 38a.5, 38a.6,
38a.9, 38b.9, 38b.12,
38b.17, 38b.2, 38b.4,
38b.9. 39a.1, 39a.10,
39a.12, 39a.14, 39a.16,
39a.17, 39a.17, 39a.2,
39a.4, 39a.8, 39b.10,
39b.13, 39b.15, 39b.2,
39b.4, 39b.8, 40a.1,
40a.10, 40a.13. 40a.13,
40a.15, 40a.16, 40a.2,
40a.5, 40a.6, 40b.12,
40b.17, 40b.6, 40b.7,
40b.8, 40b.9, 41a.11,
41a.5, 41a.6, 41a.6, 41b.1,
41b.10, 41b.3. 41b.5,
41b.7, 42a.13, 42a.14,
42a.16, 42b.10. 42b.11,
42b.2, 42b.6, 42b.8,
42b.9, 42b.9, 43a.10,
43a.15, 43a.16, 43b.10,
43b.11, 43b.15, 43b.2,
43b.3, 43b.4, 43b.4,
43b.5, 43b.8, 43b.16,
43b.17, 44a.1, 44a.11,
44a.16, 44a.2, 44a.3,
44a.5, 44a.7, 44a.8, 44b.1,
44b.1, 44b.16, 44b.4,
44b.4, 45a.10. 45a.11,
45a.13, 45a.14, 45a.17,
45a.7, 45a.9, 45b.3, 45b.7,
45b.8, 45b.9, 46a.1, 46a.5,

46a.6, 46a.8, 46a.9, 46b.4, 46b.5, 46b.7, 46b.9, 47a.13, 47a.13, 47a.14, 47a.15, 47a.16, 47a.17, 47a.2, 47a.3, 47a.3, 47a.4, 47a.5, 47a.8, 47b.1, 47b.1, 47b.10, 47b.12, 47b.13, 47b.14, 47b.15, 47b.16, 47b.2, 47b.4, 47b.7, 48a.1, 48a.11, 48a.14, 48a.4, 48a.6, 48a.7, 48a.9, 48b.4, 48b.5, 48b.6, 48b.6, 48b.8, 48b.14, 49a.12, 49a.12, 49a.13, 49a.14, 49a.3, 49a.4, 49a.6, 49b.2, 50a.4, 50a.7, 50a.9, 50a.14, 50a.17, 50b.5, 50b.16, 51a.11, 51a.13, 51b.7, 52a.10, 52a.10, 52a.13, 52a.14, 52a.16, 52a.8, 52b.1, 52b.1, 52b.3, 53a.10, 53a.13, 53a.15, 53a.17, 53a.7, 53a.9, 53b.5, 53b.7, 54a.10, 54a.2, 54a.3, 54b.1, 54b.5, 54b.11, 54b.15, 54b.16, 55a.13, 55a.13, 55a.14, 55a.14, 55a.15, 55b.11, 55b.14, 55b.17, 55b.5, 56a.1, 56a.12, 56a.14, 56a.9, 56b.16, 56b.2, 56b.3, 56b.7, 57a.2, 57a.4, 57a.8, 57b.11, 57b.14, 57b.15, 57b.5, 57b.8, 57b.9, 58a.3, 58a.4, 58a.4, 58a.7, 58a.8, 58a.16, 58a.17, 58b.10, 58b.14, 58b.3, 58b.5, 58b.7, 58b.8, 59a.13, 59a.17, 59a.2, 59a.8, 59b.1, 59b.11, 59b.12, 59b.13, 59b.16, 60a.1, 60a.11, 60a.13, 60a.13, 60a.2, 60a.9, 60b.11, 60b.14, 60b.17, 60b.4, 60b.5, 61a.12, 61a.16, 61a.2, 61a.2, 61a.9, 61b.11, 61b.16, 61b.2, 61b.3, 61b.6, 61b.8, 62a.13, 62a.5, 62b.5, 62b.6, 62b.8, 63a.15, 63a.17, 63a.2, 63a.4, 63a.5, 63a.6, 63a.8, 63b.11, 63b.12, 63b.13, 63b.15, 63b.16, 63b.2, 63b.4, 63b.5, 63b.5, 63b.6, 63b.7, 63b.8, 64a.10, 64a.12, 64a.17, 64a.3, 64a.5, 64a.6, 64a.6, 64b.10, 64b.11, 64b.13, 64b.2, 64b.4, 64b.7, 64b.9, 65a.1, 65a.1, 65a.11, 65a.12, 65a.13, 65a.13, 65a.2, 65a.4, 65b.11, 65b.13, 65b.14, 65b.4, 65b.8, 65b.9, 66a.15, 66a.2, 66a.5, 66b.11, 66b.13, 66b.7, 66b.7, 66b.9, 67a.1,

67a.11, 67a.12, 67a.16, 67b.1, 67b.14, 67b.16, 67b.3, 67b.3, 67b.4, 68a.1, 68a.12, 68a.14, 68a.17, 68a.2, 68a.4, 68a.5, 68a.8, 68b.11, 68b.15, 68b.17, 68b.2, 68b.3, 68b.4, 68b.5, 68b.6, 68b.8, 68b.9, 69a.3, 69a.4, 69a.5, 69a.15, 69b.1, 69b.12, 69b.15, 69b.17, 69b.4, 69b.7, 69b.8, 70a.13, 70a.15, 70a.15, 70a.4, 70a.7, 70a.8, 70b.1, 70b.10, 70b.11, 70b.11, 70b.12, 70b.13, 70b.3, 70b.6, 70b.8, 70b.9, 70b.9, 71a.1, 71a.12, 71a.7, 71a.8

(: **809**)

kim+ (T. z.) kim 1b.16, 3b.6, 3b.11, 4b.4, 6a.6, 12b.5, 56a.11
k.+de 1b.16, 4b.3
k.+dür 68b.13
k.+e 22b.5, 57b.13, 60a.11
k.+üŋ 4a.9, 46b.16

(: **15**)

kimeri+ ( ) kemeri, beli
k.+si 39a.13

(: **1**)

kimi+ (T. z.) kimisi 16a.16, 16a.16, 48b.2, 48b.2, 51b.13, 51b.13, 59b.9, 59b.9
k.+nde 3b.6, 3b.6 3b.11, 3b.11, 8a.7, 8a.7, 8a.7, 8a.7
k.+ne 60b.6, 60b.7, 60b.7

(: **19**)

kimnün+ / **kimlün**+ (A. i.) kimyon (Cuminum cyminum) 13b.8, 13b.11, 14a.12, 15b.2 'n'.
k.+ı 12a.7
k.+la 13b.9

(: **6**)

kimse+ (T. z.) her hangi bir kişi; hiç bir kişi 29a.16, 31b.15, 44a.1, 45b.17
k.+den 48a.8
k.+si 39a.5
k.+ye 39a.10, 39b.16, 68a.6
k.+yi 70a.6

(: **10**)

kin+ (F. i.) gizli düşmanlık, garaz 9a.9, 34b.16

(: **2**)

kine+ (F. i.) gönülde gizlenen düşmanlık, kin
k.+si 34b.6

(: **1**)

kir+ (T. i.) herhangi bir yer veya vücutta biriken pislik
k.+i 36b.13

k.+in 12a.2, 54a.2

(: 3)

kirpig+ (T. i.) göz kapağının kenarındaki kıllar

k.+i 15a.9, 51b.8

(: 2)

kise+ (F. i.) kese, cepte taşınan para torbası; küçük büyük torba 45b.13

k.+de 45b.14

k.+dür 64b.15

k.+si 45b.15

k.+sinden 45b.10

(: 5)

kisvet+ (A. i.) elbise; hususi kıyafet; bir şeyin dış görünüşü

k-i aʿżā 8b.4, 8b.5

k-i beden 8b.4, 8b.5

(: 4)

kişi+ (T. i.) kişi, kimse, şahıs; erkek 4b.6, 10b.8, 18a.14, 18b.9, 19a.2, 20b.15, 22b.1, 22b.9, 25a.9, 25b.13, 26a.9, 28b.7, 31a.7, 32b.3, 33b.4, 35b.17, 35b.7, 38b.2, 39a.10, 42b.12, 43a.15, 46b.10, 46b.9, 46b.9, 47a.2, 50a.5, 60a.1, 65b.4, 67b.12, 67b.8, 68a.14, 69a.15

k.+de 26b.13, 42b.6, 49b.3

k.+den 39a.11, 42b.4

k.+dür 42a.2

k.+ler 28b.13, 33a.8, 44a.17, 46a.14, 46a.15, 46a.17, 46b.1, 54b.11

k.+lere 33a.7, 35b.11, 35b.12, 35b.8

k.+lerüŋ 40a.15

k.+nüŋ 4b.1, 12a.9, 18b.8, 29b.14, 39a.5, 41b.11, 41b.12, 41b.12, 41b.16, 41b.9, 42a.1, 42a.3, 42a.5, 42b.9, 43a.1, 43a.10, 45b.16, 49b.5, 53b.13, 54a.3, 56b.12

k.+ye 25b.15, 30a.10, 33b.6, 35b.13, 35b.5, 36b.kenar, 39a.4, 70b.8, 71a.4

(: 80)

kişnic+ (F. i.) kişniş, çok küçük taneli kuru üzüm; güzel kokulu bir tohum, karakimyon (Coriandrum sativum) 14b.5, 35b.11

k.+den 12a.5

(: 3)

kitāb+ (A. i.) kitap 2a.8, 48a.4

k.+da 19b.15

k.+ı 2a.5, 5b.2, 5b.8

k.+ıdur 2a.13

k.+lar 4a.12

k.+uŋ 5b.9, 6a.8

(: 10)

kitre+ (T. i.) keven kökü zamkı 14a.15

(: 1)

ḳo- (T. f.) koymak, bırakmak

ḳ.-dı 1b.15, 26a.7, 26a.13, 26b.5, 47a.12, 48a.14, 50b.8, 51b.12, 51b.14, 51b.9, 52a.8, 52b.1, 53b.4, 53b.7, 54b.15, 64b.7, 65a.12

ḳ.-duğı 7a.17

ḳ.-dum 4b.17

ḳ.-maḳ 9b.4, 29b.3, 69a.2

ḳ.-maya 45b.12

ḳ.-mayalar 17a.9, 64b.1

ḳ.-maz 3b.12, 24a.17, 35b.15, 52a.15, 54b.6, 59a.10

ḳ.-mağa 48b.2

ḳ.-mışdur 52a.7, 13b.4, 48a.2, 64a.5

ḳ.-r 8a.13, 60b.16

ḳ.-sun 34a.14, 67a.14

(: 40)

ḳoc- (T. f.) kucaklamak, sarılmak

ḳ.-mağa 45b.1

(: 1)

ḳoca+ (T. i.) ihtiyar 17b.3

ḳ.+lara 34a.12

(: 2)

ḳoca- (T. f.) kocamak, ihtiyarlamak

ḳ.-ya 18b.6

(: 1)

ḳocald- (T. f.) ihtiyarlatmak, yaşlandırmak

ḳ.-ur 31b.5

(: 1)

ḳocalıḳ(ġ)+ (T. i.) ihtiyarlık, yaşlılık 42b.15

ḳ.+a 44a.12

(: 2)

ḳoḳ- (T. f.) kokmak; koklamak

ḳ.-a 23a.11, 66b.13

ḳ.-an 11b.5, 50a.15

ḳ.-ar 31b.7, 36a.17, 59b.7, 67a.11

ḳ.-arsa 61a.4

ḳ.-maḳ 66a.11

ḳ.-maya 63b.7

ḳ.-mış 14a.4

ḳ.-yduğın 48b.14

(: 13)

ḳoḳu+ (T. i.) koku 21a.5, 48b.14, 48b.15, 48b.16, 54b.1

ḳ.+lar 15b.4, 19b.9, 23a.6, 34b.8

ḳ.+lardan 20b.16, 50b.3, 54b.10, 54b.8

ḳ.+ların 29b.3

ḳ.+larla 22a.11, 22b.8, 50a.14

ḳ.+lu 12b.17, 50b.1, 66b.14

ḳ.+sı 11b.5, 29b.5, 30b.15, 32b.11, 34a.8, 61a.4, 68b.7
ḳ.+sın 54b.3
ḳ.+sından 20b.17, 20b.17, 20b.17, 21a.1, 21a.2, 20b.16, 68a.12

(: 35)

ḳoḳula- (T. f.) koklamak
ḳ.-maḳ 29b.3
ḳ.-rsa 22b.4
ḳ.-sun 67a.16
ḳ.-ya 19b.9, 22b.2, 66b.14, 66b.15
ḳ.-yalar 22a.2, 54b.10
ḳ.-yıcaḳ 34a.8
ḳ.-yı turmak 23a.6

(: 11)

ḳoḳulad- (T. f.) koklatmak
ḳ.-alar 13a.1

(: 1)

ḳol+ (T. i.) insan vücudunda omuzdan parmak ucuna kadar uzanan bölüm
ḳ.+ını 10a.8

(: 1)

ḳolay+ (T. i.) kolay, sıkıntısız, zahmetsiz 30b.3, 64b.8
ḳ.+suz 63b.10

(: 3)

ḳolon+ (Yun. i.) **anat.** kalın bağırsağın gödenden önceki bölümü 63b.2
ḳ.+a 63a.15
ḳ.+dur 63a.13
ḳ.+uŋ 63b.3

(: 4)

ḳoltuğ+ (T. i.) omuz başının altında kolun gövde ile birleştiği yer
ḳ.+a 28b.11
ḳ.+ın 9b.12, 10a.10, 10b.2, 46b.7

(: 5)

ḳon- (T. f.) konmak, yolcu bir yere inip oturmak, konaklamak
ḳ.-a 66a.6
ḳ.-acağa 66a.8
ḳ.-anlaruŋ 26a.4
ḳ.-dı 25b.17
ḳ.-ıcaḳ 67a.11
ḳ.-ınca 66a.8
ḳ.-mışlar 26a.1

(: 7)

ḳop- (T. f.) kopmak, meydana çıkmak, zuhur etmek; gövdeden ayrılmak,
ḳ.-an 6b.11, 26b.8, 63b.16
ḳ.-ar 3a.8, 39a.12, 39a.9, 40a.15, 43b.16, 49b.2, 50a.3, 54a.14, 58b.8, 61a.1, 70b.4
ḳ.-ardı 7b.1
ḳ.-arsa 45a.6
ḳ.-dı 6b.4, 7a.17
ḳ.-duğınlayın 45a.4

ḳ.-masun 47b.7
ḳ.-maz 64a.6
ḳ.-a yorur 64a.2

(: **22**)

ḳopar- (T. f.) gidermek, ayırmak
ḳ.-maḳ 43a.13
ḳ.-ur 35b.1, 40a.3

(: **3**)

ḳorḳ- (T. f.) korkmak
ḳ.-acaḳ 9a.9
ḳ.-an 39a.17
ḳ.-ar 22a.17
ḳ.-arın 68a.15
ḳ.-arise 46b.10
ḳ.-arsa 66a.11
ḳ.-maḳ 62b.13
ḳ.-maḳdan 57b.16
ḳ.-ucaḳ 39a.16

(: **9**)

ḳorḳu+ (T. i.) korku, kaygı, ü z ü n t ü , endişe 39a.16, 40a.5, 63b.7, 63b.9
ḳ.+suz 40a.6
ḳ.+suzın 69b.11
ḳ.+yla 68b.6

(: **7**)

ḳorḳunç+ (T. sf.) çok korkulu, çok korku veren 52b.5

(: **1**)

ḳorḳut- (T. f.) korkutmak, endişelendirmek
ḳ.-maḳdan 17b.11
ḳ.-maya 13a.12

(: **2**)

ḳoruḳ(ġ)+ (T. i.) henüz olgunlaşmamış ekşi üzüm 18a.6, 21b.17, 52b.17

(: **3**)

ḳovuḳ(ġ)+ (T. i.) bir şeyin oyuk durumda bulunan iç bölümü, oyuk 53a.8
ḳ.+ından 53a.8

(: **2**)

ḳoy- (T. f.) koymak
ḳ.-a 23b.13, 31b.4, 49a.14, 53a.4, 66b.4, 66b.5, 68b.1
ḳ.-acaḳ 29a.16
ḳ.-alar 10a.13, 10a.2, 10a.3, 12a.2, 15a.8, 23b.10, 30b.5, 32b.7, 32b.7, 34a.17, 34b.1
ḳ.-arlar 32b.15
ḳ.-arsa 66b.6
ḳ.-asın 44b.4
ḳ.-dı 26a.7
ḳ.-duḳça 13a.9
ḳ.-duḳları 57a.3
ḳ.-ıcaḳ 13a.9, 32b.2, 49a.1
ḳ.-mayalar 30a.16
ḳ.-sun 34a.14

(: **30**)

ḳoyı+ (T. sf.) yoğunluğundan dolayı güç akan (sıvı); karaya çalan (renk)

7a.10, 11a.16, 11b.8, 34a.5, 36b.3, 51b.3, 59a.11
ḳ.+raḳ 11b.13
ḳ.+sı 11a.16, 34a.12
(: 9)

ḳoyın+ (T. i.) koyun (Ovis aries) 8b.12, 11b.16, 11b.17, 13a.4, 19a.17, 65b.3, 66a.5, 68a.5
(: 8)

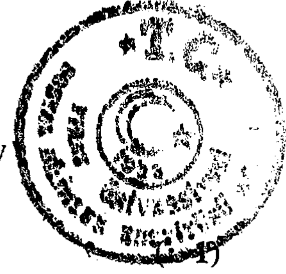
ḳoymaḳ+ (T. i.) kaymak, bulamaç 11b.12
(: 1)

ḳoz+ (T. i.) ceviz, ceviz ağacı (Juglans) 8b.15, 19a.6, 30a.2, 68a.4
ḳ.+ın 15b.17
ḳ.+la 24a.13
(: 6)

ḳozağ+ (T. i.) koza, kozalak
ḳ.+ına 56b.7
(: 1)

kök+ (T. i.) kök, temel
k.+ine 32a.16
k.+lerin 52b.16
(: 2)

köpük(g)+ (T. i.) sıvıların üzerinde oluşan hava kabarcıkları yığını 7a.13
k.+e 55b.6
k.+i 12a.1
k.+lü 11b.10, 11b.10
(: 5)

köy+ (T. i.) köy
k.+e 26a.12
(: 1)

ḳubbe+ (A. i.) yarım küre veya kümbetimsi yapılan bina damı
ḳ.+leri 46a.6
(: 1)

ḳudret+ (A. i.) kuvvet, takat, güç
ḳ.+i 39b.11
ḳ.+in 51a.10
ḳ.+inden 7a.16, 51b.8, 57b.8
ḳ.+ine 52a.8
ḳ.+inüŋ 43b.8
ḳ.+lerine 57b.7
ḳ.+ünden 6a.13
ḳ.+üŋ 4b.5
(: 10)

ḳul+ (T. i.) kul, Allah'a göre insan 70b.2
ḳ.+ın 52a.7
ḳ.+larına 48a.4, 48a.11, 52a.10
(: 5)

ḳulaᶜ+ (A. i.) ağız olmak, aft (Apthe) 14b.3
(: 1)

ḳulaḳ(ğ)+ (T. i.) başın her iki yanında bulunan işitme organı 8a.7, 10b.1, 28a.12, 28b.12, 46b.7, 53a.6, 53b.12, 53b.12, 53b.13, 53b.15, 54a.7,

57a.16, 57a.16, 57b.1, 57b.2
ḳ.+a 53a.13
ḳ.+da 53b.4, 53b.5
ḳ.+ı 10a.10, 22b.15, 53a.7, 53b.10, 53b.14, 53b.5, 67b.13
ḳ.+ın 9b.12, 54a.1, 54a.2
ḳ.+ına 10a.17, 13a.8, 14b.12, 14b.13, 48b.9, 54a.5
ḳ.+ında 54a.3
ḳ.+ından 14b.11
ḳ.+la 53b.14
ḳ.+ların 9b.11, 10a.15
ḳ.+uŋ 48b.10, 53b.8, 53a.9, 53a.10, 53a.11, 53b.16

(: 45)

ḳullıḳ+ (T. i.) kul olma durumu 48b.2

(: 1)

ḳulunc+ (T. i.) bağırsak ağrısı, bağırsaklarda peyda olup omuz başlarına ve vücuda gelen bir ağrı 32a.4, 33b.3

(: 2)

Ḳur'ān+ (A. i.) Kur'an, İslam dininin temel ilkelerini içeren ve Hz. Muhammed s.a.v'e indirilen ilahi kitap 52b.13
Ḳ.+dan 2a.10

(: 2)

ḳurbağa+ (T. i.) kurbağa 29a.11

(: 1)

ḳurı- (T. f.) kurumak
ḳ.-duḳdan 15a.7
ḳ.-mağa 23a.2
ḳ.-rsa 53a.2
ḳ.-ya 69a.9

(: 4)

ḳurıt(d)- (T. f.) kurutmak
ḳ.-a 16b.10, 55a.14
ḳ.-alar 15b.6
ḳ.-maya 30b.6
ḳ.-ub 22a.4
ḳ.-ur 25b.1, 31b.5, 37b.12 38b.6, 41a.16, 41a.17, 46a.10, 46a.11, 46b.12, 46b.13, 70a.1

(: 16)

ḳurıdıcı+ (T. i.) kurutucu, kurutma işini yapan 12a.4, 19a.12, 31a.8, 70a.11

(: 4)

ḳurna+ (A. i.) hamamlarda musluk altında içinde su biriktirilen mermer veye taş tekne
ḳ.+yı 53b.17

(: 1)

ḳurṣ+ (A. i.) pastil, ağızda eritilmek için yapılmış

şekerli ilaç tableti 35b.7

ḳ-ı leymon 35b.6

ḳ-ı kāfūr 35b.7

(: 3)

ḳurşun+ (T. i.) kurşun, kimyada simgesi **Pb** olan element 66b.5

(: 1)

ḳurt(d)+ (T. i.) bazı böcek veya böcek lavralarına verilen ad 16a.16, 16b.1

ḳ.+cuġaz 47b.14

ḳ.+cuġaza 47b.11, 47b.16

ḳ.+cuġazları 29a.11

(: 6)

ḳurtıl- (T. f.) kurtulmak

ḳ.-ması 26b.11

ḳ.-maz 18b.1, 45b.17

ḳ.-ur 23a.14, 23a.14

(: 5)

ḳuru+ (T. sf.) kuru, yaş olmayan 8b.15, 9b.11, 10b.5, 12a.4, 13b.9, 14b.5, 14b.5, 14b.6, 14b.7, 16a.2, 16a.9, 19a.13, 19a.13, 24a.13, 24a.13, 27a.16, 30a.1, 30a.1, 55b.1, 56a.16, 59b.13, 66b.6

ḳ.+dur 6a.17, 6b.1, 6b.14, 6b.17, 7a.1

ḳ.+lıġa 21a.13

ḳ.+lıḳ 6b.13

ḳ.+yken 21a.13

(: 30)

ḳus- / **ḳuş-** (T. f.) kusmak, istifra etmek

ḳ.-a 14a.14, 18a.10, 18a.11, 18a.11, 42a.13, 42a.16, 43a.8, 60a.7, 69a.1

ḳ.-abile 68b.15

ḳ.-aġan 15b.17

ḳ.-alar 22b.16, 25a.8, 60a.8

ḳ.-amaz 41b.12

ḳ.-anuŋ 69a.3

ḳ.-ar 68b.9, 68b.11, 68b.12

ḳ.-arise 33b.10, 40a.4

ḳ.-duġı 42a.17

ḳ.-duġundan 42a.17

ḳ.-ıcaḳ 42a.13

ḳ.-maġa 42a.9, 43a.7

ḳ.-maġla 18a.13, 66a.2, 68b.15, 68b.15, 69a.3

ḳ.-maḳ 24a.4, 24a.8, 24b.10, 25a.7, 41b.10, 41b.10, 41b.10, 41b.13, 42a.12, 42a.13, 69a.4

ḳ.-mayan 68b.11

ḳ.-maz 68b.9

(: 44)

ḳusṭ+ (A. i.) kıst otu ve kökünden elde edilen ilaç (Costus arabicus) 9b.9

(: 1)

ḳuşaḳ+ (T. i.) sağlamlığını arttırmak için bir şeyin çevresine geçirilen bağ
ḳ.+ları 59a.3

(: 1)

ḳuşluḳ(ğ)+ (T. i.) günün sabahla öğle arasındaki bölümü 22b.15, 23a.2
ḳ.+a 23a.6
ḳ.+dan 23a.7

(: 4)

ḳuṭrub+ (A. i.) sara hastalığı; maya denilen bir çeşit delilik, fazla düşkünlük 59b.17

(: 1)

ḳuvvet+ (A. i.) güç, kuvvet, takat, sağlamlık 3a.10, 3a.2, 3a.8, 8a.15, 8a.2, 12b.14, 17a.10, 17b.17, 19a.4, 28b.3, 29b.9, 30b.9, 34a.13, 35a.4, 35a.9, 35b.17, 36a.14, 38b.11, 40b.7, 44a.3, 44a.3, 44b.10, 44b.8, 45a.5, 45b.15, 45b.17, 48b.15, 48b.6, 49a.1, 50a.4, 51b.11, 51b.7, 52b.11, 53a.10, 58b.7, 59a.10, 59a.14, 59a.16, 59a.7, 60a.5, 61b.9, 62b.5, 67b.4, 69a.6, 69b.1, 69b.15, 69b.17, 70b.11, 70b.14
ḳ.+de 31a.5, 42a.1
ḳ.+den 17b.6, 44a.11, 59b.4
ḳ.+dür 11a.5
ḳ.+e 3a.9, 58b.12, 59a.8
ḳ.+i 9a.6, 11a.17, 11b.1, 16a.11, 17a.12, 21b.15, 25a.1, 34a.10, 34a.2, 34b.4, 36b.8, 39b.8, 41a.12, 42b.10, 44b.2, 46a.12, 49a.12, 49a.15, 49a.6, 50a.11, 50a.12, 50b.2, 52a.16, 59a.12, 59b.3, 59b.6, 60a.1, 61a.11, 65a.1, 69b.16, 70a.8
ḳ.+ile 17b.2
ḳ.+in 18b.6, 25a.4, 33b.1, 38b.3, 38b.5, 61a.8
ḳ.+inde 70b.6
ḳ.+inden 17a.12, 55a.17, 64a.4
ḳ.+ine 11a.6, 11a.8
ḳ.+ini 6b.3
ḳ.+le 49a.6
ḳ.+ler 40b.3, 40b.6, 49a.16
ḳ.+leri 18b.16, 18b.17, 21b.14, 35a.14, 50a.17
ḳ.+lerin 18b.16
ḳ.+lerine 8b.3, 19a.3
ḳ.+lerüŋ 7b.1, 61b.9
ḳ.+lü 5a.14, 7b.7, 12a.17, 17a.11, 17b.1, 17b.4, 17b.4, 21b.15, 24a.1, 24a.2, 24a.2, 24b.5, 25a.11, 27b.8, 28a.1,

28b.10, 28b.11, 28b.12, 28b.5, 52a.14, 53b.15, 60a.4, 64a.13, 70a.4, 70a.7

ḳ.+lüdür 11a.9, 34a.10

ḳ.+lürak 42b.1

ḳ.+süz 27b.2, 27b.5, 44b.10

ḳ.+süzdür 11a.16

ḳ.+üŋ 8a.16, 11b.8, 51a.16, 51b.4, 51b.6, 52a.15

ḳ.+-i bedene 36a.13

ḳ.+-i cāẕibe 27b.8, 33a.12, 58b.12, 59a.9, 59b.2

ḳ.+-i cimāʿı 33b.2, 35a.5

ḳ.+-i dāfiʿa 59a.15

ḳ.+-i ġaẕiye 59b.1

ḳ.+-i ḫayālī 65a.3

ḳ.+-i ḥayvānī 25a.12

ḳ.+-i hāżımadur 59a.10

ḳ.+-i hāżımaya 59b.14

ḳ.+-i hāżıması 10a.14, 14a.9

ḳ.+-i hissiyye 8b.1

ḳ.+-i māsike 59a.8, 59a.9, 59b.5

ḳ.+-i muṣavvere 8a.2

ḳ.+-i sāmiʿa 53a.10

ḳ.+-i ṭabīʿī 1b.9, 8b.1, 60b.5

(: 181)

ḳuvvetlen- (A. T. f.) güç kazanmak, kuvvetlenmek

ḳ.-ür 24a.4

(: 1)

ḳuvvetlendür- (A. T. f.) güç kazandırmak, kuvvetlendirmek, sağlamlaştırmak

ḳ.-ür 11a.1, 17a.9, 28a.1, 44b.8, 46b.15, 52b.16

(: 6)

ḳuyı(u)+ (T. i.) kuyu, su çıkarmak için toprakta açılan çukur 5a.5, 32a.13, 32b.8

ḳ.+dan 5a.11

ḳ.+nuŋ 5a.7, 5a.9, 5a.11

ḳ.+ya 5a.14

(: 8)

ḳuyruḳ(ġ)+ (T. i.) kuyruk 10a.16

ḳ.+ı 47b.16

(: 2)

ḳuzı+ (T. i.) kuzu, koyun yavrusu 19b.6, 25b.2

(: 2)

ḳuzı ḳulağı+ (T. i.) **bot.** kara buğdaygillerden sulak y e r l e r d e yetişen, çiçekleri iki evcikli ve kırmızımtırak bir bitki (R u m e x acetosa), yaprakları salata olarak kullanılır 22b.15

(: 1)

kübrā+ (A. sf.) daha büyük olan

ʿālem-i k. 2b.13

(: 1)

küçild- (T. f.) küçültmek, küçük hale getirmek
k.-ür 62b.2

(: 1)

küçücük+ (T. sf.) çok küçük
48a.15, 48b.9

(: 2)

küflendür- (T.f.) küflendirmek
k.-ür 23a.3

(: 1)

kükürd+ (F. i.) kükürt 67b.14

(: 1)

küllī+ (A. sf.) umuma ait, çok
3a.7, 37a.4
k.+dür 37a.8

(: 3)

künd+ (F. sf.) kör, keskin olmayan; anlayışsız; aptal, ahmak
k. eyler 28a.3, 31b.4, 35a.14, 38b.13, 41a.3, 45b.7

(: 6)

küng+ (F. i.) nemli, rutubetli, yaş; pişmiş topraktan yapılmış su borusu
55a.4

(: 1)

küp+ (A. i.) kub > su, yağ, pekmez gibi sıvıları saklamaya yarayan toprak kap 59a.4

(: 1)

kürk+ (T. i.) bazı hayvanların giyecek olarak kullanılan postu
k.+i 24a.14, 24a.14
k.+in 23b.10, 23b.10
k.+ler 23b.1

(: 5)

L

lafẓ+ (A. i.) söz 2b.4

(: 1)

laḫẓe+ (A. i.) göz ucu ile bir kere bakıncaya kadar geçen zaman, an 46a.10

(: 1)

laḳve+ (A. i.) ağız çarpılması, yüz felci 35a.15, 59b.14, 61a.5

(: 3)

laṭīf+ (A. sf.) yumuşak, hoş, güzel; nazik 10a.2, 11a.3, 12b.5, 12b.17, 19a.6, 19b.9, 20a.5, 20a.17, 20b.3, 22a.11, 23a.6, 23b.1, 23b.6, 29b.5, 29b.15, 30a.3, 30a.5, 32b.5, 34b.11, 36a.4, 36a.13, 36b.8, 40b.4, 50a.14, 52b.12, 52b.12, 52b.12, 52b.12, 60b.12, 66b.14, 67a.12

l.+dür 20a.7, 24b.16, 30b.8, 67a.11

l.+i 60b.10

l.+inüŋ 29b.8

l.+-i sāzān 34b.10

(: 39)

lāyıḳ+ (A. sf.) yakışan, yaraşır, yaraşık 6a.12, 42b.12, 42b.14, 42b.15, 43a.11, 48a.12, 54b.10, 54b.9

l.+ınca 49a.7

l.+lu 49a.7

l.+sa 36a.2

(: 11)

leblebü+ (F. i.) dış kabuğu çıkarıltan sonra fırında kavrulup yenen nohut 35b.13

(: 1)

lefāyifī+ (A. i.) kıvrım bağırsak 63b.13

l.+den 63a.15

l.+dür 63a.9

l.+ye 63a.11, 63a.14, 63b.15

(: 6)

legleg+ (F. i.) leylek (Ciconia ciconia) 29a.12

(: 1)

lem-yezel+ (A. b. sf.) zeval bulmaz, zail olmaz, bāḳī 48a.12

(: 1)

leṭāfet+ (A. sf.) yumuşaklık, güzellik, latiflik, hoşluk

l.+de 30b.8, 31a.4

l.+i 50a.17

l.+inden 40a.15

l.+le 37b.2

(: 5)

levn+ (A. i.) renk; beniz, yüzün rengi

l.+i 11a.6

l.+in 35a.4

(: 2)

leymūn+ (A. i.) limon (Citrus limonum) 50a.15, 58a.11
ḳurṣ-ı l. 35b.6
ʿaḳid-i l. 35b.6
(: 2)

lezic+ (A. i.) yapışkanlığı olan, yapışan 56a.13, 61b.17
(: 2)

leẕīẕ+ (A. sf.) lezzetli, tatlı, hoşa gider (şey) 70a.17
(: 1)

leẕẕet+ (A. i.) tat, çeşni; keyif, haz 49a.1, 55a.12
l.+ler 54b.15
l.+lerin 71a.10
l.+lerinden 49b.10, 49b.12, 49b.15, 50a.1
l.+lerine 49b.8, 49b.14, 49b.6,
l.+süz 31b.4, 45b.11
(: 13)

libās+ (A. i.) esvap, giyecekler
l.+ında 21b.12
(: 1)

lif+ (A. i.) **biy.** tel
l.+lerden 56b.3
(: 1)

liḳā+ (A. i.) yüz, çehre
l.+lu 34b.9
l.+sı 52b.13
(: 2)

līkin+ (F. e.) lākin 46a.2
(: 1)

lisān+üʾs-s̱evr+ (A. b. i.) sığır dili (Anchusa officinali) denilen çok yapraklı bir bitki 14b.6, 14b.9, 36a.5, 62a.4
(: 4)

luʿāb+ bal ve şeker gibi şeylerden yapılan tatlı; salya, tükürük 16a.14
l.+ı 66b.17
l.+ın 16a.15, 66b.16
l.+ıyla 66b.2
l.+uŋ 55a.5, 55a.8
l.+ mevlidüʾl-l. 55a.2
l.+ ṣālibetiyeʾl-l. 55a.5
(: 9)

luġat+ (A. i.) kelime, söz; sözlük
l.+lar 2a.15
l.+larında 4b.15
(: 2)

luḳme+ (A. i.) lokma 60a.10
(: 1)

lüle+ (F. i.) lüle, çeşme, musluk gibi şeylere takılan küçük boru; **mec.** erkeğin cinsel organı
l.+sinden 13a.11
l.+sine 45a.11
(: 2)

M

maᶜcūn+ (A. i.) hamur kıvamına getirilmiş ilaç; uyuşturucu maddelerden süzme afyon 11b.18, 14a.12, 35a.11, 68a.4
m.+ı 8b.13
m.+la 35a.7
m.+lar 68a.4
m.+lardan 22a.5
m.+uŋ 6b.9
m.+-ı cezer 35b.12
(: 10)

mā-dām+ (A. bağ.) madem, çünkü, değil mi ki 32a.13
(: 1)

madde+ (A. i.) madde, maya, cevher 11b.4, 44b.6, 45a.9
m.+i 28b.10
m.+ye 11b.4
m.+yi 43a.13
(: 6)

maddī+ (A. sf.) madde ile ilgili olan 24b.9
(: 1)

maᶜden+ (A. i.) maden
m.+idür 56a.6, 56b.5
m.+-i ḥayāt 57a.9, 57a.10, 57a.14
(: 5)

maᶜdūd+ (A. sf.) muayyen, sayılı, sayılmış 1b.3
(: 1)

mafṣıl+ (A. i.) mafsal, oynak yeri, eklem
m.+larında 10a.9
(: 1)

mağaṣ+ (A. i.) bağırsaklarda meydana gelen bir sancı 61a.17
(: 1)

mağbunlıḳ+ (A. T. i.) şaşkınlık, aldanmışlık 39b.6
(: 1)

mağdanos+ (F. i.) maydanoz (Petroselinum crispum) 24b.7
(: 1)

mağfiret+ (A. i.) Allah'ın kullarının günahlarını bağışlaması 71a.15
(: 1)

maḥall+ (A. i.) yer 3a.14, 3a.14, 3b.4
m.+de 2a.10
m.+üŋ 3b.5
(: 5)

maḥbūb+ (A. i.) sevgili, sevilen 52b.13
(: 1)

maḫdūm+ (A. i.) oğul, evlat 2b.6
(: 1)

maḫṣūṣ+ (A. i.) hususileşmiş, başkalarında bulunmayan; uygun 7b.8, 7b.10

(: 2)

maʿīşet+ (A. i.) yaşama, yaşayış; geçinme, geçim

m.+inde 39b.13

(: 1)

maḳʿad+ (A. i.) oturak yeri, kıç, makat

ḫadaruʾl-m. 61b.1

(: 1)

maḳām+ (A. i.) kıyam edilen, durulacak yer; durak

m.+da 43b.1

m.+ın 25b.11

m.+ına 70b.16

(: 3)

maḳṣūd+ (A. sf.) kasdolunan, istenen şey, istek 3a.5, 3a.9, 3a.12, 3a.13

m.+ından 3a.7

m.+ıydı 39a.6

m.+ları 2a.8, 2a.9

(: 8)

māl+ (A. i.) mal, değerli ve gerekli şey; servet; para

m.+ı 71a.7

(: 1)

māl-dārlıḳ+ (A. F. T. b. i.) zenginlik 49b.14

(: 1)

mālīḫulyā+ (Yun. i.) kuruntu, karasevda, melankoli 39b.17, 59b.16, 62b.13

(: 3)

maʿlūm+ (A. sf.) bilinen, belli 2b.16, 3a.1, 3a.17, 3b.2, 7a.6, 36a.12, 43b.11, 51b.7, 68b.13

m.+dur 36a.12, 46a.3

(: 11)

mamı+ (F. i.) < mam: dadı, ebe

m.+lar 12b.10

(: 1)

māmisā+ (F. i.) kırmızı çeçekli kırlangıç otu (Glaucium cornicilatum), gelincik

m.-yı 15a.6

(: 1)

maʿnā+ / **maʿnī**+ (A. i.) mana, anlam 1b.8, 2a.15, 2b.4

m.+da 36b.16

m.+dan 1b.8

m.+lar 70a.15

m.+ları 70a.17

m.+larından 2a.11

m.+lu 70b.8

m.+nüŋ 6b.6

m.+sinedür 6b.5, 41b.3, 41b.3

m.+yadur 6b.6

m.+ye 4b.7

(: 15)

mānīʿ+ (A. sf.) men eden; engel, mani 3b.12, 3b.14, 4a.7, 36b.kenar

(: 4)

maʿnidār+ (A. F. sf.) manalı, bir şeye delalet eden 2b.1

(: 1)

māniyā+ (A. i. ?) < Fr. maniaque, maniye uğramış (hasta) 59b.17

(: 1)

manṣıb+ (A. i.) devlet hizmeti, memuriyet; makam, rütbe 1b.16, 49b.12

m.+ında 54b.15

(: 3)

maraż+ (A. i.) hastalık, bela, dert

m.+a 28b.8

m.+dur 3b.13, 39b.17

m.+lar 62b.7

(: 4)

maʿreke-gāh+ (A. F. i.) savaş meydanı, yeri

m.+dur 20b.8

(: 1)

maʿrifet+ (A. i.) bilme, biliş, herkesin yapamadığı ustalık, hüner

m.+lü 34b.13

(: 1)

marul+ (Yun. i.) maroli > marul (Lactuca sativa) 15b.15, 16b.11

m.+ı 14b.11

(: 3)

māsārīḳā+ (A. i.) mezenter, ince bağırsak askısı 36b.4, 58b.1, 60b.3

m.+dur 7a.12, 59a.14

(: 5)

māsike+ (A. i.) tutan, zapteden 59a.8, 59a.9, 59b.5

(: 3)

maṣlaḥat+ (A. i.) iş, emir, ehemmiyetli iş

m.+ına 71a.13

(: 1)

maṣnuʿāt+ (A. i.) sanaatle yapılmış şeyler

m.+ına 52a.8

(: 1)

maṣṭakī+ / **mazdeki**+ (A. i.) sakız ağacından elde edilen reçine, sakız (Pastacia lentiscus) 15b.14, 19a.7, 24a.12, 35b.10, 60a.6

(: 5)

maʿşūḳ+ (A. sf.) sevilen, sevilmiş 39a.6

(: 1)

maṭbaḫ+ (A. i.) mutfak

m.+ıdur 58a.15

(: 1)

māye+ (F. i.) maya, asıl madde, esas
m.+si 20b.4
m.+sidür 66b.8

(: 2)

māyeḫoş+ (F. b. i.) mayhoş, ekşi, tadışekerli ve az ekşi olan 30a.3

(: 1)

mayıs+ (F. i.) mayıs, yılın beşinci ayı (Lat. Maius) 65b.9

(: 1)

mażarrat+ (A. i.) zarar, ziyan; zarar verme 23a.5, 53b.6
m.+ı 26b.15, 32a.5

(: 4)

māzū+ (F. i.) mazı, servi cinsinden gövdesi düz ve dipten dallanan bir ağaç (Thuya) 14b.7, 16a.10
m.+yı 16a.11

(: 3)

maʿẕūr+ (A. sf.) özürlü, özrü olan 2a.7

(: 1)

meclis+ (A. i.) oturulacak, toplanılacak yer
m.+i 34b.8
m.+inde 34b.14

(: 2)

meded+ (A. i.) yardım, imdat 8b.3, 19a.3, 25b.7, 33a.12, 60a.5, 62b.10, 62b.11

(: 7)

meger+ (F. e.) meğer, oysa ki, halbuki; ancak 5a.4, 25b.16, 27b.9, 28a.9, 31a.11, 31b.12, 31b.14, 40b.17, 44b.16, 46b.2, 46b.5, 52b.4, 53b.6

(13)

mehekk+ (A. i.) mehenk taşı; ölçü, ayar
m.+dür 25b.4
m. -i merdāndur 35a.12

(: 2)

mekān+ (A. i.) yer, mahal; ev, oturulan yer
m.+da 22a.1
m.+ında 21b.12
m.+lar 27a.5

(: 3)

mekr+ (A. i.) hile, düzen, dubara; hile ile aldatma 49b.16
m.+dür 39b.15

(: 2)

melek+ (A. i.) melek, firişte
m.üʾl-erḥāmdür 8a.3

(: 1)

melūl+ (A. sf.) melalli, usanmış, bıkmış; mahzun 51b.14, 57b.17, 70b.16

(: 3)

menʿ + (A. i.) yasak etme, bırakmama, önleme
m. eylemişdür 11a.13
m. ideyidi 60a.16

(: 2)

menfaʿat+ (A. i.) fayda, kar, çıkar
m.+i 35b.13

(: 1)

menī+ (A. i.) **biy.** belsuyu, döl suyu, sperma 7b.6, 7b.12, 7b.14, 44a.2, 45a.4, 45a.5, 65a.9, 65a.9, 65a.10
m.+de 7b.5, 7b.7
m.+si 45a.12

(: 12)

mensub+ (A. sf.) bir kimseye, bir şeye nisbeti olan, bir şeyle ilgisi bulunan 61a.6
m.+dur 47a.6

(: 2)

menzil+ (A. i.) yollardaki konak yeri, ev; bir günlük yol; mesafe 66a.15
m.+de 67a.7
m.+e 26a.11, 67b.16
m.+ece 66a.1
m.+inde 4b.6
m.+iyle 4a.17

(: 7)

mercimek+ (F. i.) mercimek (Lens culinari) 8b.16, 62a.14, 66b.3, 66b.3
m.+ce 55b.16
m.+i 12a.7

(: 6)

merdān+ (F. i.) mertler, insanlar, yiğitler
mehekk-i m.+dur 35a.12

(: 1)

merīḫ+ (A. i.) **astr.** Dünya'dan sonra Güneş'e en yakın olan gezegen, Mars 27a.1, 49b.10

(: 2)

merkez+ (A. i.) merkez, bir şeyin orta yeri
m.+i 70a.4

(: 1)

mertebe+ (A. i.) derece, basamak; rütbe; miktar 8a.4, 19a.14, 69b.14, 70a.4, 70a.5, 70b.1, 70b.9
m.+de 6a.12, 6a.13, 6b.4, 7a.15, 11b.8, 19a.3, 34a.2, 46a.7
m.+lü 70b.8
m.+si 18b.16
m.+sinde 19b.11, 70a.8, 71a.3
m.+sinden 17b.15
m.+sine 17b.15, 34a.3
m.+ye 19a.10, 36a.16, 71a.8

m.+-i ʿömr-i evvel 19b.11

(: 27)

merzencūş+ (A. i.) **bot.** mercanköşk, sıçan kulağı otu (Origanum mairona) 15b.2, 54a.4, 54a.8

(: 3)

mes̱āne+ (A. i.) sidik kavuğu 64b.14

(: 1)

mes̱el+ (A. i.) örnek, numune; terbiyeye faydalı hikaye

m.+de 25b.15, 50b.15

m.+dür 44b.3

m.+i 5a.1, 37b.1, 45b.9

(: 6)

mes̱elā+ (A. zf.) örneğin, misal olarak 17a.13, 21b.13, 31a.3, 39a.4, 41b.9, 49a.11, 49b.6, 51b.4, 59b.1, 61a.1

(: 10)

Mesīḥī+ (A. i.) Mesihi, İslam medeniyetinin büyük tıp, matematik ve astronomi bilgini 9b.7

(: 1)

mesken+ (A. i.) oturulacak yer, oturulan ev 47a.12

(: 1)

meşhūr+ (A. sf.) şöhret sahibi, şöhretli 4a.8

(: 1)

meşimiyye+ (A. i.) gözde züccaciyenin ardında bulunan üç tabakadan ikincisi 50b.16

m.+nüŋ 51a.3

(: 2)

meşġūl+ (A. sf.) bir işle uğraşan, işgal edilmiş 4b.12, 26a.4, 36b.kenar, 38a.5, 69a.14

(: 5)

mevālid-i s̱elās̱e+ (A. i. t.) maden, nebat, hayvan olmak üzere tabiatın üç aleminden bahs eden ilim, tabiat ilmi

m.+de 1b.9

(: 1)

mevlidüʾl-luʿāb+ (A. i.) dil altında bulunan tükürük bezi 55a.2, 55a.4

(: 2)

meyl+ (A. i.) egilme, eğiklik, akıntı; yönelme; sevme, tutulma 3a.11, 3a.12, 3a.16, 3a.3, 11a.7, 11b.2, 11b.2, 11b.3, 11b.4, 18b.14, 19b.9, 21a.13, 22b.3, 43a.7, 43a.7, 43a.8,

43b.17, 51a.14, 51a.14, 65a.14, 69b.16
m.+dür 3a.11
(: 22)

mezkūr+ (A. sf.) zikrolunmuş, adı geçen, anılmış 57a.11, 60b.12
m.+dan 57a.12
(: 3)

mı+ mi? (T.) Türkçe soru edatı 32a.3, 42b.10, 54a.3
m.+dur 26b.8, 26b.8, 54a.3, 65b.17
(: 7)

mıḫla- (F. T. f.) <mīḫ; mıhlamak, mıhla tutturmak, çakmak
m.-mış 60b.3
(: 1)

miᶜde+ / maᶜide+ (A. i.) mide, kursak 18a.11, 19a.16, 21b.15, 23b.3, 31a.16, 33a.17, 36b.7, 40b.10, 58a.15, 58b.10, 58b.15, 58b.7, 61a.14, 61a.15, 67a.3, 69a.7, 69a.8
m.+de 7a.10, 32a.13, 58a.13, 59a.9, 59a.12, 59a.15, 59b.11, 59b.7, 59b.8, 63b.7, 64b.9, 69a.8, 69a.9
m.+den 7a.11, 34a.16, 36b.4, 36b.8, 37a.12, 40b.14, 49a.6, 59b.2, 60b.4, 60b.8, 61a.1, 61a.14, 61a.2, 63b.12, 63b.6
m.+leri 27b.7
m.+nüŋ 33a.5, 40b.12, 58b.6, 58b.13, 59a.7, 59a.13, 59a.14, 60a.2, 60a.11, 60a.17, 60b.2, 60b.3, 62a.8, 63a.3, 63a.3
m.+ŋde 36b.2
m.+ŋe 36b.1
m.+si 10a.16, 13b.1, 16a.4, 16a.17, 18a.9, 31a.16, 33a.11, 33b.8, 41b.9, 69a.12
m.+sin 11a.1, 17a.5, 60a.3, 60a.11, 68b.14
m.+sinde 11a.1, 16a.16, 18a.9, 41b.13
m.+sine 10b.8
m.+sinüŋ 10a.13, 33a.7, 41a.8, 42a.14
m.+ye 19a.4, 22b.10, 29b.11, 36a.7, 36b.2, 49a.3, 49a.3, 54b.6, 58a.14, 58b.9, 59a.9, 60a.5, 62a.10, 62b.12, 62b.12, 64b.15, 69a.6
m.+yi 18a.13, 22b.16, 31b.5, 31b.6, 33a.14, 35b.1, 36b.3, 40a.3, 40b.12, 41b.4, 58b.8, 59b.8, 61a.14, 70a.9
(: 118)

mikdār+ (A. i.) kıymet, değer, belirlenen doz, derece 38a.2, 65b.14
m.+a 5b.2
m.+ı 3a.15, 11a.16, 38a.6
m.+ın 25b.10, 40b.14
m.+ına 17a.11
m.+ınca 14a.16, 37a.11, 49a.10
m.+ında 12b.4
m.+ından 14b.15, 44b.14
m.+lu 49a.10
(: 16)

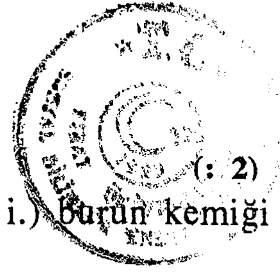
mil-çūb+ (A. F. b. i.) sürme çekmeye yarayan çöp, tahta parçası
m.+la 53a.5
(: 1)

min+ (A. e.) -den, -den beri 5b.8
(: 1)

mirī+ (A. i.) A.> merī: yemek borusu; kızıl üŋük 58b.4, 58b.8
(: 2)

mirsin+ (Yun. i.) < myrsine mersin ağacı ve yemişi (Myrtus communs) 10a.3, 10b.5, 13a.1, 15b.7, 16a.5, 16a.9, 55b.3
(: 7)

mirvāḥ+ (A. i.) rīh > yelpaze
m.-ı ḳalbdür 56a.10
m.+u'l- ḳalb 20a.13

(: 2)

mışfāt+ (A. i.) burun kemiği 54a.14
(: 1)

miskīn+ (A. sf.) aciz, zavallı, hareketsiz 26b.5
(: 1)

misvaḳ+ (A. i.) erak ağacının ucu dövülüp fırça haline getirilen ve diş temizliğinde kullanılması sünnet olan ince dalları (Salvadora persica) 55b.1
(: 1)

miyāne+ (F. i.) orta, vasat; meyane, kıvam 11a.11, 11b.1
(: 2)

mizāc+ (A. i.) huy, tabiat 5b.14, 6b.11, 6b.5, 6b.6, 6b.6, 7a.6, 17b.1, 17b.16, 17b.3, 17b.5, 49b.6
m.+a 25b.11
m.+da 43a.14
m.+dan 17a.17, 17b.2, 17b.4
m.+dur 6b.4, 7b.9, 7b.9, 7b.9, 7b.11
m.+ı 5b.12, 5b.13, 7a.8, 7a.8, 17b.4, 17b.8, 21a.4, 22a.17, 22b.1, 22b.2, 23a.4, 33a.11, 34a.4, 36a.2, 49b.15, 49b.17, 49b.5

m.+ına 22b.3, 25a.9
m.+ındaki 9a.15
m.+ından 7a.8
m.+ını 35a.17, 42b.10
m.+ınuŋ 11a.6, 22b.11
m.+lar 7a.17, 46a.16, 46b.16
m.+lara 35b.10
m.+larda 7a.17, 24a.9
m.+lardan 7a.8
m.+lu 19a.12, 16b.9, 33a.6, 35b.5, 35b.8, 42b.12, 46a.14
m.+luya 34a.11
m.+luyın 20b.5
m.+uŋ 7a.3, 7a.9

(: 64)

mīzan+ (A. i.) terazi, ölçü; **astr.** Terazi burcu
m.+a 24a.7

(: 1)

mu'allaḳ+ (A. sf.) asılmış, asılı; bağlı 58a.15, 63a.13

(: 2)

muġlāb+ (A. i.) çok galebe ederek, galip gelerek, üstesinden gelerek
m.+la 43a.14

(: 1)

muġtenim+ (A. sf.) ganimet olarak alan, ganimet bilen 52b.2

(: 1)

muḫālif+ (A. sf.) muhalefet eden, aykırılık gösteren, uymayan 21b.8, 26b.10, 26b.15, 26b.9, 51b.4, 60a.3
m.+dür 10b.9, 28a.15, 37b.10

(: 9)

Muḥammed Zekeriyyā-i Rāzī (A. i.) Horasan Rey'lidir. H.240-320 (M.854-932) yılları arasında yaşamış tıp alimidir. 25b.3, 47a.11

(: 2)

muḥarriḳ+ (A. sf.) tahrik eden, yakan 34b.11

(: 1)

muḥīṭ+ (A. sf.) ihata eden, kuşatan 20a.10

(: 1)

muḥkem+ (A. sf.) tahkim edilmiş, sağlamlaştırılmış, kuvvetli 9b.8, 10b.6, 20b.5, 39b.15, 59a.4
m.+dür 68b.10

(: 6)

muḥtāc+ (A. i.) ihtiyacı olan; yoksul, fakir 2b.11, 2b.16, 2b.17, 31a.10, 31a.10
m.+dur 2b.16, 71a.7

(: 7)

muḫtār+ (A. i.) seçilmiş, seçkin; hareketlerinde serbest olan
m.+dur 1b.13, 7a.16
(: 2)

muḫtaṣar+ (A. sf.) ihtisar edilmiş, kısaltılmış 27a.9
m.+da 43b.3
(: 2)

muḫtelif+ (A. sf.) bir birine uymayan; zıt; çeşit çeşit 3b.4, 3b.5, 3b.6, 3b.8, 6b.2, 23a.1
m.+dür 29a.17, 32a.1
(: 7)

muḳābele+ (A. i.) karşılık verme; karşı gelme 52a.1
m.+si 52a.6
m.+ye 52a.3
(: 3)

muḳabil+ (A. sf.) bir şeye karşılık gelen, karşılık 20b.11
(: 1)

muḳayyed+ (A. sf.) bağlı, bağlanmış 31a.11, 31b.2
(: 2)

muḳīm+ (A. sf.) ikamet eden, oturan
m.+iken 65b.13, 66a.12
(: 2)

muḳl+ (A. i.) ak günlük (Boswellia carteri) Türkçe'de küren denilen bir darı 13a.12
(: 1)

mūm+ (F. i.) mum; mum çiçeği (Crenthe minor)
m.+ı 15a.17
m.+ıla 14a.9
(: 2)

mūm-rūġān+ (F. b. i.) mum yağı 14a.10
m.+ile 14a.3
(: 2)

munḳalib+ (A. sf.) inkılab eden, değişen 23a.10
(: 1)

murād+ (A. i.) arzu, istek; maksat, meram 3a.4, 47a.9, 36b.kenar
m.+ımız 6a.9
m.+ından 3a.6
(: 5)

murdār+ (F. sf.) mundar, kirli, pis
m.+ına 5b.6
(: 1)

muṣavvere+ (A. sf.) tasvirli, resimli; tasarlanmış 8a.2
(: 1)

muṣṭafā+ (A. sf.) seçilmiş, ıstıfa edilmiş

m.+dur 1b.14

(: 1)

mu'tedil+ (A. sf.) ne az ne çok orta halde bulunan; uygun, yavaş; münasip 7a.6, 7a.7, 10a.3, 11a.15, 19a.10, 22a.7, 22b.1, 23a.17, 27a.10, 27a.16, 30b.8, 34a.11, 34a.4, 35b.10, 37b.13, 37b.16, 37b.17, 38a.1, 38a.2, 38a.2, 46b.14, 54a.1, 58a.5, 64b.2, 70a.12

m.+dür 7a.2, 7a.7, 27a.15, 37b.7, 37b.8, 38a.1

m.+-i ḥaḳiḳī 7a.2, 7a.3, 7a.4

(: 33)

muṭī'+ (A. i.) itaat eden, boyun eğen 17b.5

m.+dür 2b.17

(: 2)

muṭlaḳ+ (A. sf.) kayıtsız, şartsız; yalnız, tek 3b.16, 38b.9

(: 2)

muvāfıḳ+ (A. i.) uygun, yerinde 17a.15, 22b.13, 25a.9, 27a.8, 29b.5, 31a.11, 34b.9, 37b.9, 41b.12, 45b.13, 68a.16, 68a.17, 69a.2

m.+dur 18a.4, 19a.10, 23b.1, 37b.9, 42a.3, 31b.17

m.+ınca 69a.10

m.+sa 66a.3

(: 21)

mużġa+ (A. i.) bir parça et, cenin, dölüt

m.+dur 8a.1

(: 1)

mübārek+ (A. sf.) bereketli, uğurlu, feyizli, kutlu 5b.3

(: 1)

mübārekāt+ (A. i.) mübarekler, bereketliler 1b.13

(: 1)

mücmel+ (A. sf.) mücmel olunmuş, kısa ve az sözle anlatılmış, öz 2a.9, 2a.9

(: 2)

müdārā+ (F. i.) yüze gülme, dost gibi görünme

m.+dur 39b.14

(: 1)

müddet+ (A. i.) zaman, vakit, muayyen vakit

m.+i 8b.9

(: 1)

müdevver+ (A. sf.) yuvarlak, döndürülmüş; degirmi 1b.3

(: 1)

müferriḥ+ (A. sf.) ferahlık veren, iç açan; **hek.** ferahlık veren ilaç 58a.5

m.+-i yāḳutī 58a.8, 58a.10

(: 3)

müfred+ (A. i.) tek, yalnız; basit; **gr.** tekil 6b.12, 7a.1

m.+den 6b.16

m.+üŋ 6b.12

(: 4)

müfsid+ (A. sf.) ifsad eden, bozan; fesatlık eden 60a.2

(: 1)

müfṣīde+ (A. sf.) ifsad eden, bozan; fesatlık eden

m.+dür 70b.11

(: 1)

mühre+ (F. i.) omurga kemiği, omur, bel ve boyun omurları

m.+ye 63b.1

(: 1)

mükedder+ (A. sf.) bulanık, bulandırılmış, kederli, üzüntülü 40a.5, 46a.12

(: 2)

mükerrem+ (A. sf.) muhterem, aziz, saygı değer 47a.10

(: 1)

mülāzemet+ (A. i.) bir kimseye veya yere sımsıkı bağlanma, bir işle devamlı meşgul olma 35a.13

m.+e 50a.10

(: 2)

mülāzım+ (A. sf.) bir yere veya kimseye sarılıp ayrılmayan, bağlanan

m.+dur 60a.16

(: 1)

mülk+ (A. i.) ev, dükkan, arazi gibi taşınmaz ve gelir getiren mal 48a.9, 70b.2

m.+ine 49a.9

m.+ler 48a.8

(: 4)

mültehime+ (A. i.) **anat.** konjonktiv, göz küresini göz kapaklarıyla birleştiren ince zar 51a.6

(: 1)

mümkin+ (A. sf.) mümkün, olabilir, olabilen 39a.1

m.+dür 47b.1

(: 1)

münasebet+ (A. i.) münasiplik, uygunluk; ilgi, yakınlık

m.+le 52a.10

(: 1)

münāsib+ (A. sf.) uygun, yerinde; yakışık 41b.14, 41b.17, 41b.8, 42a.4, 42a.7

m.+dür 41b.10, 42a.8

(: 7)

münbasiṭ+ (A. sf.) yayılan, açılan, genişleyen, gönlü açık 2a.13

(: 1)

münḥarif+ (A. sf.) sapan doğru gitmeyen; tahrif edilmiş, bozulmuş 16b.9

(: 1)

münkir+ (A. sf.) inkar eden, inanmayan, imansız 1b.16

(: 1)

mürdā-seng (F. b. i.) mürdeseng > **kim.** tabii kurşun oksidi

m.+i 15a.10

(: 1)

mürekkeb+ (A. sf.) terkib edilmiş, karışmış 6b.15, 7a.1

m.+üŋ 6b.16

(: 2)

mürekkebāt+ (A. i.) bileşikler, karışımlar 3b.4

(: 1)

mürr+ (A. i.) mirra, mürri safi (Comiphora myrrha), kokulu frenk maydanozu 9b.1

m.+i 15b.10, 15b.11

(: 3)

mürüvvet+ (A. i.) insaniyet, yiğitlik; cömertlik, iyilik severlik 35a.9

(: 1)

müsāfir+ (A. i.) misafir, yolcu, konuk 66a.1

(: 1)

müsāfirlıḳ+ (A. T. i.) konukluk, misafirlik 50a.1

(: 1)

müsāḳāt+ (A. i.) kılcal damarlar 36b.10

(: 1)

müsellem+ (A. sf.) teslim edilmiş, doğruluğu herkesce kabul edilmiş olan 6a.1

(: 1)

müsemmin+ (A. i.) şişmanlatıcı, şişmanlatan 35b.12

(: 1)

müs̱ennā+ (A. sf.) iki kat, iki katlı, ikili 52a.17

(: 1)

müshil+ (A. i.) ishal veren, bağırsakları temizleyen 19a.9, 19b.10, 24a.2, 24a.3, 24a.8, 25a.10, 42a.10, 42a.11, 42a.17, 42b.1, 42b.9

m.+den 24a.1

m.+dür 41b.14

m.+le 25a.14, 25b.5, 43a.8

(: 16)

müslimānlıḳ (A. T. i.) Hz. Muhammedin yaydığı din, İslamlık; **mec.** insaflılık 26b.12
(: 1)

müstaḳīm+ (A. i.) kalın bağırsağın son kısmı (Rektum) 63b.4
m.+dür 63b.3
m.+üŋ 63b.4
(: 3)

müşerref+ (A. sf.) şerefli, şereflendirilmiş 34b.8
(: 1)

müşfiḳ+ (A. sf.) şefkatli, merhametli, acıyan 34b.10
(: 1)

müşg+ (F. i.) misk 22b.3, 29b.2
m.+le 50a.15
(: 3)

müşkil+ (A. sf.) güç, zor, çetin; zorluk, güçlük 2a.15, 22b.10, 26b.11, 42b.8, 43a.12, 48a.6, 61a.13, 63b.10, 67b.6
m.+dür 14b.4, 15b.7, 24b.9, 25b.9, 42b.3
(: 14)

müştaḳ+ (A. sf.) iştiyaklı, özleyen, can atan
m.+dur 2a.7
(: 1)

müşteri+ (A. i.) **astr.** Jüpiter, Mars 49b.13
m.+dür 60a.12
(: 2)

müṭālaʿa+ (A. i.) okuma, tetkik, düşünce
m.+sına 5b.3
(: 1)

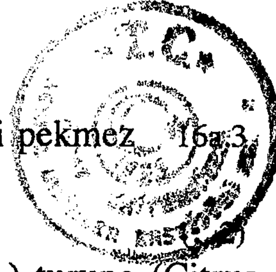
müteʿaffin+ (A. sf.) bozulup fena kokan, kokmuş, çürümüş 23a.11
(: 1)

müteḥayyir+ (A. sf.) hayrette kalan, şaşırmış, şaşmış 31b.1
(: 1)

müteraḳḳib+ (A. sf.) takarrüb eden, yaklaşan 71a.15
(: 1)

müzevvere+ (A. sf.) düzme, uydurulmuş (söz)
m.+sin 58a.12
(: 1)

N

nā-çār+ (F. b. sf.) çaresiz, zorunda kalmış, zavallı 30a.7, 31b.11

(: 2)

nā-gāh+ (F. b. sf.) ansızın, birden bire 5a.8, 12b.11, 21b.7, 26a.16, 26b.6, 26b.17, 28a.15, 39b.5, 45b.13, 53b.6, 58a.6

(: 11)

nāḳıṣ+ (A. sf.) eksik, noksan 2b.10, 2b.11, 2b.14, 2b.8, 3a.16

(: 5)

naʿnā+ (A. i.) nane (Mentha piperita) 36a.7, 65b.3, 11b.15

n.+lu 68b.16, 69a.6

n.+yı 12a.6, 16a.1, 16a.2, 69a.7

(: 9)

nānḫuvāh+ (F. i.) anason (Pinpinella anisum) 30b.3

n.+ı 15b.9

(: 2)

nar+ (F. i.) nar (Punica grantum) 16a.11

(: 1)

nārdenk+ (F. i.) nar, erik, kızılcık, elma gibi meyvalardan çıkarılan eşkimsi pekmez 16a.3, 21b.17

(: 2)

nārenc+ (F. i.) turunç (Citrus aurantium), portakal 29b.2, 50a.15, 58a.11

(: 3)

nasīb+ (A. i.) pay, hisse; Allah'ın kısmet ettiği şey 69b.6

(: 1)

naṣīḥat+ (A. i.) öğüt 17a.10, 69b.9, 70a.12

(: 3)

naṭıḳa+ (A. sf.) konuşan, söyleyen; idrak eden, düşünen 29b.9

n.+ya 1b.12

n.+yla 1b.11

(: 3)

nāṭūr+ (A. i.) natır, bağ bahçe bekçisi; hamam natırı, hizmetcisi 43a.2

(: 1)

naẓar+ (A. i.) bakma, göz atma, yan bakış; düşünme 52a.16, 57b.7

n.+ı 52a.15

(: 3)

naẓarī+ (A. sf.) nazarla, bakışla ilgili; tatbik edilmemiş, teorik 5b.10, 5b.16, 5b.17, 6a.3, 6a.4

n.+dür 5b.11

(: 6)

nāzik / **nāzük**+ (F. sf.) ince, zarif, terbiyeli, güzel 9b.3, 10a.5, 10b.1, 13a.9, 16b.15, 16b.15

n.+dür 29a.7

n.+lükle 9b.15, 13a.6

(: 9)

naẓm+ (A. i.) vezinli ve kafiyeli söz 2a.12

(: 1)

ne+ (T. z., sf.) ne, hangi, hangi şey 2b.1, 2b.17, 4b.11, 6b.9, 8b.12, 9a.15, 10a.12, 11a.14, 11a.14, 11a.15, 11a.16, 11a.16, 11a.17, 11a.5, 17b.16, 17b.17, 18a.3, 18a.7, 18b.12, 19b.17, 19b.7, 19b.7, 19b.9, 20a.1, 20b.6, 23a.17, 24a.10, 25a.17, 25b.1, 25b.11, 25b.12, 25b.12, 27b.16, 27b.17, 30a.11, 30a.11, 30a.4, 30a.4, 31a.17, 31b.13, 33a.10, 34a.5, 34a.5, 35a.10, 35a.6, 35b.16, 36b.14, 36b.16, 37a.10, 39b.9, 39b.9, 40a.4, 40b.11, 41a.11, 41a.11, 42a.17, 43b.4, 45a.5, 47a.13, 47b.15, 48a.10, 48a.3, 49a.9, 49b.11, 52b.15, 53b.8, 55a.10, 55b.11, 56a.10, 56a.10, 56a.10, 56a.9, 57b.14, 58a.4, 58b.5, 60a.3, 61b.11, 61b.15, 63a.15, 65b.13, 67b.6, 69b.14, 69b.15, 69b.7, 70a.16, 70a.16, 70b.3, 70b.4, 70b.8, 70b.9, 71a.5

n.+dür 4a.10, 4a.11, 4a.11, 19b.17, 21b.10, 22b.9, 29a.16, 29a.16, 33b.16, 43b.5, 44a.1, 48a.6, 58a.7

n.+nüŋ 23b.16, 23b.17, 29b.4, 44b.16, 45b.10, 48b.14, 49a.7, 54b.15, 60b.6, 69b.8

n.+yi 31b.13

n.+yiçündür 42b.3

n.+yidügin 6a.10, 71a.9

n.+yile 5b.9

n.+yse 54b.3

(: 120)

nebāt+ (A. i.) bitki 35b.10

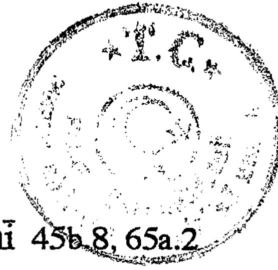
(: 1)

neden+ (T. zf.) neden, niçin 6a.10, 29a.16, 43a.4, 44a.2, 70b.4, 71a.9, 71a.9

(: 6)

nedīm+ (A. i.) mecliş arkadaşı, sohbet arkadaşı, tatlı konuşan 34b.9

(: 1)

nefes+ (A. i.) soluk, soluk alacak kadar geçen zaman 20a.6, 20a.12, 20a.12, 20a.14, 20a.16, 20a.17, 20a.17, 20b.1, 20b.2, 21a.6, 22a.14, 22a.15, 22b.6, 28b.1, 28b.3, 38a.9, 47b.13, 54a.15, 55b.11, 55b.4, 55b.5, 55b.5, 56a.1, 56a.14, 56a.2, 56a.4, 56a.5, 56a.7, 57b.3
n.+de 20b.13
n.+den 28b.10, 28b.8, 55b.16
n.+dür 55b.16
n.+i 14b.1, 20a.10, 22a.10, 45a.17, 56a.8
n.+ile 23a.4
n.+in 14b.1, 22a.15, 22a.16, 56a.9
n.+inden 22a.14
n.+ini 14b.1
n.+le 60a.15
żīḳ-ı n. 56a.15
(: 48)

nef(i)s+ (A. i.) ruh, can; asıl, cevher 5b.4, 18b.1, 70a.13, 70b.16
n.+e 70a.6, 2a.13, 5b.4, 70a.5
n.+üm 5a.15
n.+in 71a.3
n.+inüŋ 70b.5
n.+lü 9a.13
n.+üŋ 70a.2
n.+-i behīmī 45b.8, 65a.2
n.+-i emmāre 65a.1
n.+-i nāṭıḳa 1b.11, 1b.12, 29b.9
n.+-i şehevī 44a.2
(: 20)

nefret+ (A. i.) iğrenme, tiksinme, ürküp kaçma 34a.9, 68b.8
(: 2)

nefsānī+ (A. sf.) canlılığın uyandırdığı arzularla ilgili 57b.15, 61a.4
n.+sini 9a.7
(: 3)

nem+ (F. i.) hafif ıslaklık, az yaşlık 38a.7
(: 1)

nergis+ (F. i.) nergisgillerden çiçek, beyaz ve sarı çeşitleri bulunan bir süs çiçeği (Narcissus) 67b.10
(: 1)

nesne+ (T. i.) nesne, şey, cansız şey veya madde 3a.4, 8b.11, 10a.10, 12b.12, 12b.17, 14b.11, 16b.10, 16b.12, 18b.2, 19b.7, 19b.8, 19b.9, 21b.16, 24a.10, 24b.7, 30b.6, 31b.9, 32a.15,

(: 1)

ne'ūẕubillah+ (A. c.) Allah'a sığınırız, Allah korusun 4a.6, 26b.12, 44b.14

(: 3)

nev'+ (A. i.) çeşit, tür, cins
n.+inüŋ 43b.12
n.-i insānı 1b.10

(: 2)

nevm+ (A. i.) uyku
n.-i tabī'ī 40a.14

(: 1)

neyle- (T. f.) ne eylemek
n.-r 43b.5
n.-yeyin 26b.4

(: 2)

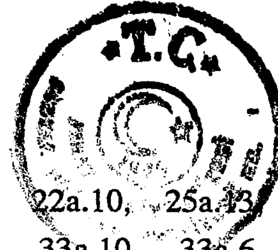
nezle+ (A. i.) **hek.** nezle, burun akması 28a.10
n.+ler 23b.7, 41a.9
n.+si 46b.16
n.+yi 50b.2

(: 5)

nibīr+ (A. i.) < nebr şişme, şişkinlik; tümör 19a.8

(: 1)

nice+ niçe (T. zf.) nasıl; çok, hayli; ne; ne kadar; hangi 1b.8, 1b.8, 1b.8, 4a.17, 6a.7, 8a.3, 9a.14, 9a.8, 9b.12, 10a.1, 10b.4, 11b.4, 12b.14, 13b.1, 13b.3, 14a.13,

14a.14, 22a.10, 25a.13, 32a.11, 33a.10, 33a.6, 33a.8, 37a.17, 37a.9, 38b.1, 38b.15, 39a.15, 39b.13, 39b.2, 39b.9, 41a.17, 43a.9, 43a.12, 45a.3, 47a.4, 48a.8, 52a.11, 60b.17, 61a.16, 61a.3, 61b.1, 61b.3, 61b.8, 62b.8, 62b.8, 63a.1, 64a.9, 65b.6, 66a.14, 67a.16, 67b.7, 68b.10, 68b.11, 68b.2, 68b.9, 70a.4
n.+dür 6b.8, 27a.9, 48a.6
n.+ler 12a.13, 12a.13, 31a.2, 41b.5, 68b.12, 68b.12
n.+me 46a.1
n.+si 26b.9, 26b.9, 39a.3

(: 70)

niçün+ (T. zf.) niçin 42b.4
n.+dür 6a.3

(: 1)

nifāḳ+ (A. i.) münafıklık, iki yüzlülük 4b.3
n.+dur 4b.4

(: 2)

nifās+ (A. i.) lohusalık hali 10b.15

(: 1)

nigehbān+ (F. b. i.) gözcü, bekci
n.+ıdur 50b.6

(: 1)

nilüfer+ (F. i.) nilüfer (Nymphea) 50b.1

(: 1)

nīm+ / **nīme** (F. sf.) yarı, yarım, buçuk
n.-birişt 19a.5
n.-sīr 22b.16

(: 2)

ni'met+ (A. i.) iyilik, lütuf, ihsan; azık, yiyecek
n.+e 30a.8

(: 1)

nisyān+ (A. i.) unutma 44b.11
n.+dan 2a.7

(: 1)

nişān+ (F. i.) nişan, iz, belirti; yara izi
n.+dur 11a.6
n.+ı 40b.9
n.+ıdur 11a.7

(: 3)

nişaste+ (F. i.) nişasta 66b.1

(: 1)

nit- (T. f.) ne etmek, ne yapmak
n.-mek 6a.10, 24b.13

(: 2)

nitekim+ (T.) nitekim, nasıl ki 5b.12, 7a.7, 20a.9, 21a.16, 22b.9, 27a.6, 35b.8, 36b.7, 38a.14, 38a.4, 38b.1, 43a.10, 43b.13, 49a.17, 61b.13, 70a.16

(: 16)

niyyet+ (A. i.) niyet, meram 14a.8
n.+üm 5b.4

(: 2)

niẓām+ (A. i.) düzen, usul, tertip
n.-ı 'ālemüŋ 4b.13

(: 1)

noḫud+ (F. i.) nohut (Cicer arietinum) 11b.12, 11b.14, 14a.16, 19a.17

(: 4)

noḳṣān+ (A. i.) eksiklik, azalma; eksik, kusurlu 3a.17
n.+dur 35a.13
n.+ı 3b.7
n.+ın 2b.12

(: 4)

n'ol- (T. f.) ne olmak, nasıl olmak
n'.-dı 26a.17

(: 1)

nuḳl+ (A. i.) meze, çerez 35b.5, 35b.7

(: 2)

nūr+ (A. i.) nur, aydınlık, parıltı 48b.6, 51b.17, 52a.4

n.+ı 44b.10

n.+ın 41a.14, 41a.3, 46a.12, 52b.10, 52b.16

n.+ını 50b.8

n.+lu 11a.5

(: 11)

nuṭfe+ (A. i.) döl suyu, sperma

n.+den 19b.12

(: 1)

nüfūs+ (A. i.) ruhlar, canlar

2b.13

(: 1)

nükte+ (A. i.) nükte, herkesin anlayamadığı ince mana, zarif ve şakalı söz

n.+ler 70a.15

n.+lü 34b.14, 70a.17

(: 3)

nüsḫa+ (A. i.) yazılmış şey, gazete ve dergilerde sayı

n.+da 25b.12

(: 1)

O

o+ (T. z.) o 2b.2

(: 1)

od+ (T. i.) ateş 3b.3, 6a.14, 6a.16, 6b.7, 7b.2, 29b.17, 56b.4, 67b.16

o.+a 52b.10

o.+ı 67b.17

o.+ından 33a.7

o.+uŋ 6b.7

(: 12)

oğlaḳ(**ğ**)+ (T. i.) keçi yavrusu 12b.7, 21b.16, 29b.15

(: 3)

oğlan+ (T. i.) (kız-erkek) evlat; erkek çocuk, yavru 1b.5, 7b.12, 7b.8, 8b.9, 9a.12, 9a.16, 10a.1, 10b.11, 10b.12, 11a.12, 11a.13, 11a.14, 12a.14, 12a.8, 12a.9, 13b.11, 15a.14, 17a.13, 17b.3, 19b.3, 45b.2, 51b.17, 54a.7, 68a.9

o.+a 10b.17, 13b.5, 15a.15, 17a.3

o.+cuğa 12b.12

o.+cuğile 17a.7

o.+cuğuŋ 8b.7, 16a.10

o.+cuḳ 16b.3

o.+cuḳlar 13b.3, 17a.3, 17b.8, 46b.15

o.+cuḳlaruŋ 11a.1, 14a.5

o.+ı 9a.16, 12a.8, 16a.12

o.+ında 54b.14

o.+la 45a.3

o.+larınuŋ 43b.6

o.+sa 16a.3

o.+uŋ 9a.11, 9a.14, 10b.8, 11b.10, 12b.13, 13b.17, 52a.2, 52a.4, 52a.7

(: 55)

oğlan aşı+ (T. i.) cavşir ağacı (Ferula elaeochytris) ve bu ağaçtan çıkarılan zamk 15b.2

(: 1)

oğlanlıḳ+ (T. i.) çocukluk, çocukluk çağı 17b.15, 42b.15

(: 2)

oğ(**u**)**l**+ (T. i.) erkek evlat, yavru 43b.10, 52b.13

o.+ı 39a.6

(: 3)

oḳ+ (T. i.) ok 20b.13, 49b.11

o.+ile 20b.8

(: 3)

oḳu- (T. f.) okumak

o.-ya 4b.5

o.-yan 2a.9

(: 2)

oḳın- (T. f.) okunmak

o.-a 53a.7

(: 1)

ol+ (T. s., z.) o 1b.2, 1b.9, 1b.9, 1b.10, 1b.11, 1b.13, 1b.14, 1b.15, 2a.8, 2a.9, 2b.10, 2b.11, 2b.12, 2b.16,

60b.11, 60b.12, 60b.12, 60b.13, 60b.15, 60b.15, 60b.16, 60b.17, 60b.17, 60b.3, 61a.1, 61a.11, 61a.11, 61a.9, 61b.16, 62b.11, 62b.14, 62b.15, 62b.4, 62b.9, 63a.14, 63a.16, 63a.2, 63b.1, 63b.10, 63b.11, 63b.15, 63b.2, 63b.4, 63b.5, 64a.11, 64a.13, 64a.2, 64a.4, 64a.7, 64a.8, 64b.11, 64b.11, 64b.11, 64b.13, 64b.13, 64b.9, 65a.1, 65a.3, 65a.3, 65a.4, 65a.4. 65a.6. 65a.8. 65a.8. 65a.8, 65a.9, 65b.14, 65b.15, 65b.16, 65b.17, 66a.6, 67a.13, 67a.14, 68a.16, 68b.11, 68b.13

o.+dur 2a.6, 4a.13, 4a.14, 5b.3, 6a.6, 7a.3, 9b.9, 10b.17, 11b.12, 11b.6, 12a.6, 13b.15, 13b.5, 13b.7, 14a.11, 14a.2, 14a.3, 14a.6, 14b.12, 14b.15, 14b.17, 14b.2, 14b.5, 14b.8, 15a.1, 15a.14, 15a.17, 15a.5, 15b.14, 15b.7, 16a.5, 20a.7, 21a.15, 21a.5, 22b.13, 26b.17, 28b.14, 28b.8, 29a.11, 30a.10, 30b.10, 30b.16, 31b.2, 32b.14, 32b.17, 33b.17, 34b.5, 36a.11, 37a.3, 37a.5, 38b.12, 38b.9, 38b.9, 39a.12, 39a.17, 39a.2, 39b.7, 40b.6, 40b.7, 40b.9, 41b.12, 41b.7, 43a.10, 43b.14, 43b.15, 45a.7, 51a.7, 52a.10, 52a.13, 54b.16, 54b.3, 54b.5, 55a.3, 56a.9, 57b.14, 58a.8, 60b.9, 61b.6, 63a.5, 63b.12, 63b.16, 63b.6, 63b.8, 64a.6

(: **617**)

ol- (T. f.) olmak. bulunmak, kalmak, eğlenmek 2b.6,

o.-a 2a.10, 2b.1, 2b.3, 4a.14, 4b.12, 4b.6, 4b.6, 5b.17, 5b.4, 5b.6, 5b.7, 6a.12, 7b.14, 8a.14, 8b.14, 9a.17, 9b.10, 9b.15, 10a.2, 10a.3, 10a.7, 10b.10, 10b.10, 10b.11, 11a.10, 11a.11, 11a.15, 11a.15, 11a.17, 11b.1, 12a.16, 12b.3, 12b.8, 13a.11, 13a.12, 13a.3, 13a.3, 13a.4, 13b.1, 13b.6, 13b.7, 16b.14, 16b.3, 16b.4, 16b.9, 17a.14, 17b.13, 17b.4, 17b.4, 17b.9, 17b.9, 18a.6, 18b.14, 18b.15, 18b.8, 19b.2, 20b.12, 20b.3,

(: 847)

olın- (T. f.) meydana getirilmek, yapılmak, olunmak
o.-a 2a.4, 30a.7
o.-ayıdı 53b.3

(: 3)

omz+ (T. i.) omuz
o.+ına 10a.9

(: 1)

on+ (T. i.) on (sayı) 1b.5, 2a.1, 5b.14, 12a.1, 23b.15, 42b.2, 47a.7, 47a.7, 50b.8, 50b.9, 58a.10, 58a.8, 58a.9, 58a.9, 63a.6, 64b.3, 65b.15
o.+da 65b.15
o.+ıncı 43a.1, 62a.7
o. beşinden 17b.15
o.+birinci 63a.1

(: 22)

oŋurğa+ (T. i.) bel kemiği, omurga 8a.11, 12a.3
o.+nuŋ 63b.1
o.+ya 63a.4

(: 4)

ora+ (T. i.) o yer
o.+da 5a.6

(: 1)

oran+ (T. i.) ölçü, nispet, miktar; ölçülü, hesaplı
o.+lu 31a.13

(: 1)

orta+ (T. i.) orta, ara 4[illegible]a.8, 46b.1, 47b.12, 50b.10, 58b.17, 64b.6, 65b.10, 67b.3
o.+da 8a.10, 64a.2
o.+dadur 57a.8
o.+dağı 57a.9
o.+sı 27a.14
o.+sıdır 57a.1
o.+sın 30b.1, 32b.16, 32b.7, 53a.8
o.+sında 65a.11
o.+sından 23a.2, 32b.8
o.+ya 20a.12, 56a.2

(: 23)

ortaḳ(ğ)+ (T. i.) ortak, hissedar
o.+dur 55a.12
o.+ı 55a.10

(: 2)

ot+ (T. i.) ilaç; kokulu tohumlar 25a.5, 25a.6, 25a.7, 25b.14, 29a.15, 30b.12, 33b.2, 35a.10, 36b.2, 36b.8, 41b.15, 42b.12, 42b.13, 42b.15, 42b.16, 42b.5, 42b.6, 42b.7, 43a.2, 66a.2, 68b.14
o.+dan 25a.12, 32a.15
o.+ı 9b.5, 11b.14, 30b.3
o.+ın 60a.7, 68b.16
o.+ınlu 19b.1
o.+la 35a.7

o.+lar 5a.5, 16b.12, 23a.1, 23a.1, 30a.11, 36b.12
o.+lardan 19a.13, 22a.5, 25a.17, 31a.7, 31a.8, 32b.12, 62a.2, 66b.6
o.+lardur 36b.12
o.+ları 23a.3
o.+ludan 12b.8
o.+uŋ 6b.8

(: 48)

otla- (T. f.) ot yemek, yayılmak
o.-yub 30b.12

(: 1)

otur- (T. f.) oturmak, ikamet etmek; dinlenmek, sakinleşmek
o.-a 9a.7, 16b.7, 38a.8, 38b.9, 41a.2, 46a.15, 46b.6, 66a.6, 66a.7, 66b.10, 67b.17, 68a.1, 69a.13, 69a.13
o.-acağı 13b.14
o.-acak 13b.6
o.-alar 22b.14, 25b.3, 46b.3
o.-duğınca 66a.7
o.-ımaz 39a.9
o.-madın 34b.15
o.-mağa 58a.1, 70b.5
o.-mak 40a.10, 46a.11, 48b.1, 68a.1
o.-makdan 22a.7, 52b.9, 52b.10
o.-mayınca 17a.9
o.-ub 33b.12, 36b.kenar
o.-ur 22b.10
o.-urken 9a.2
o.-ursa 33a.11

(: 37)

oturd- (T. f.) oturtmak
o.-alar 16a.12

(: 1)

oturış- (T. f.) oturup yerleşmek, sakinleşmek, sükunet bulmak
o.-a 69a.7
o.-ur 38b.11

(: 2)

otuz+ (T. i.) otuz (sayı) 12a.13

(: 1)

ov- (T. f.) ovmak, okşamak
o.-alar 13a.17, 13a.6, 13a.6, 13a.8, 14a.10, 14a.10, 14a.3, 14a.3, 14a.4, 14a.6, 14a.7, 14a.7, 38a.9, 50a.17, 50b.1, 67a.9, 68a.8
o.-mağa 37b.5, 38a.8
o.-mak 37b.3, 37b.4, 37b.7, 68a.2
o.-makdur 37b.11, 37b.12, 37b.13, 37b.14, 37b.15, 37b.16, 38a.1, 38a.2
o.-mayalar 14a.3

(: 32)

ovdur- (T. f.) ovdurmak, okşatmak

o.-a 69a.14

(: 1)

ovın- (T. f.) ovunmak
o.-dı 38a.4
o.-mağa 38a.10
o.-maḳ 24b.2, 37b.6

(: 4)

oyluḳ(**ğ**)+ (T. i.) uyluk, kalçadan dize kadar olan bacak kısmı 28b.11, 46b.7 10a.11
o.+ı 9b.12, 10b.2, 37b.4
o.+ın 45a.8

(: 7)

oyna- (T. f.) oynamak
o.-mağa 17a.9
o.-maḳ 17a.7, 37a.9
o.-ya 45a.16
o.-yalar 45a.14

(: 5)

oynama+ (T. i.) oynama, oynamak
o.+sı 58a.6
o.+sın 36a.5, 36a.6, 62a.6
o.+sından 22a.17
o.+sını 46a.13

(: 6)

oyru+ (T. i.) inişli yokuşlu sarp yer 28a.7

(: 1)

oyun+ (T. i.) oyun 37a.9

(: 1)

Ö

öd+ (T. i.) karaciğerin salgıladığı yeşil, sarı renkte acı sıvı, safra
ö.+den 53b.4
ö.+e 36b.6, 61a.7
ö.+i 61a.7
ö.+in 54a.8
ö.+iyle 13b.17
ö.+üŋ 53b.5, 62a.11
(: 8)

ög+ (T. i.) akıl, hatır, zihin 39a.7
ö.+üne 26a.3
(: 2)

ögid- (T. f.) ögütmek
ö.-ürken 30a.15
(: 1)

ögren- (T. f.) öğrenmek
ö.-miş 12a.16
ö.-ür 53b.13, 69b.7
(: 3)

ögret(d)- (T. f.) öğretmek
ö.-e 66a.13
ö.-erek 12b.10
ö.-i 31b.15, 31b.15
ö.-mek 17a.4
ö.-mekçün 37b.3
ö.-meye 18a.2
(: 6)

ögür- (T. f.) böğürmek, bağırmak, yüksek sesle haykırmak
ö.-mek 11a.4
ö.-meye 11a.4
(: 2)

öksürük+ (T. i.) öksürük 14a.11, 14b.2, 36a.5, 59b.13
ö.+e 14a.17
(: 5)

öksüzlüg+ (T. i.) öksüzlük, öksüz olma durumu
ö.+ile 30b.10
(: 1)

öl- (T. f.) ölmek
ö.-di 26b.7
ö.-miş 14a.10, 53a.3
ö.-ür 20b.2, 39a.10, 39a.17
(: 6)

öldür- (T. f.) öldürmek
ö.-ür 25a.15, 26b.10, 48a.10
(: 3)

ölü+ (T. i.) ölü 20b.16
ö.+si 20b.17
(: 2)

ʿöm(ü)r+ (A. i.) ömür, yaşama, yaşayış, hayat 19b.11, 19b.11, 20a.2, 44a.12, 70b.1, 70b.9, 71a.8
ʿö.+e 46a.2
ʿö.+i 69b.5
ʿö.+üm 5b.1, 5b.4
ʿö.+ümüzün 20b.3
ʿö.+ünce 44b.1
ʿö.+ünüŋ 18b.10, 45b.8, 71a.10
ʿö.+üŋ 18b.13, 19b.13, 22a.3, 69a.17
ʿö.+de 19a.14
ʿö.+dür 19b.12 (: 22)

öŋ+ (T. i.) ön, yüz tarafı, ileri
ö.+din 25a.10, 32a.2
ö.+i 58a.17
ö.+indeki 64a.1
ö.+inden 50b.12, 55b.10, 63b.17
ö.+ine 26a.12, 58b.5, 60a.9
ö.+indendür 51a.1
(: 11)

önegü+ (T. i.) inatçı söz dinlemez huysuz 28a.11
(: 1)

önegülik+ (T. i.) inatçılık, huysuzluk 70a.5, 70a.14
(: 2)

öril- (T. f.) örülmek
ö.-miş 50b.14
ö.-mişdür 56b.4
ö.-ür 55a.1
(: 3)

ört- (T. f.) örtmek, üstünü kapatmak
ö.-e 67a.13
ö.-eler 30b.6, 68a.7
ö.-er 57b.5
ö.-miş 5a.6
(: 5)

örtü+ (T. i.) örtü
ö.+lü 34b.15
(: 1)

örümcek+ (T. i.) örümcek (Aranea) 51a.9
(: 1)

öyin+ (T. i.) öyün, belli yemek zamanlarında yenen şey; zaman, vakit 19b.2
ö.+de 13a.4, 18a.2, 18a.3, 31b.1, 32a.6
ö.+e 18a.3
ö.+i 12b.8
ö.+ile 10b.13, 12b.8, 12b.14, 12b.15, 17a.4
ö.+ine 16b.14
(: 13)

öyken+ (T. i.) akciğer 20a.12, 22b.6, 55b.5, 56a.1, 56a.3, 56a.4, 61a.5
ö.+de 61a.8
ö.+den 22b.6, 57b.3
ö.+dür 55b.5
ö.+e 20a.11, 20a.13, 23b.8, 41a.9, 54a.16, 55b.7, 56a.2, 57b.3, 61a.5, 61a.6
ö.+i 8a.9, 56a.11, 56a.15
ö.+ine 22b.5
ö.+ini 22b.7
ö.+üŋ 56a.10, 65a.13
(: 28)

öyle+ (T. i.) öğle, günün ortası 22a.7, 23b.11, 28b.16, 29a.1,
ö.+sinden 18b.13
(: 5)

öz+ (T. i.) kendisine ait, hususi 68a.16
(: 5)

P

pād-şāh+ (F. b. i.) padişah, melik; Allah 7a.16, 52a.10
p.+a 1b.2
p.+-ı kerīm 48a.12
(: 4)

pāk+ (F. sf.) temiz, saf; halis
p.+dur 21a.4
(: 1)

pāk eyle- (F. T. b. f.) temizlemek, saflaştırmak
p.e.-dükten 12a.3
p.e.-r 36b.1
(: 2)

palamut+ (Yun. i.) palamudi > palamut (Valonea) 16a.10
(: 1)

panbuḳ(ğ)+ (T. i.) < pambuk; pamuk (Gossypium) 23b.10
p.+la 15a.3
(: 2)

pāre+ (F. i.) parça 5a.15, 5a.15, 8a.14, 13a.14, 18b.8, 47b.3, 47b.4, 47b.5, 47b.5, 53a.4, 63b.17, 63b.17, 66a.17, 66b.13, 66b.4, 67a.13, 68b.1
p.+dür 47b.3
p.+si 9b.16, 47b.5, 47b.7
p.+sin 66b.5
p.+yse 8a.6
(: 23)

pāspān+ (F. b. i.) pasbān > gece bekcisi
p.+ı 50b.7
(: 1)

pazu+ (T. i.) pazı, yabani pancar (Beta vulgaris)
p.+yla 25b.2
(: 1)

pehlū+ (F. i.) vücudun iki yanından biri, yan 31a.1
(: 1)

perde+ (F. i.) iki şeyi veya iki yeri bir birinden ayıran örtü 47a.12, 47a.13, 47a.14, 47a.15, 47b.17, 47b.6, 47b.6, 47b.8, 47b.9, 54b.17, 60a.15
p.+den 47b.9, 47b.11, 50b.8
p.+ler 48a.13
p.+nüŋ 47b.14, 50b.9
p.+si 2b.4
p.+sin 60a.16
p.+dür 47a.13, 47a.15, 47a.15, 47a.17, 51a.1
(: 24)

perhīz+ (F. i.) perhiz, yasaklanan şeylerden sakınma 9a.2, 12a.10, 14a.17, 16a.4, 20b.10, 20b.8, 29a.17, 31b.12, 57b.15, 66a.9, 66b.7

p.+i 23a.15
p.+le 25b.5

(: 13)

pes+ (F. zf.) öyle ise, sonuç olarak 2a.14, 2b.11, 2b.15, 3b.10, 3b.2, 4a.15, 6a.3, 8b.6, 8b.8, 9a.15, 9a.7, 17b.10, 17b.17, 18b.17, 19a.14, 19b.13, 20b.3, 21b.11, 21b.15, 23a.11, 23a.12, 23a.5, 24b.16, 27a.8, 29a.13, 29b.10, 33a.13, 34b.7, 36a.12, 36b.12, 36b.16, 37b.2, 40b.2, 41b.15, 42a.7, 43b.11, 44a.10, 44b.15, 44b.9, 47b.5, 50a.13, 51b.7, 52b.2, 53b.12, 53b.15, 53b.3, 54b.7, 57b.12, 59b.17, 59b.4, 60b.17, 60b.7, 60b.9, 61b.17, 62a.13, 65a.16, 67b.8, 68b.12, 70a.17, 70b.12

(: 60)

pesendide+ (F. sf.) beğenilmiş, seçilmiş 1b.14

(: 1)

peşīmān+ (F. sf.) pişman 18b.11, 45b.12

(: 2)

peyğamber+ (F. b. i.) peygamber, Allah'ın emirlerini insanlara bildiren elçi
p.+ler 48a.4
p.+inüŋ 1b.14

(: 2)

peyklik+ (F. T. i.) habercilik **mec.** hareketlerinde başkalarına bağlılık 50a.1

(: 1)

peynir+ (F. i.) penīr > peynir 8b.15, 62a.1, 66b.10, 68a.4
p.+den 12a.5, 19a.13

(: 6)

pīr+ (F. sf.) yaşlı, ihtiyar
p.+ler 46b.15
p.+üŋ 36b.kenar,

(: 2)

pīrlik+ (F. T. i.) yaşlılık, ihtiyarlık 19a.14, 71a.3
p.+dür 71a.3

(: 3)

pul+ (F. i.) para, basılı küçük kağıt parçası
p.+a 18b.10

(: 1)

pürtük+ (T. i) pütür pütür olan < bürtüg
p.+lü 11b.7

(: 1)

R

Rabb+ (A. i.) Allah (C.C.)
r.+e'l-ʿālemīn 5b.7
(: 1)

rābiṭ+ (A. sf.) bağlanmış, bağlı
r.+-ı ṭıḥāli 58b.2
(: 1)

rağbet+ (A. i.) istekle karşılama, istek, arzu
r.+i 2b.2
(: 1)

rāḥat+ (A. i.) üzüntüsüz, tasasız bir halde bulunma 18b.15, 40b.2, 52b.2, 53b.11
r.+a 19a.12
r.+çün 38b.10, 62b.11
r.+ı 12b.13, 58a.5
(: 9)

raḥim+ (A. i.) **anat.** dölyatağı
r.+de 8a.3
r.+i 57b.8
r.+inde 45a.5, 51b.17
r.+ine 7b.14
r.+inüŋ 8a.5
(: 6)

raḳīḳ+ (A. sf.) ince, zayıf, narin 54b.4
r.+dür 17b.8
(: 2)

rāsen+ (F. i.) andız otu (Juniperus drupacea) 16b.1
(: 1)

raṭb+ (A. sf.) taze, yeşil, yaş; yumuşak 46a.8, 46a.8
r.+dur 6a.17, 6a.17, 6b.13, 6b.16, 6b.17, 7b.2, 7b.3
(: 9)

rāyiḥa+ (A. i.) koku
r.+yla 59b.8
(: 1)

rāżī+ (A. i.) rıza gösteren, boyun eğen 41b.13
(: 1)

rāziyāne+ (F. i.) **bot.** rezene (Foeniculum vulgare) 13a.5, 11b.15, 11b.18, 11b.17, 24a.12, 30b.3
r.+lü 19a.17
r.+yle 11b.14, 60a.10, 68a.14
(: 10)

rebev+ (A. i.) rebv > astım 56a.14
(: 1)

recā+ (A. i.) ümit, umma, dilek 71a.15
(: 1)

redāet+ (A. i.) kötülük, fenalık; **hek.** hastalık, yara azgınlığı
r.-i ḫulḳ 44b.12
r.-i maʿide 61a.15
(: 2)

redī+ (A. sf.) kötü fena, bayağı, **hek.** azgın, vahim
r.+dür 57b.15

(: 1)

refīḳ+ (A. i.) arkadaş, yoldaş 71a.16

(: 1)

reīse+ (A. i.) baş, başkan 28b.9

r.+ler 28b.5, 47a.5

r.+lerüŋ 28b.4

(: 4)

renc+ (F. i.) ağrı, sızı; zahmet, eziyet 17a.6, 18a.7, 25b.14, 33b.6, 38b.15, 44b.7, 45a.3, 61a.12, 61a.16, 61a.6, 61a.9

r.+dür 44b.14

r.+e 11b.4

r.+i 23b.7, 33b.5, 64a.17

r.+inde 49a.17

r.+ine 17b.12, 25b.14

r.+ler 41a.15, 41a.17, 44a.16, 45a.13, 59b.9, 61a.13, 61a.14, 61a.4, 61b.1, 62b.14, 62b.8, 67b.6, 67b.7

r.+lere 44b.1

r.+leri 44a.15, 44a.15

r.+lerin 61a.15

r.+lerinden 61a.10

r.+üŋ 58a.8

(: 38)

reng+ (F. i.) renk 11b.4, 69b.8

r.+i 11a.5, 11b.1, 32b.11, 34a.9, 41b.16, 51a.12, 51a.2, 51b.2, 60b.10, 62a.8, 69b.8

r.+ine 60b.9, 65a.9

r.+ini 30b.9

(: 16)

resīde+ (F. sf.) erişmiş, yetişmiş, olgunlaşmış 33b.17, 35a.17

(: 2)

resm+ (A. i.) yazma, çizme; eser, iz, alamet; suret 8a.13, 8a.15, 8a.4, 8a.8, 8b.4

r.+i 8a.12, 8a.5

r.+in 1b.15, 8a.4, 57b.8

r.+ince 8a.6

r.+ine 57b.10

(: 11)

resul+ (A. i.) elçi, peygamber 11a.13

(: 1)

reşḥ+ (A. i.) sızma, sızıntı, terleme

r.+-i sevdā 58b.10

(: 1)

reşide+ (A. sf.) ergin, akıl, baliğ 45a.2

(: 1)

revā+ (F. sf.) yakışır, uygun, yerinde 24b.11, 24b.11, 31b.14, 42a.10, 42a.9, 42b.16, 42b.17, 43a.1, 43a.14, 44b.17, 46b.9

r.+dur 6b.10, 35b.8, 42a.12, 68a.1

(: 15)

revāḳ+ (T. i.) saf, halis, temiz 12b.6, 29b.17

(: 2)

revān+ (F. sf.) akan 11b.7

(: 1)

reyḥān+ (A. i.) reyhan, fesleğen (Ocimum basilicum) 16a.14, 22b.3

r.+ile 19b.5

şarāb-ı r.+i 19a.7, 23b.1

(: 5)

rıbʿ+ (A. i.) nöbeti dört günde bir gelen sıtma 61a.13

(: 1)

riʿāyet+ (A. i.) gütme, gözetme; sayma, saygı 8b.9, 16b.4, 22a.11, 22b.5, 29b.13, 35a.2, 51b.16, 52a.3, 54b.12, 64a.12, 66a.4, 69a.16

r.+i 29b.10

(: 13)

ribāṭ+ (A. i.) **anat.** sinirler 8a.12

(: 1)

risāle+ (A. i.) kısa yazılmış küçük kitap

r.+de 4b.16

r.+i 4b.7

(: 2)

riʿşe+ (A. i.) raʿşa > titreme veren bir hastalık; inme, bir tür felç 28a.11, 35a.15, 44b.11, 59b.15

r.+ye 47a.1

(: 5)

riyāżet+ (A. i.) nefsi kırma, dünya lezzetlerinden sakınma; hareket ve sükun 19a.1, 36b.kenar, 36b.kenar, 37a.11, 37a.11, 37a.13, 38a.5, 38b.12

r.+den 36b.kenar

r.+dür 11a.4

r.+i 36b.kenar

r.+e 38a.5

r.+ini 71a.14

r.+üŋ 37a.16, 37a.16

(: 15)

rūḥ+ (A. i.) can, nefes, canlılık, his 19a.9, 42a.2

r.+ı 57b.17, 62b.10

r.+-ı bāṣıra 51a.15, 51a.16

r.+-ı ḥayvānī 1b.10, 11a.9, 19a.15, 22a.8, 57a.6

r.+-ı nefsānī 61a.4

(: 12)

rūḥānī+ (A. sf.) ruha ait ruh ile ilgili; cismi olmayan 37a.2, 38b.15

r.+dür 37a.2

(: 3)

rummān+ (A. i.) nar (Punica granatum) 13b.12

(: 1)

rūşen+ (F. sf.) aydınlık, parlak, belli 38b.3, 56b.12

(: 2)

ruṭūbet+ (A. i.) yaşlık, nem 22a.3, 50b.9

r.+den 63b.16

r.+i 33a.5, 51b.10, 55a.3, 64a.7

r.+in 41a.16

r.+üŋ 50b.10

r.+-i müfsīdedür 70b.10, 70b.11

(: 10)

rükn+ (A. i.) bir şeyin en sağlam tarafı, temel, esas 4b.8

r.+de 17b.14

r.+idür 5b.9

r.+in 4b.8, 4b.10, 4b.12, 4b.14

r.+inde 6a.8

r.+ü'l- evvel 5b.8

(: 9)

S

saᶜādāt+ (A. i.) saadetler, mutluluklar
Ḫazāʾinuʾs-s.4b.17, 5b.8
(: 2)

saᶜādet+ (A. i.) mutluluk 4b.16
(: 1)

sāᶜat+ (A. i.) saat, vakit, zaman 10a.1, 12b.17, 33a.1, 34a.15, 34b.1, 38b.2, 40b.15, 42a.16, 52a.15, 60a.8
s.+de 71a.12
s.+den 33a.2, 42a.15, 58a.11
s.+dür 40b.15
s.+e 34b.2
(: 16)

ṣabr+ (A. i.) sabırlık otu, bu ottan elde edilen tıbbi zamk (Agave americane) 15b.11, 53a.5
(: 2)

ṣabr+ (A. i.) sabır, dayanma, katlanma 23b.13, 33b.13
(: 2)

ṣabrsuzlıḳ+ (A. T. i.) sabırsız olma hali 20b.10
(: 1)

ṣabun+ (A. i.) sabun 36b.13
(: 1)

saç+ (T. i.) baş derisini kaplayan kıllar 47a.14, 47a.15, 47a.16, 47a.17
s.+a 47a.14
s.+dan 47b.1
s.+dur 47a.13
s.+ından 44a.6
(: 8)

saç- (T. f.) saçmak, üzerine serpmek
s.-alar 10a.3, 24a.13
s.-maḳ 9b.7, 29b.4, 29b.4
(: 5)

saçıl- (T. f.) saçılmak
s.-mış 68a.5
(: 1)

sāḍe+ (F. sf.) düz, basit; süssüz, gösterişsiz 22a.1, 62a.4
(: 2)

ṣādıḳ+ (A. sf.) doğru, gerçek dost 31a.14, 44a.14, 45b.1
(: 3)

sadme+ (A. i.) çarpma, tokuşma; ansızın gelen bela 11a.4
(: 1)

ṣafā+ (A. i.) saflık, berraklık; gönül şenliği, neşe, zevk 21a.6
(: 1)

ṣāfī+ (A. sf.) temiz, halis, katışıksız 7a.10, 20b.15, 21a.6, 27b.1, 33a.1, 34a.9, 35a.5,

41a.13, 51a.17, 52b.15, 69b.8
s.+dür 70b.12
s.+si 20b.3, 36b.3, 40b.13, 49a.4, 59a.12, 61a.1
s.+sin 49a.6
s.+sini 60b.4
ṣ.+yi 59a.14

(: 21)

ṣafrā+ (A. i.) **hek.** vücudu oluşturan dört ana maddeden biri olan öd, safra 7a.13, 7b.2, 16b.12, 17b.17, 18a.1, 21b.14, 21b.16, 35a.16, 36b.5, 42b.4, 42b.5, 58a.4, 59b.11, 61a.10, 62b.16, 69b.16, 70a.3
s.+dan 7b.6
s.+lu 11a.12, 33b.9, 34a.6, 60b.7
s.+ludur 11b.2
s.+nuŋ 70a.6
s.+sı 36b.6
s.+sı 70a.4
s.+ya 59b.12, 69b.16
s.+yı 18a.5, 36a.6, 36a.8, 70a.16, 70a.7
s.+yla 61a.7

(: 34)

ṣafrāvī (A. i.) safra ile ilgili, vücudunda safra maddesi fazla olan kimse 7b.9, 46a.14, 61a.8

(: 3)

ṣağ+ (T. i.) sağlam, sıhhatte; temiz, saf 3b.17, 4b.6, 11b.6, 13b.1, 22b.5, 22b.6, 30a.10, 40a.12, 40a.14, 44a.12, 44b.2, 44b.3, 47a.2, 60a.11, 60b.14
ṣ.+dur 3b.17, 31a.7

(: 17)

ṣağ+ (T. i.) sağ, sol karşıtı yön 40b.10, 40b.13, 51b.16, 52a.2, 56b.8, 56b.13, 57a.7, 57a.10, 57b.1, 58a.17, 59a.13, 60a.17, 63a.12, 63a.16, 63a.17, 65a.5

(: 16)

ṣağ- (T. f.) sağmak
ṣ.-a 11a.2
ṣ.-alar 54a.7

(: 2)

ṣağır+ (T. sf.) işitmeyen, işitme duygusundan yoksun 48b.12, 53b.14

(: 2)

ṣağīr+ (A. sf.) küçük, ufak
ıṭrifal-i ṣ. 8b.13, 55b.3, 69a.11

(: 3)

ṣağlıḳ(ğ)+ (T. i.) sıhhat, esenlik 3b.15, 18b.17, 20a.2, 22b.9
ṣ.+a 22a.15
ṣ.+da 31b.11, 31b.12
ṣ.+dağı 31a.9
ṣ.+ı 3b.15, 3b.16, 19b.14
ṣ.+ın 4b.9, 17b.3, 31a.7, 56b.2, 57b.12, 57b.13, 60a.13, 61b.14
ṣ.+ına 11a.6, 11a.8, 19b.13
ṣ.+ını 4a.7
ṣ.+ınuŋ 31a.17
ṣ.+uŋ 20b.13
(: 25)

sağraḳ+ (T. i.) kadeh, bardak, sürahi, maşraba, tas
s.+la 34b.1
(: 1)

ṣāḥib+ (A. i.) sahip, bir vasfı olan
ṣ.-i leẕīẕ 70a.17
(: 1)

saḳallulıḳ+ (T. i.) sakallı olma hali
ḳır s.+dur 70b.6

saḳın- / ṣaḳın- (T. f.) sakınmak, çekinmek
s.-a 9a.16, 13b.16, 18b.1, 19b.10, 24a.2, 60a.3, 60a.5, 62a.13, 66a.5, 66a.10, 66b.16
s.-acaḳ 19b.8, 71a.4
s.-acaḳdur 52b.6
s.-alar 10a.17, 12b.2, 12b.8, 12b.12, 12b.13, 15a.13, 15b.1, 16b.13, 16b.7, 17a.2, 17a.5, 19a.13, 22a.5, 22b.13, 23b.12, 30b.5, 31a.15, 36a.3, 43b.17, 57b.14, 58a.5, 67b.5, 69b.12, 70a.9
s.-amaz 44a.1
s.-asın 52b.3
s.-mağ 9a.13
s.-mağa 66a.13, 67a.1
s.-maḳ 9a.11, 12a.4, 12b.1, 15b.4, 17b.10, 17b.11, 18b.11, 18b.4, 19a.12, 19b.8, 20b.9, 23a.17, 23a.5, 25b.8, 29a.14, 29a.16, 31a.15, 31a.9, 31b.13, 32a.12, 33b.15, 34b.17, 44b.15, 46b.16, 50a.13, 50b.3, 52b.11, 55a.12, 56a.11, 61b.17, 62a.15, 62a.2, 62b.1, 64a.15, 70a.11
s.-mazsa 33b.5
s.-sa 67b.13
s.-sun 67a.17, 68a.13
s.-ub 70a.11
s.-ur 64a.12, 64a.13, 64a.13
s.-ğıl 33b.5
s.-ı bile 20b.15
s.-ı bilmek 23b.11
s.-ı dura 18a.1
s.-ı ṭurmaḳ 53b.3

(: 91)

sāḳıṭ+ (A. sf.) düşen, düşmüş; hükümsüz 9a.6, 28b.4, 40b.3

(: 3)

saḳız+ (T. i.) sakız 42a.16

s.+a 69a.10

s.+la 8b.13, 19a.7, 55b.2, 60a.10

(: 6)

sākin+ (A. sf.) sakin, hareketsiz olan; kendi halinde olan; yatışmış 40a.10, 40b.6, 44a.15, 44a.15, 57a.17, 57b.10, 57b.12, 66b.6

s.+dür 40a.11

(: 9)

saḳla- / **ṣaḳla-** (T. f.) saklamak, gizlemek

s.-mağa 4b.9, 6a.10, 53b.16, 64a.11

s.-mağı 4a.7, 53a.7, 54a.13, 54b.14, 55b.4, 56b.2, 58a.14, 62a.7

s.-mağicün 61b.5

s.-mağladur 19b.15, 19b.16

s.-maḳ 8b.10, 19b.15, 21a.9, 22a.4, 23a.6, 23b.8, 54b.8, 55a.11, 60a.2, 61b.14, 62a.13, 63a.1, 64a.11, 65a.16, 65b.6

s.-maḳda 55a.10, 60a.13, 64b.4, 69a.15

s.-mışdur 47b.17

s.-r 18b.9, 41a.12, 66b.5

s.-rlar 16a.7

s.-ya 4b.10, 9a.8, 53b.6

s.-ya 66b.8

s.-yalar 4b.13, 17b.16, 30a.15

s.-yan 17b.3, 21b.11

s.-yasın 52b.3

s.-yayın 31a.7

s.-yı 19b.10

s.-yıcaḳ 29a.14

s.-yı bilecek 69b.4, 69b.3

s.-yu bilmekde 6a.7

(: 55)

saḳlan- (T. f.) saklanmak, gizlenmek

s.-a 19b.14, 22a.13

s.-maz 19b.16

s.-mazsa 19b.16

s.-ur 20a.1

(: 5)

ṣal- (T. f.) salmak, bırakmak

s.-ı vire 5a.3

(: 1)

ṣalavāt+ (A. i.) Hz. Muhammed'e ve onun soyundan gelenlere okunan dua

ṣ-ı mübārekāt 1b.13

(: 1)

sālibetiyeʾl-luʿāb+ (A. i. t) dil altındaki tükürük emici bezler 55a.5

s.- lu'ābuŋ 55a.8

(: 2)

salla- (T. f.) sallamak

s.-maḳ 49b.11

(: 1)

sāmi'a+ (A. sf.) kulaktaki işitme kuvveti 53a.10

(: 1)

samur+ (A. i.) sammūr > samur(Martes zibellina) 24a.14

(: 1)

ṣan- (T. f.) sanmak, zannetmek

s.-a 9a.9

s.-dı 26a.9, 26b.2

s.-mayasın 5b.13, 5b.14

s.-ur 25b.14, 40a.13

s.-urlar 4a.12, 25b.9

(: 9)

saŋa+ (T. z.) sen zamirinin yönelme hali 5b.13, 52b.1, 52b.2

(: 3)

ṣanā'at+ (A. i.) sanat; iş, el işi sanatı; hüner, ustalık

s.+ı 43a.1

(: 1)

sanc- (T. f.) sancımak, sancı vermek, ağrımak

s.-ar 41b.17

(: 1)

ṣandal+ (A. i.) sandal ağacı (Santalum) 8b.14, 13b.10, 22a.12, 22a.2, 29b.2, 67a.5

ṣ.+la 50a.16, 66b.13

(: 8)

ṣandūḳ+ (A. i.) sandık 2a.15

(: 1)

ṣanevberi+ (A. sf.) kozalak şeklinde, koni biçiminde

s.+dür 56b.6

(: 1)

s̱ānī+ (A. sf.) ikinci 7b.4, 7b.4

(: 1)

s̱āniye+ (A. sf.) ikinci, s̱ānī' n i n müennesi 6b.5

(: 1)

saŋsar+ (T. i.) **zool.** sansar (Martes martes) 23b.10

(: 1)

ṣap+ (T. i.) bitkinin dal, yaprak, çiçek gibi bölümlerini taşıyan bölümü

s.+ı 60a.14

ṣ.+ıyla 30a.12

(: 2)

ṣar'+ (A. i.) **hek.** sara hastalığı 17b.12, 50b.2, 59b.10, 59b.15, 61a.5, 62b.13

ṣ.-ı ri'şe 28a.11

(: 7)

ṣar- (T. f.) sarmak, çepeçevre dolanmak, dolamak
s.-alar 10a.7
s.-ub 9b.16
s.-up 5a.2
(: 3)

ṣarar- (T. f.) sararmak, sarı hale gelmek
ṣ.-ur 15a.1
(: 1)

ṣarard- (T. f.) sarartmak
ṣ.-ur 35a.15, 41a.16, 62b.4
(: 3)

ṣarf+ (A. i.) harcama, masraf etme 71a.11
(: 1)

sarḳ- (T. f.) sarkmak, aşağıya doğru uzanmak
s.-sun 40b.11
(: 1)

sarmusaḳ(ġ)+ (T. i.) sarımsak, **bot.** zambakgillerden soğan biçimli sürgünlerinde yağ bulunan bir kültür bitkisi (Allium sativum) 16b.12, 22b.10, 24b.7, 55a.17
s.+ı 68a.10
s.+dan 12a.5
s.+lu 68a.3
(: 7)

ṣaru+ (T. sf.) sarı 30a.11, 34a.10, 39b.1, 41a.3, 52b.12
s.+sın 15a.4, 34a.11
s.+ya 11b.2
(: 8)

ṣarulıḳ+ (T. i.) sarılık hastalığı 14b.16
(: 1)

ṣaʿter+ (A. i.) güveği otı, kekik (Origanum vulgare) 9b.10, 15b.2
(: 2)

saṭr+ (A. i.) yazı sırası, satır 1b.7, 2a.8
s.+ında 1b.8
(: 3)

ṣatun al- (T. b. f.) satın almak, parasını vererek bir şeyi almak
s.-a 45b.11
(: 1)

ṣav- (T. f.) def etmek, bastırmak, gidermek, uzaklaştırmak
s.-maḳ 19a.8
(: 1)

ṣavāb+ (A. i.) doğruluk, doğru hareket, doğru düşünce, doğru davranış 4a.17
biʾṣ-ṣavāb 18b.12, 33b.15, 38b.8, 40a.7, 41b.1, 65b.6, 69a.16
(: 8)

ṣavt+ (A. i.) ses, sada; çığlık 11a.5, 53a.7, 55a.9

semüz+ (T. sf.) semiz, şişman; eti, yağı çok olan 5a.10, 11a.11, 24a.11, 29b.15, 30b.13, 30b.16, 35b.12, 42b.13, 46a.15, 46b.12, 69a.11

s.+likde 11a.11

(: 12)

sen+ (T. z.) sen 20a.6, 20b.12, 20b.13

s.+üŋle 20b.11

(: 4)

ṡenā+ (A. i.) övme, övüş, meth etmek

s-i bī-ʿadd 1b.2

(: 1)

sep- (T. f.) serpmek, saçmak

s.-erler 39a.8

(: 1)

sereṭān+ (A. i.) yengeç, Yengeç burcu; hastalık, kanser 59b.10, 62b.8

s.+a 22b.11

s.+dur 50a.11

(: 4)

serāy+ (F. i.) saray

s.+ı 47a.11

s.+ıdur 47a.9

(: 2)

serd+ (F. sf.) soğuk, sert, haşin 17a.15, 22b.17, 24a.6, 24a.9, 50a.11, 56a.11, 70a.11, 71a.6

(: 8)

ser-ḫoş+ (F. b. sf.) sarhoş, kendinden geçmiş 35b.2, 35b.16

(: 2)

ser-keş+ (F. b. i.) dikbaşlı, başkaldıran; inatcı, itaatsiz 18a.16

s.+dür 70a.13

(: 2)

ser-keşlik+ (F. T. b. i.) dikbaşlılık inatcılık 70a.5

(: 1)

ser-māye+ (F. b. sf.) anamal, anapara; bilgi, ustalık

s.+den 45b.15

s.+mdür 18b.9

s.+si 68a.13

s.+sin 45b.8

s.+sidür 18b.10, 22a.4, 70b.11

(: 7)

ser-sām+ (F. b. i.) sersem, insana sersemlik veren bir hastalık 59b.12

(: 1)

serv+ (F. i.) servi, selvi (Cupressus sempervirens)

s.+ ağacı 15b.11,

s.+ yimişi 15b.11

(: 2)

sev- (T. f.) sevmek, sevgi ve bağlılık duymak

s.-dügi 39a.5

ş.+ın 55b.4
ş.+larındandur 4a.15
(: 3)
ṣıfl+ (A. i.) tortu, posa, çöp, çökel 36a.14, 59b.7, 59b.8, 59b.11, 61a.16, 63b.6, 63b.17, 63b.17, 64a.1, 64a.5, 64a.8, 64a.8
ṣ.+dan 10a.12, 59b.12
ṣ.+ı 49a.5, 59a.12 59a.15
ṣ.+ından 7a.11, 36b.4
ṣ.+ların̊ 64a.2
(: 20)
ṣığ- (T. f.) sığmak, yakışmak, uymak
ṣ.-an 63b.8
ṣ.-ar 64b.3
ṣ.-dukça 8b.8
(: 3)
ṣığa- (T. f.) sıvamak, okşamak, mesh etmek
ṣ.-yalar 9b.17, 9b.17, 10a.12, 10a.15, 10a.6, 10b.3, 10b.3, 14a.14
(: 8)
ṣığın- (T. f.) sığınmak, yardım dilemek
ṣ.-ub 4b.7
(: 1)
ṣığır+ (T. i.) sığır, geviş getirenlerden büyük baş evcil hayvanların genel adı 8b.16, 12a.1, 13b.17, 16a.13, 54a.8, 65b.3
(: 6)
ṣığır dili+ (T. b. i.) sığır dili (Anchusa officinalis) 14a.15
(: 1)
sığrağ+ (T. i.) sağrı
s.+ı 67a.10
(: 1)
ṣıḥḥat+ (A. i.) sağlamlık, sağlık; sahihlik, gerçeklik 3b.15, 28b.1, 56a.9, 65b.6
ṣ.+çün 18a.14, 69a.17
ṣ.+de 36b.17
ṣ.+e 4b.16, 22b.13, 46a.2
ṣ.+i 6a.10, 6a.7, 6a.7, 19b.15, 21b.8, 50b.4, 57a.1
ṣ.+in 4b.10, 17b.14, 17b.16, 19b.16, 21b.11, 29b.13, 50a.13, 53a.7, 53b.16, 54a.13, 54b.14, 54b.8, 55a.10, 55b.4, 58a.14, 60a.2, 62a.13, 62a.7, 63a.1, 64b.3, 65a.16, 69a.15
ṣ.+inde 4b.8
ṣ.+ine 9a.15, 64a.11
ṣ.+ini 57b.13
ṣ.+iyledür 57a.1
ṣ.+ler 4b.16
ṣ.+leri 50a.9
ṣ.+lerinde 47a.6
ṣ.+lerine 54b.12

ṣ.+-ı beden 5b.9, 6a.8, 6a.9, 18a.5, 21a.9, 22a.13
ṣ.+-ı insān 19b.14

(: 55)

sıḳ- (T. f.) sıkmak, basınçla suyunu, yağını çıkarmak
s.-alar 14b.9

(: 1)

sın- (T. i.) kırılmak, parçalanmak, bozulmak
s.-mamağiçün 53b.10

(: 1)

ṣınan- (T. f.) denemek, tecrübe edilmek
ṣ.-mamış 34b.17

(: 1)

sındu+ (T. i.) makas
s.+yla 54b.12

(: 1)

ṣırça+ (T. i.) cam, billur 50b.15

(: 1)

ṣırf+ (A. s. zf.) sadece, yalnız; tamamıyle, büsbütün 2a.16, 22a.5, 35a.16

(: 3)

sırr+ (A. i.) gizli tutulan, kimseye söylenmeyen
s.+ın 52a.8

(: 1)

sıvıḳ(ğ)+ (T. sf.) sulu, çıvık, akıcı 11a.15, 11b.7, 34a.5
s.+ı 11a.16

(: 4)

sıvığıraḳ(ğ)+ (T. i.) sıvıca, cıvıkca 14a.12
s.+ından 60b.10

(: 2)

ṣızı+ (T. i.) hafif ve ince ağrı, ıstırap
ṣ.+yı 41b.11

(: 1)

ṣızındu+ (T. i.) sızarak, damla damla akan, sızıntı 28a.8, 32b.9
s.+sı 58b.9

(: 3)

sikengübin+ (F. i.) A. sikencübin > bal ile sirkenin karıştırılmasından meydana gelen bir şerbet 62a.3

(: 1)

sil- (T. f.) silmek
s.-e 10a.6, 46b.7
s.-eler 10a.10, 10a.11, 10b.1, 10b.2, 14b.9, 16b.6

(: 8)

silāḥ+ (A. i.) silah
s.+ıdur 20b.11

(: 1)

silin- (T. f.) silinmek
s.-mek 46b.6

(: 1)

sill+ (A. i.) erime, **hek.** verem 56a.15, 61a.9, 62b.17

(: 3)

simsim+ (A. i.) semsem > s u s a m (Sesamum indicum) 11b.18, 35b.11

(: 2)

siŋ- (T. f.) hazm olmak, vücuda mal olmak; n ü f u z etmek, yerleşmek

s.-e 10b.13

s.-er 8b.11, 16a.4, 22b.12, 41a.8, 56a.12, 60a.4, 60a.4, 66a.4

s.-eri 32a.9

s.-erle 32a.8

s.-ince 36a.15

s.-meden 31a.17, 31a.15

s.-mege 33a.4

s.-meye 30b.15

s.-mez 17b.6, 38b.14, 41a.4, 46a.13

s.-miş 37a.12, 40b.8, 44a.11

s.-ür 28a.10

(: 24)

siŋir+ (T. i.) sinir 14a.4, 14a.5, 33a.16, 44a.7, 47b.15, 48a.15, 48b.11, 48b.13, 48b.15, 48b.16, 48b.16, 48b.2, 48b.4, 48b.5, 48b.6, 48b.8, 49a.12, 49a.3, 49a.5, 49a.8, 49b.1, 49b.4, 50a.3, 53a.9, 53b.9, 54b.1, 54b.16, 58b.16, 59a.1, 65a.6

s.+den 49a.5, 55b.6

s.+e 49a.14, 54b.2, 68a.2

s.+in 48b.11, 49a.3

s.+le 48b.15

s.+ler 8a.12, 8a.13, 8a.5, 9a.5, 12b.14, 17a.4, 19a.16, 31b.6, 37b.5, 38b.10, 38b.13, 40b.1, 40b.4, 44a.4, 48b.1, 49a.10, 65a.8, 65a.8

s.+lere 24b.12, 50b.2

s.+leri 33a.14, 35a.14, 40a.17, 40a.5, 41a.13, 41a.17, 42a.6, 44b.10, 46a.14, 46b.13, 65a.3

s.+lerin 38b.3, 38b.6

s.+lerinde 38a.14, 38a.15

s.+lü 30b.16

s.+üŋ 44a.8, 48b.7, 50b.14, 53a.9, 54b.2, 54b.4, 65a.6

s.+-i aṣıl 8a.7

(: 83)

siŋür- (T. f.) sindirmek, hazm etmek

s.-e 17b.1

s.-ecek 19a.1

s.-emezler 27b.5

s.-imez 16a.5, 17b.7, 21b.15

s.-ür 41a.14

(: 6)

sīr+ (F. sf.) tok, doymuş
nīme-s. 22b.16
(: 1)

s̱irīd+ (A. i.) tirit denilen yemek 35b.15
(: 1)

sirke+ (F. i.) salatalarla, yemeklere ekşilik vermek için kullanılan ekşimiş üzüm suyu 15a.2, 22b.4, 29b.4, 32a.6, 41a.1, 54a.4, 54a.6, 66a.12, 66a.15, 66a.16, 66b.17, 70a.16
s.+i 66b.12
s.+lü 42a.14, 66a.11
s.+ye 22a.12, 54a.7, 69a.7
s.+yle 12a.7, 12a.8, 13b.10, 13b.9, 22a.11, 22a.11, 67a.9
(: 25)

sirkengübīn+ (F. i.) A. < sirkencübin bal ve sirkenin karıştırılması ile meydana gelen bir şerbet 46b.11, 60a.7, 67a.5, 68b.16
s.+den 67a.6
(: 5)

sivri+ (T. i.) sivri
s.+ce 64b.12
s.+ceye 64b.13
(: 2)

siyāset+ (A. i.) politika, diplomatlık, memleket idaresi 4b.1, 4b.14
s.+de 4b.12, 39b.15
s.+dür 4a.16
s.+in 4b.13
(: 6)

siz- (T. f.) sezmek, hissetmek, farketmek
s.-er 25a.9
s.-erse 23b.16, 42b.14, 53a.3
(: 4)

soğan+ / ṣoğan+ (T. i.) soğan, zambakgillerden bir bitki (Allium cepa) 16b.13, 55b.1, 66a.11, 68a.4
ṣ.+dan 12a.5
ṣ.+ı 12a.3, 66a.17, 67a.14
ṣ.+la 11b.17
s.+uŋ 67a.12
(: 10)

ṣoḥbet+ (A. i.) görüşüp konuşma, arkadaşlık 34b.9
ṣ.+inden 4a.4, 4a.5
(: 3)

soḳ- / ṣoḳ- (T. f.) sokmak, içine veya arasına girmesini sağlamak
s.-alar 14a.14, 54a.12
s.-ar 25a.15
s.-ub 13a.7, 14a.7
s.-a bidügi 13a.15

(: 6)

soḳaḳ+ (T. i.) A. zuḳāḳ > sokak, caddeye oranla daha küçük yollar 54a.14

(: 1)

sol+ / ṣol+ (T. i.) sol, sağın karşıtı olan 40b.11, 52a.2, 52a.4, 56b.10, 56b.14, 57a.2, 57a.5, 57a.14, 57b.2, 58b.1, 58b.14, 62a.9, 63a.16, 65a.6

(: 14)

ṣoldur- (T. f.) soldurmak, solmasına sebep olmak

ṣ.-ur 17a.6, 28a.3

(: 2)

ṣoŋ+ (T. i.) son, bitim, nihayet 67b.2

ṣ.+ı 69a.9

ṣ.+ına 32a.10, 32a.10, 32a.11, 33b.2, 33b.12, 33b.13, 55a.16

(: 9)

ṣoŋra+ (T. zf.) sonra, müteakiben, daha ileriki bir zamanda 2a.3, 3a.12, 5b.16, 6a.2, 7a.10, 8b.2, 9b.12, 9b.4, 10a.16, 11a.3, 12a.3, 12b.5, 12b.6, 13b.1, 14a.14, 15a.7, 16b.6, 16b.8, 17b.13, 18a.11, 18a.12, 18b.11, 23a.14, 23a.3, 29a.5, 29a.17, 31a.6, 32a.2, 33b.1, 34a.15, 34a.17, 34b.1, 36a.17, 37a.14, 37b.11, 38a.4, 40a.17, 40b.17, 41a.2, 42a.14, 42a.15, 43b.9, 44a.9, 45b.12, 48a.14, 50a.7, 57b.9, 58a.11, 60a.2, 60b.13, 63a.9, 63b.10, 64b.10, 66a.1, 66a.16, 66a.8, 68a.9, 69a.1, 69a.14

(59)

ṣoŋrağı (T. zf.) sonraki, gelecek, sonra olan 38a.10

(: 1)

ṣor- (T. f.) sormak, sual etmek

ṣ.-ar 26b.4

ṣ.-arlar 6b.9

ṣ.-arlarsa 6b.10

ṣ.-ıcaḳ 6b.10

ṣ.-maḳ 6b.8

ṣ.-salar 6b.7

(: 6)

ṣor- (T. f.) emmek, emer gibi çekmek, sorumak

ṣ.-ar 59a.14

ṣ.-alar 9b.11, 10a.15

ṣ.-araḳ 33b.9

(: 4)

ṣovı- / sovı- (T. f.) sovumak

ṣ.-mış 10b.5

ş.-r 19a.16, 39a.13
ş.-ya 32b.3, 38a.9
s.-yıcak 30b.7, 33b.12
ş.-yınca 66b.11
(: 8)

şovıcak+ (T. sf.) serin, serince, serin hava
ş.+da 42a.12
(: 1)

sovıd- / şovıd- (T. f.) sovutmak
s.-alar 15b.5, 30a.14
s.-ur 20a.13, 27b.13, 33a.14, 37b.12, 46a.8
(: 7)

şovuğırak (T. sf.) soğukca, az soğuk 22a.7
(: 1)

şovuk(ğ)+ / sovuğ+ (T. sf.) soğuk, ısısı düşük olan 8b.17, 9b.14, 9b.6, 15b.5, 16a.13, 16b.9, 18b.4, 19a.12, 21a.2, 22a.1, 21a.12, 22a.2, 22b.14, 22b.3, 23a.16, 23a.16, 23a.7, 23b.2, 23b.2, 24a.6, 24b.11, 26b.6, 27a.12, 27a.4, 27a.7, 28a.10, 29a.1, 29a.4, 29b.5, 30b.2, 31a.8, 32a.10, 32a.11, 32b.3, 33a.13, 35b.8, 42a.14, 42b.12, 46b.15, 42b.16, 46b.17, 43a.1, 52b.8, 55a.15, 62a.3, 67b.1, 67b.13, 67b.16, 67b.4, 67b.5, 68a.2, 69b.12
ş.+a 9b.14, 26b.5, 26b.5, 26b.6, 22b.3, 65a.14
s.+ı 32a.7
s.+ında 22b.16
s.+ından 23b.11
s.+iken 21a.12
s.+la 32a.7
s.+uŋ 68a.13
ş.+da 67b.12, 67b.8, a 68a.3
ş.+dan 23b.8, 53a.3, 54a.3, 54a.8, 55a.15, 58a.3, 67b.11, 67b.4, 67b.6, 68a.12, 68a.6, 70b.10
ş.+dur 6b.1, 6b.1, 6b.17, 7a.1, 11b.3
ş.+ında 42a.12
(: 85)

şovuklık(ğ)+ (T. i.) sovukluk, sovuk olma durumu 6b.14, 6b.15
ş.+ı 62b.9
ş.+ından 62b.10, 65a.13
(: 5)

söyle- (T. f.) söylemek, demek, konuşmak
s.-düm 43b.3
s.-mek 69b.11, 69b.9, 70b.1
s.-mekdür 45b.3
s.-mez 53b.14
s.-r 5b.9, 43b.4, 47a.8, 50b.4, 53a.7, 53b.13, 54b.13, 54b.14, 55a.9,

55b.4, 56b.2, 58a.14, 60a.13, 62a.7, 64b.4, 67b.1, 68b.4

s.-ridi 26a.14

s.-rise 71a.6

s.-rler 70b.8

s.-rüz 6a.9

s.-yeler 71a.5

s.-yemez 40b.3

s.-yicek 37a.7, 71a.5

(: 31)

söylen- (T. f.) söylenmek, denilmek

s.-di 40a.7, 47a.3

s.-en 2a.16

s.-ür 34b.14

(: 4)

söyün- (T. f.) sönmek, parlaklığı gitmek

s.-di 70b.5

(: 1)

söyündür- (T. f.) söndürmek

s.-ür 33a.8, 62a.15, 62a.6, 67b.6

(: 4)

söz+ (T. i.) söz, kelime, sözcük; bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi 2b.1, 33b.16, 34b.14, 43b.1, 43b.3, 55a.9, 64b.2, 69b.9, 70a.5, 70b.7, 71a.5, 71a.6

s.+çün 54b.15

s.+de 52a.9

s.+inden 26b.7

s.+ine 26b.2

s.+le 16b.5, 24b.4, 70a.13

s.+lerden 70a.17

s.+üŋ 70a.14

(: 21)

su+ / ṣu+ (T. i.) su 3b.3, 6a.14, 6a.17, 6b.7, 7b.3, 9b.14, 10a.17, 10b.2, 13a.10, 13b.14, 15a.17, 16b.11, 17a.5, 17a.7, 18b.4, 18b.4, 19b.4, 20a.7, 22a.7, 23b.3, 24a.10, 27b.4, 32a.10, 32a.10, 32a.11, 32b.12, 32b.13, 32b.15, 32b.9, 33a.11, 33a.14, 33a.16, 33a.17, 33a.2, 33a.3, 33a.4, 33a.8, 33a.9, 33b.1, 33b.10, 33b.14, 33b.2, 33b.6, 33b.7, 34a.17, 34a.5, 34b.11, 38b.7, 39a.8, 41a.7, 42a.15, 46a.15, 46a.15, 46a.16, 46a.17, 46a.17, 46b.1, 46b.2, 46b.8, 50a.16, 52b.13, 52b.9, 55a.15, 55b.15, 58b.10, 58b.11, 58b.12, 58b.5, 58b.9, 60a.10, 60a.8, 60a.9, 62b.2, 64b.4, 64b.6, 64b.8, 64b.9, 66b.7, 66b.9, 68a.15, 68a.16, 68a.17

s.+da 29b.16

ṣ(s).+dan 23a.16, 28a.10, 32b.5, 33b.5, 34a.17, 66a.9, 66a.13, 68a.12, 68a.13

ṣ.+dur 32a.14, 32b.4, 32b.8, 32b.9, 64b.8, 68a.13

ṣ.+lar 23b.2, 28a.8, 36a.4, 66a.10

s.+ları 23b.3

ṣ.+lardan 32a.17

ṣ(s).+laruŋ 32a.14, 58a.11

ṣ.+lu 23b.1, 27a.17, 30a.3, 30a.4, 30a.5

ṣ.+nuŋ 6b.7, 10b.5, 54a.1, 66a.10, 68a.17

ṣ.+suz 27b.9

ṣ(s).+y a 15b.8, 32b.14, 33b.10, 66a.12, 68b.1, 69b.8

ṣ(s).+yı 7a.11, 11b.18, 13a.2, 13a.10, 13a.3, 13a.5, 15a.2, 15a.2, 15a.2, 19a.5, 19a.17, 19b.6, 22a.11, 23a.3, 32b.11, 32b.17, 32b.5, 32b.8, 36a.3, 36a.5, 36a.6, 36a.7, 36a.7, 36a.8, 36b.3, 58a.10, 58a.9, 58a.9, 58b.13, 59a.11, 60a.11, 62a.4, 62a.4, 62a.5, 62a.5, 66a.15, 68a.15, 68b.3

ṣ(s).+yıla 10a.10, 10a.11, 13b.8, 14a.4, 14a.16, 15a.6, 15b.2, 16a.1, 16a.10, 16a.11, 16a.15, 16b.2, 19a.17, 22a.12, 22b.2, 29b.4, 30b.1, 46a.5, 46b.15, 53b.17, 66b.1, 67a.3

ṣ(s).+yın 12b.11, 14b.9, 14b.11, 15a.10, 15a.12, 15a.16, 16a.17, 19b.5, 22b.1, 29b.4, 32a.13, 36a.3, 53a.3, 64b.8

ṣ.+yına 10b.17, 12b.7, 16b.17

ṣ.+yında 16a.1

ṣ.+yından 45a.12

ṣ.+yını 64b.11

ṣ.+yıyla 7b.15

ṣ.+yiken 64b.15

ṣ.+yla 9b.13, 9b.9, 10b.7, 13b.11, 14a.17, 15b.16, 16a.13, 16a.2, 32a.13, 36b.1, 41a.1, 42a.14, 46b.14, 46b.17, 54a.1, 56a.17

s.+yıyıla 60a.7

(: 222)

su'+ (A. i.) kötü, fena; kötülük, bozukluk

s.+-i hażm 44b.11, 61a.15

(: 2)

suāl+ (A. i.) soru, sorulan şey 5b.17

(: 1)

suᶜd+ (A. i.) topalak otu (Cyperus rotundus) 29b.1

(: 1)

sufūf+ (A. i.) sıralar, diziler, taneler

s.-ı ḥābb-ı rummān 13b.12

(: 1)

suġrā+ (A. sf.) daha küçük, en küçük 2b.15

(: 1)

ṣuhrūc+ (A. i.) bağırsakların iç yüzündeki sümüksü zar 64a.10

ṣ.+ını 64a.13

(: 2)

ṣulbe+ (A. i.) döldöş; döl; bel kemiği 50b.17, 51a.5

(: 2)

sulṭān+ (A. i.) padişah, hükümdar

s.+uʾl-ḥukemā 13b.2

(: 1)

sumaḳ+ (T. i.) sumak ağacı ve tohumu (Rhus coriafia) ekşi yemiş veren bir bodur ağaç ve yemişi 9b.10, 14b.5, 14b.7, 25a.4, 25b.2

(: 5)

sunᶜ+ (A. i.) yapış, yapma; tesir, kudret

s.+ına 4b.5, 52a.9

ṣ.+ınuŋ 57b.7

(: 3)

ṣūret+ (A. i.) biçim, görünüş, kılık; çehre 10b.4

ṣ.+inde 56b.12

ṣ.+lerüŋ 50b.7

ṣ.+lü 44b.17

(: 4)

susa- / ṣuṣa- (T. f.) susamak

ṣ.-ya 18b.4

ṣ.-maġa 33b.11

ṣ.-maḳ 33b.12

ṣ.-r 39b.2

ṣ(s).-yıcaḳ 64b.8, 68a.14

(: 6)

ṣuṣalıḳ+ / ṣusalıġ+ (T. i.) susuzluk, suya kanmama hastalığı 32b.2

ṣ.+ın 66b.6

(: 2)

ṣuṣat- (T. f.) susatmak

ṣ.-maz 66b.5

(: 1)

sūsen+ (F. i.) susam (Sesamum indicum) 14a.7, 68a.1

(: 2)

süci+ (T. i.) şarap, içki içme 16b.13, 33b.16, 34a.16, 34a.17, 34a.3, 34a.4

s.+de 34a.2

s.+den 29a.17, 58a.2

s.+nüŋ 33b.17

s.+ye 15b.10

sümük+ (T. i.) sümük, burun boşluklarından gelen yapışkan sıvı 64a.10

(: 1)

süngar+ (T. i.) Yun. sfungari > sünger 55b.5

(: 1)

süŋük+ (T. i.) kemik 8a.12, 47b.3, 47b.7, 54a.14, 55b.11, 57b.4
s.+dan 55b.7
s.+deki 47b.9
s.+e 30b.16, 47a.17, 47b.7, 63b.2
s.+ı 8a.6, 47b.3, 63a.17
s.+ler 8a.11, r 9a.5, 33a.16, 38b.10, 70b.17
s.+leri 8a.11, 8a.11, 8a.6
s.+lerinde 38a.15
s.+lerine 58b.2
s.+üdür 47a.16
s.+ün 17a.8
s.+üne 47b.2
s.+ünden 48a.15
s.+ünüŋ 47b.6, 48b.9

(: 31)

sür- (T. f.) sürmek, kovmak, uzaklaştırmak, gidermek; yürütmek
s.-e 43a.8,
s.-eler 12a.3
s.-er 14a.2, 25b.5, 59a.15
s.-mege 41b.12, 41b.6, 42a.7
s.-mek 55b.3
s.-mekle 26a.12
s.-üb 41b.6
s.-e bile 69b.4

(: 12)

süri- (T. f.) sürümek, sürüklemek
s.-medin 5b.4
s.-mişler 5a.7
s.-rse 5a.14

(: 3)

süril- (T. f.) sürülmek, sürüklenmek
s.-mesine 64a.8
s.-üb 30b.11

(: 2)

sürişdür- (T. f.) sürüştürmek, sürtüştürmük
s.-e 45a.16

(: 1)

sürme+ (T. i.) sürme 9b.2, 9b.10, 15b.15, 51a.12, 53a.5, 54a.10

(: 6)

sürür+ (A. i.) sevinç, mutluluk, neşe 2a.13, 69b.2

(: 2)

süst+ (F. sf.) gevşek, tenbel; manasız, değersiz

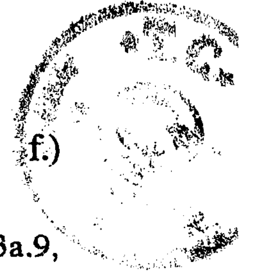
19a.16, 21b.14, 24b.12, 27b.5, 28a.2, 31b.5, 31b.6, 33b.3, 37b.15, 37b.15, 38b.13, 40a.17, 40b.1, 40b.1, 41a.5, 45b.6, 46a.13, 55b.6, 65a.15

(: 19)

süz- (T. f.) süzmek

s.-eler 34a.16, 36a.4, 54a.5, 60a.8

(: 4)

süzil- / **süzül-** (T. f.) süzülmek

s.-miş 9b.4, 9b.16, 13a.9, 13a.11, 36b.3, 67a.12

s.-ür 60b.11

(: 7)

Ş

şabb+ (A. i.) **kim.** aleminyum ve potasyum sülfatından / amonyum aleminyum sülfatından oluşan sıcak suda eriyen tadı buruk aseptik madde 14b.13, 16a.11, 66b.16

(: 3)

şād+ (F. sf.) sevinçli, neşeli 44b.15

(: 1)

şādlık+ (F. T. i.) sevinçlilik, sevinçli olma hali 69b.2, 56b.12

(: 2)

şāf+ (A. i.) < şiyāf'dan, supovituvar, fitil 13b.15, 13b.16, 15a.7

ş.+la 16a.6

(: 4)

şağal+ (F. i.) çakal 5a.10, 5a.8

(: 2)

şāh+ (F. i.) padişah, hükümdar, hakan 61b.5, 61b.5

(: 1)

şāḫ+ (F. i.) dal, budak 48a.17, 56b.15

(: 2)

şām+ (T. i.) çam ağacı (Pinus) 56b.7

(: 1)

şaʿr+ (A. i.) kıl 30b.1

(: 1)

şarāb+ (A. i.) içilecek şey, şarap 18b.5, 18b.5, 34b.14, 34b.15, 34b.17, 35a.12, 35a.14, 35a.7, 35b.16, 68a.7

ş.+a 36a.4

ş.+dadur 29b.6

ş.+dan 22a.6, 34a.14

ş.+ı 8b.13, 68b.16

ş.+ın 42a.15, 67a.5, 67a.5, 67a.5

ş.+ıyla 16a.6

ş.+la 35a.6, 35b.4, 36a.4, 68a.14

ş.+ları 69a.5

ş.+uŋ 34b.7, 35a.2, 35b.13

ş.+-ı ḥummāz 35b.6, 58a.9, 62a.4

ş.-ı reyḥānī 19a.6, 19b.5, 23b.1

ş.-ı ṣandal 8b.14,

(: 36)

şarṭ+ (A. i.) şart, vaziyet, hal

ş.+la 38a.16

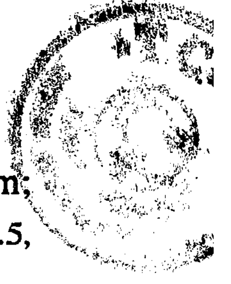
ş.+lardan 21a.10

(: 2)

şavṣa+ (A. i.) zatürre 61a.6

(: 1)

şāẕenec+ (A. i.) koyu kırmızı renkli kolayca kırılıp ufalanabilen ve ilaç yapımında kullanılan bir çeşit küçük taş 9b.9

(: 1)

şebekiyye+ (A. i.) gözdeki retina tabakası 50b.14
ş.+nüŋ 51a.8
ş.+yi 50b.17, 51a.9

(: 4)

şefḳat+ (A. i.) şefakat, acıyarak ve esirgeyerek sevme 26b.11
ş.+i 41a.17

(: 2)

şeftalü+ (F. i.) şeftali (Persica vulgaris) 66b.8

(: 1)

şehevī+ (A. i.) şehvetle ilgili, nefsani 44a.2

(: 1)

şehlā+ (A. i.) ela gözlü, koyu mavi göz; tatlı şaşı 51a.13

(: 1)

şehr+ (A. i.) yeni ay, otuz günlük zaman 1b.3
ş.+inüŋ 50b.6

(: 2)

şeker+ (F. i.) şeker 16b.2, 65b.2
ş.+i 35b.10, 35b.10
ş.+le 12b.11, 14a.12, 14a.15, 14b.2, 15b.17, 19b.6, 35b.11, 46b.12

(: 12)

şek(i)l+ (A. i.) şekil, biçim; resim 10b.4, 43b.5, 45a.7
ş.+den 45a.13
ş.+i 56b.6, 60a.17
ş.+in 8a.8
ş.+inde 8a.15, 62a.8, 64b.15, 66b.3
ş.+ler 43b.15
ş.+-i cimāʿ 45a.7

(: 13)

şekk+ (A. i.) şüphe, zan, tereddüt 4b.4
ş.+dür 4b.3
ş.+i 4b.6
ş.+süz 9a.12

(: 4)

şeʿlā+ (A. i.) çağla, gök ela göz 51a.14

(: 1)

şemʿ+ (A. i.) mum, bal mumu 2b.5

(: 1)

şems+ (A. i.) güneş
ş.+dür 58a.13

(: 1)

şemsiyye+ (A. i.) güneş ile ilgili, güneşe ait
ş.+i 27b.14

(: 1)

şerāsif+ (A. i.) **anat.** kaburga kemiklerinin ön taraf uçlarındaki kıkırdaklar 60b.1

ş.+üŋ 60b.1

(: 2)

şerāyin+ (A. i.) **anat.** atardamarlar 61b.14

(: 1)

şerbet+ (A. i.) şerbet, içilecek tatlı şey, bardakla müshil olarak içilen ilaç 16b.15, 62a.3

ş.+e 12b.6

ş.+i 19a.10

ş.+iyle 56a.17

ş.+lerden 62a.3

(: 6)

şeri'at+ (A. i.) doğru yol, Allah'ın emri, ayet ve hadislere dayanan din kaideleri 71a.11

(: 1)

şerif+ (A. i.) şerefli, kutsal, mübarek 47a.7

(: 1)

şerīfe+ (A. i.) şerefli, kutsal, mübarek

ş.+lerdür 47a.5

(: 1)

şerr+ (A. i.) kötülük, fenalık, kötü iş

ş.+lü 69a.3

ş.+in 52a.3

ş.+inden 9a.13, 23b.11

ş.+ine 51b.17

(: 5)

şevḳ+ (A. i.) arzu, keyif, neşe, sevinç 3a.3, 3a.5, 3a.7, 3a.15

ş.+i 65a.4

(: 5)

şeyḫ+ (A. i.) yaşlı adam, ihtiyar, müritleri bulunan kimse

ş-i fānī 19b.12

(: 1)

şın+ (A. i.) Osmanlı alfabesinin on altıncı harfi

ş.+ile 14b.14

(: 1)

şifā+ (A. i.) hastalıktan kurtulma, iyi olma, sağ olma 16b.3, 53a.6, 58a.12

(: 3)

şikāyet+ (A. i.) sızlanma, yakınma 25a.6

(: 1)

şimāl+ (A. i.) sol, sol taraf, **coğr.** kuzey 24b.2

ş.+e 32b.1

ş.+i 27b.4

(: 3)

şimdiki+ (T. zf.) şu anki, şimdiki 26b.11

(: 1)

şi'r+ (A. i.) şiir, edebi değeri olan nazımlı kafiyeli söz 2a.12, 2a.13, 2a.14

(: 3)

şirelik+ (F. T. i.) sütlük, şıralık

ş.+den 34a.3

(: 1)

şīrīn+ (F. sf.) tatlı, sevimli, cana yakın 70b.1

(: 1)

şiruğan+ ( ) haşhaş yağı 68a.9

ş.+la 15a.17

(: 2)

şiryān+ (A. i.) **anat.** atardamar 56b.17, 61b.14

ş.+-ı ekber 20a.14

ş.+- mezkūr 57a.11, 57a.12

ş.+-ı urīṭī 57a.14

ş.+-ı verīdī 57a.15

(: 7)

şiryānāt+ (A. i.) **anat.** atardamarlar 56b.17

(: 1)

şiryānī+ (A. i.) **anat.** atardamarla ilgili olan

verīd-i ş. 57a.13

(: 1)

şiş+ (T. i.) bir ucu sivri demir veya ağaç çubuk 15b.13, 54a.9

(: 2)

şiş- (T. f.) şişmek

ş.-er 15a.5, 16a.6, 42a.4

(: 3)

şişe+ (F. i.) şişe, camdan yapılmış sıvıların konulduğu dar ağızlı uzun kap 58a.17

ş.+ye 58a.16

(: 2)

şişek+ (T. i.) bir veya iki yaş arası koyun 12b.7, 16b.16, 18a.1, 19a.5, 24a.11, 29b.14, 30a.9, 30b.7, 36a.2

(: 9)

şol+ (T. sf.) şu 1b.5, 2a.13, 5a.1, 5a.3, 5b.13, 5b.16, 5b.2, 6a.15, 6a.16, 7a.10, 7b.15, 7b.16, 7b.17, 10b.3, 12a.14, 12a.3, 12b.4, 13a.13, 18a.5, 19b.15, 19b.16, 20a.2, 20b.13, 21a.17, 22a.15, 22a.17, 22a.9, 23a.9, 25b.15, 30a.17, 30b.1, 31a.13, 31a.7, 32a.1, 32b.9, 34a.16, 34a.17, 34a.4, 34b.2, 35b.13, 35b.15, 36b.3, 37a.12, 37b.1, 38a.16, 38a.6, 39b.15, 39b.4, 40a.15, 40a.16, 40a.6, 40b.17, 40b.8, 43a.1, 43a.14, 43a.15,

43b.14, 44a.11, 44a.17, 45a.13, 45a.17, 46b.3, 47a.3, 47b.11, 47b.17, 48a.1, 50b.14, 50b.15, 50b.16, 51a.13, 51a.16, 51a.4, 51a.9, 53a.12, 53a.13, 53a.17, 54a.2, 55a.1, 55b.10, 55b.9, 56b.6, 57a.3, 57b.10, 57b.9, 58b.10, 58b.14, 59a.1, 59a.11, 59a.4, 62b.4, 62b.5, 64b.8, 66b.9, 68a.1, 68a.2, 68a.8, 69a.2, 69b.8, 70a.7, 70b.13, 71a.12

ş.+dur 9a.9, 21b.6, 27a.5, 28a.15

(: 105)

şorba+ (F. i.) çorba 66a.4, 66a.12

ş.+dan 29b.1

ş.+sı 8b.12

ş.+sın 17a.1, 22b.15, 25b.2

(: 6)

şöhret+ (A. i.) ün, ad yapma, san, nam 4a.8

(: 1)

şöyle+ (T. s. zf.) şunun gibi; şuna benzer 2a.4, 5b.1, 6a.7, 6b.2, 10b.7, 10b.9, 13a.12, 13b.5, 17a.10, 17a.10, 21a.2, 21a.2, 22a.10, 26b.11, 26b.15, 26b.3, 28a.17, 30a.8, 30a.9, 32a.16, 32b.3, 34a.5, 36a.3, 45a.14, 47b.10, 47b.9, 52a.12, 57a.2, 59b.11, 59b.13, 59b.15, 63a.14, 64a.11, 68b.17, 68b.5, 71a.1

(: 36)

şu+ (T. z.) şu

ş.+nı 17a.12

ş.+nuŋ 12b.2

ş.+nuŋla 60a.2

ş.+ŋa 38a.9, 45b.9

(: 5)

şūḫ+ (F. sf.) hareketlerinde serbest, neşeli, şen ve oynak 34b.13

(: 1)

şuʿle+ (A. i.) alev, ateş alevi 2b.5

(: 1)

şunlar+ (T. z.) şunlar 44b.1

(: 1)

T

43a.16, 54b.9, 66a.13, 68a.16

ṭ.+ında 7b.1, 7b.2, 7b.2, 7b.3, 7b.3, 27a.1, 27a.3, 60a.1, 62a.17, 69b.4, 69b.17

ṭ.+ındadur 24b.15, 25b.8, 70a.3

ṭ.+ındaki 68b.7

ṭ.+ından 6b.9, 12b.2, 21a.13, 40a.15, 64a.2, 65a.12

ṭ.+ınuŋ 31b.17

ṭ.+ile 6b.5

ṭ.+ları 7a.17

ṭ.+larında 47a.6

ṭ.+lü 8b.17, 8b.17, 12a.14, 15a.13, 32a.7, 32a.7, 36b.12, 52b.8, 62a.3, 69b.12, 69b.12, 70a.10, 70a.11

ṭ.+ünde 40a.12

ṭ.+üŋ 25b.6, 69b.3

ṭ. +-ī s̱ānīye 6b.5

(: 143)

ṭabīb+ (A. i.) doktor, hekim 26b.7, 42b.3

ṭ.+den 29a.15

ṭ.+ler 68b.2

ṭ.+-i cahil 68b.2

(: 5)

ṭabīblen- (A. T. f.) dokturluk yapmak, doktorlanmak, doktorluk taslamak

ṭ.-enlerde 26b.11

(: 1)

ṭabīʿī+ (A. sf.) tabiatle ilgili, tabiat icabı plan, olağan 1b.9, 7b.12, 7b.12, 7b.13, 8b.1, 21a.14, 21a.14, 21a.15, 21b.5, 21b.10, 21b.10, 21b.5, 21b.9, 21b.9, 24b.17, 26b.14, 27a.4, 28a.13, 60b.5

ṭ.+dür 28a.15, 40a.12, 40a.14

ṭ.+sinden 7b.13

ṭ.+ye 21b.6

(: 24)

taʿbīr+ (A. i.) ifade, anlatma, deyim 12b.16

(: 1)

ṭadır- ṭadur- (T. f.) tattırmak

ṭ.-urlar 12a.17

ṭ.-ı durmaḳ 12a.15

(: 2)

taʿdīl+ (A. i.) doğrulama, doğrultma; değişiklik

t.+çün 50a.16

t.+-i tabiʿat 60a.15

(: 2)

ṭağ+ (T. i.) dağ 27b.4, 27b.6, 27b.11

ṭ.+ı 27b.10, 27b.10

ṭ.+lar 27a.7

(: 6)

tağayyür+ (A. i.) değişme, başkalaşma, bozulma 21b.12, 28a.14

(: 26)

ṭaleb+ (A. i.) isteme, istenme, dileme, dilek 3b.1, 39b.4, 40b.2

(: 3)

ṭāliᶜ+ (A. i.) tulu eden, doğan; talih, kısmet

ṭ.+i 50a.11, 58a.13, 60a.11, 62b.17

(: 4)

taᶜlīm+ (A. i.) öğrenme, öğretme, öğretilme, ders verme 2a.13

t.+de 69b.5

t.+-i edeb 17b.13

t.+-i ᶜilm 17b.13

t.+-i nasiḥat 17a.10

(: 5)

ṭamaᶜ+ (A. i.) aç gözlülük, çok isteme, doymazlık 20b.10, 26b.12, 45b.14, 49b.2, 49b.3

ṭ.+ı 49b.11, 49b.13, 49b.15, 49b.17, 49b.5, 49b.7, 49b.9, 50a.2

(: 13)

tamām+ (A. i.) tamam, tam, eksiksiz 2b.12, 3b.17, 3b.6, 4b.6, 6a.11, 7a.14, 8a.10, 8a.13, 8a.14, 11b.9, 13a.13, 13a.14, 13a.17, 17b.12, 30b.4, 30b.7, 32b.15, 36a.15, 36b.kenar, 37a.13, 40b.16, 43b.1, 45a.12, 51a.14, 51a.7, 55b.8, 57a.3, 60b.14, 60b.9, 60b.9, 69a.11, 69a.12, 69b.1, 69b.7, 69b.7, 70a.2, 70b.2, 70b.14

t.+ı 4a.3, 50b.6

t.+ıdur 6b.6

t.+ına 53a.11

(: 42)

ṭamar+ (T. i.) damar 7a.11, 20a.14, 20a.15, 36b.4, 47b.9, 47b.9, 50a.7, 53b.4, 54b.17, 54b.17, 55a.7, 55a.9, 56b.11, 56b.13, 56b.16, 56b.8, 57a.11, 57a.12, 57a.14, 58b.8, 59a.13, 60b.11, 60b.3, 61a.10, 61a.11, 61b.11, 61b.3, 61b.3, 61b.5, 62a.10, 62a.10, 62b.3, 62b.8, 62b.9, 64b.10, 64b.11, 65a.3

ṭ.+a 20a.14, 36b.4, 55a.7, 57a.11, 58b.1, 58b.2

ṭ.+da 41b.7

ṭ.+dan 7a.12, 37a.13, 56b.15, 60b.12, 62b.11, 62b.4

ṭ.+dandur 56b.17

ṭ.+ı 17b.12, 18a.13, 61b.6, 65a.4

ṭ.+ın 42a.2

ṭ.+ına 61b.12, 61b.12

ṭ.+ında 61b.8

ṭ.+ınuŋ 61b.4
ṭ.+la 58b.1, 62a.11
ṭ.+lar 8a.13, 8a.5, 20a.16, 55a.3, 60a.14, 60a.15, 61a.3, 61b.4, 62a.12
ṭ.+lara 20a.15, 36b.6, 56a.3, 56b.17, 60b.6, 61a.3, 61a.10, 61b.12, 62b.6
ṭ.+larda 33b.3, 36b.10, 36b.7, 36b.9
ṭ.+lardan 55b.12, 62b.12
ṭ.+ları 41b.16, 61b.6, 61b.7
ṭ.+larına 61b.11
ṭ.+larında 38a.14, 38a.16, 61b.8
ṭ.+larını 61b.10
ṭ.+larıyla 61b.6
ṭ.+larıŋ 57a.1, 61b.14
ṭ.+uŋ 20a.15, 57a.12, 58b.9, 58b.11

(: 101)

ṭamaʿsuz + (A. T. i.) aç gözlü olmayan,çok istemeyen, 50a.5

(: 1)

ṭamla- (T. f.) damlamak
ṭ.-maya 38a.7
ṭ.-mış 41a.1
ṭ.-r 58b.9, 58b.10
ṭ.-ya 58b.14
ṭ.-yacaḳ 58b.11
ṭ.-yıcaḳ 58b.12, 58b.13

(: 8)

ṭamlam+ (T. i.) damlam, damla 15a.2, 44a.6, 53b.16, 54a.5, 66b.17

(: 5)

ṭamzur- (T. f.) damlatmak
ṭ.-a 53b.17, 66a.16
ṭ.-alar 9b.16, 13a.9, 14b.11, 14b.12, 15b.3, 54a.5, 54a.7, 54a.9, 54b.10
ṭ.-ub 66a.12
ṭ.-urlar 14b.14

(: 13)

ṭaŋla+ (T. i.) tan vakti, sabahleyin, şafak vakti 11a.2, 42a.12

(: 2)

ṭaŋla- (T. f.) şaşırmak, garip bulmak
ṭ.-r 18b.12

(: 1)

Taŋrı+ (T. i.) Tanrı, Allah
t.+dan 46b.17, 50b.4

(: 2)

ṭār+ (T. sf.) dar, geniş olmayan 23b.5, 49b.4

(: 1)

ṭaraf+ (A. i.) yan, yön
ṭ.+dan 3a.4, 35a.1, 45b.1
ṭ.+dandur 3a.16, 3a.16
ṭ.+ı 28a.7
ṭ.+ına 5a.9, 39a.11, 39a.4
ṭ.+ından 56b.8
ṭ.+ınuŋ 62a.10

(: 11)

ṭaral- (T. f.) daralmak
ṭ.-ur 64a.3
(: 1)
ṭarīḳ+ (A. i.) yol; usul; vasıta, sebep 18a.4, 38a.11, 57b.14
ṭ.+ınca 37b.2
ṭ.+la 17b.16, 69a.15
(: 6)
ṭart- (T. f.) tartmak
ṭ.-a bilen 25b.7
(: 1)
ṭaru+ (T. i.) darı (panicum uiliaceum) 8a.6, 13b.10
ṭ.+ca 8a.8
(: 3)
tasa+ (T. i.) rahatsızlık, bulantı 46a.12
(: 1)
tasalan- (T. f.) rahatsızlanmak, endişelenmek
t.-a 21a.3
(: 1)
taṣarruf+ (A. i.) sahip olma, idare ile kullanma 49a.15
t.+a 25b.12
t.+ı 6a.5
(: 3)
taṣavvur+ (A. i.) zihinde kurma, şekillendirme, göz önüne getirme 68b.5
t.+dur 45b.3
t.+ında 26a.13
(: 3)
ṭaş+ (T. i.) dış, iç karşıtı 16a.2, 55b.9, 60b.2, 62a.10
(: 4)
ṭaş+ (T. i.) taş 15a.7, 17a.5, 32a.15
ṭ.+lu 29b.17
(: 4)
ṭaşır- (T. f.) taşırmak
ṭ.-ur 61a.7
(: 1)
ṭaşra+ (T. i.) dışarı, dış 8a.10, 20a.3, 20b.1, 36b.kenar, 38a.7, 39a.11, 39a.3, 39a.7, 39b.1, 39b.3, 39b.7, 39b.9, 44a.10, 51a.2, 54b.6, 56a.5, 59a.2, 63b.5, 64b.17
ṭ.+dan 13b.13, 15b.3, 20a.17, 39a.16, 39b.9, 46a.10, 47a.17, 52b.6, 52b.17, 55b.10, 61b.11
ṭ.+danise 13b.13
ṭ.+dur 10b.16
ṭ.+ğı 8b.6, 46a.8, 46a.15, 53a.13, 60a.16
ṭ.+sı 39a.12
ṭ.+sın 67b.11
ṭ.+sından 39a.15, 53b.7
ṭ.+sındağı 60a.14
(: 41)
ṭat- (T. f.) tatmak, tadına bakmak

ṭ.-dı 70b.4

(: 1)

ṭatlu+ (T. i.) tatlı, bazı cisimlerin tat alma organı üzerinde bıraktığı duyum 8b.16, 11b.6, 11b.7, 13a.14, 16a.1, 16b.5, 17a.1, 19b.6, 19b.6, 19b.6, 23b.13, 23b.14, 23b.14, 25a.4, 29b.1, 29b.16, 30a.3, 30a.4, 30a.4, 31b.8, 31b.9, 32a.10, 32b.3, 33b.13, 35b.11, 46a.5, 51b.14, 53b.17, 55a.12, 58a.9, 64b.2, 65b.1, 70a.13, 70a.14, 70a.17, 71a.5

ṭ.+dan 12b.9, 16a.7, 31b.7, 55a.13

ṭ.+dur 11b.7

ṭ.+nuŋ 31b.7

ṭ.+sı 51b.15

ṭ.+sın 70b.3

ṭ.+yı 31b.6

(: 46)

ṭatsuz+ (T. i.) tatsız, tadı güzel olmayan 31b.9, 31b.9

ṭ.+uŋ 31b.8

(: 2)

ṭāʿūn+ (A. i.) **hek.** veba, yumurcak denilen salgın hastalık 28b.8

(: 1)

ṭavar+ (T. i.) davar

ṭ.+ı 5a.7

(: 1)

ṭavşan+ (T. i.) tavşan 5a.3, 13a.6

(: 2)

tavuḳ(ğ)+ (T. i.) tavuk 29b.16, 32a.9, 12b.7, 13a.6, 19b.6, 46b.12

(: 6)

tāze+ (F. sf.) taze, bayatlamamış 12a.1, 12b.3, 13a.2, 13a.3, 17b.8, 19b.1, 20a.17, 23b.12, 56a.4, 56a.6

(: 10)

tāzelen- (F. T. i.) yenisi veya tazesiyle değiştirmek

t.-e 50a.17

t.-ür 40b.7

(: 2)

teʿāla+ (A. i.) "yüksek olsun" manasına gelen bir söz olup Allah adıyla birlikte kullanılır 2a.12, 2b.7, 5b.4, 5b.7, 6a.13, 6b.2, 8a.14, 8a.2, 8a.3, 13b.4, 16b.3, 17b.14, 29a.14, 29b.5, 29b.6, 37a.3, 38a.12, 43b.6, 47a.11, 48a.1, 48a.4, 49a.13, 50b.5, 50b.8, 51a.10, 51b.8, 52a.7, 52b.1, 52b.1, 53a.6, 53a.7,

53b.4, 53b.7, 54b.14, 57b.4, 57b.7, 58a.12, 61b.10, 64a.4, 64b.7, 65a.1, 65a.11, 65b.4, 71a.16

t.+dan 9a.17, 69b.6

t.+nuŋ 4b.5, 7b.14, 39b.11, 52a.8, 57b.6

t.+ya 4b.7

(: 52)

tebāşīr+ (F. i.) tebeşir 66b.1

(: 1)

tecāvüz+ (A. i.) el uzatma, başkasının hakkına el dokunma, saldırma 2a.11

(: 1)

tecrübe+ (A. i.) tecrübe, deneme, sınama 32a.2, 43a.12

(: 1)

tedbīr+ (A. i.) bir şeyi temin edecek veya önleyecek yol, çare 4a.16, 4b.1, 4b.14, 23b.16, 33b.16, 47a.4

t.+de 4b.12, 49b.8

t.+dür 39b.14

t.+i 4a.17, 69a.15

t.+in 4b.13, 13b.4

t.+inde 68b.4, 69b.14

t.+indedür 65b.7, 65b.8

(: 17)

tedrīc+ (A. i.) derece derece ilerleme, azar azar hareket

t.+le 12a.17

(: 1)

tefāvüt+ (A. i.) iki şeyin bir birinden farklı olması, iki şey arasındaki fark 27a.12

t.+ile 27a.6, 49b.6

(: 3)

tefsīr+ (A. i.) tefsir, yorum, Kur'an-ı Kerim'in mana bakımından izahı 4b.2, 4b.5

(: 2)

teḳalluṣ+ (A. i.) a shrinking contracting 59b.17

(: 1)

tekrār+ (A. i. zf.) bir şeyi iki veya daha çok defa yapma; yine, bir daha 53a.16

(: 1)

telef+ (A. i.) yok etme, öldürme; boş yere harcama 18b.10, 18b.7, 18b.9, 45b.17, 45b.9

(: 5)

temiz+ (T. sf.) temiz, saf, arı 30b.5

(: 1)

temmet+ (A. f.) "bitti, tamam oldu" manasınadır

[kitapların sonuna yazılmak adet idi.] 71a.16

(: 1)

temürhindī+ (T i.) **bot.** demirhindi, baklagillerden sıcak iklimlerde yetişen bir ağaç ve bu ağacın meyvesi (Tamarindus indica) [F. temr-i hindī] 16a.3, 66b.4

(: 2)

temyiz+ (A. i.) ayırma, seçme; iyiyi kötüden ayırma 29b.13

(: 1)

tenaᶜum+ (A. i.) nimet içinde, bolluk içinde bulunarak rahat etme 5a.4, 5a.17, 46a.3

(: 3)

ten-dürüst+ (F. b. sf.) vücudu sağlam, sağlam vücutlu, sağlam, kuvvetli 9a.16, 12a.8, 22b.6, 24a.4, 27a.17, 27b.6, 29a.8, 29a.9, 59b.1

t.+dür 22a.16

(: 10)

ten-dürüstlig+ (F. T. i.) sağlamlık, kuvvetlilik

t.-d.+e 46a.2

t.-d.+inüŋ 11a.7

(: 2)

tenḳıye+ (A. i.) ayıklayıp temizleme 23a.13, 23b.16

(: 2)

tennur+ (A. i.) fırın, tandır, etüv

t.+da 24a.16

(: 1)

ter+ (F. sf.) yaş, ıslak, rutubetli; taze 17a.14, 18a.6, 21b.3, 24a.5, 24a.9, 27b.3, 37b.11, 37b.13, 37b.14, 37b.15, 37b.16, 38a.1, 38b.11, 46a.8, 46a.9, 50a.14, 56a.11, 58a.3, 70a.11

t.+dür 17a.14, 21a.16, 21a.17, 24b.15, 24b.16, 50a.11

(: 25)

terazu+ (F. i.) terazi

t.+sıdur 25b.6

t.+yı 31a.10

(: 2)

terbiᶜ+ (A. i.) dörtleme, dörde çıkarma; **astr.** dördün, ay veya benzeri gök cisimleri çemberlerinin yarısının aydınlık olduğu evre, yarım ay 52a.1, 52a.3

t.+i 52a.6

(: 3)

terbiyet+ (A. i.) besleyip büyütme; eğitim, görgü, alıştırma 10a.2, 10b.16
t.+de 69b.5

(: 3)

tercümāneyn+ (A. i.) dil altında bulunan bir çift damar 55a.7
t.+ile 55a.8

(: 2)

tercümānlıḳ+ (A. T. i.) çeviricilik, dilmaçlık 54b.14

(: 1)

tere+ (F. i.) tere (Lepidium sativum) 16b.13, 24b.8
t.+lerden 12a.5, 22a.5, 66b.6

(: 5)

terk+ (A. i.) bırakma, bırakılma; vazgeçme, vazgeçilme 31b.14, 44a.16

(: 1)

terkib+ (A. i.) bir kaç şeyi birleştirip karışık bir şey meydana getirme
t.+i 6a.15

(: 1)

terlik(g)+ (F. T. i.) yaşlık, ıslaklık, rutubetlilik; tazelik 31a.9, 40a.5, 69b.17
t.+i 16b.10, 21b.3, 55a.3
t.+den 21b.4, 33a.12, 70b.10

(: 9)

teşennüc+ (A. i.) buruşma, buruşukluk, **hek.** adelelerin kasılması, gerilip büzülmesi, spazma, damar büzülmesi 17a.3, 35a.15, 44b.11, 67b.7
t.+e 47a.1

(: 5)

teşrīn+ (A. i.) eskiden yılın onuncu ve onbirinci aylarına verilen ortak ad. (kelime Süryanice olup aslı "tişrīn"dir)
t.-i āḫir 67b.3
t.-i evvel 65b.9

(: 2)

teşriḥ+ (A. i.) anatomi, iskelet; otopsi
t.+lerinde 47a.6

(: 1)

tevāżuʿ+ (A. i.) alçakgönüllülük göstermek 35a.11

(: 1)

tevbe+ (A. i.) tövbe, işlenmiş bir günah veya suçun bir daha işlenmeyeceğine dair verilen söz 5b.5

(: 1)

tevcīh+ (A. i.) mana verme, yorumlama
t.+ler 48a.11
(: 1)

teveccüh+ (A. i.) çevrilme, yönelme, bir yere doğru hareket etme; yakınlık duyma 3a.3, 3a.8, 3a.15
t.+-i küllī 3a.7
(: 4)

tevfīḳ+ (A. i.) Allah'ın yardımına kavuşma 2a.5, 65b.4
t.+i 71a.16
(: 2)

ṭıḥālī+ (A. i.) **hek.** dalak, dalağa ait 58b.2
(: 1)

tırnaḳ+ (T. i.) tırnak
t.+ları 34b.12
(: 1)

tiz+ (F. sf.) tez, çabuk 8b.11, 19b.3, 19b.3, 22a.14, 22b.12, 23a.9, 28a.10, 28a.6, 28a.8, 28a.8, 30b.14, 31b.5, 31b.7, 32b.2, 32b.3, 34a.13, 35b.17, 40b.13, 45b.15, 53b.9, 56a.10, 56a.10, 56a.8, 56a.8, 60a.4, 63b.13, 63b.13, 63b.7, 66a.4, 66b.7
(: 30)

tiz+ (F. sf.) sert, keskin, acı, ekşi 15b.4, 25a.16, 36b.12, 36b.12, 44b.6, 55a.16, 62a.1, 62a.14, 64a.12
t.+dür 58b.13
t.+i 23b.6
(: 11)

tizlig+ (F. T. i.) çabukluk
t.+i 70a.2
(: 1)

tizlig+ (F. T. i.) sertlik, keskinlik
t.+i 36b.8
t.+in 70a.7
t.+inden 23a.9, 58b.13
t.+ine 28a.17
(: 5)

tobra+ (T. i.) torba
t.+da 26a.7
t.+sın 26a.10, 26a.5, 26a.6
t.+sına 26a.6
t.+sında 26a.2
t.+yı 26a.4
(: 7)

ṭobraḳ(ġ)+ / **ṭopraḳ** (T. i.) toprak, kara, yer 6a.15, 6b.1, 32a.14, 32b.14, 32b.16, 33a.1, 33a.1, 33a.3
ṭ.+dan 32b.6, 43b.7, 43b.9
ṭ.+lu 29b.17
(: 12)

ṭoġ- (T. f.) doğmak

ṭ.-an 53b.13

ṭ.-anuŋ 53b.14

ṭ.-ar 21b.2, 52a.2, 52a.4, 52a.5, 52a.7

ṭ.-arken 51b.17, 52a.4

ṭ.-duğından 27b.11

ṭ.-duğı 10a.1, 27b.12, 69b.1

ṭ.-ıcaḳ 9b.2

ṭ.-ınca 8b.9

ṭ.-mağa 9a.17

(: 16)

ṭoğı+ (T. i.) doğu, güneşin doğduğu ana yön; gün doğusu

ṭ.+sı 27b.12

ṭ.+sından 27b.17

(: 2)

ṭoğra- (T. f.) doğramak

ṭ.-yalar 16a.15, 19a.11

(: 2)

ṭoğru+ (T. i.) doğru, düz, düzgün, gerçek 53b.8, 55b.7, 55b.12(t.ı), 59a.1, 59a.1, 63a.7, 63b.14, 63b.6, 70b.4

ṭ.+dur 63b.12, 63b.4

(: 11)

ṭoğur- (T. f.) doğurmak

ṭ.-mış 10b.12, 10b.12

(: 2)

toḫmekān+ (F. i.) semizotu (Portulaca oleracea) 31b.10, 15a.12, 66b.1, 67a.2

(: 4)

toḫum+ (F. i.) tuḫm > tohum, çekirdek

t.+ı 9b.10, 13a.13, 13b.8, 15a.12, 16a.14

t.+ın 15b.15, 15b.15, 66b.1, 14b.2, 16a.8

t.+ından 30a.11

(: 11)

ṭoḳ+ (T. i.) tok, karnı doymuş

ṭ.+la 17a.9, 38b.4, 46b.10, 52b.8, 62a.2

(: 5)

ṭoḳın- (T. f.) dokunmak

ṭ.-ur 27b.12, 53a.13, 53a.15, 61b.11, 61b.12

(: 5)

ṭoḳlıḳ+ (T. i.) tok olma hali 29b.12

(: 1)

ṭoḳuz+ (T. i.) dokuz (sayı) 1b.3, 6b.11, 37b.7, 40b.15

ṭ.+dur 5b.12, 5b.15

ṭ.+ıncı 42b.17, 60a.12

ṭ.+ıncısıdur 7a.2

ṭ.+uŋ 37b.10, 37b.8

(: 11)

ṭol- (T. f.) dolmak

ṭ.-a 46b.4, 62b.5

ṭ.-ar 55b.13, 56a.2, 56a.3, 56b.11

ṭ.-ınca 69a.12

ṭ.-maya 21a.9

ṭ.-sa 48b.8, 48b.12, 48b.12, 48b.16, 49a.2, 63b.14
ṭ.-ub 34b.3

(: 15)

ṭolan- (T. f.) dolanmak, bir şeyin çevresini gezerek gelmek
ṭ.-dı 26a.16

(: 1)

ṭolaş- (T. f.) dolaşmak
ṭ.-a 42a.14

(: 1)

ṭolaşdur- (T. f.) dolaştırmak
ṭ.-mışdum 5a.16

(: 1)

ṭoldur- (T. f.) doldurmak
ṭ.-a 54a.1
ṭ.-maz 45b.15
ṭ.-unca 60a.4
ṭ.-ur 40a.14, 61a.3

(: 5)

ṭolın- (T. f.) dolunmak, bedir haline gelmek
ṭ.-ur 27b.13

(: 1)

ṭolu+ (T. sf.) dolu, içi boş olmayan 18a.9, 41b.16, 41b.16, 50a.3, 57a.6
ṭ.+dur 41a.6, 41b.9, 48b.5, 48b.6, 57a.7, 57a.8
ṭ.+yiken 31a.16

(: 12)

ṭoluluġ+ (T. i.) doluluk, dolu olma hali
ṭ.+ı 18a.11

(: 1)

ṭon+ (T. i.) elbise, giysi, giyecek 22a.1
ṭ.+a 23b.10
ṭ.+ı 2b.1, 34b.12, 36b.14

(: 5)

ṭoŋ- (T. f.) donmak
ṭ.-mışdı 25a.13
ṭ.-mışdur 42a.10
ṭ.-mışısa 25a.13

(: 3)

ṭoŋdur- (T. f.) dondurmak
ṭ.-mamaġiçün 62b.9
ṭ.-ur 67b.6

(: 2)

ṭonuḳ+ (T. i.) donuk, donmuş durumda olan; rengin bozukluğu 27b.8, 29a.2, 29a.8, 34b.9

(: 4)

ṭop+ (T. i.) top 50b.15

(: 1)

ṭoy- (T. f.) doymak
ṭ.-duġuna 12b.15
ṭ.-duġundan 12b.15
ṭ.-ınca 31b.2

(: 3)

ṭoyur- (T. f.) doyurmak
ṭ.-a 18a.3

(: 1)

toz+ (T. i.) toz, toprak zerreleri 15b.4, 30a.17, 67b.15

t.+dan 20b.15, 52b.3

(: 5)

tuḫme+ (A. i.) mide dolgunluğu, hazımsızlık peklik 17b.6, 33a.6, 46b.16

(: 3)

ṭūl-i emel+ (A. i. t.) hırs, tamah, tükenmez arzu 5a.17

(: 1)

tuluğ+ (T. i.) tuluk, tulum

t.+a 44b.3

(: 1)

ṭuluŋ+ (T. i.) şakak

ṭ.+ına 15b.16

(: 1)

ṭuman+ (T. i.) duman 28b.17

(: 1)

ṭuncığ- (T. f.) havasızlıktan bunalmak

ṭ.-ar 20b.2, 22a.9, 56a.7

(: 3)

ṭur- (T. f.) durmak, kalkmak

ṭ.-a 22a.14, 34b.3, 34b.4, 37b.5, 60a.5, 60a.6, 71a.12, 71a.15

ṭ.-acaḳ 27a.6

ṭ.-alar 10a.6

ṭ.-an 64a.8

ṭ.-dı 26a.9, 26b.6, 38a.4

ṭ.-duḳça 59b.8

ṭ.-ımaz 71a.1

ṭ.-madığına 63b.12

ṭ.-mağa 70b.17

ṭ.-mağla 7b.17

ṭ.-maḳ 19a.3, 23a.6, 48b.1, 53b.3, 56a.15, 65b.1, 70a.7

ṭ.-maz 42b.7, 56b.5, 56b.6, 61b.7, 63b.11

ṭ.-mış 23b.14, 36a.1, 38b.9, 70b.2

ṭ.-sun 54b.7

ṭ.-ur 23b.5, 33b.6, 48a.10, 50a.12, 62a.10

ṭ.-uriken 64a.14

ṭ.-ı geldi 26a.5

(: 43)

ṭurağ otı+ (T. i.) dere otu, durakotu (Anethum graveolens), raziyane 11b.14

ṭ.+n 60a.7, 68b.15

(: 3)

turb+ (F. i.) turp (Raphanus sativus) 24b.7, 32a.9

(: 2)

ṭurıl- (T. f.) durulmak, duru hale gelmek

ṭ.-ınca 68b.1

ṭ.-maya 33a.1

ṭ.-ur 36b.7, 38b.11

ṭ.-ursa 33a.2

(: 5)

turmus+ (A. i.) acı bakla (Lupinus termis)

t.+ı 15b.10

(: 1)

turşı+ (F. i.) turş > turşu, ekşi

t.+lardan 19a.12

(: 1)

ṭuru+ (T. i.) duru, saf, temiz 12b.7, 20b.15, 29a.3, 69b.8

ṭ.+lığıdur 51b.6

ṭ.+sın 34a.13

(: 6)

ṭuruğ- (T. f.) durukmak, duraklamak

ṭ.-ub 63b.7

(: 1)

turunc+ (A. i.) turunç (Citrus aurantium), ağaç kavunu 10a.3, 13a.1, 29b.2, 50a.15

(: 4)

ṭūş gel- (T. b. f.) rast gelmek (tuş : yön, taraf, cihet)

ṭ.-ürse 26b.9

(: 1)

tut+ (T. i.) dut (Morus) 16a.6

(: 1)

ṭut- (T. f.) tutmak, yakalamak

ṭ.-a 2a.7, 11a.3, 13a.10, 29b.12, 29b.9, 36b.kenar, 36b.kenar, 44b.2, 45a.16, 54a.1, 54a.2, 66b.12, 71a.11

ṭ.-alar 10a.8, 29b.17, 32b.17

ṭ.-amaz 40b.3, 59b.5

ṭ.-an 4a.8

ṭ.-ar 12b.14, 17a.11, 35b.14, 38b.11, 39b.6, 40b.7, 56a.14, 56a.6, 59a.9, 70b.11, 70b.14

ṭ.-ardı 28b.3

ṭ.-arsa 5a.4

ṭ.-ayın 35b.17

ṭ.-dı 26a.14, 65b.14

ṭ.-duğı 17b.17, 26a.15

ṭ.-mağa 48b.2, 69b.15, 69b.17

ṭ.-maḳ 37a.9, 41b.3, 45b.6, 48a.17, 49b.11

ṭ.-masun 25a.15

ṭ.-maya 30b.2, 70a.14

ṭ.-mış 26b.1

ṭ.-mışdur 48a.17

(: 48)

ṭutıl- (T. f.) tutulmak

ṭ.-a 48b.8

ṭ.-ur 23b.6

(: 2)

tutyā+ (A. i.) sürme

t.+sı 52b.17, 53a.1, 53a.1

(: 3)

ṭuy- (T. f.) duymak

ṭ.-a 38a.7

ṭ.-ar 53b.12

ṭ.-mağçün 48b.11

ṭ.-maḳda 53b.15

(: 4)

ṭuyur- (T. f.) duyurmak
ṭ.-mağa 53b.15

(: 1)

ṭuz+ (T. i.) tuz 9b.7, 9b.8, 60a.8
ṭ.+a 9b.10
ṭ.+dan 50b.3
ṭ.+ı 30b.2
ṭ.+ile 9b.13, 12a.6, 13a.16, 66a.17
ṭ.+lu 8b.16, 9b.13, 9b.9, 10a.10, 10a.11, 16b.17, 19a.13, 25a.16, 27b.3, 30b.2, 31b.8, 31b.9, 32a.10, 33b.9, 35b.12, 35b.13, 36a.3, 51b.14, 62a.14
ṭ.+ludan 12a.5, 12b.8, 52b.7, 55a.14
ṭ.+lunuŋ 31b.8
ṭ.+lusı 51b.14
ṭ.+luyı 18b.7
ṭ.+suz 30b.2

(: 37)

ṭuzla- (T. f.) tuzlamak
ṭ.-maḳda 9b.6
ṭ.-mazlarsa 9b.14
ṭ.-yalar 9b.12, 9b.13

(: 4)

tükür- (T. f.) tükürmek
t.-ür 28b.9

(: 1)

Türk+ (T. i.) Türk, bu adla anılan millet ve bu milllete mensup insanlar 2a.5, 26a.16, 26b.1, 26b.4
t.+e 26b.3
t.+üŋ 26a.12, 26b.2

(: 7)

Türkçe+ (T. i.) Türk milletinin dili 55b.8, 58b.3

(: 2)

türkī+ (T. A. i.) Türklere ait, Türklere mensup
t.+dür 2a.17

(: 1)

tüt- (T. f.) tütmek, duman veya buhar çıkarmak
t.-en 22a.9

(: 1)

tütün+ (T. i.) **bot.** tütün, birleşiminde nikotin bulunan otsu bir bitki (Nicotina tabacum) ve bu bitkinin sigara gibi içilen yaprağı 15b.4
t.+den 20b.16, 50b.3, 52b.3

(: 4)

U

uc+ (T. i.) uç, kenar
u.+ı 9b.5, 44a.9, 46b.5, 54a.14, 54b.1, 54b.2, 54b.4, 58b.6, 60b.3, 60b.4, 63a.11, 63a.11, 63a.3, 63a.5, 63b.3, 63b.4, 65a.8
u.+ıdur 50b.15
u.+ın 5a.2, 70a.14
u.+ına 9b.15, 55a.5, 63b.3, 65a.8, 68a.8
u.+ında 2b.5, 55b.6, 63a.7, 63b.15
u.+ındadur 57a.4
u.+ından 8b.7, 54a.7, 58b.9, 63a.16
u.+ındağı 63b.1
u.+ını 5a.16
u.+ları 55a.8
(: 37)

ʿucb+ (A. i.) kibirlilik, kendini beğenmişlik
ʿu.+ı 70b.5
(: 1)

uç- (T. f.) uçmak
u.-a 32b.1
u.-ar 5a.14
u.-masa 29a.13
(: 3)

ʿūd+ (A. i.) öd ağacı (Aquilaria agallocha) çeşitli türleri bulunan bir ağaç 13a.1, 24a.15, 29b.2, 35b.9, 60a.6
(: 5)

ʿufūnet+ (A. i.) pis koku; iltihap, yangı 11b.5, 23a.13, 23a.14
ʿu.+den 21a.4, 23a.11, 23a.8, 23b.12, 46b.9, 59b.9
ʿu.+e 11b.5
ʿu.+i 27b.4, 66b.7
(: 12)

uğra- (T. f.) uğramak
u.-maya 32a.16
u.-maz 44a.17, 65b.5
u.-r 43a.17, 44b.1, 44b.15, 44b.3, 64a.15
(: 8)

uğrad- (T. f.) uğratmak
u.-ur 25a.16, 26b.10
(: 2)

ulaş- (T. f.) ulaşmak, kavuşmak
u.-alar 60b.13, 60b.13
u.-an 59a.13, 62b.12
u.-maz 63a.12, 63a.13
u.-mışdur 58b.3, 58b.6, 63a.3, 63a.10, 63a.14, 63a.14
u.-ur 55b.11, 55b.7, 58b.4, 60b.11, 63a.11, 63a.8, 63b.3, 63b.5
(: 20)

ʿulemā+ (A. i.) alimler, bilginler 48a.5
(: 1)

ulu+ (T. sf.) yüce, çok büyük
14a.1, 16a.9, 44b.13, 44b.6, 47a.7, 44b.7, 58a.8
u.+larıŋ 51a.11
(: 8)

ulula- (T. f.) yüceltmek, saygı göstermek; üstün kılmak
u.-dı 53b.10
(: 1)

ululıḳ+ (T. i.) yücelik, büyüklük 49b.13
(: 1)

ʿulvī+ (A. sf.) yüksek, yüce
2b.13, 26b.16, 26b.17, 27a.4
(: 4)

um- (T. f.) ummak, beklemek, bir şeyin olmasını istemek, sanmak
u.-maḳ 50b.4
(: 1)

umac+ (T. i.) omac, içinde ekmek, peynir, soğan ve bazan yağ, pekmez konup yoğrularak yapılan bir yemek (TS. 2981) 12b.4
(: 1)

ʿumūm+ (A. i.) hep, bütün, cümle, bütün halk
ʿu.+dan 1b.9
(: 1)

un+ (T. i.) un
u.+ı 13a.12, 13a.13
u.+ın 13b.10
u.+ına 30b.4
u.+ını 11b.13
u.+ıyla 11b.12, 11b.14, 11b.15
(: 8)

unıd- (T. f.) unutmak
u.-ınca 13a.4
(: 1)

unıtdur- (T. f.) unutturmak
u.-ur 45b.6
(: 1)

unıtsaġu+ (T. i.) unutkan, unutma huyu olan 41a.5, 45b.6
(: 1)

unıtġan+ (T. i.) unutkan, çok unutan, unutma huyu olan 41a.9
(: 1)

ur- (T. f.) vurmak; gösterme; sürmek
u.-a 19a.8
u.-anı 47a.17
u.-ur 8a.4
(: 3)

urīḳī+ (A. i.) damara, toplar damara ait **bkz.** evridi 57a.15
(: 1)

urıl- (T. f.) vurulmak, gösterilmek

u.-an 8b.4

(: 1)

urın- (T. f.) giyinmek, takınmak

u.-anlar 20b.7

(: 1)

uṣandur- (T. f.) usandırmak, bıktırmak, bezdirmek

u.-mış 71a.10

(: 1)

usṭuḫūdūs+ (A. i.) karabaşotu, keşişotu (Lavandula stoechas)

u.+ıyla 8b.14

uṣul+ (A. i.) esas, başlangıç bilgi; yol, yöntem

u.+-ı dīn 4b.2

(: 1)

uşacuḳ+ (T. sf.) uşacuk, ufacık, küçük çocuk 15a.9, 15b.7, 16b.1, 51b.12

(: 4)

uşaḳ+ (T. s. i.) ufak, küçük; çocuk 16a.15, 29b.16, 30b.4, 38b.2

(: 4)

ʿuṭārid+ (A. i.) **astr.** Arzıtilek, Merkür 49b.8

(: 1)

ʿuṭaş+ (A. i.) aşırı susama, suya kanmamazlık

ʿu.+dur 14b.14

(: 1)

uv- (T. f.) ufamak, ufalamak, parçalamak

u.-arlar 12b.4

(: 1)

uvan- (T. f.) ufanmak, kırılmak, parçalanmak

u.-urise 47b.5

(: 1)

uy- (T. f.) uymak, tabi olmak

u.-an 45b.8

(: 1)

uyan- (T. f.) uyanmak

u.-a 70a.15

u.-ıcaḳ 13a.17, 16b.5, 21a.7, 40b.13, 41a.1, 68a.8

u.-maz 33a.13

u.-ub 12b.16, 33b.14, 64a.15

u.-ur 41a.7

(: 12)

uyandur- (T. f.) uyandırmak

u.-ur 44a.13

(: 1)

uyanuḳ+ (T. i.) uyanık, haberdar 58a.2

(: 1)

uyanuḳlıḳ(ġ)+ (T. i.) uyanıklık, uyanık olma hali

u.+da 54b.7, 56a.4, 61b.7

u.+dadur 40a.8

u.+ı 40a.9

(: 5)

uyar- (T. f.) uyarmak, ikaz etmek; harekete getirmek
u.-ıcak 16b.5
u.-makda 37b.2
u.-mağa 37b.2, 50a.4
u.-ur 53b.12

(: 5)

uyı- (T. f.) uyumak
u.-mamış 40b.17
u.-maz 15b.14
u.-mege 26a.4
u.-mek 12b.16, 19a.11, 19b.3, 40b.16, 41a.10, 41a.2, 41a.9
u.-mekden 9a.1, 18b.6, 58a.1
u.-memek 41a.15
u.-memekden 18b.5
u.-mış 40b.16
u.-r 37b.1, 40a.13
u.-rsa 40b.15
u.-ya 21a.7, 40b.17, 68a.7
u.-yamaz 42a.4

(: 23)

uyıt(d)- (T. f.) uyutmak
u.-a 11a.3
u.-alar 13a.17
u.-mek 10b.14

(: 3)

uyḳu+ / **uyġu+** (T. i.) uyku 12b.15, 12b.15, 18b.5, 34b.7, 40a.11, 40a.8, 40b.9, 41a.11, 41a.15, 42a.3, 64a.14
u.+da 12b.14, 40a.11, 40a.8, 40b.5, 41a.5, 54b.7, 54b.9, 56a.3, 61b.7
u.+dan 12b.16, 16b.5, 33b.14, 37b.2, 41a.7, 64a.15
u.+dur 12b.13, 40a.15
u.+nuŋ 40b.14, 40b.8
u.+sı 21a.7, 25b.17, 26a.2
u.+yı 40a.9

(: 34)

uyḳusuzluḳ+ (T. i.) uyku uyuyamama hali 15b.14

(: 1)

uyuş- (T. f.) uyuşmak
u.-mış 7b.16, 60a.14

(: 2)

uyuz+ (T. i.) **tıb.** uyuz böceğinin üst derinin altına girerek yaptığı kaşındırıcı bulaşıcı bir deri hastalığı 15a.9, 28a.12, 59b.10, 62b.7
u.+a 47a.1

(: 5)

uza- (T. f.) uzamak
u.-r 14a.5, 14a.5, 21b.1

(: 3)

uzat(d)- (T. f.) uzatmak
u.-alar 10a.9

u.-mamak 18a.17

(: 2)

uzan- (T. f.) uzanmak
u.-ur 39b.4

(: 1)

uzağ+ (T. i.) uzak, yakın olmayan 26a.10

(: 1)

uzun+ (T. sf.) uzun 11a.8, 21a.17, 21b.2, 21b.4, 34b.12, 38a.16, 38a.17, 40a.3, 58a.16, 58b.16, 58b.16
u.+dur 37b.8, 62a.8

(: 13)

ʿuż(u)v+ (A. i.) organ, vücudun müstakil parçası 38b.7
ʿu.+dan 44a.6
ʿu.+a 8a.15
ʿu.+uŋ 8a.4

(: 4)

Ü

üç+ (T. i.) üç (sayı) 1b.5, 1b.6, 3a.10, 4a.2, 5b.13, 8b.13, 8b.2, 11a.2, 13a.14, 14a.16, 14b.3, 16b.3, 19a.8, 19b.14, 20a.1, 23b.13, 29a.7, 29a.7, 33b.11, 38b.2, 46a.7, 50b.10, 53b.10, 54a.5, 57a.5, 58b.16, 65b.11, 65b.7, 67b.4
ü.+dür 28b.4
ü.+i 4a.2, 50b.13, 51a.1, 54b.17, 63a.10
ü.+inde 33b.14
ü.+ünci 4b.12, 7a.15, 9a.4, 17b.14, 19b.17, 36a.9, 42b.8, 43a.6, 47a.15, 51a.17, 51b.10, 53a.6, 53b.14, 65b.6, 68b.4, 70b.1
ü.+üncisi 4a.4
ü.+üncisine 50b.11, 50b.17, 51a.6
ü.+ünde 13b.7
ü.+üne 50b.9
ü.+üŋ 37b.7

(: 59)

üleşdür- (T. f.) üleştirmek, paylaştırmak, taksim etmek
ü.-ür 49a.8

(: 1)

ülez- (T. f.) hastalıktan incelmek, zayıflamak (DS., s.4063)
ü.-ir 22a.10
ü.-irise 22a.10

(: 2)

ümīḍ+ (F. i.) ümit, umut, umma 2a.6, 39b.5, 39b.6
ü.+i 39b.5, 39b.7
ü.+üm 5b.2
ü.+inde 71a.15
ü.+e 5a.3

(: 8)

ümmü'ṣ-ṣıbyān+ (A. i.) uçuk, havale 17a.3

(: 1)

üŋük (T. i.) ümük, ünük, soluk borusu, gırtlak 58b.3, 58b.4

(: 2)

üre- (T. f.) üremek, doğup çoğalmak
ü.-di 43b.10

(: 1)

üret- (T. f.) üretmek, doğurtup çoğaltmak
ü.-di 43b.10

(: 1)

üst+ (T. i.) üst, bir şeyin yukarı doğru olan bölümü
ü.+in 10b.2, 32b.7

ü.+inde 1b.4
ü.+ine 25b.15, 45a.11
ü.+ini 32b.15

(: 6)

üstād+ (F. i.) üstad, öğretmen, usta
ü.+ıdur 13b.3

(: 1)

üş+ (T. e.) işte, şimdi 5a.17

(: 1)

üş- (T. f.) üşmek, bir yere toplanmak, üşüşmek, bir şeye topluca saldırmak
ü.-miş 5a.8, 5a.10

(: 2)

üşbu+ (T. e.) bu, işte bu 2a.5, 2a.6, 5b.2, 9a.13, 21a.10, 21a.3, 29b.2, 32b.4, 51a.11, 59a.16, 61b.1, 65b.4, 69a.14

(: 13)

üşbunca+ (T. e.) Bunca, işte bunca 52a.17

(: 1)

üşbunlar+ (T. e.) Bunlar, şunar
ü.+uŋ 44b.13

(: 1)

üşek+ (T. i.) vaşak, kır kedisi (Lynx lynx) 24a.14

(: 1)

üşi- (T. f.) üşümek
ü.-r 39a.13, 39b.2

(: 2)

üşid- (T. f.) üşütmek
ü.-e 55a.15

(: 1)

üşile- (T. f.) üflemek, nefeslemek
ü.-r 20a.13, 56a.2, 56a.4

(: 3)

üşilen- (T. f.) üflemek, nefeslenmek, yelpazelenmek
ü.-mek 56a.8

(: 1)

üzengü+ (T. i.) üzengi
ü.+de 5a.12
ü.+den 5a.13
ü.+sinde 5b.1
ü.+sindeyiken 5b.5

(: 4)

üzer+ (T. i.) üst, yukarı
ü.+e 71a.12
ü.+inde 15a.7, 32b.10, 47a.14, 52a.12, 52a.13, 66a.5
ü.+inden 27a.11
ü.+ine 1b.14, 5a.11, 5b.1, 7a.11, 7a.13, 10a.17, 10a.17, 12a.4, 15b.11, 16b.1, 17b.4, 21a.1, 30a.13, 30b.6, 31a.1, 32a.14, 32a.15, 32a.5,

32a.6, 33a.4, 34a.17, 40b.12, 41a.10, 41a.9, 43b.15, 45a.10, 45a.9, 45b.16, 48b.17, 53a.4, 53b.10, 54a.1, 54a.4, 54b.16, 59a.13, 59a.3, 61b.11, 61b.4, 64a.16

ü.+lerinde 27b.14

(: 49)

üzil- (T. f.) kopmak, koparılmak, kırılmak

ü.-eli 23b.15

ü.-mez 39b.6

ü.-medükçün 39b.7

(: 3)

üzüm+ (T. i.) üzüm (vitis vinifera) 19b.6, 24a.14, 30a.3, 32a.5, 35b.11, 56a.16, 65b.1

ü.+i 15a.2, 15a.9, 23b.13

ü.+le 19a.6, 25b.2, 30a.1

(: 13)

V

vācib+ (A. i.) terki caiz olmayan, yapılması şer'an lüzumlu olan 8b.3, 16b.4, 17b.13, 29b.10
v.+dür 9a.15, 12b.15, 20b.3, 23a.12, 35b.8, 43b.17, 52b.2, 61b.15, 64a.7, 68b.14
(: 14)

vāḳıʿa+ (A. i.) vuku bulmuş, olmuş iş, gerçek
v.+lar 71a.2
(: 1)

vāḳiʿ ol- (A. T. f.) vuku bulmak, ola gelmek
v. o.-ana 60b.15
v. o.-maz 40a.6
v. o.-mışdur 20b.6
v. o.-sa 60b.14
v. o.-ur 24b.9, 59b.13, 59b.15, 68b.6, 40a.6
v. o-ursa 58a.7, 60a.7, 61b.15
(: 12)

vaḳ(i)t+ (A. i.) vakit, zaman, saat, süre 7b.8, 8b.8, 10a.4, 10a.4, 10b.13, 10b.13, 10b.14, 10b.16, 13a.8, 15a.11, 15a.11, 17a.7, 17a.7, 17a.9, 18b.1, 22b.11, 25a.14, 27b.9, 29a.7, 31a.12, 31a.5, 33b.11, 33b.13, 37a.15, 39a.15, 39b.3, 39b.3, 39b.9, 39b.10, 40a.6, 40b.10, 43b.16, 44a.5, 44a.11, 45a.14, 45b.16, 45b.2, 50a.13, 53b.2, 53b.2, 53b.11, 54a.1, 54a.2, 57b.9, 58b.10, 58b.15, 59a.11, 59b.12, 59b.14, 60b.13, 62b.16, 62b.4, 63a.17, 63a.8, 63b.11, 65a.1, 66a.6, 67a.17, 68b.10, 68b.11, 70a.6, 70b.10, 70b.12
v.+de 8b.10, 18a.6, 30a.6, 38b.12, 47a.2, 71a.12
v.+den 2b.9, 27b.12, 69b.1
v.+dür 17b.17, 18a.16, 18b.14, 25a.1, 33a.3, 34a.16, 37a.12, 39b.4, 40b.8
v.+e 42a.8, 57b.11, 70b.6
v.+i 30a.6, 31b.3, 33a.3, 34a.16, 37a.12, 39a.16
v.+idür 18a.15, 37a.16, 65b.12, 65b.9
v.+in 29a.7, 43b.17, 71a.13
v.+inde 22a.8, 30a.5, 41a.12, 41a.15, 66b.4
v.+inden 25b.11
v.+ine 60a.5
v.+ini 37a.17
v.+iyle 18b.5, 19a.11, 21a.7, 37a.11, 70a.10

v.+le 12b.8
v.+lerinde 54b.9, 67a.6
v.+süz 35b.2
v.-i bahārunŋ 21a.16
v.-i uyḳunuŋ 40b.8

(: 116)

vaḳtehā+ (A. e) o vakit, o vakit ki 12b.10, 22b.4, 38b.2, 50a.16, 56a.17, 60a.7, 65b.2, 66a.11

(: 8)

vallahi aʿlem+ (A. cüm.) muhakkak ki Allah bilir 9a.16, 13b.1, 38b.8, 40a.7, 47a.4, 54b.13, 56b.1, 65b.6, 67a.17, 68b.3, 69a.16, 18b.12, 19b.11, 33b.15, 41b.1, 43b.4, 45b.17, 60a.12

(: 18)

var+ (T. i.) var, mevcut, olan; 1b.6, 6a.7, 6a.7, 7a.11, 7b.11, 7b.11, 7b.14, 9a.15, 10b.10, 13b.7, 17a.6, 18a.9, 20a.15, 21a.11, 28b.6, 31a.17, 36a.1, 36b.14, 36b.4, 39a.1, 40a.1, 41b.10, 41b.11, 41b.11, 41b.13, 42a.1, 42a.5, 42b.10, 42b.2, 44a.3, 46b.3, 47b.11, 48a.7, 50b.2, 51a.3, 54a.14, 54b.1, 55a.11, 55a.4, 55a.7, 55b.6, 56b.16, 57a.16, 57a.2, 57a.5, 59a.10, 59a.15, 59a.3, 59a.6, 59a.8, 59b.3, 60a.14, 60b.1, 62b.3, 62b.8, 63a.7, 63a.9, 64b.6, 64b.6, 68a.4, 71a.7
v.+dur 3b.11, 7b.5, 28b.16, 35a.1, 35a.3, 40b.6, 45a.5, 47b.10, 47b.7, 47b.8, 48a.8, 63a.5, 68b.9, 71a.6
v.+mı 71a.10
v.+idi 5a.5, 33b.5, 39a.5
v.+iken 31b.4
v.+ise 12a.10, 12a.12, 13b.14, 14b.11, 40a.4, 52b.15, 54a.3
v.+sa 2a.7, 2b.17, 4b.11, 10a.12, 19b.7, 19b.8, 19b.9, 23a.17, 24a.10, 25a.6, 25b.4, 33a.1, 35a.6, 37a.10, 40b.11, 42b.6, 46b.16, 47b.15, 48a.3, 49b.11, 53a.2, 54a.9, 57b.14, 57b.6, 58a.4, 65b.17, 67b.6, 69b.6, 70b.3

(: 116)

var- (T. f.) varmak, ulaşmak
v.-a 5a.4, 47b.13, 69a.13, 70b.2
v.-acağıdı 62b.6
v.-amaya 49a.12

v.-an 49a.11, 49a.14, 50a.3, 65a.3
v.-dı 26a.6
v.-duğı 61a.11
v.-duğından 22b.11
v.-dukca 17b.6, 20a.12, 37b.5, 38a.4, 38a.9, 44b.10, 48a.16, 59b.4, 63b.9, 69b.17, 70b.13
v.-dılar 36b.14
v.-ı 67b.17, 68a.1
v.-ıcak 29b.11, 29b.12, 63a.16
v.-ımaya 62b.6
v.-ınca 18a.3, 20a.16, 35b.7, 65b.11, 65b.9, 66a.8, 67b.2, 70b.16, 70b.7
v.-ıncadur 22b.12, 24a.7
v.-madan 26a.11, 65a.17
v.-mağa 5a.13, 49a.15, 70b.17
v.-mağıçün 40b.14
v.-mak 65a.16
v.-maya 50a.5, 67b.17
v.-maz 49a.15
v.-mazise 20b.1, 20b.2
v.-mış 22b.7
v.-mışsa 7a.5
v.-ub 5b.15, 61a.2, 63b.9, 65a.7
v.-ur 7a.9, 7a.11, 7a.12, 20a.11, 21b.1, 22b.6, 27a.1, 27a.3, 36b.1, 36b.5, 41a.8, 48b.16, 49a.3, 49a.3, 49a.5, 49a.8, 49b.1, 49b.2, 53a.16, 53a.8, 54a.16, 54b.2, 55a.8, 55b.10, 55b.13, 56a.14, 56b.9, 58b.4, 60b.12, 60b.8, 61b.10, 61b.3, 61b.4, 61b.9, 62a.10, 62a.11, 64b.16, 64b.16, 64b.17
v.-ursa 61a.12, 62b.11
v.-ı ṭursun 54b.7

(: 102)

varlığ+ (T. i.) var olma durumu, mevcudiyet
v.+ı 50b.8

(: 1)

vaṣf+ (A. i.) nitelik, sıfat 54a.13
v.+ın 53a.6, 54b.13, 56b.2, 58a.14, 62a.7, 63a.1
v.+ındadur 60a.12

(: 8)

vasiyyet+ (A. i.) bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şey
v.+in 71a.11

(: 1)

vażʿ+ (A. i.) konma, konulma, tayin edilme, durum 43b.15
v.+ı 51a.11
v.+ıca 8a.10
v.+la 31a.4, 43b.14
v.+lar 43b.15

vebā+ (A. i.) **hek.** veba, yumurcak 21b.9, 28b.1, 28b.15, 28b.8, 29a.5, 29a.6, 29a.13

(: 7)

vech+ (A. i.) sebep, vesile

v.+le 3b.7, 3b.9, 9b.7, 26a.14, 27a.9, 43b.8, 60b.14

(: 7)

vehm+ (A. i.) kuruntu, yersiz korku; şüphe, tereddüt

v.+e 68b.10

v.+indendür 68b.6

(: 2)

velī+ (F. e.) velakin, amma, fakat 2a.11, 27b.3, 64b.2

(: 3)

verem+ (A. i.) **hek.** verem, Koch basilinin yol açtığı bulaşıcı hastalık; ur, çıban 14b.14, 14b.14, 14b.17, 15b.5

v.+den 42b.14

v.+e 15a.1

v.+ler 28a.5, 28a.13

v.+lü 46b.8

v.+-i ḫuṣya 44a.17

v.+-i ḥālib 44a.17

(: 11)

verīd+ (A. i.) **anat.** damar, verid, ven, toplardamar; **hek.** siyah kan damarı, toplardamar 61b.13

v.+-i meẕkūr 60b.12

v.+-i şiryānī 57a.13

(: 3)

verīdī+ (A. i.) toplardamarla ilgili, toplardamara ait 57a.15

(: 1)

vezīrlik+ (A. T. i.) vezir olma durumu, vezir derecesi 49b.14

(: 1)

vezn+ (A. i.) tartma, ağırlık

v.+i 32b.2

(: 1)

viʿāʾ+ (A. i.) kap, mahfaza

v.+-ı menī 65a.10

(: 1)

vilāyet+ (A. i.) il, memleket, yer

v.+de 2a.16

v.+e 26b.13

v.+üŋ 27a.16

(: 3)

vir- (T. f.) vermek

v.-di 5b.13, 26a.8, 42b.4, 48a.13

v.-dügi 42b.6

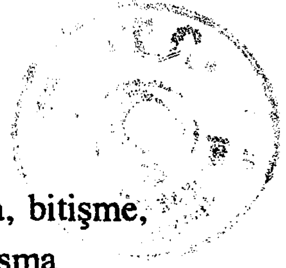
v.-dügiçündür 68b.8

v.-dükçe 20a.17

v.-düm 26a.14

v.-e 25a.6

v.-e 45b.11, 61a.12

v.-eler 12b.11, 13a.15, 13b.8, 13b.12, 14a.8, 15a.15, 16b.17, 17a.1, 39a.4, 69a.11, 69a.5, 69a.6, 69a.7
v.-en 19a.4, 52b.11
v.-icek 12a.15, 65b.4
v.-ilirken 52a.4
v.-me 26b.4
v.-meden 12b.16
v.-mege 42b.12
v.-mek 13a.16, 17a.2, 35a.9, 42b.6, 56b.1
v.-mekle 69b.11
v.-meye 12b.2
v.-meyeler 13b.13, 16b.10, 69a.8, 71a.6
v.-mez 6a.6, 70a.17
v.-mişdür 48a.1
v.-mişsin 26b.1
v.-seler 39a.6
v.-ür 8b.8, 34a.4, 35a.17, 35b.1, 52b.17, 56a.13, 57b.3, 57b.3, 60b.16, 61a.14, 61a.3, 61a.4, 62b.15
v.-ürler 17a.14
v.-ürse 18a.11

(: 63)

viribi- (T. f.) göndermek, irsal etmek
v.-di 48a.4, 48a.5
v.-r 8a.2, 8a.15, 57b.9
v.-sün 49a.10

(: 6)

visāl+ (A. i.) ulaşma, bitişme, sevgiliye kavuşma
v.+i 52b.13

(: 1)

vur- (T. f.) vurmak, sürmek
v.-alar 12a.6, 12a.7, 12a.8, 13b.10, 13b.10, 13b.11, 13b.8, 13b.9, 14a.1, 15a.17, 15a.4, 15b.11, 15b.12, 15b.6, 15b.9
v.-maḳ 49b.11
v.-urlar 16a.5, 16b.1

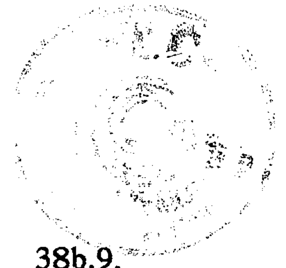
(: 18)

vurul- (T. f.) vurulmak, sürülmek, kaplanmak
v.-mış 51a.5

(: 1)

vücūd+ (A. i.) insan veya hayvan gövdesi 3b.9, 43b.6
v.+a 1b.5, 43b.9, 47a.9
v.+dan 3a.8
v.+dur 3b.9
v.+ı 7a.3
v.+ını 3a.6
v.+ınuŋ 50b.7, 3b.16, 20b.3

(: 12)

Y

yā+ (A. n.) ya, ey!, hey! 5b.7

(: 1)

ya+ (F. b.) < yā; ya, birinden birinin olacağı sanılan iki iş için kullanılır 3b.8, 4a.17, 5a.3, 5b.13, 5b.14, 5b.7, 6b.12, 6b.13, 6b.14, 6b.15, 6b.7, 6b.7, 6b.7, 6b.8, 6b.8, 6b.9, 7b.9, 7b.9, 8b.13, 8b.13, 9a.10, 9a.12, 9a.9, 9a.9, 9a.9, 10b.10, 11b.16, 11b.3, 11b.9, 11b.9, 12b.16, 12b.5, 12b.7, 12b.7, 13a.6, 13b.7, 13b.7, 14a.16, 14a.5, 14a.5, 14b.15, 14b.16, 15a.3, 15a.4, 15b.13, 15b.16, 15b.7, 16a.10, 16a.3, 16b.10, 16b.11, 16b.11, 16b.5, 17b.12, 17b.12, 22b.2, 23b.7, 25a.15, 25a.15, 25b.12, 25b.2, 26b.10, 26b.10, 26b.8, 28b.5, 29a.8, 29a.9, 31b.9, 31b.9, 32a.4, 32a.4, 32a.4, 32b.1, 32b.11, 32b.11, 32b.12, 32b.6, 33a.15, 33b.9, 34b.11, 34b.5, 34b.5, 34b.6, 34b.6, 34b.7, 35a.11, 36a.2, 36b.10, 36b.10, 36b.11, 37b.3, 37b.3, 37b.7, 37b.7, 37b.7, 37b.8, 37b.8, 37b.8, 38b.10, 38b.4, 38b.9, 38b.9, 38b.9, 39a.10, 39b.1, 39b.1, 39b.16, 41b.10, 41b.14, 41b.14, 41b.4, 42a.1, 42a.12, 42a.15, 42a.2, 42b.12, 42b.13, 42b.15, 42b.16, 42b.17, 42b.9, 43a.1, 44b.17, 44b.17, 44b.17, 44b.5, 44b.6, 44b.7, 45a.1, 45a.1, 45a.1, 45a.2, 45b.3, 45b.4, 45b.4, 45b.5, 46b.12, 46b.16, 46b.16, 46b.2, 46b.8, 46b.9, 49a.10, 50a.13, 51a.14, 51b.17, 52a.1, 52a.14, 52a.4, 52a.6, 53a.2, 53a.2, 53a.2, 54a.8, 55b.15, 55b.16, 55b.2, 55b.2, 55b.3, 56a.14, 56a.15, 56a.15, 56a.17, 56a.7, 58a.12, 60b.16, 61a.6, 61a.6, 61a.8, 61a.8, 62a.15, 62a.16, 62b.5, 63b.16, 64a.12, 64a.14, 64b.9, 65a.14, 65a.14, 65a.15, 65a.15, 65b.1, 65b.11, 65b.11, 66a.2, 66a.2, 66a.2, 66a.6, 66a.7, 66b.11, 66b.13, 66b.14, 67a.15, 67a.15, 67a.16, 67a.16, 67a.17, 68a.1, 68b.10, 68b.15, 68b.16,

68b.2, 68b.2, 68b.9, 69b.17

(: 205)

yaban+ (F. i.) ıssız yer, çöl

y.+a 11a.2

y.+da 63a.12

y.+dan 69b.10

(: 3)

yābis+ (A. sf.) kuru 11a.17, 17a.17, 46a.9, 64a.8

y.+dür 6a.16, 6b.1, 6b.14, 6b.17, 7a.1, 7b.2, 7b.3

(: 10)

yabraḳ(ğ)+ (T. i.) yaprak, bitkilerde solunum, karbon özümlemesi vs. olayların oluştuğu yeşil ve türlü biçimlerdeki bölüm; sayfa

y.+dan 32a.15

y.+ı 1b.6, 10a.3, 13a.1, 13a.2, 15b.7, 31b.10, 29a.6, 47b.10

y.+ında 1b.15

y.+ınuŋ 1b.6

(: 9)

yad+ (T. sf.) yabancı, el 10b.8

(: 1)

Yādigār+ (F. b. i.) XV. yüzyıl hekimlerinden Ali Çelebi bin Şerīf'in yazmış olduğu Yādigār-ı ibni Şerīf adlı tıp yazması 36b.kenar, 37a.kenar

(: 2)

yağ+ (T. i.) yağ, bitkisel ve hayvansal madde 32b.10, 62a.1, 68a.3

y.+ı 12a.1, 13b.8, 14b.10, 14b.10, 50b.1, 50b.1, 50b.1, 53a.3, 53b.17, 54a.4, 54a.6, 67b.10, 67b.10, 67b.10, 67b.10, 67b.9, 68a.6

y.+ın 10a.16, 14a.9, 14b.12, 15b.14, 19b.4, 54a.8, 54a.8, 55b.3, 67a.8, 67a.9, 67a.9, 68a.1, 68a.2

y.+ına 9b.4, 10a.16

y.+ında 54a.6, 68a.9

y.+ınuŋ 54a.11, 65a.11

y.+ıyla 13a.6, 13b.9, 14a.10, 14a.6, 14a.7, 14a.7, 14a.8, 15a.10, 15a.4, 15b.15, 16a.13, 54a.9, 67a.8

y.+la 11b.13, 11b.15, 54a.2

y.+lar 23b.9, 67b.9

y.+ların 15b.8

y.+lardan 54b.10

y.+larla 15b.5, 50b.1

(: 62)

yağ- (T. f.) yağmak

y.-arsa 29a.1

y.-maḳ 24a.5

y.-mamış 30a.13

y.-maya 28b.17

(: 4)

yağı+ (T. i.) düşman 26b.13

(: 1)

yağla- (T. f.) yağlamak
y.-yalar 10a.16

(: 1)

yağlu+ (T. sf.) yağlı 11b.12, 11b.14, 12b.1, 33a.6, 69a.11
y.+dan 12b.9, 29b.1
y.+nuŋ 31b.9

(: 8)

yağmur+ (T. i.) yağmur 24a.5, 28a.16, 30a.13
y.+ı 29a.1

(: 4)

yağrın+ (T. i.) sırt, sırtın yukarı kürek kısmı 38a.6

(: 1)

yaḫni+ (F. i.) yahni, et yemeği 16b.16
y.+si 19a.17, 12b.7, 68a.5
y.+sinüŋ 19a.5

(: 5)

yāḫūd+ (F. i.) veya, isterseniz, iyisi 12b.5, 14a.7, 14a.7, 14a.8, 17b.6, 21a.3, 27a.2, 31b.17, 32a.14, 33b.7, 38b.7, 41b.15, 64a.4

(: 13)

yaḳ- (T. f.) yakmak
y.-a 55a.14
y.-alar 67b.17

(: 2)

yaḳın+ (T. s., i.) yakın, benzeyen; uzak olmayan 9b.15, 10b.11, 12a.14, 14a.11, 19a.15, 20a.8, 29a.13, 34b.2, 45b.2, 54a.17, 64b.7, 66a.8, 66b.10, 67b.17
y.+dur 7a.7, 7a.9, 21b.6, 27a.12, 34a.10
y.+ına 59a.5
y.+ında 28b.2

(: 21)

yaḳīn+ (A. i.) sağlam bilgi, kati olarak bilme 4b.4, 26b.2

(: 2)

yaḳu+ (T. i.) yakı, bazı hastalıkları tedavi etmek amacıyla bez üzerine yayılıp vücudun bazı yerlerine konan eczalı parça 13a.13, 13b.17, 13b.8, 13b.9, 14a.1

(: 5)

yāḳut+ (A. i.) yakut, kırmızı renkli değerli bir taş; içecek
müferriḥ-i y.+ı 58a.8, 58a.10

(: 2)

6b.12, 6b.12, 6b.13, 6b.14, 6b.15, 6b.16, 6b.17, 6b.17, 7a.1, 7a.5, 7a.7, 9a.4, 15b.3, 17a.4, 17b.15, 18a.2, 18b.1, 19a.1, 20a.4, 21a.11, 21a.16, 22a.13, 24a.15, 24a.17, 24b.15, 25a.8, 25b.9, 26b.15, 27a.6, 28b.10, 29a.10, 29a.2, 31a.15, 32b.9, 33b.10, 33b.11, 34a.5, 36b.17, 37b.6, 38a.5, 38b.16, 40a.12, 40a.14, 41a.11, 43a.7, 45b.8, 46a.2, 46b.4, 51a.16, 51a.17, 52a.6, 53a.10, 56a.12, 57a.9, 57b.16, 59b.16, 61a.1, 61b.2, 63a.12, 65b.10, 67b.2, 68b.14, 69b.3

(: 71)

yanḳu+ (T. i.) yankı, akis, eko
y.+sı 53a.14

(: 1)

yap- (T. f.) kapamak, kapatmak, örtmek
y.-ar 48b.7
y.-ar 51b.13

(: 2)

yapıl- (T. f.) kapatılmak, örtülmek
y.-ıcaḳ 53b.2
y.-ırmışsa 53b.1
y.-maz 53a.17

(: 3)

yapıl- (T. f.) yapılmak, edilmek
y.-alı 46a.7
y.-mış 17b.9

(: 2)

yapış- (T. f.) yapışmak
y.-mış 30b.16
y.-mışdur 47b.7, 57a.4, 58b.5, 63a.4
y.-ur 56a.14

(: 6)

yapışıcı (T. i.) yapışıcı, yapışan 55a.16

(: 1)

yar- (T. f.) yarmak, ikiye ayırmak
y.-alar 12a.3

(: 1)

yara+ (T. i.) yara, vücutta oluşan kesik, yarık
y.+lu 46b.9

(: 1)

yara- (T. f.) yaramak, yararlı olmak, yarar sağlamak
y.-maz 2b.3, 4a.14, 8b.15, 9a.14, 9a.8, 9a.9, 10b.10, 11b.5, 12b.13, 14a.17, 20b.16, 20b.8, 21a.5, 22b.3, 22b.8, 22b.8, 22b.8, 23a.4, 23b.6, 28a.6, 28b.12, 28b.14, 28b.2, 30b.12, 31b.12, 31b.15, 32a.15, 32b.8, 33b.4,

34b.16, 34b.9, 38b.7, 40a.13, 40a.4, 40b.10, 41a.15, 41a.16, 41b.7, 42b.17, 44a.13, 45a.4, 46a.14, 55a.17, 59b.7, 66b.11, 67a.11
y.-mazdan 48a.2
y.-mazdur 4a.14, 9a.6, 10a.14, 11a.16, 11b.1, 11b.11, 24a.4, 27b.15, 32a.11, 32a.9, 32b.11, 32b.13, 33b.15, 34a.11, 34a.4, 35b.4, 40b.16, 45a.2
y.-mazı 7b.11, 32b.9
y.-mazın 36a.16
y.-mazına 7b.12
y.-mazından 46a.3
y.-mazını 32b.13
y.-r 40a.7, 41b.6, 70a.16, 70a.16
y.-ya 34b.1

(: **76**)

yaradıl- (T. f.) yaratılmak
y.-an 2b.12, 2b.14
y.-dı 2b.10, 2b.9, 6a.10
y.-duğı 2b.9
y.-duğına 52a.12
y.-mış 48a.6, 48a.7
y.-mışda 3a.5
y.-mışdur 2b.11, 3a.16, 3a.17

(: **13**)

yaraḳlan- (T. f.) hazırlanmak, silahlanmak
y.-mağçün 37b.6

(: **1**)

yaraş- (T. f.) yakışmak, uymak, uygun olmak
y.-sun 9b.17

(: **1**)

yaraşdur- (T. f.) uygun görmek, yakıştırmak
y.-ur 52a.17

(: **1**)

yaraşıḳ+ (T. i.) yaraşma, uyma, uygunluk
y.+da 51b.8

(: **1**)

yarat(d)- (T. f.) yaratmak
y.-an 48a.7, 48a.12
y.-dı 1b.3, 2b.7, 2b.7, 2b.8, 6a.14, 43b.7, 43b.7, 50b.5, 53a.7, 65a.1, 65a.11
y.-ur 48a.8, 57b.9

(: **15**)

yardım+ (T. i.) yardım 22b.9, 48a.9

(: **2**)

yarı+ (T. i.) yarı, bir bütünü oluşturan iki eşit parçadan her biri
y.+sı 50b.16
y.+sın 51a.3
y.+sında 24b.4

(: **3**)

yarıl- (T. f.) yarılmak, üzerinde yarık açılmak
y.-aydı 47b.4

y.-ıcaḳ 47b.7
y.-maḳ 64a.17
y.-maya 59a.2
y.-ur 15b.12, 64a.3

(: 5)

yarım+ (T. i.) yarım, bütün bir şeyin ayrıldığı iki eşit parçadan her biri 34b.2, 53b.15

(: 2)

yarındası+ (T. zf.) ertesi, ertesi gün 69a.9

(: 1)

yaṣṣı+ (T. sf.) yayvan ve düz 11a.8, 11a.9, 16a.16, 16a.16, 56b.8, 57a.15, 57a.3, 57b.4, 58a.17, 59a.5, 66b.3
y.+raḳdur 58a.16

(: 12)

yaş+ (T. sf.) ıslak, nemli 11b.18, 13a.14, 15a.16, 16a.9, 17b.9, 21a.12, 24b.5, 30a.2, 30b.7, 51b.14, 53a.2
y.+dur 6a.17, 6b.1, 6b.13, 6b.16, 6b.17, 21a.16
y.+ını 51b.12, 53a.4
y.+iken 21a.12

(: 20)

yaş+ (T. i.) yaş, ömür 10b.11, 17b.12, 70a.2
y.+ı 69b.1
y.+ına 10b.11, 17a.13, 70b.7, 70b.15
y.+ından 29b.14

(: 9)

yaşa- (T. f.) yaşamak, ömür sürmek
y.-r 24a.11

(: 1)

yaşar- (T. f.) ıslanmak, nemlenmek; yaşla dolmak
y.-ıcaḳ 51b.12

(: 1)

yaşıl+ (T. i.) yeşil 32b.10, 52b.12
y.+la 52b.5

(: 3)

yaşlıḳ(ġ)+ (T. i.) yaş olma durumu, ıslaklık 6b.13, 69a.9
y.+a 21a.13

(: 3)

yaşlu+ (T. sf.) yaşı ilerlemiş, ihtiyar 42a.2

(: 1)

yat- (T. f.) yatmak
y.-a 38b.10, 40b.10, 45a.8
y.-ar 40a.14
y.-arken 9a.3
y.-arsa 67b.15
y.-dı 26a.8
y.-duġı 67a.7
y.-ıcaḳ 16a.7, 53a.4
y.-maḳ 48b.1, 71a.2

y.-maḳdan 52b.8
y.-mamış 30a.13
y.-ub 45a.10
y.-ur 31a.1
y.-uriken 64a.14, 64a.17, 69a.11
y.-ursa 4a.9

(: 20)

yatsu+ (T. i.) yatsı, güneşin batımından bir buçuk iki saat sonraki zaman
y.+dan 23a.6
y.+ya 23a.7

(: 2)

yatur- (T. f.) yatırmak
y.-mayalar 10a.17, 10a.17

(: 2)

yavuz+ (T. i.) kötü, fena 27b.2, 54b.3, 55a.12
y.+ın 70b.4
y.+ından 20b.14

(: 5)

yay+ (T. i.) yaz, sıcak mevsim 16b.17, 21b.2, 21b.13, 22a.4, 22a.9, 22a.17, 22b.7, 22b.9, 22b.11, 22b.11, 22b.13, 23b.3, 24b.5, 25a.11, 25a.15, 27a.2, 27a.2, 27a.3, 27a.7, 40b.15, 42a.10, 42a.12

(: 22)

yaya+ (T. i.) makat, arka
y.+sı çıkmak 16a.8

(: 1)

yayaḳ(ġ)+ (T. i.) yaya, yayan; piyade 22a.6, 66a.13, 66a.14
y.+la 65b.14
y.+ısa 65b.14

(: 5)

yaya koy- (T. f.) sermek, yayıp bırakmak
y.-alar 30b.5

(: 1)

yayıl- (T. f.) yayılmak
y.-mışdur 20a.15, 48a.17
y.-ur 20a.15, 53a.11, 56b.12, 57a.13

(: 6)

yayın+ (T. i.) yazın, yaz mevsiminde 23a.10, 24a.8

(: 2)

yaz+ (T. i.) bahar mevsimi, ilk bahar 24a.2, 29a.1, 29a.5, 60a.4
y.+ın 42a.17
y.+uŋ 65b.10

(: 6)

yaz- (T. f.) yazmak
y.-dı 1b.7
y.-maḳda 49b.9

(: 2)

ye- (T. f.) yemek, yeme işini yapmak
y.-dügi 59a.17, 60a.8, 70b.13
y.-medüginden 26a.11
y.-mege 17a.4

y.-mek 21b.17, 22b.12, 23a.17, 24a.15, 24b.8, 29b.7, 31b.13, 46b.11, 58b.15, 65b.3, 65b.3

y.-mekde 19a.4

y.-mekden 8b.17, 18a.8, 25a.16, 25a.17, 52b.7, 52b.7, 52b.8, 58a.2

y.-mekdendür 18a.8

y.-mekdür 29b.7

y.-mekle 25a.4, 25a.5, 65b.1

y.-memek 8b.15, 24a.10, 31a.6

y.-memekden 59b.2

y.-meye 15a.14, 31a.12, 66b.8

y.-meyeler 25b.1

y.-r 5a.8, 5a.10, 22b.10, 22b.10, 22b.8, 31a.16, 70b.12

y.-rise 23b.13, 31a.2, 67a.11

y.-rler 1b.5, 23b.2

(: **50**)

yedi+ (T. i.) yedi (sayı) 1b.4, 1b.4, 11a.15, 12a.2, 35b.7, 47a.12, 47b.11, 47b.17, 50b.13, 51a.15, 61b.3, 61b.5

y.+de 30a.5

y.+den 1b.17

y.+dür 51b.3

y.+nci 27a.14, 27a.14, 42b.15, 43b.4, 47b.9, 51b.2, 56b.1

y.+sine 17a.13, 50b.9

(: **24**)

yedür- (T. f.) yedirmek

y.-e 12b.5

y.-eler 11b.13, 11b.14, 11b.15, 11b.16, 12b.4, 12b.6, 12b.7, 13b.11, 15a.12, 16b.15, 16b.16, 16b.8, 69a.10, 69a.6

y.-mek 17a.4

y.-meye 12b.1

y.-meyeler 16b.8, 16b.12, 17a.2

y.-ürler 16a.3

(: **21**)

yeg+ / **yig+** (T. i.) daha iyi, üstün, eftal 43a.12

y.+dür 2b.4, 9b.7, 10b.16, 16a.17, 18a.17, 19a.10, 27a.9, 27b.10, 31a.1, 31a.13, 31a.6, 33b.11, 46b.11, 50b.2, 51b.8, 51b.8, 65b.4

(: **18**)

yegrek+ (T. i.) daha iyi, daha üstün, daha uygun 9b.9, 10b.16, 30a.10, 31b.1, 41b.7, 45a.7, 68a.11, 68a.16

y.+dür 9b.11, 10b.6, 23a.13, 45a.14

y.+i 30b.16, 39b.13

(: **14**)

yel+ / yil+ (T. i.) yel, rüzgar 11b.10, 11b.11, 16a.4, 24b.1, 24b.2, 27b.15, 27b.16, 29b.3, 33b.3, 41b.11, 63b.16, 63b.17, 64a.1, 64a.2, 64a.2, 64a.3, 64a.4, 64a.5, 64a.6, 64a.8, 64a.8, 66b.11
y.+den 9b.6, 33b.4
y.+i 24a.17, 28b.16, 29a.1, 41b.11, 64a.6
y.+ise 66b.12
y.+ler 35b.1

(: 31)

yelken+ (T. i.) yelken 53b.7

(: 1)

yem+ (T. i.) hayvan yiyeceği 26a.3, 26a.11, 26b.4

(: 3)

yemin+ (A. i.) yemin, ant 26b.1

(: 1)

yen- (T. f.) yenmek, yenme işine konu olmak
y.-ür 23a.10

(: 1)

yeŋi+ (T. sf.) yeni, taze 45a.1

(: 1)

yenile- (T. f.) yenilemek, yenileme işi
y.-yi ṭura 71a.12

(: 1)

yer+ (T. i.) yer mahal, mekan 7b.3, 25a.13, 27b.4, 27b.6, 28a.4, 32b.6, 34b.11, 57a.5, 57a.8, 59a.3, 59a.3, 64a.3, 66b.11
y.+de 13b.14, 22b.14, 28a.5, 29a.13, 43a.1, 66b.10, 68a.1, 69a.13
y.+dedür 20a.9
y.+den 18b.3, 22b.7, 27b.10, 28b.13, 32b.1, 32b.14, 52a.14, 55b.14, 58b.8
y.+deyiken 32b.5
y.+dür 3b.3, 6a.14
y.+e 2b.17, 10a.4, 18b.8, 27a.1, 27a.3, 44a.5, 45b.9, 57a.10, 58b.6, 65a.9
y.+i 14a.1, 36b.kenar, 37a.5, 37a.6, 56b.7, 56b.8, 57a.1
y.+idür 50b.10
y.+in 13a.15, 36b.kenar
y.+ince 8a.12, 8a.13
y.+inde 11a.12, 11b.1, 13b.6, 41a.12
y.+inden 43a.13
y.+ine 3a.5, 9b.17, 37a.13, 39a.9, 54a.17, 57b.4, 59b.4, 61b.3, 65a.10
y.+ini 13a.5, 16a.10
y.+ise 66b.11
y.+ler 5a.9, 23b.5, 27a.6, 27a.6
y.+lerde 22a.1, 23b.5, 39b.12, 46b.8

y.+lerdür 2b.8
y.+lere 64b.11
y.+leri 64b.6
y.+lerinde 37a.14, 64b.6
y.+lü 8a.12, 8a.13, 9b.17, 37a.13

(: 90)

yerekān+ (A. i.) **hek.** sarılık hastalığı 36a.9, 59b.12, 61a.8, 62b.7, 62b.15

(: 5)

yeryüzi+ (T. b. i.) dünya, üzerinde yaşadığımız toprak ve denizler 27a.5, 27a.16
y.+nüŋ 27a.13

(: 3)

yet- (T. f.) yetmek, kafi gelmek
y.-düğince 66a.9
y.-dükçe 18b.15, 35b.4
y.-en 67a.4
y.-er 9b.9, 12b.10, 43b.2, 43b.3, 65b.17, 69a.16
y.-mez 25b.12

(: 11)

yetiş- (T. f.) yetişmek, ulaşmak
y.-dügi 58b.8

(: 1)

yığ- (T. f.) yığmak, biriktirmek
y.-ar 25b.16

(: 1)

yığa dur- (T. b. f.) geri çeker durumda olmak
y.-mak 18a.16

(: 1)

yığlın- (T. f.) çekinmek, kaçınmak, nefsini men etmek
y.-alar 15a.14

(: 1)

yık- (T. f.) yıkmak, devirmek
y.-dı 5a.12

(: 1)

yıkıl- (T. f.) yıkılmak, devrilmek
y.-dum 5b.1

(: 1)

yıl+ (T. i.) yıl, sene, 365 gün 5 saat 49 dakikalık zaman 28b.15, 29a.8, 29a.9
y.+dan 46a.7
y.+dağı 69b.5
y.+ının 11b.16

(: 6)

yılduz+ (T. i.) yıldız, Güneş ve Ay dışında gökyüzünde görülen ışıklı gök cisimlerinin her biri
y.+ı 58a.13, 60a.12, 62b.17
y.+larla 27a.1, 27a.3

(: 5)

yırt- (T. f.) yırtmak

y.+üm 68a.15
y.+üŋ 27a.8, 27b.9

(: 35)

yiringen+ (T. i.) çok üzülen, kederlenen 71a.3

(: 1)

yit- (T. f.) yetmek, kafi gelmek
y.-dükçe 57b.15
y.-er 26b.14
y.-üb 8b.9

(: 3)

yitür- (T. f.) yettirmek
y.-e 66a.1

(: 1)

yiyecek(g)+ (T. i.) yiyecek, yenilecek şey 31a.13, 35a.4, 37a.15, 45b.10, 56a.12
y.+i 46a.13
y.+in 8b.11, 38a.11
y.+den 22b.13
y.+ler 31b.1
y.+lerden 31a.13

(: 13)

yiyi- (T. f.) kokmak, teaffün etmek
y.-yen 21a.1

(: 1)

yiyle- (T. f.) koklamak
y.-ye 50a.16

(: 1)

yiyni+ (T. sf.) hafif, ağır olmayan; ehemmiyetsiz 21a.8, 32b.2, 41a.13, 58b.10
y.+rek 42b.1
y.+sin 25b.6
y.+sine 25b.7

(: 7)

yoğrıl- (T. f.) yoğrulmak
y.-maķ 6b.5

(: 1)

yoğun+ (T. sf.) yoğun, çapca kalın, ağır, etkisi güçlü 11a.7, 48a.16, 63b.10, 63b.4, 63b.9
y.+dur 63a.16
y.+ca 47b.12

(: 7)

yoğur- (T. f.) yoğurmak
y.-a 66b.13
y.-alar 12a.1, 13a.13, 13b.9, 14a.16, 15b.10, 30b.1
y.-madan 30b.4
y.-mayalar 30b.2
y.-urlar 15b.16

(: 10)

yoğurt(d)+ (T. i.) yoğurt 16b.11, 31b.10, 32a.4, 32a.5, 32a.9, 67a.16
y.+dan 24b.6, 67a.12
y.+la 32a.9

(: 9)

yoķ+ / yoğ+ / yoḫ+ (T. i.) y o k, bulunmayan, mevcut olmayan 3b.4, 7a.5, 26a.5, 26b.11, 35a.8,

41b.15, 48a.8, 48a.9, 64a.6, 65b.17, 68b.10
y.+dan 48a.7
y.+dur 3b.7, 3b.9, 6a.5, 7a.3, 20a.3, 30a.10, 48a.10, 53b.15, 55b.14, 55b.15, 63a.12, 63b.15, 63b.9
y.+idi 26a.5
y.+ise 42b.7, 66a.1
y.+luğını 7a.5
y.+sa 54a.3

(: 30)

yoḳa- (T. f.) el sürmek, dokunmak, yoklamak
y.-mamağa 41b.6
y.-maḳdur 45b.5
y.-mayalar 15a.1, 30a.16
y.-yıcaḳ 38a.7

(: 5)

yol+ (T. i.) yol, gidilen güzergah 2a.11, 5a.4, 23a.8, 26a.10, 45b.17, 49a.15, 51a.9, 51a.9, 54a.15, 54a.15, 55b.12, 55b.12, 69b.9, 70b.4
y.+a 55b.14
y.+da 66a.17, 66b.3, 68a.11
y.+dan 5a.7
y.+ın 36a.8, 61a.3, 71a.11
y.+ına 14b.1, 63b.9
y.+ından 64b.17
y.+ını 56a.14
y.+lar 23b.5
y.+lardan 55b.13
y.+larıydı 26a.8
y.+lu 47a.8

(: 30)

yolcı+ (T. i.) yolcu, yolculuğa çıkmış kimse 25b.16

(: 1)

yoldaş+ (T. i.) yol arkadaşı, dost 1b.12, 26b.13

(: 2)

yonıl- (T. f.) yontulmak
y.-mış 51a.4

(: 1)

yorıl- (T. f.) yorulmak, yorgun düşmek
y.-dı 26a.11, 26a.17

(: 2)

yosun+ (T. i.) **bot.** tatlı bitkilerin çoğu sularda yetişen ilkel yapıdaki örneklerine verilen genel ad
y.+ı 9b.1

(: 1)

yön+ (T. i.) belli bir noktaya göre olan yer, taraf
y.+i 3a.7
y.+inden 22a.13, 60a.5
y.+inde 51b.7

(: 4)

yönel- (T. f.) yönelmek, yüzünü dönmek
y.-miş 33a.4
y.-ür 28b.5

(: 2)

yöre+ (T. i.) havali, mahal

y.+sin 45a.15, 46b.7

y.+sinde 10a.3, 46b.2

(: 4)

yu- (T. f.) yıkamak

y.-duķlan 9b.14, 10b.5

y.-ġan 36b.9

y.-maġ 35b.3

y.-maķ 9b.9, 55a.16, 55a.17

y.-mayıcaķ 41a.8

y.-maz 36b.12

y.-mazsaŋ 36a.17

y.-r 36b.3, 36b.8, 36b.9, 36b.13, 62a.5

y.-ridi 36b.8

y.-riken 10b.3

y.-rsın 36b.1

y.-sun 41a.7

y.-ya 38a.11, 41a.1, 42a.14

y.-yalar 9b.13, 10b.7, 13a.16, 14a.4, 15a.6, 15b.8, 16a.11, 16b.6

y.-yıcaķ 54b.6

y.-yub 12a.2

(: 31)

yubūset+ (A. i.) kuruluk 69b.17

(: 1)

yufķa+ (T. i.) ince, kalınlığı az 17b.9, 30b.6, 47b.14, 47b.6, 47b.9, 53b.9

y.+dur 47b.10, 60a.15

(: 8)

yufķald- (T. f.) inceltmek

y.-alar 10a.8

(: 1)

yuķaru+ (T. i.) bir şeyin üst bölümü 10a.8, 45a.8, 54a.14, 54b.4, 55b.6, 56b.13, 56b.14, 56b.4, 56b.8, 57a.3, 58b.11, 59a.4, 62a.9, 63a.3, 63a.5, 63b.1, 63b.3, 69b.14, 70a.8, 70b.7

y.+dan 9b.3, 56b.4

y.+dın 64b.12

y.+ġı 57b.4, 60b.1

y.+sına 8a.17

y.+sından 58b.2

(: 27)

yum- (T. f.) yummak, kısarak kapamak

y.-ub 56b.6, 57a.17

(: 2)

yumru+ (T. i.) yuvarlak, şişkin şey, şişkinlik, kabartı 55b.10

y.+caķ 54b.1, 54b.2

y.+caķdan 53a.11

y.+ya 53a.11

(: 5)

yumşaķ+ (T. sf.) yumuşak, sert olmayan 9b.7, 10a.1, 10a.7, 15b.6, 19a.11, 19b.3, 28b.17,

30a.15, 53b.9, 54a.11, 55b.6, 55b.7, 60a.8, 71a.5
y.+ile 16b.6

(: 15)

yumıl- / yumul- (T. f.) yumulmak, kapatılmak, kısılmak
y.-duğına 57a.17
y.-dukca 57b.1, 57b.2
y.-maya 58b.11
y.-u 53b.11
y.-urlar 57a.17

(: 6)

yumurda+ (T. i.) yumurta 15a.3, 15b.9, 19a.6, 25a.4, 50b.12, 53a.3, 66a.5, 66b.16

(: 8)

yumuşa- (T. f.) yumuşamak
y.-ya 37b.5

(: 1)

yumuşad- (T. f.) yumuşatmak
y.-urlar 16a.6

(: 1)

yun- (T. f.) yıkanmak
y.-ınca 9b.17, 10a.15
y.-mak 46b.14, 46b.17
y.-makdan 46b.15
y.-maya 46b.17
y.-mış 13a.7, 13a.9, 34b.13

(: 9)

yut- (T. f.) yutmak
y.-duğuŋdan 36a.17

(: 1)

yuva+ (T. i.) yuva, torba
y.+sı 65a.15

(: 1)

yuyundu+ (T. i.) bulaşık suyu, yıkanan şeyden dökülen su
y.+sı 7b.16
y.+sından 54b.6

(: 2)

yüce+ (T. sf.) yüksek, büyük, ulu 22a.1, 70a.4, 70a.5

(: 3)

yügen+ (T. i.) dizgin, gem
y.+in 26a.3

(: 1)

yügürdüş- (T. f.) koşuşmak, yarışmak
y.-mek 17a.8

(: 1)

yük+ (T. i.) yük
y.+i 45b.16
y.+in 17b.10, 25b.15, 26a.10
y.+lü 12a.10, 45a.13

(: 6)

yüklet- (T. f.) yükletmek, yük koydurmak
y.-di 26a.10

(: 1)

yüksek+ (T. sf.) yüksek, yere uzak olan 10a.13, 14b.16, 18b.2, 27a.7, 27b.17, 27b.9, 32b.1, 46a.6
y.+dedür 70a.4

(: 9)

yüli- (T. f.) tıraş etmek

y.-mekdür 45b.5

(: 1)

yüŋ+ (T. i.) yün, koyun tüyü

y.+ile 9b.3, 42a.13

(: 2)

yürek(g)+ (T. i.) **anat.** kalp, yürek 8a.15, 22a.14, 22a.17, 22a.9, 28b.11, 36a.5, 36a.6, 39a.9, 44a.10, 44a.3, 46a.13, 49a.13, 49a.8, 50a.10, 56a.2, 56a.6, 56b.1, 56b.11, 56b.3, 57a.1, 57a.3, 57b.10, 58a.6, 61b.6, 61b.11, 61b.12, 61b.4, 61b.6, 61b.7, 62a.6

y.+de 39a.17

y.+deki 62b.10

y.+den 20a.14, 39a.12, 39a.14, 39a.7, 39a.9, 49a.9, 50a.7, 50a.8, 51b.15, 54b.17, 57b.2, 57b.3, 61b.13, 61b.3, 62b.9, 65a.4

y.+din 60b.11

y.+dür 28b.9, 57b.11, 57b.12, 57b.13

y.+e 22b.6, 22b.6, 23a.5, 35a.8, 36a.7, 39a.17, 49a.11, 49a.12, 49a.14, 49a.15, 49a.8, 50a.9, 56b.10, 57a.12, 57a.4, 57b.1, 57b.3, 57b.5, 60b.11, 60b.12, 62b.10, 62b.11, 65a.3, 65a.4, 67a.3

y.+i 8a.9, 20a.12, 20a.13, 22b.5, 44b.11, 56a.4, 56a.5

y.+in 22a.14, 57a.5, 57b.4, 66b.5

y.+inde 8a.16

y.+inüŋ 17b.11

y.+üŋ 56a.5, 56b.2, 57a.1, 57a.10, 57a.13, 57a.15, 57a.2, 57b.13, 58a.13, 60b.12

(: 101)

yüri- (T. f.) yürümek, ilerlemek, adım atarak gitmek

y-medügi 26a.15

y-mege 36b.kenar, 66a.14

y-mek 33b.12, 37a.9, 48b.1

y-mekde 9a.4

y-mekden 22a.6, 58a.1, 62a.2

y-meye 9a.4, 9a.4

y-meyeler 22b.14

y-miş 33a.15

y-r 3b.8, 8a.17, 44b.4, 49a.9, 61b.8, 61b.8

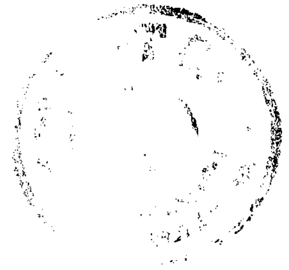
y-ye 41a.2

y-yen 46b.14, 46b.14, 66a.14

y-yimez 40b.4

y-yüb 18b.5, 33a.17

(: 27)

yüz+ (T. i.) yüz (sayı) 1b.6 (365), 1b.17 (6666), 2a.1 (114), 34a.1 (100), 34a.1 (180), 34a.15 (180), 56b.15 (128), 56b.16 (120), 65b.11(180), 67b.3(183), 68a.7(100)

(: **11**)

yüz+ (T. i.) yüz, çehre, surat 41a.10, 52a.16
y.+i 34b.13, 52b.14, 56b.12, 60b.2
y.+in 1b.7, 1b.7, 14a.2, 15a.6, 16b.6, 38a.11, 39b.6, 41a.1
y.+inde 1b.7, 27a.5
y.+inden 67a.8
y.+ine 2b.4, 8b.5, 8b.6, 13a.13, 39a.8, 52b.13, 52b.14, 52b.14, 62b.3, 62b.4, 66b.17
y.+ini 60b.2
y.+inüŋ 41b.17
y.+le 70a.13
y.+lü 1b.3
y.+üm 5b.6

(: **33**)

yüz dut- (T. f) yönelmek, meyletmek, rağbet etmek
y.-mış 40b.9

(: **1**)

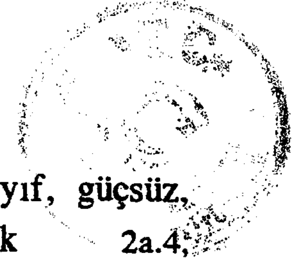
yüz göster- (T. f.) nasip olmak, meydana gelmek, kendini göstermek
y.-ür 70a.3

(: **1**)

yüzük+ (T. i.) yüzük, parmağa geçirilen halka 46b.4

(: **1**)

Z

ża'f+ (A. i.) bir şeye karşı duyulan aşırı istek, zayıflık 5b.1
ż.+ı 23a.15, 36a.1
ż.+ından 71a.7
ż.+-ı kebīd 44b.13

(: 5)

zā'ferān+ (A. i.) safran (Crocus sativus)
dil-i z. 9b.1
dil-i z.+ı 54a.4

(: 2)

zaḥīr+ (A. i.) iç ağrısı; **hek.** basur ve mesane iltihabında olan ağırlı akıntı 61a.17

(: 1)

ẓāhir+ (A. sf.) görünen, açık, belli, meydanda 1b.16, 3a.10, 3a.11, 3a.12, 3a.2, 3a.4, 3a.8, 5b.17, 6a.2, 7b.8, 38a.12, 56b.12
ẓ.+dür 17a.17, 32a.5
ẓ.+ine 61a.7

(: 15)

zaḥmet+ (A. i.) sıkıntı, eziyet, rahatsızlık 12b.3, 18a.11, 43a.4, 55b.17, 61a.12
z.+le 26a.12
z.+ledür 9a.12

(: 7)

ża'īf+ (A. i.) zayıf, güçsüz, arık; gevşek 2a.4, 10a.14, 14a.9, 16a.4, 17b.1, 18b.17, 19a.15, 21b.14, 21b.16, 22a.10, 23a.7, 23b.3, 25a.12, 25a.2, 28a.2, 28a.4, 28b.7, 35a.14, 35b.17, 38b.14, 38b.5, 38b.6, 39b.8, 42a.11, 44b.10, 44b.11, 44b.16, 45a.10, 45a.6, 45b.7, 46b.13, 52b.10, 59b.5, 59b.5, 59b.6, 59b.8, 61a.10, 61a.11, 62b.6, 65a.11, 68b.11, 70b.10, 70b.13, 70b.14, 70b.15
ż.+dür 17b.8, 33a.11, 34a.11, 42a.2

(: 49)

ża'īflıḳ+ (A. T. i.) zayıf olma durumu 25a.11, 25a.12, 45b.16

(: 3)

zākiyyāt+ (A. i.) temizlik, saflık, doğruluk 1b.13

(: 1)

zamān+ (A. i.) zaman, vakit, devir, süre, mevsim 7b.17, 13a.16, 29a.2, 29a.3, 29a.3, 32b.7, 37b.11, 37b.12, 37b.13, 37b.14, 37b.15, 37b.16,

zecr+ (A. i.) önleme, yasak etme, kovma 1b.17

(: 1)

ẓeker+ (A. i.) erkek, erkeklik organı 65a.15, 65a.7
ẓ.+i 45b.6

(: 3)

ẓeker tut- (A.T. b. f.) elle oynamak, tatmin olmak, masturbasyon
ẓ.-mak 45b.6

(: 1)

zelaḳu'l-em'ā+ (A. b. i.) **tıb.** ishal, amel, iç sürmesi, diyare 61a.17

(: 1)

zencebīl+ (A. i.) zencefil (Zingiber officinale) 55b.2

(: 1)

zerde-cūb+ (F. b. i.) zerdeçal boyası (Cucurma longa)
z.+la 16b.2

(: 1)

ẓerebu'l-em'ā+ (A. i.) bağırsakların sıyrılıp yaralanması (zereb: yaralanma, iltihaplanma) 61a.17

(: 1)

zerḳā+ (A. sf.) gök mavisi, mavi (göz) 51a.12

(: 1)

zevāl+ (A. i.) zail olma; güneşin baş ucunda bulunma zamanı, öğle vakti
z.+e 18b.13, 66b.10

(: 2)

zeyrek+ (F. sf.) uyanık, anlayışlı, zeki 29a.12, 35a.9

(: 2)

zeyt+ (A. i.) zeytin yağı 9b.16, 9b.4, 10a.11, 10a.16, 13a.9, 68a.6
z.+den 54a.11
z.+le 13a.8, 14a.10, 53a.3, 68a.11

(: 11)

zeytūn+ (A. i.) zeytin 35b.13

(: 1)

żıdd+ (A. i.) bir şeyin karşılığı, aksi, tersi
ż.+ın 25b.9

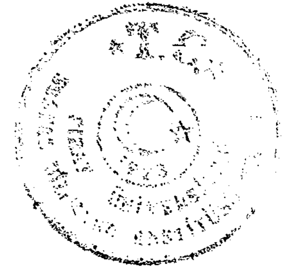
(: 1)

zihī+ (F. e.) ne güzel, ne hoş; aferin; iyi yapılmış, başarılı 30a.7

(: 1)

ẕih(i)n+ (A. i.) anlama, bilme kuvveti, hafıza 34b.4, 44b.12
z.+i 35a.14, 39b.12, 41a.3, 45b.7

(: 6)

żīḳ+ (A. i.) darlık, sıkıntı
ż.+-ı nefes 56a.15

(: 1)

zīnet+ (A. i.) süs, bezek
z.+dür 52a.16

(: 1)

zīrā+ (F. e.) çünkü, şundan dolayı ki 2a.16, 3b.3, 3b.8, 3b.9, 4a.13, 4a.15, 4b.13, 4b.3, 4b.9, 7a.3, 7b.4, 9a.14, 9b.7, 10a.1, 10b.16, 10b.8, 11a.13, 11b.6, 12a.10, 12a.15, 12b.13, 18a.15, 18a.17, 18b.11, 18b.16, 19a.9, 20b.3, 20b.6, 22a.14, 22b.6, 23a.1, 23b.12, 24a.17, 24a.3, 24a.6, 24b.11, 24b.6, 25a.11, 25b.10, 25b.8, 27b.11, 28a.7, 29a.16, 29b.7, 31a.12, 31a.16, 31b.17, 32a.1, 33a.10, 34a.2, 34b.15, 35a.1, 36b.13, 37b.7, 38b.17, 39a.1, 39a.12, 39a.13, 39b.1, 40a.10, 40b.2, 41b.7, 42a.10, 42a.9, 42b.3, 43a.12, 43a.14, 43a.16, 43b.6, 44a.1, 45a.4, 45a.6, 46b.11, 47a.10, 47a.13, 47a.7, 50a.6, 52b.5, 53b.3, 55a.3, 56a.6, 59b.3, 61b.15, 61b.7, 63b.14, 67b.5, 68b.6, 70b.10, 71a.6

(: 89)

zīrbāç+ (A. i.) < zirebāç paça, k o y u n ayağından yapılan yemek 13a.2, 58a.12

(: 2)

zīre+ (F. i.) kimyon (Cuminum cyminum) 9b.1, 16a.12, 30b.3
z.+lü 19b.1

(: 4)

zirişk+ (F. i.) kadın tuzluğu (Berbers crataegina, berberis sativus) 17a.1, 18a.6

(: 2)

ziyān+ (F. i.) zarar, kayıp, hasar 9a.8, 9a.8, 9a.15, 9b.8, 17a.15, 17a.16, 17a.17, 24b.12, 25a.10, 31b.16, 31b.16, 31b.17, 32a.1, 32a.12, 32a.3, 33a.10, 33a.16, 33a.17, 33b.6, 33b.7, 37b.10, 38b.1, 38b.11, 38b.9, 39b.16, 40a.4, 41a.10, 41a.9, 42b.2, 43b.5, 44b.5, 44b.6, 44b.7, 45a.11, 46b.2, 46b.5, 51b.10, 60a.9, 63b.8,

64b.1, 65a.12, 65a.13, 67a.4, 67b.16, 68a.2, 68a.6, 69a.4, 70a.8, 70b.9

z.+a 43a.17, 65b.5

z.+da 38a.3

z.+dan 33a.9

z.+ı 17a.17, 42b.8, 43a.15

z.+ın 31b.7, 31b.8, 31b.9, 31b.9, 31b.17, 32a.3,

z.+ına 19a.2

z.+ından 18b.1, 66a.10

z.+lar 40a.6

z.+lusından 43b.17

(: 67)

zor+ (F. i.) sıkıntı, rahatsızlık; kabızlık 16a.12

(: 1)

ẓuhūr+ (A. i.) görünme, meydana çıkma, baş gösterme

ẓ.+a 1b.10

ẓ.+dan 1b.10

(: 2)

zulm+ (A. i.) zulüm, haksızlık, eziyet 43a.16

(: 1)

ẓulmet+ (A. i.) karanlık

ẓ.+-i başar 44a.17

(: 1)

zücāciyye+ (A. i.) gözün tabakalarından biri 50b.11

z.+nüŋ 50b.13

(: 2)

züḥal+ (A. i.) **ast.** Satürn gezegeni, Sekendiz 27a.3, 49b.15, 52a.1, 52a.3

z.+dür 62b.17

z.+le 52a.6

(: 6)

zühre+ (A. i.) **astr.** Çoban yıldızı, Çulpan, Venüs 49b.6

(: 1)

(Sıklık Dizini)

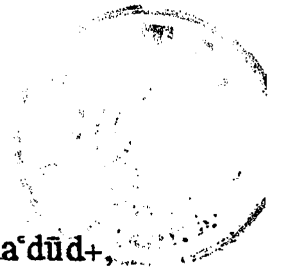

(: 1) abril+, ʿacāyib+, acıġ-, ʿacz+, açdur-, Ādem+, ādemī+, ādemlıḳ+, ʿādetā+, adım+, ʿafv+, aġ+, aġırlıġ+, aġız olmak+, aḥmaḳ+, aḳaḳıya+, aḳca+, aḳçe+, akgünlük+, ʿāḳilāne+, ʿāḳile+, ʿaks+, āl+, alaca+, ʿalaḳa+, ʿamel+, āmennā+, āmin+, anbār+, anca+, andūz+, aŋ-, ʿankebutiyye+, ʿArabca+, ʿArabī+, aralıḳ+, aʿrāż+, arġac+, arı-, ʿārıż+, arḳuru+, ʿarsızlıḳ+, artdur, arıḳla-, arıḳlıḳ+, arulıġ+, arzūlad+, āsānlıġ+, asıl-, aṣlā+, aṣlī+, astār+, asumānī+, aşıḳ+, aşıru+, ʿaṭaş+, atıl-, āvārelıḳ+, ʿayān+, āyāt+, aydın+, aydınlıḳ+, ayıl-, ayır, ayrıḳsa-, ayrudüş-, ayruḳsı+, ayvadane+, azal-, azıraḳ+, azıt-, ʿazm+, azuġ+, bābūnec+, bahā+, bahādur+, baḳır+, baḳla+, bandur-, baŋa+, basṭ+, başçek-, baş ditregenliği+, baş+, batu+, bayad+, bāzār+, baġ+, baġ+, baġlan-, baṣ-, baṣīret+, bazrucı+, bedel+, bedr+, begenil-, belādet+, beliŋlet-, belki+, bellü+, belürt-, ber-sām+, berī+, beriyye+, berki-, berkiş-, berşaʿişa+, bert+, berü+, bes+, beslen-, beşere+, beter+, bevāsīr+, bevl+, b e y ā z a g e t ü r -, beze-, bezeg+, bezen-, bī-din+, bī-ḫoḍ+, bī-hūde+, biçil-, bilgelik+, b i n + , biŋ+, birik-, birişt+, Bismillahirraḥmanirraḥim+, b o ġ a z süŋükleri, boḳ+, boyan-, bucaġ+, buḫuret-, bulan-, buluṭ+, bunı+, buŋal-buŋula-, burc+, burışuḳ+, burmışiş-, buyrul-, buyur-, buzaġu+, buġı+, bük-, bükil-, büre+, büryān+, bürūdet+, cedāvil+, cendere+, cevzā+, cezer+, cezīre+, ceḥd+, cihan+, cila+, cins+,

cömerd+, cu'-ı baḳarī+, cübn+, cüllāb+, çağ+, çağır-, çalḳa-, çāşnigīr+, çekzin-, çerāğ+, çerī+, çift+, çil+, çimke+, çirk+, çirkāb+, çivid+, çiynen-, çök-, çönge+, çöplik+, çuval+, çürig+, da'ü'l-ḥayye+, da'ü'l-fīl+, da'-ü'l-kelb+, dā'i+, dad-, dadı+, dāire+, debser-, deg-, degzin-, dekṭur-, del-, delālet+, dellāk+, delülig+, depele-, der-, derlegen+, destenbū+, devā+, deḥlizü'l ḳalb+, dıḳıl-, diger+, diḳḳat+, dileg+, diŋle-, dir-, direz+, dirīğ+, dirīğā+, diril-, dirild-, dirlik+, dirneş-, dirseg+, ditregen+, diyānet+, dizgin+, doŋ-, dordı+, dostluğ+, döşe-, du'ā+, duḫlol-, durrāc+, dutış-, duy-, duz+, dün+, dünyevī+, düz-, düzen+, düzey+, dūnayürü-, ebdān+, ebleh+, ecel+, ecsām+, edeme+, edviye+, efsentīn+, egle-, egri+, ekin+, elfāẓ+, elli+, emel+, emmāre+, emrāż+, emzük+, emzüklü bardağ+, engīz+, engüştane+, enüg+, eŋ+, epsem+, erbāb+, erḥām+, erid-, erin-, erişdür-, erkeç+, erük+, ervāḥ+, esed+, eṣḥāb+, esirge-, esrid-, Eşref bin Muhammed+, eşyā'+, etbā'+, evlād+, evride+, ey+, eyyām+, faḫr+, fālic+, fānī+, fecr+, fener+, fer+, ferāset+, ferāğet+, ferişte+, fevt+, feyyāż+, firāset+, fitne+, fustuḳ+, fużūllıḳ+, ğaraż+, ğarḳ+, ğarre+, ğarğara+, ğaşy+, ğāẓiye+, gem+, geŋiz+, gerçek+, geril-, gerü+, gev-, gevher+, gevre-, geydür-, gezdür-, giciyük+, gine+, giyecek+, gön+, göŋleg+, ğurriş+, ğuṣṣalan-, gücet-, güç+, gülinār, gümiş+, güreş+, güreş-, güzāz+, ḥābbü'l-bān+, ḫaber-

dār+, ḫacil+, ḥaḳiḳat+, ḥakīmāne+, ḥākim+, ḫalāṣ+, ḫalel+, ḥalīm+, ḥallid-, ḥalluy-, ḥamd+, ḫanāzīr+, ḫandān+, ḫardal+, ḥarāmī+, ḫāric+, ḥarīṣlıḳ+, ḥarḳ+, ḫarmen+, ḫaşḫaş+, ḫātūn duzlığı+, ḫavf+, ḫāye+, ḫayli+, ḥayret+, hayża+, ḫazīne+, ḫazīne+, ḥāżırlan-, ḥiddet+, ḥissiyye+, ḥurf+, ḥürmet+, ḥüsn+, ḥüzn+, ḥūt+, hegibe+, hengāme+, herze+, hey'et+, hezār+, hezārān+, hezl+, ḫırḫır+, ḫışm+, ḫıyānet+, ḫıyre+, hidāyet+, ḫidmetkār+, hilālī+, ḫilḳat+, hindi+, hindustān kozı+, ḫīrelığ+, ḫirva'+, ḫoş-āvāz+, ḫoşav+, ḫueyle-, ḫumār+, ḫunk+, ḫunnāḳ+, ḫuṣye+, ḫuṣūṣiyyet+, ḫüsrevān+, hüzāl+, ılduz atılmak+, ılduz düşmek+, ılıd-, ılısu+, ılğun+, ırāḳat+, 'ırḳı'n-nisā+,

ırmaḳ+, ısṭuḫūdūs+, ısuz+, 'ıyāl+, 'ibādāt+, 'ibādetullah+, 'ibāret+, içi git-, içil-, igde+, igin-, īham+, iḫlāṣ+, iḫtilāf+, iḫtilāṭ+, iḥtiyāc+, iḫtiyār+, iḳāmet+, iḳrār+, iklīlü'l-melik+, ilerü+, ilham+, ilik+, imkān+, imren-, in+, incel-, incerek+, incid-, inen-, iplik+, irādet+, 'irif+, irgür-, isilıḳ+, isne-, isti'dād+, istirdādī+, işed-, iṣlet-, i'tiḳādāt+, i'timād+, 'izzetle-, ḳabż u basṭ+, ḳadeḥ+, ḳaḍılıḳ+, kāfi+, kāhil+, kāhillig+, ḳaḳıġanlığ+, ḳalblığ+, ḳamu+, ḳanā'at+, ḳand+, ḳandasada+, ḳandur-, ḳaŋlı+, ḳānūn+, ḳap-, ḳar+, ḳara lihim+, ḳaraŋu-, ḳarard, ḳarcaşdur-, ḳarcaşıḳ+, ḳarı+, ḳarı+, ḳarın+, ḳarġa+, kār-dān+, ḳarḥa+, kārvān-serāy+, ḳaṣabatü'r-riye+, ḳaṣdid-, ḳāṣnı+, ḳasuḳ yarıl-, ḳat+, ḳatlan, ḳaṭ'u'l- em'ā+,

ḳaṭan+, ḳaṭrān+, ḳavāfī+, ḳayısı+, ḳaymaḳ+, ḳayġu+, ḳaz+, ḳażā+, kāẕib+, kebid+, kef+, kef-gīr+, kehl+, keklik+, kekre+, kelimāt+, kenar+, kepeg+, kerāhet+, kerāmet+, kerem+, kerīm+, kerih+, kesel+, kesr+, keşkek+, kes̱irā+, kes̱ret+, ḳıble+, ḳılıç+, ḳımıldaş-, ḳına+, ḳırol-, ḳır saḳallulıḳ+, ḳır-, ḳırḳ-, ḳırġıllıḳ+, ḳısıl, ḳıyāmet+, ḳıymet+, ḳızġınlıġ+, kiçilig+, kimeri+, kine+, kitre+, ḳoc, ḳoca-, ḳocald-, ḳoḳulad-, ḳol+, ḳorḳunç+, ḳozaġ+, köy+, ḳubbe+, ḳulaʿ+, ḳullıḳ+, ḳurbaga+, ḳurna+, ḳurşun+, ḳusṭ+, ḳuşaḳ+, ḳuṭrub+, ḳuvvetlen-, ḳuzı ḳulaġı+, kübrā+, küçild, küflendür-, kükürd+, küng+, küp+, lafẓ+, laḥẓe+, leblebü+, legleg+, lem-yezel+, leẕīẕ+, līkin+, libās+, lif+, luḳme+, mā-

dām+, maddī+, maʿdūd+, mafṣıl+, maġaṣ+, maġbunlıḳ+, maġdanos+, maġfiret+, maḥbūb+, maḫdūm+, maʿīşet+, maḳʿad+, māl+, māl-dārlıḳ+, mamı+, māmisā+, maʿnidār+, māniyā+, maʿreke-gāh+, maʿrifet+, maṣlaḥat+, maṣnuʿāt+, maʿşūḳ+, maṭbaḫ+, māyeḫoş+, mayıs+, maʿẕūr+, melek+, menfaʿat+, merdān+, merkez+, Mesīḥī+, mesken+, meşhūr+, mes̱āne+, mevālidi s̱elās̱e+, mıḫla-, mıṣfāt+, mīzan+, mil- çūb+, min+, miskīn+, misvaḳ+, muġlāb+, muġtenim+, muḥarriḳ+, muḥīṭ+, muḳabil+, muḳl+, munḳalib+, murdār+, muṣavvere+, muṣṭafā+, mużġa+, mübārek+, mübārekāt+, müdārā+, müddet+, müdevver+, müfsid+, müfsīde+, mühre+, mükerrem+, mülāzım+, mültehime+, mümkin+,

münasebet+, münbasiṭ+, münkir+, münḫarif+, mürdā-seng+, mürekkebāt+, mürüvvet+, müsāfir+, müsāfirlıḳ+, müsāḳāt+, müsellem+, müsemmin+, müslimānlıḳ+, müşerref+, müşfiḳ+, müştaḳ+, müteʿaffin+, müteraḳḳib+, müteḥayyir+, müṭālaʿa+, müs̲ennā+, müzevvere+, nar+, nasīb+, nāṭūr+, naẓm+, nebāt+, nedīm+, nem+, nergis+, nesteʿin+, nevm+, niʿmet+, nibīr+, niçün+, nifās+, nigehbān+, nilüfer+, nisyān+, nişasta+, niẓām+, nʾol-, nuṭfe+, nüfūs+, nüsḫa+, o+, oğlan aşı+, oḳın-, omz+, ora+, oran+, otla-, oturd-, otuz+, ovdur-, oyru+, oyun+, ögid-, öksüzlüg+, önegü+, örtü+, örümcek+, palamut+, pāspān+, pazu+, pehlū+, pesendide+, peyklik+, pul+, pürtük+,

Rabb+, rābiṭ+, rağbet+, rāsen+, rāyiḥa+, rāżī+, rebev+, recā+, redī+, refīḳ+, resul+, reşide+, reşḥ+, revān+, ribʿ+, ribāṭ+, rummān+, saʿādet+, ṣabrsızlıḳ+, ṣabun+, saçıl-, sadme+, ṣafā+, sağraḳ+, ṣāḥib+, saḳallulıḳ+, ṣal-, ṣalavāt+, salla-, sāmiʿa+, samur+, ṣanāʿat+, sanc-, ṣandūḳ+, ṣanevberi+, s̲ānī+, s̲āniye+, saŋsar+, ṣarar-, ṣarf+, sarḳ-, ṣarılıḳ+, ṣatun al-, ṣav-, ṣavur-, sayıl-, sāzān+, sebük+, sebze-zār-, segirt-, seḳāmet+, selāmet+, s̲elās̲e+, semāvī+, semmī+, s̲enā+, sep-, s̲erīd+, ser-keşlik+, ser-sām+, sevindür-, seḥer+, sığrağ+, sıḳ-, ṣıman-, ṣırça+, ṣızı+, ṣığın-, ṣığırdili+, ṣoŋrağı, ṣovıcaḳ+, ṣovuğıraḳ, ṣuṣat-, sın-, sındu+, sırr+, sikengübin+, silāḥ+, silin-,

sokak+, söyün-, suʿd+, suāl+, sufūf+, suġrā+, sulṭān+, sükūnet+, sümük+, süngar+, sürişdür-, şaʿr+, şāh+, şām+, şād+, şavṣa+, şāzenec+, şeʿlā+, şeftalü+, şehevī+, şehlā+, şemʿ+, şems+, şemsiyye+, şerāyin+, şerīfe+, şeriʿat+, şerif+, şeyḫ+, şın+, şīrīn+, şikāyet+, şimdiki+, şirelik+, şiryānāt+, şiryānī+, şöhret+, şūḫ+, şuʿle+, taʿalluḳ+, ṭabaḳāt+, ṭabīblen-, taʿbīr+, ṭağıd-, taḥḳīḳ+, taḥiyyat+, taḥrīr+, taḳṣīr+, ṭaŋla-, ṭār+, ṭaral-, ṭart-, tasa+, tasalan-, ṭaşır-, ṭat-, ṭāʿūn+, ṭavar+, tebāşīr+, tecāvüz+, tecrübe+, tedrīc+, teḳalluṣ+, tekrār+, temiz+, temmet+, temyiz+, tennur+, tercümānlıḳ+, terk+, terkib+, teşrīḥ+, tevāżuʿ+, tevbe+, tevcīh+, tırnaḳ+, tizlig+, ṭoḳlıḳ+, ṭolan-, ṭolaş-, ṭolaşdur-, ṭolın-, ṭoluluğ+,

ṭop+, ṭoyur-, ṭūl-iemel+, tuluğ+, ṭuluŋ+, ṭuman+, turmus+, turşı+, ṭuruğ-, ṭūşgel-, tut+, ṭuyur-, tükür-, türkī+, tüt-, ulula-, ululıḳ+, um-, umac+, unıd-, unıtdur-, unıtsağu+, unıtġan+, urīṭī+, urıl-, urın-, usṭuḫūdūs+, ʿucb+, ʿulemā+, ʿumūm+, ʿuṭārid+, ʿuṭaş+, uv-, uvan-, uy-, uyandur-, uyanuḳ+, uyḳusuzlıḳ+, uzan-, uzağ+, uṣandur-, uṣul+, üleşdür-, ümmüʾṣ-ṣıbyān+, üre-, üret-, üstād+, üşek+, üşid-, üşilen-, vāḳıʿa+, varlığ+, vasiyyet+, verīdī+, vezirlik+, vezn+, viʿāʾ+, visāl+, vurul-, yad+, yala-, yalan+, yanḳu+, yar-, yara+, yaraḳlan-, yaraş-, yaraşdur-, yaraşıḳ+, yarındası+, yaşa-, yaşar-, yaşlu+, yayakoy-, yaya+, yağı+, yağla-, yağrın+, yelken+, yemin+, yen-, yenile-, yeŋi+, yetiş-, yıḳ-,

yıḳıl-, yırt-, yığ-, yığadur-, yığlın-, yigren-, yigrençi+, yigrendür-, yin-, yiringen+, yitür-, yiyi-, yiyle-, yolcı+, yonıl-, yosun+, yoğrıl-, yubüset+, yufḳald-, yumuşa-, yumuşad-, yut-, yuva+, yügen+, yügürdüş-, yüklet-, yüli-, yüzdut-, yüzgöster-, yüzük+, zaḥīr+, zākiyyāt+, żamġ+, ẓarāfet+, zātü'l-cenb+, zāyil+, zebūn+, zecr+, ẓekertut-, zelaḳu'l-emʿā+, zencebīl+, zerde-cūb+, ẓerebu'l-emʿā+, zerḳā+, zeytūn+, żıdd+, zihī+, żīḳ+, zīnet+, zor+, zulm+, ẓulmet+, zühre+

(: 990)

(: 2) ʿaceb+, ʿāḳırıḳarḥā+, ʿanber+, ʿarż+, ʿavāmm+, ʿaẓamet+, ʿimāret+, aclıḳ+, āḫiret+, aḳsur-, alev+, alın-, altun+, aluc+, anzurūt+, aŋlan-, ar-, arın-, as-/ aṣ-, avla-, avuç+, ayran+, az-, azdur-, ağard-, ağduḳ+, ağyār+, bābadya+, baldır+, bardaḳ(ġ)+, bāṭıl+, bağlı+, bāṣıra+, behīmī, beliŋle-, belluṭ+, belüsüz, beŋzed-, beyni+, bıçağ+, bıŋar+, bī+, billah+, bingeş-, birḳaç+, boşan-, boy+, boynuz+, bozar-, boğazlan-, boğıl-, böyle+, bu gün+, buḫur- ı meryem, bulamac+, bulış-, bunda+, bundan+, burıl-, burun kana-, buyan+, bünyāḍ+, bütün+, büyit(d)-, cāsus+, cehl+, cevāb+, cevav+, cisim+, cünūn+, cūşa getür-, çoğal-, çörek otı+, çözelendür-, daʿvet+, daḳ-, dane çādır+, dāng+, dār-ı fülfül+, dārçīn+, degirmen+, dem+, demevī+, demregū+, deriŋ+, dırnağ+, dīn+, dīvār+, diken+, diz+, domağu+/ ṭomağu, doğ-, döy-, dudaḳ(ġ)+, düriş-, düvār+, düzil-, düzil-, edeb+, egil-, eglen-, elek+, elem+,

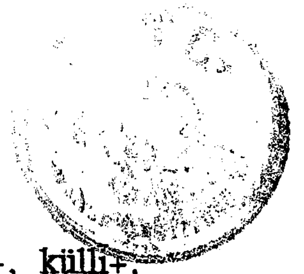
emzürt-, eŋek+, eŋse+, eri-, eriş-, erüşte+, erzānī+, etdür-, eyer+, fā'il+, fazla+, fehm+, fitil+, furṣat+, fülfül+, ġażab+, geçir-, geŋez+, geŋşe-, geŋşed-, geŋşek eyle-, gerin-, geyik+, ġılaf+, giŋ+, göbegi çık-, göbek bur-, götürd-, gövde+, gül-, ḫader+, ḫafaḳān+, ḥaḳ+, ḫalāyıḳ+, ḫalvet+, ḫamır+, ḥarf+, ḥavıc+, ḥāżır eyle-, helva+, herise+, ḫiffet+, ḫiyrī+, ḫūb+, ḥużaż+, ılan+, ılduz+, ılı-, ınçḳınḳ(ġ)+, ısfanaḫ+, ışıḳ(ġ)+, ıṣlāḥ+, ibrīḳ+, icābet+, içecek(g)+, içegü+, idḫal+, igne+, iḥtibās+, ikindü+, ilk+, inan-, intiḳām+, inḥirāf+, irişdür-, irk-, irkin-, irsā+, isti'dādī+, istiḳāmet+, istimā+, istisḳa+, işe-, it üzümi+, itdür-, iv-, ḳābil+, ḳabile+, ḳabiliyyet+, ḳaḳıt-, ḳaḳıġan+, ḳal'a+, ḳalḳı-/ ḳalġı-, ḳalya+, ḳamaş, ḳana-, ḳardeş ḳanı+, ḳārbān+/ kārvān+, kāsnī+, ḳavud+, ḳaya+, keleci+, kelime+, keşür+/ keşir+, ḳısa+, ḳıy-, ḳızar-, ḳızıllıġ+, ḳızıl üŋük+, kibr+, kin+, kirpig+, ḳoca+, ḳocalıḳ(ġ)+, ḳorḳut-, ḳovuḳ(ġ)+, kök+, ḳulunc+, Ḳur'ān+, ḳuyruḳ(ġ)+, ḳuzı+, küçücük+, levn+, leymūn+, lezic+, liḳā+, luġat+, lüle+, maḫṣūṣ+, māye+, meclis+, mehekk+, mekr+, men'+, mensub+, merīḫ+, meşimiyye+, mevlidü'l-lu'āb+, mīrī+, mirvāḥ+, miyāne+, mu'allaḳ+, muḫtār+, muḫtaṣar+, muḳayyed+, muḳim+, mūm+, mūm- rūġān+, muṭī'+, muṭlaḳ+, Muḥammed Zekeriyyā- i Rāżī, mücmel+, mükedder+, mülāzemet+, mürekkeb+, müşteri+, nā-çār+, nānḫuvāh+, nārdenk+, nefret+, nev'+, neyle-, nīm+, nifāḳ+, nit-, niyyet+, nuḳl+,

oḳu-, ortaḳ(ğ)+, oturış-, oğlanlıḳ+, ögür-, ölü+, önegülik+, pāk+, panbuḳ(ğ)+, peşīmān+, peyğamber+, pīr+, raḳīḳ+, redāet+, resīde+, revāḳ+, risāle+, rūşen+, saʿādāt+, ṣabr+, ṣabr+, sāḍe+, ṣağ-, ṣağır+, sālibetiyeʾl-luʿāb+, ṣaʿter+, ṣap+, ṣāyağ+, selīm+, ser-ḫoş+, ser-keş+, serāy+, serv+, sezāb+, sıçan+, sıçanaḳ+, sıvığıraḳ(ğ)+, simsim+, sivri+, ṣoldur-, suʾ+, ṣuhrūc+, ṣulbe+, ṣuṣalıḳ+/ ṣusalığ+, sūsen+, süril-, sürūr+, şāḫ+, şāḍlıḳ+, şarṭ+, şağal+, şefḳat+, şehr+, şerāsif+, şiruğan+, şiş+, şişe+, taʿdīl+, ṭadır- ṭadur-, taḫt+, tāḳiye+, ṭaŋ+, Taŋrı+, ṭavşan+, tāzelen-, tefsīr+, temürhindī+, ten-dürüstlig+, tenḳıye+, terazu+, tercümāneyn+, teşrīn+, tevfīḳ+, turb+, Türkçe+, ṭoŋdur-, ṭoğı+, ṭoğra-, ṭoğur-, ṭutıl-, uyuş-, uzat(d)-, uğrad-, ülez-, üŋük, üş-, üşi-, vehm+, Yādigār+, yaḳ-, yaḳīn+, yāḳut+, yanağ+, yap-, yapıl-, yardım+, yarım+, yatsu+, yatur-, yayın+, yaz-, yidür-, yoldaş+, yorıl-, yönel-, yum-, yuyundu+, yüŋ+, zāʿferān+, zanbaḳ+, ẓann+, zevāl+, zeyrek+, zīrbāç+, zirişk+, ẓuhūr+, żarūret+ zücāciyye+

(: 380)

(: 3) ʿibret+, ʿillet+, ʿinebiyye+, aʿżā- i reise+, Ḫazā(y)inuʾs-Saʿādāt+, ac-, aḫlāḳ+, al(ı)n+, ara-, āşikāre+, at-, azlığ+, ağır+, ağır+, ağız dadı+, ağulan-, bahaḳ+, balğamī mizāc, bārī+, baş ağrısı+, başar-, başar+, becid+, begen-, berkin-, biber+, bil ağrısı+, binüd+, birinc+, bög(ü)r+, bulaşdur-, bunca+, bur-, burış-, busarıḳ+, cālinus+, cedy+, celle

celaluhu+, cīfe+, cüzvī+, çıban+, çih+, çokluğ+, çukur+, çürid-, dāfi'a+, degirmi+, dek+, delk+, dem-be- dem+, deng+, depreş-, dıkk+, dilkü+, diri+, ditre-, dönder-, döndür-, döşek+, düdük(g)+, düken-, düz-, ḫaber+, ḫalḳ+, ḫālī+, ḫaṭā+, ḫāṭır+, ḫaṭmī+, ḫay(ı)r+, ḫāṣṣiyyet+, efyūn+, ḫiḍmet+, ela+, ele-, em'ā+, ḫoş+, erlik+, ezil-, faṣīḥ+, fıḳ(ı)h+, fużūl+, ġaflet+, geŋince+, göŋül döndür-, göyne-, ġurūr+, ġuṣṣa+, gücen-, güci yet-, gümān+, ḥābb+, ḥacāmet+, ḥadīs+, ḥālib+, ḥavāle+, ḥavāss+, ḥayż+, hevā+, ḥummāż+, ḥükemā+, ısır-/ ışır-, ıṭrīfal+, ısla-, ḳabar-, ḳābıż+, ḳāim+/ ḳāyim+, ḳaldur-, ḳarniyye+, ḳaş+, ḳavs+, ḳavun+, ḳaṣd+, ḳıyās+, ḳolay+, ḳopar-, ḳoruḳ(ğ)+, ḳurṣ+, idmān+, keçi+, kir+, kişnic+, küllī+, laḳve+, maḳām+, mālīḫulyā+, manṣıb+, marul+, māsike+, māzū+, mekān+, melūl+, merzencūş+, meẕkūr+, muḳābele+, müferriḥ+, mürr+, müstaḳīm+, müşg+, nārenc+, naṭıḳa+, naṣīḥat+, naẓar+, ne'ūẕubillah+, nefsānī+, nişān+, nükte+, oḳ+, olın-, oğ(u)l+, oğlaḳ(ğ)+, ögren-, öldür-, öril-, pīrlik+, rūḥānī+, ṣafrāvī, ṣaġīr+, sāḳıṭ+, saŋa+, ṣar-, ṣarard-, saṭr+, saẕec+, semri-, ṣıfat+, ṣığ-, ṣırf+, ṣızındu+, sill+, ṣoḥbet+, ṣun'+, süflī+, süri-, şabb+, şi'r+, şifā+, şimāl+, şiş-, taḥammül+, taṣarruf+, taṣavvur+, tefāvüt+, tena'um+, terbi'+, terbiyet+, tuḫme+, tutyā+, ṭaleb+, ṭaru+, uç-, ṭoŋ-, ṭoy-, ur-, ṭuncığ-, ṭurağ otı+, uyıt(d)-, uza-, üş+, üşile-,

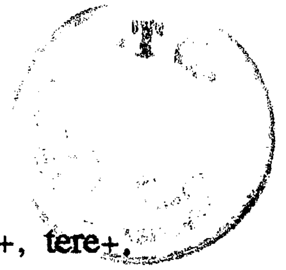
üzil-, velī+, verīd+, vilāyet+, yaban+, yalıncak̦+, yapıl-, yarı+, yaşıl+, yaşlık̦(ğ)+, yem+, yeryüzi+, yit-, yüce+, żaʿīflık̦+, ẕātüʾr-riye+, ẕeker+

(: 216)

(: 4) ʿāk̦il+, ʿaşerī+, ʿulvī+, ʿuż(u)v+, aḫşam+, āgāh+, ak̦ar su+, altmış+, bahāne+, balçık̦+, baraṣ+, baş süŋükı+, bat-, bağ(ı)r+, berk+, bevvāb+, boşalt-, büzil- (büzül-), cenūb+, cüẕām+, çekil-, çig+, çirkīn+, degme+, degşür-, delü+/ deli, demür+, destūr+, döşen-, düz+, ḫaṭṭ-ı istivāʿ+, eczā+, ḫılāf+, ḫıyar+, ḫod+, fark̦+, fażīlet+, fiʿl+, genc+, gici-, gölge+, göster-, güc+, ḥak̦īk̦ī+, ḥamāyil+, ḥarīṣ+, ḥikāyet+, ḥīle+, ıṣlan-, ıṣṣlik(g)+, k̦apu+, k̦araŋu+, k̦avī+, k̦ırk̦+, k̦ıvrım+, k̦olon+, k̦ur-, k̦uşluk̦(ğ)+, iflāc+, imtilā+, indür-, iri+, irkil-, istivā+, isnā ʿaşerī+, iḥtimal+, kāfūr+, kāmil+, kerefis+, kiçi+, kiçirek+, kisvet+, lisānüʾs- s̱evr+, mānīʿ+, marażʿ+, mażarrat+, müfred+, mülk+, noḫud+, nok̦ṣān+, oŋurğa+, ovın-, ög+, pād-şāh+, reīse+, ṣādık̦+, ṣavt+, ṣaz+, seksen+, sen+, sereṭān+, sıvık̦(ğ)+, siz-, ṣor-, söylen-, söyündür-, ṣūret+, süz-, ṣāf+, şebekiyye+, şekk+, teveccüh+, toḫmekān+, turunc+, tütün+, ṭāliʿ+, ṭaş+, ṭaş+, ṭonuk̦+, uşacuk̦+, uşak̦+, ṭuy-, ṭuzla-, üzengü+, yalad-, yağ-, yağmur+, yön+, yöre+, zīre+

(: 120)

(: 5) ʿūd+, aḫlāṭ+, alçak̦+, aruk̦lad-, ata+, āvāz+, avcı+, azacuk̦+, ağardıl-, ağrıt(d)- , baḫş+, baş ağrıd-, bayağı+, bāẕrencbuye, beyān+, bezr+, boşal-, bulanık̦+, cāhil+,

cāẕibe+, cehd+, cezb+, cüz+-/ cüzv+, çāre+, çiçek+, çiyne-, çuḳāl+, dāne+, deŋiz+, der+, derece+, diŋlen-, doḳın-, dut-, dünyā+, ḫarc+, emīn+, endīşe+, eski+, evvelī+, fāsid+, fülān+, ġalebe+, göyün-/ göyin-, göyündür-, ḥalḳa+, ḥük(ü)m+, ḳabaḳ(ġ)+/ ḳapaḳ+, ḳabaḳ+, ḳabż+, ḳalb+, ḳasuḳ(ġ)+, ḳaṭūnā+, ḳayna-, ḳayur-, ḳıraŋ+, ḳoltuġ+, ḳul+, ḳurtıl-, iʿtiḳād+, ip(b)+, ir-, irte+, irür-, issi+, istiʿmāl+, ittifaḳ+, iḥtiḳan+, kesil-, keyfiyyet+, kise+, köpük(g)+, kürk+, leṭāfet+, maʿden+, māsārīḳā+, maḥall+, maṣṭakī+/mazdeki+, meşġūl+, murād+, nāḳış+, nezle+, öksürük+, ört-, öyle+ , öz+ , reyḥān+, riʿşe+, saç-, saḳlan-, sekte+, sev-, sevdāvī+, sirkengübīn+, ṣovuḳlıḳ+, sumaḳ+, süqük+, şerr+, şevḳ+, taʿlīm+, telef+, tere+, teşennüc+, tizlig+, toz+, ṭaʿām+, ṭabīb+, ṭamlam+, s̱evr+, ṭoḳ+, ṭoḳın-, ṭoldur-, ṭon+, ṭurıl-, uyanuḳlıḳ(ġ)+, uyar-, uyuz+, yaḫni+, yaḳu+, yanıl-, yavuz+, yayaḳ(ġ)+, yereḳān+, yılduz+, yigit+, yoḳa-, yumru+, żaʿf+

(: 128)

(: 6) aʿver+, amelī+, ancaḳ+, aŋul+, ayd-, aġla-, aġrı-, aġu+, ben+, beyżiyye+, bilin-, biz+, buçuḳ+, canavar+, celidiyye+, cevher+, depret(d)-, diril-, dirilik(g)+, dürüst+, ḫām+, Ebiḳrāṭ+, ek-, eyegū+, ferrūc+, feyż+, ġāfil+, gökcek+, gülengübīn+, ḥadd+, ḥayvānī+ , ḥıfẓ+, ḳalıŋ+, ḳıl+, ḳız+, ḳoz+, ḳurt(d)+, ḳuvvetlendür-, insān+, ishāl+, iḥtiyāṭ+, kimnūn+ / kimlūn+, künd+, lefāyifī+, madde+,

mercimek+, mesel+, muḫkem+, naẓarī+, neden+, ögret(d)-, öl-, peynir+, raḥim+, saḳız+, ṣığır+, siŋir-/ siŋür-, siyāset+, soḳ-/ ṣoḳ-, ṣor-, sürme+, şerbet+, şorba+, taḳāżā+, tavuḳ(ğ)+, ṭarīḳ+, ṭağ+, usa-/ ṣuṣa-, ṭuru+, üst+, viribi-, yayıl-, yaz+, yıl+, yigirmi+, yumul-/ yumıl-, yük+, ẓih(i)n+, zühal+

(: 79)

(: 7) açıl-, aldur-, ayrıl-, bāḳī+, balıḳ(ğ)+, bādām+, bārid+, beḳā+, berkid-, bıraḳ(ğ)-, doy-, ḫāṣṣ+, Ebu ᶜAli+, ekse-, emrūd+, esbāb+, gice+, gülāb+, ḥakīm+, ḥarīr+, ḥayāt+ , hāżıma+, henüz+, ıḳlīm+, ḳah(ı)r+, ḳaranfil+, ḳarār+, ḳav(i)m+, ḳıvām+, ḳon-, ḳorḳu+, keylūs+, meded+, menzil+, mı+ mi?, mirsin+, muḫtelif+, muḥtāc+, münāsib+, oyluḳ(ğ)+, ṣarᶜ+, sarmusaḳ(ğ)+, semrit(d)-, ser-māye+, sovıd-/ şovıd, süzil-/ süzül-, şiryān+, şu+, taḥlīl+, tobra+, Türk+, vażᶜ+, vebā+, vech+, yal(u)ŋuz+, yapış-, yiyni+, yoğun+, zaḥmet+

(: 59)

(: 8) açuḳ(ğ)+, ancıleyin+, amson+, arḳa+, bi-, budaḳ+, bulaş, buğday+, büyi-, dur-, ḫaṭar+, ḫayāl+, eksil-, eksük+, fiᶜl+, geyrek+, göbek(g)+ göbek, gög(ü)s+/ gögüz+, gündüz+, ḥayvān+, ḥicāb+, irkek+, ḳaḳı-, ḳalḳan+, ḳamış+, ḳoyın+, ḳuyı(u)+, maḳṣūd+, öd+, saç+, ṣandal+, ṣarı+, ṣavāb+, ṣayim+, serd+, sil-, ṣığa-, ṣovı-/ sovı- , ṭamla-, ulu+, un+, uğra-, ümīḍ+, vaḳtehā+, vaṣf+, yigitlik+, yufḳa+, yumurda+

(: 48)

(: 9) ac+, aḳ-, aŋsuz+, aruḳ(ğ)+, ay+, ay+, ayru+, benefşe+,

bişür-, boğazlığu+, boy(ı)n+, büyük+, cem'+, cigerbend+, cüvāriş+, çekirdek+, dökin-, em-, emcek+, erkān+, es-, ḫuşk+, gemi+, gey-, hefte+, ḳā'ide+, ḳabla-/ ḳapla-, ḳorḳ-, ḳoyı+, iken+, ilet-/ iled-/ ilt-, it+, lu'āb+, muḫālif+, na'nā+, nāzik-/ nāzük+, raṭb+, rāḥat+, rükn+, sākin+, ṣan-, ṣoŋ+, şişek+, terlik(g)+, ṭabaḳa+, ṭağıl-, yabraḳ(ğ)+, yaş+, yoğurt(d)+, yun-, yüksek+

(: 51)

(: 10) 'āciz+, 'ādet+, acı+, arzū+, belür-, boğaz+, dad+, delīl+, enār+, ğālib+, ğayr+, ğayret+, gece+, ḫarāb+, ḥārr+, ḫasta+, heves+, ısıtma+, ıslad-/ ıṣlad-, incīr+, ḳudret+, kettān+, kimse+, kitāb+, ma'cūn+, meselā+, öŋ+, rāziyāne+, ruṭūbet+, soğan+/ ṣoğan+, südde+, sükūn+, tāze+, tendürüst+, yābis+, yoğur-

(: 36)

(: 11) art-, belkim+, bil-, derle-, dögil-, düşmen+, ğarīzī+, germ+, giç(c)+, göre+, görin-, ḥased+, i'tibār-, igen+, ḳalḳ-, ḳavuḳ(ğ)+, ḳoḳula-, kendöz+, lāyıḳ+, ma'lūm+, nāgāh+, nūr+, oyna-, resm+, ṣayru+, tağayyür+, tiz+, toḫum+, ṭaraf+, ṭoḳuz+, ṭoğru+, verem+, yet-, yüz+, żarūrī+, zeyt+

(: 36)

(: 12) 'ufūnet+, ālet+, ayva+, ağ+, bez+, dirhem+/ direm+, ekser+, eyle+, götir-/ götür-, ıraḳ+, ḳarış-, idin-, İnşā'Allahü+, işit(d), menī+, od+, rūḥ+, semüz+, ṣı-/sı- , süci+, sür-, şeker+, ṭobraḳ(ğ)+/ ṭopraḳ+, ṭolu+, uyan-, vāḳi' ol-, vücūd+, yaṣṣı+

(: 27)

(: 13) alt+, aş+, beraber+, dökil-, ehl+, ḫulḳ+, ez-, fesād+, hażm+, ılı+, iste-, ḳabūl+, ḳat+, ḳoḳ-, lezzet+, meger+, öyin+, perhīz+, riʿāyet+, ṣayrulıḳ(ğ)+ , sekiz+, şek(i)l+, ṭamzur-, uzun+, üşbu+, üzüm+, yāḫūd+, yaradıl-, yiyecek(g)+

(: 29)

(: 14) ʿalāmet+, ağır+, beŋiz-, helāk+, iş+, ḳaynat(d)-, müşkil+, sol+/ ṣol+, ṭamaʿ+, vācib+, yegrek+

(: 11)

(: 15) ʿamel+, āḫir+, anda+, aŋla-, ağaç(c)+, bin-, er+, gök+, ile+, ḳızdur-, ince+, kim+, maʿnā+/ maʿnī+, revā+, riyāżet+, ṭol-, yarat(d)-, yimiş+, yumşaḳ+, ẓāhir+

(: 20)

(: 16) ağrı+, bahār+, bildür-, dib+, ḥāṣıl+, ḳıs(ı)m+, miḳdār+, müshil+, nitekim+, reng+, sāʿat+, ṭoğ+

(: 12)

(: 17) aç-, āfet+, arpa+, artuğ(ı)raḳ+, barmaḳ(ğ)+, bağla-, biş-, bunlar+, çek+, degin+, depe+, ev+, ġalīẓ+, gözle-, içür-, ḳaçan+, ḳarşu+, ḳat+, kemāl+, tedbīr+

(: 20)

(: 18) beş+, ferah+, gāh+, iʿtidāl+, ḳarışdur-, vallahi aʿlem+, vur-, yeg+/ yig+

(: 8)

(: 19) alma+, biraz+, cemīʿ+, cümle+, defʿ+, dök-, etmek(g)+, ḥırṣ+, istifrāğ+, işle-, ḳara+, ḳız-, kimi+, sehl+, süst+

(: 15)

(: 20) aḳ+, anlar+, arıt(d)-, artuḳ(ğ)+, aṣ(ı)l+, boş+, fik(i)r+, güz+, ḥikmet+, ḳurıt(d)-, nef(i)s+, ṣıfl+, ulaş-, yaş+, yat-

(: 15)

(: 21) ard+, bal+, başla-, bur(ı)n+, depren-, illā+, imdi+, ḳab+,

ḳar(ı)n+, muvāfıḳ+, ṣāfī+, söz+, yaḳın+, yedür-

(: 14)

(: 22) ʿöm(ü)r+, aŋul aŋul+, bāb+, çıḳar-, delük(g)+, endām+, ḳop-, meyl+, on+, yay+

(: 10)

(: 23) diş, hemān, hīç, ḳaç-, orta+, pāre+, uyı-

(: 7)

(: 24) beŋze-, bögrek(ğ)+, deri+, iriş- , perde+, sefer+, siŋ-, ṭabīʿī+, yedi+

(: 9)

(: 25) ayruḳ(ğ)+, bul-, çün+, çünkim+, elbet+/ elbette+, eser+, güneş+, hem+, ḳış+, sirke+, ṣağlıḳ(ğ)+/ sağlığ+, ter+

(: 12)

(: 26) ad, ana+, gider-, ḳızıl+, kes, ṭalaḳ(ğ)+

(: 6)

(: 27) ʿavrat, altı+, çün+, dile-, emzür-, ḥāl+, mertebe+, yuḳaru+, yüri-

(: 9)

(: 28) bulın-, dükeli+, ekşi+, öyken+

(: 4)

(: 29) ḫuṣūṣā+, içerü+, in-, iştihā+, kez+, tā+

(: 6)

(: 30) arı+/ aru+, dil+, ḳuru+, tiz+, yoḳ+/ yoğ+/ yoḫ+, yol+

(: 6)

(: 31) artur-, ḳoy-, söyle-, süŋük+, yel+/ yil+, yu-

(: 6)

(: 32) ayaḳ(ğ)+, ḳanḳı-/ ḳanğı+, ov-

(: 3)

(: 33) ʿālem+, aŋa+, aşağa+, baḳ-, bile+ , bit-, göŋ(ü)l+, muʿtedil+, yüz+, ṣağ+

(: 10)

(: 34) at+, buḫār+, uyḳu+/ uyḫu+, ṣafrā+

(: 4)

(: 35) ʿil(i)m+, gül+, ḳoḳu+, yir+

(: 4)

(: 36) ʿaḳl+, şarāb+, şöyle+

(: 3)

(: 37) otur-, uc+, ṭuz+, ḥammām+

(: 4)

(: 38) dürt-, renc+

(: 2)

(: 39) aʿżā+, laṭīf+, yine+

(: 3)

(: 40) am+, dön-, eyit(d)-, ḳo-, ḥarāret+

(: 5)

(: 41) ḫastalıḳ(ğ)+, faṣ(ı)l+, ṭaşra+

(: 3)

(: 42) balğam+, geç-, sevdā+, tamām+

(: 4)

(: 43) ṭur-, zamān+, Ḥaḳ+

(: 3)

(: 44) ḳus-/ ḳuṣ-

(: 1)

(: 45) cimāʿ+, dög-, ḳulaḳ(ğ)+, kendü+

(: 4)

(: 46) bağarsuḳ(ğ)+

(: 1)

(: 48) dā(y)im+, fāide+/fā(y)ide+/ fāyda+, gör-, nefes+, ot+, ṭat+/ tad+, ṭut-

(: 7)

(: 49) üzer+, żaʿīf+

(: 2)

(: 50) baş+, düş-, el+, ye-

(: 4)

(: 51) ara+, ḳıl-

(: 2)

(: 52) gir-, teʿāla+

(: 2)

(: 55) getür-, oğlan+, saḳla-/ ṣaḳla-, ṣıḥḥat+

(: 4)

(: 56) ʿilāc+, anuŋ+, degül+

(: 3)

(: 57) ḫılṭ+

(: 1)

(: 58) süd+

(: 1)

(: 59) az+, dörd+, üç+, ṣoŋra+

(: 4)

(: 60) pes+

(: 1)

(: 62) ağ(ı)z+, ki+

(: 2)

(: 63) et+, vir-

(: 2)

(: 64) cān+, mizāc+

(: 2)

(: 65) git(d)-, ḳal-

(: 2)

(: 67) ziyān+

(: 1)

(: 69) yağ+

(: 1)

(: 70) nice+/ niçe+

(: 1)

(: 71) eyü+/ eyi+, yaʿni+

(: 2)

(: 72) al-, ḳadar+, ḳatı+

(: 3)

(: 75) amma+, ciger+, ıssı+

(: 3)

(: 76) yara+

(: 1)

(: 80) kişi+

(: 1)

(: 81) ādem+

(: 1)

(: 82) çıḳ-

(: 1)

(: 83) sıŋır+

(: 1)

(: 84) evvel+

(: 1)

(: 85) ṣovuḳ(ğ)+/ sovuğ+

(: 1)

(: 87) gün+

(: 1)

(: 89) zīrā+

(: 1)

(: 90) yer+

(: 1)

(: 91) saḳın-/ ṣaḳın-

(: 1)

(: 92) iç+

(: 1)

(: 94) dimāğ+

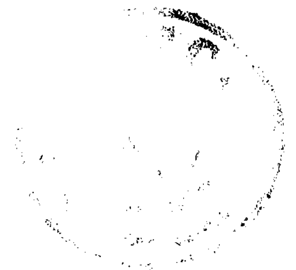
(: 1)

(: 101) ṭamar, yan+/ yaŋ+, yürek(g)+

(: 3)

(: 102) var-

(: 1)

(: **103**) göz+
(: 1)

(: **104**) çoḳ(ğ)+, havā+
(: 2)

(: **105**) ṣol+
(: 1)

(: **107**) ḳan+
(: 1)

(: **109**) yi-, ğāyet+
(: 2)

(: **116**) andan+, vaḳ(i)t+, var+
(: 3)

(: **118**) miᶜde+/ maᶜide+
(: 1)

(: **120**) ne+, ḥareket+
(: 2)

(: **121**) iç-
(: 1)

(: **128**) gel-
(: 1)

(: **129**) sebeb+
(: 1)

(: **135**) bil-
(: 1)

(: **143**) ṭabīᶜat+
(: 1)

(: **158**) eger+
(: 1)

(: **170**) bu+
(: 1)

(: **175**) iki+
(: 1)

(: **177**) nesne+
(: 1)

(: **181**) ḳuvvet+
(: 1)

(: **182**) dürlü+
(: 1)

(: **191**) beden+, ğıḍā+
(: 2)

(: **198**) gibi+
(: 1)

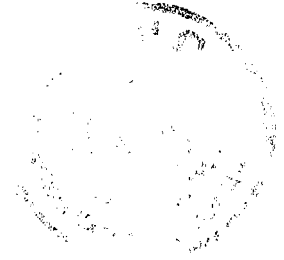
(: **200**) her+
(: 1)

(: **205**) ya+
(: 1)

(: **206**) it-/ id-
(: 1)

(: **207**) ve+
(: 1)

(: **221**) su+/ ṣu-
(: 1)

(: **248**) gerek+

(: **1**)

(: **263**) di-

(: **1**)

(: **345**) dahı+

(: **1**)

(: **350**) eyle-

(: **1**)

(: **618**) ol+

(: **1**)

(: **713**) bir+

(: **1**)

(: **809**) kim+

(: **1**)

(: **846**) ol-

(: **1**)

V. BÖLÜM

HAZĀ'İNU'S - SAʿĀDĀT

Tıpkıbasım

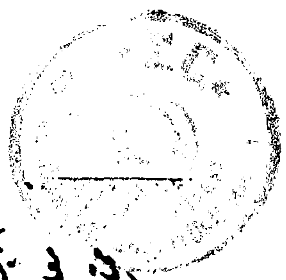

علی کتبه الحقیر
معروف زاده

بسم الله الرحمن الرحیم وبه نستعین

حمد بلی حدّ و ثنا بی عدّ اول پادشاهه اولسون کم هر در که ایلکنده
دیعه و او لقدن بری قده آلتی یوزلو مدوّر شهر یاپدی طوروب طبقه
قلعه ایچنده یدی دولنک دوشدی استنده قرد اتادن یدی
اتادن اوچ انادن وجوده کتردی شول انجمن ایش هرکیم اون
اکر بدانقده اوچ یوز التمش بش یراغ وار هر بدافنک ایکی
یوزنده یکرمی درت سطر یزدی هر یوزن کوشله بر یوزن دمر له
هر سطرنده نیچه کلمه هر کلمه ده نیچه حرف هر حرفده نیچه معنی کم هر بینایا
قوت طبیعی اول نوا بیدا ثنا شده و عام قلدی اول نموده جنس حیوانی
روح حیوانیله خاص قلیب ظهوره کتردی ۰ اول نموده دن نوع انسانی
کرامت نفس ناطقه بله خاص الخاص ایلدی ۰ اول قصه متینک نصیحتی
جوهر عقل نفس ناطقه یه یولداش قیلیب حکمتیله آشکاره ایلدی ۰ آنی تا
کم عمل مختاره ده تحیات زاکیات و صلوات مبارکات ۰ اول
پیغامبرینک ازرینه اولسون کم اکی عالمده پسندیده و مصطفی در ۰ اول
آنجاجک مریرا غنده بیش عورت زینن قودی ۰ اول اکش دوکمه
ایجابتی کیده نظامه اورسه سکزدن غضب ۰ کیم شکر دخیانت ارزنه
یاز دین ذکره انتقام هلد یکون آلتی بیک آلتی یوز آلتمش آلتی بیان

بیان یوز اون ورد ایچنده عیان ایلدی و آنک آلنه و اولادی
و اصحابنه و اتباعنه و اشیاعنه بله اولسون جمعا و فردا برحمتک
و بعدا قربا و بعدا برحمتک یا ارحم الراحمین بندن بر شکره
ارباب عقله بله عرض اوله بن ضعیف کیم اشرف بن
محمدن اوشبو کتاب ترکی دلنجه جمع ایلدم حقدن توفیق طلب
ایدوب قدر بیاضه کلتوریلدم کرزم اهل فاتده امید اولدر کیم
معذور طوته اکر خطاسی ارسه نچه کر انسان سهیادن خالی دکلدر
اولنده بر تاج سطرا ایچنده بلدردم اول منصودلری کیم بو کتاب
ایچنده دکلانجک دخی تحقیق تاکیم ادیبان اول مقصودلرینه طلب
اوله و آیات قرآندن و الفاظ حدیثدن هر برمحلده چوق کثرحم
ادب واردر سندن تجاوز قیلیم ویوب ولی حنیلدن یول
آنه تمامشی اولام ان شاء الله تعالی و شعر و نظم و کرامی کوزلده
شول سبیدن کیم تعلیم کتابنده شعر نفس منبسط ایدر سزر و
البته غرور لیز فغلشترا ادمز بس ایرق غرض دخل اول و شعر
ضرورتندن مشکل لفظلر شورمعنی اراقده قلبه خوش ایچنده
ایچنده بکن عرض اتمش اولم زیرا بر ولایتده شویلکن حرف
ترکیدر کلموا الناس بالسنتهم بیته تمسد رملعقه کنده

2 b

3 a

3 b

4 a

کرک بشاردیا اول کشینک عمل جسته اولمش اوله علم تدبیر علم
سیاست اکل علاجیچون در اما کوکل علاجیچون تفسیر حدیث اصول
دین علم فقه در زیرا کوکل خسته لغی نفاق شک در کیم اعتقاد اولمیا
شک و کمان اولر کیم اول نفاقدر بوتن کرک در هر کیمک نفسله
عمل ایله حدیث تفسیر اوقیه حق تعالینک صنعنه بقا قدرتن اکلیا
اعتقادی برک اوله شک کیده اول کشی تمام صباغ منزلنده اولا
بنم اعی چون بومعنیه باقدم حق تعالی یه صنوب بوز سالۀ بوردم
دردلو علاجده قلدم درد رکن ایچنده اول رکن علم طبک حفظ ایتدم
کیم بدنک صاغلغی صاقلامق سبب ایدنلر زیرا بدن قائم اولماسه
ایروغ قائم اولمز ایکنجی رکن علم اخلاقده قلدم کم جان صحتن صاقلامه
بو سبیله جانده خسته لقدن نه وارسه علاجن بلنجک کیدرسنه
مشغول اوله اوچنجی رکن علم تدبیرده و سیاستده قلدم کیم عقل
تدبیرن و سیاستن آنوکله ساقلیه لر زیرا نظام عالمک قوامنه
تدبیر و سیاست سببدر دردنجی رکن علم اعتقاد اتدم فقهک
عبادتنده قلدم کیم کوکل خسته لغنک علاج اونکله در اهل تحقیق بیلورلر
صحت سعادت دیمشلردر اول سببدن کیم محققلر سببلرن بو رسالۀ
جمع اللدم آدینی فرائد السعادات قودم بو آراتقده بنم حالمک

حالتنک مثلی شول بر آوجیه دونر کیم بر ایتوکک برینه
بر ایب دالتشدی بر اوجن ایلک النه صاروب کیدردی
مقبول امیده کیم بر طوشن یا بر کیک چیقه ایتی صالوبره اول
جانور طورشه ورا اونده تنم ایلیا کم اول یول کنارنده بر
دیرک قوی واردی اسکیدن قالمش الملری اغزنی اتلردکنلر
بکوز سز ایمش اوراتمش بر کاربان کچاردکن اراده برسینک بر
طوار هلاک اولمش شبر مشله قپوزک اول طرفنه بر قشلرکم یوروان
اراقدر اولجیغیا دکلوشنال اوتمش پیرکن ناکاه آوجینک کوز
اراق ییرلر کوزلر بو قپوزک برو طرفنه چیقه کلدی ایت باقدی
بر تمز کوده کوردکیم دکلوشنال اوتمش ییرحو یرغالب اولمش بز
کشتردکند زنی اول قیودن آشر و آتدی آوجی اول قپوزک ازرنه
آتدن ینتدی آوجینوک ایاغ اوزکموده قالدی ایت کیم اول جیفه
وارمغه آت عزم ایدرقا چیقه آوجینک اکر ایاغ اوزکمودن
چیقرسه اول قیوبه اوچو هلاک اولر اکر ایت شبرسه قولو
ایکه ر پاره پاره اولر بن دخی تمان آنجلین نسم ایتی هوا کمش
هوس ایله ر علیه باغلیوب بر اوجنی کوکلم اینه طوتشه مشدم
حصم آرزولرینی آولمانجون کیم طول اتل اونده مفلسلتنز تیلم اوش

ضعف دکتر نک آزدنه عمرم آتندن بیلدم شویله کم آز کورنده
آنجی آیاغم قالدی شول حالده اوشبو کتاب بو مقداره کتوردم امیدم
اولدر کم بر مبارک دعالو آدمینک مطالعه‌سنه ایرشه ان شاء الله
تعالی بو نیتم سبب اولا اول نفس ایت شهره‌دن آیاغم عمرم آننک
اننکسنده یکن توبه بچاغ اول حوا انثوسنک ایدن کو کلم
آلندن کتمش اوله یوزم بو جنفوک مردارنه بلشمادن اخلاصم
خلاص اوله سبب اولا ان شاء الله تعالی آمین یا رب العالمین
الرکن الاول من کتاب بغوائد السعادات بو اول
رکن در بو کتابک علم طبده حفظ صحت بدن بیلا اولر آنی سویلرز
اول آنی بل کم علم طب ایکی قسمدر بر قسمنه علم نظری دیرلر بر قسمنه علم عملی
دیرلر اول قسم کم علم نظری در بر علمدر کم فایده‌سی بلنده در انجی بیلمکده
بلمکده در نتکم ایدرسن ارکان درت در مزاج طقوزدر دیو بیلمکده
بلمک بلکا شول کاندر ویردکم ارکان اوج یا بیش صنفیاسن مزاج
سکز یا اون صنفیاسن بلاسن بلمکده قرار ایلیه کم ارکان درت در مزاج
طقوزدر وار آن بو لوده بلمک آلسنکه بونک کبی علمه علم
نظری دیرلر اول قسمی کم علم عملی در اول شول علمدر کم بلندکندن صکره فایده‌سی
عملکه کلماکلق قالمه اولا سؤال ایدرسن کم علم طب ایکی قسم در نه نظری دیله

دیرلر فایده‌سی علمنده اوله غیبرون انجی مسلم اما اول بر قسمیرون طب عملی
دیرلر بلندکندن صکره عملا کلماقجه فایده‌سی ظاهر اولمز دیرسن ایله المعد
اکستنده وجع علم ضروسی اولدی بس اول نظری اولب بو عملی اولدغی کوندر
جواب ایدرز کم اکسته وجع علم البته در کرچک اما آنده کم نظری
دیرز عملک تصرف بو قدر اصلا یوقدر کم عملی دیرز عمل المایجه
فایده ویرمز اول طب عملی دخی ایکی قسمدر بر قسم اولدر کم بدن
انسانک کیم صحتی وار اول صحتی شویله کیم رازمستقلیو بلمکده نجه ایتمک
کرکدکن بلا انکا حفظ صحت بدنی دیرلر بو کتابک بو رکننده بو
حفظ صحت بدنی در مرادمز آندن سویلرز اما اول بدن انسان
کم یرادیلدی بل کیم بدن انسانک صحت نیه کن بیلب مستقل ایتمک
کرک آنی بلاسن بل امدی کیم سن آدمک بدنی تمام اولنجه کیم جان کلب
بدنی اولمقه لایق اولا درد مرتبه‌ده فکیفیتبک کرک اول
مرتبه‌ده ارکاندر کیم انکا اجزای اولی دیرلر حق تعالی جل جلاله کل
اول اول ارکاندن یرتدی اول درتدر بری اود بری هوا بری صو بری
طبراق بونلرا اجزای اولی دیرلر شول سببدن کیم بونک ترکیب آنلردن
ارکان دیرلر شول سببدن کیم اصل بونده انلردر او دخی
یعنی ابستبدر قورو و هوا اسی تر یعنی ایسی صو بارد

6 b

7 a

قوتمرك اثری غذالردن اخلاط قپردی اخلاط دخی [illegible] ارکان [illegible]
صفرا حار یابس در او طبیعتنده قان حار رطبدر هوا طبیعتنده
بلغم بارد رطبدر صو طبیعتنده سودا بارد یابسدر یر طبیعتنده
اول سببدن اخلاطه ارکان ثانی دیرلر اجزای ثانی [illegible]
بیلنمدن [illegible] دردنجی [illegible] البته قان کلندن چوق اولان
منی قاندن [illegible] دیرلر [illegible] آز قاندن چوق صفرادن
بلغمدن سودادن [illegible] قوتلو بولنرسه اول [illegible] انك اثری
آرتوغرق [illegible] اولر [illegible] اول وقت اول خلطه مخصوص [illegible]
چوغ اولدغیله ایدرلر صفراوی مزاج در بو بلغمی مزاج در بو سوداوی مزاجدر
دیرلر اکر اول خلط چوق [illegible] قانه مخصوص [illegible] آرتوق بولرلرسه دموی
مزاج در دیرلر [illegible] بو درت خلطك [illegible]
ایوسنه طبیعی دیرلر [illegible] غیر طبیعی دیرلر اول منی کیم اخلاطدن
اولر اول طبیعی قاندن اولر ارا سنده کلن خلطلرك طبیعتندن
وار اوله چون انك کبی منی آنه بیلندن آنه رحمنه ایرر حق تعالی انك
ارادتیله آنه صو [illegible] قرار ایدر شول [illegible] کیم آنه [illegible]
بر قاچ کون [illegible] شول [illegible] کبی
انك ادی علقه در بر زمان [illegible] شول [illegible]

قتلو [illegible] کبی انک آدی مضغه در اول حالدن کچجك
حق تعالی اول بر قوت ویرر کیم انکا قوت مصوره دیرلر [illegible]
آدم [illegible] اول رحمده بونجه کیم حق تعالی دلر [illegible]
[illegible] انداملرن دخی [illegible] اعضا [illegible]
قیلدن [illegible] اول آنه [illegible]
[illegible] سکوکلر قاچ پاره [illegible] بونجه اول [illegible]
کیم [illegible] اصل [illegible] قولق [illegible] بورن [illegible]
اغز [illegible] جکر بند [illegible]
دانه بغدای کبی [illegible] بونجه [illegible] بوکرکل [illegible]
اورتاده بوغز [illegible] جکر بند [illegible]
سکوکلر ایکو [illegible] سکوکلر آندن [illegible]
[illegible] یرلو [illegible] آراسنده [illegible] آنده [illegible]
[illegible] یرلو بونجه [illegible] رسم [illegible]
اول بر پاره ات کبی [illegible] چون کیم [illegible] حق تعالی
جان ویرر [illegible] اول [illegible] رسم اول عضوه بر قوت
کیم آن حرکته [illegible] اندن اول [illegible] کیم جان در
[illegible] واشتاسنه [illegible] جکر [illegible]

8 b

قوت طبیعی حرکت ایلر جگرده و دماغده ایرشر قوت حیوانیه حرکت
ایلر دماغده چونکیم بو اوج درلو حرکت بلوردک اندن صکره بو اعضا
بو بیلمک واجب اولدی حرکت ایلنلرک قوتلرنه مدد ایرماکچون غذا واجب اولدی
بو دیدکمز رسم اولان اعضا یه اعضای اولی دیرلر اکا کسوة اعضا
دیرلر دخی یه کسوة بدن دیرلر دخی نکت اجزاکی یوزنه آدمه دیرلر
فشراغ یوزنه بشره دیرلر پس بنلر کندن کنه بو بیلمکه غدا ایله
کم آنسنک قانندن اول ذکالمجو کتک کیبا کی اجندن طبیعت اکر
جگرنه چغدقجه قرشو ویرر غذاسنی اعضاسنک پس اول قوت
اوغلانی آتی بیتنجه طوغنجه رعایت ایلمک حال انا سنی بیله در
انت درلوسنه انا بر آلت وقتده غایت تعلق کرکدر دل
یا جگر اچاجق تیز بکرسنده یا آب غدای اتمکی کنج ایرکک
قوت آلت ارشته شوربا بر دخی نه کیم ایر غذا دریه آیده
او جگر آلمه معجون یه شراب یه سفرجله کلنکبین اطریفل صغیر
شراب صندل کیم کلی اسطوخودوس غایت آق الله بیشش اولا
یرامز غدالردن بالق کرک قوزی کرفس کباب قرو بینر کبی
صغرات قازات مرجمک قت اکش قت طتلو قت طتلو
قت سود طبیعتلو قت ایکی طبیعتلو قت آجلقدن آکن غدو یمکدن

9 a

بیب قت حرکت ایلکدن بیب ایمکدن بیب حمامه کیرمکدن
پرهیز ایده اندن کلدکچه اکنجی دخی بر نماسنی اکول اکول قزکی ایدرکن
بیترکن بر یاندن بر یاننده دونکن قندسنده اته بکلده اینکده
یزیکده کیم اکن اوتوی یورمیه قتده یورمیه اد حسینی نعلنی سنی بش
اشلامسنده دام اندن ایش دشمن دمیه کیم سکوکلر سنلر اربت
آغزمیه ایلمک دخی قوت بر ساقط اولمیه اشلامک دخی یرامز
پس کلره اشلیه وکلده فراغت اوترادر دخی نکرنی حرکت نسنه سنی
سنلیا کیم یرامز اولمیه کندوسنه نجه زیان ایدرمه الا دخی انجین زهین
ایلر بکر دیدکمز شولدر کیم بو امر نسنالردنه یه ترتابی یه تابیق یکین
د تاجق یه قتنه بر تاجق نسنالرک نکرنه دشه قانی برا نیشلر خیالید
جوشکترا البتده اوغلانک غداسنده بر برا ترا ایم ستمش کرکسنی
برنستیه امر نکدن کیم [illegible] حمتلادیه ارکه مزا اوغلانکسنه
دیمی نسلو اوراللبنی اشبو دیه کلرمک [illegible] سعنا سهل
کورنمکدن زیرا سر بری نجه درلو یرامز حالا ابتدا کیم اولا [illegible]
مزاجندکی صحتنه زیان ایرشدرکنده بما دکیون نه دار پیچ الجندز
کم اوغلان قرنده تنه رست بوایکی لاین ستن والله اعلم اوغلان
جون کیم طوغمغه دستور اولا حق تعالینک علامتلر بلوره حاضر ایلمک

زیره اکر قرداش قانی اغاج یوسونی انزروت مر دل عنزان
هر بریندن برابر دوکب سرمه کبی ایدن ایلیب طولقی کوکنی درد
برماق یوقاریدن کسب دیبندن آزروجه یوقاروده باغلمق کرک نازک
کتان بزنی سنزلمش زیت یاغنه باندرب کوبکنه قومق کرک آندن صکره
اول دوکب حاضر ایلدکلری اوت کوکنک اوج دوشجک اکمک
کرک بیلدن صکره آقندن امین اولا اما طرزلمقده اختلاف اتمشلردر
مسیحی ایدر یومشق طرز صاچمق یکدر زیرا آنده قارنده هیچ بر جمله
هوا دقنماشدر طرز بدنی محکم ایلاسون دیو کیم هوا دقنماسن یا بالمه
ابو علی ایدر طرزلو صویله یومق یکرک عمل اولدر کیم شاذنج قسط
سماق صعتر بوی تخم یمشی دکلمش اولا سرمه کبی طرزه قتالر کرزل
قرو کل دخی بله قتارسه یکرکدر اول اکرل اکرل انقلارین اهلجه صکر
آندن صکره طرزلیالر بونجه حکیملر ایتمش قولتوغن قلاغن اویلوغ
اراسن اول طوزله طرزلیالر قلان یرین طرزلو صویله یمیالر بزنی ایدون
طرز لمزلرسه تغیر منه یوقلر صواین اولمیه صوق دخی اولمیه اما ایشیدن
یتیم اوله بدنی غایت نازکلکی دماغ اوجنه دناغن کسنب
یا زربی ضرب ایدرلر کوزلرنه اول حریردن سنزلمش زیت طرزلرلر
اباغن ال صیغیالر هر بر اعضاسنی بونجه صیغیالر بیرلو بیرنه یرشسون

9 b

دیو زیرا انجق اناسندن طوغدوغی ساعت اعضاسی یمشق اولور نجه
تربیت ایدرلرسه ایله قالور بر اوده قویالر کیم زیاده اولا هواسی لطیف
معتدل اوله نیز اسنده بیزرین بر باغ آلمه ترنج نوبار کلاب صبحا زن
انواعجه وقت وقت کیم آیدین یا چیقرالر اکرل اکرل صمقرالر کیم گوزی
اکثر ده آیدینلق دقنجی خیره اولور ابو علی ایدر کوزلری نازک حریر ایله
سیله طورالر قسوغن دم بدم صیغیالر باشنه دکرمی قبه کیدرالر
غایت یومشاق ناقیه اوله ایچنه یومشق کتان بزنی فته فته ایده باشن
بر بیچه بیز یکشتدرلر قولتوغن اشقا قتارکیم دیریسکی بوکرنه ایرشه اینی بیلدیر
قالدورالرکیم بر مقدار انزریه ایرشه ینه الغا اچالرا اذارکیم منعقد نده
نسنه قالمیه بر مقدار اراسن طرزلو صویله سیلالر قلاغن اردن قولتوغن
اویلوغ اراسن طرزلو صویله اصلدالر اندن حریر ایله سیلالر زیت ذورالر
بوکرن قسوغن اکرل اکرل صیغیالر تبلدن نه وارسه اینماکیچون باشنی
قلان اعضاسندن یوکسک قویالر ایلیا اولماحق غذا سبه سنک بنه
بلنم بلکیم بنه اغزنه کلر قوتت هاضمی ضعیف اولور بارمزو حوادین
چیقار چوق قولقلارن اکرلجه صغرالر قلان اعضاسن صغیر بونجه آندن
صکره تیرق یاغنه زیت یاغن قتالر جمیع بدنی اترکله یاغلیالر حدیبی
ازره ینشمیالر کورکی اندنه دخی ینه سیلر حامت قولاغنه صکرکدن بقتلر

10 a

غایت نازکسه بزله اول قزین اندن ارقاسن بلالر قولاغ آردن
قولتوغن أیلوغ ارالسن بلالرکیم صوا ثری قالیه اینلار ایتن اللر
اردن غایت صفیالر هر براندامن یوریکن شول قدر صفیالر وزالرکیم
هر اندام کوز سوزکنلین شکل صورت باغلیا برنجه حکیملر دیشدرکم
یوه قلری صورتک ایچنه قزلر لاله میوسن بلاقیناسش اندن صوپش اولسه
بکیز کدر بدن محکم ایماکرن اما بیابت آنکنه کرکسندکی سودکی انلرکه
کرک شویله کرسج قالیه آندن اجاکن دبندن باللو صویله یبالر اندن
جهد ایدلرکیم اول اوغلانک معدسنه انابی سودکرا زیرا بادکی شیله
انابی ترنیدیغ غذاسنه محال العدر اکر شویله اولرسه که اناسنک سلیمی
وار اولا امزرمک اولمیه شید برا مزاوله بر عورت سیدن امزرلر
کیم انابی طبیعتنه بکزیه هم یاش وخ انابی یاشنه یقین اوله اکر امکان
تیزسه تیز طوغرمش عورت سیدن امزرلر اکر ایرسه ازطوغرمش
عورت سیدن امزرلر اینله امزرلردقت وقت کیم بر سیکله
بروقت وخ اولنجه هر بر امزرمک ارد نجه برز ایتمک کرک
اما دیشلرکیم نه اس کنلرکنجه اناسیندن ایرق عورت امزرمک
یکیدر زیرا اناسیندن اول وقت اعتدالدن اشراد یکرک تیابت
اولمدکیم اقل برنفی کلنکبین صوریه بلمشدره اوغلانه یلدا اندن امزرا

10 b

معده سن ترتمکندر و بلیم کیم اوغلانجقلرک معدسنده ارکیده زر
اکه سلرز اوچ کز یتبنه صعدا اندن امزرا هرکلکده اول امرزمن بوغاقه
طمته اندن امزره امزردکدن صکره ایو شقلد لطیف صوتلمه ایدا
قیت اکثر مبکه دو مافنه صندمه ایرلمیه اکر انک ریاضتدر کرکچک
صورت دماغنه توتدر هر آدمکث بدننک رنکی نه قدر بونرله
اولرسه اول قدر صافنه ورزاجنک ترتنه نشان ور بدننک لزناغ
اولمق کیم ترللنه میل ایدن تندرستلکنک نشانی در بوزن یوقون الق
هم اوزن اولمق دماغنک صافلغنه وترتنه دلیل در کرکس نیف
اولمق لسلده کیم ریح حیوانیسی ترتلمده ووخ اکثر کرکس بوالک
خلی ایرا اولرسه هر عورتنک که خلی ایرا اوله البته شید ایرودر ازقلقده
تمیزلکده میانه کرک آدم عورت کیم قت تمیز اولرشید غلیظ اولر
قت ازق اولرسه شید صفر الراولر اهلن امزرن عورتک عقلی
کرکدر زیرا رسول م منع ایلمشدر دلوعورته اوغلان امزرتمقی
انجکی خوینه لوکرک نه بر علیک کرک نیچلی اهلن امزرن عورتک
شید یدی صنعته کرک کیم ایشانه اوله قوامی معتدل کرک نه بوقا اله
نه قیری صوغی قوتسزدر خوبهی غلیظه در یرا مزه معتدل برنه اکن شید لو
کرک کیم چوغ اولاقوت آزا اولرنه اکن سه سنز کرک کیم سه شنز اولمیاشمه

11 a

یرامزدر میانه کرک دخی تاتوت شدک برنده اوله رنکی آق کرک
غایتده اکر قزللغه میل ایدرسه خام در اکر صرویه میل ایدرسه صفرا الوده
اکر کوکه میل ایدرسه بلغملودر یه سودالودر طبیعتی شوق در انکچون کوک که
میل ایدر سر بر رنکت بر ماده یه دلیل در اول ماده نیجه رنجه علته دلیل در
قوقوسی ایو کرک یرامز قوقوسی عفونته دلیل در اکثر عفونت استمالو اولور
دادی طتلو کرک یرامز صاغ شد اول درکم ایو قاندن اولور ایو قانک دادی
طتلودر شد دخی طتلو کرک روان کرک ینکلو اولمیه برنب بیوق برنر
قوی اولمیه بر مرتبه ده اولمایجق اول آن قاندن سد ایلین قوتک
عاجز کلکنه دلالت ایلر نیه اغیار ندن آیرمامش اولر یه تمام بشرمش
اولر کوپکلو اولمامق کرک کوپکلو اولجی بیل علامت اولر انلک
اول سبیله بغر سقلرنده یل اولر یرامزدر شد آرتراجق علاج
غذاده اولدرکه قیماق ایدر ویرالر نخود باقلا اونیله یاغلو بر دخی
قبجمش بغدای اونی شدله یاغسله قوریرق بشرالر یدیرالر بر دخی
نخود اونیله بازیانیله بلاج یدیرالر یاغلو بر دخی طورغ اوت
رازیانه نعنا کبی جمش بغدای اونیله یاغلر بشرالر یدیرالر بر دخی
پلین قورین شد اجنده بشمش یکی شد اجنده بشمش یدیرالر
ایودیو بر دخی قورین جکر بندن صفانه رازیانه قتیلیه یدیرالر
معجون کیم شد آرتر قب جمش بسیم اللی درم یاشی رازیانه سوبی

11 b

سوبی اون درم تازه صغر یاغ یکرم درم کوکچی آتمش بالله یوغرلر
هر کون اجله یدی درم یییه بر در لو علاج حمامه قیالرکیرن نیوب
پاک ایلدکدن صکره آق صوغان یغلرار قاسنه شیر الرشول اکر غذ
ازرنه شد امزرن ساتمق کرک تزدجی نسدندن کشدن قزو
پیندن کشنیجدن طزلودن آجی تزه لردن صوغانه دن سترهقدن
سد اکسلجک علاج اولدرکم نعنا ی طوزله دکالرامجاکنه ورالر
بر دخی کیملدن دکالر سبیله امجاکنه ورالر بر دخی مرجمکی ده لز
سبیله امجاکنه ورالر اکر اوغلان امزرنک کند وانجلان تندرست
دکلسه اول عورته اغلن امزرمکل درست دکلدر اکر اوکسنک
ابو وارسه جماعدن پرهیز ایلمک کرک زیرا اکر یکلو اولرسه
شد اغو اولر اکر اولمزسه تاع حیض قانن دوزد شد آبر اولمز کر
امزنک شد بر در فوستلن دارسه امزنه تمیر اکر آز اکر یوق انب
اولرسه بر بجار قاتنده یکرم برشد انسه کرک بر بحلده قتنده اوز
آی انا اوغلن سد امزکن شول شئ یتن طبیعتلو غذالردن دائم
طدیر قومق کرک زیرا سددن کنب غذا ویر جب طبیعت اکلنده
کور مادکن کوزیب بلکلمه اوکرتش اوله چون کیم بیشس شکا باشلیا
غذا کیم طافدلر تدریجله کندن کنه هم آرترمق کرک هم تزه ایمک کرک

12 a

الا کی تعمق کرک کیم چون یدرمیه تم غلیظ یا غلو غذا اولمیه تقیق کب
بالک کب سد طبیعتندن اراق غذا ویرمیه وغ ستنالر شونک کب
غذادن اصب کتمهاوله دشی رحمت کوره اول نه زه اتمک اجن
سدا چنه اوارشول اوچ مقدارنده و غایت اصلنه آنی یدرالر
یا خود دادیسی جیبیا کیم امزرسه یدزرا برقاج کون ۰ آندن شکر لطیف
زواق الدن ولمش شربتی اصلدالر یدبارلر برقاج کون ۰ آندن صکره
اوغلق یا توق یه شیشک اتنک شوربه تخنیص صوینه اصلدالر یدرالر
ایسنلا اینی دخی وقتلا الاقت صقنالر اکشیدن طرلودن اسراج تلو
قت طلتلودن بیذ اشدن قت یا غلودن البته چون کیم شدو تشک
ولیدر اکل اکل اوکرد یک کسلر اول یا بده مایلر بلدکی بر دقتها
برشکر روز لمش کلنکبین قبند الراتمک اچیله صوین ورالر ناکاه
برور لرسه عارض اولجی اورسه اوغلانجغه غذادن صقنله امزنی دخی
صقنلر یا مز غذاردن غایت رحمت اوغلک ایتوده زیرا دیغ
ایتوده وکلفلر بیکرلر تززا عقد الادعاب تارت تلفه نجه کیم غذا ایچلرکرک
ایتودخی ایچنلرکرک هر طوبه فقدن طریقنه برایتروغ کاتجب ذ
کرایا ثبت ایتودن غذا یه سدو ویرمادن بیته ایمکه درسه تقیید
ایدالرکی بو ساعت تمنا فقدن اولخار زیا الیجه بعفة قورتنه

12 b

سنه توتولدالر اصلدکب عود وانجاج کب ترنج نجرانع میرسن
پیراغ باذرنجبویه کب ۰ زیرناغ سوی ایو و تازه اتمک اچیله
قزوج کیم ارشش اوله صوی اتیله آرتمش اوله تازه اتمک اپله خصوصا
کیم دیش بتر اوله شدا نید نجه توین سودن اکی اینده برغذا اسنه ترشده
رازیانه صوی بره مرتجن دیشن تشک علامت اولسه اول دیش سینی
تاوق یغیله کنده برقاج کرز اوغریه دشش تنبلسة اوارنز لکلکه
برمق سوقب تا دیش چقه ۰ چون کیم دیش بته اکا کن برینی باشتر پش
زیتده اوالره هر وقت هر دیش بله دکه بر جل تقارز طلفنه غامه
ترمق جمشش سزلمش تکه یدون زیتالر زالر حاله قید قوبر ابرک
صو دفتا بزره لرکیم اول صوی کسنتشن الار باذیانه الصبر اتمک
اندن سزلمش اوله باشنه اکرل کارل اول بریلک لرسنن تجه تندز
شو یدا ایچن لرکیم الما تورتبه ۰۰ ویشن تکن منقل آره اوت فطی ایزیج
بوی تجم اوت یزغار یوزنه کماکنه یشا یتبالس بش تام نجه شول
اوبن کیم دیش تمام بتدی اوج کن کچدی بر پاره یاشش حشو نیانی
آرد الرقا بندن الته ویالر کندوا بیله اوزنه بسوقه هلمک یرن کرا
کلشنجه برنده ان چون غذا ویرمک دنیا آغزنی باللغزله تیار رغذای
چچک ایدالر اویا بجق تمام یتی اوارکدل اکرل کنه ینمچو اخذ

13 a

مسكره بر نسخه لر نا معدس آرنه دایم بو عمل قلالر که کم ساغ اوله والله اعلم
اگر بر سنبله بزنهانه اولنت خسته ق اولرسه سلطان الحکما ابقراط
کم جالینوسک استاذ در اول اجتلر سه خسته اولرسه خستلغه بردلو
علاج تدبیرن ایتمشدر قومشدر بر آماده اندن کلدکجه بلدرایم ان شاء الله
اچی گیتمک گیج اولماسه شویله کم بزکی غذادن اولمیا علامت اولدرکم
دودقلارنده دبشرک اولانده ایاغنده اوتراجق یرنده حرارت اثر
وارا ول علاج اولدرکم آلوج ته دوا ایلیالر بیه آلمای یه اتابا او حیدنه برنسندن
ایوا سو یلو ویرالر ه بیتو ایلیالر قرننه دورالر کل باغ کمملون اجیون کرفس تخم
دکلر کل باغله قرننه دورالر ه بردرلو بیقو دخی کمملونله قره کل دکلر سرکیله ترالر
دورالره بردرلو دخی طبراون سرکیله بشرالر دورالره بردرلو دخی صندل
کل کمملون دورالر ایوا صویله اگر شدا مرا اولان اولرسه امزرنه ایوا دولر
شفوف حب رمان ویرالر قبض اولمق سبب اگر سه شدون بر انجزنه
کورالر غذا اوبنه غذا بن دکنرالر قابض غذا ویرسیالر اگر طفل اولسه
بتار حرارت وارسه دوا غنی اوتراجق یرده صوا سترسه علاج
اولدرکم بیکن برتن شاف ایلیالر کتردالر امزرن غذاسن قبض ایلیز
ستدون صکنه بردخی بال قوام اولار الده چکره دکی کبی شاف ایلیه
کتردلر بردخی وغلانک کبابکنه صفرا او دیله نخود مریم بیتو ایدالر بردخی

13 b

نخود مریم بالله بیتو ایلیالر دورالر ودیش بر یکمک اوچستنیق فذ
علامت اولدرکم کوردکی سنای ابر حق استر بدن یوزن صنره
آنکله علاج اولدرکم سو فرنفله اوالرقت ویسیالر بر قاچ کز اوالر
بر دخی قورقش آبله اولالر آغزنی آزجق دزلو سویله یایالر سکر بر لوند
یه اود ذره اولجغلارک ودیش بتدکن سکر بزلریه کلشه اوزر البته احتیاط ایدن
اولمادیه دخی علاج ایتمک کرک علاج اولدرکم ایرتنا یاغیله اوالر
یاخود خبیری یاغیله اوالر بر حق مقرب ه یا خود سوسن یاغیله اوالر
دقم بذم یا خود قیتا یاغیله ایمکانیت ایدجک غذاسن آز ویرالر
کیم قوت هاضمی ضعیف اوله بر علاج دخی آبر آق بوبله بنفشه یا من
موقرود عن ایلیه لر اوالر باشنی زیتله اولمش بنفشه یاغیله اوالر اکرت
اگول آکنتسک دمغو کالر دغفنه یتقن اولرسه علاج اولدرکم کبیر
کمملون ایوا چکره دکی احی سربدن دکمش شکر ابعون ایدالر بسبوف
حامدن جبقرالر یله الرسم امزرن بیه ه بر نجه حکیملر ایتدی البنی بالله
صفیالر آندن صکره بوغزه بر من شقالر طیم قنه ه بر نجه حکیملر ایتدی
صنع عربی کبیرا ایوا چکردکی بزیان آق شکر لر دکمش ترنش صغیرها بیلی
صو یله یوغر السه کوردن آکی یه اوج نخود مقدار نجه امزرن شدیله اگر ایمز
انجیا صلنمش صویله اززر ابچرالر امزرن بر حینز ایه اکسرکا یا غنداله

14 a

نشین تی آلتی اولوغ بر خستلق در کیم نسی یرنده بنم کونشین
آغدق آر علاج اولدر کیم کتان تخمن کتال نکرله یدلر دخی کونک
علاجنا یدار آغز اولق آکا قلاغ دیدلر اوج درلو اولور برنی
برنی آق در بری قزل در قراسی کیلدر سوداوندر اولدر کیم ملاک ایدر
بزکی قان تغلبندندر دلیلی علاج اولدر کیم تمام قرد کل زرشینج
ترولسان نور کرکر مرهم نن برابر قرشدرزلر آکرله بردخی چو
زد سماق دکرلر برابر قرشدررلر آکرله بردخی قرد کل تر بر قطورتا
انکش انار قب دکرلر برابر قرشدردلر آکرله آق اولورسه علاج اولدر کیم
مالله ملالر لسان نور دوکب سقدر سوین بالله آغزینه دوزدتلر قرنقلنا
علاج کل یاغ بنفشه یاغ دور تمک ایده اکر اغز تمکشه ادر
وارسه مازولی دوکب سوین آغزینه طمزلر قل غندکنی سنه
کلک علاج اولدر کیم کل یاغین ایچی ایلیالر قلاغینه طمزدلر برز
علاج دخی سه حیله بالله سهلیه شب دسر سهلیه ایله زرلر قلاغنه
طمزدلر ورم اولدوغندن ایتدوم اولورسه آد علاش شیبله
علامت اولدر کیم کسی یاقتی بیاغی مقدارندن یه ایکی کورز
یه بیکنک کورز کوزنک آغندن صرولق اثر اولور اولدرکیم
دکتم بوغازندن اولور علامت اولدر کیم دایس یاغدن ایکی کز برز

14 b

بکنزه صرار در علاج اولدر کیم بر آکی دورلو ورم دخی آل یوقسه اگر باشنه
اکر بغازنه قبق سوی خیار سوی ایت ایزم سوی بر طلم سرکه بله
قتالر بنبوغله باشنه دورتالر اگر بلی یه بغازنه بعده لو دخی یسرده
صابکسین چکل کل غیله قرشدرلر دیاسنه یه بوغازینه وزالر اگر
کوزلر برشنه علاج اولدر کیم کوزنک تباغنه حضنی شیله ازالر
دورتالر بردرلو دخی بباده قیناتش سویله یوزن یبالر دخی یابینا
ضعف شاف ایلیالر قرد قدن بسکره طاش ازرنه ازالر کوزنه
قیالر کوزنده اکچه بر کمسه جوع آملا مقدن اولور اولدرکیم قبانی قسرازر
کرکی بکره اولدرکیم قبغندن اکتاجی ایکلب اولور علاج ایت ازم
سوین کوزنه بکالر بر بزداق قرنت مقدار اسکشکل بکید ازالر
بر ین قیزز ز اسنه کب تمدت علاج امرسه امرزنه بیورالر
قان آلب جراقه یدزالر انار سوین حکن شه بن جلاب خیار تخم بلن
کاه برذن کاه برذن ایچوره لر ایت بسعلو نسازدن کتنالر حلوا
بیبا آندن برقاج کش بیغنبالر امز افلان اولورسه علاج اولدرکیم اوق برز
اوقلایکنده یه ریر ازه اکرا ولمزسه بر آرپه آبغر کا قورتساره اکرا ولمز به
بش آشی دکلر سوین ابلغ آتنه دیاسنه دورتالر که کنکبکی برتق
علامت اولدرکیم اکلکر بکلر اغلر علاج قرنبنه ایت شو ذرالر شیر افلر صوم

15 a

اوردالرتی ننه دورتار ستینا رکیم ابتسله دور میاره برده لو دخی
منفعتی کمنون اوغلن اشی برابر دکالر قرز بجوش صو بیله ایکی جکردکت
ازالر آغزینه قطور الرعنی ایجد الزنجبیل افسنتین سبلشراودن اولزسه
توزکب تخم کب تیز قنتور لب آمردن ستقمق کرکسه ایجوردن اکر
باشنده ورم اولرعلاج باش قرزسه سوق یاغلرله سود الر اکر قرزسه
باذروج قورد الرمشق دکالر برنه باشنه وزالر بدنینده اتسلق حیقر
انجی قرا اولرسه شکلدر قزل یا آغ اولرسه علاج اولدرکیم پیرسن ببر اغ
قزل کل اغاجن سویه اصلدالر انکله یبیالر هم یاغدن دورتالر کوبکی جیقر
سبب جوع اغلا مقدر علاج نانخواه دکالر تمزده آغیله وزالر کتان بیزله
باغلیالر بردخی ترتیس کونیندالر مرتجه اصلیالر ازالر اکسن نیزالر
وزالر بردخی مرز سرو اغاج قپ سرزیبشی صبر اقاقیا دکالر انده
وزالر قسنی پرلز سبب جوع اغلا مقدر علاج سمان کلباکی جوقی علاج
کباکن کسجک اولرکیم بیمار ایدمزلر به برستنبله شیش اولرعلاج
مصطکی یاغن دوزترز ایتقو سزلق ایمز عاجز اولرلر علاج اولدرکیم
مازول تخم خشخاش تخم غایت دوکب سترته کب ازار بنفشه یاغیله
بنفشه قینتدرر صو بیله یوغرلر اکی طولکنه دیاسنه دورترلر احتراق
اولرعلاج هندوستان ترزن برابر شکرله ایچورالر قوسغان اولرعلاج

15 b

علاج قرنفل ذکرلر طتلو آمله صو بیله ایچررلر بردخی غناب ارپا صو بیله
قینتدرلر ایچررلر بردخی قرو عناب نشتقک طاش ایله دکرلر صو بیله
ایچررلر اکر اتمر اخلاط امزرلر نامدانکت آشی یا تمرهندی آشی بیررلر
کیج کسکه بیل ایلرسنالردن پرهیز ایدرلر معده ده ضعیف اولز
علاج پیرسن ایوا قرنفل وزرلر علامت اولدرکیم غذای سکرمز اولر
بوغاز شیشر علاج شافط بیعتن تمیشدرلر توتشرا ایله دلن
اصلدرلر غناسن طتلودن قب کسیدن مستدلر یا بجق بوغاز جرقواری
علاج کتان تخمن باللدیلادلر بیا برجیقر اکنمکدن علاج … قب
یاش پیرسن بجومکش ترلجه قب قرو کل اولوکسک … کوبیش
مازو یه مکرت صو بیله قاینیدالر اغلنکش اول جقن بیری کند …
قج کز انوکله یبیالر بردخی شب کلنار مازی صو سله قینه …
چیقغنه الجکن وغلان ایجنه … الرزور … علاج خوف زیره
دوکب برابر صیغر یاغیله بجق انکت ایچرلر صو بیله اولزسه بردخی
بردخی ریحان تخم بزر قطونا ایوا چکردکی لعاب ایلیالر ایچرلر بر
دخی خطمی آردالر تابنی دخی ایجنی دخی اشق طرتریالر لعابن ایچی صو بیله
[illegible]
علاج [illegible]

16 a

16 b

انرنه افسنتين ورلر اكر اشمزق قرده اولورسه تاشن كيم آنده
ديرلر زنده چوبله برابر دكلشش اكمك قدر شكر صويله اچرالر شوبنه
بردانكث اوچ كنه دكين شفا اوله ان شاء الله تعالى چون اوغلانجق
طفل اولا آنك رعايت اتمك واجب اولور عاقله بنز متربه
درلو حالدن اول بيتدن ايانجق يه ايا رجق طتلو سوزله ايخلتقلكن
اچار آغزن ارن يوزن شيالر ييلار يشقلغله اندن صكره برغالر
فرح اولاجق نسنا يله برز حركت ايتدرالر اندن اوترا دكلنا بيتنلر
كيم قز لميه حركت ايدركن اندن صكره غذا يدورالر برغذا يدورنيلر
كيم شوق مزاجلو اولا طبيعتن امتدالندن منحرف ايليا سوزلا ايليا
تردا اكفيلكيي يه تركلكي ار تورغ بلغن ارثغ جق نسنه ويرمسازلر
يرفوكب ماروك كيم چوق ييا يه صوچوق اچمك كب يه
برنسنه يدرميالر كيم قاني كديندر اصفرا ايليا ابتي او تلر نشر مهتق
آج تن اچمك صوغن كب شوچ اچمكدن سقنالر غايت آق
بال كيم كف الكنش كلا بكينيش قوامه كلمش اوله ايرته اوينا
نازك بشمش اتمك اچيله شربت ايليالر يدرالر نازك كوزوچ
اتن يدرالر ايركك شيشك اتن جنجق ايليالر كيم غايت بشا
طتلو اولميه صورينه آرى اتمك اچن اصلدار درالر ياي ضعلنده

17 a

ضعلنده وطتلو اكش انن اسفلن زيرشك شوربا سن چاوديرلر
كز ضعلنده بمشش چوق يده سعيلر اكشلردن صقنلر غذاى جوى يرمك
طفل اوغلانه ام الصبيان كتررسه كيم اكا اوغلانجقلر خستلني ديرلر ترشج
ايلر يعني سكرر بزلنمك كترر انده بتمك كركي بيله يكشا ارزك
كركي بلاني صوا اچكدن سقنالركيم ابكر كلنده وتوقنده ملامش ايلر ونيده بسن
خواب ايلرو بكزن صولدر وبل اوسن كنزر خنازير دير لربرنغ ونز
اكثر بلانق صوا اچكدن اولر وقت وقت ازبنا من بردوخ اوغلانجقلر
ذ تبشش كرز شمك سليمر ذكشمك سنكوكن بزكيدر جوانب بزبين
توتلندرر اشتهاسن كشتدر طوتله قوسيالر اوبناسغه تابرزدق ارزو
تعليم نصيحت شويله كيم دون شويله تيلالر صدقه نه كيم هو برترتب
طوتمغذاسن اول نه كوره سلكنده بكسمك مقدارنه كورا اقرار طو
ايميالر الا شورن كرز ليوذة اكر سم غذا اقرب كنده طبيعتي تزندن آرتق
اولميه مثلا اوغلان آلتي يا شنه اير نجه كيم هنوز بيده سنه بكرما هيجه
سكرم وتر اول درجه ده غذا اكسم ويررر اول درجه ده اكرم وتر اولدوقنه
موافق كلكرسه وخشك اولرسه اول نه جنكث اورنده زيانايلمز
آغزنده اولرسه زيان ايلر اول نه جنكث اورنده وخ اولرسه حار
يابس زيانايلر آغزنده اولمق خوذ زيانلها بسهوبي الجمله غذا برچدن

ضعیف اولرسه کرک کیم مزاج غذای زبون ایلیه قهر ایله بنکرا اکر غذا قوتلو
ایدرسه مزاجدن اول غذای بین بلسون کیم اول غذا انکا قهر ایدر قوتیله
کرک اوغلن اولسون کرک کلپت کرک قوجا ساغلغن ستلایش غذای مزاج
ازره هوا ایله قلمیا تا کیم مزاج قوتلو اولا امجن کیم غذا قوتلو اوله مزاجدن
مزاج قهر ایدب کنده دکلنه مطیع ایده تا کیم ات اولب جزو بدن
دیار بیلمز تحمه ایلیه یا خود طبیعت بر کز عاجز اوله وارد قچه قوتدن
دوشه ایمدی مسیح غذای سکر مزا اوله بر درلو خستلغه سبب اولر البته
خصوصا کیم اوغلانجقلر مزاج ضعیف دتانلر رقیق در بنیادلر تازه
یا یمش یا شنع بوارہ بلمز کیم بالجقدن اوله نبیقه اولا آغز غذا
کیمن کیتر مز بر درلو خلقدن خالی اولمز پس غایت ساقنمق کرک ورخ
غایت ساقنمق کرک تا قتمقدن تا قتمقدن کیم قانی کو یمیه بزکنکث
[illegible] سبب اولر چون کیم اتنی یاشن تمام
اوله واجب اولن آندن صکره تعلیم ادب و تعلیم علم در اول بالغ
اوچیجی یر کیم عقل صحتی بلدرا وز بکاسن اغا و امه تعالی چون کیم
اوغلانلو مرتبسندن یکتلک مرتبسنا چیقا یعنی اون بشندن
[illegible] صحتی نظر بقیله سقلیالر [illegible] ملکل کیم مزاج یکتلک زماننده
غایت قوت [illegible] وقت ده صفرا غلبه قلبه کرک [illegible]

17 b

صفرا آرتردن اسنلردن ستینی فده غذا اسپنی آر انکله شیکی ایتنه
دزا فدلو درلو غذا اره اوکرتمیه بینی بر ایندە بر درلو غذادا کیم طبیعی
آن دلریبه قرین طوره تا ایندە بر اوینه وارنجه بر اوینده دخی کیم
طبیعتی اختیار ایلیه آن بیه درلو درلو غذای جمع ایمکدن بو طریق [illegible]
صحت بدنه اراده شول غذالردن دخی بیه کیم صفرای صبر اکش انما
آش قورغ آش زرشک آش ودخی سرو قتنده بتن خوج کیم [illegible]
ودا آلم بدن خفت کوزلیه نه قدر دخی کیم کا آدمه غذادن [illegible]
آز یمکدن دکل اکثر حوت یمکدن در [illegible] آغز دشسا قان الدزه
اکر معده سی [illegible] اولب [illegible] آغز دشرسا کیم [illegible] بلغم وار
قان دخی آلدره [illegible] کیم قانی تقاضا سی [illegible] اول قان آلدیا
صکره بر [illegible] اکر معده طلولغی آرتق زحمت ویرر [illegible]
آندن برکون صکره قان آله [illegible] اعضانک امتلاسن برقدلو
[illegible] قان آلمغله معدی [illegible]
[illegible] ایلیه [illegible] کتی [illegible]
هر درلو [illegible] کرک زیرا [illegible]
طبیعت [illegible] دایم یکتلک [illegible]
کرک [illegible] زیرا یکتلک [illegible]

18 a

دکلمه‌دن قت ترتلمز نفس حرکتلرنک زیاننندن ساقنه یعنی قت
قاتیقتقدن غضبدن ویبن حرکتلرنده آغز نسنه کزمکدن یوکسک
یردن قالقمقدن خصوصا چوق حرکت ایدوب چوق دلمکدن خصوصا
کیم صوصیا وخ صواجه خصوصا صوق صواجه قت ساقنسی کرک چوق
شراب اچمکدن قت یوریب شراب اچمکدن ایتوا ایمامکدن قیتیله
تپتجوغ ایمکدن بیلکت آدم درساکم کیچ قوجیا یمشلک قوتن
تلف ایلماسون چوق جماع اتماکله اکثری ظرلوی آزیسون دیهود ده
یره غفته دمسون برکمسنک کیم بر قاج پاره التون اولا اجردن
اجر وسقلر تلف اولماسون سرمایم ددیره اول کشی کیم بلمز یکنلیک
کومر عمرنک سرمایسی در بوله دکلمز نسنلرا چرذ تلف ایلر دریغا کیم
صکره چوق پشیمان اولسه الا فایده بولمایسر زیرا ساقنمق نه‌سنای
انده ایکن کرک عاقل نه دیدیکمی اکلره ولی احمق اکلمز والله اعلم بالصواب
چون کیم یکیتلک چاغ یکچه عمرک کتاشی اوزیپندن زو اله
دوشر اولسه طبیعت سوداتر مغه میل اندکی وقتدر جهد ایلمک
کرک کوج یتدکچه سردلو فعلندن حرکت آزالمکا کیم بدن راحت اولا
زیرا اول ترفلاق مرتبسی ترتلسی اکثر خصوصا کیم طبیعت قوتلرن
حرکت وخوشلر تمر ضعیف ایلر بن اکبر فی صاغلی بیتن اکیلمکاتتبدر

18 b

اول زمانده حرکت اتمک حدر ریاضت نموز کرک سنی غذای یکلرجک
قدر آنجق آرتوغ کشی زیانه دوزیلمک ده خصوصا جماع حرکتنده
بلشون اول مرتبه‌ده اولن آدم کیم طبیعت قوتلرنده دایم طرمق
کرک مغذیه قوت ویرن غذالر آرتق استعمال ایده نه بکن اچکت
ایرکمک قیشلک تخنیسنک سوی کیم آر بغدای اتکن اصبیالر نمرشت
یمرده لطیف حلوالر قزل انده اغز دلمش بادام ایوا انجیرلر قوزاچی شراب
ریحانی غایت ایود خصوصا کیم آجله کلنکبن بیاض دکیما قرامنش
به اکی اوج کز اوزرا بیمز تقاضاسنی قانک اول زمانده حجامت ضرورت
کرک زیرا قان آلمق تحلیل روح ایلر مسهل اچمکدن احتقان ایتمک
یکلدز موافقدر اول مرتبه حمام معتدل کنتن اکی کز بال شربت کیم
اچنه آر اتمک اچن ظهز پارپنه وتسیله ایتمک بیش کندا ایرو
راحته سوق مزاجلو غذالردن وقرذجی غذالردن ساقنمق کرک پرشیده
زواتدن قرو پنیردن طرلو واتی اوتلودن وقبض ایلمدن صقنالر
چون کیم بو مرتبه عمرده غایتنه ایرشه بس پیرلک ایرشیر آخرم
یتن اولر روح حیوانی ضعیف اولرقان کیم غذا بن ده چاکمک آزاولر
بلغم چوغ اولر معده ضعیف بیلکلر کلکشت اولر جهه اتمک کرک که
قان آرتراجق غذا ایا وبلغم اکسا نخود سرمیه قیون یخنسی صوتی آزینو

19 a

انیسونلو چورک اوتنلو زیره لو تازه اتمک ایچیله شدلو ارشته
بالله انجیر خوشاب و انیسونله اصلانمش اوله بر اوین غذای اکی ترتیب
تیز تیز یاکسم تنفخ اذلان کبی نه ایمک نمشق دشکدا حمامه کیرب باشنه
ایجی صو طوز تندزب دکمک بدننه باذام یاغین دورتمک آزآز
حرکت اتمک شراب ریحانیله بانه تجربه سوین ایچمک ایودر فروج
ایت قوش ایت قز ایت طتلو ازم طتلو انجیر طتلو آلمه سوی شکرله
ایوده نه قدر خاطره فسرح ایلرسنه وارسه آن اتمک کرک و نه قدر قیتر
اولدغی زمانده صاقنا جن سنه وارسه بوزمانده دخی صاقنمق کرک غایت •
نه قدر اعتداله میل ایدرسنه وارسه آنی ایت دائم لطیف نعمتلر تقولیه
سهل ایچمکدن صقنا قان آلمق خود دشمنی در انکش اشبو قدر کیم دیدم یا
بیلمک عمر مرتبه سنی ایودر چون نایت قیلر وارسه اعلم مرتبه عمر
اول نطفه دن تا شیخ فانی اولنجه کیم آخر عمر در چون بلندی
پس بو عمرک اولندن آخرنه صاقلنمه سبب اولان نسنلری بلمک کرک
کیم صاقلنمی صاقلنه بن دخی بو حفظ صحت انسانک اوچ قاعده قیلدم بو
کتابی شول سببدن کیم صحت صاقلمق اول سببلردن صقلمقلرده ایکنجی
شول اعضانک صحتن صقلمقلرده کیم آنلر صقلنمزسه بدنک جمیعی صقلنمز
اوچنجی سفرده اقامتده سربسنده قاعده قانون نه در بلنمزسه بو سبب

19 b

سبب صقلنمزسه اعضا اول اوچ قاعده نک اتکلسن کیم سببلرده
قلدم شول سببلرده قلدم کیم البته آنلر سز صاغلق و بقای عمر اولمغا
چاره یوقدر اول سببلر آلتی در هر برنی بر باب قلدم و آندن صکره
اکی باب دخی کیم سبب در اما ضروری دکل یعنی البته دکل بو قاعده نک
جملهسی سکز باب اولدی اول باب ــــ هوا دهر هوا لطیف
جسمدر کیم سننه آنده نفس الورسن کوزک کورمز ایکی سببدن بر سبب
اول کیم غایت لطیف در غلیظ دکل صوکبی کیم کوز کوره بر سبب اولدر کیم
بر اوجی کلب کوزه یر مشدر غایت یقین اولانی کوز کورمز هر آدمک
جمیع بدنی اول هوایه باتمشدر نته کیم ایاغ آلتی یرده در قلن اعضاسی
اول هوایه غرق اولمشدر ایکیکون هوای محیط دیرلر نفس ال هولون
طبیعت جذب ایلیوب آلدقجه جکر بندکی بعض لغودن اویکنه وارز
اویکن یونکی اورتیه آلمشدر نفس الدقجه اتقر نفس جیقجی یه ایا
اکی یاننده یونکی ایشلز سو دز ایکیکون اویکه جزوانغ القلب لر
یورکدن برطمر بتمشدر آد شریان اکبر دیرلر اول نفس اول طمر
کیرر اول طمرک به اطراف وار جمیع بدنی یایلمشدر اول طمرلره یا پیلر
تا بر مقدار اوجنه وار بنجه فی الحال یتیا دوزر ایکیکون اول طمرلرده نفس
آلدقجه قالعا رنفس برد کجه یتیا ایبرنفس طشره ادن تازه لطیف هوا

20 a

ایلدر اچرودن نفع آرتدر شو قدر اول سببدن که کیم اگر نفس بتمز ازرو یه
قلبجغز دخی وارمزسه ازز چون نفس اول هوادن البته گرکلو در آدمک
وجودنک بقاسنه پس واجبدر کیم صاف لطیف اوله زیرا عمرنک
مایسی هم ذکی سببلردن چوقدر که ایدا اولجی احتیاط اتمک گرکدر
ازمی غایت گرک تا آدم دماسون کیم بن محکم مزاجلویم بکا هوادن
نه قدر اثر اوله دیو سبب غفلت غرور غروره اولماسون زیرا چوق واقع
اولمشدر چقال گبی باشق اورنلر بر سهل هوا قال الوکیندن بر
بلمیلمادک اوقله هلاک اولدی بو دنیا بر معرکه در بر پرهیز ایتمک ترمز
شندون ساقنمق گرکدر سلار اشتمکه قال اشق گبی التقان سلکه
صیره لر دشمنلر صبرسزلر حوصله پرهیز ایتمامک اول دشمنک
سلاح جرجر فه اول صیره لر دشمنی سنکله دایم مقابل فرصت ده
فرصت گوزلر سن آنک غافل اولجق او لاکم اول اعتبار اتمادکک
هوا بر نفسده شول اولکبی صاغلغک چوقالتی پرتاسین علاج اتمکا
ایررمیه هلاک الیه ایدا اولجی هوانک ایوسن بلمک گرک تا یوزیزی
کشی سنقنی بر بلکل اچی کیم هوانک ایوس صافی در گرک توززدن
بخاردن تتوندن دره لو دو لو یرامز قوقولردن اوزلوده قوقوسندن
آدم اوسن قوقوسندن جیلکلر قوقوسندن چوکا بلر بالقلر قوقوسندن

20 b

قوقوسندن کیمه ازرنه چه دخی گندرز قوربق بیتن صازلر
قوقوسندن آبر گرک مردوجی شوبله شق اولمیا کیم آدم درزیا شوبله
اتی اولمیا کیم تاسلکنه یا خود قدرتیه واله طبودیه کیمز نسالردن آرالکن
هوانک مزاج پاکدر عفونتدن ومرده لر مقتلدن قنقی هوا کیم ذرت
هواده علامت اولدرکیم آدمک برنما یرامز قوقو گتورمیا بارجق
کوزه صاغی کوربه علیک گورنمیه آدمک دماغ نفس آلدقجه صفا بولا
باشنا غم مبتلا گندرز آغز اولب ایتدوکلمیا کیم و تنسیده اینیه آیامق
آغو نکث داد ایوا اولسه کوزنک قبقلار بینی اولا باش آغزا ولب
دماغ بخارلر طولمیا آنک کبی هواده صحت بدن سلامتی آدمه گلز
اولر اول هوست هواستنبیلده اکرا قیو شطلردن بری دیه گرزین
اولمایب بعدلو دخ اولوده حکم دخ الکلورة اولور بینی سبیدوار
کیم هوانی دهلوده لر ایله استیکن منع ایلر منو بکن باش ایلر ییکن
تردو لنوبیل اتمدگنده واصل طبیعتدن بریکا دخی ذور اول سنبله
طول سنبلزکی دهلوده برسنه طبعی یرلر بسنفر طبعی دیرلر
اول طبعی دیکلر سبب اولدرکیم بر طبیعتدن بر طبیعت دخ دونه زور
نته کیم هوا طبیعی گرم و تر دوه یعنی ایرده باشده وقت بهارک
دخی طبیعتی گرم و تر دهشول سنبله کیم گوگلندر بر برندن ازوده قصه اولد

21 a

چون کیم گونش حرکت ایدا ایداکن اوزن گونش واررایراق برجلردن
صوغوق اولر بایی آبدرکی کلدکزاردن اولر گونش انلکندن هوانک
ترلکی اکثریله طبیعتی گرم وتردر گرم وخشک اولر اول کندن
ازون اولدوغی سبب اولر هوانک طبیعتی ترلکدن خشکلکه دوندکنه
بودونکا تغیر طبیعی دیرلر. امّا اول بردلو سبب دخی کیم غیر طبیعی
دیرلر اکی دردلودر برسی طبیعیه یقیندر اید اوز امّا برسی شولدر کیم
ناگاه هوانک شهرنه برآفت ایرشه اول آفت سببیله هوا طبیعتا
مخالف اولر کیم آدم اول هوایه احتمال ایدامز حتی کیدر بل کیم هلاک
اولر وبا هواسی کبی بودونکا تغیر غیرطبیعی دیرلر چون کیم تغیر طبیعی
غیر طبیعی نه دیلدک آنی دخی بل کیم تغیر طبیعی گلنجه اول دخی زمانله
اولر آکسنده بزم طبیعت احتمال ایلر پس صحتن صقلین آدم
هوا طبیعتی تغیر بولدقجه اول دخی غذاسنی ولباسنی ومکاننده
دگشدره اچکل یسنالرده گیندرر مثل یایی آیلرنده هوانک طبیعتی گرم وخشک
اولر صفرا آرتر آدمک بدنی سست اولر طبیعت ضعیف اولر
قوتلو غذایی معده قوت قهر ایدب بسکرمز پس اول زمانده غذا
دخی ضعیف گرک نرزوج آنی وادغلان اتی کبی وصفرا صبر شنا
گرک قرق گبی ناردانک کبی آز یمک گرکه کیا جلده کتان گیمک گرک

وسماده طون گیمک گرک ومکاننی یچا بیرلرده صوی گوزلکده
اولاله وطبیعتی صوق نسنالر قتق لیابره المالکبی امرود کبی صندل کبی
رطوبت اصلی کیم قان دو حرارت غریزی بزینک غذاسی دمرک
شرابی یسی ده سقلامق گرک کیم اول یایی هوانک حرارتی قوردب
گویندرمیا شکنالرا ایتی اوتلردن اتی ترّه لردن معجونلردن حرارت
شرابدن ییاق چوق یورمکدن اتی گنشدن اتی حامدن حمامدن
صوغ اوترمقدن جماعدن گوگلده معتدل صوغوق صودکیمک اولده
وقتنده بدنه فایده قیلر حرارت غریزی کیم روح حیوانی در
یایی هواسنده یورکی بخاردن طنیعنر شول واحبنت من ایچی
چراغ بوفلیت نحو اوکنزرسه شولیه ضعیف اولر اوکنز نفسی عادت
رعایت ایتمک گرک لطیف نفرتلرله بیرکیده گل صوی سرکه گل
اززینی گل سوبیله صندل کلابیله بیرکیا اصلاشش ازنقل جالینوس
ایدر هرکیم دلرسا صحت بدنی ساقلنا گرک دایم هوا یوزندن نسیمی
نفسندن یوزکن گوزینی طرده زیرا یورک حال نفس اثریله بیزدوزر
اگر صاغلغه اگر صبر ولله شول آدم کیم نفسن کیمجرک آز نفس آلدجه
قرتی قالقیا نفسن دایم بره دوزبا الا بسون کیم ایچکوس تندرستدر
شول آدم کیم یایی هواسنده یورکی اونیماسندن قوررقر مزاج

اتیسه خلاف سوین ایچه کافور له • مزاج معتدل کشی باذرنجبویه
انیسون کل قرنفل یه کل سو بیله اصلیا ابنکر اذن قتولیه • مزاج
صوغه میل ایلیش آدمکیم مزاجنه صوق یرامز مشک قرنفل ریحان
بادرنجبویه قتقلرسه قایرمز وقتها برکز کلا بله بیرکه ذرنسون بورنا
ابدا اطا ایدر [illegible] یورکی صاغ اولمی کرکب اوکیکن دعا بنا ایلیون
زیرا نتنش یورکا اوکیکندن وارر اوکیکن صاغ اولجی سوا یرکا تندرست
یه دن وارسش اولر خصوصا بای فصلنده چوغ آدم اولرکیم اوکیکنی
بشریر یرامز سواده یرامز قتقولرله خصوصا برغذا بیرکیم اول یرامز
سوایه یرکی یاردیم ایدر اول کشی حقیقت صاغلق نه در بلمز نتاکیم بای
کنلرنه کرکش بیر نه نسن بیر حامه چوغ اوترر ایوز معدیه مشکل
وقت بای فصلده بای فصل کنش سرطانه وارد غندن بیز انکث
اولنه وارنجه دره غذای آز یمک کرک تیز سیکر غذا کرک ابوعلی
بای کنلرنه صحتنه • انی عل اول دکیم غلیظ بیا جکدن صقنه لر
آز یبالر یوزمایلر اتمک سوق سوالو سیرده اوترالر خاتون قولغی
سوربا سن یبالر اکش الما آش تز قلاغی آرنغایلر آن کبابلر تشلق
سوغنده غیمه بیر اولب قسالر معدی حلده لو خلطلردن ایدر آسهابا
آچر کز فصلنده سوا سودا طبیعتنه دونر سرد و خشک اولر

22 b

اولر مختلف اوتمز بخار سوایه قرشدغی کنلرده زیرا دولودولا اوتلر
قرمغه باشلادوغ زماندره کجا کنک اورتاسندن جونکه قشلوغ اوبجه
آندن صکره کرنش قزدرر اول جهری اونکه ربقاج کنده کنلندرر کنش
حرارت جکا آکر سوایه قرشدرر مزاج سوانکث ازبر یرامزا ارلر نکسلا
تیز که ودماغه وقلبه معنا یه بر مضرت ایرشدرر بس بامتنی کرک و
مشقاسن کرک لطیف قتور قتقولی جامن کرک یتودن قشلوغه دکن
صوق تشلقدن یتیوریه دکن انتی طبیعتی باجا ایلر ضعیفا ولر آندن
درلو درلو خسته لقلر پیدا اولور • کز فصلنده عفونتدن اولن خسته لقلر
چوغ اولر شول سبیدن کیم درلو درلو سوا تیزکلندن اولش طبیعتی تیز
منقلب اولجی بشلر کیم بایزیر خلطلره نه حاضه لنش دکیم بر سهل
بهانه اولا اول خلطلر اول بهانه بیله تیا متعفن اولا بس عفونتدن
اولن استمار چوغ اولا پس اجسادره کشی کز فصل اولجی نه آیردا
تنقیه ایدی اول عفونت حاصل اولمادن ایده و بعد سه یکرکه
سهل نسنا یه قرتیلر اکر عفونت اوله قدر عسکره ایدرسه دخی قرتلر
اما کچ کیدر سم صنعف آرتی اوله پرهیز کوزک سودا ایه نسنلدن
کرک و صوق صودن وجماعدن و صوق سوادن و بلغم آرترن نسنه لدن
متقی کرک و نه قدر قان آرترسه غذا ارسه آز یمک کرک معتدل

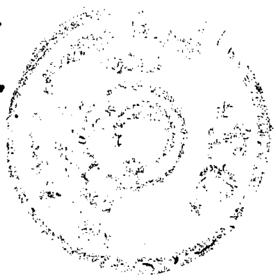
23 a

حمام و لطيف كركلر و صولو شراب ريحانى غايت موافقدر كشنز
فصلنده صولر شربن اولر غايت يمرلر غليظ طعاملر ايچرلر اول سبب
سولر باى سوكسندن ضعف اولمش معده هضم ايدامز سودخى ستر عاجز
ايدر خام غذا صنوز بلمادن قتيلمت حركت ايدر اعضا قيزر خام
غذاى طبيعت چكرهز بولرده منظر شده باغلر بخار تباجس يرلر بولر
طتيلر يرامز بخارلر ايركلر تيز لطيف بخارك دماغه چيقر زمانده خر غلر
انفعاد وكلر خناق زيج اولر نزلكر اولر دلو دلو يه بوغر لغويه ذو كلر
اوكيمنه اينر ذات الريه اولر بو فصلده بدن دايم سوقدن تعلق كرك
اتى باغلر دور تمنك ايوده خصوصا حمامدن جتيق ابو علي مدكر فصلنده
دلكوكزكين كساركرن كيمك كرك طوته قالك بنبق قيالر ايرته
شوغمدن اوليه ايسنه ن تقبنى بلماكون كيم كزك التر ن ايمين اولا
بو فصلده تازه يمشلردن صقنالر زيرا عفونتدن اولن تيتره وتعلره
سبب در اگر صبر ايدامنوب ييرسه اوچ كون هنلو ازى اساقو يه
آغزن بيه هتلو الما هتلو امرود كيم انبارده طرمش اوله اغاجندن
اززه الى برمعده دن الكسك اوليه حون كيم كزك اون بش كنى كچا
حمامه تبرا ايده نه كيم تنقيه ايده نه كندزنى آذيه هر كسنك كى خلطى بيزه
بدننده اى كيدرمك آرد نجه اولا نكشكى صيرولى بلديسه كندزنده

23 b

اول صير ولغه سبب اولن خلطى كيدرن غايت قوتلو مسهلدن
صقنه ايلك يا ز مسهل اجد بسه كزن آنن قوتلو اچه كزن قوتلو
مسهل ايود زيرا آردنجه قيش كلر بدنى بركيدر حرارت غريزيه
قوتمنز تندرست اولركز لصلنن قتمق يرامزد ايدرحمد
ايدالركز فصلنده كرم وتر غذا ييالر كزن يا غمرحوق باتمق كيم
هواقت شوق اولميا غايت ايود زيرا هواكيم سنه د خشك
اولمشدر اعتدالكتورسنز فصل كونش ميزانه كيدكندن جدى يه واررنجه
كزن قسمن باين مسهل اچمك استماكنور قيش فصلنن سودا
بلغم طبيعته دوزسه دوتر اولر غليظ اولر مزاجلرده بلغم غالب اوله
نه قدر بلغم ايلرسنه وارسه يماك كرك صواجيلر خصوصا حمامه
كردكى كن ايركنك شيشنك اتن وبريشه ايرنج اتن كيم سنه دبا
انيسون رازيانه دارچينى مدككى آزجق بنفشالر دكلر قرشيه
آز آز غذاى يمالر كشكك هريسه قليه قرداغيه قوزاله
قزالتم باذام كيم اغزدلمش اوله اكنك ككى صوز كركى كيمك
حمامدن حيثب عود و عنبر بخور اتمك قيشين بريان بيك بعنى
تنوروده بشمش اوله نحر دابوعلي ايلدى قيش كنندن حركت كركدر
زيرا بدن بركنده نده فضله قمز تجين حنوب بل اسناننه

24 a

قبلدن بكادن بيل اسا غذاى آز يمك كرك حركت جوع ايدر
بجس شمال بيل استسا غذاى جوق يبالر حركت آز ايدلر اوكوق
قيش كنندنده غايت چوق فايده ايلر ابقراط ايدر آدمك اچون
قيش فصلنده وبهارك يار دسنن اشتي اولر ابوعلي اول سوزله
ايدر كيم قيشك انكي قوتلو كرك بايي انكندن قيش فصلنده ياش
بالقدن سددن بوغدادن آز يبالر زيرا قيش طبيعتي كبي دربلغم
آرتر غذا ايله بدني ترز درجي نسنه كرفس كبي مغدنوس ترتب سركه
آج تره كبي يمك ايودر حرارت غريزي تحليل اولمز قيش فصلنده
امراض ماذي آز واقع اولر اما اولجي مشكل در علاجي ايدر قيشن
اول خستغه علاج قلمغا ايو تمك كرك استهال اكر قيش ضرورتده
قيرمز قان المق روا دكلدر زيرا سوق فصلدن قان كيدرمك روا
دكلدر جماع قيش فصلنده طبيعتي سست ايلر بيكرلرا زيان ايدر
باش آغرسن كثرر باقي بندن آكلنز ييمك كرك. قيش فصل در
جدي اولندن كونش حوتك آخرن اچنجه بهار فصلنده
هوا اينه بهار فصل طبيعتنده در معني كرم وتر در كيم هوانك اصل
طبيعت در قان طبعتي دخي كرم وتر در پس بهار لطيفدر زمانك
تغيير طبيعي مواده سنوز اثر قلماشن در قان بدنده غالب اولدغي

وقتدر كوكلر فرسح اولر عالم خندان اولدغي ايام در قان قوت
آرترقن خلطلردن اعضاده مرتفعي اعضا ضعيف بولنسه
قان دفع ايلدكه خلط اكثا دكلر احتياط كركدر دفعيچون تنك
قوتن جميع كرك قان آلدرمغله شماتي باكظه آت يو مرده طتلو آز
ياكظه چون كيم بكرمي كن بجا اوت اچمك كرك مرتفعي خلطدن
شكايت وارسه حكيم آني كيدرمك اوت ويرا ابقراط ايدر
بهار فصلنده قسمق حوق فايده قلر اكي اوت اچمك دستور
اولدقده معني بهارك فرق كني ايچمك قنار جالينوس ايدر اول
كشي كيم كنندنه مزاجنه موافق دكل خلط بيلسه بهار فصلنده كيدره
جهد ايلسون زيان ايلمزدن اوكدن مسهل اچمك بهار
فصلنده قوتلو كركتر زيرا آردنجه يايي فصل كلر بدنده ضعيفلق آنده
ضعيفلق اسببن اولندن قوت حيواني ضعيف دوشر
ايدر خلطلر كيم قيشن طوكمشدي الان بجه كيم بر آتنده طوكمشيا
بهار اولجي تيز حركت كلر اكر اول حركت قعدكي وقت مسهل آيت
وبلنسه يايي فصل اولجي قان طتماسون كيم سوزني ايلديا بدخرتيق
اكثر اوغراد ايدر بهار فصلنده آجي تيز طزلو يمكدن كشي دوتي
يمكدن واشي اولمدن وقت حركتدن وجماعدن احتمادن وهكم

ولد

للمولى المعظم افضل المتقدمين والمتاخرين مكمل علوم الاولين والاخرين نصير الحق والملة والدين محمد بن محمد الحسن الطوسي رحمه الله

ز آفریدگار تعالی بصنع خویش · چشم هفت پرده و سه آب منقسم
صلب و مشیمه شبکه زجاجی و بین جلید · پس عنکبوت و بیضی و عنب قرن و ملتحم

لغيره

مردم ز طبقات عین هفت همه · سه آب دگر دلا ز دل محترمه
شبکیه مشیمه صلبه و عنکبوتیه · منحصر عنبیه قرنیه و ملتحمه

لغيره

سه شی در میان عین بوجه
جون جلیدی زجاجی و بیضه

للدق النخوجي يرطب البدن ويسمنه راس حمل وأكارعه برض ويلقى في قدر نظيف عليها عشرة ارطال ماء وفرخ المدقوق حفنة والحنطة المهروسة حفنة وعشر تينات سود وبابونج وحسك من كل واحد اوقية يطبخ الجميع حتى يرجع الى الثلث ويصفى ويؤخذ منه رطل كامل ويلقى فيه سمن البقر اوقية ويشرب او دهن اللوز المقشر اوقية او دهن البان المدافي [illegible] ويشرب يتحسى منه ايام ثم يسقط ثمنه ايام ثم يستأنف لا يزال يستعمل ذلك حتى يبرأ البدن ويرطب ويسمن · لعز الدين العلائي

للدوي والطنين في الاذن هو يقطر فيهما دهن النخل او دهن اللوز المر قد قلي فيه فربيون او جندبيدستر قوانه على تكرار المرزنجوش والافسنتين والفوذنج والسعتر ويقطر الطبيعة مرات بالعوديا · لعز الدين العلائي

[illegible]

کیم هر بر آدمی طوغدیغی وقتدن اوتوز یاشی تمام اولنجه قوت کتدکجه
قان آرتمقده اولور طبیعت دایم شادلق سورمکلک آرتمق سره و رغبتدر
اسعز اول زمانده طبیعتک اعتدالن صقلمق بلمک یعنی آنه آته قوم
قبیله و قبیلنکنک طبیعتنده اولن اعتدال اشتلای بلمک کیم کرکلین شرا
یله اول اون بش بیلدیغ [illegible] تعلیمی تربیتده تقصیر اولمیه کرکلین
بو یاشه ایرهجک تعالیدن نصیب وارسه آدم اولمغه هر نسنای قبول اتمکه
استعدادی تمام اولور هر نه کیم کوسترلر طبیعت تمام قبول ایدر اوکرانر
شول صافی طرو سوزیه بکزر کیم هر نه نسنه کیم رنک قترلرسه اول رنکی آلنر
هر قنغی بکا یول آچ ویررلرسه اول بکا اکر نصیحت اتمک و سوز سویلمک
اندر حکایت ایدر کبی کرک اول کرکمز نسنالر که اتمه دیسا کرک یقیندن
حکایت ایدر کیمی برانک کبی [illegible] سوزن ویرمکله سویلمک
کرک [illegible] طبیعتلو غذادن کیم قان کوینیه [illegible] طبیعتلو غذا
قان غلیظ اولمیا [illegible] و عادة [illegible] اوترمقدن و [illegible]
[illegible] تدبیرن [illegible] آنی قللر [illegible] مرتبه جوزان
[illegible] حرارت [illegible] قوت [illegible] غالب اولمغه غذا [illegible]
هر اول حرارتک قوت صفرایه میل ایدر طبیعت صفراکنده اولور
[illegible] کیم قانی طبیعتنده اصل [illegible] دارو قجه

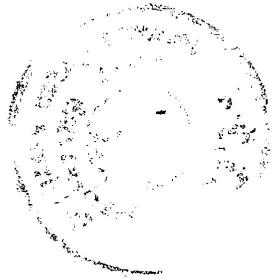
داروقجه [illegible] حرارت [illegible] ارتق بریمک آز آز اولر [illegible]
[illegible] تا آرتر یاش تمام اولنجه اول سبیدن نفسنک تیزلکی آرتر
ایرقی هوا و هوسی اندیشلری یوز کوسترر صفراو طبیعتنده در
بجه کیم او دیجه مرتبه کوزلر مرکزه یرکسه در انکی صفراسی قوتلو اولر	معجون
نفس فضوللق ایدر [illegible] مرتبه کوزلر اونکولک [illegible] سوزلرلکه
کسای [illegible] نفس [illegible] هر وقت اولی غذا
تیزلکن [illegible] صفرای [illegible] غایت قوتلو
کیم طبیعته قوتی زیان ایرزا غذاسی [illegible] دیرکه
این کوزلر امتلادن [illegible] قان آلمق حجامت ایلمک
[illegible] الملر [illegible] طبیعتلو غذادن و هر نسنای کیم
کورمکدن ساقنمق کرک [illegible] سردو تر طبیعتلو
غذا ایرمک کرک [illegible] معتدل [illegible] نصیحت اتمک
[illegible] حکیمانه [illegible] سوزله [illegible] کرک کیم نفس [illegible] باش
[illegible] اولو [illegible] سوزک [illegible]
[illegible] معتدل [illegible] کیم کوکلنده [illegible]
نته کیم صفرای [illegible]
فایده و یرمز [illegible]

اوله قچن بر پاره قته صوغیه غایت بلانجه اچنه ازا ظهر لنجه قوتیا
یه شرابه قینده انمن ایچه برکچه طبیبلر دمشلردر کیم اکثر مشارک
بزایه کلمش سوی اید در بیزانیدر کیم تیشن ایود کلدد والله اعلم
اون ایکنجی باب — کیمسه بساننگ تدبیرین سویلر بلکل کیم
کیمسه بسن اول شولیه تصور ایدر کیم باشی و بدنی اکلزلر اول کندو
خیالنده کیشی کمسه ندر کیم خاطرده قورقویله واقع اولور زیرا اکثرینک
دایم حرکت ایتدکی کندو طبیعتنده کی غلظلر قوتشندرر ذکرنگ تعبیر
اغزده کولوگ دونلر کرامیت دماغه نفرت ویردکیچون درکیم
اکثر کیمسه بسن قصه برکچه آدم وار کیم هیچ باشی دکز غمز قصه ز یه
طبیعی اردر غلط یوق یه دماغ محکم ده فکر فاسدله وهم دکمز برکچه وقت
اولور کیم اول نیچه وقت تغمین قصه طبیعت ضعیف بولنز غلظلر اربولنز
دیمز قصه بر نجلز دیرکن دیمز اولور بر نجلر دیمزکن دیه اولور پس
معلوم اولدی دوین دویمین کیمدر ایله اولدی اول فسادک سببلرن
اول کیمسه بسنادن دفع ایتمکه اجتهد یعنی معده سن ارتیق اوت
اچمکله یه قسماغله اکر کشمیز امکان اولورسه کیم احوب فسد ایلدکدن
اوتن قینه [illegible] مثیر اجه [illegible] هرسرکنکبین ماذج یه تخلو انار شراب
اچمکله جنسنج [illegible] ایوده اگر شولیه اولسه کیم کیمسه ب[illegible]

68 b

کیسه بند کندن صکره ابنه کوکل دونه تجربیت فایده و ده طبیعت دفع
ایلدکی نسنه ای دفع ایلمکه ترتیب طبیعته موافق ایشلمکدر شول قدر که
شر تو کزکز غلظلر بن قسماغله دفع اوره اگر معده ن بکرسه کیم [illegible]انک
طبیعتی تحمل ایتمکدن کیمه بللارکیم انون اکر قسمی زیان ایلر اکثری انار ایا
اکشی الما مه قنتشی بولنسه ویرالر اگر شرا ابلردی اولرسا کیم کندولر
اولمیا [illegible] کندولر ویرالر معده یا قوت ایدن نعنا لونسا پنزار ایز
اگر غایت اولورسه نعنای سرکیا اصلاب ویرالر معده اوزرینه
جون کیم معده قرار ایلیه برکون غذا ویرمیالر تا کیم معده ده در بیشن
بلغم صوکی حرارتله قیز یه کیمن معده ده یا شلق قالمیه [illegible] برندی آجنده
کلنکیمن ستزا ایلتشدرب پیدا الرهنیه اندن غذا بیه موافق آنزن
کبه بیشکن [illegible] الطنفل صغیر ویرالر سنز تمام اولنجه یا غلاظ اتمو
غذا ایلیه [illegible] معده کو لنوبینیه جونکم سنز تمام اولالکمیدن چیف
هیرده اکی کون قدر اوترا حرکت ایتسه اندن حمامه وار اسهل اوترا
ایا غمن یوق اوزودرا اندن صکره بنیا غی و کتنه مشغول دلالادشلبور
نیم دیه کل کشی یه ننک صحتن سقلامقده هر بر ده لوط تهلد تدبیر ایلب
کندنن رعایت ایت بلنه پس والله اعلم بالصواب حکا [illegible] بردلود حی
اعتبار ایلمشلر حرکت اوتندن اوغز [illegible] مسلم

69 a

اکنجی باب صوق کنلرده سفر ایتمکی سویلر بل کم
کنش قوسه بجه کندن قورک آخرنه وارنجه یعنی کوزک صوک آیندن
کم تشرین الآخردر اندلک آخرنه دکن کم بهارک اورته آییدر یوز
سکسن اوچ کون اولر صوق قوت ایتدکی زمانده کرک کم صوقدن
صقنهلر اما ایشتن سفر قتی خطردر زیرا صوق دریلکده شدیدر حرارتی
سوندررر بدن طوکورر نه قدر مشکل نجلر وارسه صوقدن کلور
ال دشمک ایق دشمک تشنج کزاز سکته ونیجه بکا بکزر رنجلر
بس صوقده سفر ایدن کشی کرک غایت احتیاط ایده اول بدنی
بعضدن آرده اندن دکلی اندامنه اتی باغلر دورته زنبق یاغی
نرکس یاغی حب البان یاغی سذاب یاغی [illegible] یاغی کبی قنغیسی کرسه
اوسون ... باغلر ایچو کسن قیزدر اکر صوقدن اکر
اولدیسه دفع ایلر بدندن صوقده سفر ایدن کشی [illegible]
صقنسا کرک صوق آلقندن الی اکی ایاغی قلاقی برنی آغزی
دماغی کوزی ازالک آلتین ومشلدرکم [illegible] کوکردله دکالر غایت
توزکبی [illegible] اسکی صایغ قاتب دورتالر [illegible]
[illegible] سوق کنند سفر [illegible] اودقتنا
[illegible] بوزمان اندن برزیتین وار

وار شول قدر یرده اوترا کم رواه اوترق سوسن یاغی بر ایرنسا
یاغی دورتب اورمق غایت ایودر شول بیکر اکر سوق زیان
ایرر شدر بو اکی یاغ چوق فایده قیلر غذا صوقده سفرا یلمنه ترشغلو
ایودر قوزه پینر سوغن سجوقلر خصوصا بر بچون کم آنده دار فلفل ار
اولا خصوصا برشلغیشا قیون ات تخنیس کم ایتی اوده صالمش اولا
قوول زیت یاغ صتلغ ایودر صوقدن برکمسیه زیان ایرشسا
بردرهم قاصبی یوز درهم شراب اچنه ازالر اچوالر اورتالر ایچیا
اوبابجی آلن ایاغی شول قدر اوه الرکم حرارت بر مقدار اوجنه دکین
کلمه اندن صکره شبروقن یاغندن دنه جادر ببر عاقر قرحا اوفلفل اشن
قیندالر آلنه ایاغنه ارقاسنه ازالک آلتنه دورتلر النه ایاغنه سرسکی
دنه جادله دوکب زینکه دورتلر که یولده قیرمزه دوکلندن یکرک قلران
دوورتمکدر قلعه سنن بکلر نیمن هر کم صوقدن امین اولایم دیر صوقدن
ستغبنسون سوکمک اصیل سرمایسی صوده آزاجک کرک قنتی صوقدن
کرکسه اچیلر بل کم رازیانیله قیندلر اکر شرابله ایچه شونیجق بر کیسی
ایدیرسه که سفرده هرلوده لوصو اچکلدن قورتارن کنده بزم صوی
کبی طبیعتنا موافق صوبلمایم دیرسه بکرک حیله ... طبیعتنه
موافق کلن صونک ایرجه یرندن ... سفرده صوکرک

تمکان تخن کوترا صو یله ایچه تماشیر نشاسته کثیرا بزر قطونا
بونلری بالسنه کوترا برابر صریه دن دوکه بزر قطونا لعابیله حبلر
ایلیه مرجحتی بیشمیش جک قدری هر جمک شکلبن نهی یولده برن
ازلمیه دل آلتنه قویا گمر جندی بر بر پاره ایتیس وقتنده دل آلتنه
قویه مشو مشمه بو ترکن بخاردن صقنلر اکر اغزده قرشون پرکسن
قو بره صو صلغن ساکن ایلر اتی اوتلردن اتی ترلردن ترک اسنلرد
کم صوابچه وجیدر غایت پرهیز قیلیا یمشلردن کم عفونته تیز قبول
ایدر خستقدرک مایسیدر کنذنن ساقلیه بمیه قاون انجیر شفتالو
ازک قیسی کبی دخی شول غذادن کم صواجو تمک خاصیتی دربلق
پینیر بال کبی بکنش جون زوال بتین جهته کوکا برده اوترا تامعوا
مشوینجه اکر سفر ایتدکی یره یرامز صوالویرسه یه بیل کم آنه جنوبدن
گلن بیلسه کلا بدر سرکلا قرشدره بر ازجه بینز اصلت الندطو ثنه
دایم قوده یه آق صندلله کم دوکلمش ایله کلاب یوغرا بر پاره پینز
باغلیا انلر کبی ایلت گنترا دایم قتقو لیه یه باری لطیف قتقو لمشلردن
قتقو لیه بزنندن کیدر میه الرکبی امرودکبی صوادن ایتیدن کوکسنی
باشنی غایت [illegible] شفتنه یو مرده آبزن خطمی لعابن دوکلمش شبت
بینفشه [illegible] بورکل لعاب بر طلم سرکه قرشدرب یوزنه و
[illegible]

66 b

دکوکپسنه دورتب انرن آته پنا کم صوادن اسیدن ساقنمق
غایت ایودر قبق چکردک اچی خیار چکردک اچی تمکان دوکب
شدرن جتارب صویله اچمک یورکا چکرا غایت ایودر معده بورکن
سفراتمک قتی زیان ایلر مرکوجی بین آدم اتی کنلرده سفرا ایوا
شرابی الما شرابی صندل شرابی سرکنکبین ساذج بله کوترا
اتی وقتلرنده بر نرن برندن اچه یمیش بیمک سرکنکبیندن
یکمیه مرکبه یاتدغی منزلن اول آته بنمادن و دخی سفرا تمادن کل
یاغیله بنفشه یاغن قرشدره جمیع بدننه دورته یوزندن ایاق [illegible]
خصوصا دپاسنه دورتالر اوالر سرکیله کل یاغن بنفشه یاغن قرشدره
بدننه ایاغ التنه ال ایچنه بیغرایغ آراسنه دم بدم اکر دورتالرسه
غایت لطیفدر اکر غا[illegible]ت یرامز صوالویرسه کم قوقرا اولا جه ترکجق
ایران ایسون لطیف یوغددن کم [illegible] ولا برشغانک تبن
کیدرب [illegible] پاره ایلیوب اول ایرانه برافسون افزن اورته
قوشسون ایوکه اوچی اتمکله اول صوغین ایسون اندن کستون اغزن
بوزن صوایله قرشورا چاسون یه برنته [illegible] سنه
قتقو لسون [illegible] کم بیان ایلدک [illegible] یشد
یه اکتیلونسه یاسون صبح وقتنه غایت [illegible] دن والله اعلم

67 a

بکرکی قوقی دائم آیرو طرمن کرکمه قوزن بیالکله یه طلتلواوزم بکله کیم
قاین چغرا طعام بکرد کی سنه بیله شکر ایچک قوزن بکردکی دلی له قهتا
کعنا یکمک قرین شیه بکی سنه تراصفر سنه دی ایوده بالا یمک دخی
چکمد اوشبو دیه کمز عملاب الشلین کنشی بلسون کیم حق تعالی توفیق ویرجک
[illegible] اوغرلمز عملی دائم فایده ده اولرعقل اولانه بو قدر بسنده ایچک
والله اعلم بالصواب . اوچنجی قاعده سفرده صحتی نیجه ساقلمق کرک
انک تدبیری ده بو قاعده اوچ باب در . اول باب استی
کنلرده سفر اتمک تدبیرنده در . بالکل ایسم کنش جوزایه کیدکندن
[illegible] وارنجه کیم آبت آی در اش و قتیدر . ما پس آتلندن تشرین اول
آخرنه دکین در . یعنی ایلک یازک آخر آینک اولندن کوزک اوورته آینک
آخرنه وارنجه کیم یوز سکسن کندر دخی بیه ایکی کون یه اوچ کون اولر
سوکک قیز غنلغی وقتیدر بو کنلرده سفر اتمک دیلین سنوز سنفرا
کتادن کرکنار [illegible] تیمکن [illegible] قدر حرکت ایتمکلدکن قیاس الیه ایلویه
آیله حرکتی ما یغسه بیا قلعه حرکتی اول قیاسنی کیم حرکتنه مقدار ملندی
بنه سرکن [illegible] بندی اول حرکتک اونی بر نیجه آرتی اوان کنه دکن
زاکه بیا [illegible] سنه اولر اول ایکی بیا نیجه حرکت قیاس ایده کرکاه [illegible]
[illegible] یو قدر اکر وارسه ادمان اول قدر یتر

اکر بر منزلچه یوغسه یتر اندن صکره یوزو ایاق سافرا اوداجنیسا
کرک کیم سفرا ایتمادن یه نن اوت اچمکله یه قصاغله یه احتقانله یه
قان المغله آریده تنقیسی کنده وحالنه موافقسه آنکله حون بدن استلازن
آردنه غذاسنی رعایت ایده سکورباآز یبه ابو تیزر بکر غذا ایسا
گنج قوین اتی بیره ده کیم آز اوله ساقنه آت ازرنده غذا یمکدن
یا پیوب بلکدن قونا یرزر وقت ادتره دخی غذاسن بیه اول آول
اوتره دغجه اکی بیه بر بچوق اوزرا اندن بنه اول اکل اکل حرکت ایده
اندن صکره قبتزق عادته وارنجه قنا جغه یننن اکل اکل تاقونجه
سفره کیدن غایت پرهیز صودن احتمل کرکدر کوبی بیدکچه آزاچه
دخی دردلو دردلو صوکز بلدقچه شنقنه اچمیه اکثر صونک زیاننده آنز
اچمکله دخی قورتاره وقتها صوغن بیه سفرده به بکلو نسنلر قولق
وصو یه سرکه طرزب اچه ایوده اول مقیمکن آزیمکا وشوربا آز
یمکا وشودن صکتمغ طبیعتی اولکرده اکر بیا ق سفر ایده ایسه
آت اوزر آته نیجه ادمان اتدیسه بیاق یورین دخی یوریمکا الجلین
ادمان ایده آرتوی آرتوی تا بر منزل اولنجه صوبی کیم اچه بیز کره
طمزرا اندن صکره بیزدن نیزا اندن اچه اکر [illegible] بینه سه کیتدکی
یولده بر پاره صغان طزله بیا سفرا [illegible]

ومن بعين بكمركن اول بكمكه ثميار خطه در قابعي منه بوسنه زيان
ايدر هضملوكم معتدل اوله بوستلر افاية قيلر سوزچوقدر ولي براراية
ايجون ديفز اون اكنجي باب بكمركن و قتوقدن واندن استحصان
سقامتن سويلر بلكل سن بكمرك جاعل آيت در ادم اجدكي صوقندن
ايدلنه خدمت ايدن بكمرك ده اكى نكرك بيلك اكي يانندن در هر بك
قايب وار ايكينك دخي اورته يرلرنده بوشش يرلر وار صو آنلرده
ديرلر حق تعالى اكى بكمرك دخي جكرك اكي يانندن جكره بيتو بوردكم قانك
بيرلردن صوين آلمغه قوللى اولا صو ديه كمز مثول صو در كم آدم صو ضيعي اكر
وارمدن اول صو معده ده يه جكرده غذا اكسنده ترك بيدر باقى قلان كيم
غذا بيله جكرده ترشرده اوله وغنده ن صكره اكى بوكركا اكي طمركيم جكردن
اينر اول بوشش يرلره قانك صوييني ذوكر اول اراده اول اكى طمركيم اينر
اكى بستور جه بتشدر هر بكمركدن اينر قوقنك يوقرودن آغزنه كيرر
اول بستور جه كيم بكمركدن بتشدر آدم خاليب ديرلر اول حاليب
بكمركدن آر قوقه دوكر قوقه آد نشانه ديرلر شنك اينب ديرلك
يير ده بركبه در بتوطه شكلنده شنك صوبكن اغزندن كيرر معده يغذا ايله
تيز كيمورن سه واحكرا جكردن قاندن ايرلر وارد بكمركلره و
بكمركلر [illegible] قوقه قوقدن وارد سدك يرلندن طشرا دكلر

64 b

اما بلكل كيم حق تعالى بكمرك جماع توتجون يرتدي اول وقت كيم نفس تكرار
بكيم اكى نفس شهوتي ديرلر جماع آرزو ايسن تدر دماغندكيسندن يانندن
قوت خيالى سكر ايره تيز در اول آرزو ايله جكردن يوركا ذونلر اول جماع
آرزو ايسن كيم دماغدن يوركا كتردي يوركدن اول شوقي اول جكر طبري
اير جكرا كتيرر جكر قلقو بينه اينر بوكركلر قبارر صانع بوكرك تيز اندن
صول بكمرك تيزر اندن اكى بكمركلر ايله اول بكمرك آغزي اجدر تمان دم
ذكر قايم اولر وارب كلمك حركتي جميع اعضاى جوشه كتيرر دكلى اندادن
بر بر جزو قان جمع اولر سيلت اول سكرلرا جبنه اول سكرلرا وجي اول
قانن آغز دركنده ورنكمه دونيد قانكن ميني اولر اول ميني الدوغ يره آدي
دعاه ميني ديرلر امدن ارك عورتنك دوقنجك يره اينر آني ذاتي
بلكم بكمركي حق تعالى دوكلى آلدن ضعيف يرتدي اج يانلك تا صنمه
قودي جكرك حرارت زيان ايلامسكجون كيم كنده طبيعتن حتيا ودخي
بلكل كيم يجن اوكلينك صوقلغندن بوكرك برد لوزيان ايرشه كيم بكرلك
طبيعي صوف ميل ايليه اختلاط بوني ولر يه كثرت اراقت اولر يه
ذكر سست اولر يه توقدم جيان اولر يه شدك داب بيلكي اولر و
بس بكمرك توننك متمتن سكلا من كرك [illegible] منه وارد
تقاضا ير ولب وارمدن جماع ايلمكدن [illegible]

65 a

کندوکنک بوقوه یانده اولکز غنمک اشغا اوجندغی مهیا ایرشر اول
عکوکا کلکن دیرلر اول اراده قورلون دوکنز بر بغرسق دخی کیم
آدی مستقیم ده بوقوه اوجی قورلیمک اشغا اوجنه اولاشر انکچون
مستقیم دیرلرکیم بو بغرساقلرک کبی طورر دی اول مستقیمک اشغا اوجی
اینر اول مقعده اولاشرکیم آدمک طشره یانه چیقر بل آنی دخی کیم حکمت
اول بغرسق طورر اولدقینه اولدکیم ثقل معده دن آسان نقلنه جیقه ارکلب
قنی اولب بغرسغه قوه قوا اولیا وتیز چیقه معده ده طریغب قولنمیا کیم
داغه زیان ایلمیا اینجه اولدیغنه حکمت اولدرکیم اول اینجه بغرسغه یغن
وار بتشنجه یرلنه کوره یرفن اولرسه واردقجه قور قتو بوقدر اکر اول
اول بوغن بغرسغه کیرسه عکره انجلمانک قوینیله اولور مشکل اولور
اول بر بغرسغه کیم غدا اینچمک ایچنده طورمز اکثر وقت انکچون صایم دیرلر
غدا ایچنده طورمادیغنه سبب اولدرکیم اشنی عشری طوغره معده دن گلنجه
تیز تیز صایه ده بکر صایده ارکلیک لنا بنی کیم قور برم بر قورم قدنجه
طولسه کرک زیرا طورر دکلدر صایک ایچنده کی هوا اولور خطر اولور
نتاینیده اما اول بغرسغه کیم اعور دیرلر بر اوجنده دکلی یوقدر غدا اکر
حکمت اولدکیم جانا بتندره دوطوبتدن بیغا بیتندن قوتن بول اکر بد
[illegible] بتشن غدادن بر پاره ثقل اوکندن بر پاره ثقل یغرق

بغرسق اچنده اکی یان باغلنز بیل ازدنوغ ثقل ایلر دکلدکیجه اوکندکی
کتادن بیل اورنده قبلر اول ثقللرک طبیعتندن دخی بیل تپا بورز
بیر طرلر بیل حرکت اتمک استر کوجینمک جوغ اولرکیم بغرسق یا بدنز
یا خود بیل قوتندن بورلر بنکلر حق حالی اول اموردیکلر بوشسن بغرسق
قوتشدرکیم بیل آتشو اکا بکره ثقل بغرسغه کوج اتمیه بر حکمت دخی
اولدرکیم هر غدادن بیل نبهز اشتان بر غدا ایمشن اولاکیم بیل بوق
رطوبت ذی کهل بغرسقدن چقمق البته خود واجبدر اول اموردن
طرن بیل کلز اول ثقل یابس اوله وضنجه چکر بیل ثقل شرلماسنه
سبب اولر دخی نیجه ده لوحاله کرکدر بو بغرسقلرک ایچرو یانه بلاکش
بر شنکسی نسنه اورر اکا مهتزوج دیرلرکیم بغرسقلرک آستارید
آفتدن ساقلمغه قلقاندر اول بغرسقلری ستلمش دلیمش تین ستویده
بوطایت ایده کیم تیز نسارلردن نشیند اکرابلماکیچون یه ذقلی نسلنوز
نشیند دلماکیچون قوتمو نسنه‌لردن سند ایصرماکیچون اول عشر دخی ودخی
بغرسغه آفت تیرکن بیه طیرکن ایرشر ایمتو اراسنده اکسزده اغدن
دوش بغرسق بر اکمه اوغزر ساقنق کرک ایتودن اودبا بسبربربانه
دونجک دیلین ارقا بس اندده دونسرن انده [illegible] دخ دوش
اهل حکمت ایده قنش تایلق بغج جوق اولکه [illegible]

قنج ایلین علاج اشلمک گرک فکر فاسددن دونه‌دن ساکنق
گرک الثونی ناخندن لارتق بله صرا ایچک بونلرن علاج تحلیله
علاقه‌دن اکی طمر وار آدمک یوزنه چیقر اکی یکادن تجی آدم تلنه
اول اکی طمردن یوزنه سودا ایچا پر چیقر کگرن ضعف‌ده شول وقت
سودا ایچ قده زیاده علاوی علت یه مشغول تره کم سودای دایم علاقه چکر
ضعیف اولا سودا اکم علاقه ورا جندی وا پنیه طمرلره گیده قانه بدنده
دلودلو سوداوی مرضلر بکرر قرایزقان تره‌بتی تره برص ایذ
سرطان وآه النهل دخی نجه رنجلر کیم سودادن اولر. برایجه طمردلر
یورکدن علاقه علاقک شوقلی علاقی طرکه مجنون اول طمر دایم علاقه
یورککی روح حیوانیدن وارت تمدد ایلر علقه قلک سوقلغندن یورککا
راحتون دایم مدد ایلر اگر اول طمردن یورککا سودا واررسه عقل
گیتمک عشق جنون گترر علقه‌دن معده‌یه اولکشن طمردن سودا انهدیا
ذکرلرسه صرع مالیخولیا دلودلو تورتق بلکلنک فاسد خیاللر
دخی صرع دلو رنجلر گترر اگر اول سودادن دوشبیه جگر ادگلرسه
سوداوی یرقان ایلر قانی فساده ویرر اگر اول سودا جگرا دوکلدک
وقت صفرا دخی غالب اولمش بولنرسه ذات الجنب ذات الریه
[illegible] ایلر [illegible] ایلر علاقک [illegible] بلدوزنی اصل قد

62 b

اون برنجی باب بغرسقلر ومنن وقصتن نجه ساقلمق
گرکدیکن بلدرر بلکل اعدی بغرسقلرک اول اول بغرسقدر کیم
یرقرو اوجی معدنک دبنده کی دوکلش اونشمدر آد بوابهر سعدنک
اشتغا قاپوجیسیدر زیلدنکی اوزکرعنبه باشنده‌در دکلی بغرسق کیم آدم
قرننده واردر آتی دد اتوکلسی اولدکیم بوقرو اوجی بوابدر آدی
اثنی عشری در اثنی عشری انکچون دیرلرکیم ایتینک برمقیله اوان
اکی برمقدر طولو بغرسقدر آشقه اوجنده بر بغرسق وار صایم دیرلر
اثنی عشریه صایمه اولاشر انکچون صایم دیرلرکیم اکثر وقتا جنده
غذا بلنمز اندن صکره بر بغرسق دخی وار آدی لغاییفی‌در انکچون
رقیقدر قورمده صایمه اولاشمشدر بوددیه کمز بغرسقلرک اوجی دلی اینجه‌در
اندن اشاغی بغرسق آد اقوردر براوجی لغایفیه اولاشر براوجی
یتنده بینی بغرسقه او[illegible] مزدکی یولدر جگر بنزک ایدندن یکا[illegible]
یکادرن اشغا معلق [illegible] اولمه [illegible] آد قولون در
اقورک اغرز قاتندن اولدخی لغایفیه اولاشمشدر شویله دکلمشدر
کیم لغایفیدن مزنه گلورسه اقورده گیتمز قولونه گیدر دکلی بغرسقدن
اول بیغعنده اوجندن برز بیروارجی صاغ بکلو [illegible] مول یانمه
آدمک برابر کلدکی وقت یند دو نز صاغ [illegible]

63 a

بعضا المتقدم [illegible] دخی نیجه بو قدر نقلر ایدر اوشبو خلقتن جمله
جملتنه یعنی [illegible] کدن و دخی صیصلقدن اولر دخی بالکلیه کیم جکردن
یی [illegible] یورکدن چیقن طمرلر اندامکینجه کیم سر بیرنه وارر جکردن
چیقن طمرلر دخی اندکله بله وارر یورک طمرلرنک ازرنه بنکشبندر
سلالمه آنقدن شاخ شاخ اولر بو یی طمرلر دخی سر بر اندامه غذا ایلتر
یورک طمرلریله جکر طمرلری اراسنده فرق اولدر کیم یورک طمرلری داییم
اوبانقلقده اویقوده یوکتدن طمرلری جکر طمرلری هیچ دپرنمز زیرا یورک
طمرلرنده قانله جان بله یوریر جکر طمرلرنده همان قان یوریر جان نجه کیم
قوتدرک هنوز کیمیدر مرا غذا منه بدنک قوت جانله وارر قانده دخی
جانک هنوز هر سر براندامه جان قانله وارر حق تعالی جکر طمرلرینی
یورک طمرلرنه خلقات ایلمش طمرلر اولدر کیم طوقنز طمرلر انده اول
جکر طمرلرینه طوقنزلر اندن بکرسه یورک طمرلرنه ایرشر جکردن چیقن طمرلره اوزرده
دیرلر وکلمنه بیرسنه ورید دیرلر نتاکیم یوکلدن چیقنلرک کلیسنه
شریانی دیرلر برسنه شریان دیرلر جکرک طمرلرنک خلقتن متعلق
معقول اولانه واجبدر زیرا سرنه قدر خستلق واقع اولرسه اکثری جکرنه
کیم دلو ده لو خلطلرک برسندن اولا او خستلغک سببی اوالعلاج
بلکه کیم کورک بین مرضا یله غذادن ستمسی کرک دخی نوع غذادن [illegible]

اشنک باغ کبی دخی آغلو غذالردن اشنک پنیر کبی تیز ایتسی
اوتلردن غذای چون بکدن طتلو یورمکدن ساقنمق کرک مبغته
شوق طبیعتلو شرابندن دایم اچه بوردلو شربت اچمیا کاه سکنجبین
ساده کاه شراب حماض کاه کاسنی سوی کاه لسان ثور سوی
کاه خلاف سوی کاه کل سوی کیم بونلر جکری یوزر سدهی اچر بخارر
شوشیدرر یورک اوینامسن کیدرر کرکل فرح ایلر جانی سوندرر
اوبجی باب طلا نمکک و صفتن و صحتن علامتی سویلر
ملکل امدی طلانمک رنکی قرادر دل شکلنده ازونر معده نک
صول یانده اکثر انتده اردادن بکا بوقارو یانی اکموبه دقین
طمر اشغاطرنک اصبح یانندن بر طمر معده یه وارر بر طمر دخی کلانی
یانندن ده اکیکوبه وارر بر یانن بر طمر جکرا بر کنمشدر اونک
التنده جکردن دک ملطاطمرلر آنجق طلان سودای اکچون در
پس طلانمک صحتن ستلاش کرک کیم سودا ایلین غذادن ساقنه تیز
جانورات کبی مرحمتک طزلو کبی قت کش قت تیز نسنالر
قان کوینده یه وارتفریزی شونیدرر بو جملهسندن ساقنمق کرک
و دخی قت چاغرتقدن قت کلمقدن خصوصا امتلا یله آجلقه
کرسودا غلبه ده اولر سودای ضمنا قانطرمقده جمله غذالر [illegible]

ذکب وار ملمزا سیف دیرلر آدینه بو قورغ شراسینک التنده
بتشدد جکر بنددن معدنک طاش یوزنی جکرک اوچ یوزی قبلاشدر
اول ساریقا دیدکلر طمرلرکه بربرینه چلاشکبی در براوج معدنک
ایچنه بکر براوج جکرک ایچنه بکر معده دن غذانک صافیسن کیم
کیلوس دیرلر نتیجه قوت طبعی جکرده خلطلر ایلیکون قانلرکیم ذکلی
بدن طمرلره جکردن فوج اولا هر بر اندامنک کیجی غذا اکر کنه کمنه
بلغملو کمنه صفرالو کمنه سودالو هیچ کلی اعضایه غذا جکردن بخش
اولردن کیم کیلوس اولب غذا معده دن جکرا وارر جکرده پشر
تمام جکر رنکنه دونر رکند وکبی قزل اولر تمام بشدکی اولدر پس
اول قانک ایوسی غایت لطیف رنک آچق قوام سونم غندن یوز
قان شنبزلر جکرک یورکدن یانه کلر اول طمر کیم جکردن یورکا اولاشر
کروریده مذکور دیرلر اول طمردن یورکا وارر اول لطیف قان یورکک
غذاسی در اندن صکره اعضایه بلا شلر کرکلین الا بشلر اول وقت
کیم طبیعت تمام صاغ اولا اما طبیعت بر وجهله بردرلو نسنه واقع اولسا
اول واقع اولا نه کورا خلطلرا سنح بردرلو خلط اول سببک اثر ستم
ویرر آنده بر خام اورر کرکنس حاصل اولمز جون کرکلین اولمیا آ حاصل
طبیعتدن جنبش اولر پس سبب اولر نیجه درلو خستلغه کیم اول خستلقلر اول

اول خلطلر

60 b

خلطدن تورر مثلا بر سببله معده دن کلن کیلوس یعنی اول غذانک صافیس
کیم جکرا کلدی کر معده دن طبیعت فساده وارب کلدیسه کیم جکرده
قلا ایرق جکردن طمرلره کیتمیا جکر خرابه ویرر طمرلر بونلر طولدر دخی
رنجلر ایلر اکر تورسه تعفن دماغ فساده ویرر روح نفسانی بخارندن
بجمس ولرصرع اولر اکر ایکنا کدرسا ایکین غذا سیله لقوه ایلر یه
ذات الریه ایلر یه شوشه ایلر یه بردمی ایکین منسوب اولن یخ
ایلر اکر صفرا ایله اوته کدرسا اودوط بشنز جمیع بدنک ساهرنه
چقر قوتن کسر تقان ایلر صفراوی یه دق ایلر یه بخار ایکنده
بسلل ایلر قرحه اورمر بر اعضاده اول غش ده کرده بر ریخ ایلر کم
صفرا رنجلرندن اولا اکر قانلا طمرلرا یردسه تنی طمره صعیفنلکنها
اول لطیفه و رودغی اندکلمک قوت ضعیف بلنسا اول ازیه بردرلو
مرغ هر زحمت ایرز رطلانغ وارر سا کم سودایی فسادیرا
سوداوی رنجلر کتره جذام کبی برص کبی بربرکبی ودخی مشکل
رنجلر آنر منعدن کتمادن فسادی بزنتنا نعدی فساده بزرکنده
رنجلرن ایلر قیغنه کبی سنه مغنم کبی زدا ذات تبلکبی داء الکلب
کبی جنوع بقری کبی دخی نیجه درلو رنج ایلر شتلکم اشتها جمترا
نیز زلق الامعا ذرب الامعا قطع الامعا مغض ایلر اشتهاجه

61 a

59 b

تندرست اولمز مثلا اشتهاسی کم اکا قوت غاذیه دیرلر
حرکت ایدب قوت جاذبه غذای معدهدن بکا چکمز سه ممکندن
هلاک اولر زیرا طبیعت وار قوت تحلیل ایتدکجه غذا یتمز دایم
اکسلنک بیرینه بدل کلمز پس وارد قجه قوتدن دوشر هلاک اولر
اکر قوت ماسکه ضعیف اولرسه ییدکن طتامز اکر هاضمه ضعیف
اولرسه غذانک هضم اولب قوت تمیز خاطه کیدر اکر دافعه ضعیف
اولب عمل ایمزسه ثقل حسبت کیتمز معدهده قلر بیره چوکن قوقر یرامز
رایحه له دماغ ضعیف ایلر اشتهای کسر اول ثقل معدهده طردقجه معده
خواب ایلر چوق دردلو رنجلر اولر کمی صفو نتدن کمی سددهدن استسقا ترکیب
ذوارکب صرع استسقا اوز ذکر کوکبی سرطان داء الفیل کبی
اتفاق شویله شه سه کیم طبیعتده صفرا بر لنه اول ثقل معدهده قلدیغی
وقت کم صفرا یه قریشه اول ثقلدن تسکنه یرقان دق سرسام
برسام قرو اوکسرک واقع اولر اکر اتفاق شویله کم طبیعتده اول
وقت بلغم بولنه قوت ماضمه غالب اولا اق برص آق بهق لقوه
فالج صرع رعشه کمذر باش دونرکنلکی واقع اولر اکر اتفاق شویله
دشرسه کیم سودا بلغه یعنی قریشه جذام داء الحیة مالیخولیا جنون
بادنیا نقرس نقلقش قره بهق قره برص حاصل اولر بس اول درت

60 a

ودت قوت کش طبیعتدن دایم کوزتمک کرک کیم امین اولا بو جمله
دردلو حالدن بلدکدن صکره معدهنک محتی صقلمق شونکله اولر کیم منفسد
غذادن صقنا بر برینه مخالف غذالری جمع ایلمیه دایم ندیه سه معتاد
طولدرجه یمیه تیز سکرنسه بولجن کیج سکرمیه یاز صواسندن توکلو
غذادن صقنه معدهیه قوت بونلردن مددایلی طره وقتنه کوره
جوارش انیسون جوارش مصطکی جوارش عود بیبی طره اکر ادمنا
واقع اولرسه قنه وقتنا طراغ اوتن قیندب سو بیلر کتلین
ساذج ازلر سزلریش ملز نقلر اجلر قسلر غذا بدکی حاجت صنو
اجمیه عادت دکلسه اکر غذا اوکنه کلمک صودلر ساکم اجه زیاده ایمیا
ابجق شو اجسون آردکجه برلقمه اتمک یسون صنوله رازیه نیده میشه
سوی قیندالر اندن اچه کرناکم معدهسن صاغ کرک معدهنک طامی
قوشس در یلدزی مشتری در واسه اعلم طقز نجی باب جکر دونمن
دردوبال ل صاغاذن صاقنمقت شونکله بلکل کیم جکر برینه درکیم
آتیمشس قانه بکزر اراسنده اکن صب کبی طمرلر وار هسرا سندیکی
پرده غایت ینقه در اول جنکی طمرلرنیله تعدیل طبیعت ایدر
لشراغ پردهسی جوهر قانده ملازم در اکر فالک اولسه امتداذن منع
ایدهیدی معدهنک صاغ باننده در هالی درنکل جکر بند ده ادب

بر طمرلر جگره بغلودر اول طمرلره ماساریقا دیرلر صول یانندن طحالی
باغلودر اول طمره اثنا عشری طحالی دیرلر یوقاروسندن بوغزه بکزر
بر کیمسه‌در آغزه اولاشمشدر اول بغرسغه کیم ترکجه آدی قزل اکوز دیدکلری
مری دیرلر اولاشمشدر اول قزل اکک واردر اغزا جمع بغرسق نغود دیکلک
اوکینه یاپشمشدر هر نکم صو اصلنسن غذا اصلنسن اغزدن کیرر
اندن ایرق بیره کتمز اول بغرسغک اشنه اوج معدنک اغزنه اولاشمشدر
اشتها دیه‌کلر قوت کیم اول دپرجك قزنم اجد دیرلر اول معده
اغزنده اول مری بتشدکش بردن قوپر اول بر طمرکیم قلعه باغلر اول
طمرک اوجندن بر صو کبی سودا اینر کذین کلر معده یا طمنلر طلاقدن اول
صو کبیه ترفیج سوزدا دیرلر شول وقت طملر کیم معده بوشلا دخی یعنی
اولا یر قرو قلقا اشغا چکلوب اول طمرک اغزی یرملیا صوطنلیاجق
بیز برلا ممان اول صو طملیاجق اشتها دپرشر اول قوته قوت جاذبه
دیرلر اول سودا سوی تیز در طملاجق معدنک اغزا کمی تیز لکندن
وکته کلر شول کورنه کورمز ایلان کبی کیم اغزنه نسنا طملیا دخی اغزن اچر
نسنه استیا و بعض اولا آدم اول وقت آجقر یمک استر اما معده
اوج قوت در ایچ قوت بنکر اصلندن هر ازون بر بریا بنشه
ایلک کبی قونلشدر اوره قوت حمایل حمایل اولدغی بر بریا بنه قرلمشدر

اولدغی سکزاصلدر بری حمایل حمایل بری طمر طمر و اولدغی شول کسیدن
کیم آغزاولب یارلیه طمرلر اما بت قدی کیبدر اول ایکی قوت ارقرو
آنمشدر بر سبیله طمطمالسون دیو بربیر ارتو غوق ازرنه فتسلا بری اره
شول خسته‌وان کتب قرن کیب دخی محکم اولماجون یوقروا غزندن
یان کیکت اغزنه یاپنه دکن و بندن یان ایچرک و بندن اول ایچی
بینده بر بر یک ذکلی وار اشغا بر بغرسق تمشدر اول لک اول
بغرسغه بکر اول بغرسغک آدی برآ بذر معدنک کندو قرننده بر قوت
دخی وار اول قوته قوت ماسکه دیرلر اول غذای کیم اشتها دپرجك
قوت جاذبه آلدی معده‌یه کترد قوت ماسکه معده‌ده طوتر اشغا ایچه
قومز انکله بر قوت دخی وار آدی قوت هاضمه در اول هاضمه معده‌یه
هضم ایدر شول قدی ازپاشوری کبی ایدر اکا کیلوس دیرلر اول قوت
اول کیلوس اولن معدنک معده‌دا ثقیل دینه چونکه صافیس قوت
ازرنه کلر معدنک صاغ یانندن اول جگرا اولاشمش طمر کیم آدی
ماساریقادر دیدکدی صافیس ازار اول صافی معدنک دبنده بر قوت
دخی وار آدی قوت دافعه در اول معده‌ده کلن ثقیل اول دافعه اشغه سور
اول دلکدن اول بواب دیه‌کلر بغرسغه چیقر ارکسو ذذ لواده
کیم دیدک کرکلنین دنشت اولمیجه آدم بیکی غذادن فائده بولب

56 b

قبض بسط قلب ویرلر صاغ یکاغ قلق آچلدقجه بیلدقجه یوزرکشه
کلدن قان ایلنر کلرا یورکدن بدن ایلتر صول یکاغ قولق یلدقجه
آچلدقجه نفس آلر ویرر اوکنندن یوزکا بخارلر ویرر یورکدن اوکنه
یورکک اول یوقروغ یعنی بیرنه حق تعالی برکیزک کبی بشکمک قیون ایلمشدر
کیم اغزنی اورتر دماغدن برنسنه بشاب یورکا دوکلمیه تاکه
اینما کچون. اکر کوکل کوزی وارسه عبرت آل امدی حق تعالینک
قدرتلرنه نظر ایله صنعتنک کمالن اکله اعتقادک برک ایله حق تعالی
اول آدمک آنه رحم ترکرلعنده کیم انداملک رسمن کمال قدرتیله
حکمتیله یراده صکره شول وقت کیم جان ویرر کلرآنه قرنده اول
بدن رسمنه کیر اول دپرتن یوزک اولر اوزرق ساکن اولمز تا شول
وقته دکن کیم اجل ایرشر جان چقر اول دپرتن جانلو یوزکدر
آخر ساکن اولن یورکدر بس دکلی اعضادن ساغلغن کوزلمکا
البته یوزکده کبه دلکن صاغلغن کرکسه یورکک صحتن کوزلیه
کوزلمکا طریق اولدر کیم نه قدر سودا ایلرنسه ویرلسه آنده ایتکلر
کوج بیدکه امراض نفسانی کیم ندیمده سه برندن غایت پرهیز
ایدلر یعنی قتی قسقنمقدن قتی قورقمقدن قتی بلکلنمکدن اکنرده
قتی فرح اولمقدن ملول اولمقدن ودخی روح تحلیل ایدیجیلردن

57 b

57 a

جماعدن جوغ اویقودن جوغ ایکدن جوغ یوریمکدن جوغ اشلمکدن
جوغ جماعدن جوغ بکیدن جوغ یکدن جوغ اویانق اولمقدن قتی اصدن
قتی صوقدن قتی ترایلرنسندن کیم بلغم جوغ اوله قتی خشکک ایلر
نسنلردن کیم صفرا سودا آرترا دخی نه قدر کیم بنلر ایکمزنسه وارنسه جمیعندن
صقنلر معتدل مفرح نسنلری دایم استعمال قلالر راحت اوزر توفق
کوزلیالر اما اکر ناکاه بر سبیله یوزک اویناس ودپرنکلرشلک
واقع اولرسه کیم اکا خفقان دیرلر کورلر سببی نه در اکا کوره علاج
ایدلر او علاج اول دپنک اولدرکیم بر درهم مفرح یاقوتی اون
درهم شراب حماض اون درهم کل شکری اون درهم طبلو المساهی
اون درهم بافد بجنبوریه سوی الالار بر برنه قتلر اول مفرح یاقوتی اولن
سورک ایچنده ازلر ایچرلر برنجی ساعتدن صکره نارنج یمیلر
دروزیسن یه زیرا ج یوزلر قرحله شفا اولا ان شاء الله تعالی
یورکک طالع اسد یلدزی شمس در سکزنجی باب معده
ومعده یه تعلق نسنالرک صفتن وصحتن سقلامقی سویلر
بلکل امدی معده بدنک مطبخ در آدمک کوکسنک التنده یاتور
بر دکرم بوینی ازن شیشیا کمزر ازد کیم اوقادن بکاد قدر
اوک کیم قرندن یکا دوشه کبیدر دبی اولا صاغ یاندن

58 a

فوغه و بر کمک گرک والله اعلم بدنجی باب یورک
وصفن سویلر دیو رکنک ساعتلرن ستلمانی بلدرر بلکل ادی کیم
یورک بر قبت اتمدر دلو دلو لیفلردن کیم اول یکادن بو یکا بوکیلمشدر
اول یکا اشغادن یوقرو یوقرودن اشغا اوزیلمشدر بدنده اوز
معدنی در اول حرارتک قلب ایسندن طرمز دایم حرکتده در ذلولدر لیفلری
اولیشدر بر کونده یتجه بر قرارده طرمز شکل صنوبری در شول اکش
آشغا بتمش شام اغاجی قوزاغنه بکزر کیم ایچنده یبری اشغا اولا
یعنی یبری یوقرو ایکی طرفندن ایکی طمر بتمشدر بر سی بدنک صاغ
یانینه بتوق بتوق طاغلمشدر باشدن آیغادکن وارد بر بدنک
صول یانینه بتوق بتوق طاغلمشدر بعنی بر سنبله یورکا بردلو بر فسح ایکی
ایرشمسه یورک تبار رفلقه آجلر حرکته کلمز اول ایکی طمرلر جمیع بدنه
شاذلق اثر یابیلر اول کشنک صورتنده فرح اثر ظاهر اولر یوزی روشن
اولر بده طمر وخ بتمشدر الکی صاغ یکا بو اشغا و بر یوقرو الکی
صول یکا بر اشغا بر یوقرو بدنک وجود یانینه کتمشدر اول ایکی
طمردن یوزیکرم سکز ایری شاخ شاخ اولر جمیع بدنه طاغلمشلر
سرقتنی اندامنده بدنک کیم حرکت ایدر طمر وار اول یوزیکرم سکز
طمر وندنه اول طمرلرا شریانات دیرلر بر سنه شریان دیرلر بو جمله

بو جمله طمرلرک صحتی یورک صحتیله در یورکک یرلکونک اوزتاریله
مثو بله کیم باشیش صول یکا اکلمش کبی در یوزنک برغلاف وار
شول دمراشق تیمدقلر غلافنه بکزر یورک تمام اچنده در اغز یوقریق
اوجنده در یورکا تمام اغزنده یاپشمشدر بو اغزندن دخی کیم اولت
ارادن آجیلمشدر یورکک اچنده اوچ بوشش یر وار بر صول
یانینده در بر یکدر تلانندن اجی طولو روح حیوانی در قانلو قان آز
جان چوق بر سی صاغ یانینده در اول دخی قانلو جان طولو در جان آز
قان چوق برسی اورتاده در اول ایکی یانینه ایکی بیر کیم جانلو قانلو در
انلرا معدن الحیوة دیرلر یعنی دیرلکک اصلی دیمکدر اول اوزنده اوچ
بوش یره بیلیر التلث دیرلر بو یورکک صاغ یانینه معدن
حیوتنه جکردن بر طمر کلر اول طمره شریان مذکور دیرلر قان جکردن
یورکه اول شریان ورودن کلر اول طمرک یانندن بر طمر دخی چقر
انکا وریدی شریانی دیرلر جمیع بدنه بتوق بتوق اولوب یایلر یورکک
صول یانینه معدن حیوتدن ایکی طمر دخی چقر بر سنه شریان
اوریطی دیرلر بر سنه شریان وریدی دیرلر بو یورکک بعض
یرنده ایکی قولاق کبی وار دایم اول ایکی قولاق کبی قپنلنده شریح بر کون ز
یتیب آچنجه ساکن اولمزلر کاه یومولرلر کاه آچلورلر ایلدکنه اجلدقنه

هلیکت سوفن قروانجیر دائم سواک کرک قرنفل چیننک دارفلفل
یه زنجبیل یه عاقرقرحا عنبرله معجون اکی کون چیننیا کیجه کیجه
دیشلرنه میرسن بوغون دوز تمکن کرک یه بلا بهل صغرمنه تمک کرک
السبعی باب نفس آلتنک صفتن وصحتن علامتن سویلر
بیلکل کیم نفس آلتی اوکیکن در اوکیکن بر آلت در نفسیرن سنکار کبی
بیشی ایکی باست کورکه بگزر بو قروازجنده بر دوکبی وار سکردن
قتی سکوکدن بیشی طوقوکلر اوکیکنه الا شه قصبة الریة دیرلر
ترکجه بوغزلغو دیرلر حلقه حلقه الا تمام حلقه دکل بر برینه برقریله
برکیمش درلکش باشندن بر برینه بنکشمش در شول کونکی کالر
بکزر تزل ببغر شغنک اوکیندن وارد شول طشرادن کوریننی ببغرد
شکلکی کبیه اولا شه نه قدر نفس کیم کیرر چیقر اول بوغزلغویه کیرر یته
آندن چیقر جمیع بدننه آدمک بیل یول طمرلردن درلو درلو اکثر طوغمر
بوللردن آیقدن تا دبیا ذکن وارر طوقرلرینه قوه حرکتلر اول سینرلو دن
چینلر ایرق برآلنه دکونجه بیله چاره یوقدر کیم بر پردوحی بلا
جیقه غذا اصلندن ایرق نسنه کرمکا چاره یوقدر یه صوآلندن
کیرن چیقن معانقه اکر بر قرچنکه یه دخی آز نسنه دن ایرق
نسنه کیم دشه کگلزنه کتدی دبر لرخیلی زحمت چکر ینه چیقجق

چون کیم نفس اول بوغزلغودن ایندبغزدن کیرجک اوکیکن
یوزکث اکی باشندن اورثیه آلتدر ایشلر اول نفس اوکیکنه طولر
اوکیکن قلقلر قباررلر اندن بکره جمیع بدنه طمرلره طولر دائم ایتوده
اویا نعلقده اوکیکن یورکی ایشلر نفس کردکجه تازه هوا ایلتدر
بینه چقدقجه بخاری یورکک اول جیقن نفس اکثر طشره چیقرر یورکه
تازه خنک ایلتر زیرا یورک آدمک بدننده حرارتک معدنیدر
بر نفس کیجرک کیررسه طوبخغ بخاردن یه برز فترق حرکت ایدجک
تیز تیز ایشلنمک استر حرارت ارتدغیچون بخارلر نفس دسیخ
اکر توغرق استر علامت صحت اولدرکیم نفس هر آدم نه قتی ایلا
نه اکل نه تیز تیز الانه کیج کیج اوبکینک بر آدم مزاج قلبدر
هر کیم درلرسه اوبکن آکندن امین اولا ساتنمق کرک منبرذوتر
غذالردن معی مرسنه م بلغم ایدیکیج سسکز انککبی بیاجک
طبیعت فساده دیرر زج بلغم اولر بوغزلغونک ذکن
غذا سیله کیم جکردن وارد بشر قار نفس یولنی طوتر یه زبو اولر
یه ضیق نفس اولریه سبق اولر اوکیکنی اردطرمی کرک انک سکه
غلیظ خلطدن اریتمش قزل اوزم بیاکله ایو قروانجیر بیاکله
اکردلمش بادام الجیله وقتها برکز الجق صولیه به بال شربتیله

بعضی ایکی سنکلر اوجی واریدر بعضی بیرین دلوکدن سه ننقو کیم کبیردر اول ایکی
سکراوزرده اول دماغدن گشتن کبی سیارک اوجی کلر اول ایکی بیرجق
اولدر اول هر سننک مقوّس اکر دماغده ایلتشر ایکی یاوز نیسه دماغ
اغزن بلر اول سکرک بوفرو اوجی هندکی مجابه رقیق دیرلر برین دخی
دماغک جا سوسن در بر فضیلتی اولدر کیم طبیعت بر سبیله دماغی
یومجی یو بیندسندن معدیه امکا نسنه تومز طشرا ذکر آغز دوام
آچقدر دماغده سوالکی اثر ایتوده ایا تعلقده وار طرشون یوبس انک
صمصی ستلامی کرک چوکین تقتولردن بخارلردن خصوصا آجکن خصوصا
تمر و تنلرنح دخی ایتوده هر فصلی اول فصلک طبیعتنه لایق
یاغلردن طعمزالر اول فصله لایق کورکجک تقتوردن تقتولیالر بزنک
دلکلرن ازدلر هر کنح افتسرمنی عادت ایدنالر اول کشیلر کیم
صحتدن رعایت قلورلر بزلمزنک قیان چکمزلر بل کیم سند و بیله
قزیلر والله اعلم بشنجی باب دل وصفن سویلر و دخی
صحتن ستلامی سویلر بلکل ادی جی حالی دل آدم اوغلاننک ترجمانی
منصبندن توزو سوزجون آلت در هر ننکنک لذتلر کیم اغز اکیر جانبلیر
اولدر اول ایجی برشس سکرکیم دماغدن ایتر دلک اوزرنه قره کبی دکشنر
پرده اولر جکردن دخی بر طمر کلر بورکدن دخی بر طمر کلر اوجی قرشر

54 b

مشغول ایچه بیزار غاج دزیزسی کبی بر برنه اوررلر ازاسی کوزکوز
دلکشدی بنح برات تمشدر اول اته مولد اللعاب دیرلر
اولدر ترلکی قبول ایدن زیرا رطوبت اول طمرلر اغزدن آرزلغزا
کترر ایکی یانتده ایکی دلک وار کنک کبی ایکی یانندن کلر مولد
اللعابک ادینه چیقر اول ایکی دلوکر سابتی اللعاب دیرلر
بربرندن دلک آلتنده ایرلر و دلک دزسی آلتنده طغلر بلورلر اولر
دلک آلتنده ایکی طمر وار کوک کرک اول ایکی طمرا ترجمانین دیرلر
واردر اول اسابتی اللعابک ادخلری اول ترجمانین بیله بزاولسز
دل اول ایکی طمر سیبلی سوزلر اغزرنر صوت ایدالا سوز اولمز
فصیح دکل نه دیدکی اکلنمز دلک صحتن سقامنده ایکی اوزر
وار اثلاربله سقلمق کرک بر دیش ابت بر دیش کند و سردلو
لذت باکمن آجی طتلو ایو یوز اتمر دیلله اورتق دستغنی کرک
انلر دخی اجیدن کیم دماغ شومیه طتلودن کیم کوکل دوندرا کشیدن
دیش قمشه طتلودن کیم بوغز قرداستیدن کیم اغز یقا
شوقدن کیم دیشلر اشن ابیر پیرکن شوق صوا جمکدن طبیعتی
تیز کسنه ایکن بخارندن اغز یومق کرک صوکنه یا اهلیج ننکث
توتندن یومق کرک خاصیتی برامزبخاردن بالتکی تنرستق کیه

55 a

ایشدا عقل اندن خبردار اولا . اکر قابوسی یا پیلرشه آجی اولجق
ایلدیدی ؛ هیلمی ایشتمیا یدی دشمندن بر وقت آکاه . بر وقت
غافل اولنا یدی زیرا دشمن ایچون کلابحک بکره دکل بیما ایم سنی ارش
کرک قبوسی آچیق اولدیغیچون حق تعالی اندن اکی ایجه طمر قودی اکی تلاقده
اودکش معارندن تلاقده که هرزمان اکسک اولمایچون کیم ملاسنه
شعلیه ناکاه . برجانور کلب اجنه کیرب مضرت ایرزمنیا ملر اکسزده غافلن
دلک بزه کلبی لشه اسندا اول بهلکن کبی قلقان کیم قدری حق تعالی ننز
دکلرسه آوازدن ایچرو انسون دیو دوزکنی شاهک اکا طوغری قلدی
اول قلقان بیکیر اصلدن ایلدی آواز جیز قتیغیچون یتفعه یشق ایلدی
دلمه نسندن منعیچون قولاغ کوزنا زنده براکی اوج سنا یله اولوکی
اول کرکوز نیلو اولرسه دماغ راحت اولدیغ وقت برقصد ایدجی
کلورسه اول قولاق طیره کوزده اویاره بس قلقان کوزدن آکاه . اولدی اکینی
انادن کوزسنه طرفن کشیک بلی سویلر علم اکثر قلق سبید اتاما
قولاغ صیغیرطرفانک ولی سوتیلر حیوان کبی تکه اوجنی قلالد دماغ
ارالسنده اراقدق برکرم برحق بوقدر بس طیعقن طیدر مغه قلق قوتلو
اولدی قلاغک صحتن شقلاغنه دورسنک کرک منفتن برطلم
ایلما دمشق کل یاغ طمزبرا انن فتله صریله اللرجتامه کیرا غرتای

معتدل صو یله طولدرا . بر وقت اول صونک ازرنه برقلاغن طوشه
بر وقت دونه برقلاقن فتلا سلول قدرکم در اول یلیله الاکیرن صغرا
اکر برکشنک قلاغنده اغرسی وارسه کیم بلمیا صوقدنی ده یوخسه اشتلی
مرزنجوش ول زعفران کل یاغ اجنه قیندالرسهلجه سرکه ازرنه
ننزلر قرشدرالر اوج طسلم قلاغنه طملرالر اکر اسپیدن اولرسه
اغرسی کل یاغی سرکه سهلجه افیون ازالر افیون کل یاغنده قرشدررلر
سرکیا طمزرالر بردخی قنزاوغلن سدن امهک اوجندن قلاغ اجنه صغلر
اکر صوقدن اولرسه صغرادن مرزنجوش یاغن یه زنبق یاغن
سذاب یاغیله قرشدرالر ایلجق ایلیالر طمزرالر اکر اجنده شیش ارسه
کیم اغرسی اندن اولا بر فتیل ایلیالر کتان بزندن عنزروت سرمه
کبی بیشون دوکلر زیتدن اولمش کل یاغنک اجنده ازالر اول فتیل
بورکنده رولر شقاقو بربلی ربیع کون درد بجی باب بزن .
وصف قیلر وکحتن شقلامغی بلدرر بلکل ایدی
بر سکوک واراکه یعفات دیرلر بدندن قوپر یوقرو اوجی که شقاق
کب کیدر بری انیته جیقر دماغک اکی یول کیدر اندن بر یول نفس
الاجقدر آشغا بوغزا اینزوارراوکینه کیدر بری دماغک انبوک
دیاسنه یتین بیره که نوزینا خیال دیرلر اول اراده ابحک باشنه

کیم حق تعالی کوزده قدی اول کوز حق تعالی سکا ارزانی قلدی کیم
آنکله دنیاده اولدغکجه راحت وغنیتم کچرسن بس سکا واجبدر
کیم آنی صقلیاسن قیمتن بلاسن صقناسن غایت شوندن کوزدا
لق اتیدن قتی آق نسنیا جوق بقمیاسن قبت قوتن ماتیاسن کمز چوک
بزلی اولا زیرا یا شللیه یاد کنشه بقمقدن آیه باتمقدن قورقغ نسنیا
بکمز بعی نسنیا غایت قرجشق نسنیه جوق بقمقدن برجله طنشر ادن حقدر
اما اجزادن اتی نسنه یکدن خارلو نسنه یمکدن طنه لودن غایت
آتشیدن غایت سوق طبیعتلو نسنا زیمکدن طقله یاتمقدن
حمامدن چوغ اوترمقدن جوق حماعدن غایت اتی صوده کنکدن چوغ
اغلامقدن اووه فرشو اوترمقدن برجلسی کوز ضعف ایلر قوردن
اکثر خواب ایلرکی سقنمق کرک اماکوزه قوت ویرن نسنالر
بقمقدن لطیف ترا لطیف خنده لطیف قزل چچک لطیف باشل
لقابی کوکلکت نسنه محبوب وصال اوزصو قرآن یوزنه باقمق اوغل
قیز یوزنه باقمق آته آنه یوزنه باقمق عجایب نسنه کورمک کوکل یوزنو
صافی آچق اولمق بتق نه قدر کوکل فرح ایلر نسنه وارسه باقمق اشتمکت
کوزک نورین آرتررقو تکنذرر کوکلرن برکذر بو دید کمز هر برسی
بشلو بشنه بر خاصت ویرطنشرادن اما اجرودن کوزه قورقی توتیا

قبی توتیاس انار توتیاس استعمال ایدر اگر قزرسا حرارت
وارسه یه کچرسه یه قورسه امااگر اغریب یاش چوغ اوزرسا
شوندن اگر بنزرسه کل سوین یزده اغ زیمکه اولمش کل باغی
قرشدره برپاره کتان بزن اسلدا یا تجق ازرنه قویه یاشن کسمکا
صبر آق کتلک تردش قان برابر سرمه ایلیودکا انیا میلچوبله
چکا شفا اولاان شاء الله تعالی اوجیبی باب قولق وصفن و
صحتن صقلامغی سویلر بلکل الله حق تعالی قولنی یرتدی هر صوت اوقنه
قلقان ایلدی واورتابس ترق تللد اول ترمنده ن برذلکده مانده ازر
اول بر بیکر کیم دماغدن کلب قلاقک اچنه دکشمشدر اول بیکرک یوشن
کیم آندن قوت سامعه کلر یعنی ایشدجی قوت کلر قلاقک دکلی اغزندی
اچک باش کبی یومرییه کلر قلاکک قلاننه اندن بایه تامنه اول اچندن
اچروس دکوکنیلک شول بندزره اغاجی دلکی کبی بربرز اکی طبقه اولسز
آوازه هر سنک کیم قلاغه کلر طشراغی طبقنسنه طوقنر اندن شول قبا
ینقتسی کبی اچروکی طبقنسه دوکر اگر انجلین اکی طبقه اولمسا اگثر ده
آواز کیم طوقنر اکلمادن دکنا ید عقل فهم ایلمادن بنه دکنا یده بچکنبه
وارزدماغه اول عکس سنبید تکرار کبی اولر نوت اولمز قپوری اچقدر
یا بیلمز کوزکبی شول سببدن کیم دایم اکا اولا دکلبیه تنق یکا دن

لجنلی دخی سبب جلیدیه ایچره دشدکی بشنجی سبب بیضیتنک
چوقلغی آلسیجی سبب بیضیهنک بلانقلغی یدیجی سبب عنبیهنک رنکی
قوی اولمغدر اما کوز کوک اولدیغنه سبب یدی در قرا اولدیغنه
سبب مخالف اولیجی کوک اولر مثلا قرا اولمغه اول کوزک قوتنکش
آزلغی سببی کوک اولمغه چوقلغی سببدر قرا اولمغه اکنجی سبب
اول کوزده کوزک قوتنکش بلانقلغیدر کوک اولمغه طرولغی در قلان
سببلر دخی بونلر اکوره بر معلوم اولدی کیم قوت یوننده کوک
کوز یکلیدر اما بر اشفاق قرا کوز یکلیدر کوزده حق تعالی قدرتندن کرکی
قودی انت درلو حکمتیچون اول کوزیده ملکیچون اکنجی کوزه قلقان اولمغه
اوجنجی داملک رطوبتی کوزک اعتدالنه زیان ایرکرمکون دردنجی
سهل سندن کشتا ایچون بشنجی کوزدمسنه قوتیچون التنجی
بشارجی یشنی دیر ایکون قبقلا ربع هر کوزک ... قور و
هر بیره اریادن ... کمی قلدر ... هر بر کوزده
اکی درلو یاشش قوتوب بر طزلو بر ... طزلوسی طلا قدن کلز ...
اولجی ... یوزکدن کلر فرح اولجی اما صح یری اولمایجق کوز
ایکنکش آراسنده اعتدالله کجر صانع کوزیکنش رعایت ایدرز
غیرن شرن ... بر اولغلی ... یه آنه ... کوزده نور بخش

بخش اولورکن کنشله زحل اراسنده تربیع یه مقابله بلنسا
اول اوغلنک صانع کوز کورمز طلغر صول کوز آی جلکنده در خیرن
شرن آی رعایت ایدر آیله زحل اراسنده مقابله یه تربیع بلنسه
کوزده نور ویرلکن یه طغرکن اول اوغلنک صول کوز کورمز طوغسه
اکر ایکسنک دخی بله اتفاق دشسه ایکی کوز بله کورمز طوغسه
یعنی ایکی کنشنک بله زحله مقابلسی یه تربیعی بلنسا اکر کوز دخی
بله اوغلنک کورمز طوغر حق تعالی هر برقلن بر نسنیا حاکم قومش در
زیرن اول بلز کیم قودی حق تعالینک مصنوعاتنه باقب کال قدرتنه
کال صنعنه اقرار ایلمکه کرک هر بر سوزده بر بونکسب حکمت
اثر کیم بز قللرنه اول پادشاه بلدرر آنی یه مناسبتله اکر عمر اولدرکیم
بزانجه ... براغسه بزدن ایشدنه دخی انجلین اولسون
ویرز اما قاشش کوزک ازرنده شوبله کوزه حواله یرادلدغنه
ایکی درلو حکمت ویشلر بری اولدرکیم کوز باقجق ازرنده قاش اولمزسه
حدت بصر قوتلو دشمز خصوصا کیم اراق یردن کوزلیه یه ایجه
نسنیا بقا کوزدن اول یتن قوتنکش نظر جقدغ ساعت طاغلمغه قومز
جمع بصر قوتیت نظر اولر بری اولکیم ... کوز یوز ایکله بز ز
خط ... کبی قاشش کوزه تحریر اولمشدر یه شدرز الکشنجه حکمت

تقتولو باعدر بنفشه باغ نیلوفر باغ کبی اولر اگر چهری باغ اولرسه
دکلنندن بیلدر چوق دلو توتب وار سکرلرا و دخی صرع شکلنی نزلی
دیرلمز داغ صاتمق گرک تو تندن توزدن چوکین تقتولردن
فاسد فکرلردن صقنمق امق گرک بکردن اکنجی باب کوزده سونلر
کوز حق تعالی یرتدی آلت در سر نسای کورب بلکمون کم کورنب
بلکدر بلمکوک تامی کوزبدن شهرنک نگهبان در عقلک [illegible] ثیوسی
بادشاهلقینک پاسبانی خوب صورتلرک نزلیندر آدم وجودنک
وارلقی کبی در حق تعالی کوزک نورنی اولتت پرده دن اجره قدی
اول اون پرده نک اوچنه رطوبت دیرلر یدیسنه طبقات دیرلر اول
اوچ رطوبتک اوللکینه جلیدی دیرلر کوزک اورتا یرنده اوچنجه
زجاجیه دیرلر اول جلیدینک آردندن قبلاشدر اوچنجسنه بیضیه
دیرلر بو اون جلیدینک اکندن قبلاشش و بو مرده آغ کبی در انکچون
بیضیه دیرلر اما اول یدی طبقه نک اوچی زجاجینک آردنده برسنه
شبکیه دیرلر شول اوزلمش آغه بکزر اول داغدن کلن بورتش بیکرکث
اوجدر هانه آغ کبی جلیدیه تیفه شکلنه شول برصرچه طوب بر آدم
وجنه آتمش کبی کم یا برسی کورنر اولا اکنجیسنه مشیمیه دیرلر شول
تنکودرته بکزر شبکیه آردندن قبلاشدر اوچنجسنه صلبیه دیرلر

50 b

بر پرده در قالکث اما اول دردطبقه نک اوچی بیضیه نک اکنده در
برنه عنبیه دیرلر طشره یان زده ایچره سی اوزدکل آسمانی زنک
وار مشیمینک قرالکلرندن بتمشدر بیضینک یا دکن
قبلاشدر اکنجیسنه قرنیه دیرلر شول آق بونیزدن بونمش
جلاورلمش کبی در صلبینک قرالکندن بتمشدر عنبینی قبلاشدر
اول قرنیه درت قاتدر برطبقه یه صابلر اوچنجسنه ملتحمه دیرلر
کوزک آغی اولدر قرنیه اتث اولمشدر الا تمام قبلامش در
برطبقه دخی الکا عنکبوتیه دیرلر شبکیینک قرالکلرندن بتر
شبکیی قبلر شول دکرم اورمجک اوله بکزر یول یول حلقه حلقه
حق تعالی حکمتن قدرتن آشکارا قلمغچون بوقدر بلدرمشدر اول
اولولرک کوکلنه الهام وضع اوشبو حکمتدر کم دیدک اما کوزک
... درد دلودر برنه سودا دیرلر سرمه کبی قرادر برنه زرق
دیرلر شول کتان چیچکنه بکزر برنه شهلا دیرلر الا کوزلر کم قراله
میل ایدر یه تمام الا اولر برنه شغلا دیرلر الا اه الا کوکلکا میل ایدر
اما کوز قرا اولدوغی یدی دلو سببدندر اول سبب اوچ باصره
آز لنیبدر یعنی کوزدن شول کوردن تونکث آزلنیبد اکنجی سبب اوچ
باصره نک بلا نقلغی در یعنی صافی اولمد غیدر اوچنجی سبب جلیدینک

51 a

هلاك اولر كيدر اندن ايرو بر سكردني دماغدن كيرمكا واردر نسنه
غيرت حرص طمع حسد اول كيركدن قوپر اكر اول سكر كيم كيركا وارنه
غايت بريك ايجي آجوق كيبك دشمشه اول كشيده طمع حرص
حسد غيرت آرتوغ اولر اكر اول سكر اينجه ايجي طار دشمشا اوزن
كشينك طمع حرص حسد غيرت سهل اولر هر بر آدمك مزاج اعتبارنجه
بر برندن تفاوتله مثلا مزاج زهره لذتلرنه آرتغرق دشرسه
كبكده يكلن جماعت التونده ايجوده قمز توس حسد حرص طمع غيرت
آرتوغرق دوشر اكر عطارد لذتلرنه ارتوغرق دشرسه علمن تدبيرده
فراستده يزمقده بلمكده هرنسنايي غيرت حرص طمع حسد
ارتوغرق دشر اكر مريخ لذتلرندن ارتوغرق دشرسه آت بنمكده قلج
صالمقده اوق آتمقده وحي نه قدر ورزش فنتي وارسه حرص طمع حسد آنلرده
ارتوغرق دشر اكر كونش لذتلرندن ارتوغرق دشرسه حكم منصب
بكلك اولولق سوسي حسد طمع حرص انكا ارتوغرق دشر اكر مشتري
لذتلرنه دشرسه علم دين ديانت وزيرلك قاضيلق الدارلق
هرنسنه حرص طمع حسد غيرت ارتوغرق دشر اكر زحل لذتلرندن
ارتوغرق دشرسه اكمك كوترمك باغ بيبر عمارت اتمك حيله اتمك
اتمك حسد لرنده حرص طمع غيرتي ارتوغرق دشر اكر مزاجي آي

آي لذتلرندن آرتوغرق دشرسه آوارهلق سافرلق يي قزارلق يكلك
بازارلق اولق حكي غيرتي حسدي حرصي طمعي كوكلنه ارتوغرق دشر
بو حاللر كيزكدن قوپر اكر اول دماغدن كيركا واران سكر اغز كبي طلو
دشرسه كيم فنس كبي برنسنه اولميا بو حاللر اويرمغه دماغدن قوت
وارميه اول كشي غيرتسز حرصسز طمعسز حسدسز دوشر هيچ برنسنيا
هوسي علامت حالي خواب قالر زيرا بو نسنالر جهان عمارت ايلمز
اندن صكره انى دخي بل كيم يوركدن باشه بر ظهر جيفه حيات ايرشور
ديو باشدغ اندالمره دخي يوركدن دماغه حرارت ايلدر دماغدن
يوركا برودت كترر اعتدال ايجون كيم حكما درست اولا وهر باشده
دماغ اعتدال بولب دوتيه يوركدخي ملازمت احتمال ايليه نمكث
طبيعتي سرد وتر دماغ اولدزي آي در قوت آي بدن
اولنه آرته طوره جون آي اكسلمكا باشليا قوت ينه اكسلمكا دوزر
تا آخر كيتسه دكن پس ساقنمق كركدر وقت دماغ باشك ممكن بركت
قالك نسنه كبا كله دخي لطيف تقورلر كيم طبعي كرم وتر اولا اولت
قوقن نسنالك ترنج نارنج ليمون كشنبز كبي مشك كلاب عنبرله
وقتها صندل اغش كل نيلوفر تعديل ايجون كي كنت سرا الجي بعد ذكنماته
كيم اكل اكل دكارلر دبابي اوزلركه لطافت آرته قوتلر تا زننه دخي خورش

بو رنکک بیلن طرق ادرق یتمق قلتقی دخی اول سکرلر سببیله
کبی ضعفا قلق قید کمی قوتغا [illegible] اندن ایرو نه دو سکز
دخی بتشدر اول غاص مجاورت دیدن یانندن اکی کونه اینر مز بر
کونه ایکنشی اول اکی سکر کم بو کوزه اینر بر سینکث قش کبی یلیج
بر شده بر سینکث اغ کبی ایچی طلودر اول اکی سکر کم ایچی بوشدر کوزه
نغد آندن کلنر اول سکر کم ایچی طلودر اندن بر قوت کلر کم قبقلرن
دلرسه اچو دلرسه یبوه اول ایچی بوش سکرک ایچنه قچن بر سبب نسنه
طوتب کم ایچی طلتمه اول کوز کوزمز اولر اندن ایکنده اکی سکر دخی
باش سکوکرنکک اکی یانندن کچوجک دنکلردن اکی یاکا چیقر اکی قلاغنه
اینه ایسنکث دخی ایچی بوشدر اکی قلاغک قرسی ایچنه دوشمشدر که
آوازه ایرشمک اول اکی سکر طینیا گچون بلاکون قچن اول اکی سکرک دخی
بر سببدن ایچنه نسنه طولسا صغیر اولر اکثر بتونه طولسه کچ ایشدور
اندن ایرو بر سکر دخی بتشدر اول مجاور خاصندن بورنه کلنر
انک دخی بتشی کبی ایچی بوشدر بورنده قتو کم کلرنکث کبی قتقویدر
بلکه دماغدن قوت اول سکر ایچندن کلر دماغدا اول قتو اول سکرلا
ورر بر سببله اول سکر طولسه بورون قتو بلمز اولر اندن ایرو بر سکر
دخی اول مجاورت خاصندن بتشدر دلره اینر انک دخی ایچی بوشدر

48 b

هر نسنه ای اغزا تو پیمه لذت انن قوت اغزا اندن کلر اکی دخی ایچنه
بر نسنه طولسه بر سببله دل هیچ نسننک دادن بلمز اولر اندن ایرو بر
سکر دخی وارر معده یه هر درلو طعام کیم معده یه وارر هضم اولر اول سکر
دماغه بلدرر اول غذانک حالنی دستور اولرسه کیم صاحبی ایرلا
رتقل اشتغال کیده اندن ایرو بر سکر دخی جکره وارر جکر اول سکردن
اثر اولور قوت کیم اول غذانک صافیسن معدهدن اول قوتیله اول
بشرر خلطلر ایلر هر بر اعضایه تنک [illegible] اگرک بلمز لا ینقلو [illegible] نقش ایله
انشدرد اندن ایرو بر سکر دخی یورکه وارر یورک جان قتیدر دلک
بو تن بلکنه یورکدن یوزبرر هنک هر بر اندامنه نه قدر حرکت کرکدن
یا کلادن [illegible] مقدار رنجه [illegible] بو جمله دیه کمز سکرلر قیش
کبی بوشدر بو اندامرکه هر بری بلمکدن اکلمکچون مثلا اگر یورکه وارن
سکر برشسا کیم اول بلمک اکلمک قوتنی کم یورکه اندن ورمیه
یورک غافل قلوب حیات بلمیا یه حی حالی جل جلاله قچن کیم اون
یورکه وارن سکر ابر سببله برنسه قیا کیم اون بلمک اکلمک نه حیاتچون
تصرف ایلمک قوت دماغدن یورکه وارمغه یول بلمیه [illegible]
اوله جاندن بلمک اکلمک کیدر جمله قوتلرها غلردر بلکه سببلر [illegible]
جانجو کتدن اولر نیته کیم سکته رنجنده اگر حقدن ینه دستور اولمزسا

49 a

دخی قیزیق آفت کیم تا جونکه فی دفع ایتمکا ممکندر کیم انه حکمت
دخی قیزیق آفت اولورسه آنی دفع ایده بلز کیم سکوکنه بیجا دخی قیزیقن
سکوک وقع ایده ثابت ده بیوک ده بیم پاره پاره ده اگر باشنک سکوکی
پاره اولسه کیم بر آفت کوریب یا زینتی ایرق بینه بر کیمسنه قابل
اولمزدی بس پاره پاره اولمقدن بر پاره‌سی ایرانورسه قلان صونن
قلوبشنجی پرده اول باش سکوکنک ایچرو یاننده بر نیفقه پرده
واردر کیم اول سکوکا یاپشمشدر سکوک یا بر پاره‌سی قوپاسون یو
وایچنده نسنه و شماسون دیو التنجی پرده بوکیب وارده قالکرق
شویله طمه‌ر سکوکدکی پرده دن ایچرو یدنجی پرده بر غایت نیفقه حجاب
وارده دماغ انکت ایچنده در شویله نیفقه در کیم بر کل چراغ فدر اول قدر
وار اوله قالقلقدن دماغ بو یدی پرده دن ایچرودر مثل بر آق تخمه
بکنده کیم اورته یره بوغنجه اکی یانی غایت ایچه قین دوکرزسه بر بر یاننده دوکر
بر بر یاننده دوشر دماغ دخی قین شنس انسانک کیم سوا اورا اورسه
سزا اول تخمه کبی حرکت ایدر اول نیفقه پرده‌نک ایچنده کیم کندنکه
خاص حجاب در اول حجابدن تشدرنه قدر بیکر وارسه کیم بو بینه ایتر
اول دماغک کیم تخمه بکزر ذر لر باشنس آدمنک آلتنده در قیروغ
انسانسن حکمت ایله اول یدی پرده ایچنده دماغ صقلانمش شوکت

شول فضیلتی ویرمشدر دماغه حق تعالی کیم جمیع درلو قابلیت آنده در عقل
اول دماغده قومشدر بلمک اکلمق کورمک ایشتمک ایبی یرامزدن
فرق ایلمک اولدن آخره نه قدر حکمت وارسه اولمشدر اولاجقدر
کیم حق تعالی کندی عظمتیله کتاب ویروبدی قللارینه بلدرمکیچون پیغامبرلر
ویردی بیان ایلدیلر علما حکماکلدیلر اندرک بیانی بوخلایق عابث
اکلاسون دیو بلدردیلر کیم هیچ مشکل قالمیا بویر اولمشده دریچه در کرکلین
بالر اول یر اولمش بلندکندن بوجملسنی یرادن کیم بوقدر وار
ایلدی بسرده وارده یوغ اولمزنجه بوتنکیه دخی نیلکلر دیلرسه یرادرکندن
یردم ایستمدن قچن کیم اول دیه اولر اکرد تمزسه بر ملک دخی یینه یوغ
ایده بلمز دیلرلر اولدرر بیکرکبی ایدر حکمنه ترشو طرنسنه بو قدر اختیار
دخی بردیه کیم قدر سزاران شه ا حکمتلر دلو دلو توجیهلر کیم قللرینه اورزانی
قلدی اول عالملر یرادن پادشاه کریم لم یزل برجلسن عقل لایق
کوردی بو فضیلتی عقله ویردی عقل اول پرده لرا ایچندکی دماغده
طودی بو حکمت بلدکدن صکره بل امدی کیم دماغک اول خاص
حجابندن دخی بیکر بیتمش ده قیلدن اینجه باشن سکوکندن یکوجک
دنکلردن چقمشدر وارد قجه نیتون آدمک اولی بدنک دکلی اعضاسنه
شاخ شاخ اولب یایلمشده دکلی بدنی طوتمشدر انده طمتق ایغیده

دموی کشیلر اوره یاخود کره بغل ذلیه صو دوکه الحاصل جنقه غایت
اتی صوهامله زبان ایلر مکر دماغ بیوزاسنده بلغمدن یا سودادن آفت
وارا ولا بو منع اتمه دی اماسنده اودن شدتی ازر شول قدر اتوالر
حمامه کیم بر مقدار بیک انکشتانه دو حنر اولا یعنی بدن طولا جون کیم
بر مقدار اوتی بر شمعه باغلیا زبان ایله جمع کرک مکر کیم ازن اولاین دریا
بو باغ بر شمعه اوترا اول دخی غایت بر شمعه دکل جنجق غایت سلینمک
کرک بر بینی بوراسن تلاغ آردن قرنتوغن ایموغ اماسن غایت سلاکیم
بدنن صو قلمیا خصوصا بوردیدکم پرده خصوصا کز یایش فصلنده وزمو
یه یا الوزنش حمامه کرمک روا دکلدر استعمالو کشی کیم استعمامعن نشدن
اولا حمامه کرمیا حنر ابن دیز کشی حمامه طوقلق کرسون حقنه دن قوردشنه
سرکنکبین اجسون اتا جنجی یمک دخی یکدر زیرا بمرده ستن ایلر خصوصا
تخمر نوق بینه به شدله برنج بیه خصوصا شکرله آجلقه کرمک بدنی ترقد
ازقلادر دماغ ضعیف ایلر سکر زنرقده حمامه ن جقت چوق زمان
یورمن ازقلر آز یورین تمرز معتدل صو ایله بتمی فرح ایلر بدنن
درست ایلر تونملندر صوق صو ایله یقمقدن بیرلر واوغلا جقلر وبلغمی
دماغده سافتمق کرک دخی کیمک اسهال یه ترکسی وارسه یه تخمه اولدیسه
صوق صو ایله یقمیا الدن البسولوده یمق اجمه زیرا ارسن ارده انقلابه

46 b

تشنجه وغشیه ایوزه یکنوکره قالیبای بان باشلر اغرسنه
فایده ایلر صداع رلشی اکرکنده برکیزا دایم بروقتن کرمیاکیم تمزنه
عادت اولمیا بر اوکلی تمام کیم سبلرده در سونیلکه شول قدر کیم
کافی در عقل اودن بقیسن بندن تدبیر این بدکیم کرکدر واتنه بلکم
الکنجی باب دماغ اعضانک کیم رئیسه لر ونشریعه لرد حفظ
صحتلرنده وتشریحلرنده وطبیعتلرنده اتفاقی قنق الدز منسوب دکلدر
بر قاعده اون ایکی بابه تقلدم زیرا آدمن اون ایکی اندام در شریف الو
بو للو اول باشدر باشن ودماغ صونلر بلکل کیم باش
دماغ مملکت سراییدر ابقراط ایدر دکلی انداملر وجوده کلدکند مراد
باشدر زیرا آدم تلن حیواندن مکرم اولدوغی عقلله در عقل باشده
محلدر کن تابی رازی ایدر حق تعالی باش مملکت سرای قلدی دماغ
عقله تخت مسکن ایدی اول سبب باشده دماغ پرده ایچنده قودی
بر تعدی اول پرده ساج درکیم قدیه پرده در زیرا مرده کیم کلا الندن
اول ساجه ذقینه ایکنجی پرده اول قید ذکیم ساج انکث ازرنده بمنش در
ساج الکا پرده در اوچنجی پرده باشکث آنی در کیم اول قیه اول اته پردهه
دردتنی باشکث سکوکی در کیم ساج ایچنده قدی ذی اجنه ات اول
سکوکه پرده در کیم طشرادن اورانی برآنته ساج قلقان اولر قدی نشنه اولمز

17 a

هوس اوله اوقومغه باشلیا ایکی طرفدن دخی اشتها صادق
اوله اول وقت جماع اتمک اوغلان اولمغه بتین اولز جماع
آرزو اولدن تصور ده یه اول بابده حکما بیلر سویلمکدر کیم اشتها
کثرا یه قرشو بسنده جماع اتدرمکدر جانورلر دخی اولرسه ییغوزلر
بو قمقدر یه فسق بیلنمکدر جماع اتمک زمانده جماع آرزوسن
اونتدرر ذکر طلتق فصته کثرا اتب اغوا ایلر جلق ذکرست ایلر
گوز ضعیف ایلر ذهن کند ایلر ای دخی بل کیم جماع بر آدمزوی
نفس هیچ دکیم اکا اوزین معنی دایم اش ایدن عمرنک سرمایسن
گرگز بره تلف ایلر کند و کندیه دشمندر شتی انک شوکه بکزر کیم قرن
آجمون و صندن گوزنه نه تنک بیاجک گورمزسه ییسندن
انجمن ویرا صاتون اله اشتهاسنه لذتسز ییه اون بزغا بر دخی
الا اندغنه آلدغندن صکره پشیمان اوله بزغه الاجوس قوتیا قرشو
آنده ناکاه برکون کیسه بشله ترن اجه انجه موافق اولوره اته
برسن املغه کیسه نسنه بولمیا برگز آجلقدن دربیله قلاجق طمع
گوزنی نسنه طولدرمز خرج سرمایه دن ایدجک قوت کیسه کی تیز
بزسیلر جون ضعیفلق ایکی شنک ازرنه دشه دکمه وقت انکلکتندن
کسه قرتمز یول اقدر قوت ازغن تلف ایلامک گرک والله اعلم بالصواب

سکنجبین هر سبب حمام ده . حمام نجاما کیم اسباب ضروریدن
دکلدر بقای عمره لیکن ضروریدر معنی کرکلو حجت تندرستلکی
تتمه هم علوم دره استعمال اولرسا انک ایوسن برامزدن
فرق ایلمک دخی علمکه کرتمکی ضروریدر حمام دخی اول استعمال دایم
اولان تستلرذندر بلکی ادن لم حمامک ایوسن طلو سویلیه بیلین
حمامدر کیم تنبلری بو یک یوکسک اوله بنیاذ چوقدن اولا باکی
فرق یلدن اکسک اولمیه یا یالای اوج مرتبه ده اوله بر برا چنده
طشرا انی بارد رطب اولاکیم هم صوغوق هم تر ایلر اورته او حاذ رطب
اوله کیم هم قیزدرر هم تر ایلر ایچرکی او حاذ و یابس اولاکه هم قیزدرر
هم قرود طشرا ادن اول گیرورکن سر بدنی برلحظه اگلنه کیم گرک
چیقرکن دخی اکلنه آمده جونه اوترمن بدن قوده اوزلقا ذر
کثرت قوت آتسر باشی غوده گوزنورن اکسر حواس کند ایلر
طبیعت سست ایلر اشتهای کسر بیاجکی ایلر یرکی ازنیمکن
کترینگ انکلکندر آغز و ادن یرامز ایدر صفراوی ازق مزاجلو کیشیلر
طشراغ اوده اوته ایچد صوده کنه ایتی صود وکنمیه قزلیه
بلغمی مزاجلو ایچرو کی اوده گرمک گرک صودوکنمیه تلک گرک غایت
ایتی صودوکنمک گرک سوداوی کشیلر ده لینک صود وکنمک گرک

45 b

46 a

بو ریحلر کیم عربجه جماع اتمامشدر شونلرا اوغرر کیم ایچ کلدی منوز
یکیدیکن صاقلمقن قوت بیتوکمکن سکنده ربی طلتا بو خستلقلرک برسنه
اوغرر آدم کیم صاغ اولامز کون بیه اکبه مثلده برتلویه کنده اکبنه
برکیمرک قابلدنسنه قیاس جونکم سرکن کبیر بورزر اول قدر کیم کرد
بر دلو سبله بینه چقمز سه بر زیان ایلر قابنه باتکندیه قابنه
زیان ایلدکی بدنکث براندامنه تیز ماده ذوکر یه درلو درلو اولو
اولو جهانلر اولریه اول اندامه بریخ کترر کنده به زیانا ایلدکی
قوت قلبین قاان جوقلقی حرارت قوتلندرر خلطلر کوبیزر سنوداء
اولر پس حاصلکن خرج کرک حاصلدن خرج آرتوغ ایدنلده
قوت وار دقجه اکسلز کوز نوری ضعیف اولر بیکرلر قوتسز اولر
بوزرکی ضعیف اولر دیترر رعشه تشنج افلاج نسیان سوء
هضم رداوت خلق بلادت ذهن عار سزلق کسل
خفقان ضعف کبد هزال جبن اوشنلر کی سرمه بزا اولر
نعوذ بالله اول جماع مقدارندن آرتوغ ایدجک البته
برکی بکی اوغرر پس تنمق کرکس اما شوندکیله جماع اتمکه کوکلی شاد
ایچ ضعیف ایلمز مکر مدن نکجه آن دخی بل کیم شنلت کبی عورتله جماع
اتمک دوا دکلدر قری بارقی یا جوکین عورتلو یا حیض اولمش

44 b

یا حیض اولمش یه صیر ولقدن کبی قالمش یه جوق زمان
جماع ایلامش عورتله یه رسیدا اولمامش قیزلره جماع اتمک برامرد
بربدندن بجه درلو رنج کلر اوغلانله جماع اتمک بل اغرسن کترر
منی بیلدن فوبه فتلین دوکلمز یرامز خستلقلر کترر زیرا وضع خلقت
انجون دکلدر عورتنکث رحمنده بر قوت واردر منی بیلدن نتر قدر
[illegible] حیض [illegible] بیلده قلمز اما ضعیف ایلمز زیرا طبیعت [illegible]
اما شکل جماع [illegible] درلو اولرسه دکلندن یکرک شکل اولدر کیم عورت
اشغه یاتر یوقرو اولا عورتنک اکی ایدغن اکی بوکرندن یکا قلدر
یان اوزرنه جماع اتمک خطردر کیم اول اینه ماده دوکلمه ودخی [illegible]
کیم ارکک اشغه یان ضعیف اولر ار ارقا [illegible] اوزرنه بنشه عورت
استنه چیقرمس چوق زیان ایلر اولر کیم ارکک اوزرینه عورتنک
صوبندن کیرر [illegible] مثل ایله اولرسه ارک [illegible] تمام چقمز چوق درلو
رنجلر کترر اما شول جماع کیم عورت [illegible] دکلی شکلدن
یکدر اول شویله کرک کیم اول عورت بر ذوقت اوینیالر و
عورتنک [illegible] اکل اکل دبرده [illegible]
[illegible] عورت [illegible]
شول قدر کیم عورتنک کوزی [illegible] قچمغه باشلیا عورت

45 a

خلط تمام استفراغ اولمز بو مقامده سوز چوقدر اما بو ارایه بر
قدیله اول آلت سبب کیم البتة در هر بر آدمک درکنه بقاسنه
سبب اولدوغی بو مقصوده بو قدر کیم سویلدم بتر سوز اکلین بلر
کیم نادیدم والله اعلم یدنجی باب جماع سویلر کیم قنغی
شکل نیلده نه یت وزیان نه جماعک بلکل امدی کیم جماع
بر سبب در آدم اوغلنلرینک وجود بولمسی ایچون زیرا حق تعالی
آدم یرتدی طبراقدن جفتنی یرتدی ینه کندنک اکلوسندن
چونکیم قدرتنک کمالنی اکه درلو جهله آشکارا ایلدی برن
طبراقدن برن ینه کندو اکلوسندن وجوده کترمشکله اندن صکره
اول ایکیدن اول فنز کیم آرتدی اول ایکیسی جمع اولمغله آرده چوغالدی
چون اول زماندن تا بو زمانه باقی قالدی پس معلوم اولدی کیم ارله
عورت جمع اولمی آدم نوعینک دخی بقاسنه سبب ضروریمش
نته کیم قلان حیوانک اما قلان حیوانله آدم ارا سنده فرق بو
جماع وکتسنده اولدر که حیوان درلو درلو وضعله ایدامز همان شول
بر وضع اوزره کیم ایده کلدی اولدر الا آدم درلو درلو شکللر وضعلر
کیم فکرندن قوپر اتسا کرک و دخی آدم طبیعتی نه وقت جماعه
میل ایده البته واجبدر وقتن بلدرمک کیم زیا ابلوسندن سقنلر

43 b

زیرا بلمدکندن کسه سقنمز اول انی دیالم کیم جماع فایده در
اول منی کیم کلرندن حاصل اولر طبیعتدن نفس شهوی درلر بر
قوت وار چونکیم اول قوت جماع آرزو ایدر بوزک حرکتن قورق
اتمکا باشلر بیکلرکه تیز تیز لرله بکر کاردکلمش کبی قالقر دماغ
چکلر اره عورت بربیره کلدکی وقت کیم اعضا اول حرکتدن
قیزا هر برعضودن بر طملم قان چکلر تا ذهبا ساچندن ال ایاقی
درناغنه دکن هر برندن قان کیم دیرلر بیله کلر خایه دن اکی سکر
چیقر اول ارایه کیم قان دیرلر اول حرکتدن اول اکی سکرکت
اوجی اول قان اغردر اندن صکره اول ارلک آلتی چکر اشغا
ایندررر یرک حرکتدن طشره اتر پس جماعک دخی استفراغ در فایده
قیلر شول وقت کیم ایکمش اوله بدنه کرکلو قوتدن نسنه
[illegible] عمر تجلیغه غایت ارثمش اولمیا طبیعت جماع اولا فایده
ایلر رنج ایلر بیامز فکرلر کتیدر زر حرارت غریزیی او یاندرر
اشتهای صادق ایلر قاقنلغی کسر سودای صیر قتو سودالی
اولن رنجلر ساکن ایلر بلغم کسر بلغمدن اولن رنجلر ساکن ایلر
اولرکیم جماع ترک اتمکدن درلو درلو رنجلر حاصل اولر دوار کبی
ظلمة بصر ورم خصیه کبی ورم حالب کبی شول کشیدا غرمز

44 a

اچمک کرک الا پنیرک کوزن سهل اچمک کرک الا قوتلو رق
اودن دلونسه وارکیم استفراغ اتمک اول عاللرله زبان ایلر
استفراغ قصد اتدکلک ایچون که ایلمک کرک اکر بلمز سا مشکل در زیرا
بلمز ایچون ویردی اول کشیدن تنقی غلط کتمک کرک صفرا کتمک کرکدی
بلغم کتدی صفرا دخی آرتر خستلق دخی آرتوغ اولر اکبنجی تمن کرک اول ادت
ایردکی کشیدن اکر کبیدعجب نسنه وارسه اوت ویرمک کرک کیم استفراغ
اولا اکر یوغیسه خطر در اوت خود دکل ظفر البته چکر بر یکادن برنسنه
ازکیم اول کشنک کرده کی زیان آرتوغ اولر ایش دخی مشکل اولر اوچنجی
بانس کرک کیم اول سهل یه بردخی استفراغ کیم اولنسه بوکشنک اولت
قوت وار بیکم اول استفراغه دیه در دنجی استفراغ ایدنک مزاجی
کورمک کرک کیم غایت اسی اولمیا یه غایت خشک اولمیا یه غایت
صوق مزاجلو اولمیا یه فان آز کشی اولمیا بو قدر دخی اوت ویرمکا لایق
دکلدر بشنجی غایت آزی اولمیه غایت سمز اولمق اوت اچمکا
لایق اولمز آلتنجی هوا شفندن چکر بندن اکر بردلونسه بیزرسه ورزون
باشندن برتدن اوت اچمکا لایق اولمز یدنجی غایت قوجالی یا اوغلانق
اولمیا اوت اچمک روا دکلدر سکزنجی غایت اسی یه غایت صوق
کندرده استفراغ روا دکلدر طقوزنجی غایت اسی یرامز هوالو یرده یه

یه غایت صوق هوالو یرده روا دکلدر اونجی صولکشنک کرصناعت
قت در اکا اوت اچمک اولمز دلالک ناطورکب دورجی کبی
بلکه بودرلو استفراغ بیش درلو نسنا یه اول قصد اولمق کرک
اول کرک که زحمت ندن کورر سه چیقسن اول اولاکبنی اول چیقسن
نسنه کرکلی قدر کیدم آرتقی کیدرسه بر نه کزکلوس کتمش اولر بونه قمز
اتمش اولر اکر اکسک کیدرسه فایده بلمامش اولر ادنجی اول کیده جکر
نسنه تنقی یکا میل ایدرسه اول یکادن کیدرم یعنی قسمغا میل ایدرسه
کوکل دونمک کبی قسا آشغا میل ایدرسه کوبک بزمک کبی سهلانه
دردنجی بو چیقراجق نسنای عادت نجه چیقمق ایسه اول عادتجه چیقرا
نته کیم برکشنک کوزنده قول بهندی عادت اولدرکیم کوزده بتن قلی
اول ارایه لایق بردن ذرلرانکله جگرلر بر ایرق نسنا ایله چیقراین
دیه زیرا تجربه ایله بلمرسکز اشلرده نجه اشلامکی بیک کره زدکر
ایله اشلامک کرک بشنجی بشادن ماذی بدندن قوپرمق استمیه
که مشغلا ایله بشرمانجه روا دکلدر زیرا بشمادک خلط شول مزاجده
دکل در کچیقمق زیان کیده ابوعلی ایدر شول کشی کیم بدندن
خلط بشمادن چقمق استر بسوز کیم طبیعتنه ظلم ایلر زیرا
طبیعت تقاضا سی کلدر طبیعت کجنر بل کیم نجه دلو زمانه اغراز

42 b

43 a

مردلو فعلی فتیله ایتمک کرک کیم قایتمیه اولا والله اعلم بالصواب
التنبیه باب استفراغلرده و احتباسلرده در استفراغ
بشلنمق معنیسنه در احتباس طتمق معنیسنه در استفراغ کیم
بشلنمقدر بو کرکدر خلطلردن بشلنمقدر یه معدی بشلنمقدر
بلنمدن بر نجهلر ایتمشدر کیم صیرولق تنی خلطدن اولرسه تنی اعضادن
کوکسینه اول خلط آردن سرمکا یرز الا یلکز اول خلط سبب قلانه یقامغ
یرامز زیرا بر بریه قریشمشدر طمرده بونده اما یکرک عادت اولدر کیم
هر تنی اراسنده بولنکی اول غالب اولن خلط بولنرسه بیه اول ارایه مناسب
استفراغ اوله اول خلطکدر بیره مثلا برکشینک معدیسی طلو در کوکلی دونر استفراغ اولردن
قسمق مناسبدر یه آلدم ایتقده انلر وار اوله قسمق کرک کیم قسمی اعضادن
جکر صیزی بیلن بیلم . برکشینک کتکی بزر بغرسقلرنده ییل ار خلط وار
قیماز اول کشینک خلطلرین سرمکا احتقان کرک که موافق اولدره برکشینک
معدسنده بغرسقنده خلط وار قسمق اولمز احتقان ایدرلر راضی اولمز
یه احتقان ایله کل انکا مناسب مسهل در یه بدنم آغرا اولرد بر قان
آلدرمق ایلا کل یه حوذ قان تقاضا ایدرق بس خنتیدن اوت اچمک
کرک . برکشینک بدنی قچیر همراز طلو طلو کورنر رنکشنایت قزل در
بوندکمک قان الاجی پرلز اکنابله دورترکب سنجر مناسب انکا قان .

ع

آلمقدر برکشینک بدنی قان تقاضا ایدر اما الا کندو یه قوتده
ضعیفدر یه یا شلوک شیده طمرن آچمق تحلیل روح اولر انکا حجامت
موافقدر خصوصا بالدردن . برکشینک باشی آغرا اولرا ایتو کلرکب
اولر ایمز برتن شیشرکب اولرکجه انکت حالنه مناسب بورن لمقدر
برکشینک خستلغی وار اسهال اولر آیلمز کز نزا یا قن ایکن دیردمز بو
تنی یانه دورسه آغری سکرلر آغرو قچکلرکب اولر دزلر اغزی
انکت حالنه مناسب درلمکدر پس هر بردرلو خلط سرمکا و هر بردرلو
وقتده و هر بردرلو صیره ولغه بردرلو استفراغ مناسبدر عوام دیلنت
استفراغ دیو قسمغه دیرلر قیشین هیچ بردرلو استفراغ روا دکلدر زیرا
خلطلر کلمشدر یای کنلرنده مسهل روا دکلدر زیرا هوا بریکادن تحلیل
ایدر مسهل دخی بریکا تحلیل ایدجک بدن ایکسنک اراسنده ضعیفلر
یاسنا کنزر قسمق یای کنلرنده روا دکلدر طنمقلر یه اکندو صوغن
هر صنعتده قسمق ایوده قورمق کورن باغلیه یوکلرکه برسنه بیایکیم
نبیدسنک بلغم ملک چبقرا صکره اغزی بیرکلو صویله بیه کیم صوتا
صوولا ابکه ایچی ساعتدن صکره اما شرابن یه کلنکبین تیندب اچه
[illegible] بو ساعت نجه اندن غذا یه اککون بر آرد نجه قساکیم دن
[illegible] باقی قالدیسه کلوکمی [illegible] الاکیدن یازن [illegible]

دماغدن تمشدر چون دماغ سست اولر سکرلر دخی سست اولر
کوکتدن قازلر زیرا آرامش و راحت و سکون طلب ایلرسن
بدنکی توتمز ساقط اولر کوز بقامز اولر ال طوتامز دل سویلیمز
ایاق یوریمز سکرلر ایشدن قالر دکلمیچون بدن لطیف دماغچون
جان اولان بخار باشدن کیدنجه بنکشیکه ایحوده اکی درلو فایده
واردر بری اولدرکیم دماغ بدن دکلی توتمز ساکن اولر هر برنکث
حالی تازکلنمز بری اولدرکیم خلطلر بشر حرارت جانکث قوت طتر
وقت ایقونکث شول وقتدرکیم غذا اینکمش اولا بخار دماغه
یوز دوتمش اولا نشانی ایو ایقو کلدکنکث اولدرکیم فکرنکث هیچ
بر درلو برامز اندیشه اولمیا اول صاغ یاننه یتا برز وقت معده
سر توتون دیو اغزنا نه وار سه و بنه کتسون دیو اندن صول یاننه
دورنه جکر معده نکث ازرنه دوشت معده یی ترز درسون دیو کیم
غذا تیز هضم اولا اویانجق ینه ساغ یاننه دونه غذا انکث صاین
معده دن جکره اکلکه وار چون ایقونکث مقدارن غایت عاقلانه
دردن آدمه سکز ساعت ده دیدر اکر طقوز ساعت اویر سا بای
کجالر تمام ایمش اولر دشمندن ایر ثیه آنا کنده ز اینکث برامزده
مکر کجا ابماش اولا غذا پیکندن صکره اینه شول قدرکیم باش اغر

40 b

اولمیه ایانجق آغزن یوزن بسرکه طاقاتمش صو ایله غایت ییه اندن
صکره بر تاج آدم بو ربیه اندن اوترا برزمان کندز ایماک کبی
صو ایله باشی آغز ایلر طلاغ ایلر دل ذهن کند ایلر کوز نورن کسره
روش ایتمزدن چوقدر اشتهای کسر غدای سکر ایلر عقل ونکثار ایلر
انیتنو ایلر بدن سست ایلر اول آدم کیم ایتوده دزلکندر بلسون
کیم بدن خلط طلودر بلمن کیدر کمک آردنجه اولسون اول آدم کیم
ایتودن اویانز لی احوال صواچر خطا ایلر فقلن دیرسون اغزن یسون
اندن اچسون معده سنکث بخارا المزنه دیرلر نیا بمق وار زینه بدننه سکر
خراب ده ارتقه ازرنه ایمک انتمن ایلره درلو درلو نزللر ایلر اوکینه زیان
ایلر یوزا ازرنه ایمک کوزه زیان ایلر کوکس اوزرنسن کتر دیشن
اتمزن چوقدر باش اغرده اتو کیم اعتدال اوله یعنی نه چوغ نه از اوله
وقتنده اولا فایده سی چوقدر سه درلو توتب یرنه شغلرمقل آرزولی تل
فرح ایلر بدنی بیتی ایلر اغزدادن ایو ایلر سکرلر صافی ایلر دماغ اردر
بخاردن خلقلر کوجک ایلر غذای سکزر ایکی اجر کور نوزن ارتورز
ایقو وقتنده ایقو انک عقلی ذکث ایلر برامز دخلکتر د ایکث
رطوبتن قرده ذکر طافدر خلقلر برا خذ ایلر بدن ارتقلدر نکمز قرز دوصه دخ
قاتین ایلر شفقت کیدزر سکرلر قرده دلو ایلر دخی نجه درلو علتلر کتیرر

41 a

عجمده یه صفرویه آق اولر زیرا جان ایچره کیدر بن حرارتدن طشره اقار
بوندن بلکه اشیر اولرکیم اول حالت دترز هم دزرهم منوصر برنجه
وقت جان نکاه ایچره حرکت ایدرکاه طشره خجل اولدیغی وقت
کب اول شول وقت درکیم برنسنه‌ی طلب ایلیه اوزره اول یکتا
مونس باملامشکن ناگاه برسنبله امید کسیله الآ دخی برکزدن امید
ایلی اوزلمز امید کسدکیله جان مغبونلق یوزندن طشره ایچره حرکت ایدر بینه
امید برکزدن اوزلمادکیچون دونر طشره حرکت ایلر سبب اول در
کیم گاه قیزرر گاه بوزرر قوت ضعیف اولر عاجز اولر خیرتدن
برنجه وقت حرکت ایدر اما نه ایچره دن طشره نه طشره دن ایچره و
فکر ایلدکی وقت کب بو حرکت آز اولجق کیم قابل لو اولا عقل ارتده
علم فکر کب حق تعالینک عظمت قدرت فکر کب کوکلرده
یرلرده ایجندکیلرده باقب فکر ایلمک کبی حکمتدر ذهن اجرا اعتقاد
برکزدر اکثر کنده سبب تعیشتین فکر ایه رسه کیم بکرکی بجا اتمک در
یتب ایلیه این تدبیر درخیرلو مدارا درحسن حالدر زیرا استده
علم سیما ستدع عقل محکم اولر اکثر شول فکر قلرسا کیم بهزل در نکر در
سرزه هر برا ولمانحی سپناده یه برکیسیا زیان ارزتکدر و بلکیم
اول فکر مرتندر جان صینرولفی در دماغ قرور سخاعت ارترر مالیخولیا
کترر

39 b

گترر اما بو حرکت دخی وارکیم جان بدن اکسی دخی حرکت اتمز امت
ایکسنک حرکتنه دخی سببدر کیمه بنت کزا درمک کیم بوندن خلطلر
قوپارر ازون مستقلکر جذام واستسقا کب معدی آردر اکر
کوکل دونب قسار یه نه قدر یرا مز خلطلر وارسه جمقر زیاده ایتماع
ملكدر ایلر سیکلر کلکشدر قورقو سببندن کیم ترکب غالب اولاغ
وقت واقع اولر قورقوسنر اولانه بوزیانلر واقع اولمز شول قدر کیم
عاقل ایل ایدیمکا برسو یلندی ثابس الکلیا والله اعلم بالصواب
بشنجی باب ایقوده وایا یقلقده بلکل معی ایقو سبندر
اسباب حضوربدن ایکمون ایقوی سکونه یکدر اما یقلق حرکته
زیرا انسم اوترمی کیم ساکن اولمقدر ال باغ اول درتمک در
ایقوده دخی جان انجلین درکوندن ایرو ع ساکندر ایقو اکیدر
بر کی غیر طبیعی در بعینی اولر آدم طبیعتنده اولمز دیمک در
برخسته … کیم کوزن آن ایمه صفر یرا مز خلطلرک بخار در کیم دماغ
طولندرر کوزن آجدرمز دایم بحوذ یتره بر کی نوم طبیعی در یعنی صاغ
شکلرک طبیعتندن قوپر اول شول ایقودرکیم دماغک اطافتندن و
حاصل اولر شول سببله کیم غذا انکت قان اولب خلطلر اولدقدن
صکره بخار دماغه چیقر دماغک جوهرینی سست ایلر بکرجمله

40 a

نه نجه فایده قیلورسه حذندن کچمک اندن دخی آرتق زیان ایلر بیتا
کیم برکشی قلمنها برکز غایت ایچه آتش تسنیا بزارکی غایت اوج حسیات
بانس کورزا آیتدن فضولدن رویش ایلر توتن آرتر بیکرلرین برکیدن
اکر هیچ زنا عمر نجه اونت بغز سه خصوصا کیم طورقلد اولایه بخار
آز تیز نسنه بیش اولا کوزک توتن اکثر ضعیف ایلر سن آرترز
باش آغرسن کترر لکرآ حد اولرسه قرر در کوزک سکرلرن ضعیف
ایلر به خود جکر بیرام صواییندزر کوز ترالکرنن کترر سه بر عضو انحلیل ده
عاقل بو قدردن اشن بشارزر والله اعلم بالصواب اما
سکون بی مطلق اولدر کیم بدن حرکتدن دک طورمش اولا به اوتوره
یه بیتا راحتجون سکوکلر سکرلر دکلنه بدن نستمر به نک بکز آیدارلر
طر لر خلطلر اوترش دماغ تر اولر قوتت بدنم قرار طتر زیان
قیلن سکون بونی اولدر کیم ریاضت ترک اولدغی وقتنده دخی
حرکت اتمیا بدن سکرلر سست ایلر ثقل کند ایلر سن آنکرز
بکز خواب ایلر آغز داد سز ایلر طعام سکمز ایلر کور ضعیف ایلر
بلغم آرترر دخی نیجه درلو رنج کترر در دنجی باب روحانی
حرکته و سکونندر در بعنی جانن حرکتندن و سکونندن در
بلکل امدی کیم بو جانن حرکت دخی اسباب ضروریدن در زیرا

زیرا دکلی حرکت کیم وار جان تنبیلدر جان حرکت اتمامنک ممکن دکلدر
اما جان بلکه حرکت اتدکی اولدر کیم بدن و برنمادن جان حرکتن اولا
اول جان حرکت بر نیج درلودر بر نجاسی ایچرسندن طشره
طرفنه حرکت در فرح کبی کیم بر کشی آرزو سندن خبر ویرلر مثلا
بر کشینک بر سوکدیکی بیار وارد کندودن ایراق دشمن کورمک
مقصودیدی اول کشی معشوق کبی کلدی دیو خبر ویرسلر جان انی
کورمکیجون تیزکدن طشره حرکت ایدر اول سببدن در که اکثر
کیدر یوزنه صوتپرلر اولر کیم آرزوسندن غایت حریص اولر کورنکا
جان اکسنرده تیزکدن قپه بنه بربنه اوتر من برکزدن هیچ ممان تیک
بر سکلر اکر یا قاتی غضب کبی کیم بر کشی به بر کشی قیتاچق
اول قادغی کشیدن انتقام المق قصد یچون جان به نک طشره ادن
حرکت ایلر تیزکدن قپه سبب اولدر کیم قت قاقیه ذرلر زیرا طشره
قیزر درلر بنبزی اشر زیرا ایچ وبر کشی قارجاندن اکثرون صبوز
اولر کیم بغایت غضبندن جان یورکدن برکزدن جسد تمام بالاک اولر
بر نجا وقت جان بدنک طشره اسندن ایچرسنه حرکت ایلر
قورقو قت کبی اولر کیم غایت قورقوجن جان طشرادن ایچرو برکزدن
یرکا دقلو اولر کیم بو فلر یوزکن اکر سبب اولدر کیم قورقن آدمک

ایمجک بدن حولتدن خالقلقن مثلی شول ایر آدمی درتب
اوزمغابکنزر پس طرفی کیم ایتودن اویمقع بردرلو لطافتله
یه ایافن یه الن اودمق کرک موحرکت اتماکه وحی بدنی اوکرنکلو
اکل اکل باشلایب اوبن ارک خصوصا ابایمی بالدری دخی ایلوغ
واردقچه قتررق تا یمشیا سکرلر قزا عمان طرفه حرکته باشلیا بواوقته
ذلک استعدادی یعنی یره قلقمغون اویمق دیمکت اولرا تا
اوزی طقز درلودر زیرا یه اکثولدر یه قتی دریه معتدل ده براوچکش
هر بری یه ازوندر یه قتا ده یه معتدلدر بوطقزک هر برسی برطبیعتده
هر بر برحاله موافقدر کیم اول موافق اولدیغی حالته اولن آدمه فایده
ایلر برحاله دخی مخالفدر کیم اول حالده آدمه زیان ایلر اول طقزک
برسی قت اورمقدر کیم چون زمان اولا بدنی تیز دهر تر ایلر سکره
تز دل ارقلدر منوذد برسی قت اورمقدر کیم آز زمان اوله بدنی سینی
تر ایلر برسی قت اورمقدر که معتدل زمان اولا بدنی تیز دررکوز
نمدر برسی اکل اورمقدر کیم چوق زمان اوله بدنی تنزده تر ایلر
سست ایلر برسی اکل اورمقدر کیم آز زمان اولا بدنی تر ایلر سست
ایلر طشلک ایلر برسی اکل اورمقدر کیم معتدل زمان اولا بدنی تز
ایلر قتیز دررر برسی چوق زمان در معتدل اولا بدنی تیز دهر نمدر برسی

یعنی حرکته ده

برسی آز زمان اورمقدر کیم معتدل اولا بدنی تر ایلر معتدلدر
برسی معتدل زمان معتدل اورمقدر بیج بردرلو مقدار بلرتمز
اعتیه ده زیانده کلدکی ادی بو ذلک استعداده اول اکل اکل
باشلنوب واردقچه قت اوندی نتهکیم دیدک انی سکر مطرد
ریاضته مشغول اولدی اما چوکتکش کیم ریاضت دیرلر
مقدار شول قدر کرک کیم بدنی قزا یا غرن قزا درکلا دریه قللدی بنه
الا عشره چیقت طاطامیه اقتیا الیتا بحق ثم کتب علیه الا انه
اندن بنه اوتره باشلیالر بنه اورمغه بوکن باشلایجق قت قت
اوالر واردقچه اکل اکل تا شوکه دکن کیم بدنی ضوبه نفس اکل اکل
اکراولا بو حرکتدن سکرنی اورمغا ذلک انتشار دادی دیرلر آنی
این یونن نیه وحی بیایجکن بیه اشبوطریق کیم کوسترد دم
عادت اید نجک فایده عامه اولر ان شاء الله تعالی
اما حرکت جزوی کیم هر براندام دپرنمکدر فایده بر اولن
ذپرتمن اندام دیرنته کیم دیدک ال دپرنسه اول ال سکزلنده طیرارده
سکزلری اتپنه قلمز ایزلر کیدر اکر دیبه دپرتمن دیلک سکزلرده
طمرلری نسنه قالمز کیدر شول شرطله کیم اکلن ازدن حرکت اولمیا
یکن قت حرکت اولمیه اکر انلرن قت اولرسه اول کرکونه حرکت

36 b

37 a

بدن قزدر پنیلر و مرنه کیم قزر دریمیالر واشلمیالر منفعت اکی گز
سماق شور باسن پازویله یا اسفاناخله قزل ازوملر قز اتیله
یمیالر حمامده آز اوتورلر قنی اسی حمامه گرمیالر

بهار فصل خلطلرک مهیک در قلتلیغی وارسه بلرده بصیرت
اولان گورر مسهلله پرهیزله اول علت شرزر بهارده
فصل ترازوس د طبیعتک هر بر نک آغزن بینس آشکارا
ایلر کطرته بلمن آغزن کبیدر بینینا مدد ایلر ابدر بهار فصلنده
سوداایلر نسلردن تتی ساقنمق گرک زیرا بهارقان طبیعتنده در
اکثر جا باللغله ضدن ایدرلر یعنی قانی دفع ایدرز صفرلر مشکل در
طبیب جاهل اگر حق اشلر سه دخی اشلتمامک گرک زیرا مقدارن
بلمز مرایشک مقامن بلمز وقتندن نه قدر گرکدوگندن مرمزاجه
جاهل در تصرفه گوجی یتمز برنسخه ده نه گورر سه نیته آغزدن نه ایشدرسه
آن اشلر ابلهدر بل کیم دلودر اول کشی کیم کندزنی بر هنگامجی الندن
اوت اچمکله خسته الندن آلم صانز بلمز کیم رنجنه دخی رنج قتر
شلنه شول کشی بگزر کیم دیکن گتورمز آغزلغندن استنه یوز دخی
یغر
نه بر یونجی برکار روا نسه ایه ایرشدی آزش
آت دوکمش ایتوس گلمش قوندی اخشم اولمشدی گوردی بریغ دخی

آدم قونمشلر آتلرن باغلامشلر بو وحی آتنی بر بچاغه ایلتدی باغلادی
ایتوس کلب عاجز اولدر زردی آتنک توبراسن اکی بچالک
یم گتورمشدی اگرنه گلمادکیم اکی بچالک در یکین آلدی باشنه
توبرای آصدی گلدی ایومغه مشغول اولدی اول اول قونلار کت
هر سنک اربا بر یوغدی طر گلدی گندو آتنک توبراسن گتوردی
واردی اول آتنک توبراسن آلدی آرپاسن کندو آت توبراسنه
قیدی اول توبراده نه ایجه آرپا قودی بر اکی آوچ قدری گلدی آتنه
دی وردی یاتدی ایرته اولدی هر بر بیکاکیم یوللر بوی گتدی
اول آتنک آرپاسن آلدقلری کشی صاندی کیم آرپای آت یدی طرد
توبراسن آلدی یوکن یکلندی گتدی یول اوزاغدی اول اشزلغدی
آت کیجه یم یاد کندن اول منزله وارمادن یورلدی ایتی ایندیی
نه ماگله زحمتله آخشام دکن برکویه ایرشدی بر ترکک او اوگنه آتن
باغلادی مکیبسن ایندردی یانه قودی تصور نع بودر کیم آت آرپایی
چوق یدی آرپا طنتدی اوراسنه بو وجهله سویلردی کیم آز پای چوق وردم
کیجه یوکن یور مادکی آرپا طنند غیحون در دیرکن اوکش آردندن گلیوردی
بر ترک ناگاه ایشتدی طولند قتلارنه گلدی کندزن غافل قیلت ایدر
بو آت نولدیکه هیچ دیرنمز اتش ایدر یورلدی بلمزن سبین گلدی اول

ترك ایدر بحثی بو یاننه اول یاننه گچدی ایدر آرپا طوتمش بیمن چوق دیرمشین
آت اتی طلق ایدردی بو کز بیتمن صاند ترکک سوزنه اینند بلمزکه
گنده‌دن ایشنده کی خبرده اعتقاد شویله باغلادی اول ترکه کوبیلرمش
دنده علاج ضرر ایدر عجب بیلابن بو آمنه دیر ترک ایدریم وپرمه
آیرن آل شوغه بتله آیرن آلدی سوغه باغلایو قودی آت سکین آج
آزمش قزمشکن ناگاه یا بنجقله سوغه طوردی سوق گچدی بزلدی
آلدی جاهل طبیب دخی خستنک سوزندن بر فاسد خیال ایدر
یا گنده و باطل ظنندن قوین فکرنه اعتماد ایلر بلمز حقیقتده باطلمیدر
عمل مخالف دشر اگر بر نجی طورش گلرسه بر نجی خطا ایدر بلکه اکثر
مخالف دشرینه آلدورر یه بر دخی بو بیک خستلق قضاسنه دخی اوغرد
شویله کیم قرتلمس مشکل اولر شمدکی طبیبلرنده شفقت یوق کیم
ایسرگیه مسلمانلری ایلیه بلمادکن اسلامیه تکلیف عرض نعوذ بالله جهل
جهلله برکشیده و یولداش اوله اول ولایته دخی حرامی یاغی گرگمز
اول یره قیشغه اول تغیر غیر طبیعی کیم آکی دیرلو دردیدکت
بر دلو بر طبیعته مخالف دگل یعنی شویله دگل کیم متضرت فی الحال
ایرشه اول دخی اکی سببله اولور بر سببینه سبب علوی دیرلر
بر سببنه سبب سفلی دیرلر اول سبب علوی اوله کیم ناگاه قیش

قیش فصلنده گونش بر یره وارر کیم آنده مریخ طبیعتنک یلدزلر
بولشر قیش گوننده اسی اولر یای گبی گبی یا خود یای گوننده بر
یره وارر کیم آنده زحل طبیعتنده یلدزلر بولشر یای گوننده
صوق اولر قیش گبی گبی اول تغیر غیر طبیعی کیم سبب علوی ایله اولر
اما اول کیم سبب سفلی ایدندن اولر اول شولدر کیم یرینده مکانلر
بیتی طرحی یرلر تفاوت ایله اولنه کیم قیش گوننده چوق آچی یلدزلر
دگز قراکلر اسی اولر یای گوننده یورتنک طغرا باشی صوق اولر
ایکی دخی اول ایکی فصلک طبیعتنه موافق دگل بس شویله‌کت
هوای نیجه دریو آراده مختصر جهله بیلمک گرکدر بلکه امری کیم
معتدل هوا خط استوا هوای در خط استوا اولتی بر یرده کیم دائم
گونش آنده اولنلارک باشلر اندنه گچر کچلر گنده ذلزلک تمهل
تفاوت ایلر غایت صوق ایلر غایت ایسی اولمز اعتدالنتین ده
یر یوزنک دگلندن اول اقلیملرک اولی ده آنده غایت ایراق
اولن یدنجی اقلیم ده اول اقلیمده یدنجی اقلیمک اورتا بر یده دخی
اقلیم ده اقلیملر اعتبار ایله معتدل ده دخی خط استوا اولتی کیم
اول اقلیم ده معتدل اولر بو یوز اعتبار ایله قرو اولن قوالیک
هوای تندرست اولر برینه هوای کلب صازلو صولو یره هوای

ترمه اولالكه

غليظ اولر صافي اولمز بكز خوش اولمز قرن بويك اولر بلغم
جمع اولر قوة تسز اولر اما آجي بكز قراكلرنك هواسي ياوز
اولمز اگرچه اتي اولر بعضي يره لر هواسي غايت تر اولر ولي طرلو
صو اوتلين عفونت اولمز شمال طاغ اولن يير هواسي
قومنك بدنن قتز درست ايلر قوتسز اولرلر غذا بكلرمز ز
جنوب هواسي تندرست اولمز جنوب طاغ اولن يير هواسي
قومنك بدنن قوي ايلر دايم حركت اتمكدن عاجز اولمزلر معده لر
قوتمو اولر بكزلر طونيق قوت جاذبه لر قوي اولر هاضمه لرندن اكثر
وقت اسهال اولرلر مگر كيم صو سنز و بيوكسك يير اولا بر يرك كيم
طاغ كن باتدغندن يانيه اوله بكدر هواسي اول يردن كيم طاغ كن
طوغدغندن يانيه اولا زيراكن باتدغندن يكا طاغ اولجق كيم كن
طوغسي آچق اولا كن طوغدغي وقتدن طوقتز قومنه اكول اكول تيز دوزر
ايكندودن ملمز كيجه اولنجه اكول اكول صووزر هواسي كنشكلدكندن
يكادن كلر ايرده حرارت شمسيه ازلرندن ايركتز • كن
باتدغندن يكادن كلن يل يرامز دركونش حركتنه قرشو اسرز
حرارت ازكز نه قدر خشم يل اسديسه كن باشندن اشدي
نه قدر غاره جلر كلديسه كن طوغسندن كلدي بيوكسك يرلرك هواسي

طبيعتي قوتلندررر بكز بقرل ايلر اشتهاي قوتمو ايلر كا هاتكي كوزند
آچق ييرلر هواسي بدني سست ايلر حرارت غريزي ضعيف ايلر
بكز صولدرر اشتهايي كسر فهم كند ايلر طبيعتي خراب ايلر خراتي
ضعيف ايلر چوقر يير هواسي ازكند و بخار سينيندن آلمق
ييرده ديه كمز اقتدرا يدر دخي دماغ و نكث ايلر طلاغ بويه روزتكر
ايلر آغز دادن يرامز ايلر تيز قابض ايلر قزه يير هواسي برقرلودر
زيرا نه طرف برابرده اونيز و يير هواسي اعتبارسز اولر قومنك حال
تيز تيز دوندر لودر لواولر جنپرتدو صورلر اولدغي يير هواسي باكش
آغر هولوهولو استماللر ايلر جهان چقرغن اولر مگر كيم غذاي آز
يياولر تيز بكلر غذا يياولر اول صودن اچميلر صوق هوا نزله ايدرمو
صرع رعشه ايلر قوم خفقت انلمو فضول طرالقشر ايلر اتي شوا
باش آغرس استماكوز آغرس اوبز ذقركو قلاغ آغرس دشش
آغرس وزمله گترر بوجمله اول تغير طبيعي كيم طبيعته دشمن دخي
دكلدر اول سببدن دد اما اول برتغير كيم اول دخي غير
طبيعي در هم هوانك طبيعتنه مخالف در اول شو كه در كيم نا گاه
اولكي سببدن برسيله هوانك جوهرنه برآفت ارشه كيم هوا عفو
اولر شو مثله كيم آدمك طبيعتي اول آغولو هوانك تيز كلنه ديا مز

صحت کیدر بل کیم اکثر هلاک اولر و یا هوا بر کشی نفسنی گیرت
بینه جهدقجه قتی اعضانک تعیننده یرا مز خلط بولر سطبیعت اول
نفسی اغوبی آز قدر اول قوت کیم اول خلط اغولنمدن طشره
ساقط اولر اول خلط بشانز اعضای رئیسه لرک کیم اوچ در
یوسینه یا اکبسنه کیم بنظر ایتکا اول اعضاء رئیسه لر اگر قوتلو
بولنرسه کیم دفع اید سر بربرنک برده گلجک یر وار اول آنا
دوکر اگر ضعیف بولنرسه کیم دفع ایده مه اول کشی هلاک اولر
بو مرضه طاعون دیرلر و یا اولدر کیم تمام نفسدن جگر بند آلت
اغولنر قان تکمز هلاک اولر اول اعضاء رئیسه لرک دردماغ
بغیر در بغیر قوتلو بولنرسه کیم اول نفسدن اغولنمش خلطه بینی یا گوه
دفع ایلیه ایلی بزنه دوکر اگر یورک قوتلو بولنرسه قولتوغه دوکر
دماغ قوتلو بولنرسه قلق آرده دوکر اول زمانده کیم هوا ایرامز
اولمغه باشلر قتل کشیلر علامتلرن گوزلر یردن و گوکدن
گوکدن اولن علامتلر هوا ایرامز اولدغنه اولدر کیم الدز دوشمک
الدز آتمق چوغ اولا گزاو تنلدن آن کورجک بلکل کیم اول ییل دبا
واردر اویله یلی چوغ اسرسه قیشین کیم یاغمر علامتلر چوغ الاینا
ها فر یغمیا اگر بشارق طمان اولرسه قیش فصلنده کیم قیش بیشی اوله

28 b

اگر یازه یاغمر آز یغارسه کیم هوا صوق اوله اویله یلی چوغ
اسه هوا اول زمانده طونق اوله معنی یشارق اوله بر زمان
ینه هوا طره اوله بر زمان ینه بشارق اوله بر زمان اراده
هوا صوق اوله بلدرک ارالسنده انجه بولت چوغ اوله بر
دیه کمز حله و با علامتیده اگر یازاوله فندن صکره حرارت
آز اولرسه هواده و با علامتدر اگر الجلارک یپراقی احلفا
بشلادوغ وقتین کیم هنوز نازک ده اوج گز لنده اوچ وقت
باقی اگر گوزلر تندرست اولرسه اول ییل سلامتدر اگر قنغی برشی
یه بردر لو دخی عیبلو اولرسه بل کیم اول ییل هوا تندرست دگلدر
اشبو دیدکمز جمله سی علامت سماوی در یعنی گوکدن اولن علامتلر
اما یردن اولن علامتلر اولدر کیم یر قرججغزلر و قربغه چوغ اوله
وزیرک جانورلرچه تکلنکلی جهان اینندن چیقیا قرغه اولن
یرده اچمسه پس بلمک کرک بو یله اولسه دلیلدر که یقین زمانده وبا
اولاجقدر شاقنمق اول آفتدن حق تعالی صقلایجی اشبو سببدن
اولرکیم اول بیلدن آرد لراوت اچالکله وقان الماله بز طبیبدن
زیرا اندن ساقنمق کرک آر داجق نه دوا یاجق نه دردکمه کیم بلمز
طبیعت مختلف در آنه ن صکره پرهیز ایدر الریمشلردن بجیدن

29 a

شوربادن یاغلودن طتلولرندن نکسیلیدیکا فوریعد
صندل مشک عود عنبر نارنج تورنج امرود آلما اکشبودیکلرکنک
قتورلرن قبولنق اوده بیل کیرن دزخلر ایجنده قومق اوکی دیواورلز
کل سویلیسرکه ساچمق خلاف سوین ساچمق هر ننکث کیمی
طبیعتی سوقنا ولر قتوس لطیف اوله ایدر هر حالی موافق قلا ان
شاء الله تعالی اکبحی باب غذاده در شراب ده در
بو اسباب ضروریدنک التجنجی بیکدر زیرا بیمک سبیدر بقا بدنه
چونکه لنظالطخا حاصل اولماسنه کیم اوراخلاطدرکی طبیعتک بدندن
ارواح غذا بیا قلب جگر دماغ قوتلرسته نفس ناطقه فیض اوله
قلیقندن اعضا غذاسین اله بس غذا انکث رعایت واجب
اولدی بل ادی غذا هر نسنه در کیم اوغزدن کیره آندن معده یه واره
هو قلو حلته اعضا یه وارجق قان اوله قلان خلطلر اندن اتت
جان اوله آینا دخ بل کیم اهل تمیز دیشلرده غذا ایس صحتن رعایت
اتمکا کشنک آره بغدای اتمکی اوله اتکلک خیشکلکی برشیندن
یکمش ایتمش وطلاغ اتی سمز بوزاغوا اتی لطیف بسلنمش
تیرغ اتی ککلیک دراج حل اتی بلق کیم طتلو سوده آوبار لر
آره طبه اقصو طشلو اره قرن طتارلر آقیال کیم اودکوزمیش دواق

اولمش اوله قزل قر دار دوملة اغر دلمش بادام قرو انوانجیر له
قوز ایچی یاشش غذاده ایوا اولمش اتون کسلمش اق ایری
داتلو صولو طتلو ازم ایو اولمش انجیر لطیف انار کیم نابیه خوش
درلر نه غایت اکشدر نه غایت طتلو طتلو صولو اماکیم اوزاده
بیه بیده براکشپن اوله لطیف صولو امرود دایم هر برنک وقتنده
وقت اولیپان دکلی وقتنده غذا ایده بجک ایو غذا بندن درلر
بندرون ایکه کیرجک زمی خوش اله کیره بجک کیم ناچار اولسه
آیره غندن انوسن بولدجه بیدرالا قیمتیلر شوبله ایو نعمته فیزلر اما
شوبله بیمک کرک کیم آره بغدای اتمکیله ایرکلک ثیکث اتدن
یکمرکی غذا ایو قدر صاغ کشیه ایشنده انجی بغدا ایکث ایوسی الورکه
نه قزل اوله نه آغ اوله صرو اوله اراسنده اوتلر تخمندن اولمیه
ایر اوله دانس ایر اوله غایت کوزمیدن اولمش اوله صابیله
جوری باتماسش اولعو منتن دوکلکن اززنه نا غمز یا غمش اوله
غایت ازوجه صا ورلرکوکلتن شودلر غایت ینه آیلیدر دکرمنده
اکدرکن صقعبالرکیم پیشق اولب کوینیه اکن ایر اولمیه دکرمندن
چیقجق ایسله چوالقیمیالر هفته کچنیه بو قنیلر غایت ایجه
الکدن کچه نن کیم توز کلیدر ایرسین کیکلیدن اینده للکار شولت

شول اورتاسن کیم شعر الگدن کچمش اوله آزجق ایش سوپه نغزلر
قیت طلتمیه خمیرینه اکن سوق ایلمیه لر طز لوطز سنز یوغرمیالر طوز یرینه
اوله چورک اوت رازیانه انیسون زیره نانخواه مرقنفش قلای اوزرینه
اونسه یوغره‌دن غایت کوزلیالر خمیره تمام کلفجه اندن اشتی کالر
غایت بشرلر سقندرکوهمیه جیک قالمیه پر تمیز آر پرده بیا قیالر
اذرنه بریقعه نسنه اوزرلر سوانک اثر قورتیه ملم آغز اولیاینکن
بوغ باشا لمیه تمام شوتکجی طبیعتی ایمکک شیشک ای طبیعتنه
برابر اولر لطافتده بودخی لطیف در معتدل قان ایلر نکشت
رنکمنی آر آنلر تمزدر قوت ایلر جمیع درلو غذالر اصلاح ایلر امتا
اتلنش ایدیس اولدرکیم جاتور خیر الفعله اکثر لکله بومسه ارق
بیه دن شرلب قهر کلک کن برقاج کن وکلمدن بوغزلنمش المیه
دنکب قهر کورمش اولمه بی دینلر النده یرمز اوت اولیب
ات خواب اولمش اولمیه آزی اولمیه اکن غایت سمز اولمیه
چنکه بچاغله بوغزلنمش اولمیه درسن چتاز رکن تیز چتارلر
ترندغ ایچکوسن فی الحال حنزالرکیم تقدس آتنه سکنتیه اتدرک
یمرکی اولدرکیم سنکله یاپشمش اوله سمز اچندن آزغ اوله بیکرلو
اوله بچنتی درلر بالواتت درلر تنق اعضاکیم حرکت چوغ ایله

30 b

اول یکدر بوین اتی اندن چنکه اندن پهلو ازرنه یتر اولدخی
حرکت کیدر بونجالر دشدرکیم مرقنتی اعضا ایسه سینه یتنه
اول اعضایه فایده ایلر مثلا کوز کوزه ایکی آینه جکر جکرا بوردیکم
وصنعد اولجی اتلی خوز بدن در لطافتده آر اتمکدن آشغ دز
قوتده برنجی اولورده بیشلنی فی الحال کیسه کلر وقت لنعا جدن
یاملک یکدر باری برکندن صکره بیالر غایت ایورلر
شولکه کیش کیم صاغدر وصاعلغن سقلیاین وایتا اتلردن
طبیعت غایت سوق اوتلردن وقرده‌جی نسنلردن وغایت
ترلک آرشن نسنلردن ستنی کرک کن نندرک صحر صاغلوغ
ترازوری مهربیکا ایرز اصلاح محتاج اولمن غذای بولجی محتاج
اولن غذایه متید اولنیله نکرکیم طبیعتنه موافق غذا دکل اوله آنها
غایت کلیب نسه استهاسدکی وقت فرصت بکرنسیه زیرا اشتها
کلمشکن آزرانلمه یا جلک بولنندن یمک یکدر شول یا جکه دن
کیم غایت عزیز غذا اوله اشتها صادق دکلکن یرلنه ازدخالب
طعامن ستنلر یعنی یکمادن زیرغ یمکدن غایت سقنتی کرک
زیرا معده بس بوشکن بیه کن کندو بیه اما معده طلو یکن بیان پیز
نه زور کندو بیمز نه صاغلغنه دشمن دیه بسکمادن برغ بیدکی

31 a

بر او یندن دلو دلو یا جکلر یمک طبیعتی متحیر ایلر بکرک عادت
اولدرکیم هر قنغی غذای کوکلی دلرسه آندن طویخجه یه ایرغمنه مقید
اولمیه تا بر غذا وقت وخ کلنجه انده دخی کوکلی دلدکندن یه هنوز
وخ اشتهاسی وار ایکن قیه غذا کیم لذتسز اوله اشتهای کیند
ایلر معده یی سست ایلر اکشی چوق یمک تیز قوجالدر بدن قورر
ملر آغریسن کثیر طتلوی دایم یمک استما کثیر معده یی سست
ایلر اشتهای کسر طتلودن اولن خلط تیز قوقر طتلونکن زیانن
اکشی کیدرر اکشینک طتلو طتسزک زیانن طزلو کیدرر طزلونک
زیانن طتسز یا طملونک زیانن یه طزلو کیدرر یه طتلو طتسز بشنه
دیه کمز اسفاناخ طمکان بیراغ یوغرد کب بونک کب نسنالرکی
ناچار اولمایجه یا مک کرک اکر یه سه اکن آز یه صاغلقده
یه میره بدن ازقلدر مکر کیم بر امز غذالردن اوله دایم صاغلقده
غایت صاقنمق صیر دلقده زیرکه بیک کبیدر هر آدم اولدن بر نسنه یه
عادت ایدرسه آن ترک اتمک بر کزدن روا دکلدر مکر کیم
طبیعت اکل اکل اوکرد اوکردا اولسا اول کیسه کیم بر امز غذا ب
بر وخ ایدرکیم بکا زیان ایلمز جاهلدر انکرن که زیان ایلر الا
طمز زیانن یا خود طبیعتنک موافق در انکرن زیان ایلمز زیرا

زیرا طبیعت مختلفدر اکر شول قومدن اولرسه که زیان اتدکن
بلمیه صکره بلا آچاره بلمیه بزدن اوکدن کلنلرکیم تجربه ایلادلرندر
بر وخ نسنالکی بربریله زیانن ایتمیان پسون کورسن زیان ایدر می
بالعغله شد یوغرت یه انلاج ایلر یه قورینغ یه جذام ایلر اکشی نسنه ایله
شد یوغرت یمیلرکیم مضرتی ظاهردر باش اغدن ازم هر سبب
ازر نار برنجله بر ابنده سیرکه سدلو آش کوکدیمیلر دخی بر
اتی طبیعتلو غذا ایله بر اتی طبیعتلو نسنه ای دخی بر شوغله بر صوغو
وخ برغلیظله برغلیظی دخی برقابضله برقابضی دخی برکنج بنکرله
برکنج بنکر دخی یوغردله ترب تاوغ اتیله یوغرت یمیلر برامز
طزلو غذا ایله ایچن سو اچمیلر بیشی هوکنه صوق دوا چمیلر طتلو هوکنه
ایتی آش هوکنه صوق صو اچمیلر بر امز دبلدک هر بری نجه دلو
زیان کتورر صاقنمق کرک اما تجکن نسنه لرده دبشلر قرتم
تی صوین از صو یله جمع اتمیلر مادام که بر نسنه معده ده اوله بر نسن
اچمیلر صولرک ایو سی اقر صودر کیم ار طیراغ ازرنه اقه یا خود
آرکاشی ازرنه آقه اوتدن بر اقدن نسنه ترشمیه بر امز آغاجلر
کوکنه اوغرامیه دکن اولمیا شو بیله کونشه اتش دینه دکل الکن ایلی
بله اتی کندرده آزاکز صولردن دیرلش اولر کونشه ترشو آقه

یاشماله ترشو آنه کاه کاه یوکنک قیالردن اوجاه اراق یردن کلا
وترین پینی اوله آز اچمکله صوصلق قندرا آلب قویجی تیز الیسه ایچی
کنده تیز صویه صوق کنده اچن کشی شویله کم آکز قسلوکب اولدی
اکشیبو دیکلرلاین اولرسه غایت ایو صو در اکر آکسکه لرسه آشفادر
بکا رصوی غلیظ اولور صودن چقه غیبه ایکن ایان کتدکچه لطیف
اولر غلیظلغی بگانددن اولسه اچنده یه طبراقدن اولر آلالربرقا بلنه
قیالر برزمان اسلتن دوکلر اورتاسن آبه ق قبا قیالردن دکلر
اول اورتاسندن آلدقلرن اچلرنی صوی یاعز صودر دخی
یرامز جیز ندوصودر یعنی شول صوکم آقب چقدغی بلزمز اولسه
تزا بهم بالچی اولر خصوصا ازرنه قزل یا شل بالغ کب اولرصاز
صوی دخی یرامزدر خصوصا کم داد یازنکث با قفتوس آپریمش
اولر اول دتلردن تیشلردن آتمز صو کزک صازلر اوسون
کرک اولماسون آزاولجق یرامزدر حیله صویرامزنی آیو
ایلمکاه اولورکیم برغایت آزو یردن طبراق آلرلر اول صویه قترلر
غایت چلقلر کم اوزنیجه کیم صوبولامجه دوتز اندن قریاپرکسنز
دوکب اورتاسن اچارلردن دخی دوکلر طبراق آرولقن بلمکاه
حیله اولورکیم صوی کرنشه قرشو طتارلر بقالر اکر اراسندام نسنه

نسنه وار ساکم برساعت قدرنده ظرلمیا طراق صافی طرح
دکلدر اکر صو برساعتدن اکسکده ظرلرسه کم کنسا قارشو آریی
کوزنه بلاسن کم طبراق آرز وقت صواچمکلک اول قدر
کم غذا سکنکا یونلمش اوله غذای ییت ازرنه صواچمک
اولک ییتی غذا انکشو ارتن کیدرز معده نمک رطوبت آرتر
غذا بلغمی اولر اکر یاغلو غذا بسه تخمه اولر اما برنجه ایتمز ایلو
کشیلره فایده ایلر اکر اچمزسه معده سنک اورندن غذا کوبنز
صو الاون سوبیندرر غذا اعتداله هضم اولر اما برنجه کشیلره
صواچمک عادتدر عادت طبیعت اولر زیاندن کرخا بلی
دکلسه قیرمز زیرا اچمزسه آرتق زیان ایلر برنجه آدمکشه
قدر اوترسه اشتهاسی کلمز صواچمایجه معده سی ضعیفدر مزاج
خشکدر ترلکدن مددا المانجه قوت جاذبه کیم اکا آتمقا
یدلر اوبتمز کیم غذادلیه پس آزاچه اکزل ایجه غایت سوق اچیه
آچلغن صواچمک معده سوز اشتهای کسر بلنم ایلر بکرلر
کلمشک ایلر خصوصاکیم یغر بیش یه اشلمش اوله حمامندن
چیقب صواچمک نیکوکلر آکنه زیان ایلر بکرآغزندن کرزر
معده و جکر بندا عضاسنه زیان ایلر بوجیب قزمشله صواچمک

اعضانك قوتن كسر جماعدن صكره صو اچمك بيل آغرين
گترر قوت جماع كسر اوشت صوكبه صو اچمك اعضاسي
سست ايدر قولنج گترر طمرلرده بيل ايلتر بش بيت اچمك
بلغمدن بيلين اولن قولنج مستقلد گترر بر كشي كيم بر قدحلو يرامز
رنج وارادي گيتدي اما حكيم ايتدي صودن صاقنغل صاقنمز ايسه
بس كيم اول رنج گيتاه تمان طرز اول كشيه كيم صو زيان
ايدر ايسه دخي هر كيم صو زيان ايدر اما اچمزسه تحمل ايدمز يا خود
معده سي جگري گويكر اغزكلو بردا انمك اثر گندن اكول اگوت
صورري اچسون چوق آدم اولر كيم طزلو بلغم يا صفرالو بلغمدن
صوسزيه تحمل ايدمز يعني اچمامكا قتلانمز البچ صو اچسون اگر قسه
دخي يكدر اوچ وقت صوصمغا عطش كاذب درلر بعضي
ايلان صوصمق بر يوديمك صوكنه كه اوزتب صوصمق كيدر بريسي
ملتلو صوكنه كه سهل وقت صبر ايده جك گيدر بر جماع ايده جك بو
اوچنده دخي اچمامك گرك ايتوردن اياتب في الحال صو اچمك
يرامزدر صاقنمق گرك كيم بردم كچا اندن اچلر والله اعلم بالصواب
اما تحمل اچمكده تدبير اولدر سز چون ديمشلر اول قدر كيم
البته گرك دريالم سزجنك ايوبس اولدر كيم رسيده اولمش اولا

يوز سكسن كنلك اوله اگر اول بولنمز سه يوز كنلكدن الكسك
اولميه زيرا قوت اول مرتبه ده دكل در كيم سوجيده بولنن فايده لر
آنده بولنه وهم شير بكلدن چيقشدر ودخي مرتبه سنه ايرماشدر
طبيعتده يرامزدر مزاج فساده ويرر شول صوجي كيم قوت معتدل
اوله يعني ناكن قوي اوله نه شوكب بيون اوله واو شويله اوله
كيم داودن بكتنه كشي اولميا كيم سودا يه بلغمه دونميه كيم صفرا الواتب
گوكل دندرميه باش اغرتميا نكره اوليا كيم قبض ايلميا سودا اولميه
آچق قسب اوله الا آغز بكتنه دادي قنقوس كره اولميه آقمق بيق
طبيعت نفرت المنيه رنگش صافي اوله اگر ترل ابلرسه
قوت اعتداله يتيشدره طمروا اولرسه غايت قوتلو ده آغ اولرسه
ضعيف دره قرا اولرسه يرامزده ترلن معتدل مز اجلو يه طمرده كن
توحالرده آغن يكتنده قوتسي سيسه در باشا آغرد خمار گيدر ز
طرديس قوت آرتر تيز اشمر در ايوسن بمك دين ايو
ديدكي شرابدن بر بويك تاب الحمه آزقچ قيسون قوتسن
يوز سكسن ساعت صكره گورسن اگر آز مديسه ايودر اچمانكك
وقت شول دقندر كيم غذا معده دن گيدا آندن بيجي سنر تز
اندن صكره ايو صودن برقابه گركنجه صو قيلر ازرنه نيجي دگلر شول

قدر کیم اچمکه چوق قویه‌لر بر ساعت قدر آندن صکره بر کچه‌ک شغرا قله
اچه‌لر [illegible] قدحک اراسنده یارم ساعتجه بیتین کچه شول قدر اچه‌لر
که بونلک التقاطه طبیعت فرح اوله دل فصیح اوله باشن خمار [illegible]
آغرا اولمیه دماغنك قوت آرته طره ذهن سلیم اوله اچماکه
وقت اولدکم ابتدا ایتمک کرمک کله یه دماغ آغرا اوله یه کوکل
[illegible] حاصل اوله یه کوکلنه بر کچش نشاطمک کبینه‌سی [illegible]
نشاط و خیال [illegible] ایتوکه پس [illegible] اچماک کرک [illegible]
مجلسی کرک کیم بر مشرف یرده اولا چوق اولمیه کرکمک [illegible]
اولا صحبت اهل طلق لقالو [illegible] خلقلو اولمیه [illegible] ندیم کاردان
خوش آواز لطیف سازان خدمتکار مشفق اوله [illegible]
[illegible] اوله بتفق یر سبزه زار اوله یه لطیف صو خوش [illegible] اوله
خدمت قیلانک ال ایاغی [illegible] اوله [illegible] ازون اولمیه [illegible]
ابریمش کوکل فرح شاد اوله یوزی [illegible] معرفتلو شوخ [illegible] اوله
سوزکیم شراب مجلسنده سویلنه [illegible] کرکمز ابهام کرکمز
اورتلو کرکمز زیرا شراب خیال انگیزدر اول دخی اوترادن
کرقدن برامز اندیشه‌لر [illegible] کرک [illegible] اولماسه کرک
احتیاطله یردن ساقنمق کرک و دستلی [illegible] آدملر شراب

اچمک عقله دلیل دکلدر زیرا اکر طرفدن دخی احتیاط واردر احتمال اولان
البته برکون اولمازسه برکون اولر بونلره رعایت قلان بلسون کیم شرابک
اکر دلو فایده‌سی واردر بر دلو [illegible] بر دلو [illegible] جانده اما [illegible] فایده‌در
هضم ایتمک قوت آرترمق [illegible] لون کوکک
ایلمک قان صافی ایلمک حرارت غریزیه قوی ایلمک قوتنی جماع
آرترمق کبی دخی نه که [illegible] کیم [illegible] فایده‌سی شرابله
دخی اولر [illegible] معجونله [illegible] شراب [illegible] اما اول کیم
جانه فایده‌در چاره‌یوق [illegible] بولنمز فرح ایلمک [illegible]
قوت ویرمک بهادر ایلمک زیرک ایلمک جوامرد ایلمک [illegible]
آرترمق فصیح دللو ایلمک دخی نه قدر جانه فایده‌ی کیم [illegible]
[illegible] آردما [illegible] قوی [illegible] سلیم حلیم و تواضع
[illegible] ایلر [illegible] مردان در شراب آز اچمک
[illegible] فایده‌در چوق اچمک [illegible] نقصان [illegible]
[illegible] شراب اچمکا ذهن کند ایلر دماغ [illegible] ضعیف
ایلر اشتهای [illegible] سست ایلر [illegible] ضرر [illegible] رعشه لغوه
[illegible] ایلر صرف اچمک قانی [illegible] صفرا آرتره
سودا ایلر دماغنك جکرک مزاجنی فساده ویره رسیده اولمادن

ایچمک معده‌یی فساده ویره‌ده لو در لو بیللر قو پاره کسیم ایلر
وقتنده اسهال ایلر آیده اکه کزدن آرتق سرخوش اولمق کوزی
خواب ایلر اول ایکیز دخی دماغ بخاریله بو ... دره طعام
طعام ایله یوب ایچمک یرامزدر کوج یتدکجه آز یمک کرکدر
اچوکن نقل ایچمک ایسه مزاجلو کشیه ایوا اکیش انار الما امرود
آلوچ قرص لیمون عقید لیمون شراب خاص ایودر حرارت
غایت اولن کیشی قرص کافور نقل ایلرسه برقرص یه‌سین واکر
نه کیم دخی اولانلره روادر کیم واجبدر صوق مزاجلو کشیه
جوارش لیمون جوارش ترنقل واچیمی جوارش عود جوارش
مصطکی بال نبات شکر ایوده معتدل مزاجلره قند شکر جوارش
کشنیج طعلو المالکشه برل اوزم ایوده اوق کشیلره سمیز
معجون جوز جوارش شتین و سمیز کشیله اکبر المش بادام ایچی طزلو
نبلبو طزلو بادام زیتون شراب کشیه منفعتی اولور شول کشی
کیم ایچه دخی اشیا ... ... سرقتی آدمی حرج ایشدرسه
منسون کیم ... ... شول آدم کیم ...
شراب ایچه حرج ... سرخوش اولمزن دیوب
مستی کشیلر غایت ضعیف ... قوت ... دیر آکر

اکر خسته‌لقدن طرش اوله اکر ایرق ضعف وار اولا فرتوج
یا ایرکلک ... ... مزاج ... غایت بشرالز
آزرق ... صوی ... ... شوله ... صوی
... لطیف شرابه ... ...
لسان ثور صوی فسرح ایلر او کسترک ... ...
خلاف صوی صفرای حرارتدن اولن ... ...
کل صوی ... معده‌یه ... ... اشتها ...
... ... صوی صفرای ... ...
... ...
حرکت ... ... حرکت و سکون
اسباب ... ... سبب اولدر کیم ... غذا ...
... ... غذا ... ...
کیم لطیف قوت ... ... اول ... اعضالره غذا
اولر قوت اولر ثقل کیم ... ... اول غذای آدم ...
... کیم ... اولا ... ... اولدی ...
... ...
... ...

برکز معتدل اولره